

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HERODOTI HALICARNASSEI HISTO-

RIOGRAPHI LIBRI NOVEM, MVSA-
RVM NOMINIBVS INSCRIPTI, INTER

PRÆTE LAURENTIO VALLA.

Conuentus S. Michaelis Veleio - Praga 1660. L.

Accesserunt huic editioni plus minus nouem folia, quæ in primo libro à Lau-
rentio exemplaris fortè vitio prætermiffa, iam primùm à Conrado
Heresbachio è Græco suis locis sunt adiecta, cùm alia haud-
quaquam poenitenda in cæteris libris accessione, casti-
gationeque ad Græcum exemplar facta, id
quod diligens Lector conferen-
do facillè deprehendet.

ITEM

De genere vitæque Homeri libellus, iam primùm ab eodem Heresbachio
è Græco in Latinum conuersus.

VTRIVSQUE TRANSLATIONEM EMEN-
DAUIT SEBASTIANVS CASTALIO.



BENEDICES
CORONAE
ANNI BENI-
GNITATIS
TVÆ.
Plalm. 64.

COLONIÆ,
Apud Maternum Cholinum. ANNO
M. D. LXII.

HERODOTI VITA E SVIDA.



HERODOTVS historicus ex Halicarnasso claris ortus paren-
tibus, nempe patre Lyxo, matre Dryone, fratrem etiam habe-
bat Theodorum. Relegatus in Samum à Lygdamis Halicarnas-
seorum tyranno, ibi & Ionicam linguam didicit, scripsitq; ea lin-
gua libros historiarum nouem, exorsus à Cyro & Candaule
Lydorum rege. Postea reuersus Halicarnassum, vbi exorsum se popularibus
suis vidisset, vltro Thurium concessit Italię oppidum, iam tum Atheniensium
coloniam, vbi reliquum vitę finiuit, sepultus in foro, vt aliqui memorant. Sunt
qui tradant eundem in Pella obiisse. Claruit anno ab vrbe condita trecente-
simo, vt scribit Plinius libro duodecimo. Idem tradit Thurijs historiarum li-
bros condidisse, quas musarum nominibus inscripserit. Ipse alibi scribit
Homerum & Hesiodum quadringentis non amplius annis ante
se claruisse. Scripsit & Homeri vitam, vt testatur
idem Suidas Ἡρόδοτος ἱστορικὸς.

AMPLISSIMO VIRO D.
IOHANNI GOGRAVIO PRINCIPIS CLIVEN-
SIS CANCELLARIO, CONRADVS HERES-
BACHIVS S. D.



MAGNA sanè gratia habenda est ijs vir clarissime, qui Græcorum monumenta eleganter bonaq; fide in linguam latinam transtulere, cum quod horum beneficio adiuti illius linguæ rudes, quicquid est apud illos vel rerum gestarum, vel philosophiæ tam prophanæ quàm diuinæ, legant percipiantque: tum quosdam inuenias qui etiam si vtriusq; linguæ probè periti, tamen eadem patrio magisque vſitato sermone quàm Græco legere malint. Adde nonnullos, Græcos sic expressisse, vt interpretes, ipsos penè vicerint auctores: id est quod Cicero, potius inquit, Synephebos Cæcilij, aut Andriam Terentij, quàm vtranque Mænandri legam. Quin hodie quoque sunt qui Politiani conuersione, quàm Græcum Herodianum lubentius legant. Atqui horum ple-

roique nostris temporibus sic certatim corrumpit cacographorum avaritia, vt eorum, quæ ab illis bene versa erant, nullus propemodum sit vsus. Id quod cum in alijs permultis animaduertere licet, tum in Herodoto facillè apparebat: vt qui cum à Laurentio eleganter versus esset, sic circumferebatur impressorum negligentia mancus atque corruptus, vt nullus esset planè versus, nullus orationis contextus, qui non luculento errore deformatus, vix vlla dictio quæ non cacographia similibusq; mendis fuerit vitiata. Taceo quàm multa fuerint vel transposita vel prætermissa, quàm multæ lacunæ, quàm nusquam emendatè aut certè inoffensè neque legi, neque intelligi potuerit. Porro cum viderem huic malo aliter mederi non posse, quàm vt ad archetypôn fidem exemplaria emendarentur, superioribus annis cum adhuc Friburgi agerem, auctores aliquot Græcos, quos alioqui priuatis studijs legeram, cum latina versione cõtuli, atque castigauī. E quibus iam tum Strabonem Curioni permiseram, viro quidem & erudito, & de literis sedulitate sua benemereti: verùm cum ipse ad manum non adessem, ministri castigationes nostras in marginem adscriptas, fortè non satis percipientes, parum è sententia nostra emendatè vulgauerunt: sed quæ tamen non perinde multa, nemo arbitror tam insyncerus, qui nobis imputanda putet. Mox nostro exemplo M. Bentinius iuuenis simul & linguarû eximia peritia instructus, & iudicio exquisitissimo idem felicissimè aggressus præstitit in Laertio. Iam verò cum Herodotû atque Thucydidem adhuc apud me latitantes poposcisset Typographus, eidem amabilius vrgenti codicem nostrum non potuimus denegare, quod minus publicis studijs communicaretur. Interim cum mihi aulæ affixo adesse non concederetur, fortè Arnoldus Vesaliensis Theologus linguarum ac in vniuersum omnium disciplinarum peritissimus, interueniens pro suo exactissimo iudicio grauitè etiam acuteque nonnulla animaduertit, atq; restituit. Ceterum quantum omnino in hoc opere præstitum sit, nemo rectius iudicauerit, quàm qui hanc editionem cum veteri contulerit. Nam vt ea præteream quæ cacographia, transpositione, distinctioneque turbata erant, & id genus minutiora, quæ per totum librum sparsa vel Augiæ stabulum conspuratione vicissent, omniaque à nobis sunt repurgata: ad hæc in primo libro à nobis adiecta plus minus nouem folia, à Laurentio haud scio qua occasione prætermissa: quæ certè nemo inficiari poterat quin illuc pertinerent, vt quod Græcum exemplar atque adeò contextus ipse narrationis testentur. Aut si cui hoc satis non sit, ipse Herodotus quarti libri initio locum citat de Scytharum exercitu, cuius meminerit in primo. Quinetiam Stephanus de vrbibus, & Strabo atque Athenæus pleraque indidem citant ad verbum, omniaque ad eum Herodoti referunt locum. Proinde nos certis persuasi argumentis, ea hæcenus desiderata non dubitauimus inter conferendum tumultuario quæ deerant conuertere, suisque locis intertexere. Postremò de vita Homeri libellum iam ante à nobis conuersum tibi què dicatû, huic operi adiunximus, vt qui non ita malis hisce Musis adhæreret. Verùm enim uero cum hæc nostræ Musæ patronum ducemque flagitarent, hoc est musagum qualem vetustas memorat fuisse Herculem, nimirum cuius defensione suffultæ prodirent in publicum, tu in primis occurrebas ornatissime Gograui, cuius verè nobilibus virtutibus concredantur nuncupenturque: partim quod iam inde ab incunabulis magnis & laboribus & sumptibus domi ac peregrè hisce virginibus serueris: partim etiam quod cum alijs melioribus disciplinis pulchrè instructus, tum res

rum gestarum memoria maximè vales, neque est aliqua lectio qua secundū diuinas literas plus afficiaris quàm historia. Nec id abs re. Nempe quæ sit testis temporum, lux veritatis, vita memoria, magistra vitæ, nuncia vetustatis, vt eleganter apud Ciceronem tuum disserit Antonius. Adde quòd natu maioribus rerum experientiam subministrat, priuatos imperio dignos efficit, iuniores senioribus æquat prudentia. Et tu iam ob eximiam eruditionem paremque integritatem iuuenis nondum trigèsimum ingressus annum, resp. principumque consilijs admotus, in hoc nostro historiæ parente non raro reperies, quæ vsui tibi etiam præsentē seculi statu esse poterunt, tam publicè quàm priuatim, vt interim taceam admirabilē quandam narrandarum rerum amœnitatem atque eloquentiam, si Luciano credimus censori alioqui satis nasuto, inimitabilē. Atque verò vt alios prætermittā, qui omnes Herodoti elogia plenis (vt aiunt) buccis canunt, duorum duntaxat grauissimorum linguæ latinę procerum censuras proferam, nempe Ciceronis & Quintiliani: Quorum alter in illustrium oratorum catalogo, hoc est Bruto, & ea disputatione quam de oratore inscripsit, vtrobiue Herodoti scripta magnis laudibus vehit: Alter verò institutionum oratoriarum lib. decimo, de Herodoto eiusque discipulo Thucydide sic scribit: Historiam multi scripsere præclare: sed nemo dubitat longè duos cæteris præferendos, quorū diuersa virtus laudem penè est æqualem consecuta. Dēsus & breuis & semper instans sibi Thucydides, dulcis & candidus & effusus Herodotus. Ille concitatis, hic remisissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluntate. In tantis laudibus mirum est non defuisse: qui vel editis libris hunc scriptorem fugillarent. Sed tale est hominum ingenium, vt nullus ferè quantumuis præclarus scriptor, omnem reprehensionis notam effugerit. Quod sicubi forte parum credibilia narrare Herodotus videatur ijs, qui externas easque regiones non lustraerint, de quibus ipse scribit, non ea mythistoria (vt quidam falsus cauillatur) protinus existimanda est, sed gētiū potius regionūque peculiari naturæ donandū. Siquidē ipse cū de Babylonis fertilitate scribēs, milij & sesami instar arborū proceritatē tradat: tamē (inquit) quā meīs oculis viderim, memorare supersedeo, quod plerisque quæ hæc nō viderint, fabulosa tradere videbor, *ἐν δὲ κίχρη ἡ σισάμβη ὅσοντι δένδρῳ μέγας γίνεται, ἑξ ἡμισέωνος μνήμων ἢ ποιήσομαι, ἐν ἰσίδῳ ὅτι τοῖσι μὴ ἀπὸ γυμνῶν ἐν τὴν βαβυλωνίην χώραν ἢ τὰ ἐρημνῶν κάρπον ἔχοντα ἢ ἀπὸ τῶν πολλῶν ἀπικται.* Quoties verò ea scribit quæ aut ipse non viderit, aut certo non constet, veluti quæ aliorum commemoratione acceperit, subinde fidem suam liberat: idque cū aliās, tum hoc loco, *μηχρὶ μὲν τῆς ἑλληντικῆς πόλεως αὐτῆς ἰσὶν ἰσθμῶν, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἀσσυρίων.* Et alibi, *ταῦτα μὲν ἐν μὲν ἐπὶ ἀλλήθως ὁρῶμεν, τὰ δὲ λήγεται χρέω.* Ipsidem penè verbis se excusat in narratione de Pacha, quāquam eam Plutarchus ad calumniam rapit, adeò vt mirer virum alioqui grauissimum eò descendisse, vt *περὶ τῆς ἡρόδοτος κακοηθίας* librum scriberet. Iosephus quoque arbitratur non tam Herodoto imputandum, si quid forte ab alijs aliter referatur, aut non voluntarium mendacium dicatur, quàm illorum errori qui illi narrauerint. Accedit huc quod Cicerone etiam cū Gorgiam, Trasimachum, atque Theodorum mendaciorum ineptiarumque arguat, solum Herodotum etiam si in eorum incideret ætatem, longissimè tamen ab illorum abfuisse ineptijs scribit. Sed ne nos quoque inepti videamur, ac epistolæ prolixitate molesti, in tempore finem faciemus. Tu ornatissime Gograui, hæc musas tuo patrocinio conceditastas dicatasque, ea fide auctoritateque tuere, qua olim sub tutela fortissimi numinis fuisse creditæ sunt. Ita demum fiet, vt tuæ virtutes harum aliquando voce vicissim celebrentur. Bene vale, & nos quod facis mutui ter amare perge. Ex Dusseldorp. pridie Idus Februarias.

IN NOVEN HERODOTI LIBROS INDEX.

A Bantes Ioniæ populus	30	ægyptij duodecim deorum primi insti	ægyptus in XII. regulos distributa	71
abaris fabula	113	tutores	ægypt. castra, locus vbi	72
abdera vrbs à Teijs cōdita, vbi	33	ægyptij aras, simulacra, delubra pri-	ægyptiorum mysteria	75
& 199. & 239.		mum dijs statuerunt	ægyptijs pluuiæ portentosa	79
abz oppidum Phocensium	224	ægyptus fluuij donum	ægypt. capita cur dura	ibid.
& 225. & 241		ægyptiacæ regionis natura & descrip.	ægyptiorum fuga	ibi.
abrocomes & Hyperanthes Darij filij.	44 & 49	ægypt. agrorum cultura spontanea	ægyptij ignem animal afferunt	80
217.		ægypt. sementis	ægyptius quidam vocalissimus	128
abronychus Athenien.	223	ibidem	ægypt. clades apud Irafam	131
absinthij populus	164	ægypti diuisio secundū Iones 45 & 74	ægyptiorum à Persis defectio	182
abydus vrbs	158 & 189 & 191	ægypti diuisio secundum Herodo.	ægyptij à Dario subacti	183
Accipiter Aegyptijs sacer	55	ægypti ambitus & descrip.	ægypt. ab Aprie rege defectio	131
accipitrum sepultura vbi	ibidem	ægyptus, Asiæ & Africæ terminus.	ægioti Babyloniorum quō curen	39
aces fluuius	99	& 95	ægotos Indi epulantur	97
aceratus propheta	225	ægyptij qui sint ex Iouis Ammonis o-	ænus vrbs & vbi	193
achæmenidarum cognatio vnde	26	raculo	ænesidemus Hippocratis satellites	206
achæmenes Darij filius Aegypti præfes		ægypti miracula	ænea oppidum vbi	200
183. & 197		ægyptiorum instituta & mores	ænigma piscatorum	273
achæmenes ab Inaro interimitur	ib.	ægyptij sacerdotes rasi	anyri, Cænyri	166
achæzorū duodecim genera & partes	30	ægyptij cum feris vescuntur	æoles à Croeso subacti	2. 5. 6
achelous fluuius	45 & 201	ægypti. circuncisio, & huius rei causa	æolū in Xerxiano exer. armatura.	196
achez Cereris templum	148	50 & 61	æolicæ ciuitates	30
acheron fluuius vbi	155 & 226	ægyptiorum vestitus	æolus tributarius Dario.	95
achilleius cursus vbi	116 & 118	ægypt. scriptura & literarū duplex v-	æoles olim Pelasgi appellati	196
achilleum oppidum	155	sus	æolū mos in sacrificijs	274
acinacis à Xerxe in mare deiicitur	192	ægypti. religio, cultus erga deos maxi-	æoles ab Hymæa capiuntur	159
acræphia oppidum vbi	241	mus	æorpata Scythijs quid	124
acrisij progenitores qui	167	ægypt. piscib. & fabis abstinent	æris copia apud Massagetas	42
acrothoon vrbs vbi	188	ægypt. sacrificandi ritus	ærius Iupiter & Neptunus vbi	258
Adicran Pœnorum rex	131	ægypt. maximus deus quis	æropus, Gauanes & Perdiccas, fratres	
adimantus Corinthiorum dux	234	ægypt. victime	241	
adraftus Phryx ob fratricidium à Ciro		ægypt. ablutiones post cōtactū suem.	æris mutatio in hoibus cā morbi	57
so expiatur	7	ægyptium subulcum ingredi templū	æsalienum debere apud Persas turpil-	
adraftus custos Atyæ	8	nefas	simum	23
adraftus Gordij filius, Mydæ nepos	7. 9	ægypt. quo tempore sues immolent, &	æsalia apud ægypt. preciosissimum	82
adraftus sibi ipsi mortem consciiuit	9	suilla carne vescantur	æstatis & hyemis simulacra vbi	64
adrafti calamitosi monumentum	149	ægypt. quorū deorū noīa nesciat	ætiopus fabularū scriptor, genere Iad-	
adria à Persis occupatur	32	ægypti. præcipui conuentus	mius	63
adyrmachidæ Pœnorum primi vbi	133	ægypt. fustuaria pugna	æschines Eretrienfium dux	175
Aeaces Sylofontis, Sami tyrannus	161	ægyptus Africæ finitima	æschylus poeta	73
Aeaci fatium	153	ægyptiæ feræ sacræ	æschionia trib. Samiorum vbi	82
æacides Samius	128	ægypt. cura circa feras	æthiopum circuncisio	61
ædes hospitæ Veneris vbi	62	ægyptijs crocodili sacrosancti	æthiopum victus vitaq; longissi.	81
ædificium è solido saxo vbi	76	ægypt. phoenix sacrosancta	æthiopes vbi	187
ægaleus mons vbi	233	ægypt. purgamina	æthiopum in Xerxiano exercitu arma-	
æga Ioniæ ciuitas	30	ægyptij Afrorum saluberrimi	tura	194
æga Aeoliæ ciuitas	ibid.	ægypt. panis collectus appellatus	æthiopum discrimen	194
ægea vrbs in Pallena	200	ægypt. aer immutabilis	Africæ terminus quis	46
ægeum mare	120	ægypt. vinum ex hordeo	africus & auster venti oīm pluuiosiss.	
ægeus Oilyci filius	129	ægyptus vitibus caret	mi	47
ægina (aliàs Argia) Aristodemi vxor		ægypt. cantilena	africius mons vbi	66
167		ægyptij prodigiorū diuinationūq; ob-	afrorum deditio	79
ægilia Styreorum insula	176	seruantissimi	africa Aegypto contermina	95
ægicores Iouis filius	149	ægypt. quorū deorum oracula habeat.	africa arboribus nuda	134
ægiales ab Aegialao dicti	ibid.	ibidem	afrī pastoritij & eorum victus	135
ægialees Pelasgi	196	ægypt. medicina quō sit distributa	afrorum pastoritiorum sacrificia	135
ægion ciuitas	30	ægypt. lugendi ritus	africæ pastoralis regio feras gignit	136
ægiroessa Aeoliæ ciuitas	ibidem	ægypt. mos in condictis cad auerib.	Agasicles Halicarnasseus	30
ægida tribus	129	ægypt. vnguenta qualia	agathyrfus Hercules filius	109
ægila locus	133 & 135	ægypt. naues	agathyrfi populus	115
æginetorum nomen vnde	226	ægypt. reges	agathyrforum mores & amicitie	ibi.
æginetorum strenuitas	233	70. 73. 74. 79	agaristie proci	179
æginetorum odia in Atheni.	151. 152	ægypt. linum	agaristie somnium	180
æginetæ ab Athen. superantur	174	ægypt. serie	ager Caicus	163
ægis vnde appelletur	136	ægypt. immortalitatem animarū primi	agina vrbs vbi	30
ægli populus	96	asseuerauerunt	aglaurie Cecropis filij templum	227
ægyptij thoraces Persis vsui	28	ægyptiorū calamitas	aglomachi turris	132
ægyptiacæ Thebæ	36	ægypt. progenies	70	193

IN NOVEN HERODOTI

Agrestium boum vbi ingens multitudo	amazonum nuptia	135	inq; duodecim menses ab eisdem d	
agrianes fluvius	201 amestris Xerxis vxor	193 199 & 263	stinctus	44
agrianæ populus	121 amestris crudelitas in Mafistæ vxor.	263	anopæa mons & vicus	216
agriculator vbi contèptui habeat	140 amici deploratio	80	antacæi vbi	115
Athena citra ignem feruentia	139 amiantis Lycurgi filius	179	antandrus locus	142
Aiax Telamonius	11 aminoclis fortuna	212	antandros vrbs vbi	191
aimnestus Spartiata	229 amimas Palleneus Athenien.	232	anthela vrbs	210
Alabanda vrbs	255 amompharetus Pitane	253	anthela vicus vbi	214
alalia à Phocenibus ædificatur	241 ammonis oraculum de Aegyp.	46	anthylla oppidum	60
alarodij populus	33 ammonij populus vbi	51	134 antichares Cleonius	145
alarodiorum in Xerxiano exercitu ar-	96 ammon Aegyptijs quid	51	antidorus Lemnius	222
matura	ammonis oraculi origo	53	anticyra vrbs	213
alati serpentes vbi	95 amorges Persarum dux	159	Apaturia ab Ionibus Athenis celeberr-	
alazer Barcæorum rex	98 ampa vrbs vbi	162	ri folita	30 272
album litus vbi	132 ampelon	200	aper immensus Myforum opera deu-	
alcæus Hercules filius	18 amphiarao aureus clypeus à Cræolo	8	stans	
alcæus poeta	2 donatus	10	aper in Africa nullus	136
alcenor & Chromius Argiui	155 amphilytus Acarnan ariolus	12	aphetæ loci nomen	213
alcmeonidæ, genus Athenien.	17 amphilyti vaticinium	12	aphistæ Pallenæ vrbs	200
alcmeonidæ an scutum Persis prodide	148 amphiarai expeditio in Thebas	267	aphlystij Iouis templum	213
rint	amphiarai templum apud Delphos	19	aphrodisias insula vbi	133
alcmeonidarum generis claritas	178 & oraculum	241	apia vrbs vbi	46
alcmeon Megaclis filius	179 amphicrates rex	89	apidanus fluvius Thessaliæ	201
alcmeonis in auferendo auro callidū	ibid. amphilocho Amphiarai filius	95	apollinis Ismenij templum	10 19
commentum	amphion	153 148 241		
alex Minervæ templum	ibid. amphimnestus Epidamnus	179	apollinis imbre Cræsus è pyra libera-	
alex ludus & tesserarum à Lydis pri-	256 amphietyonidis Cereris fanum	214	tur	18
mum inuentus fertur	amphietyonis fanum & sedilia	ibi.	apoll. Triopij sacrū atq; certamen	30
alebadæ Theissalia reges	20 amphietyones populus	148	apoll. oraculum apud Aegyp.	57
aleuandæ populus	183 amphilla vrbs vbi	224	apoll. Aegyptijs Orus dictus	70 73
alexander Macedo aureus	209 amphitæ oppidum	225	apollinis templū vbi	72 73
alexandri tyrannidis origo	239 amphietyones populus vbi	ibid.	apis aula vbi	70
alexandri progenies	241 amyrtæus	69	apis Græcorum lingua quid	ibi.
alexander Amyntæ dux, & Macedonū	242 amyntas	155	apollinis & Dianæ parentes	73
rex	Anactorium templum	255	apoll. ara ab Aristeo extracta	110
alex Achaie	252 anacreon Teius	100	apoll. Scytharum deus	116
alitta Venus Arabibus dicta	210 anacharsis	114	apoll. Oetofyrus apud Scythas	116
alilat Vrania Arabibus dicitur	27 & eius cædes	119	apoll. oraculum Batto redditum	131
alizonas populus	79 anaphlystia tribus	112	apollinis fons vbi	133
aliarchus Arcefilaum strangulat	115 anaphanes Cissiorum dux	194	apollinis simulacrum	178
aliarchus dolo interficitur	132 anaua vrbs Phrygiæ	189	apoll. delubrum apud Abas	225
alopetæ insula	ibid. anaxandrides Lacedæmoniorū rex	13	apoll. oraculum apud Delphos	ibid.
alpis fluvius vbi	148 anaxagoræ opinio de Nili incremēto.	apoll. arma sponte apparentia	ibid.	
alpeni vicus	115 47	apoll. Ptoifanum	241	
alpenus vrbs vbi	210 anaxandrides & eius vxores	144	apollonia vrbs vbi	121. 260
alpheus & Maron fratres	216 anaxilads Rhegiorum tyrannus	163	apolloniates ager	260
alyioni populus	218 & 208	apolloniatis oraculum redditur	ibi.	
Amasis rex	95 anachimoli Asteris, & eius cædes.	148	apparytæ populus	96
amasis regis monumentum	75 ancōra Sophanis	257	apries rex Aegypti	74. 131
amasis rex Saitanus	75 androphagi populus vbi	110	aprijs bellum cum Sidonibus & Tyrijs.	
amasis regis mos	ibid. androphagorum mores	123	74	
amasis Minervæ vestibulū erexit	76 andrus insula	143	apries strangulatur	75
amasis amicitiæ cū Cyrenæis	ibi. andrum Græci obsident	237	Aqua diuersarum qualitatum vbi	134
amasis varia donaria	77 androcratis fanum vbi	248	aqua Stygis vbi	171
amasis Cyprū primus oīm cœpit	ibid. andromeda Cephæi filia	205	Ara duodecim deorum vbi	44
amasis regis mors	ibid. anderica vbi	178	aræ à quibus primū dijs consecratæ	44
amasis cadauer verberib. cæditur.	79 angarion Persis quid	234	ara Dianæ	121
amasis cadauer crematur	80 angites fluvius vbi	199	ara forensis Iouis	145
amasis epistola ad Polycratem	ibid. angrus fluvius	115	ara Herculis	210
amasis picturati thoraces	85 anguilla Aegyptijs sacrosancta	56	ara ventorum in Thyia	211
amathusij populus	86 animarum immortalitas atque transf.	arabia vbi	98. 13	
amaxampeus fons amarus	133 animatio	66	arabiæ mons	44 113
amazones populus	157 animalia Indica grandiora ceteris	98	& humus	45
amazonum cum Sauromatibus com-	115 anasis vrbs	68	arabici sinus descriptio	45
mixtio	124 anasis Aegypti rex	ibi.	arabum fides constantis.	78
amazonum sedes vbi	ibid. anasis imperiū Aegypti recuperat	69	arabia tributorum immunis	95
	ibid. anni humanæ vitæ septuaginta	7	arabia quæ producat	98
	annus ab Aegyptijs primum inuentus,	arabum in Xerxiano exercitu arma-	tura	

LIBROS INDEX.

tura	194.196	arionis ingens donarium in Tænarō	5	artontes Mardonij filius	258
ararus Scythiæ fluius	115	arionardus Caspiorum dux	194	artozostira Darij filia	165
araxes fluius	40	arionardus Molchorum dux	195	artyphius Artabani Gádario. dux	104
& in eo insulæ	113	aripithes Scytharum rex	119	artystona Darij vxor	95
araxis accolæ quo victa & vestitu vtan	40	aristha Lesbi ciuitas	30	artystona Cyri filia	194
tur	40	ariston rex	13	ariandes Aegypti prætor	132
arborea lana mollissima vbi	98	aristodicus Heraclides Cymæus	32	aryandis mors	133
arcades	30.146	aristophilides Tarentinorum rex	103	aryandicum argentum	ibidem
arcesilaus rex	131	aristeus Proconnesius versificator	109	Asbyltæ populus vbi	ibidem
arcesilaus rex strangulatur	132	aristei Proconnelij ara & statua	110	ascalon vrbs Palæstinæ	22
arcesilaus eijcitur Samo	ibidem	aristagoras Cyzicenus	128	aschiliquoris genus	111
arcesilaus Samum recuperat	ibidem	& 144		asia à Phraorte subacta	22
arcesilai mors	ibidem	aristagoras Cymæus	128	asiam omnem trans Halym fluium	ibidem
archandri vrbs	60	ariston Byzantius	ibidem	Cyaxares sibi subiecit	ibidem
archander Pthij Achæi filius	ibid.	aristagoras Mileti tyrannus	140	asix imperium ad Scythas transferre	22
archilochus Parus	3	aristagoras Ionicæ rebelliois autor	146	asix termini quot & vbi	113
archidice meretrix	68	aristagoræ oratio ad Cleomenem	ibi.	asia vnde sortita nomen	114
archias Samius	88	aristagoræ mors	159	asias familia	114
archidemos zeuxidemi filius	170	aristocypus Soliorum rex	158	asini apud Scythas non visuntur	127
arcis Athenien expugnatio	150	ariston rex	169	asinorum vox Scythis insueta	ibidem
ardys rex filius Gygis	4	aristides Lyfimachi Athenien.	231	asini vbi cornibus præditi	136
ardys Priemias expugnauit	ibidem	aristidis nobile facinus	234	asini non potantes vbi	ibidem
areius pagus	227	arizanti populus Medicæ nationis	21	asina Dryopum vrbs	230
arenæ maxima vis	92	armenij pecuarij	39.145	asmach populus vbi	48
argathonius Tartessiorum rex	32	arna Martia sponte apparentia	225	asopus & duæ eius filix	151
argathonius moritur	33	armeniorum in Xerxiano exercitu	ar-	asopus fluius	176.214.246
argades Iouis filius	149	matura	105	asphaimes Perfa	91
argentum & aurum primùm à Lydis	30	arpoxais Targitai filius	108	asphaltus lacus	35.178
signatum	118	arsamenes Vriorum dux	194	asla vrbs vbi	200
argentum in vsu Scythæ non habet	146	arsamenes Aethiopum dux	194	asclix Mineræ templum	4
argiui	146	artabanus Hytaspis filius, Xerxis	pa-	assyriorum imperium	20
argiuorum cum Spartis de agro Thy-	17	truus	184	assyriorum bellum cum Phraorte	22
rea contentio	ibidem	artabani oratio de inferendo Græciæ	ibidem	assyrij à Medis subiguntur	ibidem
argiuorum fines ditioque	ibidem	bello	ibidem	assyrijs Venus Mylitta vocatur	27
argiuorum ratura	ibidem	artabani somnium	189	assyriorum bellum cum Cyro	35
argiuorum mulieribus vetitum aurum	ibidem	artabanus Susa dimittitur	192	assyriæ ficitas	38
ferre	ibidem	artabazus Pharnacis Parthorum	dux	assyriæ seges quomodo irrigetur, fru-	ibidem
argiuorum oraculum	205	artabazi mors	240	mentumque proueniat	ibidem
argiui Xerxi subdi maluerunt, quàm	205	artabazi fuga cum Persis	254	assyria quæ & vbi	46.113
Lacedæmonijs esse inferiores	205	artaba meniura Persica	38	assy. armatura i Xerxiano exerci.	194
argiuorum cum Persis affinitas	ibi.	artachæzes Achæmenides genere, & eius	199.200	assyrij Græcis Syrii dicti	ibidem
argippæi populus vbi	111	proceritas	199.200	astyages Cyaxaris Medorum rex	9.15
argis dea	113	artacia vrbs	110	astyages à Cyro capitur	15
argi lucus à Cleomene incenditur	173	artæus Artachæi filius	188	astyagis cum Cræso affinitas	ibidem
argilum Græca vrbs vbi	199	artaphernes Hytaspis filius	142	astyagis cum Ariena nuptiæ	ibidem
argiopius locus quidam	254	artaphernes Sardium præfectus	150	astyages Cræsi auus maternus	15
argos ciuitatum Græciæ nobiliss.	1	artap. Ionib. vestigalia imponit.	166	astyages à Persis capitur	27
argon Heraclidarum primus, Sardium	2	artaxerxes quid Græcis significet	175	astyages patre defuncto, Scytharum re-	ibidem
rex	2	artaxerxes Xerxis filius	198.208	gnum suscipit	22
argus ædificatio	134	artayctes Sesti præfectus stipiti viuus	189	astyagis somnia	22
argos à feruis occupatur	172	suffigitur	189	astyages Cyrum agnoscit	24
ariabignes Darij filius	197.233	artayctes Macronum dux	195	astyages Harpagi filium mactat	25
ariantes rex	120	artayctes Xerxis prætor	264	asty. Harpagen proditorē arguit	24
aridius Nerbalus Arbali filius	197	artayctes captus. 264. suspenditur	265	asylum Herculis vbi	62
aridolis Alabandenium tyrannus	213	artayntes Aetachei	240	asychis Aegyptiorum rex	68
arienzæ & Astyngis nuptiæ	15	arteatzæ Perfarum genus	26	asychidis regis pyramis lateritia	ibi.
arietes cur non immolentur	51	artembaris Medus	24	Atarneus ager vbi	32.29.236
arietes Thebanis sacrosancti	ibidem	artemidis, id est, Dianæ templum	210	atarbechis vrbs vbi	51
arimaspi viri vnoculi vbi	99	artemisfia Lydanis filia, Xerxis exerci-	197	atarnes fluius	115
& 110. & 112		tum secuta	197	atarnes Darij regis frater	191.217
arimaspij versus	110	artemisium vbi	210	atembaris oratio ad Persas	265
arion Methymnæus delphino insidēs	5	artemisfiæ gloriosa pugna	233	athamantes Aeoli filius	213
ad Tænarum euectus est	5	artemisfiæ capiendæ præmium	234	athenien. sanctimonia iurisiurandi a-	ibidem
arion Methymnæ. dithyramborū pri-	ibidem	artibij equus	158	ducti seruare Solonis leges	6
mus autor	ibidem	artibij cædes	ibidem	athenien. Græcorum potentiss.	11
arij populus	96.194	artimpasa Venus apud Scythas	116	athenzæ Græciæ insignis vrbs	29
ariorum in Xerxiano exercitu armatu	194	artiscus fluius vbi	121	athenzæ tyrannis liberata	149
ra	194	artochines Armeniorum dux	95	athenien. præstantia	151

IN NOVE HERODOTI

athenien. mutua cades	172	aziris portus vbi	133	belli inter Cambyſen & Amafim occa-	
athenienſis quidam fibulis à mulieri-		azotus vrbs Syriæ à Pfam. expugn.	73	sio	77
bus confectus	ibid.	B abyloniorum ſœdus cū Cyro	16	bellum ſeruorum	172
athenien. cum Aeginetis bellum	174	babylō. tyrannus Labynetis	ibi.	bellum Peloponnēſium	257
athenien. XII. dij	176	babylon Aſſyriæ vrbs celebr. no-		benemeriti Oraſangē Perſis diſtē	232
athenien. paſagyriz	177	minis:	35	bermius mons vbi	342
atheni. apud Marathonē victoria:	ibid.	babylonis ſitus & magnitudo	ibi.	Biantis Prienci reſponſio ad Crœſum	5
atheni. vxores à Pelafgis raptæ	181	babylonis centum æreæ portæ	ibi.	biantis Prienci conſilium ab Ionibus	
athenien. laus	184	babylonis conſtructio	35.	36	ſpretum
atheni. ſolum cur à Perſis vaſtatū	202	babylonis duæ plagæ	36	bibli quid Ionibus	148
athenien. Græciæ liberatores	203	babylon à Cyro capitur	38	biſaltia regio vbi	199
athenien. oraculum	ibid.	babylonis regionis potentia quāta	38	biſalt. regis crudele facinus in filios	238
athenarum arx	204	babylonis principatus Perſis ſatrapia		biſantes oppidum vbi	202
atheni. nunquā ſolū verterunt	208	dicitur	ibi.	biſtonis lacus Diceę contiguus	199
atheni. vnde diſti	226	babylonica regio ſoſis diſtincta	ibi.	biſtones Thracię populus	ibid.
athenæ captæ	227	babyloniæ fertilitas	38	bithyni à Crœſo ſubacti	6
atheni. virtus in propugnā. arce	ibi.	baby. palmæ vſus & diuerſitas	ibi.	bithyni populus quis	195
athenarum arx incenſa	ibi.	baby. nauicula orbiculata	ibid.	biton & Cleobis beat.	6
athenarum incendium	248	baby. cultus	39	bitonis & Cleobis Argium genus. ibi.	
atheni. præclara facta	241	baby. comata capita	ibid.	bitō & Cleobis in certaminib. victores	
athenæ ab Homero celebratæ	275	babylonijs ſceptrum geſtare ſine inſig-	ibidem		
athenades Trechiniuſ	217	ni nefas	ibid.	bitonis & Cleobis felicis. exitus ibid.	
athos mons effoditur	188	baby. leges & inſtituta	ibid.	biton. & Cleo. effigies apud Delph. ibi.	
athos mons vbi	185	babylonicarum virginū auctio	ibid.	Bæotia terra	53
athres fluuius vbi	110	baby. medica cura erga ægrotos	ibid.	bæbeis lacus vbi	201
atlanticum mare vbi	45	39		bogis ampliſſimę laudes	198
atlas fluuius	115	baby. mellea ſepulcra	ibid.	boges Eionis vrbs præfectus	199
atlantes populi vbi, & vnde diſti	132	baby. ablutio poſt coitum	ibid.	bolbitinum oſtium Nili	46
atlas mons vbi	ibid.	baby. victus	40	boliffus locus	270
atoffa Darij vxor	95	102	95	boues mares Aegyptij immolant	50
artaginus Phrymonis filius Theba.	246	baby. mulieres ſtrangulant	106	boum ſepultura apud Aegypt.	51
atticorum lingua	11	babylonis obſeſſio à Dario	ibid.	bos lignea ſepulcri loco vbi	67
atticarum mulierum vnā cum liberis		babylon ſecundō à Dario capitur	107	bobus vbi cornua ſuccreſcant	112
cades	181	bacchus Aegypt. Ofiris dictus	51	boues præpoſtere paſcentes vbi	135
atticus medimnus quid ſit	78	bacchi ſeſtum apud Aegypt.	52	boum agreſtium ingens vis vbi	201
atramyttium vrbs vbi	191	bacchici ſacrificij inuentor quis	ibi.	boryſthenes fluuius vbi	110
atrayntes dux Paſtyenſium	194	bacchica Orphica	57	boryſthenes fons huberrimus	115
atundæ exercitus aduerſus Ilium	187	bacchi delubrum	121	boryſthenitarum emporium	110
atys Lyſipater	2	bacchantium vox	229	boryſthenitę populus vbi	110
atys Crœſi filius	7	bacidis oraculum	223	231	
atys oratio ad Crœſum patrē ſuū	8	Bactriorū in Xer. exer. armatura	194	boreę vxor Orithyia Erichtei filia	212
atys Adraſto cuſtodiendus datur	ibi.	bactriorum dux Hyſtaſpis	194	boreę delubrum apud Athen.	ibi.
atys cuſpide iſtus, paternum ſomnium		bactriana natio	96	bosphorus Cimmerius	109
implet	8	badra genere Paſargadi	133	bottięis terra vbi	200
atys Crœſi filij mors	8	badres Hyſtanis filius Mylear. dux	195	Branchidę populus	9
atys rex Thuſcorum	20	bagæus Artotis filius	101	branchidarum oraculum de Paſtya	31
Auchata Scythæ	108	bagafaces Teucrorum dux	195	brauron inſula vbi	129
augurium expulſionis magorum	92	barba ſacrificę ominoſa	235	brongus fluuius	115
auri immēſa vis à Gyge Delphis dicata		barbarorum vociferatio	254	brundufium vrbs	122
3		barbarorum apud Marathonem ingēs		brygi populus	166
aurū & argen. à quo primū ſignatū.	20	ſtrages	170	Bubaſtis oppidum	54
aurum Indicum	96	barbarorum fuga cum Artabazo	256	bubaſtis quid Aegyptijs	69
aureacea arena vbi, & quō diripiāt.	97	barbarorum cedes	256	bubaſtis, hoc eſt, Dianę templum	69
auras fluuius vbi	115	barçorum deditio	79	bubares Megabyzi filius	168.
aurea platanus atq; vitis vbi	188	barca oppidum	95	131	
aureorum metallorum certamen	257	barçę obſidio	133	bucolicum oſtium Nili	46
aureus tripes apud Delphos	258	barçorum expugnatio	137	budi populus	22
aufes populus vbi	134	136	138	budini populus vbi	111
aufter & Africus venti omnium pluuii		136	ibid.	budinorum mores	123
ſiſſimi	47	barçorum ſœdus cum Perſis	137	bulis Spartiata Nicolai filius	202
aufchiſæ populus	133	baris nauigij genus	60	bura Ionię ciuitas vbi	30
autonous & Phylacus Delphorū hero-		battus Arceſilai filius	77	buſę Medicę nationis populus	21
es, & eorum delubra	225	battus generis Polymneſti	130	buſiris oppidum	54
auxeliæ & Damizæ ſimulacra	151	batto vnde nomen inſtitutum	131	butis vrbs	72
Axiuſ fluuius Mygdoniam à Bottizide		batti claudi regnum	131.	Bybleſia vbi	35
dirimit	200	Beatus qui diem ſuum rectē obierit	7	byzantium	121
Azanes Artaxi Sogdorum dux	194	beccus quid ſit	43	C abali populus	95
aziritus locus vbi	194	belides portę	106	Cabales Perni vbi	133
	131	bellorum Græcorum initia	1	cabelees Mçones quem cultum in	
				Xerxia-	

LIBROS INDEX.

Xerxiano exercitu tulerint	195	candaules amor in vxorem suam	2	celorum oraculum	113
cabeles Lasiij (alijs Lasonij) dicti ib.		candaules vxor Gygi nuda visa	ibid.	celenæ vrbs vbi	188
cabyrorū orgijs Thracis initiantur	53	candaules interitus	3	celtæ populus vbi	49. 115
cadauera Perf. quomodo humētur	29	canabum Nili ostium vbi	46. 62. 73	centum insulæ	30
cadaueris paterni oppignoradi lex	68	canales miræ longitudinis	79	cephenis Beli filius	193
cadauera vbi non cremantur	80	canastreum promontorium	200	cephissus amnis	225
cadaueris regij lustratio apud Scyt.	118	canisa oppidum	ibidem	cercasi populus vbi	46. 60
cadmæi Dryopes	30	cappadocib. à Cyro bellū inferē	14. 15	cercopon hedræ	216
cadmæa victoris Phocenlib. obtigit	33	cappadoces Græcis Syri noiantur	14	cereris templum	86. 115
cadmus Tyrius	53. 147	cappadoces populus	15. 146	cereris & Liberi principatus apud infe-	
cadmææ literæ	148	caprarum immolatio vbi	51	ros	66
cadmæorum ab Argis eiectio	ibidem	capripedes homines vbi	111	ceres Aegyptijs Isis dicta	73
cadmus Scythæi Cous	208	caput sine futura	258	cereris Achææ templum	148
cadmi iustitia	ibidem	capita Aegyptiorum cur dura	79	cereris templo adhzrēs, manibus trun-	
cadytis vrbs Syriæ	73. 78	capita Perlarum cur fragilia	ibidem	catur	174
caira Halyattis vxor Cræsi mater	20	carcinitis oppidum	116. 122	cereris Amphictyonidis sanum	214
caira vestis	153	cardamyla nunc Asia dicta	239	cereris & Proserpinæ sacra	229
caitus ager vbi. 163. & fluuius	190	cardia vrbs	164. 165. 193. 264	cereris Eleusinæ templum	254
cayster fluuius	156	cares in potestatem à Cyro subacti	6	260. 261	
calasiris vestis genus apud Aegyp.	52	cares populus	34	certamen Triopij Apollinis	30
calasirius Aegyptij	74	caria pars Ionæ	29	ceruus in Africa nullus	136
calasirium Aegyptiorū plagæ quæ ibi.		caricarum mulierum lex aduersus ma-		Chalcedonius populus vbi	164
calandriæ Indiæ populus	96	ritos	30	chaldæi inter Assyrios	ibidem
calatibus vrbs vbi	189	cares insularum habitatores	34	chalybes in potestatem à Cræso subacti	6
callatiæ Indi parentibus vescuntur	85	carum inuenta tria memorantur	ibid.	champsæ crocodili dicti	56
callista insula	129	cares indigenæ & Aborigines	ibidem	charadra oppidum Phocen.	225
callias Hele* Iamideoŕū vaticinus	145	carij Iouis templum apud Mylaffos	34	charaxus Mitylenæus	68
callimachus Aphidneus	177	cares Aegyptij	54. 72. 95	charopinus	156
callimachi cædes	ibidem	carus lupiter	149	chemmis insula vbi	73
callias Phænippus Hipponici pater	178	carum cum Persis prælium	159	chemus oppidum	58
calliæ filiæ tres	ibidem	cares Pedasenses	162	cheopes Aegyp. rex	67
callias Hipponici	206	caria à Persis capitur	163	cheopes Aegyptijs ne sacrificarent in-	
calliopolitani populus	ibidem	Carum in Xerxi. exer. armatura	196	terdixit	ibidem
callipodæ populus	110	cares olim Hæcines appellati	ibi.	cheopes filiam suam prostituit	67
calyndici montes vbi	34	carina vrbs vbi	191	cheophrenis regis Aegypti pyramis	67
calestia vrbs	200	carmen orthium	5	cherfonefus opp. à quibus cōditū	109
calui à natali vbi	111	carnia festa	214	cherfonefus vbi 128. & eius præstantio-	
caluitiei causa	79	carpathium mare	86	res vrbes	182
Cama mons vbi	191	carpis fluuius	116. 122	cherfonefus Athenien. ditionis	
camarina vrbs	206	carthaginiensium bellū cū Phocen.	33	chiorum bellum	4
camarinei populus	ibidem	caryktus vbi	112	chius oppidum	29. 76
cambyſis nuptiæ cum Mandane	22	caryktus obfessa & capta	175	chij Pactyam Persis tradunt	32
cambyſes Cyro patre de. uncto regnū		casambus Aristocratis	170	chiorum cædes & constantia	162
ſuſcipit	43	caſiæ collectio	98	chiorum prodigia	163
cābyſis expeditio aduersus Aegyp.	ibi.	caſi* mōs Aegy. & Syriā diſterminat	73	chidori aqua Xerx. copijs deficit	201
cābyſes aduer. Amasim bellū mouit	77	caſius mons	78	chidori fluuij origo	201
cambyſis ortus	78	caſmena vrbs	206	chileus Tegeata	245
cambyſis expeditiones	80	caſpatyrus oppidum	97. 114	chilonis Lacedæmo. conſilium	11
camby. dona ad regem Longæuor.	81	caſpium mare	40. 113	chilo Lacedæmo. vir præſtans	219
cambyſes impetum in Apim facit	83	caſpij maris long. & latitudo	40	choenix quid	168
camby. ſomnium	83. 90	caſpij populus	96	choeræ locus	175
camby. parricidia	83	caſpiorū in Xerx. exer. armatu.	194. 196	choaſpes fluui.	37. 146. 147
cambyſes ſororem interimit	ibidem	caſſandanes Cambyſis filius	78	choraſmij populus	96. 99
camby. morbus	ibidem	caſſiterides inſulæ vbi	99	choraſmiorum in Xerxiano exercitu	
cambyſes vinolentus	84	caſſius mons vbi	44	armatura	194
camby. crudeliſ. facinora	ibidem	caſthanga vrbs vbi	211	chorus iuuenū peſtilētia abſumpt*	163
camby. fatum, imprecatio, mors	90	caſtorum teſticulorum medica vis &		chromius Argiuis	17
cameli formidini ſunt equis	16	operatio	123. 124	Cicones Thraciæ populus	199
cameris oppidum	30	caſtor & Pollux Tyndaridæ	129	cilicia vbi	46. 49. 95
campus Niſeus Mediæ regionis	190	caſtrato iuuenum	164	cilices populus	95. 146
cameli Indici forma	97	catadupa	46	cilicum in Xerxi. exer. armatura	196
camici oppidi obſeſio	209	cataraſtæ fluuius vbi	188	cilices vnde dicti	ibidem
camicum Acragantini incolunt	ibid.	catiari Scythæ	168	cilix Phœnix Agætoris filius	196
caminus Homeri	272	caucaſus mons	12. 40	cilix Cyenenſis Horomedontis fil.	197
Candaules Græcis Myrſilus dictus Sar		caucaſij populus	96	cilla Acoliæ ciuitas	20
dium tyrannus	2	(undus 2 caunus vrbs vbi	157	cimmeriorum aduersus Ioniam expedi	
candaules ab Alcæo Herculis filio ori-		Gebrenia à quibus ædificata	270	tio, Cræſo vetuſtior	2
candaules Sardium nouiſ. rex	2	cecropidæ, Cranai, Pelafgi	226	cimmeriorum à ſedibus ſuis eiectorum	
				in Aſiam	

IN NOVEM HERODOTI

in Asiam transitus	4 coitus Nasamonum in propatulo	133 cræsus Lacedæmoniorum amicus	2
cimmerij ex Asia per Halyat. exacti	4 colchi vbi	22.61.96.113 cræsi regnum	5
cimmerij ex Europa pulsi	22 colchorum circuncisio	61 cræsus Græcorum primus Ephesijs bel	
cimmerij vbi	109 colchicum linum	ibidem lum intulit	ibidem
cimmerij muri	ibidem coliadis ora	234 cræso vrbs Dianæ ab obsessis Ephe.do	
cimmeriorum sepultura	ibidem collectis Aegyp. panis	57 natur	ibidem
cimmerius bosporus vbi	109.123 colophon vbi	29 cræsus quas gētes in potestatem suam	
cimmerium mare vbi	114 colophon à Gyge capitur	4 redegerit	6
cimonis cædes & sepulchrum vbi	175 colonos in Thusciam quis primū de-	cræsi somnium de filio Arys	7
cinnamomum quomodo colligat	98 duxerit	20 cræsi liberi	ibidem
cineas rex Thesaliæ	148 colossi concubinarum Mycerini regis	cræsus Adrastū ob fratricidiū expiat	7
cinyphus fluuius vbi	115 76	cræsus ob mortem filij duos annos in	
cippi Hercules vbi	49. 31 colossi androsphyngis vbi	76 luctu transigit	9
cippi Sefostris nomine inscripti	60 colossus Vulcani	ibidem cræsi. tērata oracula, vera deprehē.	9
cippi Darij regis vbi	121 colossa Phrygiæ oppidum	189 cræsus donaria & hostias Pythio con-	
cippus Cræsi regis vbi	189 colubri ab equis deuorantur	16 secrat	ibidem
cippis Midæ regis Gorgij, epigramma	columbæ Dodonæ	33 cræsus potētissimos Græciæ sibi conc	
ab Homero inscriptum	267 columnæ Hercules vbi	109.130.135 cræsi legati de ineunda pace	(liat. 10
circuncisionis Aegyp. causa	50 columnæ albæ vbi	158 ad Lacedæmo.	14
circuncisio quibus communis	61 colus cum fuso foeminis tractanda, nō	cræsus aduersus Cappadociam exerci-	
cisij Cisiorum regio	96. 146. 147 arma	132 tum parat	14.15
cisiz portæ	106 coma Lacedæmoniorum	17 cræsi affinitas cum Astyage	15
cisiorum in Xerx. exer. armatura.	196 coma Babyloniorum	39 cræsus exercitum Halym fluuium tra-	
cisus fluuius vbi	115 combria vrbs	200 iicit	ibidem
cisus vrbs capitur	159 cōmētarij Homerice profectiois	267 cræsi. Pteriorum urbem expugnat ibi.	
Clazomenæ vrbs	29.76 cōpedes Lacedæm. apud Tegeatas	13 cræsus Syrorum prædia deuastat	15
clazomenæ vrbs capitur	159 compfacus flu. iuxta Abderam	199 cræsus Syros exterminat	ibidem
cleander Phygæus vates	172 consultant Persæ inter pocula	28 cræsi & Cyri regum pugna	ibidem
cleander Patareus Gelæ tyrannus.	206 consultationis vltus quis	185 cræsus capitur	16.17.18
cleobis & Bitō à Solone beati habiti.	6 conchylia in montibus vbi	45 cræsi. oraculū de muto filio redditur	19
cleobis & Biton Arginum genus	6 contadeslus fluuius	121 cræsi filius vocalis factus	18
cleobis & Biton in certaminibus victo	copais palus vbi	241 cræsi regnum quot annorum	ibid.
tes	ibidem coquendi modus citra lebetem	116 cræsus super ingentem lignorū struē	
cleobis & Bitonis felicis. exitus	ibid. corcyra vrbs. corcyra popu.	87 impositus, Solonis recordatur ibi.	
cleobis effigies apud Del.	ibidem corcyzorum oratio ad Xerxem	209 cræsi. Apollinis ibre è pyra liberatur ib.	
cleombrotus & Leonides gemini.	145 coresum vbi	156 cræsus ab aui sui crimen luit	19
cleomenes Spartatarum rex	105.167 corinthia vestis	154 cræsus Cambysi traditur	41
cleomenes viretum iustis.	105 corint. mulieres à Periandro denuda.	155 cræsi crater	86. & pecuni. 144
cleomenes natiuitur	144 corobius	150 cræsi in Alcmeoniden munificētia	179
cleomenis regnum	145 coronæi populus	151 cræsi cippus vbi	187
cleomenis ad Aristagoram oratio	146 corona pleagina Olymp. præmiū	224 creston oppidum	11
cleomenis profugum	171 cornua quibus in locis maturius proue	crestoniatarum lingua	11
cleome infans	171. & vnde.	112 cressea regio	200
cleomenes seipsum laniat	171 corys fluuius Arabiæ	79 cretonicus ager	201
cleomenes lucum Argiū incendit	172 corycium antrum	225 cremmi emporium vbi	111
cleonæ vrbs vbi	188 cotyle quid sit	168 cretensum oraculum	209
clinas Athenien.	222 Crater in ostio ponti	120 crex animal	56
clithenes Alcmeonidis	149 crater Samiorum	130 crios Polycrati	170
clithenes Athenis eijcitur	150 crathis fluuius vbi	30 crisæus campus	224
clithenes Sicyonis tyrannus	179 craftis, Crastra Minerua	145 crophis mons vbi	48
clithenis oratio ad pcos filiæ suæ	180 cranai Pelasgi nominati	226 crotoniatarum genus	226
clytiades ex Iamideorum genere	250 cratalli Cappadociæ	188 Cubitus regius quid	31
Cnidus ciuitas	30.76 crobizi populus Thraciæ	115 cubitus Aegyptius, Samius	78
cnidij Lacedæmoniorum coloni	35 crocodili natura	55 culicum vis ingens apud Aegyp.	59
cnidiorum regio	ibidem crocodilus animal & μφίσιον	ibidem cultus Babyloniorum	39
cnydij de Isthmio fodendo Pythiā con	crocodilus, solus animalium inferio-	cumaciuitas Aeoliæ	30.266
fulunt	ibidem rem mandibulam non mouet ibi.	cuma capitur	159
cnidorum deditio	ibidem crocodilus animalium soli trochilo	curientes Argiorum coloni	158
Cobaxais Argitai filius	108 pacatus	56 currusaureus Xerxis	238
cobon Aristophanti	169 crocodili Aegyp. sacrosancti	ibidem currus sacer Iouis	ibidem
codrus Athenien. rex	151 crocodili capiendi modus	56 Cyaxares Medorum tyrannus	15.22
coēs Erxandri filius lapidibus interem	croco. tricubitali magnitudine vbi	136 cyaxari puer trucidatus, in morē, ve-	
ptus	144 cræsi genus altius repetitur	2. nationis apparatus offertur à Sey.	15
cois Erxandri filij oratio ad Dar.	122 cræsi pater Halyartes	ibidem cyaxares Phraortis filius	22
coitus hirci cum muliere	32 cræsus quarū regionū tyrā. fuerit. ibi.	cyaxares Asiæ populos primus in pro-	
coitus in templo	55 cræsus ad pēdendū tributū Græcos coē	uincias distinxit	ibidem
coitus Indorum in propatulo	97 cræsus Iones, Aeoles, Dores	git 2.5 cyaxaris prælium cum Lydis	ibidem
coitus & partus viperæ	98 iubeat	2.5.6 cyaxares Asiam sibi iubeat	ibidem
		cyaxares	

LIBROS INDEX

cyaxares Ninum ciuitatem obsidet	22	dal Persarum genus	26	democlis in medicina profectus	ibi.
cyaxares XL. imp. sui anno moritur	22	damas Siritanus Samyrus filius	179	democides explorator in Græciâ mit-	
cyaneæ insulæ vbi	120	damasthymus Calyndensium rex.	232	democidis nuptiæ 103	(utur 103
tybeles templum concrematur	156	damia & Auxesia simulacra	152	demonax Mantineus	132
cyclades insulæ vbi	143	danaus & Lynceus Chemmitani	58	demophilus Diadromei	219
cydra vrbs vbi	189	daphnæ Pelusiæ	48. 61	dentes ex vno osse	258
cydippa Terilla Anaxilei vxor	208	daphnis Abydemius	127	deorum oracula apud Aegyp.	57
cydonia vrbs à quibus condita	88	darius Histaspis filius	36. 41. 91. 182	deorum acres vindictæ	138. 236
cilices Croesus in ptatē suā redegit	6	darij regis auaritia	37	depositi reddendi argumentum	173
cydon Athenien.	150	darij regis statua	62	derusi Persarum genus	26
cylliryj Syracusarum serui	206	darij ad monarchiam exhortatio	94	dersei Thraciæ populus	199
cymurij populus	230	darius quo machinameto imperio Per-	95	detractio importuniss. res	185
cynelij populus	49	sarum potitur	95	Dianæ oraculum apud Aegyp.	57
cynipis fertilitas	137	darius rex Persarum declaratur	ibi.	dianæ templum vbi maximum	69. 72
cynocephali vbi	136	darij matrimonia	95. 182	dianæ & Apollinis parentes	73
cynthij populus	226	darij lapideum simulachrum	95	diana Aegyp. Bubastis bieta	ibid.
cyprij versus Homerl	63	darius institor	ibidem	dianæ puluinar	86
cyprus à quo primum capta	77	darij thesaurus & annum tribu.	96	dianæ regiæ sacra	112
cyprus tributaria facta ab Amasi	ibid.	darius Cambyfis satelles	104	dianæ ara vbi	121
cyprus insula	146	darius Babylonē obsidione cingit	106	dianæ templum	210
cypriorum defectio à Medis	157	darij elogium celebre de Zopyro	ibid.	diacole via	175
cyprij clauæ	ibidem	darij expeditio in Scythas	ibidem	diædorides Cranonijs	179
cypriorum oratio ad Iones	158	darius Indos subegit	114	dicæ diuinatio	229
cyprij in seruitutem redacti	ibidem	darius quas vrbes in Scythia condide-	126	dicæ vrbs Græca	199
cypriorum in Xerxiano exercitu arma	196	rit	126	dictynes delubrum	88
tura	ibidem	darij crudele factum	120	dictyes vbi gignantur	136
cypriorum varia genera	4	darij moneta	133	dies repente nox facta Lydorum Medo-	15. 22
cyphelus Eetionis filius	154	darius quid Græcis significet	175	rumque bello	15. 22
cyphelus Periandri pater	ibidem	darij liberi de imperio disceptates.	182	diei natalis obseruatio ab Aegyp.	57
cyphelus vnde appellatus	ibidem	darij obitus	183	diei in horas distributio à qb. facta	62
cyphela quid	ibidem	darianus exercitus aduersus Scy.	187	dieneis Spartani præstantia	217
cyrenæorum deditio	79	darij legati in puteum cōiiciuntur.	202	dioces Phraortis filius	20
cyrena vrbs	95	darij vxor & duo filij	217	diocem Medi sibi iudicem cōstituit	28
cyrenæi populus	130	dardanæi populus	17	dioces Medorum rex declaratur	ibi.
cyrenæorum pugna cum Aegyp.	131	dardanus vrbs vbi	191	dioci regia à Medis ædificatur	ibidem
cyrenæorum 7000. à Pœnis cæsi	132	dardanus vrbs capitur	158	dioces in exerceda iustit. incortup.	ibi.
cyrenæ. foeminarum superstitio	135	daritæ populus	96	dioci defunct. Phraortes. in reg. suc. ib.	
cyrenaicæ regionis fecunditas	137	datis vrbs	82	dionysius Aegyptijs Osiris dictus	96
cyres fluiuius	115	datis Medus natione	174	dionysij Vrotalt Arabibus appell.	79
cyrmianæ, al. Scyrmiaæ, Thraces	121	datis oratio ad Delios	ibidem	dionysij educatio	98
cyranis insula vbi	136	daurises Persarum dux in seruitutem	158	dionysij Phocensis oratio ad Iones	161
cyrenensium distributio	132	redactus	19	dionysij oraculum	199
cyrus cambyfis filius	9. 22	Decimæ Ioui necessario redduntur	19	dionysiphanes Ephefius	258
cyri & Croesi pugna i regiōe Pteria.	15	delphomus vates	260	dion vrbs vbi	188
cyri foedus cum Babylon.	18	decelensium immunitas vectigaliū	257	dipæenses populus	250
cyri nobile stratagema	ibidem	deliæ puellæ sacra	112	dithyræborū primus autor qd fuerit	5
cyrus seipsum cognoscere incipit	42	delij sacri	174	dithyrambus Harmatideus	218
cyri mater Astyages	19. 22	delos tremuit	175	diues quis dicatur	7
cyrus infans morti destinatus clam au-	23. 24	delius Thebanorum	178	Doberæ populus	140
tritar	23. 24	delus insula à Pisistrato expiatur	12	doberes populus vbi	199
cyti nutritius pater Mitridates	23	delphici oraculi responsum	9	dodona	53
cytus rex puerorum eligitur	24	delphicum oraculum verax à Croeso	ibidem	dodonæ columbæ	ibidem
cyrus à magis regnasse dicitur	25	deprehensum	ibidem	dodonæum oraculum apud Græcos	ibidem
cyrus à cane educatus fertur	26	delphorum fuga	225	vetustiss. omnium	ibidem
cytus Assyrijs bellum inferre	35	delphorum indigenæ Heroës	ibidem	dolonci Thraces	164
cyrus in Babyl. exercitum ducit	37	delubra à quibus dijs primūm conse-	44	doloncorum oraculum	ibidem
cyrus Gyndē fluiuiū viciscitur.	37. 147	crata	44	dōmus ex fale vbi	135
cyrus Babylonem capit	38	delubrum Iouis Olympij vbi	ibidem	donaria à Gyge Delphis consecrata	3
cyrus in Massagetæ expeditionem pa-	40. 41	delta Nili	45. 46	dores Asiæ populus à Croeso subacti	2
rat	40. 41	demaratus Spartiarum rex	150	dōrica gens 11. 30. 34	(& 6. 198
cyri somnium & eiusdē interpre.	41. 42	demarati nomen	169	dorico genere excellentes	12
cyri casus in pugna cōtra Massage.	42	demarati eulogium	170	dorus Hellenis filius	ibidem
cytherea insula vbi	17. 219	demarati stratagema	219	dorum demigratio	ibidem
eytifforus	213	demarati pugillares	220	dorienfium sacra	30
cyzicus vrbs vbi	164	Dæmon maximus Aegyptiorum	50	dotizi necis causa	245
Dadice populus	96	democides Crotonien. medicus	101	dorum in Atticæ expeditiones	151
Daducarum in Xerxiano exerci-	194	democles splendidis muneribus dona-	102	doricum vestimentum	152
tu armatura	194	tur	102	dorienfium principum origo	167
				doreæ	

IN NOVEM HERODOTI

dores vnde propagati	196	erectioe Homeri	273	fanum Protei regis Aegyptiorum	62
dorienſium ciuitates	230	eridanus fluuius vbi	99	fanum Dianæ vbi maximum	69
dorum Afianorum in Xerxiano exer.	erixo Arceſilai vxor		132	fanum Latonæ vbi	72
doriſcus Thraciæ lit-	(armatura) 196	erochus oppidum	225	fatis fruſtra obſiſtitur	90
tus 188. & ingens campus	193	erophantus Parieneus	128	fax Vulcani apud Græcos	234
doris Anaxandrides	207	erythraa inſula	29. 62	Feles proliſ amantiffima	55
dorus Megaliſi filius Matienorū dux	194	erythraei populus	160	felium ſepultura vbi	ibidem
Dropici Perſarum genus	26	(194) erythraorum cum Chijs bellum	4	ferri cōpaſtionē q̄s primus excogi.	5
dryopes populus	224. 230	erythia inſula	108	feræ Aegyptijs ſacræ	55
drymos vrbs	225	erytis regio Heraclidarum	145	ferarum cura apud Aegyptios	ibidem
Duodecim deorum inſtitu. Aegyp.	44	Etearchus Ammoniorum rex	49	ferarū interfeſtor apud Aegypt. morte	
duodecim deorum ara vbi	ibidem	etearchi regis ſermo de Nili ortu	ibid.	feſtum theopha.	10 (multatur 55
Dymanates	149	etearchus Oaxi rex	130	feſtū accenſionis lucer. apud Aegyp.	54
dyma vbi	30	eteliæ veti cā inſtatiōis Nili flumīs	47	Fides Arabum conſtantis.	78
dyras fluuius vbi	213	Eualcides Eretriorum dux	156	filiorum Iouis cognomina	149
dyſenteria in Xerx. exercitu	238	euagoras Lagonis	175	Flamma è Iunonis ſimulacro	172
dyſorus mons vbi.	140	euboicum pondus	95	fluminum veneratio apud Perſas	29
E Benum vbi naſcatur	99	euboica plebs venundata	207	Fræderis ineundi ritus apud Medos &	
Ecbatana quid	31	euboiꝝ populus vbi	207	formina ſemiuipera	109 (Lydos 15
echenadum inſularū mare vbi	45	euclides & Cleander Hippoc. filij	206	forminæ virili virtute	235
echemmis inſula	73	euelrhon	132	forminæ agrefteſ vbi	136
echinus genus murum apud Afros	136	euhesperides vbi	133. 137	fontes Mæandri vbi	188
echenus Europi filius Hyllū interemit		euenerus Lacedæmoniorum dux	210	fontis mirum	81
eclipſis ſolis	190	(248) euenius vates excæcatur	260	fons amarus	115. 120
Eetion Cypſeli pater	4	euphrates in rubrum mare ex Armenijs		fons Apollinis	131
eetion Echecrates	154	decurrit	36	fons ſolis vbi	135
ectioni oraculum redditur	ibidem	euphratis ductus atque anfraſtus	ibi.	formicæ Indiæ, Græciæ	79
Effigies argentea piſtriciſ Cræſi	10	euphrates Armeniam à Cilicia diſſer-		formæ in Xerxe dignitas	212
Eion vrbs ſupra Strymonem	188. 199	minat	127	fortunatus quiſ ſit	7
Elbo inſula	69	euphorbus, Philagrus proditores	175	fortunatus circueoſdem fortunatos	
elatea oppidum	225	eupalinus Megarenſis	89	eſſe non ſinit	41
eleſtrum vbi	99	eunuchi in precio habiti	236	fortuna Aminoclis Crataei	212
elephantina vrbs	44. 46. 76	euripidis opinio de Nili incremēto	47	Frigoris mira viſ vbi	112
elephantes Aethiopiæ	99	eurithæi genus	144	fructus ebrios reddens	40
eleuſij inuaduntur	150	eurimachus à Platæenſib. interſi.	218	Fulgura & tonitrua in Xerxianum ex-	
eleuſinæ Cereris templum	254. 260	europa Agenoris Phœnicū regis filia	1	ercitum ingruunt	191
elorus fluuius	206	europa à Græcis rapitur	ibidem	funerum luſtra. apud Scythas	118
Enagees qui dicantur	150	europæ filij Sarpedo & Minoō	34	furis apud Aegyptū callidiſ. cōmē.	65
enarees thelæ morbi curatores apud		europæ extrema	99. 114	fuſtuaria pugna apud Aegyp.	59
enarees and: oeyni	117 (Scythas 22	europæ vbi & vnde dicta	113. 114	G Ades vbi	109
enipeus Theſſaliæ fluuius	201	europæ laudes	183	Gæſon	260
Epaphi boues	50	europæi Macedonum accolæ	195	Galaica olim, nunc Briaſtica	199
epaphus Aegyp. lingua apis dicitur	72	euryleon obtruncatur	145	galipſus vrbs Græcia	200
epaphi figura	82	euryſthenis familia	167	gamori Syracuſani appellati	206
epaphus è vacca genitus	ibi.	euryſthenes vnde dictus	ibidem	gandarij populus	98
epi. laurij	30	eurydame Leutyichidis vxor	170	gandariorū in Xerx. exer. armat.	194
epigrammata Spartiatarum	218	eurybates Aeginetarum dux	174	garamantes populus	133. 135
epheſus	29. 45	eurytus	210	gargaphijs fons	247. 253
epheſijs à Cræſo bellum inferitur	5	eurytus & Ariſtodemus	218	gauanes, Aërop' & Perdiccas frēs	241
epheſij obſeſſi Cræſo urbem Dianæ do		eurybiades Euryclidæ	220. 226	Gebeleizes dæmon Getarum	121
epium oppidum	129 (nauerunt 5	euxinum mare	2. 15	gela oppi. à Lindijs conditum	206
epizeli prodigioſa cæcitas	178	euxinus pontus	114	gelonis Herculis filius	109
Equi colubros vorant	16	Exampæus locus vbi	120	gelonus vrbs	123
equi camelos reformidant	ibidem	exampæi ahenum	ibidem	geloni populus	ibid.
equorū & canū numerus regis Bab.	38	exemplum iuſtæ vindictæ corrupti iu-		gelonorum regio, mores, victus	ibi.
equi à Maſſagetis ſoli immolantur	43	exercitu donari apud Per	(dicis 142	geloni agriculturæ operam nauant ib.	
equi fluuiales Papremitanis ſacri	56	ſas eximium	263	gelon Dinomenis filius	204
equorum fluuialium natura	ibidem	exitus rerum inſpiciendus	7	gelon Syracuſana vrbe potitur	206
equi tyſueſtes candidi	115	experimenti compendia	184	gelonis magna imperandi libido	207
equæ Olympicæ victrices	175	expiandi ritus apud Lydos idem	qui	genitura Indorum qualis	97
equa leporem enixa	193	apud Græcos.	7	geometrix ortus ab Aegyptijs	62
equarum iuba pro criſtis quibus	194	F Abis Aegyptij abſtinent	50	gephyrei populus	147
equæ Theſſaliæ omnium optimæ	218	fames mira	264	gergithæ vbi	158
equetrū Perſarū copiarū numer'	196	famis diſcutiendæ inuētū à Lydis	20	gergithæ ab Hymæa capiuntur	159
Eraſina fluuius	171	fames Xerx. exercitum excipit	238	germani Perſarum genus	26
erectia capta direpta, incenſa	175	fanum Panionium	29	gerrus flu. & locus	111. 115. 116
eretrienſes populus	226	fanum Iouis Beli apud Babylo.	36	gerra Perſica	255
erectheios tēplū in ara Athen.	227	fanum Thebani Iouis	ibid.	geryonis vaccæ	108

LIBROS INDEX.

Argonus oppidum vbi	300	phos munera posuit	4	hecataei Egeandri sermones	181
gillus Tarentinus	103	gygis tribunal	ibidem	hector successor Troiani regni	64
gindanes populus	134	gyges Mileto & Smyrna arma iutult	4	hedoni Thraciae populus	199
gindanarum mulierum simbrige	134	gyges Colophonem cepit	ibidem	hedonorum nouem uir	199
Glauci Chii inuentum	5	gygis crimen Ctesus luit	19	hegesicles Spartiatarum tyrannus	12
glaucci Epicydidis aequitas	173	gyges Heraclidarum fatelles	ibid.	hegesipyla Miltiadis vxor	165
glaucci stirps extrita	ibidem	gygeus lacus proximus Halyattis sepul.		hegesistratus tyrannus	155
glaucus caprarius	270	cro	20	hegesistratus Telliadeus aruspex	250
glisfancem Thermodon interfuit	252	gygea Alexandri foror	141	hegesistrati interitus	250
Gnomonis & poli iguentio ab Aegy.	62	gygea Amyntae filia	241	helenae ab Alexan. raptus	1. 62. 63
Gobryes Darii filius Syrorum dux	194	gymnici certaminis institutio	57	helenae Menelao redditur	64
gobryas Persa	19	gyndis fluminis ortus	37. 147	helenae templum	168
gonnus vrbs vbi	201	gyndis fluiuij riuli	36. 37. 40	heleus vaticinus	102
gorgonis caput	58	Hagetorides Antagorae filius	357	heleus Agaei Peloponnesius	172
gorgo Cleomenis filia	146	halicarnassus ciuitas	30. 76	helice vbi	30
gorgus Salaminiorum rex	157	haliacmon fluiuius	201	heliopolis solis vrbs	54
gorgus ad Medos transfugit	ibid.	halizones populus ubi	110	heliopolitani Aegyptiorum solertissi-	
gratiarum collis nemoribus frequens	134	halys amnis	2. 6. 14. 22. 27. 147	mi	43. 54
graeorum bellorum initia	1	halys amnis in mare Euxinum voluit	2	helionum certamen	73
graeorum respon. super raptu Medae	2	halys amnis-Medicum imperium & Ly-		helis Aetolorum ciuitas	230
graei imperium Priami euerterunt	2	dum determinat	14	hellepontij populus	95
graei ante Croesi imperium liberi	2	halyattes successor Sadyatti	4	hellepontus	120
graeorum oracula	2	halyattes bellum cum Cyaxare & Me-		hellepontus pons	189
graei eadem semper lingua vsi	11	dis	ibi.	helleponto Xerxes copedes inicit	ibi.
graeae gentis laudes	11	197 halyattes Cimmerios ex Asia exigit	4	hellepont. fig. a Xerxe inuruntur	ibi.
graeorum Athenien. sapientia	11	halyattes Smyrnam capit	ibi.	hellepontu, Xerxes muneribus don.	
graei Ionum nomen refugerunt	29	halyattes ad tibiarum fistularumq; cantu			192
graeorum festiuitatum nomina	30	in expeditionem procedebat	4	hellepontias, uentus subfolanus	212
graeorum hegociationes	31	halyat. patrum bellu administrat	ibi.	helles filiae Athamantis sepulcrum	193
graeorum literae & scriptura	50	halyatti oraculu a Pythia redditur	ibi.	hemus	115
graei ab Aegypt. pleraq; sumpsere	53	halyattis cum Milesijs foedus	5	heneti populus	39. 139
graeorum dii	70	halyattes Mineruae duo delubra aedifi.	5	heraclidae Sardium reges	2
graeum sanum apud Aegypt.	76	halyattis regnum & mors	ibi.	heraclidarum genus	ibi.
graeanicorum operu tria maxima apud		halyatti defuncto Croesus in regno suc-		heraclidarum imperiu quot annoru	ibi.
graeorum natalitia	111	cedit		heraclidarum ultio in atnepotem Gygis	3
graeorum literae ex Phoenicib.	147	halyattis dona Delphis consecrata	5. 225	heraclides Ibanoleus	159
graeorum imbecillitas in bello inuendo	184	halyattes fugientes Scyphas recipit	15	hercules unus e XII. dijs	51
graeorum iuliuandum	202	halyattis vxores Cairae & Iade	20	herculis parentes ab Aegypt. oriundi	51
graeorum de conspirando contra Bar-		halyattis sepulcrum apud Lydos	ibi.	hercules uetustus deus	ibi.
baros consilium	204	halyattis sepulcrum ab emptitijs homi-		herculis cippi ubi	49. 51
graeorum specul. a Xerxe capiuntur	204	nibus & ancillis constructum	ibi.	herculis templum ubi	51
graeorum oratio ad Gelonem	207	hamafus rex Cyro confederatus	16	& 62. 148. 176. 178.	
graeorum Persam opperienti catal.	214	hamilcar Carthaginien. rex	208	hercules geminus	51
graeorum in bellando virtus	217	hamilcaris genus & mors	ibi.	herculis fabula	ibi.
graeorum mores	219	harmamithres Persici equitatus praefe-		herculis oraculum apud Aegypt.	57
graeorum classes aduersus Xerxem	220	ctus	196	herculis columnae ubi	109. 130
graeorum classica victoria	222	harmocydis oratio ad Phocenses	246	herculis tres filij	109
grae. de insequendo Persa consultatio	236	harpagus Medus	16	hercules Scytharum deus	116
grae. ad Platyas exercitus summa	249	harpagus Astyagis familiaris	23	herculis uestigium ubi	120
graeorum praeda e Persarum clade	258	harpagi cora Astyage expurgatio	24	herculis ara ubi	210
graeorum sepultura	259	harpagi filium Astyages maecat	25	hercules ab Iasone derelictus	219
grimus Therax insulae rex	130	harpagus propriu filiu comelt.	24. 32	hermus fluiuius	16. 156. 269
gruum pelles in locum clypeorum	194	harpagi ad Cyrum literae intra leporu		hermus fluiuius iuxta Phociam vrbu in	
grumi grandes salis in montibus	134	reconditae	25	mare effunditur	16
gryphes vbi	99	harpagus exercitui Astyagis contra Cy-		hermotybies Aegyptij	74
grues Scythicae vbi hybernent	47	rum praeficitur	27	hermotybiolorum Aegypt. plagae	ibi.
gryphes vbi	99	harpagus Ionia subacta, in Cares exer-		hermophantus	156
grynnae Aeoliae ciuitas	30	citum traduxit	34	hermippus	160
Gygamae Parni vbi	133	harpagus Cyrum in potestate regni in-		herma ubi	211
gyges Dascyli filius	2	uexit	32	hermionenses Dryopes sunt	226
gyges Candaule interempto vxore eius		harpagus inferiorem Asiam subigit	35	hermonia Dryopum ciuitas	230
& regno potitur	3	harpagus Persa	163	hermotimus Pedasensis genere	235
gyges suffragio Delphici oraculi, Lydo-		harpagus in Mazaris defuncti locu suf-		hermeus sinus	266
rum regnum possedit	ibidem	ficitur	34	herodoti peregrinatio	43. 48. 51
gygis atnepos de Candaule morte pot-		Hebes tessera	261	herodoti snia de incremento Nili	47
nas dedit	ibidem	hermus fluiuius ubi	121. 193	herodoti de origine oraculoru snia	54
gygis donaria Delphis consecrata	ibid.	hecataeus historiographus	70	herodoti de raptu Helenae sententia	64
gyges barbarorum primus apud Del-		hecataeus Egeandri	159	herodotus Basilidis filius	140
				heroicum	

IN NOVEN HERODOTI

herotum conditorium	170	humanæ vitæ anni lxx.	7	indorum multitudo	96
bephæstienſes, populus	182	humanæ vitæ breuitas & calamitas.	191	indi Calandæ	ibidem
heſiodus & Homerus deorū opifices	53	Hyampolis vrbs	225	indicum aurum	ibidem
herapolis olim Pentapolis dicta	39	hyampeus vertex	ibidem	indicæ regionis deſcrip. & ſitus	ibidem
Hillus herculis filius	214	hyacinthia Lacedæmo. ſolenſia	244	indi pecuarij & eorum mores	97
hiperocha	113	hybla vrbs	206	indorum nauigia	ibidem
hipparchi inſomnium	147	hydarnes Perſa	91	indi ægrotos ſuos epulantur	ibidem
hipparchi interfectores	ibidem	hydarnes Hydarnis filius Perſ. dux	195	indorum coitus in propatulo	ibidem
hippias tyrannus Achenien.	148	hydrias regio	159	indorum genitura atra	ibidem
hippias Piſiſtrati filius	175	hyela ager Oenotriæ	33	indicæ formicæ	ibidem
hippiæ ſomnium	176	hyenæ vbi naſcantur	136	indici cameli forma & pernicitas	ibid.
hippiæ dens tuſiſiſendo excuſſus	ibidem	hygennæſes populus	95	indica animalia grandiora cæteris	98
hippoclidis Tiſandri filius	179	hyla locus	109. 118	indis ſol matutinus ardentis.	97
hippoclidis proci præſtantia	180	hylææ	149	indus fluuius	114
hippoclus Lampſacenus	128	hyllus interimitur	248	indi à Dario ſubacti	ibidem
hippocrati portentum ingens viſum	11	hymeæ Perſa	158. 159	indorum in Xerxiano exercitu armatu-	
hippocrates pater Piſiſtrati	149	hymeæ obitus	159	ra	194. 196
hippocrates Gelæ tyrannus	163	hymeſſus	181	indathyrſus filius Saulij reg.	119. 125
hippocratis Patarei mors	206	hymni deorum ab Hom. cōſcripti	267	ingenium Perſarum quale	118
hippophora naues quæ	166	hypachei iam Cilices appellati	196	inopia & impoſſibilitatis numina	137
hippotoxoræ quid	253	hypacrys Scythiæ fluuius	115. 116	inſtutores primi Lydi extitère	20
hirci coitus cum muliere	52	hypanis fluuius impotabilis	110. 115. 120	inſtitutio Perſarum	28
hirus mons vbi	16	hyperæthes & Abrocomes Darij filij.	217	inſomniorum ludibria	186
hiſtiæus Mileſius	128	hyperborei vbi	110	inſulani Iones qui	29
hiſtiæi ad Scythas oratio	ibidem	hyperboreorum ſacra	112	inſulæ Oenuſæ	33
hiſtiæi callida oratio ad Darium	157	hyppoleo promontorium	115	inſulæ Echenades vbi	45
hiſtiæus à Chijs in vincula cōjicitur	160	hyrcani populus vbi	99	inſulæ natans vbi	73
hiſtiæi literæ produntur	ibidem	hyrgis fluuius	116	inſulæ beatorum vbi	82
hiſtiæi vulnus	ibidem	hyria vrbs à quibus condita	209	inſulæ rubri maris	96
hiſtiæus capitur 163. & in crucem		hyles populus vbi	150	inſulæ Caſſiterides vbi	99
collitur	164	hyſtaſpes Arſamenis filius	41	intaphernis facinus & mors	ibidem
hiſtiæus Tymnis filius	197	hytaſpes Darij filius	194	intercalationis menſis à quibus intro-	
hiſtieotis ora ſuper Artemiſium	210	hyſtriches vbi ſignantur	136	ductus	7. 44
hiſtiæa vrbs capitur	223	Admon Samius	68	io filia Inachi regis	1
Hoarus fluuius vbi	126	Ialiſſus vbi	30	io à phœnicibus rapitur	ibidem
Homerus & Heſio. deorum opifices	53	iapygia	103. 122	io ſuprata	ibidem
Homerus de raptu Helenæ	63	iapyges Meſſapij.	122. 289	iones à Crœſo ſubacti	2. 5. 6
Homeri Epigoni	112	iardanna ancilla	2	ionico genere excellentes	11
Homeriæ profectionis cōmentarij	267	iatonis aureus tripus	134	ionum ciuitates	29
Homeri cæcitas	ibidem	iatriagoras	144	ionum linguæ	4. 29
Homeri epigramma pro Mida Phrygum Iberiam Perſæ occupant	ibidem	ibidis forma	32	iones inſulares qui	29
rege	ibidem	ibidum duplex genus	56	ionum nomen reſugerunt Græci	ibid.
Homeri nomen vnde	268	ibis Aegyptijs ſacer	ibidem	ionum cur XII. ciuitates	30
Homeri minor Ilias	ibidem	ibis vrbs terræ Bottæidis	55. 56	iones ab Achivis ſuis ledib. pulſi	ibi.
Homeri Phocæis	269	Ida mons	200	ionum reges qua progenie oriundi	ibi.
Homerus apud Chium	270	Ieiunia & feſtus dies Iſidis	191	iones veri & genuini qui	ibidem
Homeri Cecropis, Batrachomyomachia,	ibidem	Ienyſus vrbs vbi	135	ionum qui ab Apaturijs arceantur.	ibi.
Epicichlides	291	Ignem Perſæ deum arbitrantur	78	ionum Panonium ſacrum	ibidem
Homeri vxor & filia	272	ignis Aegyptijs aiata bellua dictus	80	ionum inſulanorum deditio	33
Homeri Caminus	273	Iyrcæ populus vbi	ibid.	iones Biantis conſilium ſpernunt	34
Homeri Ereſione	ibidem	Ilias minor Homeri	111	ioniam Harpagus ſubigit	ibidem
Homeri mors & ſepulcrum	ibid.	ilienſis ager	268	iones quomodo Aegyptū diuiſerint	46
Homerici ſepulcri inſcriptio	ibidem	molantur	155. 191	iones vbi & vnde dicti	95. 216
Homerus Aeolicus	274	ilium vbi	im	iones ignatiſſimi hominum	128
Homeri ætas	6	ilij obſeſſio & expugnatio	191	ionica rebellionis occaſio	142
homini ſatius mori quàm viuere	7	iliſſus fluuius	45	& initia	146
hominis calamitoſa conditio	43	Imbecillitatis fortisſima neceſſitas	64	ionum fuga	159
hominis prima & natu. vox	139	imbris	212	ioniarum nauium catalogus	161
homo fato ſunctus vbi per latitiam ter	191	imperium Priami à Græcis euerſum	210	ionibus Perſarum minæ intentatæ	ibi.
ra demandetur	149	impoſſibile iortem fato deſtinatâ poſſe	142	iones laborum inſueri	ibidem
homines in fortuitorum arbitrio & non	62	effugere	135	iones tertiò in ſeruitutem redacti	164
contra	242	impoſſibilitatis numen	2	iones Dario tributarij	166
hoples Iouis filius	9. 10	Inarus Pſammerichus vir Pœnus	ionum in Xerx. exer. armatura	196	
horæ diei à quibus inuentæ ſint	194	inconſtantia rerum humanarum	19	iones Pelasgi Aegiales appellati	ibid.
horti Midæ Gordij	2	indi Callatiæ parentib. veſcuntur	237	ionia Græcis iterum reſtituta	262
hoſtiæ Pythio à Crœſo conſecrata			183	ionia translatio	ibidem
horaſpis Artachæi filius Aſly. dux			2	ioui decimæ neceſſario redduntur	19
humanarum rerum inconſtantia			85	iouis Carij fanum apud Mylaſſum	34
				iouis	

LIBROS INDEX.

iouis Beli templum & simulacrū	36	lacedæ. bellum Tegeatib. inferunt	13	leonis ex auro effigies	10	
iouis Thebani templum	36	lacedæ. compedes apud Tegeatas	ibi.	leon & Hegesicles Sparti. tyranni	12	
iouis cultus apud Meroën	48	lacedæ. quibus artibus Tegeatibus fa-	leo Sardiis		17	
iouis fanum apud Theprotos	54	ci sunt superiores	14	leonides 145. in crucē tollitur	217	
iouis oraculum apud Aegypt.	57	lacedæmoniorum Argiurumq; pro	leonidis regis Spart. genealogia	214		
iouis Ammonij templū à Cābyse accē-	agro Thyrea dimicatio	17	leonidæ mors	ibidem		
iouis Beli puluinar	107	(cum 82 lacedæmon. coma post victoriam de	leonidæ cædis vindicta	238		
iouis forensis ara	145	Argiuis	ibidem	leonum natura atque loca	201	
iouis filiorum cognomina	149	lacedæmoniorum expeditio aduersus	leones vbi gignantur	ibidem		
iouis militaris templum	159	Polycra.	86	leo viri nomen	211	
iouis Olympij delubrum	44	lacedæ. in Samum expeditio	ibidem	leontini populus	206	
iouis currus in Xerx. exercitu.	190.	238 lacedæ. mos in sumendis supplicijs	129	leo lapideus	217	
iouis Amphlystij templum	213	lacedæmon. de seipsis opinio	167	leporis fecunditas	98	
Iphigeniæ apud Tauros cultus	123	lacedæmon. regum funera	158	lepreum oppidum	129	
ipni locus quidam	212	lacedæ. lis de p̄grediēdo ad bellū	176	lepus ex equa natus	193	
Irasa locus vbi	131	lacedæmo. oratio ad Platæenses	ibid.	leros insula	159	
Is vrbs & flumen	25	lacedæmon. virtus	197	lesbus in'ula vbi	32. 40	
is fluuius in Euphraten se inuoluit	35	lacedæ. oratio ad Hydarnē Persam	202	lesbus quando habitari cœpta	274	
ilagoras Tifandri	149	lacedæmoniorum consuetudo	215	lesbij à Polycrate victi	85	
isidi vacæ sacræ	50.	135 lacedæmon. oratio ad Athenien.	242	leucadius Hippomachus aruspex	251	
isidis simulacrum	50	lacedæmoniorum frugalitas	258	leucadij Dorica gens	216	
isidis tēplum maximū ī vrbe Buisi	54	lacedæmon. occisorum sepultura	ibi.	leucon oppidum Asiæ	131	
isis Διμήτρῃς, id est, Ceres dicta	54. 73	lacmon mons vbi	260	leutychides Menaris filius	169	
isidis & Dionysij filij	73	lacrines Aeolus	31	leutychides Spartiatarum rex	ibidem	
isidis sacra & festa	153	lactis mulgendi mos apud Scythas	108	leutychidæ fuga & mors	170	
ismares lacus famosissimus	199	lacus Tritonidis	135	leutychidis oratio de deposito reddē.		
ismenij Apollinis templum	10	lacus vnde pix hauritur	136	172		
issedoni populus	40	lacus Stymphalius vbi	171	leutychidis genealogia	240	
issedones populus	110.	111 lacus famosissimus	199	leutychidis stratagema	261	
issedonum mores	111	lacus piscosus & falsus	ibidem	lex Caricarum mulierū in maritos	30	
istri ortus & fluxus	49	lacus Boceis vbi	201	lex oppignoradi paterni cada. vbi	68	
ister vbi	115.	122 lacus Gygeus vbi	20	lex omnium rex & domina	158	
ister semper par	115	lada insula vbi	160	liberi cultus apud Meroën	48	
isthmus Cnidæ	35	ladice vxor Amasis	77	liberi nomen quando apud Persas	53	
isthmus muro præsept⁹ à Miltiade	165	ladices votum	ibidem	liber Aegyptijs Osiris dictus	70	
istiotis locus proxim⁹ Oisæ & Olym. laij delubrum	130.	oraculum 145	libya vnde sortita nomen	114		
istizi populus	35	(11 & genus	148	liches Delphici oraculi coniectior	13	
Itanus oppidum	130	lampato Leutychidis filia	170	liliorum ingens vis vbi	59	
Iudices regij apud Persas	83	lamponium vbi	142	liliorum radices esui aptæ	ibid.	
Iudices corrupti iustæ vindictæ exem-	lamplacum vrbs	158	limeneium regionis Milesiorum	4		
Iuncus esui aptus	59	(plum 142	lana arborea vbi	98	lindos oppidum	30
Iunonis festum	6	laodamas Phocensis	123	lindi populus ē Rhodo	206	
Iunonis duæ imagines vbi	77	laodamas Eteoclis filius	148	linus modulatiōis gen⁹ apud Aegy.	57	
Iunonis templum vbi	121. 253. 255	laodice	113	linum Colchicum, Sardicum, Aegy.	61	
Iupiter expiator hospitalis	9	laos oppidum	162	lipaxus vrbs vbi	200	
Iupiter apud Persas	29	laphanes Euphorionis filius	183	lipoxais Targitai filius	108	
Iupiter Bel apud Babylonios	36	lapidicinæ pyramidum	44	lipfydrium oppidum	148	
Iupiter arctina facie apud Aegypt.	51	lapis Porinus, Parius	148	lissus fluuius vbi	199	
Iupiter Ammon	51. 134	lapidum aceruus à Dario cōgestus	121	lissi flu. aquæ copijs Xerx. non succese-		
Iupiter Thebanus	53. 134	lapis Melampyrgus	216	lissæ oppidum vbi	200 (runt 199	
Iupiter liberator, & eius templum	104	lapideus leo vbi	217	literæ Histizi produntur	160	
Iupiter Scytharum deus	116	larissæ Aeoliæ ciuitas	30	literarum mira occultatio	220	
Iupiter Papæus apud Scythas	ibid.	lasus Hermionis filius	183	literæ Themist. ad Iones lapi. incise	223	
Iupiter Lycæus	138	laureorum corona	190	literarum per sagittā transmissio	239	
Iupiter Carius	149	laxij Sauromatæ vbi	111	literæ capiti impressæ	144	
Iupiter Lacedæmonius	167	Lebæa vrbs	241	literæ Græcorum ex Phœnicib.	147	
Iupiter cælestis	ibidem	lebotus Spartiatarum rex	13	littus pulcherrimum vbi	163	
Iupiter sub nomine Xerxis	193	lebedus	29	Locri epizephyrij populus	ibidem	
Iupiter Xuthi filius	196	leænz partus	98	locri Ozolæ populus vbi	224	
Iupiter æreus decem cubitorū vbi	258	ledanum, aliàs Ladanum	ibidem	lorophagi populus vbi	234. 235	
Iurare per aquam Stygis	171	ledanum quo modo colligatur	ibid.	lotos vbi plurima	59	
Iusti principis officium	18	ledani medicæ virtus	ibidem	loti radix esculenta	ibidem	
Kiki quid sit	59	legati Darij in puteum coniecti	202	loti fructus descriptio	134	
L Kiki quid sit	153	legati non violandi	ibidem	lotij mulieris vfus	62	
L Abdia Amphionis filia	16	leges Athen. à Solone conditæ	6	Lucern. accēsarū festū apud Aegypt.	54	
labynetis Babylon. tyrannus	37	leges & instituta Babylon.	39	lucernarum incensio	216	
labynetis Assyriæ rex	11	lemnum oppidum	142	lucus platanorum	159	
Lacedæmonij potentiss. Græcorum	13	leocides Phidonis Argi. tyrā. filius	179	lucina tributum	113	

IN NOVEN HERODOTI

Iudorum primi inuētores Lydi	20	no exercitu tulerint	195	marfij Perfarum genus	26
Iunæ feſtum	52	maſtorium vrbs ſupra Gelam	206	maſiſtes Darij, Xerx. exercitus impera-	
Iuna Perſarum præſes	190	madyes filius Protothiæ Scyth. rex	22	maſiſtij cædes	247 (tor 195
Iuporum ſepultura	55	madytus vrbs	189	maſiſtij cædes	247
Iupi ex hominibus	123	mæandri campos	4.45	maſiſtij cædes	247
Iutræ vbi capiantur	ibidem	mæandri campos Mazares incurſat	32	maſiſtij cædes	247
Iuxta Perſarum	258	mæander fluuius	100. 159.	& eius maſagetæ popu-	eris & robuſtus 40
Lycij in poteſtatem Cræſi ſubacti	6	fontes vbi	188	maſagetarum deus ſol	41. 42
ſyciorum è Creta origo	34.196	mæandrius Polycratis ſcriba	100	maſagetarum victus	42.43
lycus Pandionis filius à fratre pellitur	mæandrius Sami procurator		104	maſagetarum vxores communes	43
lyciorū nomē & leges	34 (Ægeio. 34	mæandri oratio ad Samios	ibid.	maſagetarum ſenes immolantur	43
lycij ab Harpago victi	35	mæotis palus vbi	22. 108. 114. 116	maſtyes populus	139
lycij populus Dario tributarius	95	120. 123. 125. 126		maternū genus nobilius paterno apud	
lyciorum in Xerx. exer. armatura	196	mæotei populus vbi	126	matris Martis templū vbi	55 (Lycios 34
lycij quondam Termilæ vocati	ibi.	magdoluſ oppidum vbi	73	matieni populus	14
lycius Cybernifcus Sacæ filius	197	magi populus Mediæ	21	matien. in Xerx. exerc. armatura	194
lycidas cū vxo. & liberis lapidat.	244	magi Perſarum	39	mazyes Porni vbi	136
lycophronis Perſiæ. filij interitus	87. 88	magorum commentum vt Perſarū im-	maxares Medus		31
lycus fluuius	126.189	perium occupent	89	mazares Prienēſes ſubigit	32
lycurguſ Ariſtolaïdi filius	11	magi cuiuſdā imperiū apud Perſ.	90	mazares Mæadri cāpoſ incurſat	ibi.
lycur. et Megacl. Piſiſtratuſ eiſciunt ibi.	magorum cædes		93	mazares moritur	ibid.
lycurg. Spartiata integerrimæ vitæ	13	magophonia Perſarum feſtum	ibid.	Meci populus	96
lycurgo oraculū à Pythia redditur ib.	magiſtrum oppidum		129	mecyberna Græca vrbs	200
lycurg. legum lator apud Laced. ibi.	magnarum iniuriarum vindictæ		64	medea Colchorum regis filia	1
lycur. Leoboti Spartarū regis tutor ib.	magneter populus		95	medeæ raptus à Græcis	1
lycurgi delubrū apud Spartiataſ	ibid.	magneſia vrbs vbi	100. 218	medicum imperiū Halys fluuius termi-	
lycæuſ Iupiter	138	magna cū periculis ſuſcipiunt	192	medicum nomen Græcis terro- (nat	14
lycaretuſ Mæandri germanuſ	142	malæa promontorium vbi	17	rem incurere ſolitum	177
lyduſ Atys filiuſ	2	malæa dextræ in contumeliâ deraſæ	65	medici ſinguli ſingulorū morborum	
lydi populuſ antea Meon vocatuſ	ib.	malena	164	apud Aegyptioſ	57
lydorum expiandirituſ idē qui apud	maleſ Aetoluſ		179	medicæ nationiſ gentes quæ	21
lydorum parteſ primæ in	(Græcoſ 7	mandaneſ Aſtyagiſ filia	22	medi Diocē ſibi iudicē cōſtituunt ibid.	
conſulendiſ oraculiſ	10	mandaneſ Cambyſi nuptum datur	22	medi regi ſuo regiam ædificanti	22
lydo. Medorūq; quinquēnale bellū	15	mandrocleſ Samiuſ	120 & eiſ monu-	medi à Scythiſ plio ſuſi, Aſiæ imperiū	
lydo. Medorūq; bello dieſ repēte nox	mautiēni po. vbi	6	(mentum 121	amittunt	22.37
lyd. Medorūq; fœduſ	15	(facta 15.22	37.	40	medi Ninum ciuitatem expugnant 12.
lydorum rituſ ineundi fœderiſ	15	mantienæ monteſ	132	medi inebriatoſ Scythiſ interimunt ibi.	
lydorum ritus æneundi fœderiſ	15	mantienæ vrbs	57	medi Aſyriioſ ſubigunt	ibidem
lydorum ſtrenua gens	15	maneroſ Aegyptiſ quid	12	mediſ canis ſpaca dicitur	23
lydorum geneſ equitandi peritiſ. ibid.	marathonem occupat Piſiſtratuſ		175	mediæ regioniſ facieſ	ibidem
lyd. cum Perſiſ conſictuſ, & fuga ibid.	marathon locuſ		178	medimnuſ Atticuſ mēſurę gen ^o	38. 168
lydia auri ramēta è Tmolō prouenien	marathonia cladeſ		183	medorum bellum cum Halyatte	4
lydia Halyattiſ regis	(reſ habet 20	mardoniuſ Gobryſiſ filiuſ	166. 183	medorum tyrannuſ Cyaxareſ	15
ſepulcro ſe nobilem iactat	ibidem	mardoniuſ vulneratur	166	medo. bellū quinquēnale cū Lydiſ	15
lydorum filiz omneſ proſtituūt	20	mardon. à præſectura ſemouetur	174	medorum & Lydorum bello dieſ repē-	
lydorum moreſ & leges	ibidem	mard. orō de bello Græcię inferēdo	184	te nox facta	25. 22
lydi primi oīm aureum argenteumq;	mardonij in Lacedæ. obiurgatio		252	medo. & Lydo. moſ ineundi fœderiſ	15
nummū ad vtendū percuſſerunt ib.	mardonij cædeſ		255	medorum ab Aſyriiſ defeſtio	20
lydi primi cauponeſ inſtitutoſq;	ibid.	mardanuſ Xerx. exercit. imperator	195	medo. imperiū ad Perſ. tranſlatum	27
lydi primi inuētoſ ludorum	ibid.	marduſ Heræadeſ Sardium muroſ pri-	17	medorum à Dario defeſtio	ibid.
lydi in Thuſciam primoſ colonoſ de-	muſ conſcendit		96	medo. i Xerx. exer. armatura	193. 196
lydorum diuiſio	20	(duxerunt 20	6	medorum appellatio vnde	194
lydorum cum Cyaxare prælium	22	marandini populuſ	31	medi vbi	113
lydi è Sardibuſ per Cyrum exacti	34	marandini in Xerx. exerc. armatu-	33 (ra 1)4	megabateſ Perſæ	143
lydi Caribuſ germani	95	mare Sardonicuſ vbi	49	megabazuſ Megabatiſ filiuſ	197
lydorum in Xerx. exer. armatura	195	mare Caſpiuſ	40. 73. 113	megabizuſ Perſæ	91
lyda moſ à Pedaliſ extructuſ	35	mare atlanticuſ, rubruſ	46	megabizi oratio ad Oligarchiā	93
lydeuſ fluuiuſ	12	mare Echinaduſ inſularum	46	megabiziſ Zopyriſ filiuſ	107
lygdamuſ Naxiuſ	12	mare vrbs vbi	113	megabiziſ elogiū	129
lygieſ quam armaturam in Xerxiano	exercitu tulerint	194		megabizeſi Pœnoſ exercitū ducit	140
Acæ populuſ	134. 145	mareſ quæ armat. in Xerx. exerc. tulle-	195	megabiz. Xerx. exercit ^o imp ^o erator	195
macedoneſ à Dario ſubacti	166	maronea Græca vrbs	199 (rint	megacleſ Alcmeoniſ filiuſ	11. 177
macedo Amyntę filiuſ	241	martiſ oraculuſ vbi	57	megacleſ & Lycurguſ Piſiſtratuſ impe-	
machlyeſ populuſ	134	martiſ ſepulcrum apud Scythiſ	116	rio Athenien. pellunt	11
macrobij pop. Aethiopiæ	80. 96	marſya fluuiuſ	158. 159	megacleſ Clitheniſ gener factuſ	180
macroneſ populuſ	61	maſangeſ Aoriziſ filiuſ Pœno ^o dux	194	megacleſ Hippocratiſ filiuſ	ibidem
macroneſ quam armaturā in Xerxia-	maſcamieſ elogiū		198	megacreon Abderiteſ	200
				megapanuſ Hyrcanorum dux	194
				mezarenſiſ	

LIBROS INDEX.

megarensis populus	206	messana olim Zancle	308	mons Atlas vbi	135
megarensis plebs venundatur	207	metalla aurea atque argentea vbi	199	mōs ingēs euerfus indagādīs metal.	166
megistia extispicia	216	metallorum aureorum certamen	257	mophs mons	48
megistias Acarnas à Melapode proge-		metallum salis	135	mortis statua exēplaris apud Aegyp.	57
megistia epigramma 218(nitus)	217	metapontini populi vbi	110	mortuorum apud Aegy. condituræ	58
melampodis postulata ab Argijs	250	metiochus Olori filius	165	mortuorum lætitia vbi	139
melampus Bacchici sacrificij inuentor		metra venus	27	mors optatissimū perfugiū ærumnosæ	
apud Aegyp.	52	Mycithus Anaxilas famulus	209	moræ compendia 185	(vitæ 191)
melampygi lapis	216	midas Barbarorum secundus apud Del		moschi populus	96
melanchlæni populus	123	phos munera posuit	4	moschorū in Xerx. exer. armatura	195
melanchlæni mores & nomēclatura ib.		midæ sella apud Delphos	4	mosynæci populus	96
melanchlæno. victus humana caro	ib.	midas Gordij filius Phryg. rex 4.	267	mosynæcorum in Xerx. exer. atmat.	195
melana sinus quidam & fluuius	193	midæ Gordij horti	242	mula mulum peperit	193
melanopus Ithagena	226	midæ Gordij epigramma ab Home.	267	mulæ partus	106
melas, aliās Pirus, fluuius	30	milesiorum cum Halyatte bellum	4	muli vbi non gignantur	112. 127
melas fluuius vbi	213	milesiorum duo acerba vulnera. ibidē.		mulorum species Scythis horrendæ	127
meles primus rex Sardium	17	milesiorū oppugnatio per XI. annos 4		mulier exuendo tunicam & verecundi	
melibœa vrbs	212	milesiorum cum Haliatte foedus	5	am pariter exiit	3
melienis sinus vbi	112	milesij Cyro confederati	29	mulieris simulacrū ex argento	10
meleligenes vnde appellatus	266	milesiorum correctio	142	mulieres à Dodonæis cur colūbæ vocē-	
melissa Periandri vxor 87.	115	milesiorum & Carum fuga	159	mulierum pudenda cippis à (tur	54
melissa à Periandro occisa	ibid.	miletum oppugnatur	4	Selostre inscripta	60
melites fluuius	266	miletus vrbs Ioniz	29. 141	mulieres Corinthiorum denudatæ	155
mellis vbi maxima copia	136	miletus capta diripitur	162	mulier ex turpiss. speciosis. facta	168
mellois amnis	254	militiæ ordo à quo primū distribut	22	mulier. Attic. vnā cum liberis cædes	181
melyenses populus	95	militum Cambylis depastio	82	mulieres stuprando extinctæ	225
memnonia regio	147	milo Crotoniates luctator	103	murychia	231
memnona vrbs vbi	ibidem	multiades Athenien. dux	128	murium auxilia	69
memnonia Sufa	206	miltiades Cimonis filius tyrānus	164	murichides Hellepontius	244
memphis vrbs	74	miltiades victor in Olym. certam.	165	mus Europæus	240
memphis vrbs à Mene primū cōdita	60	miltiades capitur	ibidem	murium tria genera apud pastorales Pœ	
memphis vrbs situs & descriptio	ibid.	miltiades Chersoneso potitur	ibidē.	nos	136
menalippus Astaci filius	149. 155	miltiades Parum obsidet	180	murus ligneus Persarum 255. & eiusdem	
mendacium dicere quādo expediat	92	miltiadis accusatio & obitus	181	expugnatio	256
mendesium ostium Nili	46	milyada Milyæ Solymi	34	musici Argiui	102
mendesij populus	51	mineræ templi deflagratio	4	mustelæ Africæ	136
mendesij cur oues immolēt, capris ab-		mineræ templū cognomine Aſſesia	4	musæi sortes & earundē edisertator	183
stinentes	51	mineruæ duo templa apud Aſſesum	5	Mycalæ promontorium	30
mendesij capras venerantur	52	mineruæ Pallenidis templum	12	mycerinus rex Aegypti	63
mendesij caprarios p̄cipuohonore affi-		miner. Aleæ tēplū apud Tegeat. 13	256	mycerini clementia & iustitia	ibi.
ciunt	ibidem	miner. tutelaris tēplū adud Chios	32	mycerini filiz mors & sepultura	ibid.
mendesit templum	5	miner. oraculum ad Aegyp.	57	mycerini concubinæ	67
mendes quid lingua Aegyptiaca	52	miner. vestibulum apud Saios	76	mycerini oraculum	ibid.
menelaus Helenam recuperat	64	miner. inaurata statua vbi	77	& pyramis	68
menelai portus vbi	133	miner. lapidea duo simulacra	ibidem	mycorum in Xerx. exer. armatura	194
menes primus regnasse fertur	44. 60	miner. parentes	134	mygdoniam à Bottiade Axis dirimit	
mensa solis	81	miner. ægis	136	mylæstorum fanum 34	(200)
mensis intercalaris	7	miner. Crastia	145	mylæssa oppidum vbi	159
mēsis intercal. à Græc. alijs additus	44	miner. vrba	152	myliarum in Xerx. exer. armatur.	195
mentes nauicularius	266	miner. templum in Sigeo	155	mylitta Assyriis Ven ^a appellata	27. 40
mentiri apud Persas turpiss.	28	minet. Iliacæ 1000. boues immolantur	191	myrsilus, aliās Caudales dictus	2
mentor Ithacensis ab Homero celebra-		à Xerxe	225	myrnia Aeoliæ ciuitas	30
tur	267	271	miner. fanum	myrios stagnum	44
mentulæ portentum apud Aegy.	52	miner. protemplaris	ibid.	myris rex	45
mæreos stagnum	56.	71	miner. Sciradis templum	myfi Caribus germani	34
& eius descriptio	95	minoë & Sarpedo Europe filij	34	myrsus Gygis filius	100
mæris Aegyptiorum rex	60	minoa Sclufiorum colonia	145	myrses persarum dux	159
mæris præclara opera	ibid.	minois cædes	209	myrcinus vrbs vbi	ibi.
mœnia lignea Budinorum	126	minyæ populus 30.	129	myrenzi populus	182
mœnes antè Lydi appellati	2	minyæ commento suarū vxor. lib.	129	myrias quid sit	163
meraphij Persarum genus	26	miraculum maxim. Perian. oblatum	5	myfi à Cræso subacti	6
mercurij statua 53 & templum	69	mitradatos pastor Cyri nutritius	23. 26	myfi populus vbi	95
mercurius quibus gentibus colatur	159	Mnesiphilus Athenien.	227	myfia ab Hymæa capitur	159
mermadæ populus	2	Modus ineundi exercitus numerum	193	myforum in Xerx. exer. armatura	95
mermadarum tyrannus	3	malosi populus	30	myus vrbs Ioniz	29
meroë oppidum vbi	48	momemphis oppidum	74	myusij populus vbi	160
mesambria vrbs vbi	121.	mons Arabicus 44	44	Nacæ populus vbi	134
mesambria vrbem quis condiderit	164	mons Africus vbi	66	Naparis Scythiæ fluuius	115

IN NOVE HERODOTI

nasamones populus	49.	133 nomadarum Scytharum seditio	15 opiniones de Nili fluminis natura & in
nasamonum coitus in propatulo		ib. nomades Poeni	134 cimento 47
nasamo. iusurandū & diuination		ibi. nomades sagittatij	195 opis ciuitas 37 & dea 113
nasamonū cadauerum sepultura	136	nouem fontes vbi	181 oraculum Halyatti à Pythia redditū 4
nascentium deploratio	139	nouus murus ciuitas Aeoliae, & Cuma	oraculum Delphicū Cræso redditur 9
natho insula vbi	74	orum colonia	267 oracula Græcorum ibid.
naturæ solertia	98	noua vrbs oppidum in Pallena	200 oraculum Delphicum Cræsus verum
natura leonū atque eorundē loca	201	nox pro die vbi extitit	190 deprehendit ibide.
nauib. Iōgis qui primi vsi fuerint	22	Nudium oppidum	129 oraculū Lycurgo à pythia redditur 13
nauculae Babyloniorum	39	nummi primum à Lydis percussi	20 oraculū captioſum Spartiat. redditū 13
naues Aegyptiorum ē spino	59	numina Persarum	27 oraculū Pythiæ de oīsibus Orestis ibi.
naues rubrica delibutæ	88	Nymphodorus Pythij filius	203 oraculū Cræſo redditum de muto fi-
naues quinis drachmis addictæ	173	○ Afis vrbs vbi	82 lio 17
nauiū Persicarum catalogus	196	○ Oaxus oppidum Cretæ	130 oraculum Branchidarum de Pactya 31
naucrates oppidum	60.	77 Obeli pheronis donaria	62 orac. Ammonis Iouis de Aegyptijs. 46
naufragi vbi immolentur	123	obelus Trochoides	75 oraculum Dodonæum omniū vetus-
nauplia	171	Oceani ortus vbi	109 tissimum 53
naxus insula	142	143 ociosus pro honestissimo ha ¹ itus	203 oracula apud Græcos prima, eorumq;
naxus insula à Pisistrato subacta	12	octamafides Scyialis frater	119 origo 53
naxij populus	206.	226 oculos in pectoribus gestantes	136 oraculi Ammonis origo ibidem
Nebris		115 Odomanti populus vbi	140 oraculorum origo secundum senten-
necus rex Aegyp. Psamnitij filius	73.	113 odryses vbi	121 tiam Herodoti 54
necus à quo interemptus	72	Oebares Darijequiso	94 oracula apud Aegyptios quæ 57
neci victoria contra Syros	73	œbazus Persa	167 oraculum Pherori regi redditum 62
neccitatis numen	237	œbasi liberi occiduntur	120 orac. Mycerini regis ex vrbe Buti 67
neleus Codri	261	œbarus Megabizi filius	164 oraculum de creæ phiala 72
neon vrbs vbi	224.	225 œceter Gelonis progenitor	206 oraculum Latone ibi.
neptuno Heliconio Panioniū locus	30	œdipode delubrum	130 oraculum Siphnijs redditum 88
cer		30 œalocus vbi	152 oraculum Corinthijs redditum 154
neptunus Afrorum deus	53	œnusa insula vbi	33 orac. promiscuum Argijs redditū 162
neptunus Themimafades	116	œnotriæ ager vbi	ibi. oraculum Doloncorum 164
nept. liberator & eius templum	213	œnoen Bœotij occupant	150 oraculum Martis vbi 195
neptu. templū apud Potidæatas	240	œnone insula	226 oraculum Dionysij vbi 199
neptunus creus septem cubitorum	258	œroe insula vbi	253 oraculum Atheniensium 203
neſtus fluuius Abderorum	201	œtosyrus Apollo apud Scythas	116 oraculum Argiuorum 205
neuri populus & eorum mores	110.	125 œtzi montes vbi	316 oraculum Cretensium 209
Nicandra Dodonæorū sacerdos	54	œtyni à Cræſo subacti	6 oraculum Spartiatarum 217. 251
nicodromus Cincethi	173	○ ſa falſuræ reſiliſſe	264 oraculum Bacidis 223. 231. 234
niger ſinus vbi	165	Oilycus vnde appellatus	129 oraculum & delubrum Amphiarai 241
nili fluminis origo	46.	49 olenus 30 (um 224	oraculum Persis à Bacide redditū 251
nili fluminis ostia	46	oleagina corona Olympicorū præmi-	orati. prexaspis ad Persas 92
nili flu. natura & incrementū	46, 47	olea in arce Atheni.	228 oratio Otanis de ſtatu populari 93
nili ſolus amnium aura caret	47	olen Lycius	113 oratio Cois Mitylenzorū præſecti 122
nili fontes ignoti	48. 49. 115	oliatius	144 oratio Hiſtiæ Mileſij ad Scythas 128
nilus ſcopuloſus	48	olorus rex Thraciæ	169 oratio Ariſtagoræ ad Cleomenem. 146
nilus Africam mediā diuidit	49. 60	olbiopolitæ populus vbi	110 orati. Soficlis 153
nilus Aegypti fluuius	114	olophyxus vrbs vbi	188 oratio Hiſtiæ Darium 157
ninum ciuitatem Cyaxares obſidet	22	ollas pulſandi mos	168 oratio Cypriorum ad Iones 158
ninū ciuitatem Medi expugnant	ibi.	olympus Myſtæ	8 oratio Perſarū ad Ionum tyrānos 161
nini oppidi ſitus	38	olympus & oſſa Theſſaliæ mōtes	11 oratio Leutychidis de reddendo depo- ſito 172
ninus Aſſyriorum urbs	71	121 olympij Iouis delubrum	44 oratio Datis ad Delios 174
nipſei Thracæ	199	olympieni à monte olympo dicti	195 oratio Chſtenis ad procos ſiliæ ſuæ 180
niphraga unus Pierum murus	96	olymp. præmiū corona oleagina	224 oratio Xerxis de inferendo bello Græ- cia 183
nifa oppidum ubi	98. 190	olympiſtorus Lamponis	247 oratio Xerxis ad Persas 192
nifei equi	190	olynthiorū ab Artabazo obſeſſio	139 oratio Corcyzorū ad Xerxem 209
nifeus campus grandes fert equos	190	olynthij ab Artabazo trucidantur	ib. oratio Harmocidis ad Phocæſes. 246
nitetis Aprijs regis filia	77	olynthius Gorgi frater	157 orbelus mons vbi 140
nitocris reginæ Babylon. egregia	36	oneſyli dolus, & mors	157. 158 orbis partitiō ſecundū Herodotū 113
numenta	36	oneſyli caput in portas ſuſpenſum	158 orofangæ quid perſica lingua 232
nitocris ninum oppi. ſibi ſubegit	37	oneſyli ſacrificia	ibidem orchomenij populus 30
nitocris epitaphium	37	onetes Phanagoræ	216 orchomeniorum ager 225
nitocris Aegyp. regina fratrem viciſci-	60	onochonus Theſſaliæ ſtunius	213 orci filius 173
tur	115	onomacritus ſortileg. Ath. eiſcitur.	183 ordo militiæ à quo primū diſtribut. 22
nitri ingens vis	68	Opæa Spargapithis vxor	119 ordiſſus Scythiæ fluuius 119
Noas fluuius	171	ophryneus vrbs vbi	191 orætiſ dolus 100
noctes in dies commutæ	415	opificum ignobilitas vbi	75 orætes indignā Polycratis affixi cru- ci mor-

LIBROS INDEX.

ei mortem luit	101	panormus lacus vbi	32	penus montis vbi	134. 201
ericius portus	260	pantagnotus polycratis frater	85	peleon Iouis filius	142
ornatae populus	230	pāthaleon Halya. filius, Croesi frater	29	pelopis Phrygis serui. regio	184. 186
oropus	175	panthelæi Persarum genus	26	peloponnesi gentes septem	230
orestes Agamemnonis filius	13	pantheræ vbi gignantur	136	peloponnesium bellum	257
orektis proceritas & sepulcrum	14	pantimachi populus	96	pelusium ostium Nili	46. 72. 79
orithyia Boreæ vxor	212	panticapes fluuius	116. 115. 116	peneus fluuius Thessaliæ	187. 201. 201
orphea vnde ortum duxerint	57	pantita sese strangulat	218	pennis oppletus aer	112
orus Osiris filius rex Aegypti	70	papæus Iupiter apud Scythas	116	pētāpolis ante Hexapolis appellata	30
orus Græcis Apollo dicitur	ibid.	paphlagones populus	2. 15. 95	penthylus dux Paphyus	213
oryes vbi gignantur	136	paphlagones à Cræso subacti	6	peræbi populus	201
orthocorybantes populus	96	paphlago. in Xer. exer. armatura.	194	percotes vrbs vbi	158
ossa & olympus Thessaliæ mōtes. 11.	201	papraces pisces	140	perdiccas, Gauanes, & Aerop. frēs	241
ossa quinque cubitorum	258	papremus oppidum	54	perdiccæ panes dupli effecti	ibid.
ostenta Xerxi oblata	193	papremitanis equi fluuiales sacri	56	pergamum unus Pierum murus	199
ostenta Delphis representata	225	parapotami populus	225	perialla vaticina	169
osyris Aegyptij Bacchus & Dionysius	ibid.	parafangæ quid	44. 147	periander Cypseli filius Corinthiorū	
diētus	51. 70	Paralatae Scythæ vnde	108	tyrannus	5. 86
ostia Nili septem numero	46	paretacei populus Mediæ	21	periandro maximū miracu. oblatū	5
Oranes Pharnaspis filius	90	paris Alexan. ad Proteum ducitur	63	periander cū defuncta concubuit	155
otanis oratio de statu populari ad Per		parius lapis	148	periadri de nō recipiēdo filio edictū	87
fas	93	parios vrbs	158	periandri duo filij	ibid.
otanes Amastris pater, dux Persarum.		parmys Smerdis Cyri filia	195	perinetades Demarmeni filia	145
otanis morbus	105	parnalsi vertex vbi	214	perinthus vrbs vbi	121. 164
othrys mons Thessaliæ	201	parorcatæ populi	129	perinthij à Persis subacti	138
Ouium mira genera	98	parthenius fluuius vbi	61	perinthiorū cū Pconib. singulare cer-	
oues sacræ Solis vbi	260	parthenius mons vbi	176	perinthi expugnatio	138 (tamen 138
Orthium carmen 5. & A. Gellius capite		parthi populus	96. 99	periarum victus habitusq; priscus	14
19 libri 16		parthorū in Xer. exer. armatura	194	periarum aspera regio	ibi.
P actyas Lydus à Cyro deficit	31	partus viperæ & leonæ	98	periarum cum Lydis confictus	16
paçtyas Persis traditus	32	partus diuersa tempora	170	periarum ingenium	18
paçtyca regio vbi	96. 97. 114	parus insula	143	perse in ptatem Medorum redacti	22
paçtyes quā armaturam in Xerxis ex-		parus à Mylitiade obsidetur	180	persis à Phraorte bellum infertur	ibid.
ercitu tulerint	194	parycani populus	96	periarum complura genera	26
paçtolus fluuius	156	parycanorū in Xer. exer. armatura	194	periarum à Cyro defectio	26. 27
Pæan carmen quale	138	palargadæ Persarum genus	26	periarū præstantissimi palargadæ	26
pæoniæ situs	140	pataici dii	84	perse aratores. Persæ pecuarij	ibid.
pæones populus	156. 199	patarbemi aur. nasusq; pscindunt	74	perse gymnasium cæli Iouem appellant	27
pæopæ in Asiam abducti	140	patarum oppidum Lyciæ	36	perse deos ex hominibus ortos esse	
pæones transportati	156	pateræ au. Delphis à Cræso missæ	4. 10	negant	ibid.
pæonius ager vbi	201	pateræ ahenæ mira capacitas	14	periarum ritus dū Ioui immolant	ibi.
pæsus vrbs vbi	158	paternorū opificum successio vbi	168	periarum numina quæ	ibid.
pæti Thraciæ populus	199	patirāphis Xerxiani currus auriga	190	Perse Vraniæ Veneri sacrificant	ibid.
Palæstini Assyrij dicti	78	patizirhes magus	89	peris Venus Metra appellatur	ibid.
palladis barba	35	patrenses populus vbi	30	periarum natales	ibid.
pallenz Phlegra prius appellata	200	patumus oppidum Arabiæ	73	perse inter pocula consultant	28
pallenidis Mineræ templum	12	pausanias Cleombroti filius	120	peris necessitudo vicinistatus maxima	28
palmarum Babylo. diuersitas	38	pausanias Embroti filius	245	periarum φιλανθία	28
palmarum spathæ	194	pausanias exercitus ordo	252	perse externarū rerum studiosis. ibid.	
palmæ Babyloniz vsus quis	38	pausanias victoria aduers. Mard.	255	periarum institutio qualis	ibid.
palmæ vbi multæ	133. 135	pausanias sagitta p latera ictus interijt	258	peris flumina religiosissimè colūti	29
pamifus Thessaliæ fluuius	201	pausanias præda	156	periarum mos in sepeliendis cadauer-	
pāphylorū in Xer. exer. armatura.	196	pausaris Amyrteus	80	ibus defunctorum	29
pamphylij populus	95. 149	pausicæ populus	96	periarum magi	ibid.
pan vnus inter VIII. deos	52	Pecuarij Armenij vbi	39	periarum clementia	80
pan Aegyp. nouissimus deorum	70	pecuarij Indi	92	periarum capita cur fragilia	79
panos templum vbi	176	pecuariæ Perse	26	Perse ignem deum arbitrantur	80
panos simulacrum	52	pedasij pop. ab Harp. expugnati	35	periarum victus viuendiq; spatium	82
pan quibus parentibus ortus	ibi.	pedasenses populus vbi	235	Peris vxores per vices concubunt	95
panagyriz Athenien.	177	pedicæ oppidum vbi	225	periarum satrapie	ibi.
panes Perdiccæ dupli effecti	241	pedunculorum comestores	123	Periarum conuiuia	140
panetius Solimenis	232	pedunculorum premorsus	133	periscum mare vbi	115
panæus mons vbi	140. 199	pelasgi po. 30. 35. & eorum lingua	11	periarum cedes in conuiuio	141
panionius Chius	235	pelasgi Aegialees nunc Iones dicti	196	periarum bellica arma	156
panitis Messenij cōsiliū in discernen		pelasgi, Cranai, & Cecropidæ	126	peris. cum Caribus confertum bellū	159
dis gemmis	176	pelasgi ex Attica exacti	18	periarum 2000. cæsa à Caribus	150
panionium locus	29. 30. 34	PELLA vrbs Bottiædis terræ	200	periarum obtruncatio	159
panionium sacrum	29. 30	pellena Acheorum pars	30	peris criniti	162

IN NOVEN HERODOTI

perforatio ad Ionum tyrannos	161	secedunt.	33	pistricis Croesi effigies apud Delph.	10
perfarum minz Ionib. intentataz	ibid.	phocenfibz Cadmea victoria obtigit		pitana ciuitas Aeoliz	30
perforatus in Xerx. exercitu	193	ibidem		pittaci Mitylenazi respons. ad Croes.	5
perfa Cephene appellati	ibidem	phocenses in Rhegium demigrant ibi.		pituitz fluxus remedia	135
perfa immortales qui	195	phocenses capti lapidantur	ibidem	pix Pieria vbi	136
perfarum equestrum copiarum nume		phocenium in Thessalos eruptio	224	pixodoras Cindyens	159
rus	ibidem	phocen. regio a Barb. vastatur	ibidem	Plataeorum lingua	11
perfici equitatus praefecti	ibidem	phocia oppidum	16	platza insula Africae	139-133
perficarum nauium catalogus	196	phoebi fanum vbi	168	platza vrbs	131. incenditur 227
perfarum origo vnde	205	phoenic. diffensionu auctores cu Græ.	1	plataenium ingens clades	255
perfarum cum Laced. congressio	215	phoenices Palæstini	61.196	platazarum pugna	261
perfa. naufragium ad Euboeam	222	phoeni. ad Afric. cognosc. missi	113	platanorum ingens lucus	159
perfa. tabellionum cursus & modus	234	phoenices literæ	147	platanus aurea atque vitis	188
perfic. copiaru apud Plat. ordo	249	phoenix Aegypt. sacrosancta avis	56	plata. aureo monili a Xerx. donata	189
perfis oraculum redditum	251	phoenicis avis descriptio	ibidem	plinthinetes sinus vbi	44
perfarum luxus	256	phoenix fluuius	210	pluuia nulla apud Therzoz per septem	130
perfa specula	46	phraortes filius Diocis	21	annos	130
perfei templu, simulacru, sandaliu,	vbi	phraor. patre defun. succedit in reg.	21	pluuia apud Aegyp. portentosa	76
perseus gymn. ludo. institutor	58	(58 phraor. bellum Persis intulit	22	plynis portus vbi	133
perfei profectio in Aegyp.	ibidem	phraor. Pers. in potestate Medoru redi-		Podion Doridis	224
perseus Assyrius	167	phraor. Asiam sibi subegit ibi. (git. ibi.		poenæ modus apud Persas	28
perseus Danaes & Iouis filius	193	205 phraortis interitus apud Assy.	ibidem	poeni Aegyptijs se dedunt	131
petra tribus	154	phraorti Cyaxares in reg. succedit. ibid.		poenorum variaz nationes	133
petra Trechinaz locus		213 phrataguna Darij regis vxor	217	poeni Nomades. i. pascuales	134.135
phalerus vrbs	148.	151 phruima Etearchi filia	130	poeni saluberrimo corpore	135
phalli		52 phryges a Croeso iubaeti	6	poenorum pastoritiorum sacrificia	135
phanes Halicarnasseus genere	78	phryges populus vbi	14.95.146	poeni vbi	137 poenorum in Xerxiano
phanem vlciscuntur Aegyp.	75	phryges antiquissimi	42	exercitu armatura	196
phanazates Indorum dux	194	phrygum in Xerx. exer. armat.	174	pogon Troezeniorum portus	226
pharandates Theaspi filius	257	phryges Bryges dicti	194	polichnitani populus	206
pharenis populus	30	phrynichi comœdia	162	poli & gnomonis inuentio	62
pharmiches praefect. submouetur	196	phthioris ora	11	polycratis prodigiosa fortuna	85
pharnaspes Achæmenid.	78	phya mulier ex tribu Pæania	ibidem	polycratis smaragdus	ibid.
phaselis vrbs	76	phya Pisistrato vxor ducitur	12	polycratis callidum commentum	88
phasis	22 61	172 phylacais & Autonous Delphorum he-		polycratus cadis occasio	100
pheatria quid	272	roes, & eorum delubrum	225	polycratis filiaz somnium	ibidem
phedima Otanis filia	90	pidorus vrbs vbi	200	polycrates cruci affixus	101
phemius Smyrneus Homeri praceptor		pieria pix	136	Polynices	129
pheneum vrbs	171	(266. 171 pierum muri vbi	199	polymnestus Therazus	130
pherendates Sarangar. dux	194.195	pieria ora Boeotiaz	226	polyas Anticyrensis genere	223
pheretima Arcefilai regis mater	131	pigres Pæon	139	pollux & Castor Tyndaridæ	129
pheretimæ in Barceos crudelitas	136	pindus mons vbi	201	pons funestus a Sefolstre	61
pheretimæ miseranda mors	ibidem	pinus locus. 270. pini natura quæ	165	ponticum genus arboris	111
pheron rex cæcus	62	pirus, alias Melas, fluuius	30	pontus Euxinus	114
pheroni oraculum redditur	ibidem	piromis Græcis quid	70	ponti amplitudo	120
pheronis donaria	ibidem	pisa vrbs vbi	44	portentum ingens Hippocrati visum	11
phiala in balteis Scytharum	109	piscibus Aegyptus abstinet	50	portentum Croeso visum	16
phidippides Athenien.	176	piscium qui Aegypto sacri	56	porata, al. Pyreton, Scythiaz fluuius	215
philaon Gorgi filius	222	pisciu genitura in stagnis apud Aeg.	59	porinus lapis	148
philagrus & Euphorbus prodit	175	piscis pabulum equorum vbi	140	posideum vrbs vbi	95
philæus Aeacis filius	164	piscium mira copia	ibidem	potidæa, & eius ab Artabazo obsessio	
philippus Butacides Olympionic.	145	piscis Papraces & Tilonis	ibidem	200. 239	
philitionis pyramides	67	piscatorum ænigma	273	potidæatarum a Barbaris defectio	239
phillis Pangeorum regio	199	pisistratus Hippocratis filius, Atheni.	11	Præiadis paludis inhabitatores	140
philocyprus a Solo. versibus celebratus		tyrannus	11	præda Græcorum è Persarum clade	258
phirmus Athenien.	211	(158 pisistrati nobile commentum	11	præda Pausaniaz	ibidem
phla insula	134	pisistra. Athenaru imperio potitur ibi.		prælium circa Mafistij cadauer	247
phocais Homeri	269	pisistratus Athenis ejicitur	ibidem	præsidij populus vbi	209
phocæa regio	29. 33. 76	pisistrati vxor Phya	12	præsepe Mardonij a Græcis diripi	256
phocæa quò capta & a Pers. occupata	32	pisistratus illegitimè cu vxore coit ibid.		prexaspes Persa	83
phocenses	30	pisistratus Marathonem occupat	ibid.	prexaspes se præcipitem dat è turri	92
phocen. primi longis nauib. vsi sunt	32	pisistrati in Athenien. copiaz	ibid.	prexaspis oratio ad Persas	ibidem
phocenium murus	ibidem	pisistr. tertio vrbe Athenis potitur ibi.		prexaspes Aspathinis	194
phocenfi. demigratio in Corsicam	33	pisistratus Naxum insulam subigit ib.		priene vrbs Ioniz	29
phocenium execratio	ibid.	pisistratus Delum insulam expiat ibid.		prienas Ardys expugnat	4
phocenium cum Tyrrhenis & Cartha-		pisistratidæ Athenis pulsi	149	prienenses populus	160
giniensibus nauale bellum	ibi.	pisyllus vrbs, & lacus in ea salus & pi-		prienenses a Mazare subiguntur	32
phocenses prælio victi Corsica insula	scosus	199. primogenit' ex lege succedit i reg.	167	procles	

LIBROS INDEX.

procles Epidauri tyrannus	87	pyrgus oppidum	129	sal sua sponte crescens	185
procles capitur	ibidem	pythagoras monarchus	145	salis fons vbi	135
prodigiorum maxima obseruatio	57	pythagoras Mnesarchi filius	122	salas vrbs Samothraciæ	193
prodigiosa cæcitas	178	pythagoras Mileti pcurator.	159	salamis Athenien. profugium	228
prodigium	229	pythiæ 3000. pecorū à Cræsi. imolata	9	salinarij concubitus cum cadauere	58
promenæ Dodonzorum sacerdos	54	pythiæ oraculū Lycurgo redditum	13	salmydesus vrbs	121
propontidis longitudo	120	pythiæ orac. Lacedæm. redditum	ibid.	saluræ ossa resiliit	264
profopitis insula & eius latitudo	51.74	pythiæ oraculū de ossibus Orestis	ibi.	samothraciæ populus Pelasgi	53
proteus Pheroris ī regno successor	62	pythiæ oraculum ad Cræsum	19	samiurum Aeschironia tribus	82
protei sanum apud Memphim	ibidem	pythiæ orac. de Isthmo Cnidij datū	35	sami euerisionis causa à Dario	104
protefilai templum vbi	189	pythij qui	168	samus Sylofonti traditur	105
protemplaris Minerua	225	pythius Atyis filius Lydus	188	samiurum crater vbi	130
PROVERBIA.					
Animus in auribus habitat	190	pythij facultates	ibidem	samium vbi	29
Cadmea victoria	33	pythij Lydi filius dissecatur	190	samiij Zanciam occupant	163
Dolosi homines, dolosa & eorum vesti-	81	pythij Ichenoi præstantia	211	samothracæ muri	199
menta	81	pythermus Lacedæ. auxilium rogat	31	san litera apud Persas nomina magnifi-	29
Et tripode oraculum	134	pythogenes in Inycū op. relegatur	163	centiæ terminantur	29
Hunc calceū tu quidē consuisti, Arista-	160	R Afura Argiuorum	17	sandanis Lydus	14
goras autem sibi induit	160	Regem vbi conspici nefas	21	sanacharibus rex Arabum Aegyptum	69
In frigidum furnum panes ingerere	155	rex vbi maximus statura deligit	81	inuadit	69
Isthmum fodere	35	rerum humanarum inconstantia	2	sanacharibi statua lapidea	ibidem
Longæ regum manus	242	rerum omnium inspiciendus exitus	7	sana vrbs	188. 200
Lemnia facinora	181	res diuinitis futuræ signis declarantur	7	sandoces Thaumasiij cruci affixus	213
Molles viri ex mollibus regionib'	265	restibus instructa pugna	195. (261	sapæi Thraciæ populus	199
Mulæ partus	106	Rhadanece genus olei & eius vis	178	sapiētes nō esse prudētes, acerbū	246
Muliere ignauior	262	rhamfinitus rex Aegypti	64	sappho poetria	68
Non est istud curæ Hippoclidæ	180	rhamfiniti regis simulacra	ibidem	sarangæi populus	96.99
Non statim ab initio exitus omnis	192	rhamfiniti filia prostituitur	61	sarangarū in Xerx. exer. armatura	194
manifestus	129	rhamphi. pecuniz ditissimus	ibid.	sardana mons vbi	267
Ouem lupis relinquere	172	rhamphi. regis descensus ad infernas se-	65	sardanapali rex Nini	71
Scythiisato	104	des	65	sardanapali thesaurus	ibidem
Sylofontis amiculum	208	rhapsodi Homericorum carminum ex-	149	sardium reges Heraclidæ	2
Verex anno exaruisse	175. 213	plosi	149	sardium primus rex quis	2. 17
Prytaneum	22	rheginorum maxima cades	209	sardis à Cimmerijs capta	4
Psammitichus Aegypti rex	48	rhenea	174	sardis expugnatur	17
48 72	43	rhegium	33	sardius leo circumlatus vrbi	ibidem
psammis rex Aegyp. Psammit. filius	73	rhetium vrbs vbi	191	sardium expugnatio in tertium annum	19
psammis mors	74	rhoccus Philei filius	89	dilata	35
psammenitus Cambyfis filius, rex	79	rhodium mare vbi	35	sardonium mare vbi	33
psammenitus deponitur	ibidem	rhodopis pyramis	68	sardinium linum	61
psammenitus epoto taurino sanguine	133.	rhodopis monumentum in templo Del	ibidem	sardis captæ & concremata	156
psyllor. expeditio aduersus austrū.	133	rhodus ciuitas vbi	76	sarga vrbs vbi	200
psytalea insula vbi	231	rhodope mons	115	sarpedon & Minos Europæ filij	34
Pteria locus Cappadociæ munitiss.	15	rhyfes populus vbi	30	saspires populus	22. 96
pteria vrbs à Cræso expugnatur diripi-	40	Rosæ sexagenum foliorum	242	sataspes Achæmenidis	114
turque	ibidem	Rubrum mare	40	sataspes cruci affixus	ibidem
ptoon	241	ruinæ hominibus disciplinz sunt	44	satræ Thraciæ populus	199
ptoi Apollinis sanum vbi	ibidem	S Abacus rex Aethiopum	68	satrapiæ Persarum	95
Pugna instructa restibus	195	sabaci regis iustitia	72	sattagidæ populus	96
punicus mons	44	sabaci vitum	69	sauromatū cū Amazon. cōmixtio	124
punica humus	45	sabyllus Gelous	ibidem	sauromatæ solæcizantes	125
puluinar Dianæ	86	sacæ populus	206	Scamandrus fluuius	149
pute' trifarias rerū species exhibēs	178	sacarū in Xerx. exer. armatura	31.96.194	scamandri aqua exercitui Xerxis defe-	191
Pyrges Selidonij filius	197	sacrum dux Hytaspes	194	cit	39
pylax 209. Pylæ	210. 214	sacrum Panionium	ibidem	sceptrum Babyloniorum	148
pyramidum lapidicinæ vbi	44	sacra Dorienium	30	scæus Hippocoontis filius	44
pyramides Mæris regis Aegyp.	60	sacra Triopij Apollinis	ibidem	sciathus insula	210
pyramis regis Cheopis	66	sacra Cabyrorum à Persis sumpta	53	scidros oppidum	162
pyramis è quæstu meretricio vbi	67	sacerdotes Aegyptiorum rasi	50	sciona vrbs in Pallena	200
pyramis Chephrenis Aegy. regis	ibi.	sadyattes successor Ardys	4	scironis via	230
pyramides Philitionis vbi	ibidem	sadyatti Halyattes succedit	ibidem	sciradis Mineruæ templum	234
pyramis Mycerini regis	68	sadyattis imperium apud Lydos	ibidem	scholzæ testum in pueros corruens	163
pyramis Rhodopis mulieris pstitatis	68	sagartij Persarum genus	26.96	scolopis vbi	260
pyramis regis Asychi lateritia	ibidem	sagitta ad Iouem excussa	157	scopalis rex	125
pyrene vrbs vbi	49	sai vrbs vbi	48.54	scutum Athenien.	178
pyreton fluuius Scythiæ	115	saitanorum regum sepultura	75	scutū Athen. quō ostentatū Persis	179
		saiticum ostium Nili	46	scyale oppidum	11
				scylax	

IN NOVE HERODOTI

scylax Cariandis	114	seriphij populus	226	smyrna ab Halyatte capitur	ibidem
scyles Aripithis filius	119	sermyla Græca vrbs	200	smyrna à Colophone condita	ibidem
& eius mors	120	serpentum sacrorum descriptio	36	smyrna Aeoliæ ciuitas & celeberrimū	
scylacis supplicium	143	serpētū sepultura in Iouis templo	36	emporium	30.266
scythes Zancleorum rex iustis.	163	serpentes alati vbi	ibidem	Sobolis procreandæ p̄mia apud Per.	28
scyllias vrinator	221	serpentes alati thuriferas arbores ob-	ibidem	sogdi populus	96
scythæ pecuarij Nomades sunt	15.110	seruantes	98	logdorum in Xerxiado exercitu arma-	
scytharum Nomadarū seditio	15.109	serpentum vis apud Neuros	123	rura	194
scythæ truncatū costūq; puerū Cyaxa		serpentibus vscentes vbi	135	sol Maſſagetarum deus	41. 42
ri perinde atq; venationē offerūt	15	serpens arcis Athenarum custos	226	solī à Maſſagetis equi immolantur	42
scytharum fuga ap Halyattē	ibidem	serui Scyth. cur oculis priuentur	108	sol causa exundationis Nili fluuij	47
scythæ in Asiam transeunt	22.109	seruorum bellum	172	solis insuetus ortus & occasus	70
scythæ Cimmeri. ex Aethio. pellūt	22	serui boni interdū hominib. malis	230	solis mensa vbi	84
scythæ Medicam occupant	ibidem	serriū p̄mōt. vltimus zonæ orbis	193	solem exerrantes	135
scytharū cum Medis apud Caucaſum		seſoſtris rex Aegyp.	60.61	solis eclipsis Xerxe mouente exercitū	
congreſſio	22	seſoſtris quas gentes subegerit	60.61	contra Græcos	190
scythæ fulis Medis Asia potiuntur ibi.		seſoſtris inscriptiones	61	sol Græcorum deus	ibidem
scythæ Vranix Veneris templum de-		& monumenta	62	sol pro mercede	241
peculantur	ibidem	seſtus vrbs vbi	128.189	sol obscuratus	245
scythæ theliæ morbo obnoxij ob dire		seſtus à Græcis obſidetur	264	solis sacræ oues vbi	260
ptum Veneris fanum	ibidem	sethon Aegypti rex, Vulcani facer.	69	solī vrbs obſeſio & expugnatio	157
scythæ quot annis Asiæ imperium ob		Sicania nunc Sicilia dicta	109	solonis peregrinatio in Aegyp.	6
tinuerint	ibidem	sicyoniorum tribuum nomina	149	solon legiſſator Athenien.	ibidem
scythæ à Medis inebriati occidunt. ib.		sicyoniorum multa	174	solon à Cræſo humaniter except. ib.	
scythiæ gruēs quō prouolēt hyberna-		ſidon Græca vrbs	63.103	solon Cræſi diuitias nihili duxit	18
scythæ à Seſoſtre ſubacti	61 (tū 47	ſidonius Tetrarneſtus Alleſi filius	197	solonis lex Athenienſibus data	76
scytha, ſerui quare oculis orbenē	108	ſigeus Troicus vbi	133	ſolois promontorium vbi	49
scytharū modus in emulgēdo lacte ib.		ſigeum vbi	149.155	ſolymi olim Milyæ dicti	34
scytharum origo	ibidem	ſigma litera apud Perſas magnificen-		ſomnium ſiliæ Polycratis	100
scythæ Auchatæ qui	ibidem	tiæ nomina terminantur	229	ſophanes Eutychedis Decelenſis	257
scytha Hercules filius	109	ſigynæ populus vbi	139	ſophanis anchora	257
scytharum regum origo	ibidem	ſigynarum appellatio	ibidem	ſophiſtarum totius Græciæ peregrī.	6
scythæ aratores, agriculat.	110.115.116	ſileni Marſiæ pellis in vtrē formae.	188	ſoficlis oratio	153
scytharum mores	114	ſillicypria, kiki quid	59	ſoſtrates	130
scythiæ flumina	115	ſilphium vbi	133.136	ſpaca Medis canis appellatur	23
scythæ regij	116	ſimiarum comeſtores	136	ſpammius mons vbi	60
ſcythicū gramen	ibidem	ſimiarum vbi maxima vis	ibidem	ſpargapiſes Tomiris filius à Cyro ca-	
ſcytharū diij	116. & iuſſutandum	ſimonides poeta Leoprepis filius	156	pitur	42
ſcytharū mos in cædēdis victimis	116	ſimulacrum mulieris ex argento	10	ſpargapiſes ſeiſpſum interimie	ibidem
ſcythia lignorum inops	ibidem	ſimulacra primū ab Aegyp. dijs con-		ſpargapithes Agathyrſorum rex	119
ſcytharum mos in hoſtes	ibidem	ſecrata	44	ſpartanorum tyranni Leontes & Hege-	
ſcytharum mos ineundi ſœderis	117	ſimulacrum Iouis arietina facie	51	ſicles	12
ſcytharum regum ſepultura	118	ſimulacrum Panos	52	ſpartiatarum inſtituta à quo	13
ſcytharū à Scyale defectio	119	ſimulacra æſtatis & hyemis	64	ſpartiatarum rex Lebotus	ibidem
ſcythæ ſuorū inſtitutorū obſeruāt.	120	ſimulacra Mineræ lapidea	77	ſpartiatarum reſpub. & leges bellicæ à	
ſcythia vetūs vbi	122.123	ſimulacrum Darij lapideum	98	Lycurgo	ibidem
ſcythiæ duæ partes	123	ſimulacra ex oleis	151	ſpartiatæ delubra Lycurgo ædifi.	19
ſcythis mulorū ſpecies horrendæ	127	ſimultatis inter Phœnices & Græcos		ſpartiatæ cum Argiuis de Thyrea agro	
ſcytharū munera ad Dariū regē	ibid.	initium.	2	contentio	17
ſcytharum intemperantia	172	ſinope vrbs	15.49.109	ſpart. regum dignatio & iura	167
ſcythicus exercitus Medicam regionē		ſinus maris Arabicæ regionis deſcr.	45	ſpart. ſenatus	168. & lex
inuadit	187	ſindus vrbs	200	ſpart. oraculum	217
ſcythæ Perſis Sacæ appellati	194	ſiphnus inſula locupletiffima	88	ſpart. cædes apud Thermopylas	ibid.
Sebennyticū oſtium Nili	46.72	ſiphniorum ingens theſaurus	88.226	ſpart. epigrammata	218
ſelbonidos ſtagnum vbi	44	ſiromitres Oebali Paricanorū dux.	174	ſparta vrbs in Lacedæmo.	219
ſelymbria oppidum vbi	164	ſiſamnes Hydarnis filius Ariorū dux		ſpartanorum reges	240
ſemiramis Babyloniorū regina	36	ſiſyræ genus penularum	194.	(ibid. ſpaſmi remedia	135
ſemiram. reginæ egregia monum.	36	ſitalces Thracum rex	119.202	ſpathæ palmarum	194
ſemen Indicum quale	97	ſiuph vrbs	75	ſpeculatores Græcorum.	204
ſenectæ maximus honos apud Aeg.	57	ſmaragdus Polycratis	85	ſperthnus Aneriſti filius	202
ſenes vbi maſcentur	97	ſmerdis Cambyſis frater	83	ſperchius amnis Anticytam præterla-	
ſepia locus	171.211	ſmerdis regno Perſarum potitur	90	birur	213
ſepulcrum Halyattis apud Lydos	20	ſmerdis auribus mutilatus	91	ſpini lacryma gummi eſt	59
ſepulcri Halyattis deſcriptio	ibidem	ſmerdoneſ Oranis filius Xerxiæ		ſponſa vbi communis proſtituitur	133
ſepulcra Babyloniorum	39	cirus dux	95	Squamoſi piſces Aegyp. ſacri	56
ſepulcra vitrea vbi	82	ſmila oppidum vbi	200	ſtadium, paſſus, cubitus, pes, quid	71
ſepulcrū Helles ſiliæ Athamantis	193	ſiminidrydes Sybarita	179	ſtagirus Græca vrbs	199
ſerbonis lacus vbi	78	ſmyrnæ arma à Gyge illata	4	ſtathi regij quid	146

LIBROS INDEX.

Belenor Curij tyrannus	158	tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam themist. vafrities, exactio, auaritia	239
Belagoras Cimonis filius	175	colunt	123
Belagore cades	165	tauricha oppidum vbi	133
Bentoris lacus vbi	193	taxacis rex	145
Boracis vsus ad quæ vtilis	98	Tearus fluuius, & eius medica vis	121
Bruhij subterranei vbi	136	teari fontes partim cali. partim frig.	121
Stratias Chius	129	tegea Arcadum	176.
Strates Chiorum tyrannus	140	tegeates populus	209
Stratias quid	270	tegeatib. à Lacedæ. bellum infertur	13
Struchates populus vbi	21	teiorū demigratio in Thraciā odio Cy-	theras Antefionis filius, Cadmeus gene-
Strymon fluuius	12. 140. 156.	teij Abderā condunt.	33
Strymonij populus vbi	195	teius oppidum à Græcis extructum	76
Stryma Thasiarum vrbs	199	teos oppidum vbi	29. 34
Sygis aqua vbi	171	telmisæ coniectores	16
Symphalius lacus	ibid.	telys rex Sybaritarum	145
Syrinenfes populus	226	telus insula	206
Sua quonq; inspicere debere	3	telion coena Persis quid	263
Suadele numen	237	tellias vaticinus	224
Subulci apud Aegyp. profani	52	tellus beatiss. à Solone iudicatus	6
Sus animal spurcum Aegyp. dictum	ibi.	telli filij fideliter instituti	ibidem
Sus hostia lunæ & Liberi patris	ibi.	telli obitus splendidiss.	ibidem
Suis sacrificandi modus	ibid.	tellus eadem, non fert omnia	7
Sues apud Scythas	116	tellus Scytharum deus	116
Sue abstinent Aegyptij	135	tellus Apia Scythis appellatur	ibidem
Successionis ius apud Spartiatas	182	temesius Clazom. Abderæ conditor	33
Suniacum iugum vbi	122	tempe locus vbi	210
Susa oppi.	37. 146. 147.	tenus Aæoliz ciuitas	30. 174
Sybaritz populus	145	teneros vrbs vbi	191
Sybaris vrbs capitur	145	tanarus locus	209
& diripitur	162	termilæ olim Miliz appellati	34. 195
Sybaritanum bellum	145	terræ diuifio	46
Sydonia vrbs à quibus condita	86	terra & aqua munera	226
Syene vrbs Thebaidos	48	terræ motus tanquam prodigium vbi	112
Syennesis Cilicum rex	156	tethronium oppidum	225
Syloson Polycratis frater, filius Aeaci	85	Thales Milefius defectiōe solaris lumi-	15
104		nis Ionibus prædixit	15
Syloes promontorium	114	thaletis Milefij inuentum in traducen-	35
Syleus campus vbi	199	do fluuium Croci exercitum	34
Symanum mare vbi	35	thaletis Mil. consilium Ionib. datum	34
Syrus fluuius	126	thaletis Mil. opinio de excremento Nili	143
Syri Capadoces sunt	2. 15. 45	fluminis	143
95. 14. 146		thalamia quid sit	143
Syrorum prædia Cyrus deuastat	15	thalymbij ira in Lacedæmonios	202
Syros Cræsus exterminat	ibi.	thalymbij templum apud Spartia.	195. 211
Syria Aegypto contermina	63	thalymbius Agamemnonis præco	ibid.
Syria Palæstina	95. 196	thalymbiadarum honor apud Spar.	ibid.
Syrorum in Xerxiano exercitu armatura	194	thalymbij ira in Lacedæ. pacata	ibidem
194		thamnyra Inari Afri filius	80
Syropæones in Asiam abducti	140	thamnyra populus	96
Tabella totius orbis	146	thasus vrbs à quibus condita	51
Tabellionum Persarum cursus & mo-	234	thasus insu. à Thaso eius conditore	169
146		thasij populus subactus	ibidem
tabiti quid	116	theasides Spartiata	172
tachonipso insula vbi	48	thebæ Boeotiz vbi	17
talentum Babylonicum	95	thebæ Aegyptiacæ	36. 43
tanais flu.	114. 115. 116. 125. 126	thebani totius sanum	36
tanagraz populus	151.	thebæ olim Aegyptus appellata	46
tanagra	152	thebanis arietes sacro lancti	51
tarentum vrbs	122	thebarum Aegyptiarum mirum	79
tarentinorum maxima cades	209	thebanis oraculum redditum	151
targitæus & eius tres filij	108	thebanis stigmata regia inuruntur	218
tarichea	46	thebanorum obsessio à Græcis	259
tarcessam Persæ occupant	32	thelia morbus Scythas inuadit	22
tartessiorum rex Argathonius	ibid.	themistocles Neoclis filius	204. 210
tartessus emporium nobile	130	themistoclis corruptio	221
taurici montes vbi	108	themistoclis commentum	222. 231
taurica gens vbi	122	themist. literæ ad Iones lapi. incisæ	223
taurorum populorum mores	123	themistoclis cum Aristide simultas	231
			timon.

IN NOVEN HERODOTI LIBROS INDEX.

Simonax Tynagora filius	197	venus Artimpasa	ibidem	xerxes viso exercitu illacrymanit	ibi.	
simon Androbuli filius	103	venti etelæ causa exundationis Nili	47	xerxis spectaculum	ibidem	
tiryathia regio	171	ventorum ara in Thyra	211	xerxis & Artabani colloquium	ibidem	
tisamenus Græcorum aruspex	150	verticis rasura apud quos populos	134	xerxi duo hostilissima	ibidem	
titormus Aetolus, frater Malis	279	vestes laneæ vbi profanz	57	xerxis oratio ad Persas	192	
Tmolus fluuius & mons	17. 20. 156	vesta Scytharum dea	116	xerxis dona in Hellespontum	ibidem	
tmolus fluuius zuri rametis profert.	10	vestigium Herculis vbi	120	xerxis exer. in Europam traiectus	193	
Tomymis Massagetarum regina à Cyro		vestibulo Cereris adhærens manibus		xerxi quæ offenta oblata sine	ibidem	
bello adoritur	41	truncatur	174	xerxes exercitum suum lustrat	ibid.	
tomymidis magnanimitas	41	Victimæ cedendæ ritus apud Scyth.	116	xerxian. copiarum catalogus	193. 211	
tonitrua vbi nulla	112	viperæ coitus partusque	98	xerxis vxor Amestris nomine	193. 199	
tonitrua in Xerx. exerci. ingruunt	191	vinum ex hordeo apud Babylon.	57	xerxiani exer. duces qui fuerint.	95. 197	
torona Græca urbs	188. 100	viri xrei vbi	72	xerxis festiuium stratagema	200. 205	
Trachea gens vbi	122	viri agrestes	136	xerxianis copijs Chidori aqua nō suffe-		
trachus fluuius ubi	199	viri pro mulieribus exornati	141	cit	201	
traspies Scythiæ	108	virginum auctio apud Babylo.	39	xerxis magnanimitas	203	
tralybulus Milefiorum tyrann.	4. 154	virgines vbi deuirgentur à rege	133	xerxis expeditio in Græciam	ibidem	
& eius commentum	4	virginum anniuersarius confictus	134	xerxis fiducia	205	
trausi po. Thraciæ eiusq; mores	139	vita humanæ breuitas & calam.	191	xerxiana classis	211	
trechinia petra vbi	213	viuos defodere	199	xerxis formæ dignitas	212	
trechis urbs	214	Vocalissimus Aegyptius	128	xerxis naues CCCC. submersæ	ibidem	
tria capita. Capita quercus	251	Vrbana Minerua	152	xerxiano exercitui Onochonus fluuius		
triopij Apollinis sacrū atq; certamē	30	vrbiū Græciæ decrementsa incremen-		defecit	213	
triopium Cnidiorum regio	35. 113	taq;	2	xerxia. clades apud Thermopylas	223	
tritæenses populus ubi	30	vrbs vetus à Nicodro. occupatur	173	xerxis ridiculum factum	ibidem	
tritæchmas Artabazi filius	38	vrbes à Dario in Scythia conditæ	126	xerxis liberi	235. & fuga 236	
triballia planities	115	vrana Veneris fanum vetustiss.	22	xerxis impietas	237	
triterica & Bacchanalia apud Gelo-		vrana Veneris templū à Scyth. diripitur	22	xerxis copias fames & pestilentia exci-		
tritonis fluuius	134	piunt	27	piunt	238	
Turelæ Mineruæ templū apud Chios	32	vrana Venus Alilat Arabib. dicta	79	xerxis aureus currus	ibidem	
Tybareni populus	96	vrina hirci spasmi remedium	135	xerxis reditus in Asiam	ibidem	
tychius coriarius. 267. ab Homero		ce-	79	xerxis crudele factum	ibidem	
lebratus	271	Vcij populus 96. & eius in Xerxiano ex-		xerxes tempestate vexatur	ibidem	
tycha cœna quid	263	ercitu armatura	194	xerxis amores	263	
typhon Aegyptiorum rex	70	Vulcani sacerdotes	43	xenagoras Praxilæi Halicarnass. ibidem		
tyrannus Mermnadarum	3	vulcani maximū templū Memphis	60. 72	Xistus aureus Amphiaræ donatus	10	
tyrannis lubrica res	88	vulcani vestibula à quo ædifi.	60. 72	Xuthus	196	
tyrannorum mores	93	vulcani colossus	76. & fax	Abecies Pœni	136	
tyrannidis incommoda	153	vulcani templum & statua	84	Zacynthus vbi	170	
tyrannus tyranno operam præstat.	242	vulpium & vrforum sepultura	55	zacynthij populus	88. 170	
tyreus Mapen, dux	197	vulpamfaris Aegyptijs sacer	56	zancle nunc Messana dicta	208	
tyrus quando extructa	51	Vxor Candaulis Gygi nuda visa	3	zanclei populus	163. 206	
tyriorum castra locus quidam	62	vxorum mactatio ad mariti funus	139	zamolxis deus	121	
tyra flumen	109	vxores Athenien. raptæ	181	Zegerines murū genus apud Pers.	136	
tyres Scythiæ fluuius	115. 120	Xanthius campus	35	zeuxidemus Leutychidis filius	170	
tyritæ Græci	115	Xanthij populus	ibid.	Zira amiculi genus	194	
tyrrh. Thuscia, Tyrrheni Thusci.	10. 33	Xantippus Ariphronis fili	180. 189	Zoa à Barro condita	131	
tyrrhenus Arys filius	10	Xerxes Darij filius	36.	(240	zona vrbs Samothraciæ	193
tyrrhenorum sedes vbi	ibid.	xerxes quid Græcis significet	175	zopyrus se mutilat	206	
tyrrheniam Persæ occupant	32	xerxes rex Persarum declaratur	182	zopyri ad Babylonios profugium	ibi.	
tyrrhenorum bellicus apparatus aduer-		xerxes cur bellum Græciæ intulerit	183	zopyrus Babylonici exercitus dux decla-		
sus Phocenses	33	xerxis omnium prima aduersus Aegyp-		ratur	107	
tyrodiza Perinthiorum ora	188	tum expeditio	ibidem	zopyri præstantia	ibidem	
Vacca Isidi sacræ	50	xerxis oratio ad Persas de bello Græcis	ibidem	zopyrus Megabizi filius	ibidem	
vacca vbi non alantur	135	inferendo	ibidem	zopyri filia à Satape vitata	114	
vaccinum non gustantes	ibid.	xerxis iuuenile ad Artaba. respon.	185	zoster	236	
vaticini Scytharum	117	xerxis genealogia	ibidem	Zygantes Pœni vbi	ibidem	
Veneris Vrania templum vbi	22	xerxis oratio qua expeditionem in Græ-		zygantes simiarum comedtores.	ibidem	
veneris Vrania templum à Scythis de-		cos reuocat	186			
peculatum	ibidem	xerxis somnia	186. 187			
veneris fanum apud Cyprum	ibidem	xerxis copiarum omnium maxima	187	Extrema coronis imposita in-		
veneris templum apud Cytheros	ibi.	xerxes Hellesponto cōpedes iniicit	189	dici librorum Herodoti, mul-		
venus Mylitta Assyrijs dicta	40. 27	xerxis crudelitas	190	ta variazque historiæ refer-		
venus Arabibus Alitta	27	xerxiani exercitus ordo	ibidem	tis.		
venus Persis Metra	ibidem	xerxiani exercitus tonitruis & fulgure				
veneris templum apud Atarbochas	51	ingruentibus multi exanimati	191			
veneris hospitæ ædes	62	xerxes Mineruæ Iliadi mille boues im-				
venus Scytharum dea	116	molat	ibidem			

HERODOTI HALICAR-

NASSEI HISTORIAE PARENTIS, LIBER

PRIMVS, QVI INSCRIBITVR CLIO,

Ex Greco translatus, Laurentio Valla & Conrado Hercf-

bachio interpretibus.



ERODOTI Halicarnassei historiae explicatio hæc est, ut neq; ea, quæ gesta sunt, ex rebus humanis oblitterentur ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera, vel à Græcis edita, vel à Barbaris, gloria fraudetur, cum alia, tum verè qua de re inter se belligerauerunt. Persarum eximij memorat dissensionum auctores extitisse Phœnices, qui à mari quod Rubrum vocatur, in hoc nostrum proficiscentes, & hanc incolentes regionem, quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuo nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Aegyptiarum, &

Phœnicob

Assyriarum mercium vecturis, in alias plagas, præcipueq; Argos traiecerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis, quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextoque appulissent die, cunctis ferè diuenditis, foeminas ad mare venisse cum alias multas, tum verò regis filiam, cui nomen esset idem, quod Græci tradunt Io, filiam Inachi.

Argos

Dumq; hæc foeminae puppi nauis adsistentes ea mercaretur, quæ cuiusq; auditas maxime ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisq; in nauem impositis, Phœnices in Aegyptum vela fecisse. Hunc itaq; in modum Io in Aegyptum abiisse memorant Persæ, non quemadmodum Græci: & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non tradunt, nec tenent: Tyrum apulsos, filiam regis rapuisse Europam. Fuerunt autè hi Crætes, illisq; par pari repelum.

Io raptus.

Verum post ea Græcos secundæ iniuriæ auctores extitisse: longa vecti naue in oram Colchidis, & ad Phasim fluuium, cum cetera transgissent, quorum gratia venerant, asportarunt illinc filiam regis Medeam. Ad quam reposcendum, poenasq; de raptu petendas, cum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta Io Argiua poenas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturus. Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, cum ista audisset, cupidinem incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ: certum habenti, omnino se poenas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cum is Helenam rapuisset, visum esse Græ-

Bellorum Græcorum initia.

Europæ raptus.

Medææ raptus.

cis primum missis illuc nuncijs & Helenam repetere, & poenas de raptu petere. Illos verò tergiversantes mentionem fecisse de raptu Medæ: & qui nec poenas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo vellent ipsi sibi poenas dari. Hæc tenus inter eos mutuis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipue auctores extitisse, qui priores in Asiam, quam ipsi in Europam, copias ducere incepissent. Se quidem sentire, iniuriorum virorum factum esse, rapere foeminas: amentium verò, raptis vlciscendis operam dare: prudentium autè, pro nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ nisi voluissent, haud dubie raptæ non fuissent. Eoq; suarum foeminarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmonia mulieris gratia, ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euertisse. Atque ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Si quidem Asiam, & quæ illam incolunt, barbaras gentes putant Persæ sibi necessitudine coniunctas: Europam verò & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & ob Ilij exitium sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt: cum quibus non

Helo. raptus

His refragatur Iliades crates.

Raptæ mulieres.

Simulacris inter Phœnices & Græcos initium.

A consen-

Io Suprata consentiunt de Io Phoenices, quam negant se in Ægyptum adduxisse raptu vros, sed eam apud Argos cum nauclero ipsorum nauis habuisse rem: & cum se gravidam esse comperisset, verita parentes, sic voluntariam cum Phoenicibus nauigasse ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phoenicesque referunt: Ego verò vtrum sic gesta sunt nec ne, non pluribus persequar. Cæterum quem ipse noui primùm incepisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas vrbes ciuitatesque commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruæ: rursus quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant parua. Igitur cum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, vtriusque fortunæ mentionem habebo.

Rerum humanarum incōstātia
Cræsi genus aliud repetitur.



Cræsus
Græcorum primus, alios ad tributum pendendum adegit.

Heraclidæ
Mermnada.
Candaules
genus.
Heraclidæ
Sardium reges.
Heraclidarū genus.

Gyges.

Vxor Candaulis nuda.
Quæ sua sunt inspicere.

Plato in 1. de rep. nō sic scribit Gygē Candaulis vxorē stuprasse, cuius Cic. offi. 3. meminit, id fabulosum affirmans.

Roesus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte, earum verò nationū tyrannus, quæ intra Halicarnasum sunt, qui a meridie Syros ac Paphlagonas interfluens, contra ventum aquilonem in mare, quod vocant Euxinū, euoluitur. Hic Cræsus ē barbaris duntaxat, quos cognitos habemus, primus Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Æoies, & qui sunt in Asia Dores. Amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, cum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmericorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Cræso extitit, non tamen vrbes expugnauit, sed per incurfiones prædas abegit. Cæterum, principatus cum fuisset Heraclidarum, ad genus Cræsi, qui vocabantur Mermnada, sic peruenit: Candaules is, quem Græci Myrsilum nominant, Sardium fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardi rex extitit Argon, nouissimus Candaules Myrsi filius, cum ante Argonem qui in ea regione regnauerant, fuissent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydus, cum Meon antea vocaretur. Ab his succedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti sunt, Iardana ancilla & Hercule geniti, idque per quingentos & quinq; annos, duas & viginti virorum ætates tenuerunt, filius patri deinceps succedens usque ad Candaulem Myrsi. Hic igitur Candaules vxorem adamabat, eamque præ amore arbitrabatur omnium scēminarum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens, apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maximè acceptus, & quo ministro in rebus magis arduis utebatur) speciem vxoris supra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse namque erat ei malè euenire) inquit his verbis: Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis specie, quæ magis incredulæ sunt hominibus aures quàm oculi, fac illam conspicias nudā. Hic autē vehementer exclamans: Quænam, inquit, here sermonem profers haudquaquam sanum, qui me iubet inspicere heram meā nudā? ~~Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exiit.~~ Olim iam hominibus sunt honesta excogitata, vnde discere debemus: ex quibus hoc vnum est: Quæ sua sint, quenque inspicere debere. Ego verò fidem tibi habeo, illam esse scēminarum oīm speciosissimā, teque oro ne me ores illicita. Atque hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimescēs ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui vicissim ille his verbis: Fidēs, inquit, esto Gyges, caue timeas aut me tanquam hoc te sermone tentantem, aut vxorem meā, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principiō enim sic ego machinabor, vt illa ne deprehendere quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te namque secundum fores domus in qua cubamus, cum apertæ fuerint, sistam. Vbi ego fuero ingressus, aderit & vxor mea in cubiculū: iuxta cuius introitum sella posita est, super quam vestes illa (vt quanque exuer) reponet, sese per multum ocium spectandum præbens: quæ cum à sella cubitum perget, ostendens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges vbi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit, statimque post & vxor affuit, quam introeuntem, ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, vbi aduersa fuit illa cubitum vadēs, ipse

*scilicet
quæ sua
sint*

ipse è loco prorepens foras abiit, & inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, ut didicit à viro quod actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; visa est percepisse, habens in animo Candaulè vlcisci. Apud Lydos enim, & ferè apud ceteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum conspici nudum. Ita tunc nihil aperies mulier, silentium tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorù maximè sibi fideles intelligebat esse cum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Ut venit, ad eum his verbis mulier inquit: Nunc duabus tibi præsentibus vijs Gyges, offero electionem in vtram malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnum Lydorum ubi Candaulè interfeceris, aut te ipsum continuò occumbere sic oportet, ne in omnibus Candauli obsequendo, posthac scias quæ te scire non decet: sed aut illum qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudà me es conspiciatus, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges parumper obstupescens, mox obsecrare illam, ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utique propositam sibi necessitatem cernit, aut interimèdi herum, aut per alios pereundi, elegit ut ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit: Quàdoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, agè audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa: Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, vnde ille me nudam ostendit. In sopitum impetus dabitur. Posteaquam insidias intruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulè perimere: mulierem in thalamum sequitur, quæ illa dato pugione subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulè obtruncat, vxorq; eius & regno potitus est. Cuius rei meminuit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges atque possedit ex Delphico oraculo. Nam cum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, ut si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorum, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto pro se oraculo Gyges ita regnavit. Hoc tantum Pythia locuta est, Heraclidarum ultionè in atnepotè Gygis esse venturam. Quod carmen neque Lydi neque ipsorum reges ullius momenti fecerunt prius, quam exitu comprobatum est. Hunc in modum obtinuere tyrannidè Mermnadæ, sublati Heraclidis. Gyges tyrannidè occupata Delphos donaria misit non pauca, ubi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraq; istius sunt. Et præter argentum immensam vim auri dedicauit, posuitq; cum alia, tum verò (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. Licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthi populi sit, sed Cypseli Eetionis filij. Ita Gyges barbarorum, quos ipsi nouimus, primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedes iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam. Quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, vocatur à Delphis Gygadas, eius videlicet qui obtulit cognomine. Is postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, urbemque Colophonem vi cepit. Nec aliud ullum præclarum facinus ab eo gestum est, cum duodequadraginta annos regnauerit. Hunc nos, his duotaxat de eo commemoratis, missum faciamus, Ardyis eius filij facturi mentionem, qui post Gygem regnavit. Hic Prieneas expugnauit, Miletum oppugnauit: quo Sardium tyrannidè obtinente, Cimmerici à Scythis Nomadibus eiectione sedibus suis in Asiam transierunt, Sardisque præter arcem ceperunt. Ardys cum vndequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes, regnavit annis duodecim. Sadyatti successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis pronepote bellauit & Medis. Cimmericosq; exegit ex Asia, Smyrnæ etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non, quemadmodum optabar, discessit, vehem-

Nudū conspici probro est.

Vxor Candaulis, quibus modis maritum vlciscitur.

Candaulis interitus.

Archilochus Parius.

Gyges suffragante oraculo, regno potitus.

Donaria à Gyge Delphis consecrata.

Cypselus. Eetion. Midæ sella Delphis nūcupata.

Ardys rex.

Sadyattes rex. Halyattes rex.

Adtribiurū
cantum in
expeditio-
nem proce-
ditur.

Referi ab
A. Gel. in 1.

Milefiorū
duo acerba
vulnera.
Limeneiū.
Mæandri
campus.
Halyattes
pateruum
bellum ad-
ministrat.
Chiorum
bellum.
Assesia Mi-
nerua.

Assesus.
Periander.
Cypselus.
Thrasyl-
bulus.

Thrasylbu-
li comētū.

Halyattis
cū Milesijs
foedus.
Periandri
genus.

menter euentu frustratus. Alia quoq; opera, cū in imperio fuit, dignissima memo-
ratu edidit, quæ hæc sunt: Bellum gessit cum Milesijs, à patre traditum. Nam Miletū
aggressus obsedit in hunc modum. Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exerci-
tum immittebat, procedēs in expeditionem ad cantum fistularum, fidiumq; ac tibiæ
tam muliebris, quàm virilis. Cū in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ
in agris erant, diruere, non incendere, nō fores effringere, sed incolumes esse passim
finere: arboribus modò, fructibusque regionis perualtatis, rursus se recipiebat. Nam
Milesij mare obtinebant, vt opus non esset hosti illic considere. Aedificia autem id-
circo Lydos non excidebat, vt & Milesij habentes vnde procederent, humū fererēt,
colerentq;. Et cū hoc illi fecissent, ipse cū exercitu ingressus, haberet aliquid quod
popularetur. Hæc faciens vndecim oppugnauit annis, per quos duo ingentia vulne-
ra accepere Milesij: Vnum in Limineio (quod est ipsorum regionis) pugna cōmissa:
alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos re-
gnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, &
idem bellum constauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à pa-
tre receperat (vt à me superius commemoratum est) intentius administravit: in quo
bello Milesios nulli ex Ionijs subleuauerunt præter Chios, qui soli fuere auxilio red-
dentes vicem, quòd antea Milesij Chijs bello, quod cum Frythreis gerebant, auxilia
tulissent. Duodecimo autē anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri cōtig-
it: Segetes vt erant incensæ, valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ tem-
plum cognomine Assesia, quo incendio templum deflagrauit. Neq; vllius momenti
ea res protinus habita est: sed cū post exercitus reditū Sardis Halyattes decubuis-
set, & diutius ægotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine sciscitatum, siue
alieno, siue suo pte consilio ad mittendum inductus. Nuncijs, cū Delphos perue-
nissent, se reddituram responsū Pythia negat prius, quàm templum Mineruæ repa-
rarint, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse, ego
apud Delphos accepi. Milesij his illa addunt: Periandrum Cypseli filium, cū audis-
set oraculum Halyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasymbulum, tunc Milesiorū
tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum, vt aliquid prospiciendo sibi
consuleret in præsens. Et Milesij quidem ita gestum memorant. Halyattes autē, vbi
hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit ad ineundas cū Thra-
sibulo & Milesijs pactiones tantisper, dum templum ædificaretur. Dum caduceator
Miletum venit, Thrasymbulus (vt qui omnem sermonem planè persenserat, noratque
quidnam Halyattes facturus esset) huiusmodi rem machinatur: Quod frumētū in
vrbe erat vel suum ipsius, vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitq; Mi-
lesijs, vt cū ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comensationibus vte-
rentur. Hæc Thrasymbulus ea gratia fecit præcepitque, vt caduceator Sardius cernens
ingentem frumenti acervum effusum, & homines oblectationibus vacantes, renun-
ciaret Halyatti, quod & contigit. Nam vt illa conspexit caduceator, Thrasymbuloque
Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis. Et vt ego audio, ob nihil aliud inter eos
pacificatum est. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumētariæ Mi-
leri esse, & populum ad extremum vsque malorum deuenisse, reuerso illinc caducea-
tore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentū
est, vt mutuò hospites essent ac socij: proq; vno duo delubra apud Assesum ædifica-
uit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidem Halyattis cū Mi-
lesijs atque Thrasymbulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypseli filius fuit,
is qui Thrasymbulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus, cui maximum miraculū
fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbij assentiuntur. Arionē Methym-
næum delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharædorum sui
seculi nulli secundus: quique primus hominum quos nouimus, & fecit, & nomina-
uit, & docuit Corinthi dithyrambum. Hunc Arionem ferunt, cū permultum tem-
poris

poris triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Siciliamque nauigare: rursus
parta ingenti pecunia, voluisse Corinthum reuerti: & cum profecturus e Tarento es-
set, quia nullis magis quam Corinthijs fideret, nauigium virorum Corinthiorum con-
duxisse. Cum altum tenerent, illos Arioni insidiatos, vt eo deturbato, pecunia poti-
us. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantum fuisse deprecā-
tum. Non persuadenti nauitas iussisse, vt aut sibi manus inferret, vt sepulturam in ter-
ra nancisceretur, aut ilico in mare desiliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum,
obsecrasset, vt quandoquidem ipsis ita placitum esset, cernerent se omni suo ornatu
reopertum, stantemque super foros, audirent cantantem: & cum decantasset, sibi se
manus illaturum: atq; istos permittentes (inuaserat enim libido eos audiendi prestan-
tissimum inter homines modulatorem) e puppe in mediam nauem concessisse. Illum
inducto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen
quod dicitur Orthium: eoq; decantato, sese vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos
quidem cursum tenuisse in Corinthum: illum vero aiunt a delphino exceptum, in
Tænaron fuisse transiectum: Et cum e delphino descendisset, Corinthum eodem ha-
bitu perrexisse: & vbi peruenit, negotium omne enarrasse: & Periandrum (quia non
crederet) tenuisse hominem in custodia, ne quod prodiret: cæterum curauisse vt nau-
tas haberet. Eos accitos, vbi affuerunt, percontatum si quid de Arione memorarent:
& referentibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatumque Tarenti se reliquis-
se, Arionem apparuisse eodem quo desiliisset habitu: istos terrefactos, nihil amplius
habuisse quod conuicti inficiarentur. Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt. Extatq; in Tæ-
naro ingens Arionis ex ære donarium, super delphinum sedes homo. Porro Halyat-
res Lydus composito cum Milesijs bello, postea cum septem & quinquaginta regnaf-
set annos, vita excessit: qui secundus ex hac domo, cum e morbo conualuisset, apud
Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paru-
lam, compactilem, spectatione dignam, inter omnia quæ sunt Delphis donaria. Opus
Glaucl Chij, qui solus omnium compactionem ferri excogitauit. Defuncto Ha-
lyatti, successit in regno Croesus, annos natus quinque & triginta, qui primus Græ-
corum Ephesijs bellum intulit. Vnde Ephesij ab eo obsessi, vrbein Dianæ donaue-
runt, fune ex æde Dianæ ad murum alligato. Est autem inter veterem vrbein, quæ
nunc obsidebatur & templum, septem stadiorum interuallum. His primis Croesus
arma intulit, deinde carptim singulis Ionum Æolorumque, alias in alios causas præ-
tendens, vt in quosque maximas reperire poterat, in quosdam etiam friuola causa-
tus. Postea vero quam Græcos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc consti-
tuit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas cum omnia in ex-
pedito essent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, cum se Sar-
dis contulisset, interrogatum a Croeso, num quid apud Græciam noui esset: respon-
disse, quod illum a compingenda classe inhibuit: inquit enim: Insulani rex decem mil-
lia equorum coemerunt, habentes in animo aduersus Sardis, atq; te, exire in expedi-
tionem. Et Croesum vera loqui ratum, dixisse: Vtinam dent dii hanc insulani mentem
in filios Lydorum veniendi cum equis. Atq; hinc excipientem dixisse: Videris mihi
rex cupidè optasse, vt insulanos in continente adipiscaris equitantes, haud absurda
spe. Verum quid aliud insulanos optare censēs, quam simul ac audierint constituisse
te aduersus se classem ædificare, vt vecti Lydos in mari intercipient: teq; pro his Græ-
cis, quos tu in continente tibi adiecisti? Hac ratione delectatum admodum Croesum,
atq; inductum (est enim visus ille perquam scire dixisse) vt ab ædificanda classe desi-
steret, atque ita cum Ionibus qui insulas incolerent, hospitium cōtraxisse. Interlecto
tempore subactis ferme omnibus, qui intra Halym colunt, præter Cilices ac Lycios,
cæteros omnes Croesus in suam potestatem redegit, qui hi sunt: Lydi, Phryges, My-
si, Mariandini, Chalybes, Paphlagonēs, Thraces, Oetyni: & Bithyni, Cares, Iones,
Dores, Aeoles, Pamphyli. His subactis, & potētia Lydorum per Croesum aucta, con-

Sophistarum peregrinatio. tulerunt se Sardis opibus florentes, tū ceteri oēs ē Græcia sophistæ, qui tā tēpestate erant, pro se quisq; proficiscentes, tum verò Solon vir Atheniensis: qui cū leges iu-
Solonis peregrinatio bentibus Atheniensibus tulisset, decē annos per causam contēplandi nauigando pe-
 regrinatus est, vt ne quā legū quas cōdiderat, abrogare cogeretur. Nā hoc Athenien-
 ses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas per decem annos seruan-
 das, quas ipsis Solon condidisset. Harum itaq; legum, ac contemplandi gratia Solon
 peregrē profectus, in Ægyptū ad Hamasim se cōtulit, & Sardis ad Crœsum. Eò cū
 peruenisset, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertioq; aut quarto q̄ vene-
 rat die, iussu Crœsi ministri circunduxerunt hominem circa thesauros: oīaq; quæ il-
 lic inerant magna atq; beata, ostentarunt. Contemplatum eum cuncta, & vt sibi op-
 portunū erat intuitum, talibus percontatus est Crœsus: Hospes Atheniensis, quia
 multus ad nos rumor de te emanauit ob tuā sapientiā, tuāq; discursationem, qui phi-
 losophando permulta videndi gratia es peregrinatus: mihi nunc cupido incessit ſci-
 scitandi te, ecquem vidisti oīm beatissimum? Sperans videlicet se inter homines bea-
 tissimum esse, ita sciscitabatur. Solon nihil admodum assentatus, sed vt res erat respō-
 dens: Ego verò, inquit, rex vidi beatissimum Tellum Atheniensem. Quod dictū ad-
 miratus Crœsus, instat interrogare: Qua de re Tellū iudicas esse beatissimū? Quod,
 inquit, Tello in rep. benè instituta filij erāt honesti & boni, eorumq; singulis liberi,
 hiq; oēs superstites: & cū hoc vitæ, quātū in nobis sitū est, benè traduxisset, obitus
 splēdidissimus obtigit. Siquidē prælio quod Atheniēsēs cum finitimis gessere apud
 Eleusinā, hic cū auxilio venisset, hostēq; in fugā vertisset, pulcherrimā oppetijt mor-
 tē. Quem Athenienses quo loco occubuerat, in eo loco publicè humauerūt, magni-
 ficeq; honorarunt. Multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, in-
 terrogat, Quēnam secundum ab illo vidisset, putans haud dubiè secūdas se partes
 esse laturum: Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argium erat, &
 victus suppedibat: ad hæc corpori robur tantū, vt & in certaminibus ambo pariter
 victores extiterint, & de his ista memorentur. Cum dies festus Iunonis apud Argi-
 uos esset, oporteretq; omninò matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, hiq;
 boues ex agro eis ad horam præstò non essent: tunc iuuenes exclusi tempore, iugum
 subeuntes plaustrum pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinq; ac quadraginta
 per stadia trahentes, ad tēplum peruenerunt. Quibus, cū hæc fecissent, & ab omni
 coetu cōspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus, per quæ deus iudicauit, satius ho-
 mini esse mori q̄ viuere. Nam cū circumstantes Argij laudibus tollerent, viri quidē
 consilium filiorū, foeminæ verò eorū matrē, q̄ tales filios haberet: mater gaudio per-
 fusa cū liberorū factō, tum fama, ante simulacrum stans precata est deam, vt Cleo-
 bi & Bitoni filijs suis daret id quod optimum esset homini contingere. Post hæc pre-
 cationem, vbi sacrificarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt am-
 plius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanq̄ virorū qui optimi
 extitissent, Argij factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon secundas
 beatitudinis partes tribuebat. Crœsus aut cōturbatus inquit: Hospes Atheniensis,
 adeone tibi quasi nulla cōtemnitur nostra felicitas, vt ne priuatis quidem viris nos
 æquiparandos ducas? Cui ille: Me Crœse gnarum, omne numen inuidum esse & tur-
 bulentū de rebus humanis, interrogas. In diuturno enim tēpore multa videtur quæ
 nemo velit videre: & tolerantur multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus e-
 nim homini terminū vitæ ad septuaginta annos, qui anni cōstant ex viginti quinque
 millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito. Quod si velis reliquū an-
 norum ob hunc mensem prolixius fieri, vt horæ ad id quod deest, accedentes cōgru-
 ant, menses quidem intercalares supra annos septuaginta fient triginta quinque, dies
 autem ex his mensibus mille quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt ad septua-
 ginta annos, numero viginti sex millia, ducenti quinquaginta, nullus prorsus qualē
 alius rem, affert. Ita igitur Crœse omninò calamitosus est homo. Verum tu mihi vi-
 deris

deris & diuitijs valde pollere, & permultorū hoīm esse rex: sed quod me interrogasti nondum te appello, prius q̄ benē vita defunctum te audiero. Neq; enim beator est, qui magnis opibus præditus est, eo qui diurnum victum habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna cōcesserit, benē vita defungi. Etenim cōplures homines sunt perq̄ locupletes, minimē tamē beati: cōplures itē mediocria habentes patrimonia, fortunati. Quorū is qui diuitijs affluit, sed nō beatus est, duabus tātummodo rebus ^{Diſci.} antecellit fortunatū: at hic illū pluribus. Ille ad cupiditates implendas, & ad magnos ^{Beatus} casus ferendos potentior est: hic etſi illo inferior est in his duobus, quæ benē illi a fortuna denegantur, tamen excellit, q̄ illorum inexpertus est, q̄ prospera fruitur valitudine, q̄ malorū expers, q̄ bonorum liberorum parens, q̄ formosus est. Qui si præter hęc diem quoq; suū rectē obierit, is est (quē queris) dignus qui vocetur beatus: prius tamē q̄ ad obitū peruenerit, nequaquā beatus appellandus, sed fortunatus: quæ oīa cō ^{Fortunatus} sequi q̄ diu sis homo, impossibile est. Sicut ~~nec vna regio cuncta sibi ipsi suppeditat: sed aliud habēs, alio indiget: q̄ tamē habet plurima, ea est optima.~~ Quemadmodum & hominis corpus vnum aliquod nō est cōsummatum, quia aliud habet, alio vacat. Quisquis autē horum plurima perpetuō habuerit, dehinc placido aīo ē vita excesserit, hic apud me nomine hoc veluti rex donari meretur. Oīs rei oportet inspicere exitum, quō sit euasura. qm̄ multos deus, q̄bus fortunæ suppeditauerat, radicibus euerxit. ^{Exitus rerum inspicendus,} Hęc Solon neq; assentādo Cræso, neq; vilius eum momenti faciendo locutus, dimittitur. Saneq; est vīsus esse indoctus, qui bonis præsentibus prætermisſis, iuberet omnium rerum inspicere exitum. Post abitum Solonis ingens deorum indignatio Cræsum excepit, id quod credibile est ei ideo accidisse, quod seipsum omniū hominum beatissimum arbitratus fuisset. Ei statim quiescenti somnium oblatum est, veritatem indicans malorum quæ circa filium erant euentura. Erant autem Cræsi liberi duo: quorum alter qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales omni iure longē prius, nomine Atys. Hunc Atym Cræso significat somnium, fore vt ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus & secum rem versans, somnio territus, ducit filio vxorem, solito præesse copijs Lydorum: posthac ad tale munus nunquam dimittit. Iacula & hastas, omniaque huiuscemodi, quibus homines in bello vtuntur, ē porticibus amota in thalamos infert, ne quid suspensum in filium decideret. Cum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam calamitosus, manibusq; nō puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, cum ad ædes Cræsi venisset, ex rituque domestico, vt sibi expiari liceret, orasset, Cræsus expiauit. Modus expiādi propemodum is est apud Lydos, qui apud Græcos, Vbi legitima peregit, Cræsus percontatus est, vnde ille, quisnam foret, inquires: Homo, quis tu? & vnde ē Phrygia profectus, domesticus mihi factus es? & quem virum, aut quam foeminam interemisti? Ad quē ille respondit: Gordij Mida prognati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Cræsus inuicem ad eum his verbis inquit: Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hic in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porrō calamitatem quā leuissimē ferendo, plurimū lucrifacies. Atque ille quidem apud Cræsum domicilium habuit. Verū per hoc idem tempus apud Olympum Mysiæ, ^{Aper im-mensus Mysiæ.} aper eximie magnitudinis extitit, qui ex hoc mōte progressus, Myſorum opera peruaſtabat: quemq; sæpenumero Myſi aggressi, nihil admodum māli ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum missis ad Cræsum nuncijs, ita dixere: Extitit rex, apud nos maxima res aper, qui agrēſtia corrumpit opera, quem studiosissimē ſectantes, interimere tamen non valemus. Nunc itaque te obſecramus, vt nobiscū filium tuum, ac delectos iuuenēs, canesque mittas, quō belluam à regione tollamus. Hęc illis precantibus, Cræsus somnia memoria repetens, ita respondit: Filij quidem mei, nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimittam: nam est novus maritus, & nuptiæ sunt ei nunc curæ. Lydorum tamen delectos & venatores ^{Atys ad Cræsum.}

Crœsi re-
sponsum
ad filium.

omnes cum canibus vnâ mittam, mandaboq; euntibus, vt promptissimè vobiscû bel-
luam de regione summoveant. Hæc Crœsus respondit. Cuius verbis cû contenti
non essent Mysij, interuenit Crœsi filius, auditisq; quæ Mysij precarentur, & Crœso
negante cum illis misurum se filium, hæc inquit ad eum adolescēs: Pater, quæ nobis
antehac aliquando honestissima ac magnificentissima erant, vel in bella, vel in vena-
tiones eundo specimen sui dare, horum vtroq; nunc exclusum me tenes, nulla in me
animaduersa neq; ignauia neq; socordia? quibûsnâ me oculis conspici oportet euntē
in forum, atq; illinc redeuntē, qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ videbor? cui
illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut sinas venatum ire, aut oratione persua-
deas, potiora ista esse quæ facis. Cui respondens Crœsus: Fili, inquit, neq; quod igna-
uiam, neque qd aliud quippiam iniucundū mihi animaduenterim in te, hæc facio: sed
visum quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futurū, quippe ferrea pe-
riturum cuspide. Cuius visi gratia & has maturavi nuptias, nec ad hoc negotium di-
mitto, obseruans si quo pacto queam te, dum viuo, à clade subtrahere. Filius enim v-
nicus es. Nanque alterum auditu captum, pro nullo mihi existimo. Ad quem vicis-
sim adolescens: Pater, inquit, tibi equidem ignosco agenti mei custodiam, qui talem
videris visionem: verū tu illam non probe percipis: quam, quoniam te latet, æquū
est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostēdisse, me ferrea periturum cuspide. At
verò quænam manus sunt, quæue cuspis ferrea, quam tu pertimescas? Nam si dentes
dixisset, aut aliquo huius simili periturum me, deberes facere quæ facis: nunc autem
dixit, cuspide. Quare cū non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas. Et Crœsus: E-
uincis me, inquit, fili ista loquens de somno intelligendo. Quapropter vt abs te vi-
ctus, tibi indulgeo, veniamq; do eundē ad venationem. Hæc locutus Crœsus, Adra-
stum Phrygem accersit, eiq; vbi adfuit, talia inquit: Ego te Adraсте calamitosum (nō
ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi habeo, omnem suppeditans
sumptum. Nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, debes inuicem bene

Adrasto cu-
stodiendus
Atys datur

mereri. Custodem te opus est esse filij mei venatum proficiscentis, ne qui inter viam
occulti grassatores in vestram perniciem prodeant. Ad hæc, tua interest eō te vadere,
vnde splendor ex operibus extitit, quod tibi paternū est, & p̄terea quia robur adest.
Cui Adrastus: Ego, inquit, rex in istud certamen alioqui nō pergerē: quē tali calami-
tate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos: aut velle inter eos adesse, à
qua re & frequenter meipsum continui. Nunc quoniā tibi hoc in aīo est, cui gratifi-
cari debeo, & gratiā referre pro beneficijs, istud exequi paratus sum: filiumq; tuum,
quē me custodire iubes, expecta incolumē rediturū per custodē. Posteaq; his verbis
Adrastus Crœso respondit, mox re apparata, viris delectis iuuenibusq; & canibus, di-
sceditur. Qui vbi ad montē Olympū peruenēre, belluā indagant, inuentam circūfusi
iaculis incesunt. Ibi hospes is, qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adrastus, vi-
brato in aprum iaculo, nō in illū, sed frustrato ictu in filium Crœsi incidit. Iste cuspi-
de ictus, vocē somnij impleuit. Quod factū quidā ad Crœso nūciandū cucurrit, per-

Atys mors

ueniensq; Sardis, pugnā illi & filij necem indicauit. Crœsus morte quidem filij per-
turbatus, nonnihil tamen ægrius ferebat, qd is eum necauerat, quem expiasset à cæde.

Iupiter ex-
piator.
Hospitalis
Familiaris

Et cū pergrauiter cladē suā lamentaretur, Iouē expiatorē inuocare, testificans quæ
ab hospite passus esset. Inuocare etiā hospitalem, & familiarem hunc eundem nomi-
nans deum. Hospitalem quidem vocans, quod in domū excepisset hospitem, percus-
sorē filij sui ignarus se pascere: Familiarem verò, quod quem pro illius custode misis-
set, eum cōpererit hostilissimum. Secundum hæc, Lydi affuerunt qui mortuum affe-
rebāt: post ipsum interfector sequebatur. Stans autē hic ante cadauer, sese Crœso tra-
debat, manus protendens, iubensq; vt se super cadauer maclaret, referendo tū prio-
rem calamitatē suam, tum quoniā suum etiam expiatorem interemisset, sibi viuendū
amplius non esse. Hæc Crœsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, tamē
Adrastum miseratus est, ad eumq; inquit: Habeo abs te hospes omnē satisfactionē,
quoniam

quoniam te ipsum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi eladis auctor es, nisi quatenus id fecisti imprudens, sed deorum quispiam, qui iam mihi ventura significauit. Et Croesus filium pro sua dignitate sepeliuit. Adrastus autem Gordij filius, Mide nepos, is, qui tum fratris tum expiatoris interfecto extiterat, ubi silentium fuit ad sepulchrum, ignoscentibus ei hominibus, ob quæ ipse grauissimè afflictabatur, sese super bustum transfodit. Croesus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. Què luctum postea finiuit, Astyagis Cyaxaris filij, dominatione à Cyro Cambyfis filio sublata, & rebus Persarum augescentibus: atque in solitudinem venit, si qua ratione posset potentiam Persicam prius quàm magna efficeretur, occupare. Sub hanc statim cogitationem tentare statuit vaticinia, quæq; apud Græcos, quæque in Africa essent, alijs aliò dimissis, quibusdam Delphos, quibusdam Dodonam, nonnullis ad Amphiarum ac Trophonium. Fuerunt qui ierunt ad Branchidas oræ Milesiæ. Atq; hæc sunt Græca, ad quæ consulenda Croesus misit, oracula. In Africa verò ad Ammonem alios responsa petitorios dimisit. Omnes autem, exploratum oracula quid sentirent: ut si consentanea in vero deprehenderentur, secundo loco de suis tētatum mitteret, nunquid in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaque ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit mandata, ut qua die proficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus supputantes, quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam faceret Lydorum rex Croesus Halyattis filius. Et quod singula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se referrent. Quid cætera responderint oracula, à nemine commemoratur. At apud Delphos simul atque ingressi sunt Lydi domum, consulturi deum, & sciscitaturi quod sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:

Adrastus
sibi ipsi
mortē con-
sciuit.

Croesus
bus modis
oracula
tentarit.
Oracula
Græcorū.

Novi ego quis numerus sabuli mensuraque ponti.

Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.

Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,

Quam simul agnina coquitur cum carne lebete,

Qui superest stratus, stratum cui desuper est æs. Vel,

Novi ego arenarum numerum spatiumque: profundi. Vel,

Novi ego arenæ numerum modios & aquai. Vel,

Æquoris est spatium, numerus mihi notus arenæ.

Delphici
oraculi re-
sponsum.

His oraculis quæ Pythia reddidit conscriptis, Lydi digressi Sardis rediēre. Cumque alij quos circummiserat Croesus affuissent, tunc singula aperiens, quod scriptum esset, inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus adorauit, atque admisit, existimans solam esse apud Delphos vaticinationem: quippe quæ competerat quod ipse fecisset. Etenim postea quàm ad petenda oracula nuncios dimiserat, obseruato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddam est machinatus, commentando ea, quæ ad deprehendendum & ad disserendum ardua forent. Testudinem pariter & agnum concisos in ahenio coxit, operculo aheneo imposito. Atque ita è Delphis Croeso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, cum in sacro illo ritè sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud, quàm quod & hoc Croesus verax esse vaticinium existimauit. Post hæc ingentibus hostijs deum, qui est apud Delphos, exorandum statuit. Immolauit enim pecora, quæ fas est immolari, numero tria millia. Fulcra & aurea argenteaque, ad hoc phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extracta concremauit, sperans aliquantò magis his rebus propitiari deum. Iussis etiam Lydis omnibus, ut sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. Quo ex sacrificio, cum immensa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres deformauit, longiores (ut inscripsit) sex palmorum, breuiores trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondi duorum & dimidij talenti: cæteri verò albidij, pondi binum talentorum. Fecit leonis quoque effigiem ex auro excocto decem talentorum pondi, qui leo dum templum Delphi-

Delphici
oraculum
verax Cro-
sus depre-
hendit.

Hostijs dei
nariisq; à
Croeso eoa
sectantur
Pythia.

Leoni ex
auro effi-
gita-
cum

Paterę duę
mira mag-
nitudine
ac precio.

Theopha-
nię festū.
Argentea
dolia.
Aquimina-
ria aurea
argenteaq̃.

Fusilia or-
biculata ex
argento.
Mulieris si-
mulacrum
ex argento
tricubitale

Amphia-
rai oracu-
lum.

Cræso re-
sponsum
per oracu-
lum.

Cræsi ora-
culū aliud.

Dorū de-
migratio.

cum deflagrauit, à semilateribus decedit (super illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorum thesauro repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Cræsus vbi perfecit, Delphos misit. Cumq; eis hæc alia: duas grandi forma pateras, auream argenteamq;: quarum aurea intrantibus tēplum ad dexteram posita erant, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ cū templū incensum est, amotæ fuerunt, aureaq; in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo & dimidij, præterea minarum duodecim: argentea ad suggrundā anguli templi, sexcentarum amphorarum capax: in quam miscebatur vinum à Delphis Theophaniæ festo. Opus, vt Delphi aiunt, Theodori Samij, vt & ego arbitror. Non enim mihi videtur opus temerè factum. Misit præterea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorum thesauro stant. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumq; . Quorum in aureo superscriptum est, donarium esse Lacedæmoniorum: nō rectè superscriptum, quoniam & hoc Cræsi est. Sed quidam Delphorum gratificari Lacedæmonijs volens, inscripsit: cuius nomen ego cognitū habens, non tamen pro-
mam. Verū puer, per cuius manus fuit aqua, Lacedæmoniorum est, sed eorū neu-
trum aquiminare. Alia quoq; cū his permulta Cræsus dona misit nō insignia. Itē
fusilia ex argento orbiculata: necnon mulieris simulacrum tricubitale, quod Delphi
narrant esse effigiem pistricis Cræsi. Super hoc donauit vxoris suæ monilia à collo
pendentia, ac zonas, quæ Delphos Cræsus transmisit. Amphiarao insuper, cuius &
virtutem audisset & cladem, donauit clypeum ex auro totum, totamq; ex auro soli-
do cuspidem, & xystum cum suis iaculis aureum: quæ ambo ad meam vsq; memoriā
apud Thebas reposita fuerunt in Ismenij Apollinis tēplo. Hæc dona Lydis, qui por-
taturi ad oracula erant, Cræsus iniunxit, vt interrogarent, nunquid aduersus Persas
Cræsus sumeret expeditionem, & num aliquorum hominum auxilia ascisceret. Ly-
di vbi eò quò dimittebantur peruenerunt, donarijs oblati oracula consularunt, in-
quientes: Cræsus Lydorum aliarumq; nationum rex, ista in hominibus sola esse va-
ticia sentiens, idcirco digna dona dat, vosq; percontatur, nunquid aduersus Persas
proficisci debeat in expeditionem, & num quem socialem asciscere exercitum. Atq;
hi quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum autem in idem concurrebant senten-
tiæ, prædicentes Cræso, fore vt si arma Persis inferret, magnum imperiū euerteret.
Consulebant tamen, vt potentissimos quosq; Græcorum ad cōparandos sibi socios
exquireret. His responsis relatis, atq; auditis, Cræsus ita elatus animo est, vt omninò
conciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad
Pythiam dona in singulos viros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres.
Ob quæ munera Delphi vicissim Cræso Lydisq; donauerunt primas in consulēdo
oraculo partes, primumq; in sedendo locum atq; immunitatē, & ius perpetuū cuiq;
eorū volenti ascribi in numero Delphorū. Donis Cræsus profecutus Delphos, ter-
tio vaticinium poposcit, quod videlicet illud verax sibi esse comperisset. Poposcit au-
tem, nunquid diuturnum foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc verba respondit:

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Tunc ad scruposum fugere Hermum strenue Lyde,
Nec perstare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex versibus, cū allati essent, multò magis quàm ex ceteris voluptatem Cræsus
accepit, sperans fore vt nunq̃ apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec
ipse nec posterī sui principatu abrogarentur. Post hæc putauit sibi curandum, vt po-
tentissimos Græcorum sibi conciliaret. Idque vestigando, comperit Lacedæmonios
atq; Athenienses eos esse, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecelle-
rent. Nā de his ita antea iudicabatur, cū ab initio altera gens foret Pelasgica, altera
Hellenica, hoc est Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assidue multū-
que est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, sub Do-
ro Hellenis filio tractū, qui ad Ofsam & Olympum iacet, nomine Istiaotim, vnde à
Cadmaïs

Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum, quem vocant Macednum. Rursus in Dryopidem commigravit, atque ita in Peloponnesum venit, Doricâq; cognominata est. Qua lingua Pelasgi sint vsi, affirmare non possum, sed coniectura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi vtuntur, qui supra Tyrrhenos urbem Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cum Pelasgi haberent ad Hellepontû, qui contermini Atheniensium erant: aliaq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis cõiectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse vsos: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticâ vtpote Pelasgicâ, cum in Hellenes, id est Græcos, transiit, linguam simul istorum perdidicisse. Etenim neq; Crestoniatarum loquela cum vilo finitimorû populorum consentit, & Placianorû ne secû quidẽ ipsa. Per quod declarant, quã linguæ formâ obtinebât cum in hæc loca transierunt, eandẽ se nunc retinere. At natio Hellenica, id est Græca, ex quo extitit, eadẽ lingua semper est vsa, vt mihi videt: q̃ cum esset imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio p̃fecta, mox in multas gētes aucta est, tũ aliarum, tũ præcipuẽ barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquã magnos profectus fecerit.

Atticorû
lingua.
Crestonia-
tarum lin-
gua.
Placiano-
rum lo-
quela.
Græci ea-
dem sem-
per lingua
vsi.

Ex his igitur gentibus, Atticam Cræsus audiebat obtineri, oppressamq; esse à Pisistrato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, cum priuatus spectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam cum hostiam immolasset, athena (vt imperator erant) plena & carne & aqua, absq; igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum conspiciatus Chilon Lacedæmonius, qui fortẽ aderat, suasisit ei primũ, ne vxorem fœcundam duceret domum: secundo loco, si vxorem haberet, eiiceret: & si quidem ex illa filium sustulisset, abdicaret. Huius cõfilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmaeonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidi filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans, contractisque seditiosis per causam tutandi montanos, huiuscemodi rem machinatur: seipsum ac par mularum cum vulnerasset, agitauit illas in forum tanquam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi prorsus interimere voluissent. Orare populum, vt aliquid custodiæ circa se habere permitteret, cum prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra Megareas præfuerat, capta Nisæa, alijsq; præclaris operibus editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quosdam e ciuibus delectos pro satellitibus, non qui hastas, sed clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cũ quibus ille impetu factõ arcem occupauit, & inde Atheniensium imperio potitus est: nullas neque dignitates quæ erant perturbans, neque consuetudines transferens, sed constitutis adhærescens, urbem bene atque commodẽ exornauit. Eum tandem non multo post tempore milites Megaculis & Lycurgi, qui idem senserant, eiecerunt. Hunc in modum Pisistratus primũ Athenas, tyrannidemque nondum valde stabilitam, amisit: cuius eieectores rursus inter se seditiones redintegraverunt: qua seditione Megacles agitat, Pisistratum misso caduceatore inuitat, nunquid velit filiam capere vxorem. Accipiente conditionem Pisistrato, inuitur consilium de illo restituendo, res (vt ego interpretor) longẽ stultissima. Quoniam inde à priscis temporibus responsum erat, Græcam gentem dexteriolem esse, quàm barbaram, & magis à stolidâ stultitia alienam: & si Athenienses inter Græcos feruntur sapientia principes, ex quibus fuerunt isti qui talia sunt machinati. Erat in tribu Pæantiæ mulier, nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa. Hanc mulierem omni armatura cum instruxissent, in currumque sustulissent, compositam in eum habitum, quo venustissima videnda esset, in urbem agunt, præmissis præconibus emissarijs, qui cum in urbem venissent, hæc mandata exequerentur, vt dicerent: Athenienses, bona mente excipite Pisistratum, quẽ Minerua ipsa præcipuo inter homines ho-

Portetũ vi-
sum Hip-
pocrati.
Athena ci-
tra ignem
feruentia.

Megacles.
Lycurgus.
Pisistrati
cõmentũ.

Megacles
& Lycur-
gus Pisi-
stratum
eiiciunt.
Græcæ gẽ-
tis laus.

Phya mu-
lier.

Pisistratus
quibus ar-
tibus refici-
tuatur.

nore profecuta, in suam reducit arcem. Et hi quidē passim vadentes talia prædicabāt, statimq; rumor emanauit in tribus, Mineruā reducere Pisistratum. Qui in vrbe erāt, credentes mulierem ipsā deam, foeminae supplicauerunt, pariter & Pisistratum acceperūt. Hunc in modū, quem dicimus, recuperata tyrānide Pisistratus, ex pactione quam inierat cū Megacle, illius filiam duxit vxorem. Verū cū & filij essent ei adolefcentes, & qui oriundi forent ex Alcmacone, dicerentur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, haud legitimē coibat cū vxore. Quā rē cū illa primū occultasset, postea ad matrē retulit, enūciaret id nec nec Mater viro indicauit. Id iste iniquo aīo ferens, se à Pisistrato cōtumelia affici (vt erat iratus) milites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus cōtra se animaduertēs, regiōe prorsus abscessit, & vbi Eretriā peruenit, vnā cū filijs deliberat. Et cū sentētia Hippiae præualuisset de tyrannide rursus recuperāda, aliquot ciuitates excitauerūt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cū aliæ cōplures pecuniæ multum contulerunt, tum verò Thebani plurimū. Post hæc non ita multo interiecto tempore, oīa ad reditū eis in expedito fuerunt. Nā & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxii quidā nomine Lygdamus, qui vltro adueniens, plurimū studij exhibuit, allatis & pecunijs & copijs. Profecti ex Eretriā, anno vndecimo vertente redierunt, & primū in Attica Marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi castra habētes, cū seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alij ex tribubus cōfluebant, quibus erat tyrānis q̄ libertas iucundior, atq; ita cōgregabantur. Dum Pisistratus pecuniā cogit & Marathonem tenet, Athenienses qui intra vrbem degebant, rē nullius momenti fecerunt. Ac vbi acceperunt eum ex Marathonē vrbem versus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Et dum isti cum omnibus copijs infesti in illos, & illi circa Pisistratum ē Marathonē digressi contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, altrinsecusq; arma posuerunt. Hic diuinā pompā fungens Amphilytus Acarnan, vir ariolus, Pisistratum cui assistebat adiit, atque hæc hexametro cārmine vaticinatus est, inquiens:

Lygdamus
Naxius.
Marathonem occu-
pat Pisi-
stratus.

Mineræ
Pallenidis
templum.
Amphilyti
vaticiniū.

Est numinus proiectus, item sunt retia tēta,
Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Quod oraculum Pisistratus coniectans, & se accipere affirmans, in Athenienses vrbe egressos copias ducit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secundū prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos impetu dato hi qui cū Pisistrato erant, in fugam vertunt. Quibus fugientibus solertissimū consilium Pisistratus excogitauit, vt Athenienses nec amplius congregarentur, & dissiparentur. Pueros iussos conscendere equos præmittit, qui assequēdo fugientes mādāta Pisistrati dicerent, iuberētq; eos bono animo esse, & ad sua quenq; abire. Ita audientibus dicto Atheniēsis, Pisistratus tertio potitus Athenis, tyrannidē stabiliiuit tū auxiliariorū copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorū Atheniēsum qui perstiterāt, nec ē vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos in Naxum transtulit. Hanc enim insulā bello subegerat, Lygdamoq; permiserat, cū ante hæc etiā Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem sic: Quatenus prospectus à tēplo ferebatur, eatenus ex omni loco mortuos effodit, & in alium eiūsdē insulæ locū trāstulit. Igitur Pisistratus tyrannide potitus est Atheniēsum, alijs in prælio cæsis, alijs vnā cū Alcmaconinis domo profugis. Hunc ita Atheniensibus imperantem ea tempestate Croesus audiebat, Lacedæmonios quoq; magnis ē cladibus ereptos, & iā Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leōte & Hegesicle in Sparta regnātibus, cū cetera bella p̄spere gessissent, in Tegeati tñ succubuerūt. Nā iā inde ante istos ferē ex oībus Græcis pessimē morati fuerāt, tā circa se q̄ circa hospites, nullo cōsuetudinis, conuersationisq; cōmercio, q̄ instituta in melius mutauēre, Lycurgo inter Spartiatas p̄bato viro, Delphos ad oraculū p̄fecto. Cui statim atriu ingressō Pythia hæc inquit:

Ad

Ad mea venisti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui, & cunctis qui tecta tuentur olympi,
Ambigo vaticiner sis vtrum virne deusne:

Oraculū
Lycurgo
redditum.

Sed multò magis esse deum te spero Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiā ei differuisse instituta, quæ nunc à Spartiatis ferunt. Ipsi tamē Lacedæmonij volunt Lycurgum, cū esset tutor & idē patruus Leoboti Spartiatarū regis, è Cræta hæc attulisse. Siquidem cū primū tutor factus est, oīa iura immutauit: deditq; operā, ne quis ea præteriret. Deinde quæ ad bellum pertinerent, iusiurandum, cōuentus, comessationes, super hæc instituit tribunos plebis, ephoros, ac senatores. Ita illi ad rectū vitæ genus translati sunt à Lycurgo: quæ vita defunctū, delubro ædificato egregiè colunt. Ex quo cū bonitate soli, tum nō exigua hoīm copia discurrerunt statim, ac benè rem gesserunt. Nec amplius contenti otio frui, cū se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum consuluerunt. Quibus Pythia respondit:

Spartiarum instituta.

Vide Xenophon de repub. Ephori.

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam vefcentes glande viri sunt,
Qui te reiicient, tibi ego haud inuidero quicquam.
Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,
Vt quæ queas campum metiri fune feracem.

Hæc respōsa vbi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum cōpedes, videlicet captiōso freti oraculo, tanq̃ essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verū cōgressi prælio ac fugati, quicūque eorum viui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt cōpedibus indutis, cāpū Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes quibus vincti fuerant, ad nostram vsq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineræ Alexæ, apud Tegeā suspensæ. Atq; superiore quidem bello Lacedæmonij aduersus Tegeatas assidue, semper malè pugnaverant: Croesi tamen ætate, & Anaxandridæ Aristonisq; regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Cū semper in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos cōsultoribus, oraculum sunt sciscitari, quēnam deorum placarent, vt Tegeatum victores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis, filij Agamemnonis referrent. Cuius vnam cū nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hęc nuncijs interrogantibus ita Pythia inquit:

Oraculum captiosū.

Cōpedes Lacedæm. Mineræ Alexæ templum. Ariston.

Est pars Arcadiæ Tegeæ in regione patenti,
Hic duo flant venti vi peruehemente coacti.
Forma hostis formæ, & plagæ superaddita plagæ.
Hic Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ superabere victor.

Pythiæ responsum de ossibus Orestis.

Vbi hæc audierunt, nihilò tamen minus inuentione frustrabantur, etsi oīa disquirentes, donec Liches vnus Spartiatarū, eorum qui benemeriti vocantur, comperit. Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij aliò mittunt. Ex his Liches cū esset, rem apud Tegeā adinuenit, fortuna pariter atque solertia vsus. Nā cū Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno cōmercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariā officinā venisset, intuebatur ferrum dum p̃cudebat. Quo in spectaculo admirandum animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, quantò magis Lacō, inquit, hospes admirarere, si idem, quod ego, tu nosces, qui tantopere admiraris ferrarium opificium? In hac enim corte puteum facere cū vellem, incidi in sepulcrum septem cubitorum: & quia incredulus eram omninò fuisse maiores, q̃ nunc sunt homines, aperui vidiq; mortuum, æquali atq; sepulcrū longitudine: quam vbi mensuram sum, iterum obrui. Hæc illo referente q̃ viderat, Liches considerans, cōiecit hunc

Benemeriti. Spartiatarum qui dicuntur. Liches oraculi cōiectator.

Orestis perceritas.

Quibus ar-
tibus Lace-
dæmonij
Tegeatib'
facti supe-
riores.
Crœsi ad
Lacedæ.le-
gati.

Pateræ a-
heneæ mi-
ra capaci-
tas.

Sandanis
Lydus.

Perfarum
victus ha-
bitusque
priscus.

Halys.

ex oraculo esse Orestem, hac videlicet coniectura: Duos quidem quos cernebat excussoris folles, totidem comperit esse ventos. Incudem verò & malleum, formâ formæ hostem: ferrum verò quod procuderetur, plagam superinditam plagæ, hac ratione cōiectabat, q̃ in plagâ hoīs ferrum inuentum est. Hæc itaque secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmonijs refert. Illi ex composito hoīem ceu criminis conuictum, exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro conducit ab eo, nolenti vendere, cortem. Ibiq̃ aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, eaque portans Spartam redijt. Ex eo tempore Lacedæmonij quoties cum Tegeatibus congressi sunt, superiores extirere, adeo vt multum iam Peloponnesi eis pareret. Hæc itaque oīa Crœsus audiens, misit nuncios Spartam cum muneribus, ad rogandam belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Ij postq̃ peruenerunt, nos aiunt, Crœsus misit Lydorum aliarumque gentium rex, ita inquit: Lacedæmonij, qm̃ deus oraculum reddidit, vt Græcâ mihi societatem adsciscerem, & vos inter Græcos antecellere audio, statui vos mihi in societatem ex oraculo prouocandos, ad ineundâ mecum quâ cupio amicitia atque societatem, citra dolum fraudemque. Crœsus hæc per legatos nunciauit. Quorum aduentu Lacedæmonij qui & ipsi oraculum audierant, gauisi foedus cum eis hospitij societatisque inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nā cum illi misissent Sardis ad aurum coemendum, quo vsuri erāt in id simulacrum, quod nunc positum est apud Laconicam in Thornace Apollinis, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de re Lacedæmonij, quodque se amicos ille delegisset, societatem adniserunt: & hoc denunciante sese paratos exhibuerunt. Quod vbi fecerunt, paterâ aheneâ labiorum tenus frequentib' aīalibus cælata, triginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutrâ harum (quæ feruntur) causarum: Lacedæmonij quidē aiunt hanc paterâ cum ferebat Sardis, cum Samum appulsi essent, à Samijs fuisse interceptam. Qui cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samij aiunt Lacedæmonios, qui pateram portabant, serò venientes, cum audissent Crœsum caput esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eam Iunonis templo dedicauere, & illos qui vendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samijs sibi fuisse ereptam. De patera ita res se habet. Crœsus elusus oraculo, aduersus Cappadociam exercitus cōparabat, spe & Cyrum & potentiam Persicam euertendi. Cui in hac apparanda expeditione occupato, Lydus qdam noīe Sandanis, & antehac p̃circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus noīs apud Lydos cōsecutus, hunc in modum Crœso consuluit: Aduersus tales viros expeditionem paras rex, qui coriacea subligacula, qui è corio reliquam vestem ferunt, q̃ nō qbus volunt cibis vescuntur, sed quos habent, vtpote regionem asperam incolentes. Ad hæc potu nō vini vtuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicq̃ boni habentes: quibus cum nihil sit quod eripies, si viceris: sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circūstent nos, nec abigi poterūt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis, vt Lydos inuaderent. Hæc locutus, nō tamen Crœsum persuasit. Etenim Persis anteq̃ Lydos subigerunt, nihil erat neque lautum neque oppiparū. Potrò Cappadoces à Græcis Syri nominantur, & erant hi Syri, anteq̃ Persæ imperitarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum disternabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte p̃fluens, primū Cilicas, dehinc Matienos, q̃ sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad leuam: tum boream versus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesque interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagonesque à sinistra perstringens. Ita flumen Halys, cuncta ferè superiora Asiæ à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum vsque Pontum dirimit, dorsum oīs regionis longitudine quinque dierum itineris viri expediti. Aduersus Cappadociā Crœsus cum exercitu profi-

proficisceretur, cupidus cum hanc partem soli fecundi suo adiiciendi, tum vel magis fiducia oraculorum Cyrum vlciscendi, propter Astyagē Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Gambysis filius praelio victum ceperat. Erat autē Croeso Astyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, caterua quaedam eorum secessit in terram Medicam, qua tepestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deibcis nepos: qui Scythas hos tanquam supplices initio benignè alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuedos, tum lingua Scythica, tum artificio arcus utēdi. Interiecto deinde tempore, cum Scythae venatum assidue irent, & semper afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi ut se indignum à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt, aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidare: instructumque (ut feras instruere consueuerant) Cyaxari offerre, quasi ferinam. Idque cum obtulissent, quod celerrimè se ad Halyattē Sadiattis filium Sardis conferre, quod & factum est. Nam & Cyaxares, & qui aderant contiuē, ex his carnibus gustauerunt, & Scythae perpetrato hoc, Halyatti se supplices praebuerunt: quos postea reposcēti Cyaxari, quod Halyattes reddere abnuerat, bellum inter Lydos Medosque quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medii victores extiterunt, & nocturnum quoddam plium gesserunt. Sexto anno signis collatis, cum æquo Marte certarent, stante acie contigit, ut repente dies nox efficeretur. Quam immutationē huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prae-dixerat, hunc annum prae-finiens, quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt. eoque propensius ad pacem inter se constituendam festinarunt, auctoribus conventionis Syenese Cilice, & Labyneto Babylonio, qui ut iusurandum intercederet, & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam, quam sine vehementi necessitate conventiones stabiles iniri non queunt. Intēunt autē hae gentes foedera cum cetera ritu Graecorum, tum feriando brachia quam illa humeris connectuntur, ac mutuam sanguinem delingendo. Hūc igitur Astyagem auum suum maternum, Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam insequentibus indicabo causam. Quo nocte Croesus ei infensus, num inferret Persis bellum, ad oracula miserat. Et cum responsum rediisset haud syncerum, secum facere interpretans, in expeditionem profectus est aduersus Persarum partem. Atque ubi ad Halym flumē peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) pontibus qui nunc sunt, copias traduxit: ut autem Graeci dicunt, Thales Milesius traductor extitit. Nam cum incertus animi Croesus foret, qua parte fluminis traiceret exercitum (nullos dum enim eorum fuisse ea tempestate pontes) fert Thales qui in his castris aderat, fecisse, ut fluuius qui ad laeuam exercitus fluebat, fluere etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunae depressit, quam castra, ut erant metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxisset ex pristino aluēo fluuium, iterum eum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaque cum celerrimè fluuius deductus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidā aiunt veterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursus redierunt, illum transierunt? Croesus exercitu traiecto venit in Capadociae locum, qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta urbem Sinopē, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statim habens, praedia Syrorum vastat, & urbem Pteriorum expugnat, diripitque. Cepit quoque cunctas circa urbes, Syros nihil comertis exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolabant, obuiam pergit: missis tamen, antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos, ut ad se à Croeso deficerent. Illis abnuentibus, profectus castra contra Croesum posuit, ibidemque in regione Pteria, per se vterque alterum laceffere. Commissaque acri pugna, & multis vtrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neu-

Affinitatis
quae Croe-
so cum Asty-
age inter-
cesserat
causa.

Lydorum
Medorumque
bellum.

Dies repē-
te nox facta.

Foederis
ineundi
ritus.

Croesus
Halym tra-
iecit.
Thaletis
inuēctum:

Cyri &
Croesi pug-
na.

Xenophō
in memo-
rato supe-
rius confli-
ctu Baby-
loniorum
regem op-
petijisse tra-
dit.
Equi vo-
rant colu-
bros, por-
tentum.
Telmiffes
coniecto-
res.
Crœsus ca-
pitur.

Lydorum
gens stre-
nua.

Harpag.
Med. Arta-
gerſas hic
à Xenoph.
nō autem
Harpagus
vocatur.

Cyri com-
mentum.
Camelos
reformi-
dant equi.

Thyreā lo-
cus.

tri victores. Atq; hunc in modū duo exercitus dimicauerunt. Crœsus à suo exercitu inculſatus, q̃ cum Cyri multò maioribus copijs cōfluxisset, poſtero die cum Cyrus ipſum superfederet inuadere, regressus eſt Sardis, habens in aīo euocare Ægyptios ex fœdere: quorū cum rege Hamasi antè, q̃ cum Lacedæmonijs, ſocietatē inierat: accerſere etiā Babylonios, cū quibus & ipſe fœdus percufferat. Erat aut̃ Babyloniorū tyrannus ea tēpeſtate Labynetus. Denunciare itē Lacedæmonijs, vt ad certā diē pſtò eſſent. Hisq; & ſuis copijs coactis, vbi per hyemē quieuiſſet, initio ſtatim veris tendere aduerſus Perſas. Hæc deſtinās Crœsus, abit Sardis, dimiſitq; caduceatores ad ſocios, edicens vti ad quintū menſem Sardis cōuenirent. Exercitū verò q̃ aderat ex militib; cōductis, q̃ cum Perſis dimicaret, miſſum fecit, ac diſſipauit: minimè credēs vnq̃ fore, vt Cyrus q̃ ſic æquo marte pugnaret, Sardis copias pmoueret. Hæc Crœſo ratiocinante, oīa iūburbia colubris impleta ſunt. Quos vt exiſtebant, equi inter ambulandum cū ad paſcua irent, comedebāt. Id Crœſo cernenti (vt erat) viſum eſt eſſe portentum, ideoq; mittendum ad cōiectores Telmiſſes. Qui miſſi ſunt ad cōſulēdos Telmiſſas, vbi accepere reſpōſum, didicereq; qd ſibi vellet ſignificaretq; portentum, nō cōtigit vt Crœſo renunciarent. Nā prius q̃ retrò Sardis reueherent, Crœsus eſt captus. Telmiſſes ita cognouerāt exercitū externum Crœſo illuc aſſuturum: q̃ cū afforet, indigenas ſubigeret, q̃ dicerent colubrum terræ filium eſſe: equum, hoſtē & aduenā. Hæc Telmiſſes Crœſo ſunt interpretati, ſed iā capto: nōdum tñ gnari eorum q̃ circa Sardis ac Crœſum erant. Cyrus certior factus, Crœſum q̃ ſtatim poſt plium apud Pteriā geſtum abſceſſerat, cōſtituiſſe diſpergere copias, cōſilio habito cōperiebat operāpcium eſſe, q̃ maturrimè poſſet, pmouere exercitū Sardis, vt hoſtē prius, q̃ ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, executus eſt: propereq̃ ducto in Lydiam exercitu, ipſe nuncijs Crœſo aduenit. Vnde Crœsus in magnam ſolicitudinem adductus, quod p̃ter opinionem, præterq; expectatio- nem ſuam ſe res haberent, tñ Lydos in prælium pducit. Lydorum gente in Aſia nulla fuit ea tempeſtate nec fortior, nec magis ſtrenua. Ex equiſq̃ue pugnabat equitandi ſanè perita, haſtas perlongas geſtans. Campus in quo concurſum eſt, ante urbem Sardenſem iacet, magnus & editus, quem cū alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenę lapſus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic vbi vidit Lydos ad pugnādum inſtructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, conſtituit admonitu Harpagi viri Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipſius exercitum ſequebantur, camelis vel frumentum vel vaſa portantib; ſarcinas detraxit, viros impoſuit equeſtri ſtola indutos, quibus ornatis præcepit, vt præirent cæteras copias aduerſus Crœſi equitatum, pediatuſ vt hos ſubſequeretur. Poſt hunc collocat omnem equitatum. Poſtquam omnes conſtituit, imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: ſed quemcunq̃ occiderent obſiſtentem, præter ipſum Crœſum, ne ſi captus q̃dem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum inſtruit hac ratione, q̃ camelum equus reformidat adeò q̃dem, vt nec ſpeciem eiſ intueri, nec odorem ſentire ſuſtineat. Id ideo cōmentus eſt, vt equitatum Crœſi, quo ille ſe præualiturum confidebat, inutilē redderet. Simul atque in pugnam itum eſt, equi olfactis protinus conſpectiſq̃ue camelis, retrò ſe auertunt, vnde ſpes Crœſi interiit. Verū non protinus Lydi ob id exterriti ſunt, ſed cognita re, ab equiſ deſiliunt, ac pedites cum Perſis conſigunt. Multis tñ aliquandiu vtrinque cadentibus, tandem vertuntur in fugam. Muros ingreſſi, à Perſis obſidebant. Quam obſidionem in longius proceſſurā ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad ſocios. Nam qui antea dimiſſi erant, hi conuentum Sardis ad quintum menſem indixerant. Ad hos dimittebat oratum, quā celerrima auxilia mitti ſibi, vtiq̃ue iam obſeſſo. Et cū ad alios ſocios miſit, tum verò ad Lacedæmones. Per id tempus & ipſiſ Spartiatis inciderat cum Argiuiſ contentio, de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum etſi terræ Argolicę partem, tamen Lacedæmonij inter-

intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est, quicquid regionis Malea tenus ad occasum vergit in continente: & insulae tum aliae, tum vero Cythra. Cum ergo Argiui suo territorio interciso auxilium ferrent, ibi ab utrisque in colloquium ventum est, ut trecenti utrinque dimicarent: & utri superiores extitissent, eorum regio foret: atque ambos exercitus in suam uterque terram discederent, nec permanerent dum dimicare, ea scilicet causa, ne si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferret. His conventis, in diuersa digredimur. Ex utrisque delecti viri qui relictis sunt conflixerunt: atque illis quidem ut equo Marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: & id noctis interuentu, ex Argiuis duo Alcenor & Chromius, qui tanquam victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedaemonijs vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaveribus, eorum arma ad suorum castra derulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die utrique re audita affuerunt, sibi quoque victoriam vendicabant: Argiui quidem, quod suorum plures superfuissent, dignes: Lacedaemonij vero, quod eorum qui supererant illi fugissent, suus perstitisset, & hostium caesos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac postquam permulti utrinque ceciderunt, Lacedaemonij vincunt. Quo ex tempore Argiui totis capitibus cum antea criniti essent, necessario legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, neue mulieres aurum ferrent, quam Thyreas recuperassent. His est diuerso legem tulere Lacedaemonij, in posterum comati essent, cum antehac non fuissent. Othryade, qui vnus est trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Cum haec esset apud Spartiatis rerum conditio, aduenit caduceator percatum Croeso obsequio auxilia. Illi caduceatore audito, statuerunt Croeso statim succurrendum. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Croesum quoque viuum esse captum. Sic Lacedaemonij magno se affectos detrimento rati, superfederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatae. Quarto decimo quam obsideri coepit sunt die, Cyrus missis passim equitibus per suas copias edicit, se dona daturum ei, qui primis muros conscendisset. Postea quoque id conato exercitus non processit, ibi quiescentibus caeteris, Mardus quidam cui nomen erat Hyroeades, id aggredi est ausus, a parte arcis ubi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc nequando urbs caperetur haud suspectum erat, utpote loco praepto atque inexpugnabili: quaque parte solum ne Leonem quidem Meles primus Sardi rex circumtulera, ex pelle sua genitum: quod Leo quacunque parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmisses iudicauerant. Eum Meles per caeteram partem murorum circumduxit, quacunque poterat arx oppugnari, per hanc partem, tanquam inexpugnabilem atque praecipuam, circumducere permisit, quam ad Tmolum fluuium vergit. Ab hac igitur parte Hyroeades ipse Mardus conspicatus quandam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum atque considerauit, dehinc ipse conscendit, & post eum alij Persae, subinde atque alij frequentes. Ita urbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Circa ipsum autem Croesum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius habui mentionem, habilis ad caetera, sed mutus. In cuius vitium emendandum Croesus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum vero Delphos mittendo ad oraculum sciscitandum. atque ei Pythia talibus respondit:

Lyde genus rex multorum valde infacie Croese,
Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra aedes vocem, sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Captis micenibus quidam Perses in Croesum sibi ignotum ut occisurus vadebat. Quem inuadentem se Croesus cum videret, tum praesenti clade affectus deuotare negligebat: nihil putans differre, an percussus oppeteret mortem, an non. Id ubi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens: Homo, ne perimas Croesum. Atque hoc ille primum effatus, postmodum per omne vitae tempus vocalis extitit. Persae & Sardibus

Argiuorum
fines ditioque.

Lacedaemoniorum Argiuorumque pro agro Thyrea dimicatio.

Rasura Argiuorum.

Lacedaemonia coma.

Sardis expugnata.

Mardus Hyroeades.

Leo Sardi Meles Sardi Xenoph. paulo aliter refert.

Croesi filius mutus erupit in vocem.

Cræsus ca- bus potiti sunt, & Cræso viuo, cum regnasset annos 14. totidemque dies fuisset ob-
 pitur. sessus, amisso magno imperio, ut ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum
 pduxerunt, quem ille vincum cōpedibꝫ, super ingentem quam struxerat, lignorum
 struem inponit, circaqꝫ eum bis septem Lydorum filios, siue habens in aīo primitias
 has alicui deo offerre, siue volens votum p̄soluere, siue cupidus sciendi num quis dæ-
 monum liberaret Cræsum, quem religiosum esse audierat, quò minus pyra impofi-
 tus viuus concremaret. Hæc q̄dem Cyrum fecisse aiunt. Cræso aut̄ super pyram stan-
 ti, etsi in tanta calamitate posito, tñ venisse in mentem Solonis, qꝫ ab eo sibi nutu dei
 fuisset dictum, ex viuentibꝫ beatum esse neminem. Quod dictum vbi subiit Cræso,
 ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem ter Solonem no-
 minasse: & Cyrū cum audisset, iussisse interpretes eum p̄contari, quēnam inuoca-
 ret. Illosqꝫ accedētes fuisse p̄contatos, & hunc interrogatum silentium egisse. Dein-
 de cum loqui cogeretur, dixisse: Illum nominaui, qui ut oēs tyrānos alloquerē, ego
 q̄ ingentem pecuniam p̄optarem. Eum nō planē loquentē, rursus interrogat, quod-
 nam esset quod dixisset. Efflagitantibꝫ atqꝫ instantibus interrogatione, inquit, quem
 admodum Solon qꝫ esset Atheniensis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus oēs
 eius opes coram p̄ nihilo duxisset. Adeò q̄ de ipso dixerat: ea oīa euenisse, neqꝫ hæc
 magis de seipso, q̄ de omni hoīm gñe, & de his p̄sertim, qꝫ sibi ipsi beati viderent. Hæc
 Cræso referente, iam pyra incensā ardere extrema coepisse, & Cyrum auditis p̄ in-
 terpretem qꝫ Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoque hoīem esse cognosceret, qꝫ
 alium hoīem, qꝫ se inferior non fuisset opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritū
 ob id pœnam, ac reputantem, nihil esse rebus humanis stabile, iussisse ignem celerri-
 mē extingui iam incensum, Cræsumqꝫ deponi, & q̄ circa eum erant. Verū eos qꝫ
 ignem iam conabant̄ extinguere, non eualuisse. Ibi Cræsum cognita p̄ Lydos Cyri
 pœnitentia, cum cerneret vnumquenque extinguendo deuoluendoque igni incum-
 bentem, nihil tñ profici, exclamando inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab
 eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumqꝫ præsenti malo liberaret. Ita cum la-
 chrymis Cræso deum inuocante, nimbos repente, cum serenum ac tranquillum ef-
 fet, contractos esse, imbresque erupisse, ac vehementissima aqua pluuisse, & rogam ex-
 tinxisse. Ita Cyrum cognito deorum cultorem ac bonum virum esse Cræsum, è py-
 ra deposuisse, atqꝫ hunc in modum interrogasse: Cræse, quīnam tibi hoīm p̄suasit,
 ut cum exercitu inuaderes terrā meā, ex amico sis factus hostis? Cui Cræsus: Ego, in-
 quit, rex istud feci tuo p̄spero, meo infausto fato, Græcorū deo auctore, qꝫ me ad bel-
 lum tibi inferendum impulit. Neque enī quispiā ita amens est, ut bellum q̄ pacē p̄op-
 tet. Nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent, dæmo-
 ni cordi fuit. Hæc Cræsus locutus est, quem Cyrus solutū iuxta se collocauit, ac mul-
 ta sanē obseruantia habebat: intuensqꝫ eum admirabat̄ tam ipse, q̄ oīs circā coetus. Il-
 le cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diri-
 pientes vrbem: Vtrum debeo, inquit, rex tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tem-
 pore? Cyrus verò eum quæcunque libēret audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrū
 percontatur: quidnam, inquit, tanta frequentia p̄perat agere? Cui Cyrus: Tuam, in-
 quit, vrbem diripere, tuasqꝫ opes absumere. Atqui Cræsus excipit: Neqꝫ vrbē meam
 diripis, neque meas opes. Nihil enim mihi iam cum istis rebꝫ est, sed tua ferunt, agūt-
 que. His verbis iniecta cura, Cyrus Cræsum semotis arbitris interrogat, quidnam in
 his q̄ fierent, sibi cōstituendum censeret. Ad quem Cræsus: Qm̄ me dij seruū tibi
 tradiderunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, na-
 tura proterua sunt, & iidem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opi-
 bus negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturum, ut quisque istorum plurimis opi-
 bus potietur, ita maximē in te rebellaturū esse, expectandum est. Nunc igitur, si tibi
 placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis fa-
 tellitibus custodes, qui vetent exportari opes, ut earum decimæ Ioui necessariò red-
 dantur.

Cræsus ca-
pitur.

Cræsus iā
pyræ ad-
motus, So-
lonis tan-
dem memi-
nit.

Cyrus seip-
sum incipit
cognoscere.

Cræsus A-
pollinis
imbre è py-
ra liberat.

Cræsi ver-
ba apud
Cyrum.

Persarum
ingeniū.

Cræsi de
diripienda
vrbe con-
siliū.

dantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscetes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiore in modum gaudius est tali admonitu, eaq; vehementer approbavit: & iussis satellitibus id exequi qd' Croesus ipsi subiecisset, his verbis eum affatus est: Croese, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me velis in p'sentiarum tibi dari. Ad quæ Croesus: Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maxime oim veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis pconter, nunquid ei fas sit benè de seipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, alius repetens oem suum aperuit aîm, redditaq; sibi oracula, & p'cipue donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditione. Hæc cōmemorando rediit rursus ad petendam veniam, id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, & hoc inquit Croese à me impetrabis, & quicquid aliud, atq; id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Croesus, Delphos misit quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi vincula deposuissent, sciscitari deum, nunquid eum puderet ob oracula, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potetiam euerfurum: vnde tales primitiæ offerrentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Croesus quintæ retrò ætatis crimen luit, hoc est, abauit: qui cum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo cum studuerit, vt hæc Sardium clades circa liberos Croesi, non circa Croesum contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atq; ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Croesus discat, tribus annis, quam fata destinarant, serius se fuisse captum. Secundo loco, quod ipsa ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Croesus incusat: quoniam Apollo pdixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euerfurum: de qua re ipsum cōsultare volentem, decuerat mittere scilicetatum, vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed cum nec considerauerit, nec interrogauerit, sibiipso acceptum referat. Quod autem vltimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quam patre. Nam illa quidem Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem Persis & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respōdit, quæ illi Sardis reuerfi, Croeso nunciarunt. Quibus auditis Croesus, suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Croesi imperio, & prima Ioniæ subactione ita res habent. Porro Croesi non hæc solum quæ iam diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Boeoticas tripus aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio. Apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiā in protemplis apud Delphos clypeus visitur aureus & ingens, atque hæc etiamnum ad nostra vsque tempora supersunt, nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Milesiorum à Croeso dedicata, pondere (quantum intelligo) æquali fuerant his, quæ in Delphis extant. Cæterum ea quæ ad Delphos simul & Amphiarai misit templum, hæc sibi veluti peculiaria, paternarumque facultatum primitias diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Croeso, priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus: Pantaleon enim & ipse Halyattis filius erat, Croesi frater, at non germanus: matres enim habebant diuerfas. Nam Croesus matre fuit Cairæ Halyattis vxore, Pantaleon ex Iade fuit susceptus. Ac verò vbi tradito à patre imperio Croesus potiretur, hominem illum qui antè sic pertinaciter sibi restitisset, occurrentem fortè in fullonis officinam pertractum

Decimæ
Ioui neces
sario red
duntur.

Sorte fato
destinata
effugere
impossib.
Gygis cri
men luit
Croesus.

Cyri genit.

Croesi do
naria.

Pantaleo.

Caira.

Halyattis
tumulus.

Lydorū fi-
liæ prosti-
tuunt oēs.
Gygæus la-
c⁹ perennis.
Lydo. mo-
res.
Nummi
primum
perculsi.
Caupones
primi.
Institores
primi.

Ludorum
primi in-
uentores.
Famis dis-
cutiendæ
inuentū.

Tyrrhen⁹.
Tyrrheni
vnle ap-
pellati.

Assyriorū
imperiu.

Cyri ge-
nus altius
repetitur.

interemit. Bona autem eiusdē iā antē diuis destinata, dictis modis iam illuc suspēdit. Atq; de donarijs intantū dictum sit. Porro Lydia quod scribat, nihil sanè mirandum habet, prout alię regiones, pter auri ramenta ē Tmolo prouenientis. Vnum tñ nobis exhibet multò maximum, pterq; tam Ægyptiorum, q̄ Babyloniorū opera in primis admirandum. Est Halyattis Croesi parentis ibidem sepulcrum, cuius basis ē grandioribus est lapidibus, reliqua sepulcri pars aggestio terræ. Quod sepulcrum construxisse ferunt hoies emptitij atque operarij, & vnā cum his adiuuantes ancillæ. Ad nostrā vsq; ætatem tumuli summitas quinq; terminis distinguit, quibus literæ insculptę indicant, q̄ quinque hīc laborauerint. Apparetq; ancillarū opus esse maximū. Lydorū em̄ filia oēs meretricant, atque hoc nimirū quæstu tantisper dotem colligunt, dum nobiles ipsas se elocent. Sepulcri huius ambitus stadiorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulcro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem. Vocat autem Gygæus, atque hoc quidē sic habet: Lydi legibus propemodum vtunt Græcorum similibus, nisi q̄ Lydi filias suas patiuntur prostituui. Hi primi eorum duntaxat quos nouimus, nummum aureum argenteumq; ad vtendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse, qui etiamnum apud Græcos cum illis cōmunes sunt, simul autem hæc inuenisse, & in Thyreniam, hoc est, Thusciam colonos deduxisse, id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atydis, Manis regis filij, annonæ difficultas per vniuersam Lydiam valde grassabat, adeo vt Lydi qui tum miserè degebant, non cessantes remedia huic malo quærere, alius aliud excogitauit: inuentumque tunc ab iisdem aleæ tesserarumque ludum, & pilæ cæterorumque ludorum oīm genera, præterq; talorum. Horum em̄ inuentionem sibi nō vendicant Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupabant, ne videlicet ciborū quærendorum sollicitudine distorquerentur: altera verò à lusibus abstinentes, pascebantur. Atque hoc modo vixerunt annis duodeuiginti. Vbi autem malum istud magis atque magis ingrueret, factum est vt rex Lydos bifariam diuideret: & hos quidem in sedibus suis permetteret, illos verò aliquò ablegaret colonos. Ac verò his q̄ in sedibus suis pmanerent, rex ipse pergeret imperare: illis autem q̄ deducendæ coloniæ destinati erant, filium suum pficeret, cui nomen Tyrrheno. Hi ē Lydia excedentes, primū diuerterunt Smyrnam. Hic mox fabricatis nauigijs, nimirum quib⁹ ea, q̄ nauigationi accōmoda videbantur, imponent: ad victum sedesque qrendas orā soluuisse, donec varias nationes pertranseuntes, ad Vmbros peruenissent. Vbi ciuitatib⁹ constructis, hætenus habitauerunt. Atque pro Lydis, propter regij filij, q̄ eos deduxit, nomenclaturā, nomen quoque commutatum, nominatosque Tyrrhenos. Et Lydi qdem à Persis in seruitutem redacti. Hinc iam nobis exequetur oratio, cum Cyrū qui Croesi euertit imperium, quisnā fuerit, tum Persas q̄ Asiā subegerunt. Igit̄ quēadmodū quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed put illa se habent, referre studēt: ita ego cōscribā, gnarus trifarias alias esse de Cyro narrādi vias. Assyrijs annis quingentis viginti superiorem Asiā obtinentibus, primi Medi ab ipsis deficere cœperunt: qui vbi cum Assyrijs fortē p libertate contenderent, strenuos se viros declararunt, excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt, quod iā successerat Medis. Cæterum vbi iā per cōtinentem in vniuersum proprijs vterent legib⁹, hac demum occasione rursus tyrānidi sunt subiecti. Fuit apud Medos vir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui cum ad tyrānidem aspiraret, huiusmodi quēdā excogitauit. Cum Medi per vicos passim habitarent, is Deioces cum antē apud suos probatus, tum magis studiosiusq; æquitatem affectitabat venditabatq; q̄ videret apud Medos vniuersos magnā quandam licentiā, sat sciens q̄ æquitati iniquitas esset inuisa. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum cōtrouersiarum sibi cōstituerunt. Hic vt qui principatum ambiret, rectum se æquumque exhibuit. Quæ cum faceret, lau-

ret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam, adeo ut hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe quod Deioces solus esset qui incorruptè iudicaret, læti undecunque affluerent, & quotquot prius iniquis sententijs fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finiendas transferrent: postremò nulli alij hanc puinciã permitterent. Ac verò ubi numerus accurrentium cresceret, qui cognouissent sententiã iustè terminari, Deiocesq; animaduerneret vniuersa in se vnum incumbere, neq; amplius illic cõsidere, ubi prius ius dicere cõsueuerat, volebat: neq; omninò iudicare amplius. Siquidẽ nõ è re sua esse, inquit, si totos dies rebus suis domi neglectis, dirimendis litibus operam impenderet. Cum igitur rapinæ sceleraq; passim per vicos multò etiã impunitius quàm prius patrarent, factum est, ut Medi habito cõcilio, inciperent de cõmuni rerum statu tractare. Et quantum mihi videt, Deiocis amici ex cõposito in hanc sententiã loquebant: Nequaquàm, hisce modis vtendo, hanc nostrã regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, cõstituamus nobis ipsi regẽ, ut videlicet ditio nostra bonis legibus administretur: & nos ad sua quisq; opera diuertetes, nusquã impunitate sceleratorum violemur. Quæ cum sic referrent, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Cõtinuò consultatum est, quẽnam regem crearet. Deioces adeo ab omnibus cõmendatus productusq; in medium, ut omnium suffragio rex comprobaretur. Ille verò iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiã corporis sui adiungi. Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia ingentia probeq; munita extruxerunt, pmiseruntq; satellites ex vniuersis Medis quos vellent, sibi deligeret. Deioces verò cum imperio potiretur, Medos compulit vnum oppidum condere, atque hoc vno communito exornatoq;, aliorum non ita magnam curã habere. Obsequenribus quoq; hac in re Medis, moenia cõstruit ampla simul & valida ea, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat. Sic nimirum cõstitutis moenibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisq; pinnis prominerent. Adiuuabat hoc loci ipsius commoditas, ut qui collis instar esset eleuatus. Accessit etiam maius quiddam data opera factum. Siquidem ambitus isti numero erant septem cõtigui, in quorum postremo regio erat & thesauri. Hæc moenia cum amplissima sint, magnitudine prorsus illum Atheniensium æquant ambitu. Atqui singulæ quidem pinnae suis atque hunc in modum distinctis fulgent coloribus. Nempe primi ambitus pinnae colore sunt albicanti, secundi nigro, tertij purpureo, quarti cæcio, quinti sandaracino. Postremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habebat pinnas, atq; hisce munimentis Deioces se suãq; sepiebat regiã, ac reliquũ populum iussit seorsum circumquaq; habitare. Cæterum vniuersis ad hunc ornatum cõstructis, primus Deioces cauit: ne quis ad regẽ ingredi pmitteret, sed per internuncios cuncta transigerent, adeo ut nec conspici regem à quoq; fas esset. Ad hæc, nec ridere nec expuere, ppter eã quod oĩbus factu deformia essent, coram licere. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes, æquales & vnã cum eo educati indoleant atque insidientur, quoniam aliud potius videat ipsi coram non contuentibus. Vbi verò Deioces iam adornasset constabilissetq; tyrannidem, in exercenda iustitia seuerus erat & incorruptus. Etenim disceptantibus intrò ad se accersitis, lites terminabat, eosdemq; rursus dimittebat: atque hæc circa causas factitabat. Quantum autem ad alia attinet, si quẽ audiret iniurium, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti modo pœna multabat, in quem usum exploratores auscultatoresq; destinauit per vniuersam regiõẽ, cui preerat. Deioces autem solã Medicam subegit nationem, eiq; soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt, Busæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budi, Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos trẽs & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante oĩes intulit Persis, eosq; primus in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraq;, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem, donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos Assyrios, qui

Deioces
Medorũ
rex declaratur.

Ecbatana.

Deiocis
regia.

Colores
pinnarum
regiæ.
Deioces.

Regem cõ-
spici nefas.

Medicæ
nationes.

Phraortes.

Ninum

Ninum incolebant, quondam oīm principes, sed tunc à socijs p defectionem desertos, alioq p se benè habentes. Aduersus hos expeditione sumpta Phraortes, secundo ac vicesimo q̄ regno potitus est annò, cū pleraq; exercitus parte periit. Post obitum eius Cyaxares filius, Deiocis nepos successit, qui diciū multo q̄ maiores sui fuisse pstantior, & primus Asiæ populos in puincias distinxisse, primusq; in suū quosq; ordinem distribuisse, hastatos, sagittarios, equites, cū prius oīa pmiscua fuissent atq; implicita. Hic & cum Lydis plium fecit, quod plium cū fieret, dies nox effecta, & oēm trans Halym flumen Asiam sibi subiecit. Collectis omnib; quib; imperauit, castra mouit ad urbē Ninum, simul & patrē vlturus, & urbem ipsam euerfurus. Cōmodum hunc obsidentē Ninum, adoritur Scytharum numerosus exercitus, cui Madyes p̄fuit Scytharum rex, filius Protothyæ. Hi inq̄ transgressi in Asiam, cū Cimmerios ex Europa pepulissent, persequentib; deinde illis, fugam capeffunt, atq; sic in Medicā penetrauerunt. Est em̄ à lacu Mæotide ad Phasim vsq; atq; Colchos, expedito viatori iter triginta dierum. E Colchis verò non ita longus progressus in Medicā. Sed vna duntaxat natio media est Salspires, quos vbi transieris, cōtinuò occurrit Medica. At Scythæ sanè hac nō eruperunt, sed per aliam viam longè superiorem deffectentes, ad dextram Caucaſum montē relinquunt. Hic Medi cum Scythis congressi, p̄lioq; fusi, Asiæ imperium amiserunt. Porro Scythæ vniuersa Asia potiti, hinc recta in Ægyptum contendunt. Fortè iam Syriā Palæstinā ingressus Psammitichus occurrit Ægypti rex, & muneribus pcibusq; cōtendens, effecit ne vlterius progredereñt. Scythæ vbi retrocedentes in vrbe essent Palæstinæ Ascalone, bonaq; parte Scytharū nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relictī Veneris Vranix fanum depeculati sunt, inter cætera (quantum equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquidē q̄ in Cypro est eiūdem deæ ædes, ex hac nata est: id quod ipsi etiā referunt Cyprij. Quinetiā illud apud Cytheros delubrum ex hoc Syriæ à Phœnicibus erectum prodit. Ac verò dea ipsa templi spoliatoribus, eorumq; prolibus morbū immisit theliam, vt simul & ipsi fatent Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare. & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant Scythæ. Postq̄ verò iā vigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ obtinuerunt, oīaq; iam penè ex negligentia licentiaq; depopulata essent (nam præter tributuin exactionesq;, extorquebant, diripiebantq; à quib; libet quæcunq; possidebāt) tandem hortum potiore partem Cyaxares atq; Medi hospitio acceptam inebriatamq; interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis ijs quibus prius potiebant, & Ninum expugnauerūt. Vt autem ceperint, in alijs scriptis indicabo, Assyriosq; excepta Babylonix parte, subegerunt. Post hæc Cyaxares cū quadraginta annis vnā cū Scythis imperasset, vita functus est. Huius regnum suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit, appellauitq; eā Mandanen. Quæ visā est ei per quietem tantum vrinæ facere, vt oēm ipsius urbē oppleret, atque vniuersam Asiam inundaret. Quod somnium quum inagis somniorum interpretibus exposuisset, conterritus est, singulā quæq; ab illis edoctus. Ideoque visum hoc reformidans, Mandanen iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambyſi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum: cæterum ingenio sedato, gerentēq; se multò infra mediocris Medi alicuius cōditionē. Eodē quo Cambyſi collocauerat filiā anno, visionē alteram vidit. Videbat ei ex genitalibus filix vitis enasci, quæ oēm occuparet Asiam. Quod visum cū retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægñantē & partui vicinā, ex Persis accersit, eiq; cū venisset, custodiam apponit, volens quod illa edidisset, interimere. Etem̄ magi somniorū interpretes, visionem illam portēdere dicebant Astyagi, prolem filix pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruans Astyages vbi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit: Harpage, negocium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi superſedeas: neue committas, vt

alios

alios præponendo, postea tibi ipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: postmodum quoquo modo voles, ipse sepelito. Cui respondit ille: Neque alias unquam rex huic viro rem iniunxisti ingrata, & in posterum dabimus operam, ne quid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, mea interest id industriè exequi. Hæc cum respondisset Harpagus, eique puer traditus esset, ornatus ad necem, contulit se domum flens, adiensque uxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem uxor: Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego verò, respondet vir, quantum Astyages mandauit, etiam si delipiet, peiusque insaniet quam nunc insanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idque multis de causis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quod Astyages grandis natu est, & virili pleorbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filia, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximum? Enimvero tutelam meam causa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc locutus, euestigio nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat pascuorum maxime idoneorum, & montium feris frequentissimorum esse gnarissimum, cui nomen erat Mitradares, cuius contubernalis & eadem cōserua erat, nomine Cyno Græca lingua, id est, canis: Medica, Spaco. (nam canem Medi spaca appellant) ubi bouum pascua ille habebat, montiumque radices erant aduentum Boream Achatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Sapiros vergente Media, sanè motosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodum plana. Hic itaque accersitus properè cum venisset, inquit, ad eum Harpagus: Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, ut celerrime pereat, & hæc ut tibi dicerem, mihi iniunxit. Et nisi hunc interemeris, villoque pacto seruaueris, pessimo exitio te occubiturum. Cui expositioni infantis inspector ego prepositus sum. Hæc ubi audiuit bubulcus, sumpto infante rediit quæ venerat ad bouile suum. Ei dum in urbem abiit, uxor sua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, è voluntate dei enixa est filium. Absente marito utrique mutua tenebant solitudine: hic quidem uxori parturienti metuens, illa vicissim marito timens, propterea quod propter consuetudinem ab hero accersitus esset. Ubi reuersus affuit, cum uxor utpote ex improviso cernens, prior interrogauit, quid ita exactè ipsum Harpagus accersisset. Cui ille: Uxor, inquit, profectus ego in urbem, & vidi & audiui, quod nec visum oportuit, nec agi circa dominos nostros. Harpago domus omnis luctu tenebatur. In quam ego perterritus simul atque introii, video infantulum palpitantem vagientemque, auro ac distincta veste ornatum. Eum Harpagus ubi me vidit, iussit celerrime sumere, atque asportare in efferatissimum montem ubi exponas, dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret, magnoperè minatus, nisi ea perpetrasset. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorum esse, non autem illius generis. Admirabar tantum, quod viderem auro vestibusque ornatum: præterea quod placus exercebat in Harpago domo. Atqui interviam ex omni oratione famuli, qui me extra urbem deduxit, mihi que infantem tradidit, precepi eum Mandanem Astyagis natam & Cabysem Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici, atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detexit atque ostendit: quæ illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cum lachrymis amplectitur, obsecrat ne qua ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam, seque nisi id exequatur, miserrime periturum. Mulier ubi viro non persuadet. Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modo necessitas prorsus est, aspici puerum dum exponitur, quam ego quoque pepererim. Peperi autem mortuum. Ferto hunc, & istum ex Astyagis filiam tantum ex nobis genitum, alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis male consulerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulcrum nanciscetur, & iste qui superest, animam non amittet. Sanè quod commodè visa est bubulco mulier loqui ex præsentis conditione, atque ita continuo esse faciendum. Igitur quem necaturus attulerat, eum uxori tradi-

Cyrus infans morti destinatus

Mitradares pastor Cyri nutritus. Medice regis facies.

Cyrus ille Cambyses pater.

Cyrus exponendus, nutritur occultè.

tradidit: suum autem qui mortuus erat, sumens collocauit in eo vase, in quo alterum portauerat. Omniq; alterius pueri cultu ornatum baiulans, in vastissimo montiū exposuit. Ideoq; post pueri expositionē, relicto quodā pecuariorū, p se illic vicario, in urbē se cōtulit, & ad domum Harpagi: aitq; sese paratum illi ostēdere pueri cadauer. Harpagus missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filiū sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum verò qui postea Cyrus appellatus est, mulier sibi sumptū educauit, imposito illi nomine bubulci, alio scilicet q̄ Cyro. Qui posteaq; decennis extitit, huiusmodi rem quæ illi contigit, palàm fecit: Ludebat in hoc pago, vbi bouilia illa erant, & ludebat cum equalibus in via, quem inter ludendum cæteri pueri cum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium, ipse eos munijs distinguebat: vt alij domorum structores essent, alij satellites, alius vt oculus regis, alius mandatorum renunciator, suum singulis honorem munusq; assignans. Horum puerorum quidā collusor Artēbaris filius erat, viri inter Medos spectati, quem Cyrus, q̄ imperata nō fecisset, iussit ab alijs pueris comprehendi, & cum illi paruissent, multis verberib; affecit. Quæ puer tanq̄ se indigna passus, iniquissimo aīo ferens, vbi primum dimissus est, in urbem ad patrē perrexit, & quæ à Cyro pertulisset, complorauit, nō tamē Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat nomē) sed filium bubulci Aftyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Aftyagem ducens filium secum, cōtendit: & rem intolerandam passum esse inquires, eiusq; humeros ostendens: Siccine indignē, ait, accipimur rex à filio bubulci serui tui? Audiēs hæc atq; cernens Aftyages, volens vlcisci puerum Artembaris honoris gratia, iussit accersi bubulcum & filium. Qui cum ambo affuissent, intuens in Cyrum Aftyages: Tūne, inquit, hoc tali patre genitus, ausus es huius filium, viri apud me primarij, tam indignis concidere verberibus? Cui ille: Istud, inquit, here huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem suum ludentes cōstituerant, quippe qui videbar eis ad hoc maximē esse idoneus. At iste cum cæteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat, propter quod poenas dedit. Quod si ego propterea vllō malo sum dignus, hic tibi præstō sum. Hæc loquente puero, subiit Aftyagi agnitio eius, visaq; est figura oris inferre ac repræsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate cōgruere. Hic perculsus Aftyages, aliquandiu sine voce manfit, vixq; tandem ad se reuersus, volens à se Artembarem dimittere, vt bubulcum submotis arbitris rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam, vt filius quoq; tuus ob hoc nil conqueri possit. Dimisso Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur vnde puerum accepisset, quisue ei tradidisset. Ille ex ipso genitum respondere, & genitricē eis apud se esse. Aftyages dicere, non benē sibi illum cōsuluisse, qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simulq; hæc dicens, satellitibus significauit vt caperent ipsum. Hic autem cum ad necessitates adduceretur, rem vti erat promittit: ab initioq; exorsus vera referendo, deuenit ad preces, petendamq; sibi veniā, iubens vt eā haberet bubulco veritatem elocuto. Aftyages pauciora iam verba fecit. Cæterum cui valde succensebat, Harpagum vocent satellitibus iubet. Quem, vbi affuit, percontatur Aftyages: Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit pastorem interesse) noluit tergiversari mendacio, ne argumentis cōvinceretur, sed ita respondit: Ego posteaquā infantem accepi rex, cogitavi quo pacto ex animi tui sententia facerem: & tamen cum apud te innoxius extitissē, ne forem aut filix tuæ, aut tibi ipsi carnifex, eoq; ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquires te esse qui iuberet illum interfici, in quo dicendo mentitus non sum. Tu enim ita præcepisti. Atq; huic dum puerum trado ex tuo præcepto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum expirasset, comminatus isti extrema quæq; nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidissimis rem cognoui, & per eosdem mortuum sepeliui.

Rex puero
rū Cyrus.

Artēbares.

Cyr' puer
accusatur.

Cyri respō
sum apud
Aftyagem.

Cyrus ab
Aftyage a-
gnoscutur.

Harpagi
purgatio.

peliui. Ita res habet rex, atq; hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi insensus erat causa, ob id quod conrigerat, primum rem ei enarrat, quemadmodum ipse a bubulco audisset: deinde ea narrata, eo deuenit loquendo, quod puer uiueret, & bene haberet, quia sic actum esset. Namque ex hoc inquit, quod gestum erat circa puerum, agro valde amico fui, & a filia mea insimulatum haud leuiter tuli. Igitur in bonum conuersa fortuna, mittito filium tuum ad puerum hunc, qui recens venit. Præterea destino per liberationem eius diis immolare, quibus hic honor debet, tu mihi adesto ad cenam. Harpagus cum hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus, quod peccatum suum commodè cessisset, & ultra bonam fortunam ad conuiuium vocaret, domum abiit. Quam ingressus, propter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim ferme natum annos, mittit ad domum Astyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset, uxori exponit. Eius filium ubi aduenit, Astyages maculat, concisumque membratim, & partim assum, partim elixum, ubi esculentum effecit, paratum habuit. Dehinc sub hora cœnæ, postquam affuerunt, cum cæteri conuiuæ, tum verò Harpagus: conuiuus quidē alijs atque ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne, Harpago autem carne filij sui, propter caput atque extrema manuum pedumque, cætera omnia. Nam ea in canistro operta, separatim reposita erant. Eum postquam satis depastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis? Se verò sanè oblectatum, dicenti Harpago: hi quibus negotium erat datum, afferunt caput filij cum extremis manuum pedumque, velatum, assistentesque iubet detegere, ac sumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, ubi detexit, cernit reliquias filij. Nō tamen eo spectaculo consternatus est, sed apud seipsum fuit. Et percontanti Astyagi, nunquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset: se agnoscere respondit, sibique quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito responso, receptisque reliquijs carniū, domum abiit, eas (ut ego opinor) illinc collectas humaturus. Hac ultione Astyages Harpagum percussus est. Idē de Cyro deliberans, eosdem ex magis accersiuit, qui fuerant ipsius somnium interpretati. Postquam venerunt, sciscitat eos, quid censeat de visione sibi agendum. Illi necessario fore inquirunt, ut puer si superstes esset, nec haecenus periisset, regnaret. Atqui puer & uiuit & incolumis est, Astyages excipit: & cum ipsum ruri agente pueri eius pagi regē delegissent, qui faciunt qui re vera sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitibus, ianitoribus, internuncijs, ac cæteris munijs institutis, imperium exercuit, qui vobis quoniam videntur spectare? Si superest puer, magi respondēt, atque regnauit nulla ex prouidentia: confidito ob id, ac bonum habeto animam, iam nō eum regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes nostræ in exigua reciderunt, & velut insomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego, inquit Astyages respondens, isti vram, magi assentior sententiam, me somno esse defunctum, puero iam rege nominato, nihilque mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probe considerantes quam futura sint, & meæ domui, & vobis tutissima consulite. Ad hæc magi: Nostra etiam rex, inquirunt, magni interest, tuum stare principatum: qui si immutetur, & ad hunc puerum, qui Persa est, transeat, nos quoque qui Medi sumus, in seruitutem redigemur Persis, & extranei nullius erimus socij. Te verò regnante, cuius populares sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo prospiciendum est: & nunc si quid cerneremus, quod timendum esset, tibi aperiremus. Verum cum in rem friuolam nunc euaserit somnium, & ipsi confidimus, & te itidem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab oculis tuis in Persidem ad parietes. His auditis, Astyages gauisus est: accitoque Cyro hæc inquit: Fili, cum ego propter quandam haud sanam somni visionem in te fuisset iniurius, tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque lætus ad Persas ito cum his, quos ad te deducendum mittam. Eo puenies, parentes tuos offendes: patrem non qualis Mitradates bubulcus, & matrem non qualis uxor eius. Hæc locutus Astyages, Cyrum dimittit, quem ad domum Cæbysis reuersum acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexi sunt, ut quem statim

Astyages
spem vul-
tu simu-
lat, premit
altum corde
dolorem.

Harpagus
filium co-
med.

Cyrus à
magis dici-
tur iam re-
gnasse.

Cyrus ad
parentes
ablegatur.

Mitrada-
tes bubul-
cus.

Ita Trög
Cyrum fu
isse à cane
educatum
tradit.

Harpagi
ad Cyrum
literæ in-
tra lepore
recôditæ.

Perfarum
genera.

tim mortē obijſſe crediderant. Sciſcitabant quonā modo ſuperſtes eſſet. Hic ſe verò ait eos antea nō nouiſſe, & ob id maximè erraſſe: inter viā tñ omne ſuū infortunium audiſſe, credidiſſe em̄ ſe bubulci Aſtyagis eſſe filiū. Verū in illo itinere oēm rem geſtā ab his q̄ ipſum deduxerant, accepiſſe. Cōmemorabat aut̄ ſe ab vxore bubulci fuiſſe educatū, ſemper eā laudib⁹ pſequens, ita vt in omni ei⁹ ſermone eſſet Cyno. Qd̄ nomen accipientes ei⁹ parētes, vt diuinitus videret̄ Perſis filius ipſorū fuiſſe ſeruat⁹, diuulgarunt à cane Cyrū, cū eſſet expoſitus, fuiſſe educatū. Vnde hæc fabula emanauit. Cyrus vbi in virilē adoleuit ætatē, & inter æquales viriliſſimus euasi⁹, & idē dilectiſſimus, cōſtituit Harpagus ad eū dona mittere, Aſtyagis vlciscēdi cupidus. Nam p̄ ſeſe q̄ priuatus eſſet, nō videbat futurā de Aſtyage vindiçtā, ſed Cyrū, cui⁹ caſus ſimilis caſib⁹ ipſus extitiſſet, quū eum videret educari, ſibi ſociū cōparabat. Cæterū ante hoc alia ab eo comparant̄. Cū eſſet acerbus Aſtyages in Medos, Harpagus ſingulis q̄buſq; eorū ſe inſinuans primoribus, pſuadet oportere Aſtyagē à regno ſummoueri, Cyro delecto. His trāſactis Harpagus ac paratis, ita demū volens Cyro apud Perſas agentī, ſuā aperire ſententiā, cū aliter nō poſſet, vtpote itinerib⁹ cuſtoditis, huiuſmodi rē cōminiſciit. Exenterato ſolenter lepore vt nihil omninò reſcinderetur, indidit libellum, in quo q̄ libuit cōſcripſerat, reſutoq; ventre, lepore vnā cum retibus tradidit venatori cuidam ſuorum domeſticorum fidiffimo, p̄cipiensque ſuo ore cū daret leporem, Cyro diceret vt ipſe ſuis manibus aperiret, idq; ſine arbitris faceret, hominē dimiſit in Perfidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumq; libellum q̄ in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cābyſis, quem dij reſpiciunt (nam aliter nunq̄ in tantum fortunæ pueniſſes) vlciscere nunc Aſtyagem tuā necis auctorem. Qm̄ ex hui⁹ tu q̄dem ſtudio perieras, deorum tñ beneficium & meo ſuperſtes es. Quæ oīa quēadmodū circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſum, q̄ te non occidiſſem, ſed bubulco tradiſſem. Nunc ſi mihi auſcultare vis, omni tu (cui Aſtyages imperat) regioni imperabis. Perſas ad rebellandum cū pſuaſeris, ducito aduerſus Medos, ad votū tibi re ſuccellura, ſiue ego dux ab Aſtyage ad tibi occurrendum creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorū illuſtris. Horū em̄ primi quiq; ab illo ad te deficientes, Aſtyagem conabunt̄ euertere. Ita tanq̄ cuncta tibi ſint hic in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus his auditis, conſiderabat quonam ſolertiſſimo modo Perſas induceret ad rebellandum. Cogitando tādē comperit hunc eſſe appoſitum, vt ita faceret: Scripto libello de his q̄ volebat, conſilium Perſarū coëgit. Deinde reſignato libello atq; lecto, ducem ſe inquit Perſarū ab Aſtyage eſſe designatum: & nunc Perſæ, ait, edico vobis, vt p̄ſtō mihi ſitis cum ſingulis falcib⁹. Hoc Cyrus Perſis p̄cepit, quorū complura ſunt genera, eorū quædam Cyrus contraxit, & à Medis ad deficientem induxit, ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt: Atteatæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphij, Maſij. Sed horū Paſargadæ præſtantiſſimi, in quibus & Achæmenidarū cognatio eſt, vnde reges Perſidæ ſunt oriundi. Alij Perſæ hi ſunt: Pāthelæi, Deruſiæi, Germani: atque hi omnes aratores. Alij verò pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti affuerunt, habentes quod eis erat p̄ceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumoſum (erat in Perſide iſ locus circiter decem & octo aut viginti ſtadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Perſis, iterum præcipit in poſterum diem vt lauti adſint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, boum greges patris ſui maçtat, atque inſtruit, tanquam Perſarū exercitum accepturus vino epulisque quā lautiſſimis. Poſtero die conuenerunt Perſæ, & ille iubet eos diſcumbere in prato, atque epulari. Deinde coenatos interrogat, vtrum pridianam an præſentem conditionem præoptarent? Illis reſpondentibus, multum eſſe inter hæc duo diſcriminis: pridianam enim omnia mala habuiſſe, præſentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens: Viri Perſæ, ita res veſtræ habent, volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt ſine

sine vllō seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ætunæ. Nunc itaq; obtēperando mihi, efficiamini liberi, q̄ bona ipse diuina quadā sorte genitus videor in manus vestras esse allaturus, quos nō arbitror inferiores esse Medis cum in alijs, tū verò in bellicis rebus. Quæ cum ita sint, rebellate q̄primū ab Astyagē. Persæ, vt q̄ iam pridē dedignarent parere Medis, naçti p̄sidem, libenter se in libertatē vindicarunt. Hæc molientē Cyrum Astyages cum accepisset, misso nuncio accersijt. Iste nuncium iubet renunciare, se prius illuc venturum q̄ Astyages ipse velit. His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisq; aduerso numine Harpagum p̄fecit, oblitus eorum q̄ illi fecisset. Cōparato exercitu, vbi Medorum copiarum cum Persicis plium cōfuerunt, quicunq; eorum sermonis Harpagi erāt expertes, p̄liabant: q̄ verò participes, ad Persas trāsibant. Pleriq; de industria ignauiter agebant, fugamq; faciebāt. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages vt primū rē cognouit, minitās Cyro, inq̄: Ne sic qdē Cyrus gaudebit. Hactenus locutus, ante omnia eos magos somniorū interpretes, q̄ suassissent ipsi Cyrum dimittendū, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur, viuisq; capi, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo afflatus Harpagus, insultauit exprobrauitq;, cum alia q̄ homini dolerent dicens, tum verò percōtando eum de coena sua, in qua ille ipsum carnibus filij pauisset. Qm̄ regnū eius ad seruitutem decidisset, eum intuens Astyages vicissim interrogat, nunquid ipse foret, Cyri opus. Harpagus suum verò esse dicere, idq; meritò, qm̄ ipse ad Cyrum scripisset. & Astyages eum meritò improuidissimum atq; iniquissimum oīm hominū cōpellauit. Improuidissimum quidē, q̄ si facultas ei aderat, vt rex efficeret, alteri tribuerit imperium, si modò illa p̄ ipsum gesta essent: iniquissimū verò, q̄ coenæ causa Medos in seruitutē redegisset. Si em̄ oportebat oīnō eū cōparare alteri regnū, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum cōparare q̄ Persarū. Nunc Medos, q̄ huius peccati affines nō extitissent, ex dñis factos esse seruos: & Persas q̄ fuissent hactenus serui, nunc dños effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages cum 35. regnasset annos, regno amotus est, ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis 128. annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt. Idem sequentibus tēporib;, cum horum pactorum poeniteret, à Dario defecerunt. Sed plio victi, iterum subacti sunt, Persæque q̄ tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatusq;, regno potitus est. Et mox Croesum iniuriæ illatorem subegit, quē admodū à me superius cōmemoratum est. Quo subactō, ita oēm Asiam adeptus est. Ritus quibus vtuntur Persæ, tales esse comperi: Neq; statuas, neque tēpla, neq; aras extruere consuetudo est, quinimò hoc facientib; insanix tribuere. Ob id, vt mea fert opinio, q̄ non quemadmodum Græci, sentiunt deos ex hoībus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusq; conscensis montib;, Ioui hostias immolare, oēm gyrū celi Iouem appellantes. Soli, lunæque sacrificant & telluri, igni, aquæ atque ventis, hisq; solis sacra faciunt iam inde ab initio. Vranix quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyrijs Arabibusq; edocti. Assyrij Venerem Mylittam vocant, Arabes eandē Alittā appellant, Persæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt. Persæ quippe sacrificaturi nec aras erigunt, neque ignē incendunt prorsus, sed neque libamentis vtunt, aut tibijs, infulsuē, aut molis. Verū vt quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locum mundum victimam sistens deum illum implorat, myrto maximē cinctam gestans tiam. Sacrificans autē, nō pro se solo, priuatimq; vota nuncupat, sed cōmuniter vniuersis Persis bene p̄catur, in primis quidem regi: qm̄ inter Persas oēs idem quoq; cōprehendit. Vbi verò iam in minutas portiusculas membratimq; hostiam confcidit, carnib; elixis herbam substernit q̄ tenuissimam, maximē trifolium. Huc collocatis impositisq; carnib;, magus astans theogoniam

Cyrus quibus modis Persas ad deficiendū à Medis hortatur.

Harpagus exercitui Astyagis p̄ficatur.

Astyagē capitur.

Astyages Harpagū arguit, q̄ Medorum regnum Persis prodiderit.

Medorum impatiunt.

Persarum ritus. Iupiter apud Persas.

Persarum numina: Veneris nomina varia. Sacrorum ritus apud Persas.

Theogonia:

goniam accinit, siquidem hanc illi dicunt incantationem efficacissimam: citraque magum nullum illis sit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus abutitur, in quemcunque usum illi fert anus. Ex omnibus diebus precipue colendum censent suum quique natalis Persarum. natalem, nimirum hoc die plus alijs æquum censent ciborum apponere. Et ditiores integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornace tostos isto die in mensam apponunt. Pauperes natalem minoribus pecoribus honorant: cibus utuntur paucis, belarijs multis, neque ijs admodum bonis. Hinc est quod Persæ dicant, Græcos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis à cœna cibi apponuntur precipij nullius, & si quid apponatur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec vomere coram, nec vrinam facere licet, quod etiam nunc ita obseruant. Poti, de rebus maximè serijs consultare consueuerunt. Nam si quando ipsis consulandum videtur, tum postera die ieiunant, proponiturque is qui ædibus illis, in quibus fortè consultatur preest, & si placuerit atque ieiunauerint, utuntur ipso: sin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem poti, pronuntiant. Si in via inuicem sibi occurrant, facillè cognoscas si pares sint: nam salutationis loco se mutuò osculantur. Quod si alter fuerit humilior paulò, genas osculantur duntaxat: sin autem alter fuerit multò inferior, prostratus adorat honorationem. In primis illos obseruant reuerenter, qui proximè habitant. Secundas tribuunt his qui à primis proximi, atque sic deinceps progredientes, quod viciniore, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant. Se nimirum omnium hominum longè optimos arbitrantur. Alios verò quò remotiores distiti sunt, hoc à virtute magis esse alienos: atque illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligentes, qui à Persis absint qui remotissimè. Sub Medis imperium obtinentibus, pleræque nationes quoque imperitabant: sed quibus omnibus preerant Medi, iidem & affines, inde atque Persæ colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progressa fuit. Externorum Persæ maximè omnium hominum studioli. Nam & Medicam vestem propria elegantiore arbitrantur, gestant: & in pugnis thorace utuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiam omnes generis quas semel senserint, frui student. A Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Puellas plures ducunt vxorum loco, atque propter has plerasque pellices alunt. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosa sobolis procreatio. Et illi qui plurimos liberos ediderit, rex tanquam strenuum quippiam prestitit, singulis annis munera mittit. Liberos eorum à quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus duntaxat artibus instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non venit, sed apud foeminas degit. Quod ea gratia sic fit, ut si inter educationem decedat, nullam hæc propter iactura patri afferat molestiam. Equidem hunc morem laudo, item illum, ne ob vnam tantam causam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam exercere ob vnum solum delictum: sed expendere iubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta utatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem unquam occidisse. Verum quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate excussa, hos tandem dephenso tradunt aut subdititios aut spurios. Quippe verisimile nequaquam videri aiunt, ut hic qui verus parens sit, à proprio filio interimeretur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, esse alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quod necessum sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse. Si quis est ciuibus lepra aut vitilagine infectus sit, huic in urbem accedere non conceditur, neque cum alijs Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immisos, qui in solem peccauerint. Externum verò qui ab iisdem acceptus fuerit, è regione sua exigunt, atque ob eandem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiofissimè colunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quantum illos lateat, nobis minime est obscurum. Nempe quæcunque apud illos noia vel corpori vel magnificentia sunt

sunt similia, ea oīa in eadē terminari litera, quā Dores San appellēt, Iones Sigma. Et si animaduertas attētius, deprehēdes noīa Persarū nō qdā, sed oīa similiter claudi. E- qdē hēc p̄bē sciēs de Persis, possum indubitatō affirmare. Atq; ista q̄ de mortuis, p- dūc, obscuriora, neq; p̄inde certō: q̄ videlicet defunctorū Persarū cadauerā nō pri- humenē, q̄ ab alite aut cane trahant. Magos tñ sat scio hēc facit̄are, quādoquidem a- pertē faciūt: mortuūq; cera inuolutū in terrā cōdunt. Magi verō cū ab alijs hoīb, tum à sacerdotib, Ægyptijs differunt. Siquidē hi nullius animantis occisione se pol- luunt, p̄ter ea duntaxat q̄ dijs immolant. Magi suis ipsorū manib, excepto hoīe atque cane, quiduis occidunt: imō hoc palmarij loco ducētes, si formicas serpētesq;, & bre- uiter, reptilia atq; volatilia plurima necauerint. Atq; de horū ritib, hunc in modū di- ctum sit, nos ad institutā narrationē recurrimus. Iones atq; Æoles vbi audierant Ly- dos citra negocium à Persis victos, legatos Sardis mittunt ad Cyrū vltro postulātes, vt iisdē cōditionibus eos admitteret, quib, Croesi subiectos in ditionē accepisset. Ve- rū Cyrus ad eorū postulata p̄ huiusmodi similitudinē atq; apologū rñdit: Tibicen qdā vbi pisces in mari cōspexisset, canere tibia incipiebat, ratus nimirum eos ad can- tus suauitatē in terrā p̄gressuros: at spe sua frustratus, missō in mare verriculo, ingētē piscium vim cōplexus traxit. Et cū palpitātes cerneret in sicco, dixit ad pisces: Tem- perate, inquit, nunc mihi q̄so à saltationib, qñ nō libuit me canente saliendo p̄gredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusq; ideo dixit, q̄ Iones prius ipso Cyro p̄ legatos ad amicitia inuitante, flagitanteq; vt à Croesō rebellaret, cōstanter recusauerāt: ac iā demū reb, nō ex sententia succedentib, parati essent Cyri imperata facere. Hac occa- sione ira cōmotus, dicto respōso eos dimisit. Iones his auditis, ad suas quiq; vrbes re- uertunt, moeniaq; cōmuniunt. Cōgregabant aut in Panionio alij oēs, p̄ter Milesios. Quippe cū his solis foedus inierat Cyrus, iisdē cōditionib, quibus & Lydos recepe- rat. Porro reliquis Ionib, cōmuni sentētia videbant legati in Spartā mittēdi, q̄ simul & p̄sentē rerum statū nunciarent, & auxiliū impetrarent. Iones verō illi, ad quos Pa- nionium quoq; p̄tinet, vrbes habent cū cæli bonitate, tum mōtium cōmoditate op- timē sitas, quas nos nouerimus, adeō vt neq; superior regio neq; inferior, neq; ea de- niq; q̄ orientē occidentēq; spectat plaga, Ioniā hac in parte æmulari possit. Siquidē hęc vel frigore riget, vel p̄mūt aquis, illa rursus calore ac situ squalent. Lingua vtunt nō eadē, sed eis quatuor p̄prietates ducunt. Miletus prima apud ipsos ciuitas, ad me- ridiē vergens. Post hanc Myus, & Priene: hæc q̄a in Caria habitabant, cum horū lin- gua cōueniunt. Illæ verō in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazome- næ, Phœcia, iā dictis sanē ciuitatib, quantum ad linguā attinet, non respondent, in- ter se tñ eadē sonāt lingua. Reliquæ tres ciuitates Ionicę, quarū duæ insulas habitāt, Samum videlicet, & Chiu: tertia in continēti sita Erythreæ. Ex his Chij & Erythreæ eandē p̄prietatē sibi vendicāt: Samij verō ab his discrepantes, p̄pria quandā recepe- runt loquēd formā. Atq; hunc in modum quatuor omninō linguarum fiunt p̄prie- tates. Ac verō ex iisdē Ionibus Milesij erāt, qui cum Cyro metus p̄textu foedus pepi- gerunt. Insularibus nihildum grauius fuit metuendum, q̄ diu Persis Phœnices nōdū fuerunt subiecti, & ipsi Persę nauigijs nō vterent. Porro hi non aliā ob causam ab Io- nibus defecerunt, q̄ q̄ cū imbecilles essent oēs alij Græci, tum Iones oppidō q̄ in- firmissimi, & nullius p̄pmodum momenti. Siquidem p̄ter vnas Athenas, nullā ferē Græcia insignem habebat vrbem. Iā eū alij Iones, atque ipsi Athenienses, Ionum no- men refugerunt, non volentes Iones appellitari. Quinetiā nunc plerosque ex illis vi- deas, quos nominis iūctus pudeat. Ceterum duodecim istæ ciuitates nomine ipso glo- riabant. Et vbi semel nomen sibi Panionijs indidissent, sanum quoque de suo nomi- ne construxerunt Panionium: id quod nullis alijs Ionum p̄mittere in aīm sibi indu- xere, nec erāt q̄ magnopere postularent eiisdē p̄cipes fieri, exceptis tñ Smyrñeis. Tale quippiā Dorienfib, accidit, qui Pentapolim incolunt, illā q̄ ante Hexapolis vo- cabat. Hi quoq; dephenduntur adeō neminem ē finitimis Dorienfib, ad Triopium sacrum admittere voluisse, vt etiā populares suos, sicubi sacri legem trāsgrederentur,

San litera.
Sigma li-
tera.Cadauerā
Persarum.Magi Per-
sarum.Cyri ad le-
gatos Græ-
corū respō-
sio festiua.Milesij so-
li Cyro cō-
fœderati.Ionum ci-
uitates.
Linguae
Ionum.Insulari
Iones.Ionum no-
men refu-
gerunt
Græci.
Panioniū
sanum.Dorienfiū
sacra.

Triopij Apollinis sacrum atque certamen. Agasicles Halicarnasseus. à ludorū cōmunicatione excluderēt. Nā in certamine Apollinis Triopij tripodes victorib⁹ constituebant ærei, & quos è sacro victorib⁹ nō liceret efferre, sed deo ipsi donare ibidem. At vir quidā Halicarnasseus, noīe Agasicles, in eodē certamine victoriz potitus, ausus legem hanc violare, tripodēq; domū ferens sibi asseruare. Propter qd cōmissum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialysus, Camerus, Cos atq; Cnidus, sextā ciuitatē Halicarnassum à sacrorum participatione remouerūt, hac videlicet poenā Halicarnasseos multantes. Atqui mihi sanē vidēt Iones duodecim fecisse ciuitates, nec voluisse plures recipere, ppterēa q dū Peloponnesum habitarent, eorundē totidem fuerint partes, quēadmodū nunc quoq; Achæorū, q Iones è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt gñā. Népe prima secundum Sicyonem Pellena iacet, deinde Ægira, & Ægæ, ad quam Crathis fluuius labit, à quo & Italicus ille vocatus est. Post Ægas Bura est & Helice, quò ab Achæis bello fracti Iones cōfugerunt. Post hanc Aegiō est & Rhyfēs & Patrenfēs & Pharenfēs, atq; Olenus: pter hunc Pirus ingens fluui⁹ fuit. postea Dyma & Tritænfēs, q soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorū illę portiones, q tum qdcm Ionum erant. Hęcq; causā fuisse vidēt, quapropter Ionibus duodecim ciuitates cōstituere placuerit. Verū q isti p̄cipuē, magisq; alij sint Iones, aut pstantius qppia gesserint, magna insania esset asseuerare, qñ ex his Abātes sint, Euboia haudquaq; minima portio, q tñ cū Ionū noīe nihil habēt cōmune: & Minyia Orchomenijs admixti, Cadmæi quoq; Dryopes, Phocenfēs, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dore, Epidaurij atq; aliæ plerēq; nationes inter se cōmiscebant. Quorū alij ex Atheniensīū Pritaneo pgressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniā ducentes, loco vxorū Caricas habebāt mulieres, quarū iā ante parentes interemerāt: ppter quā cædē mulieres Caricæ legē tulerunt, quā iureiurando inter se firmauerunt, tradideruntq; suis deinceps filiab⁹, q videlicet cū maritis nunq; cibum sumerent, neq; p̄prijs noīb⁹ cōpellarent, ppterēa q eorū patres, maritos atq; filios trucidauissent, & cū hac patrasent, simul orbas ad cōcubitū violēter rapuissēt. Hæc Miletī fiebāt. Reges creauerāt partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriūdos, partim Cauconas Pylios Codro Melanti filio ortos, partim vtrosq;. Nomē aut Ionum inter cæteros maximē amplectebant, sintq; iā veri atq; genuini Iones. Oēs tñ Ionū nomē clatura coicant, quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Cōcelebrāt aut oēs pter Ephesios & Colophonios, q soli ex Ionib⁹ ab Apaturijs arcentur, idque ob cædis patris causā. Est aut Panioniū locus Mycales sacer, ad septentrionē vergens, coīter ab vniuersis Ionib⁹ Neptuno Heliconio dicat⁹. Mycale aut promontoriū in continenti situm: qd q Zephyro vento expositum est, ad Samum ptinet. Ad hūc montem collecti vniuersi Iones, sacrificium operantur qd Panionia vocat. Accidit hoc sanē non Ionum sacris duntaxat, verū coīter oīb⁹ Græcorū festiuitatib⁹. vt in eandē literā finiant, pinde atq; Persarum noīa. Et hæ qdē Ionicæ sunt ciuitates. Aeolicæ ciuitates sunt, Cumæ, q & Phriconis vocatur, Larissæ, Novus muris, Tenus, Cilla, Notium, Aegiroessa, Pitana, Aegæa, Myrina, Grynia. Atq; hæ XI. Aeolicæ fuerunt priscae ciuitates. Vna autem Smyrna (Aeolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus diruta fuit. Alioqui & hæ XII. erant numero in continenti sitæ, q ditionē habebāt Ionibus pstantiorem: q tñ ad illius cæli temperiem nequaq; accederēt. Smyriā verò hac occasione amiserunt Aeoles, q Colophonios p seditionem è sedib⁹ submotos recepissent, qui postea Smyrnæos obseruantes dum extra urbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis urbem occuparunt. Succurrentibus autem Aeolibus vniuersis, sic inter eos trāfactum est, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia Smyrnæis rederent, Aeoles Smyrna cederent. Hanc conditionem cū Smyrnæi accepissent, distributæ sunt XI. hæ ciuitates, suos qq; constituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis ijs q Idā habitabāt: nā illę ad has non referuntur. Insulares verò 5. ciuitates, Lesbum colebant, sextā em in Lesbo Arisbam, Methymnæi iam sibi subiecerant, tanq; sanguinitate iunctam. In Tenedo vna habitabatur ciuitas, & altera qdam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbij Tenedijsque pinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, cū nihil gratius esset metuendum, reliquis ciuitatibus communiter placuit

Iones sequi, quocūq; illi duxissent. Porro vbi Ionū Æolūq; legati Spartā appulsi sēt, id qđ factū est pperanter, ex oīb; delegerunt Phocensem quendā, cui nomē Pythermo, q postulatā pponeret. Hic purpurea veste indutus, in Spartiatarum conuentū, q ad famā legatorū collectū fuerat, pcessit: hortatusq; Lacedæmonios multis verbis ad auxiliū Ionib; ferendum. Illi, quāq; Ionum legatos repulerint, tñ myoparonē ablegarunt, quātū ego cōiicio, hoīb; instructum, q rerū Cyri Ionūq; successum exploraret. Hi Phocēā appulsi, Sardis mittunt spectatissimū ipforū, noīe Lacrinē, vt q Cyro Lacedæmoniorū mādata pferret. Cyrus audiēs q Lacrines pferret, rogasse fert circūstātes Græcos, qnā hoīes eisēt Lacedæmonij, & q multi numero. Mox vbi hoc cognouisset, ad Spartiatā dixisse: Eqđ nō extimui vnq; hoīes illos, quib; locus est media vrbe vacuus, ad quē collecti mutuis ipsi sibi iuramētis imposerēt. His (si modō superi me seruauerint incolumē) nō Ionū, sed ppria sua incōmoda erūt deplorāda. Hęc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quia fora ampla haberēt in quib; negotiationibus vterent illi, Persæ ipsi horū nullo distinerent, neq; illis vllū forū. Post hęc Sardis Tabalo hoī Persæ cōmisit. Crœsi aut cæterorumq; Lydorum thesaurum, Paçtyæ Lydo tradit deferendum. Ipse versus Ecbatana cōtēdit, Crœsum vnā secum ducens, Ionum interim nō magna habita rōne, etiāsi primi adoriēdi fuissent. Qñquidē Babylō ei obstaculo esse videbat, & Bactriana quoq; natio, itē Sacæ atq; Ægyptij, in quos ipse expeditionē facere in aīo habebat: in Ionas autē aliū quēpiā imperatorē mittere. Postq; Cyr⁹ ē Sardis Lydos exegit, Paçtyas à Tabalo atq; Cyro desciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, cōscēsis nauib; auxiliarios mercede cōducit, maritimisq; oīib; psuadet, vt cōem secum expeditionē suscipiant. Quib; succedentib; Sardis castra admouit, Tabalumq; in arce vndiq; cōclusum obsedit. Cyrus hęc ex itinere intel ligēs, Crœsum hunc in modum allocut⁹ est: Quisnā, inquit, Crœse finis erit eorum q nunc mihi accidunt, qñ nō cessant Lydi, vt vident, tātis p & sibi & mihi negotium faceßere, dum eos prsus delere aggrediar? Videor equidē pinde fecisse atq; is, qui oc ciso prē, filijs pepercit. Siquidem ego te capto, qui plus q Lydorum parēs es, ipsis Lydis vrbē suā reddidi. Cū hęc suā sententiā Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret: Rex, inquit, Cyre quanq; prudēter tu recteq; dixisti, moderaberis tñ furori, neq; patieris antiquam hanc vrbem ita excindi, q cū superiorum, tum eorū q nunc acciderunt, causā nō sit: nam priorum ego auctor fui, id qđ meopte hoc capite pēdo: psens factum Paçtyas designauit, cui tu Sardis cōmiseras. Hic tibi poenas det, Lydis autē veniā dabis. Modō hęc impera, ne videlicet aliqñ vrib; aucti, vel defectionē meditari ausint, vel molesti esse possint. Interdices illis ne arma bellica possideāt, iubebisq; vt supra tunicā pallium gestent, induti cothurnos. Adhęc iisdē citharā cantusq; indulgebis, deniq; cauponari, liberos instituere, & mox cōpries, o rex viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles vnq; à te desciscant. Hęc ideo Crœsus suggestit, ratus optabiliorē Lydis hanc esse cōditionē, q semel subactos populari, sat sciens, ni pretextum idoneum cōminisceret, non psuasurum v institutum detrectaret. Adde q formidabat ne in posterum aliqñ Lydi, si imminenti calamitatem effugissent, rebellantes à Persis funditus extinguerent. Cyrus hac Crœsi admonitione gauisus, remissaque iracundia, rñdit ei se pariturum. Accersitoque continuò Mazare homine Medo, eadem illi præcipit, quæ Crœsus suggesterat Lydis imperanda: Atque præter hęc mandauit, illos omnes sub corona venundari, quotquot vnā cum Lydis Sardis oppugnassent: Paçtyā autem viuum ad se perducī. Et hęc quidem ex itinere præcipiens, Lydos compulit ad Persarum mores recipiendos. Paçtyas intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem, quā secum ducebat, Sardis promouit. Verū vbi Paçtyam iam vnā cum suis commilitonibus Sardis abisse cognouerat, primū Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuncios Cumam misit, qui Paçtyam reposcerent. Cumzi verò consilio inito statuerunt ad deum apud

Pytherm⁹
 Lacedæmo
 nios rogat
 auxiliū.

Lacrines.

Cyri respō
 sum ad
 Spartiatas.
 Græcorū
 negocia
 tiones.

Paçtyas Ly
 dos à Cy
 ro deficit.
 Hęc quem
 admodū
 pleraq; a
 lia, repre
 hendit Plu
 tarch. in li
 bello quē
 contra He
 rodot. edi
 dit.
 Crœsi re
 sponsio &
 cōsiliū.

Mazares
 Medus.

Branchida
 rum oracu
 lum de Pae
 styā.

Brāchi las referendū, qd factū opus esset. Erat em̄ illic oraculū puetustū, quo *Æoles* lonēsque cōiter vti cōsueuerant. Oraculum hoc in Milesiorum agro est sitū ad Panorum lacum. Missis igit ad Branchidas consultorib⁹, rogabāt quidnā faciendo hac in re Deo gratificarent. Consulenti⁹ r̄sum est, Paḱtyā Persis esse p̄mittendū. Quē vbi relata audiuerūt Cumēi, putauerūt oraculo acquiescendū, Paḱtyamq; reddendū. Cēterū cū huc bona pars p̄pensa esset, Aristodicus Heraclides, vir inter ceteros Cumēos clarus, seu oraculo parum fidēs, siue ipsos cōsultores oraculi r̄sum nō rectē p̄ferre existimans, cōstanter obstabat, quō minus oraculo Cumēi obtēperarent. Vnde factum est, vt iterum de Paḱtya consulturi, alij mitterent sacerdotes cōsultores, inter quos ipse quoq; Aristodicus erat. Hi cū ad Branchidas puenissent, ex oib⁹ sciscitās Aristodicus oraculum, rogabat in hæc verba: O rex, venit ad nos supplex Paḱtyas Lydus, mortē fugiens violentā: Persæ eundē reposcentes, iubent Cumēos hoīem dimittere. Nos Persarum potētia formidātes, tñ supplicē tantisper reddere detrectauimus, dum intelligeremus ex te indubitato, qd facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idē rursus r̄debat qd priores retulerāt, nempe Paḱtyā Persis p̄mittendum. Post hæc Aristodicus talē q̄ppiā de industria aggredit: Tēplū circūiens, passerēs aliasq; auiculas, q̄ fortē in tēplo istic nidulabant, ē nidis exemit. Quē cū ille faceret, memorant vocē ex adyto auditā, q̄ ad Aristodicum ferretur, atq; huiusmodi qdā sonaret: Hoīm scelestissime, qnā libido te incessit, vt auderes mēos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modū r̄ndere: Et tu, inq̄t, rex huiusmodi auxiliū fers supplicib⁹, qñ Cumæos iubes Paḱtyā tradere Persis. Cui deus r̄ndens: E-qdē, inq̄t, iubeo, vt impij malē peatis, neq; deinde oraculū hoc de reddendis v̄ris supplicib⁹ laceffaris. Porro vbi r̄sum hoc postremum referrent Cumæi, neq; volētes Paḱtyā Persis tradere interimendum, neq; eundem penes se detinendo Cyrum ad vr̄bis suæ expugnationē excitare, hominē ablegant in Mitylenā. Mitylenæi, cū Mazares subinde p̄ nuncios Paḱtyā flagitaret, paciscuntur p̄ certa mercede mittendum: quod tñ nolim indubitato asseuerare, qñquidē nō fuit p̄soluta. Cumæi cognōscentes ea q̄ circa Paḱtyā à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbū nauigio, Paḱtyā deportant in Chium. Indidem nimirum ex Mineruæ tutelaris deæ tēplo violenter raptus, à Chijs redditur. Reddiderunt autē p̄ Atarnei mercede. Atarneus autē locus est Myssiæ, Lesbō ē regione situs. Et sic q̄dem in custodia Persæ habuerunt Paḱtyā, vt Cyro cū primū liceret traderetur. Atq; multo iā inde t̄pe, Chiorum nullus ex Atarneo neq; molis libauit hordeaceis deo cuiq; neq; secundæ mensæ fructib⁹ inde decerpitis vtuntur. Breuiter, oīa à sacrorū vsu remouentur, q̄ ē p̄uincia illa pueniunt. Postq̄ verò Paḱtyas iā à Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra p̄mouit, q̄ vnā cum Paḱtya Tabalum oppugnassent: & partim Prienēses subegit, partim Mæandri cāpum incursauit, frumentationē militib⁹ faciēs, Magnesium etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis excepit, qñq; Cyrum in regni potestātē inuexit. Hic inq̄ à Cyro institutus dux, simul atq; in Ioniam venit, vr̄bes ductis aggerib⁹ cepit. Nam vbi mœnia, ciuesq; vndique exercitu cluisset, aggere ad murū obiecto citra negociū expugnauit: atq; sic Phocæa primā Ionū ciuitate positur. Phocenses primi Græcorum lōgis nauib⁹ vsi feruntur. Adriam simul & Thyrheniam, Iberiam atq; Tartessam occupauerunt. Nauigijs autē utebantur nō rostratis, sed penticōteris, hoc est, lembis quinquagenūm remorum: Hi cū primū Tartessum venissent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Argathonio, quiq; iam 80. annis Tartessiorum regno p̄fuerat. Vixit autem annis 120. Atq; Phocenses Argathonio ista occasiōe redditī sunt amiciores: q̄ videlicet Phocenses iussit Ionia relicta, in sua ditione sedes deligere vbicunq; illis libéret. Verū vbi hoc nō p̄suassisset Phocensibus intelligeretq; interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit ad vr̄bem muro circūdandam, & quidem liberaliter numerauit. Siquidem ipsius muri ambitus non paucorum est stadiorum, totusq; ē maiusculis lapidibus, ijsq;ue

Aristodic⁹

Vox ex adyto.

Minerua tutelaris.

Paḱtyas traditus Persis.

Mazares moritur.

Phocæa quomodo capta. Nauibus longis qui primi vsi. Argathonius.

Phocensium murus.

ñsq; affabrè cōcinnatis. Et murus quidē ille hoc pacto fuit cōstructus. Porro Harpagus exercitum pmouens, vrbē oppugnauit: cū postulasset prius, si vellent Phocenses sibi sat esse, vnū duntaxat muri ppugnaculū demoliri, vbi habitationē extrueret, cætera illis se pmissurū intacta. Phocenses seruitutē auersantes, rñderunt diē vnū se ad cōsultandum sumpturos, interim dum cōsultaret, ille exercitū ab vrbe reduceret. Harpagus autē quanq; se scire diceret qd facturi essent, tñ pmissurum vt cōsultarent. Eteim simul atq; ille exercitū reduxit, Phocenses cōtinuò lēbos instruunt, qbus liberos vnā cū vxorib; atq; supellectile vniuersa imponent: ad hæc statuas quoq; & donaria, nisi q vel ferrea vel lapidea, aut deniq; picta essent, oīa nauib; important, qbus & ipsi cōscensis, soluerunt: traieceruntq; in Chium. Phocæam autē iā desertā hoībus, occupauerunt Persæ. Phocenses autē postq; ipsis Chij insulas quas Oenusas vocant, licitantib; addicere nollent, metuētes ne illuc emporium transferret, obq; hanc causam hæc eorū insula clausa fuit, cōcesseruntq; in Corsicā. Hic em iā ante 20. annos ciuitatē ex vaticinio cōdiderūt, noīe Alaliā. Intereā Argathonius fatis cōcesserat. Porro Corsicā traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæā, pñdiaq; illic Persarum, q ab Harpago fortē custodiæ causā relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratīs, quotquot ex classica sodalitate supererant, cōmuni cōsilio sese mutuis execrationib; dirisq; deuotionib; astringunt. Ad hæc grande saxū in mare demergunt, iuramentūq; cōfirmant, nō prius se de repetenda patria cogituros, q saxū vadis in mare leuatū renarit. Cōmodū verò pfectionem molientib; plusq; dimidiā eorū partē desiderū cepit ingens paterni soli, morumq; Phocensium. Et pleriq; etiā violato iuramento remigrarunt in Phocæā. Alij verò iureiurādo satisfaciētes, soluētesq; ex Oenusis, Corsicā rectā petunt. Quò cū appulissent, cōmuniter habitabāt vnā cū alijs colonis annis 5. sacraq; erexerunt. Cæterum vbi iā vicinos circunquaque hostili more populerent, cōmuni sententia bellum in eos adornant Thyrrheni atque Carthaginienēs, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso armati sexaginta quoq; naues milite implent, obuiamq; illis procedunt in mare, quod appellat Sardonium. Cōmissa classica pugna, Phocensibus Cadmæa qdam contigit victoria. Nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi autē Alaliā, sumptis liberis, vxoribusq;, atque reliquis facultatibus, quantum naues ferre poterant, relicta Corsica demigrarunt in Rhegium. Verū ē nauibus illis q perierant, quotquot homines in Carthaginensium Thyrrhenorumq; manus puenerunt (capti em plurimi) hi oēs protracti ē nauibus, lapidibus obruti sunt. Deinceps verò qcunq; ex Agyllensium vel pecoribus, vel iumentis atque hominibus locum illum accesserunt, vbi Phocenses lapidati fuerant, cōtinuò morbida fiebant, stupore atque igne corripiebant sacro. Agyllenēs Delphos miserunt, volentes cōmissum illud expiare. Pythia hæc eos iussit facere, q etiam nunc ab Agyllæis obseruantur. Nā & iusta illis psoluunt magnificè, & gymnicum celebrāt certamen. Et Phocenses qdē huiusmodi fato vsi sunt. Illi autem q hinc pgressi Rhegium cōfugerant, ciuitatem condiderunt in agro Oenotriæ, q nunc appellatur Hyela. Atque Phocensium in Ionia res sic habent. Simile quiddam accidit Teijs, quos simul atq; aggerum beneficio cepisset Harpagus, oēs cōscensis nauibus traiecerunt in Thraciā, ibidemq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecit Temesius Clazomenius: sed nihil p hac sua opera fructus reportās, à Thracib; explosus est, nunc tñ à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutem non ferētes, patrium solum reliquēre. Verū alij Iones, pter Milesios, plio superati tandē, accesserunt Harpago, sicut & illi q defecerunt, virosque se strenuos declararūt, p suis qsq; fortiter pugnās. Superati autē & capti, in sua quique patria remāserunt, eaque q imperabant subierunt Milesij, q iā Cyro foedere astricti, quietē agebāt, qeāadmodum superius à me cōmemoratum est. Hunc itaq; in hunc modū Ionia secundo in seruitutē redacta. Porro vbi Ionib; ijs potitū esset Harpago q cōtinētē habitabāt, insulani horum exemplo con-

Phocensium demigratio.

Oenusas insulæ.

Phocensium execratio. Massa ferrea iudiciorum.

Thursci & Thyrrheni. Phocenses prælio victi à Corsicis, insula coguntur secedere. Phocenses capti lapidantur.

Phocensium iusta.

Teiorum demigratio.

plo con

Insulanorū
deditio.
Biātis Pri
mēi cōsiliū
spretū ab
Ionibus.

Thaletis
Milesij cō
siliū.

Cares
Leleges.

Carum in
uenta.
Clypei
lora.
Crista ga
lez.

Dores atq;
Iones.
Cares indi
gena.
Mylasforū
sanum.
Caunij ab
origines.
Caunico
tū mores.

Caunij ex
ternos exi
gūt deos.

Milyas.
Myniaz
sorte.

Lyciorum
nomen &
leges.
A matrib;
repetitum
genus.
Maternū
genus no
bilium.

plō cōterriti, vltro se dediderunt Cyro. Iā verò Ionib; etiā si malē affectis, nihilomi
nus se ad Panionium recipientib; audio Biātem Prienē saluberrimum dedisse cō
siliū, cui si obtemperassent, licuisset Græcorum oīm felicissimos viuere. Siquidem
ille suāsit, vt cōmuni classe soluentes, Sardiniā peterent. Ibidem vna quadā vrbe oīm
Ionum cōstructa, absq; seruitute liberi feliciterq; viuerent: nimirum insula inter oēs
maxima recuperata, alijs imperarent. Sin autē manerent in Ionia, nullā sibi apparere
libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Ionib; periclitantibus, p̄dita fuit. Sanum
quoq; Thaletis illud cōsiliū, iā ante subactā Ioniā datum: nempe q̄ iusserat Ionas
vnā quandā cōmunem curiā habere, eamq; in Teio: p̄pterea q̄ Teos in media esset
Ionia. Alias autem vrbes habitatas nihilominus huic parituras q̄ aliarum vrbiū tri
bus, legibus parerent. Atq; hi q̄dem huiusmodi cōsilia dederunt. Harpagus subacta
Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atq; Lycios, vnā ducens Ionas atque
Æoles. Nā Cares ab his oriundi, ex insulis p̄gressi sunt in cōtinentem. Olim enī Mi
noī paruerunt, appellabanq; Leleges, & insulas habitabāt, tributum autem nullum
pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo ē lōgissimo auditu cōi
ctare. Idem cū Minos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici vsus belli successu,
multos agros populat⁹ est. Caricæ gentis oīm q̄ illis temporib; claruerunt ingenio
sissime, memorant tria inuenta: quippe galeis cristas imponere, primi docuerunt Ca
res, clypeis signa adiungere, postremo lora quoque scutorum excogitauerunt: antea
nanque citra habenas gestabāt quotquot clypeis utebant, & baltheis duntaxat coria
ceis fultos, collo sinistroque humero sustinebant. Post Caras verò t̄pe longo succe
dente, Doreas atque Iones ex insulis egressi, in continenti sedes posuerunt. Hunc in
modum Cretenſes de Caribus referunt. Quanq̄ his non assentiunt Cares, q̄ se Abo
rignes atque indigenas esse memorant, eodemq; noīe vsque vsos. Apud Mylassos
Iouis Carij delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter Mysi quoque at
que Lydi vtunt, vt q̄ Carib; sint germani. Quippe tam Lydum q̄ Mysum Caris fra
trem appellant, atque ob id eodem vti fano. Quotquot alterius sunt gentis, etiam si
Carum lingua vtant, non tñ sacro participant. Caunij, quantum mihi videtur, indige
næ sunt, et si ipsi se ē Creta oriundos affirmant. Linguam sanē aut ipsi ad Caricam ac
commodauerunt, aut Cares Caunicam edidicerunt, id qd' egre dijudicari potest. Si
q̄dem legib; vtuntur cū ab alijs gentib;, tum à Carum moribus multum diuersis.
Nam apud illos laudatissimum habetur, iuuentutem frequenter amoris grā ad com
potationes conuenire, tam viros q̄ mulieres atque pueros. Sacra principio sibi con
stituerunt externa, quorū postea p̄tæsi, cū patrijs duntaxat videretur vtendū dijs,
Caunij oīs ætatis sumptis armis, sacerdotem ad Calyndicos vsque montes p̄sequuti
sunt, sustib; cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi morib;
illi utebantur. Lycij ē Creta ab initio originē traxerunt. Cretā enī primū vniuersam
barbari colebant: deinde cōtendentib; p̄ imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Mi
noē, Minos superior fact⁹ expulit Sapedonē, eiusq; gregales. Hi p̄pullati, Asiē ditio
nē occupauerunt Milyada. Et quā nunc Lycij colunt, olim erat Milyas, & Milyē iam
tunc appellabantur Solymi. His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appel
lati, quō nomine etiā vicini eos appellabant tantisper, dū Lycus Pādionis filius à fra
tre Aegæo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factūque esset, vt tē
poris p̄gressū ad Lyci nomen Lycij vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretenſiū,
partim Carum. Quanq̄ hoc vnum p̄ter ceteros homines p̄ legē habent peculiare, q̄
a matribus nomina sibiipsis indunt. Et si quis obuium p̄contetur q̄nā sit, quāue fa
milia ortus, a matribus auisq; p̄tinus genus suū repetet. Et si qua ingenua seruo
nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui atque nobiles existimantur. Sin au
tem vir, vel inter ciues primarius vxorem duxerit externam aut pallacam, suscepti ex
his liberi putantur non ingenui. Igitur illius tempestatis Cares nullum p̄clarum fa
ctum relinquentes, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantū, verū & vniuersi
Græci

Græci, quotquot illam regionem tenebant. Tenebant enim cum & alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorū regio declinat ad pontum, appellat Triopium. Nā cum initium Byblesiæ ex peninsula incipiat, sintq; Cnidij, p̄p̄modum circumflui: eā partem qua boream spectat, Ceraunius claudit sinus, australem verò Symanum Rhodiumq; mare. Reliquum frontem, hoc est, isthmum qui perq̄ exiguus est, nepe quinque stadiorum, Cnidij tentauerunt perfodere: volētes interea dum Harpagus Ioniā euertēret, suam ditionē in insulæ formam redigere. Eratq; hic isthmus quē p̄fodere statuerant, ea parte qua continentem spectat, Cnidia. Id iam multa manu conantibus, diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirum oēs qui manum admouerent, læderet, cum alias corporis partes, tū p̄cipue oculos infestante petra. Cnidij missis nuncijs Delphos, rogant quidnam esset, quod tantopere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, vt ipsi referunt Cnidij, senario versu respondit in hanc sententiam:

Isthmum neque aggerate, neque fodite.

Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset Insulam.

Cum rēdisset hunc in modū Pythia, Cnidij à p̄fodiendo Isthmo destiterunt, sequentiq; cum exercitu Harpago, vltro sese non commisso p̄lio dederunt. Pedasij, q̄ mediterraneam supra Halicarnassum colunt, alijq; vicini maximam diligentia adhibere ferunt, vt eorum sacerdos Palladi sacrā barbā habeat, id quod ter illis accidisse putat: hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati, multum negocij exhibuerunt, montē extruendo, cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati. Cæterum vbi in Xanthium campum exercitum p̄duxisset Harpagus, Lycij contra progressi, pauciq; cum multis confligentes, strenuē sese gesserunt. Superati autem p̄lio fugatiq; , in urbem sese recipiunt, vxores, liberos, atque pecunias vnā cum totis familijs in arcem cogūt, admotoq; igne arcem vnā cum cæteris rebus incendunt. Quæ vbi fecissēt, ipsi regressi iureiurando se mutuò astringunt, & cum hostibus iterum congregiunt, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs autem qui Xanthij dicuntur esse, hi oēs p̄ter octoginta quosdam Istixorum sunt cōuenæ. Qui octoginta tum emigrarūt, atq; ita superstites remanserunt. Atq; Xanthum hunc in modum obtinuit Harpagus, pari modo Caunum. Nā Caunij Lycios magna ex parte imitati sunt. Igit̄ inferiorem Asiā Harpagus subegit: superiorem ipse Cyrus deuicit, oēm gentem euertens, nullāq; relinquens. Ego illorū gestorum pleraq; p̄mittā, & ea duntaxat prodam, quæ illi q̄ plurimū laboris exhibuerunt & memoria digna sunt. Igitur Cyrus vbi continentē vniuersam suæ ditionis fecisset, Assyrijs bellum intulit. Assyriæ cum aliæ multæ magnæ vrbes sunt, tum verò celeberrimi nominis ac validissima Babylon, illic vbi euersa ab istis Nini regio extiterat. ea vrbs in ingenti planicie sita est, forma quadrata, magnitudine quoquē versus cententū vicenū stadiorum, in summa quadringentorum & octoginta in circuitu quatuor laterum vrbis. Tāta est Babylonis vrbis magnitudo, quæ ita exornata est, vt alia nulla earum quas nos nouimus. Iam primū fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus, quinquaginta cubitorum regionum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, q̄ mediocris tribus digitis maior. Operæ precium est me p̄ter hæc disserere, quemadmodum humus è fossa sit egesta, & murus effectus: Vt quidq; terræ in depressenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant, quorum cum magnam vim extraxerant, eos in fornaticibus coquebant. Postea corno vtentes, asphaltu feruenti per tricesimum quēque laterum ordinem summitates arundinum instipatas conglutinabant: & primū labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum, super quem circa oras extruxerunt dietas singulares, alteras alteris obuertas: inter quas tātum intercapedinis relinquebatur, vt quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibusq; . A Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs, nomine Is, vbi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem: Hic itaque fluuius Is vnā cum aqua permultos red-

Cnidij.
Triopium:
Byblesiæ:

Isthmus
Cnidia:

Cnidiorū
deditio.
Pedasij.
Palladis
barba.

Lycij vici:

Xanthij.
Istixi.
Caunij.

Babylon.
latus.

Cubitus
regius qd.

Babylon.
constru-
ctio.

Is vrbs &
flumen.

dit

dit asphalti bituminis grumos, q̄ asphaltus ad murum Babylonis cōportabāt. Hunc in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armenijs in rubrum mare decurrit. In hunc vterq; murus lacertos exporrigit, eiusq; incuruæ vtrinq; ripæ coctilib; laterib; p̄ maceria p̄texunt. Ipsa vrbs plena domib; est ternarū quaternarūq; cōtignationū, secta in vias rectas, cum alias, tum verò trāsuerſas, q̄ ad flumen p̄tingunt. Ad quarum singulas p̄ numero vicorū portulæ factæ sunt in maceria, q̄ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idē ferentes. Et hic qdē murus lorica est. Alter verò interior non multò q̄ hic debilior, sed exilior. In vtraque vrbis media platea, est murus erectus, quorū hic regiā cōprehendit ambitu p̄grandi atque valido: In altero Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiā nunc ætate extat, duorū vndecunq; stadiorū amplitudine, figura quadrata. In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui alia rursus superimposita turris, & huic deinde alia, ad octauā vsque. His extrinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitæ, p̄ quas ad singulas cōscenditur turres. In medijs gradib; ductus, sellæq; in hoc factæ, in qb; ascēdentes liceat sedere ac cōquiescere. In pōstrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splēdidè stratus, & apposta in mēsa aurea. Statua in hoc sacello nulla est, neq; hic noctū cubat hoīm aliq; p̄ter mulierē vnā ex indigenis, quā ex oībus deus delegerit, vti narrāt Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrāt em̄ illi, tametsi mihi parū credibilia referre vident, deum videlicet ipsum tēplum ingredientē, in hoc cubili cōquiescere, sicut & Thebis Ægyptiacis. ad eūdē modū in Thebani Iouis fano, si modò Ægyptijs fides habēda est, mulier quoq; cubare credit: quæ mulieres cum viris nō putant habere consuetudinē. Idē fit apud Patara Lyciæ ciuitatē, qñ oraculum celebra. Neque em̄ id fit p̄petuò: vbi id futurū est, vates noctu in tēplum cōcludit. Porro in Babylone p̄ter hęc cōmemorata, aliud est sacellum inferius, quod Iouis magnā habet statuā, eāque aureā, pone mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, oīaque aurea, adeò vt Chaldæi octingentorum talentorum auri opus existiment. Extra templum altare est, & ipsum aureum: atque p̄ter hoc aliud altare ingens, in quo solennes hostiæ immolant, quādoquidē aureū illud nō licet hostiarū sanguine polluere, p̄terq̄ lactentium. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldæi quotānis centū millia talentorum thuris adolent, qñ huic suo deo sacra faciunt. Eratque in hoc templo etiānum illo tempore statua duodecim cubitorum ē solido auro: quanq̄ ego hanc non vidi, sed ea refero q̄ à Chaldæis referunt. Hanc statuā Darius Histaspis filius insidiosè captās, nō ausus tñ fuit diripere, sed quā postea Xerxes Darij filius abstulit, sacrificio (qui vetabat statuā loco dimoueri) interempto. Atque illud templum hoc pacto fuit ornatum. Sunt & multa priuata donaria. Huius Babylonis multi quoque alij reges extitēre, quorum in exponendis rebus Assyrijs mentionē faciā, qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ foeminæ. Harum prior, q̄ quinq; ætatibus ante posteriorem regnauit, vocata est Semiramis. Hęc per planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, cum antehac flumē eam omnem restagnare solitus esset. Posterior regina Nitocris nolē extitit superiore solertior. Cuius cum alia monumenta extiterūt, q̄ ego cōmemorabo, tum verò hoc, quod animaduertens imperium Medorum ingēs ac pacatum, subactasq; ab his multas vrbes, & inter has Ninum, p̄muniuit se omnibus q̄ potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, q̄ primū mediā ipsorum vrbē interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeò vt quendā Assyriē pagum, nomine Arderica, ter influat, & qui nunc ē mari per Euphratem Babylonem versus subuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idq; triduo. & hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroq; fluminis labro aggeſsit visu mirandum: tantē est & magnitudinis & sublimitatis. Multò supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effodit paludis eluuiem, profunditate quidē ad aquam semper ducta: latitudine verò eis quoquò versus trecentorum viginti stadiorum. Hęc fossitia humus ad fluminis ripas aggesta

aggesta est, quem locum ubi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, ut flumen flexuosum & lacuna tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & navigationes in Babylonem essent tortuosæ, & ex ipsis navigationibus lōgus ambitus lacunæ exciperet. Ad hæc, quæcunq; erat regio ad inuadendum opportuna, & cōpendiaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medi cōmercio Assyriorum ipsius negocia cognoscerent. Et hæc quædam ex profundo circūiecit. Cæterum, ex eis talem fecit cōmunionem: Cū sit vrbs in duas dirēpta regiones, fluuium medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (ut reor) sanè molestum. Huic rei prospexit: siquidem ubi effodit effluuium lacus, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Saxa prægrandia præcidit, quæ ubi in expedito fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem deprefferat, omnem fluminis cursum auertit. Cū hic locus effossus impleret, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbem ac descensus, qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus eadem ratione qua muri extructi sunt. Extruxit item circa mediam fermè urbem pontem ex ijs quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subli-
cijs quadratis, per quem Babylonij transirent, interdum cōmittebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa, ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Vbi lacuna repleta est flumine, & opus pontis exornatum, tunc fluuium Euphratem è stagno in pristinum reuocauit alueum: atq; ita lacus quem foderat, visus est vtiliter factus, & pons in vsum ciuium extructus. Eadem regina hunc machinata est dolū: Supra portas urbis celeberrimas, in loco edito atq; cōspicuo, sepulcrum sibi extruxit, atq; his literis inscripsit: Si cui regum Babylonis post me futurorum fuerit pecuniæ penuria, aperto sepulcro sumat quantumcunq; libuerit pecuniæ, duntaxat indigens, alioquin ne aperiat. Nō enim bonum fuerit. Hoc sepulcrum tam diu fuit immortum, dū regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus, se neq; uti quippiam his portis (ideo autē nō utebatur, quod supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neq; sumere pecunias repositas, & eas ipsum puocantes, reserauit monumentum: in quo non quædam pecunias inuenit, sed literas ita dicentes: Nisi pecunia esses inexplibilis, & turpis lucri cupidus, haud aperuisses urnas defunctorum. Talis exitisse hæc regina memorat. Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomen, & Assyriæ imperiū habentem, Cyrus exercitum duxit. Ducit autem rex * magnus exercitum, probè domi cōparata re frumentaria, atq; pecuaria. Portat item aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluente, quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam decoctam, & in argentea vasa diffusam, ferentes per multas carrucas quatuor rotarum mulis trahentibus, assidue comitant, quocunq; ille perficiscitur. Cyrus Babylonem tendens, ubi venit ad Gyndem amnem (quæ in Mantienis ortus montibus, per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, quæ Opem urbem præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc fluuium Gyn-
dem transire, cū non posset nisi nauibus transire. interim ei quædam è sacris equis candidis petulanter ingressus fluuium, transire conabatur. Hunc fluuius vorticibus con-
torquens, obruendo abripuit. Cyrus per quæ ægrè ferens hanc fluminis iniuriā, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem, ut posthac facile vel à mulieribus transiri posset, ne genua quædam tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funiculum designauit centenos & octogenos, utrinque ad Gyndis labra omnino conuersos, quos distributis copiis effodi iussit. Et opus quidem, ut quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faci-
ciendo cum ætatem triuerunt. Cyrus ubi Gyn-
dem multauit in trecentos & sexaginta riuos ductum, & alterum ver illuxerat: ita porro ire Babylonem pergit, Babylonij eum perducto exercitu præstolantibus. Qui ubi propius urbem ille per-mouit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum se receperunt. Ij tamen quia Cyrum iam pri-
dem animaduuerterant inquietum esse, viderantque omnes pariter gentes aggredien-

Epitap. Ni-
toreos,
quod ta-
men à Plu-
tar. Semira-
mide attri-
buitur.

spartien
de βασι-
λεως οὐδ-
yas, id est,
duxit autē
rex magni
exercitū.
Et ita ver-
tendū est:
Siquidē re-
ges Persarū
Magni di-
cebantur,
ut in scho-
lijs Aristo-
pha. anno
tatur in
Plut.

tem, cōportauerant multorum sanè annorum cōmeatus. Ideoq; tunc obsidionē nullius momenti faciebant. Et Cyrus cū iam in longo tpe nihil admodum res p̄ficerent, inops cōsiliij erat. Tādem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit qd in rem esset, sic statuit faciendum: Instructis vniuersis copijs, partim quā fluiui vrbem ingrediūt, partim à tergo quā egrediūt, p̄cipit, vt dum cernerent alueum posse trāfiri, illac vrbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad stagnum. Eò vbi puenit, q̄ Babyloniorum regina fecerat apud flumen, & apud stagnum, quod erat palus, eadem ipse fecit. Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum vado transibilem reddidit. Id tale vbi actum est, Persę q̄ ad hoc ipsum instructi erant, p̄ alueum vnde fluiuius Euphrates abscefferat, mediorum ferē femorum tenus gnauiter Babylonem introierunt. Quos Babylonij si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent, haud dubiē cōtempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent. Nā obseratis oib; q̄ ad flumen ferunt portulis, consensisque septis, ipsi p̄ ripis stātes illos p̄gressos veluti in cauea excepissent. Nunc ex inopinato eis Persę astiterunt: & cū capti essent q̄ media vrbis incolebant Babylonij, p̄pter eius tñ magnitudinem nō sentiebāt (vt fēf) ab his q̄ circa extrema habitabant. Sed fortē qm̄ dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus opera dabāt, donec planē rem animaduertuerūt. Atque ita primum capta est Babylon. Cuius vrbis quanta sit potentia, cū ex alijs multis pandā, tum verò ex hoc, q̄ cū regi magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atq; exercitus eius alimentum, p̄ter tributa ex duodecim, qbus annus cōstat, mensibus, quatuor regio Babylonia, octo reliquis eū omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiā Asię partem equiparat, & eius principatus, quem Satrapiam Persę vocant, omnium puinciarum lōge est optimus, adeò vt Tritæchmæ Artabazi filio, qui p̄ rege tributum hoc exigebat, singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderent. Est autem artaba mensura Persica, capaciore q̄ Atticus medimnus tribus choenicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, p̄ter bello destinatos, admissarij 800. cum equarum quibus admittebātur 16000. nam singuli ad vicens adnuntuntur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad p̄benda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. Atque hæc præsidis Babylonis peculiares erant. In Assyriorum terra parum pluit. quod in ea frumenti germinat, id demum est, quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges, & frumentum prouenit, non quemadmodum in Ægypto, fluminē sua sponte in rura ascendente, sed manibus atque scrobibus irrigatum. etem̄ Babylonica regio oīs, quemadmodum Ægyptiaca distinguit in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, ad solem hybernū vergens, ex Euphrate exiens in Tigrim alterum flumen, iuxta quod vrbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos vidimus, longē optima est, duntaxat ferendo frumento. Nā in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquā de principatu cōtendit. Cereris autem fructu p̄creando adeò ferax est, vt nunq̄ non ferē ducenta reddat: & vbi p̄stans bonitate se vincit, etiā ad tricena, quaternū ferē digitorum latitudine triticeis atque hordeaceis folijs. milij verò ac sesami p̄ceritatem instar arborum etsi mihi cōpertam, tñ memorare supersedeo, probē sciens, his qui nunq̄ Babyloniā regionem adierunt, q̄ de frugiferis dicta sunt, perq̄ incredibilia visum iri. Oleo neutiq̄ vtuntur, nisi quod ex sesaminis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleraque fructiferæ: ex quibus & cibos & vinum & mel conficiunt, curantes more ficorum. Harum, vt aliarum arborum, Græci masculas vocant, quarum fructum his q̄ palmulas ferunt, alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id, quod, ex oībus q̄ de ea regione secundum ipsā vrbem, mihi p̄ summo miraculo est differendum. Nauigia illorum q̄ p̄ flumen commeant Babylonem, omnia sunt orbiculata atque coriacea, q̄ pecuarij Armenij, qui supra Assyrios incolunt,

Babylon à
Cyro cap-
itur.

Satrapia
Persarum.
Artaba
mensura.
Numerus
equorū re-
gis Babyl.
& canum.
Assyriæ
siccitas.

Nini situs.

Babylonię
fertilitas.

Milij ac se-
sami pro-
ceritas.

Palmæ Ba-
byloniæ.

Babyloni-
orum
nauigia.

lunt, ex cæsis salicibus faciunt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modum folli: neq; puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata: tale nauigium stramētis stipatum, fluuio deferendum pmittunt, cum alijs rebus, tum verò dolijs è palmularum vino onustum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palam trahit, alter exterius pellit. Fiunt aut nauigia hæc & magna admodum, & minora, quorum maxima quæq; ferunt pondus 5000. talentorum, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiã plures. In quos illi postq̃ nauigantes Babylonem puenerunt, onusq; distraxerūt, lignaq; nauigij, atque oia stramenta adduxerunt, pelles cōgerunt, & eos in Armeniã agitāt. aduerso em flumine nauigari p̃ illius rapiditate nullo pacto potest. Qua ex causã nō ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Ijdem vbi asinos agitando in Armeniã redierunt, alia ad eundem modum nauigia cōparant. & naues q̃dem eorum tales sunt. Amictu aut tali vtunt̃: duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsq; ad pedes demissa, altera super hanc lanca: postremò cādida & breui penula circundantur. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis similimos. Capita habentes comata mitris redimiunt, vnguentis toto corpore delibuti. Anulum signatorium singuli gestant, & sceptrū affabre factum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud q̃ppia. nam absq; insigni gestare sceptrum, ipsis nefas est. Atq; hic eorū corporis est cultus. Leges verò q̃ constitutæ ab ipsis, hæc sunt: Vna quidem prudentissima, altera autem (quantū ego sentio) qua Henetos ex Illyrijs audio vtī p̃ singulos pagos. Semel quotannis ista fiunt. Vbi virgines effectæ sunt nobiles, eas congregant, & vniuersas vnū in locum conducunt, quas circumsistente virorum frequentia, surgens p̃co sigillatim vendit, sed primum pulcherrimam oīm, secundum hanc (vt q̃ plurimo vendat̃ auro) aliam euocat, q̃ post illam est speciosissima. Vendunt autē in contubernium, quarum pulcherrimas quasque Babylonij, q̃ locupletes, & ijdem cælibes sunt, mercantur, vt quisque licitando alterum superat. At ex plebe q̃ sunt cælibes, his non est opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpiores accipiunt virgines. Nam p̃co, vbi virginū speciosissimarum peregit venditionem, excitat deformissimā, si quis illorum mercari volens existat, edicitq; quisquis velit q̃ minimo auri sumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus est, foemina addicitur. Ita aurum ex speciosis virginibus conficitur, & p̃ eandem cuicunque volenti deformes ac debiles collocantur. Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de cōtubernio vxoris ita demum licebat abducere: si de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pagō venientibus licebat vxorē mercari, si vellent. Hæc apud eos honestissima lex erat, q̃ tñ non perseverauit. Nouissimē aliud quiddam excogitauerunt, ne quis foeminas iniuria afficiat, neue quis aliam in urbem abducatur. Nam posteaq̃ expugnati malē accepti sunt, remq; domesticam absumpserunt, vnusquisque plebeius ob victus inopiam filias suas adigit ad q̃stum corpore faciendum. Alteram item sapienter condiderunt legem, languētes efferendi in forum (neq; em̃ medicis vtunt̃) vt de eorum languore consulant, qui eos adeunt, si qs & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri q̃ illos adeunt consulunt, hortanturq; ad ea q̃ ipsi faciendo effugerint similem morbum, aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquā languentes p̃terire silentio, nec antequam explorauerit quonam laboret ille languore. Sepulcra eisdē in melle sunt, Inæus funebris Ægyptio p̃similis. Quoties cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamati affidet, & ex aduerso mulier idē facit. Sub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priusquam se abluerunt tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babylonij lex est, omnibus modis execranda. nempe oīm mulieribus indigenis commune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cum externis viris consuetudinem habere. Cæterum cum pleræq; sint diuitijs tumentes, q̃ sui copiam facere recusent, hæc vehiculis cameratis subuectæ, pro templo consistunt, relicta

Babyloni
orū cult.

Babylō. lē-
ges & insti-
tuta.
Virginum
auctio a-
pud Baby-
lonios.

Aegroti
quib' mo-
dis curent̃
apud Ba-
bylonios.

Sepulcra
mellea.

Babyl. lex.

interim à tergo magna famulitij turba. Pleræque etiā hunc in modum faciunt: Ad tēplum Veneris scdēt, nodis corollisque tempora reuinctæ, è quibus dum aliæ seorsum abeunt, aliæ egrediunt. Nam diuerticula vndecunq; sic funiculis distincta aditū præbent externis ad mulieres illas, quam cuiq; libuerit deligēdam. Porro cum semel illic confederint, non prius domum regrediuntur, quā hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet: Tanti ego tibi deam Mylitam imploro. Mylitam enim Assyrij Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunq; sit, non est fas reijcere, siquidem in sacrum conuertitur vsus. Neque mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare, sed quicumque is est, qui pecuniam obiecerit primū, hunc illa sequitur citra delectum. Postremò vbi iam congressa fuerit cum externo mulier, dea expiata, domum reuertit. Ac deinceps haud ita multo conduxeris. Iam q̄ forma sunt elegantiori, citius (vt par est) expediuntur: q̄ verò deformes, diutius coguntur desidere pro templo anteq̄ legi faciant satis. Fitq; interdum, vt vno atq; altero anno, aut etiam triennio atq; diutius expectare oporteat miseris. Alicubi, nempe in Cypro, similis q̄dam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. Quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: In pilam deiiciunt, ac pistillis pinsunt: deinde linteis conseruant, vnde quisquis vult conspergit, offamque facit, quam in modū panis torreat. Cyro post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupido Massagetarum in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & robusta, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluuium è regione Issedonorum. Sunt qui dicant eā Scythicæ nationis. Araxes Istro maior, & idem minor esse memorat: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuscunq; quas ipsi euellunt. Arborum autem fructus, quos maturos cōue-
riunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Apud eos etiam inueniri arbores talem fructum ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui ad se calefaciendum cōueniunt, foco circumsedentes incenso igne sic ebrios reddit odore suo, vt vinum Græcos: & eò vehementius, quò plus eius fructus fuerit iniectum, quoad confurgatur ad tripudiandum, ac perueniatur ad cantum. Atq; hæc fertur eorum esse viuendi cōsuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quē Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed p̄ sexaginta ora prorumpens, q̄ vno excepto in paludes, eluuiusq; euoluitur, vbi feruntur homines habitare, qui crudis victitant piscibus, & p̄ vestibibus vtant vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud p̄ apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec villo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omnes pernauiant, & id quod extra columnas vocat Atlanticum, & Rubrum, idem est mare. Caspium verò alterum, ac p̄ se ipsum est longitudinis quindecim dierum cursu naui q̄ remis vtatur, latitudinis vbi spaciosissimū est, octo dierum: qua ex parte ad vespertum vergit, Caucaso p̄tentum monte, cum maximæ vastitatis, tum summæ altitudinis, multas atq; in se omnifarias gentes habente, ac plerasq; oēs agresti materia victitantes, vbi arborum frondes, his q̄ sunt apud nos similes feruntur esse, quibus contusis & aqua dilutis, illi animalia sibi per vestes inscribere dicuntur: eaq; animalia nunquam elui, sed perinde atq; ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana veterascere. Horum quoq; hominum cōcubitus sicuti pecorum in propatulo esse. Et ad vespertam quidem vergens hoc mare quod Caspium vocat, Caucasus cohibet: qua verò parte vergit ad auroram orientemque solem, planicies excipit prospectu immensæ magnitudinis. Quam spatiosam planiciem non ex minima parte Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis sollicitatus incitatusq; causis. Primū sua genitura, quòd videbatur maius q̄dam homine esse. Secundo loco, felicitate qua fuerat vsus aduersus hostes. Quācunque enim gentem Cyrus inuaserat, ea gens nullo pacto potuerat euadere. Erat autem

Mylita.

Cypriorū
lex.Cyrus in
Massage-
tas.
Issedoni.Fructus e-
brios red-
dens.Cōcubi-
tus in pro-
patulo.
Caspium
mare.

rem Massagetarum regina defuncto viro Tomyris noīe, ad quam in coniugiū peten-
dam Cyrus misit verbo duntaxat, volens eam habere vxorem. Animaduertens illa ^{Tomyris}
nō se in cōiugium, sed regnum Massagetarum peti, accessum Cyro interdicit. ^{regina à}
Postea ^{Cyro bel-}
Cyrus cum dolus nō pcederet, pgressus vsq; ad Araxem, aperte infesto cum exerci-
tu in Massagetas tendit. flumen pontibus iungit, quib; copias traiciat, factis ex naui-
bus, turres desuper ædificans. Ad quē in hoc labore occupatum, Tomyris caduceato-
rem misit, q; diceret: Rex Medorum, desine incumbere in q̄ incumbis, nescius an ista
q̄ cōstituiſti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos
sine finium quorum sumus, principes esse. Verū tu admonitionibus his vti noles,
& oīa males q̄ ocium. Quod si tantopere affectas lacerare Massagetas, omitte quam
sultines ærumnam, ac iungendo fluuiū: nobis tridui itinere digressis, traicito in no-
stram regionem: aut si mauis nos excipere in vestrā, tu hoc idem facito. Hæc vbi Cy-
rus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisq; in medium rem pponit, consu-
lens, vtrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem cōuenēre sententiā, iuben-
tium recipi in ipsorum regionem cum suo exercitu Tomyrim. Quam sententiā Crœ-
sus Lydus cum adesset, improbat, in contrarium discerens his verbis: Equidem tibi ^{Crœsus Cy}
rex etiam antea dixi, q̄ quidem Jupiter tibi me tradidit, q; quid animaduertero er-
rati in tua domo, id omne me p̄ viribus auersurū. Nā meæ ruinæ etſi ingrata, mihi ^{ro cōsulit.}
tū extirēre disciplinæ. Si tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui p̄esse, ni- ^{Ruinæ ho-}
hil est opus vt meam tibi dicam sententiā: sin verò te quoque agnoscis hominē, & ^{minib; di-}
alijs talibus p̄esse, illud in primis discito, humanarum rerum circum esse: q; rotatus, ^{disciplinæ}
semper eodē fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac, quam p̄posuisti, re, secus atq; ^{sunt.}
isti sentio. Si em̄ hostes in terrā nostram volemus excipere, id tibi ex hoc periculum
erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiē victores Massagete, non se
retrò fuga recipient, sed tuas puincias adorientur. Victor autem tu non adeò multū
vincis, q̄ multum si transgressus in terram illorum, victis Massagetis instabis fugienti-
bus. Hoc em̄ p̄ illo substituito consilium, vt victo hoste, rectā pergas ad subigendum
Tomyridis regnum, & q̄dem sine duce. Deforme est em̄ atque intolerabile, Cyrum
Cambyſis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis
copijs pcedere eouſque, dum illi in occursum prodeant: atque dehinc ita faciendo,
dare operam vt illos superemus. Nanq; vt ego audio, Massagete bonorum sunt Per-
ficorum insueti, & magnorum cōmodorum expertes. His ergo viris p̄pone in nr̄is ^{Fortunæ}
castris instructarum affatim epularum magna vi pecorum interfecta, cum magna etiā ^{circus.}
vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbe-
cillissimis quibusque militum ibi relictis, cū reliquis ad flumen nos recipiamus. Qui-
bus tantis bonis illi conspectis (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent, vnde nobis
supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque hę quidem in discussionem venēre
sententiæ. Cyrus autem priori repudiata, Crœsiq; p̄bata sententia, indixit Tomy-
ridi vt retrò cederet, vtpote aduersus illam traiecturo. Illa quemadmodum à princi-
pio sponderat, regressa est. Cyrus in Cambyſis filij sui (cui regnum tradebat) ma- ^{Crœsi con-}
nus p̄buit Crœsum, ac maiorem in modum vt hominem honore beneficijsque p̄se- ^{filium.}
queretur, p̄cepit: si sua aduersus Massagetas traiectio non rectē cederet. Hæc vbi p̄ce-
pit, eosque remisit in Persidem, ipse cum copijs suis flumen traiecit. Transmisso Ara-
xe vbi nox aduenit, vidit p̄ quietem talem visionem: Videbat Cyrus in somnijs cer- ^{Crœsus Cā}
nere maximum natu filiorum Hyſtaſpis, habentem in humeris alas, quarū altera Asi- ^{byſi tradi-}
am, altera Europam inumbraret. Erat Hyſtaſpi Achæmenidæ Arſamenis filio, ex li- ^{tur.}
beris natu maximus Darius, tunc fermē vicesimum ætatis annum agens, in Perside ^{Cyri som-}
relictus, q; non maturus militiæ eset. Experrectus Cyrus, visum suum intra se retra- ^{nium.}
ctabat: quod cū ei magni momenti videretur, vocato Hyſtaſpi remotis arbitris, in-
quit: Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi atq; regno meo insidiari deprehēsus est: hoc vnde
proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dij mihi, quod mei curam gerunt, quæ-

Somnij in
terpreta-
tio.

Spargapi-
ses capif.

ἀμπελί-
νῳ καρ-
πῳ.

Magnani-
mia Tomy-
ridis ver-
ba.

Spargapi-
sis mors.

Diodorus

& Trogus

hanc Scy-
tharum re-

ginam di-

cunt, sed

Scythas &

Massagetis

intelligi

dicat Stra-
bo in XI.

Cyricalus.

Diodorus

Scytharū

reginam,

Cyrum su-

peratū ca-

ptumque

cruci affi-

xisse scri-

bit.

Massageta

rū ritus.

Sangares,

id est, pu-

giones.

Massageta

rum vxo-

res com-

munes.

cunq; euentura sunt ostendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas: quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viso nulla tergiversatio est, quin ab illo mihi tendant insidie. Quapropter tu quæ raptissime in Persidem reuertere: facitoque, ut cum ego subactis Massagetis illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad causam dicendam. Et Cyrus quidem hæc locutus est, scilicet quod sibi insidiari Darium suspicabatur. At deus ei portendebat ipsum ibi mortem appetiturum, & eius regnum ad Darium esse peruenturum. Respondens illi Hytaspes: Absit, inquit, rex, ut quispiam vir genere Perses, tibi molliatur insidias. Qui si quis sit, is primo quoque tempore morte multetur. Tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos effecisti. Quod si qua tibi visio filium meum indicat, rebus nouis contra te studentem, ego tibi eum exhibeo pro tuo arbitratu vtendum. Hoc reddito responso, Hytaspes traiecit Araxe in Persidem contendit, Cyro filium suum Darium in custodia seruaturus. Cyrus autem Araxe traiecit progressus vnius diei iter, quod Croesus admonuerat exequi, relictisque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggressa tertia Massagetani exercitus pars, sese defensores interimit. Eadem conspecto epularum apparatu, post aduersariorum cadem ad epulandum discumbit: refertaque cibo ac vino soporatur. Persæ superuenientes horum multos occidunt, multoque plures viuos capiunt, cum alios, tum verò ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit: Inexplebilis cruore Cyre, ne spiritus tollas ex hoc quod actum est, si fructu viteo, quo ipsi distenti adeo desipitis, ut descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur: tali veneno filium meum viciisti, dolo, non prælio superior. Quare meum admitte consilium bene tibi consulentis: Abi reddito mihi filio ex hac regione, ferens impune quod tertiam Massagetarum partem profigasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro, Massagetarum dominum, fore, ut ego te (etsi insatiabilem cruore) tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, ubi vino laxatus didicit se in malo esse, exorauit à Cyro ut vinculis solueretur. Statimque cum solutus est, ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quando Cyrus ipsam non auscultaret, contractis suis copijs ita conflixit cum Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse: quamque ita gestam fuisse accipio: Primum utrosque spacio inter se distantes, sagittas egisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusque fuisse confertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus, ad extremum Massagetarum superiores extitisse: ibique cum permagnam exercitus Persici partem, tum verò Cyrum ipsum occubuisse, cum vnum de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæcorum Persarum stragem Tomyris exquisitum cum inuenisset, caput in virem demisit, quem humano cruore compleuerat, mortuoque insultans, inquit: Tu quidem meum viuentis & in pugna victricis filium perdidisti dolo captum, at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo cum multa referantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur, à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt, & victum habent Scythico similem. Ex equis præliantur & pedibus. Utroque enim genere valent. sagittarij item atque hastati. Sangares, hoc est, pugiones, è more gestantes: in omnibus auro vtentes & ære. Vtuntur namque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sangares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad baltheorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circundant. Circa frenum, frenaque & phalaras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus vtentes. Quorum in regione cum immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtuntur. Nā quod

Græci

Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. Siquidē vir Massageta quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus vitæ nullus eis propositus est: vbi quis admodum senuit, eum conuenientes proximi quique cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes, quarum carnibus pro epulo vbi decoxerunt, vescuntur, quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quod ad immolationem non venerunt. Nihil omnino ferunt, pecoribus victitant, piscatuque, qui eis abunde ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte, quod potitant. Ex dijs vnum Solem venerantur, cui equos immolant. Hic autem est eis mos sacrificandi, vt deorum perniciosissimo ē pecoribus omnibus perniciosissimum mactent.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNDVS,

QVI INSCRIBITVR EUTERPE.



CYRUS vita functo, regnum suscepit Cambyſes eius filius & Caſſan-
danæ Pharnaſpo genitæ: quam ante virum deſunctam Cyrus & ipſe
ingenti luctu proſecutus eſt: & cæteris quibus imperabat, lugeri præ-
cepit. His parentibus ortus Cambyſes, cum Iones & Æoles pro hæ-
reditarijs ſibi ſeruis exiſtimaret, aduerſus Ægyptios fecit expeditio-
nem, comparato cum ex alijs, tum verò ē Græcis quibus dominaba-
tur exercitu. Ægyptij, prius quàm apud eos regnaret Pſammetichus, omnium homi-
num ſe priores extitiſſe arbitrabantur: verum Pſammeticho regnum adepto, cum
inceſſiſſet cupido noſcendi, quàm primi hominum extitiſſent, ex eo tempore pu-
tauerunt Phryges quàm ſe priores extitiſſe, ſe verò quàm cæteros. Enimvero Pſam-
metichus, vbi ſciſcitando quàm primi hominum extitiſſent, nullum exitum inue-
nire poſſet, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recēs
natos, tradit paſtori inter pecora educandos, hunc in modum: Iuſſit neminem corā
eis vocem vllam edere, ſolitaria in caſa ambos ſibi ipſi relinqui, eiſdem in tempore ca-
pras admoueri: vbi lacte expleti forent, alia adminiſtrari. Hæc ideo faciebat iubebat-
que Pſammetichus, quod cuperet ex pueris vbi inarticulatè vagire deſiſſerent, audi-
re, ſiqua vox prima erumperet, prout & contigit. Nam vbi bimatus exactum eſt tem-
pus, paſtori qui hæc adminiſtrabat aperienti ianuam atq; intranti, ambo infantes por-
rectis manibus procidentes, beccus clamabant. Quod primò audiēs paſtor, obtulit.
Cum verò crebrius adeunti & obſeruanti idem verbum frequentaretur, ita demum
re domino indicata, iuſſus ab eo pueros attulit exhibuitque. Quos cum & ipſe Pſam-
metichus audiſſet, percontabatur quàm homines beccus quippiā appellarent? Hæc
pcontans, cōperit Phrygas ſic panem appellantes. Tali negotio argumentati, Phry-
gas ſe priores extitiſſe Ægyptij conceſſerunt. Quod ita actum eſſe equidem ex ſacer-
dotibus Vulcani, qui ſunt Memphi, audiebam. Græci tamē alia multa & inepta me-
morant: Pſammetichum pueros educandos curaſſe apud mulieres, quarum linguas
præciſiſſet. Haſtenus de puerorum educatione referebant. Alia quoque apud Mem-
phim audiui ex Vulcani ſacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam
harum ipſarum rerum gratia & Thebas & Heliopolim, id eſt, Solis urbem, me contu-
li, animo cognoscendi, nunquid conſentanea forent his quæ Memphi dicerentur.
Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum eſſe ſolertiſſimi. Atque ex ijs narrationi-
bus quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, niſi ipſo
rum tantummodo nomina, exiſtimans omnes homines ſentire de his. Quorū quic-
quid commemorabo, id oratione coactus cōmemorabo. Quæ autem humanarū re-

Prima & naturalis vox hominis.

Beccus.

Phryges antiquiſſi mi.

Hæc de re ſi quis requirat, plures opinio- nes refert

commentarij in Ariſtop.

nebulas, & Diodorus Sicu.

Herodoti peregrina- tio.

Annus Aegyptiorum sunt, hæc ita referebant inter se cōstare: Oīm hoīm primos Ægyptios annum cōperisse, distinguentes eum in duodecim tēporum mēses. Idq̄ue cōperisse ex altris: eō sciētius (vt mihi videt) hoc agentes q̄ Græci, q̄ Græci quidem tertio quoque anno intercalare mēsem introducunt tēporis grā: Ægyptij verò tricenis dieb, q̄bus duodecim mēses taxant, adiiciunt huic numero quotannis quinos dies. Vnde eis ratio circuli temporum constat eōdem redeuntis. Ægyptios quoq; primos duodecim deorum cognomina cēfuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs & aras & simulacra & delubra statuiffe: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: quarum rerū pleraq; ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo oēm Ægyptum p̄ter Thebaicam plagam palustrem fuisse: ex eaq; nihil eorum q̄ supra stagnum Myrios extant, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbant. Manifestum est ei, qui si antea non audierit, tñ inspexerit, modò sit solertia p̄ditus, Ægyptū in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca supra stagnum hoc, ad trium vsque dierum nauigationem, de qua nihil amplius commemorabat. Est autem & aliud tale: Nam Ægyptiacæ regionis huiuscemodi natura est: Iam primū cū Ægyptum versus in alto cursum tenes, p̄cul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spacio, patieris sensum coeni, etiam in aqua vndecim alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestum. Ipsius autē Ægypti longitudo secundū mare est sexaginta schoenorum, id est, funiculorum: quemadmodum nos Ægyptum distinguimus à sinu Plinthinete, id est, lateritio, vsque ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Cassius vsq; p̄tingit. Itaque ab hac parte sexaginta schoeni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiunt illam passibus: q̄ minus inopes terræ sunt, metiunt stadijs: qui multum possident, parafangis: q̄ plurimū sanè, schoenis. Constant autem parafangæ tricenis, schoeni sexagenis stadijs. Ita erit Ægyptus secundū mare stadiorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolim mediterranea versus Ægyptus spatiosa est, supina oīs, & aquarum inops, simul ac limosa. A mari ad Heliopolim eundo per superiora, eiūdem penè spacij iter est, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorum fert Pisam, & ad delubrum Iouis Olympij: q̄ itinera si quis cōputet, inueniet aut parum quiddam differre quo minus paria sint: aut non amplius 15. stadijs. Nā viæ, q̄ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt, quo minus sit mille & quingentorum stadiorum. At ea q̄ à mari ad Heliopolim ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli p̄ superiora eundo Ægyptus angusta est. Nā qua parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque austrū, semper per superiora p̄tingit ad mare quod rubrum vocatur: vbi insunt lapidicinæ ad pyramides, q̄ sunt apud Memphim excisæ: ab hac quidem parte desinēs mons, declinat in q̄ dictum est. Quæ verò parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema, q̄ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spectat, alius mons saxeus extenditur (in quo pyramides sunt) sabulo oblitus eodem modo, quo Arabici montis tractus, qui ad meridiem fert. Itaque quod ab Heliopoli est, non ita multorū spaciū est, quod modò Ægypti sit, sed quatuor duntaxat dierum nauigatione. Ægyptus angusta est inter eos quos dico montes, quod intercapedinis cāpestres est terra, stadiorū fermè (vt mihi videt) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eū q̄ dicunt Punicus. Illinc rursus Ægyptus laxa est, atq; ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas, nouem diebus nauigat, spacio 4860. stadiorum, hoc est, vnus & octoginta schoenorum: q̄ Ægyptia stadia collecta secundum quidem mare, sunt, prout à me superius indicatum est, tria millia sexcenta: quantum verò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. Sunt enim 6120. stadia: à Thebis autem ad urbem nomine Elephantinam, 820. Huius igitur regionis, quæ à me dicta est, pleraque pars, vt & sacerdotes

dotes aiebant, & mihi ipsi esse videbāt, acquisiticia Aegyptijs est. Siquidē quod inter prædictos montes, supra Memphim urbem positos, mediū est, videtur mihi sinus maris aliquādo fuisse, quemadmodū ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniā, & Ephesum, & Mæandri planitiem: vt hæc parua magnis cōparentur. Quū nullum eorū fluminū, quæ has regiones oblimauerunt, dignū est comparari vni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquā ad magnitudinem Nili, qui magna opera ediderunt, quorū nomina possem referre: cū alij, tū vero Achelous, qui p Acarnaniā fluens in Echinadū insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentē. Est aut Arabicę regionis non procul ab Aegypto sinus maris, productus ex eo quod rubrum vocatur, longus ita atq; arctus, vt differendo ostendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis: Latitudo verò, vbi sinus amplissimus est, dimidiatum diem nauigationis: in quo sinu quotidie reciprocatio aquarum, & vadofum estuarius est. Alium huiusmodi arbitror sinum in Aegypto extitisse: quorum alter mare ad aquilonem habet, Aethiopiam versus: alter Arabicum: de quo differere pergam ferens ex austro in Syriam, qui penē inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quod si in hunc Arabicum sinum Nilus velir alueum suum cōuertere, quid eum phibebit assidue fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? Ego enim credo intra decem millia annorum, qui ante me natum transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multò (q̄ hic est) maiorem, à tanto flumine atq; ita operoso. Itaq; q̄ de Aegypto à referentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. Quippe cū videā & Aegyptum esse exporrectā à terra contigua, & conchylia existere in montibus, ac saluginem exudare, q̄ etiam pyramides corrumpat: & montem hunc, qui in Aegypto imminet Memphi, arenas solas habentem. Præterea regionem hanc nulli alteri conterminā, aut Arabiæ, aut Africę, aut Syriæ affimilem esse. Etenim Arabiæ maritima, vbi Syri incolunt, pulla humus est, & fragilis, vtpote limus ex alluionibus ab Aethiopia, flumine deuectus. Nam puniceam humum scimus magis puniceam esse, & magis subarenaceam: Arabicam verò atq; Syriacam argillosiorem, ac suppetrosam. Quinetiam id magnum huius terræ documentum aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis dum minimum influebat, irrigasse Aegyptum quæ supra Memphim est: Necdū ab obitu Myris nongenti sunt anni, ad tempus quo hæc ego à sacerdotibus audiebam. At nunc, nisi ad sedecim, aut ad quindecim saltem cubitos ascendat fluuius, regionem nō trāscendit. Quæ regio, si proportionē in altum surgat, & tantundem ad incrementū tendat: videntur mihi Aegyptij, vtique hi qui infra paludem incolunt cū alia loca, tum verò eum qui vocatur Delta, idem passuri, omni futuro tempore eam regionem Nilo non restagnante, quod aiebant ipsi passuros aliquando Græcos. Nam cū audirent omnem Græcorum terram pluuiā perfundi, non fluminibus vt suam, dicebant fore, vt decepti aliquādo magna spe, malè esurirēt. * Qui sermo hoc dicere vult, Græcos si nolit eis deus pluerē, siccitate extinctum iri: vt quibus nihil sit aliud aquæ, nisi tantum quod ex Ioue subministretur. Atque hæc q̄ ab Aegyptijs in Græcos dicunt, rectè habent. Agē, nunc vicissim dicam, quomodo res apud ipsos Aegyptios habeāt. Si (vt superius dicebam) q̄ infra Memphim est regio (hæc enim est quæ augetur) velit in altum augeturē pportione præteriti temporis, quid aliud Aegyptios, qui illic incolunt, quā esurituros? si neque gustare ea quæ ab Ioue sunt, neque à flumine restagnari queant rura ipsorum. Isti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Aegyptijs, maximè illaboratum percipiunt fructum, neque proscindendis aratro fulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum, quæ in aruis colendis cæteri mortales laborant: sed postquam fluuius sua sponte superueniens irrigauit rura, & rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisque rus iacto semine suos immittit, conculcatoque subibus semine messē deinde expectat: atq; vbi subibus se-

Conchylia in montibus.

Punica humus. Arabica humus. Myris rex.

Græcè sic legitur: τοὺς ἔπος τῶν ἐθελῶν, ὡς εἰμὶ ἐν θολῇ, οἱ σφίσι ὕψος, ἀλλ' αὐχμῶ διαχρᾶσαι, λυμῶ οἱ ἐλλυες αἰρεθῆναι.

men

Aegypti di
uisio secū-
dū Iones.

men versauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si velimus de Aegypto Ionum uti sententijs (qui solum Delta esse Aegyptum aiunt, à Persei specula appellatum, dicētes illam secundum mare ad Pelusiaca usque Tarichea 40. schoenorum esse: à mari autem mediterranea versus, ptingere ad Cercasorum urbem, iuxta quam scindit Nilus in Pelusium fluens & in Canobum: cetera verò Aegypti, partim esse Africae, partim Arabiae) ostendemus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, & mihi videtur) defluxa humus est, ac nuper, ut sic dicam, extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quod curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse? qui ne in puerorum quodam experimentum (qui primam linguam perderent) ire debebant? quos ego opinor, neque cum loco, quem Delta Iones vocant, pariter extitisse: sed semper fuisse ex quo genus humanum extitit, progressumque terram multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoque olim Thebe Aegyptus vocabatur, cuius ambitus est stadiorum 6120. Itaque si nos de eis recte sentimus, Iones non recte sentiunt de Aegypto.

Aegypti di
uisio ex sen-
tentia He-
rodoti.

Sin recte Iones sentiunt, ostendo neque Graecos neque Iones scilicet computare: qui cum aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam, quartum membrum annumerant Delta Aegypti, si non sit neque Asia, neque Africa. Nam secundum hanc rationem non est Nilus, qui Asiam ab Africa determinat. Qui cum diuortia faciat circa acumen Deltae, quod in medio est, id Asiae & Africae esset. De quo nos Ionum sententiam missam facientes, ita sentimus: Aegyptum quidem eam omnem esse, quam ab Aegyptijs incolitur: quemadmodum Ciliciam eam quam à Cilicibus, & Assyriam quam ab Assyrijs. Sed Asiae & Africae scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos Aegyptiorum. Si verò quod Graecis persuasum est sequemur, sentiemus omnem Aegyptum quam à Catadupis & Elephantina urbe incipit, bifariam diuidi, & utrunque cognomen obtinere. Aliam enim eius partem esse Africae, aliam Asiae. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam interfluens Aegyptum, irrumpit mari uno quidem usque, ad Cercasorum urbem alueo: Deinceps tripartito: quorum alueorum unus ad auroram, quod Pelusium ostium: alter ad vesperam tendit, quod Canobicum ostium nominatur. Tertius, quod recta Nilus meat, talis est: Delatus per superiora in acutum Deltae proficiscitur, dehinc medium Delta scindens, in mare euadit, non minimam huic alueo portionem aquae praebens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur ostia in mare ferentia, quibus haec sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quae Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt nativa ostia, sed defossa. Huic meae opinioni, tantam esse Aegyptum, quantum ratione demonstraui, testimonium etiam dat oraculum, quod ab Hamone est redditum, quod ego posterius, quam ita in animum induxeram, circa Aegyptum audiui.

Aliter pau-
lo ab alijs
describun-
tur ostia
Nili.

Aegyptij qui
sunt ex Ham-
monis ora-
culo.

Nam qui sunt ex urbe Marea & Apia, incolentes Aegypti fines Africam versus, quibus sibi Poeni non Aegyptij viderentur, quodque perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus foeminis prohiberi, miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cum Aegyptijs sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta, nullumque sibi cum illis linguam esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Haec eos deus facere non permisit, inquiens, Aegyptum eam esse, quam Nilus supergressus irrigaret: quique intra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse Aegyptios. Haec illis ita responsa sunt. Porro Nilus ubi inflatus est, non modo Delta inundat, verum etiam plagam quam dicitur Africana esse, aliquoties & Arabicam: idque utroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio ullo percipere potui: cum promptissimo forem animo ad haec ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret inchoans intumescere ab aestiuo solstitio, ad centum usque dies, & prope totidem diebus retrocederet, relinquens fluentia: ita per omnem hyemem tenuis esse perseveret ad solstitium, rursus aestiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando, num aliquam vim Nilus haberet natura diuersam ceteris fluuijs. Haec ego noscendi cupidus

Nilus so-
lus aura
caret.

pidus, eos interrogabā, & cur solus oīm amniū nullas ex se auras remitteret. De qua tñ aqua qdā Græcorum, insignes cū vellent effici sapientia, trifariā disseruerunt. Quorum opinionum duas ne mentiōe qdē dignas existimo, nisi eatenus vt illas tantū significem. Earum vna ait, ventos Etesias esse in causa, vt Nilus inflet, phibentes eum effluere in mare. Atq; nōnunq̃ Etesia nondū spirauerunt, cū Nilus id agit. Ad hæc, si Etesia causa forent, oporteret alia quoq; flumina q̃cunq; Etesijs obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eō magis, quō tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt aut multa in Syria, multa in Africa flumina, q̃ nihil tale patiunt, quale patit Nilus. Altera opinio est incredibilior quidem quā hęc q̃ dicta est, dictū tñ admirabilior, q̃ ait illum, q̃ ab oceano fluat, istud efficere: ipsum verō oceanum, orbi terrarum circumfluentem. Tertia opinio, vt multō modestissima, ita lōgē falsissima est: q̃ppe q̃ nec ipsa aliquid dicit, inquiens ē niuib⁹ liquefcentib⁹ manare Nilum: q̃ cū ex Africa p̃ medios Æthiopes fluens, in Ægyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, qui posset ex niuib⁹ fluere? De qua re multa sanē sunt, q̃ quis coniectare possit, nō esse credibile, eum qui talis sit, manare de niuib⁹: primum ac maximum testimonium phibentibus ventis; qui ab ijs regionibus calidi spirant. Secundum ea plaga, q̃ sine imbris & sine glacie p̃petuō est: super niuem aut q̃ cecidit, necesse oīnō est intra quinq; dies pluere: vt si in his regionibus ningeret, etiam plueret. Tertium hominibus, qui ab æstu solis nigri sunt, & miluis; atq; hirundinibus q̃ illic perennant: gruib⁹ quoq; q̃ Scythicae plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igit vel quantulumcunq; ningeret in ea plaga, p̃ quam fluit, & ex qua incipit Nilus, p̃fectō nihil tale esset quemadmodum necessitas arguit. At is q̃ de oceano loquit, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neq; eī ego vllum noui fluium, qui esset oceanus, sed hoc nomē opinor Homerum, aut aliquem priscorum poetarum cū inuenisset, in poeticam intulisse. Quod si opiniones quas p̃posui improbantem me, oportet de occultis ferre sententiam, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate. Hyberno t̃pe sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africa: hoc quidem, vt breuissimē demonstret, totum dictum est. Etenim deum hunc, vt cuiq; terræ p̃ximē accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus verbis demonstret, ita habet: sol Africae superiora p̃means, istud efficit, Nam cū omne veris tempus sit ferenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint torridæ, quas sol transiens ventos frigidus facit, quemadmodum medio cælo means æstate facere cōsuevit: ad se trahit aquam, attractamq; in superna abijcit loca, quam excipientes venti ac dissipantes liquifaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africanus, multo oīm pluuiosissimi. Quanquam mihi videtur nō oēm sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum referuare. Idem mitigata hyeme, rursus in medium cæli regreditur, atq; illinc iam itidem ex cunctis fluminib⁹ trahit humorem: q̃ flumina mox multarum aquarum imbre cōmixto, terram madefaciente vtiq; lacunosam, magnā decurrunt. At æstate cū destituantur ab imbris, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbris caret, cū attrahitur à sole, meritō solus fluuiorum eo tēpore fluit multo exilior, quā solet p̃cstatem. Tunc enim perq̃uē attrahitur atque cæteræ aquæ, per hyemem verō solus attrahitur. Ita solem censeo huius rei esse causam. Idem mea sententia, auctor est aëreæ siccitatis in ea regione, dum exæquat transitum suum. Ita semper Africae superiora æstas obtinet. Quod si finium ac cæli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi auster situs esset & meridiæ: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, p̃fectō sol amotus ē medio cælo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam: pertransiliensq; nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem, quæ nulla ē Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, ē locis valde feruidis nihil respirare

Opinion.
tres de Nili
natu. & in-
crement.
Thaletis
Milesij opi-
nio, vt ait
Diodorus.

Anaxag. &
Eurip. opi-
nio.

Grues quō
prouolēt.

Herod. sen-
tentia, sed
quam im-
probat Dio-
do. in pri-
mo.

Nili aura
cur nulla.
aura,

Crophis.
Mophis.
Nili fôtes.
Strabo in
17. hîc He-
rodotum
garrire pu-
tat.

Tachôpso
insula.

ἡ δὲ ἔρη-
μοτατόν.

Transfugæ
gens Aegy.
Asmach
pop.

Daphnæ
Pelusiæ.

Festium
quidē di-
uin, sed
parum ve-
recundū.

auræ, q̄ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verum hæc ita sint, quemadmodum & sunt, & ab initio fuere. Nili tñ fontes nemo neque Ægyptiorum, neque Græcorum, neq; Afrorum, cum qbus in colloquium veni, se nosse p̄fessus est, p̄ter scribam sacra- rum Mineræ pecuniarum apud Ægyptum, in vrbe Sai, q̄ mihi iocari videbatur, af- firmans se id p̄culdubio nosse. Sic aut̄ dicebat: geminos esse mōtes, cacuminibus in- acutum tendentibus, inter Syenem positos vrbem Thebaidis & Elephantinā. Quo- rum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, hoc est, immensæ altitudinis, emanare. Cuius aquæ dimidium Ægyptum versus & ventū aquilonem flueret, reliquum dimidium Æthiopiam versus atq; austrum. Quod autē abyssī forent fontes, aiebat Psammetichum Ægypti regem piculum huius rei fecisse: q̄ funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tñ ad fundum nō deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant q̄ dicebat, affirmando faciebat, vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum p̄cipitatis è montibus aquæ nequit funis ad explorandum demissus puenire in fundum. Aliud ab vllo audire nō potui, nisi (cū ipse inspiciundi gr̄a ad Elephantinam vsque vrbem p̄fectus sum) q̄ddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo ac- cepti: cum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, vbi necesse sit nau- gio vtrunque alligato tanq̄ boue p̄gere: & si funis abruptat, abire nauigium, rapien- te fluminis impetu. Absesse autem hunc locum vltra quatuor dierum nauigationem: esseq̄ ibi Nilum tortuosum, veluti Mæandrum, & duodecim schoenorum, quibus hunc in modum nauigare oporteret, & postea peruenire planum in locum, vbi sit in- sula Nilo circumflua, noīe Tachôpso. Ab Elephantina desuper iam Æthiopes incole- re & dimidium insulæ, nam alterum dimidium incolere Ægyptios. Insulam cōtineri ingenti stagno, accolentibus circum Æthiopib. pastoribus: in qd̄ è Nilo subuectus, peruenias in alueum q̄ in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri 40. dierum pergas, propter * flumen. Nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa fre- quentia, per q̄ nauigare nō licet. Peragrato 40. diebus eo loco, alterum rursus ingres- sus nauigium, 12. diebus subueheris, dum venias in vrbem magnam noīe Meroën, q̄ fertur aliarum vrbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosq̄ magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis qñ iubentur, & quocunque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac vr- be intra tantundem temporis, intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad Transfugas, quibus nomen est Asmach: qd̄ verbum idem pollet, quod sinistra regis assistentes. Isti cū essent Ægyptij bellatores, 208. millia, ad hos Æthiopes transire, hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerant in p̄sidijs col- locati, alij ad vrbem Elephantinam & ad Daphnas Pelusias aduersus Æthiopes, alij aduersus Arabes & Syros, alij ad Meroën aduersus Pœnos. Quibus in locis, quemad- modum sub rege Psammeticho erant, ita in ea ætate Persarum præsidia excubabant. Nam & in Elephantina & in Daphnis Persæ excubias agunt. Cū igitur triennium in p̄sidio fuissent Ægyptij, neque illinc ab aliquo dimitterentur, cōmuni vñ consilio, à Psammeticho ad Æthiopiam sibi transeundum putauerunt. Quos, re audita, Psam- metichus infecutus, vbi est affecutus, multis verbis obsecrabat, vetabatq̄ patrios deos ac liberos vxoresq̄ deferere. Ibi quidam illorum fertur ostenso veretro dixisse, vbi- cunque id esset, id sibi & vxores & liberos fore. Hi posteaq̄ in Æthiopiam pro- fecti sunt, sese Æthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nō nulli Æthiopum aduersarij, quorum terram eripientes istos iussit incolere. Æthio- pes his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus Aegyptiacis im- buri. Ad quatuor igitur mensium partim nauigationem, partim iter, cognoscitur Ni- lus: p̄ter id quo fluit per Aegyptum. Tot em̄ menses in summa reperientur impendi ab his, qui ex Elephantina ad hos per fugas pergant. Fluit autem ab hespero & occa- su, dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare. Est enim deserta p̄ feruore ea regio.

regio. Accepi tñ hoc ex quibusdam Cyrenæis, qui se ad Ammonis oraculum isse cō-
memorarent, collocutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex alijs sermoni-
bus deuenisse in garrulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchumq;
narrasse aliquando Nasamonas quosdam ad se venisse, quæ gens sit Pūnica, Syrtim

Etearchi
regis ser-
mo de Nili
ortu.

incolens, & oram quæ vergit ad auroram, non multum supra Syrtim, eos cum venis-
sent, interrogarenturq; nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ deser-
tis, retulisse apud se fuisse virorum præpotentium filios procaces: eos cum in virilem
etatem adoleuissent, cum aliâ superuacua fuisse machinatos, tum verò ex sese quinq;
sortitos ad inspiciundas Africæ solitudines, si quid amplius cernerent quàm hi q. lon-
gissima inspexissent. Oram enim maritimam Africæ aquiloni obnoxiam Poenos, &

Solois præ-
mōtorii.

Poenorum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere vsq; ad pro-
montorium Soloentem, quod Africā terminat, pter id demum quod aut Græci obti-
neant, aut Phoenices supra maritimam orā, & eos q. ad mare incolunt, feris vltèriora
habitari. Vltèriora feris arenosa esse, vehementerque arida, ac prorsus vastā. Igit̃ eos
iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atque cibarijs probè instructos, primū per lo-
cā hominibus habitata perrexisse, hanc permensos in illam feris frequentem puenis-
se. Ex ea per solitudines iter fecisse in ventum zephyrum, peragratoque multo spacio
fabulosi loci pluribus sanè diebus, apexisse demum arbores in planicie quadam ena-
tas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpisse, eisq; inter decerpendum su-
peruenisse quosdā infra mediocrem virorum staturā pusillos, voce q. nec à Nasamo-
nibus cognosceretur, nec Nasamonum vocem ipsa cognosceret. Et ab his deprehen-
sos, ductosq; p maximas paludes: atq; illas transgressos puenisse in urbē, in qua vni-
uersi forent æquali statura illis q. adduxissent, colore nigro. Eam urbem pterlabi grā-
de flumen, ab hesperō ad orientē solem fluens, in quo apparerent crocodili: Hactē-
nus à me de sermone Ammonij Etearchi cōmemoratum sit: nisi q. is aiebat Nasamo-
nes, vt Cyrenæi referebāt, reuertisse, & eos hoies ad quos illi puenissent, oēs esse fal-
laces. Flumen aut̃ quod pterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse, & ratio sic
dictat: Ex Africa em̃ Nilus fluit, eamq; mediam sccat: & (vt ego ex apertis ignota cō-

Istri ortus
& fluxus.
Cippi Her-
culis.

iecto) pari tractu atq; Ister meat. Ister nanq; fluens ex Celtis atque vrbe Pyrene pro-
fluens (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesijs finitimi, oīm in Europa ad
occasum habitantium vltimi) mediam Europam scindit, totamq; pmesus quā Istri-
ni Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur: & Ister (fluit enim per terrā ha-
bitatā) inter primos cognoscitur. De Nili verò fontibus nemo habet quod referat: &
merito, vtpote Africa per quā fluit, deserta. De eius fluxu, q. potuit longissimè repe-
tendo narrari, dictum est. Euadit autem in Ægyptum. Porro Ægyptus mōtanæ Ci-
licie ferè opposita est. Hinc rectā ad Sinopem in ponto Euxino sitam, quinq; dierū
iter est viro expedito: Sinope autem Istro mare irrumpenti, ex aduerso est sita. Ita Ni-
lus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo di-
ctum sit. Venio ad plura de Ægypto referenda, quia plura q. alia omnis regio mira-

Ægypti
miracula.

abilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia
plura de ea commemorabuntur. Ægyptij quemadmodum & cælo quod apud eos,
& flumine diuersa ab aliorum natura, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus di-
uersa constituerunt & instituta, & iura: apud quos foeminæ quidem negociant̃ cau-
ponanturq;, & institoris operis vacant: viri autē intra domos texunt. Alij villū subte-
gminis desuper tramant, Ægyptij subter. Onera viri capitibus, foeminæ humeris ba-
iulant. Foeminæ stantes mingunt, viri sedentes. Domi ventrem exonerant, extèrius
in vijs comedunt: reddentes rationem, q. sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fie-
ri debere: palam verò, q. non sunt turpia. Mulier neq; dei neque deę vlla sacerdos est,
sed viri deorum oīm & dearum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus, filiabo & * vt
nolint summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ægypto de-
rasi. Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare, Ægyptij in fu-

Ægyptio-
rū mores
pposteri.

καὶ μὴ ἐκ
λαμοίησι,

E heribus

Aegyptij sacerdo-
tes. neribus sinunt capitis crines augescere, barbā tñ tōdent. Apud ceteros mortales vi-
ctus à ferarū secretus est cōsortio, Ægyptij cum feris vescunt. Alij frumento atq; hor-
deo victitant, Ægyptijs victitare his q̄ ex his facta sunt, maximo p̄bro est: sed cibus è
farre cōfectis, quod qdā filiginem appellant. Cōspersionē pedib⁹, lutum manib⁹ subi-
gunt. Virilia, p̄ut contigerunt, alij esse permittunt, p̄ter eos q̄ ab istis didicerunt: Æ-
gyptij circuncidunt. Viri binas vestes habēt, foeminæ singulas. Alij velorum ansulas,
& funes extrinsecus assuunt, Ægyptij intrinsecus. Græci literas scribunt, & calculis
cōputant, à sinistro in dextrā manū ferentes, Ægyptij à dextro in sinistrum: & hoc fa-
cientes, aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. Literis bifarijs vtunt, quarū
vnas sacras vocant, populares alteras. In deos religione supra modum, supraq; omnes
hoies vtunt. Talib⁹ etiā morib⁹ vtunt: Atheneis in poculis potant, singulis ea diebus
extergentes, nō eorum aliquot, aliquot nō item, sed vniuersi. Linea ferunt vestimēta
semper recens abluta, huic rei p̄cipuē vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ grā,
pluris facientes se mundos esse q̄ decoros. Sacerdotes quōque die totum corpus era-
dunt, ne quid eis inter deorū cultum, aut pediculi aut alterius sordis creetur. Idē ve-
stem tantummodo lineā, calceos papyraceos gestant. Aliam vestem, aut alios calceos
inducere eis fas non est. Lauant quotidie frigida interdū ter, noctu bis. Alias p̄terea
ceremonias, p̄p̄e dixerim infinitas exercent. Quinetiā non exiguis afficiunt commo-
dis. Nam neq; è re domestica aliquid cōferunt, neq; erogant, sed eorum singulis quo-
tidie cibi sacri cocti p̄stō sunt, & carnis bubulæ, & anserinæ satis abundeq; . Vinū quo-
que viteum datur. De piscib⁹ gustare nefas est illis. Fabas Ægyptij in sua terra nec ad-
modum serunt, neq; natas, aut crudas, aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes verò ne
aspicere quidem sustinent, arbitantes haud mundum illud legumen esse. Initiantur
non sigillatim cuiq; deorum, sed gregatim: quorum vnus est pontifex. Vbi quis de-
functus est, filius eius subrogatur. Boues mares Epaphi esse censent, eaq; de re hūc in
modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaq; mundum cen-
sent. Explorat aut hęc sacerdotum aliquis, ad id constitutus, linguā pecudis vel stan-
tis resupinatæ exerendo, an munda sit his signis, q̄ ego alio referam in libro. Inspicit
& caudæ pilos, num habeat secundum naturam p̄creatos. Eam si fuerit his omnibus
munda, notat alligato cornib⁹ cannabo: deinde applicita terra sigillari anulo impres-
sa, atque ita abducunt. Nam immolare non notatam, pœna morte sancita est. Et hūc
quidem in modum pecus probatur. Sacrificandi autem is eis est ritus: Pecude q̄ ob-
signata est, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde supra pecudē
libato contra templum vino, ac deo inuocato, eam mactant: mactatæ caput asportāt
in forum, si nundinæ sunt, & Græci negotiatores adsunt, atque illis vendunt: qui si
non adsunt, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hęc verba: Si quid malū
aut ipsis immolantibus, aut vniuersē Ægypto futurum sit, id in caput hoc conuertat̄.
Eodem ritu circa capita pecudum immolandorum, & vini libamina, omnes pariter
Ægyptij ad omnia templa vtuntur. Atq; ex hoc ritu nemo Ægyptiorum de capite il-
lius animantis degustat. Est tamen sacrorum delectus, & alius apud alia templa ado-
lendi modus ab eis institutus. Quem verò aut deum existiment, ei que maximum fe-
stum agant, iam dicam. Posteaquam ieiunauerunt pridie festi, atque obdormierunt,
vaccam immolant, eamque corio exuunt, & toto aluo vacuant. Intestina intra ven-
trem adipemq; relinquunt, crura truncant, & externos lumbos armosque ac ceruicē.
His actis, reliquum vacce corpus stipant panibus puris, & melle, & vua passā, & ficis,
& thure, & myrrha, atque alijs odorib⁹. Vbi hęc infarserunt, adolent, multum vini o-
leique infundentes, ieiuni tñ priusquam sacrificent. Dum sacrificium ardet, omnes
verberantur. Posteaq; vapulauerunt, dapes ex sacrificij reliquijs proponuntur. Boues
mares eisdemque mundos, ac vitulos vniuersi Ægyptij immolant. Foeminas eis im-
molare non licet, vtpote Isidi consecratas. Nam Isidis simulacrum muliebre est, bu-
bulis p̄ditum cornib⁹, quemadmodū Io Græci describunt. Bouesq; foeminas omnes
itidem

itidem Ægyptij venerant ex oībus pectidibus longè plurimū: eoq; nemo Ægyptius, Ægyptiæ, Græci viri aut os suauatur, aut cultro, verūue, vel olla, vel pura bouis carne Græco cultro incisa vitur. Boues quī demortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Foeminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in suburbanis singuli defodiūt, vno aut altero cornu extantē, signi gratia. Vbi cōputrucrunt, & statum tempus aduenit, p̄stō est ad singulas vrbes naus, ex insula nomine Prosopitide, q̄ est in Delta, no- uemq; schoenorum ambitus. In quā cū aliæ sunt frequentes vrbes, tum ea vnde, p̄fiscuntur naues ad ossa tollēda, noīe Atarbechis, vbi templum Veneris extructū est. Ex hac vrbe alij p̄multi vagant in alias vrbes. Vbi effoderūt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem in modum boues, in eundē defuncta alia pecora se- peliunt. Ita em̄ apud eos circa hæc legibus cōparatum est. Nam neq; interimunt ea. Cæterum q̄ Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ij oēs ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Nō em̄ eosdē deos p̄æquē colunt vniuersi Ægyptij, p̄ter Isidem & Osirim, quē Bacchum esse aiunt. Hos p̄æquē vniuersi colunt. Qui Mendetis templum obtinent, siue Mendesij ritus sunt, hi capris abstinentes, im- molant oues. Itaque Thebani, & quicunq; p̄pter illos ouibus parant, aiunt ideo si- bi conditam hanc legem, q̄ Iupiter cū ab Hercule cernere eum volente, cerni nol- let, tandē exoratus id commētus sit, vt amputato arietis capite, pelleq; villosa, quā illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptijs Ammonios accepisse, q̄ sunt Ægyptiorum atq; Aethiopum coloni, & linguam inter vtrosq; vsurpantes. Qui etiā mihi vident eadem re se Ammonios cognominasse, q̄ Ægyptij Iouem Ammonē ap- pellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis: sed eius sacro sancti sunt. Certo tantū die, quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem amputant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacro induunt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc actō, cuncti qui circa templum arietē verberant, deinde sacra eundē vrna sepeliunt. De Hercule hunc ego audiui sermonē, q̄ sit vnus ex dijs duodecim. Nam de altero Hercule, quem Græci norunt, nulla in parte Ægy- pti quippiam potui audire, cuius nomen non Ægyptij à Græcis acceperunt, sed Græ- ci potius ab Ægyptijs: & hoc nomē filio imposuere Amphitryonis. Quod ita se ha- bere cū multa mihi indicia sunt, tum verò aliud, q̄ huius Herculis vterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi. Ideoque Ægyptij negant se aut Neptuni, aut Tyndaridarum nomen nosse: neq; hos deos inter cæteros admise- runt. Quod si nomen dei vilius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem habuissent, si etiam tunc nauiculariam exercebant, & vlli Græ- corum nauicularij erant, vt credo, & mea fert opinio, quapropter istorū potius deo- rum, q̄ Herculis nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidā deus est apud Ægyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorū millibus ad Amasim regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim erant, vnum esse arbitrant. Qui- bus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum & Phœnicem na- uigavi, q̄ ibi templum Herculis esse audirem, quod & vidi opulēter exornatum cū alijs multis donarijs, tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapi- de smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Cumq; venissem in collo- quium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret, ex quo id tēplū fuisset extructum. Cōperi ne hos q̄dem cōgruere cum Græcis, q̄ dicentes ab vr- be cōdita fuisse dei templum pariter extructum: esse aut à Tyro cōdita annorū duo millia ac trecentos. Vidi p̄terea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Tha- si. Quinetiam in Thasum p̄fectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus cōditum, qui ad inuestigandum Europam nauigantes, Thasum condiderunt. quod quinq; vi- rorum ætatibus prius fuit, q̄ Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. Eoq; videntur hi

Bouum sea-
pulturæ

Iupiter
Thebanus.

Isis.
Osiris.
Arietes
quare non
immolen-
tur.
Ammonij
vnde dijs

Hercules &
duodecim
dijs.

Hercules
deus vetu-
stus.

Cippi duo
Herculis.

Tyrus quā
do extru-
cta.

Hercules geminus. rectissime facere è Græcis, qui bifariam Herculi templa ædificanda colendaq; cæsuerunt: vni quidem vt immortalis, cognoscere Olympio, immolantes: alteri verò vt heroi, parentâtes. Alia quoq; multa incôfideratè Græci loquunt, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferunt: eum cum in Ægyptum puenisset, ab Ægyptijs redimitum tanq̃ Ioui immolandum, sub pompa fuisse eductum, ac tantisper quietè tenuisse, dum illi ante aram eum stitissent: ibi ad vim conuersum, oēs interemisse. Quæ cum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ Ægyptiorum, & morum ignaros prorsus ostendere. Quibus em̃ nullam pecudem fas est immolare, p̃ter sues, p̃terq; boues mares & vitulos, dummodò mundos, & anseres: ij qua ratione immolarèt hoies? Aut quomodo Hercules, cum & vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo, tot millia virorū interemisset? Er hæc qdè, q̃ de his rebus diximus, sint & à dijs & ab heroibus in bonam partem accepta. Capras & hircos ea de causa hi quos diximus Ægyptiorum non mactant, quod Pana inter octo deos Mendefij numerent, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos simulacrum & p̃ctores pingunt, & statuarii scalpunt, quæadmodum Græci, caprina facie, hircinisq; cruribus: haudquaquẽ existimantes eum esse talem, sed similem cæteris dijs. Qua tñ eum causa talem describant, non est mihi relatu iucundum. Verum hi cum capras, tum verò capros hircosue oēs venerant. Et inter Médesios caprarij p̃cipuo honore afficiunt, & ex his vnus maximè: qui cum decessit, ingens toti Médesiæ plagæ luctus existit. Vocat aut̃ & hircus & Pan, Ægyptiacè Médes. In hac regione cõtigit hoc mea memoria, p̃digium: Hircus cum muliere coijt p̃palam, quod in ostentatione hoim̃ puenit. Suem Ægyptij spurcâ belluam arbitrantur, quam si qs vel transeundo cõtigerit, ab it lotum felc cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoq; soli oim̃ subulci in Ægypto, etsi indigenæ, tñ nullum ingrediunt in templū: nemoq; aut filiã cuiuspiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiã eorum filiam in matrimonium ducere. Ipsi inter se subulci dant, accipiuntq; filias. Alijs dijs immolare sues, ius Ægyptijs nō est, p̃terq; Lunæ tantum & Libero: nisi p̃ tēpus plenilunij, quo sues immolant, ac suilla carne vescunt. Ideoq; alijs diebus festis sues abhorrēt, cum in hoc mactent. Cuius rei ab Ægyptijs ratio redditur, sed eandem intellectã mihi magis decorum est non referre. Sacrificium aut̃ de suisbus Lunæ hunc in modum fit: Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omenta simul cōponunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni admovent: reliqua carne plenilunij die vescunt, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustant. Qui sunt ex eis inopes, p̃pter tenuitatem facultatum, assimilatos quosdã sues coquunt, quos immolent Baccho quoque in eius festo. Singuli in cœnam porcum, p̃ foribus mactant, reduntq; subulco q̃ illum tradidit. Quin & alium diem festum Baccho Ægyptij agunt sine porcis, ferè p̃ oia Græco festo similem. Sed loco phallorum, id est, ficulneorū retrorum à collo pendentium, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales è neruis cōpactæ, quas foeminæ circumferunt p̃ pagos, mentula, q̃ p̃pmodū instar est reliqui corporis in ventre, & tibia p̃eunte, quam foeminæ Bacchum canētes sequuntur. Cur autem mentulam habeat iusto maiorem statura, & vnum corporis mēbrum agitet, redditur ab eis ratio: vt iam Melampus Amytheonis filius nō imperitus huius sacri, sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit, qui Græcis Dionysij, id est, Liberi patris vel Bacchi nomen & sacrificium, & pompam phalli enarrauit, non tñ oēm planè rationem complexus. Verum hi qui post hunc extiterunt sophistæ, rem in maius explicauerunt. Itaq; phallum Dionysio missum, narrandi Melampus auctor extitit: à quo edocti Græci, faciunt ea q̃ faciunt. Equidem Melampodem dico virum fuisse sapientem, diuinationemq; sibiipsi comparasse: eundemq; cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum verò nonnulla de Dionysio tñ commutata. Neque em̃ dixerim q̃ in Ægypto fiunt huic deo, congruere cum his q̃ in Græcia. Nam consentanea sunt Græcis, non nuper introducta. Neque tñ credam Ægyptios à Græcis fuisse mutuatos aut hoc, aut aliud quippiam, sed Melampodem, quæ ad Dionysium pertinent,

nent, audisse ex Cadmo, alijsq; Tyrijs, qui cum eo è Phœnice venerunt in terram q̄ nunc Boeotia appellatur. Adeo deorum omnium nomina fermè ex Ægypto in Græciam puenerunt. Idque ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto p̄cipuè venisse: & iccirco illic non esse vsq; nomina neque Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neque Vestæ, neque Themios, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem q̄ ipsi Ægyptij, q̄ se negant deorum agnoscere nomina. Qui dij videntur mihi à Pelasgis fuisse nominati, p̄ter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non vsurpauerunt, nisi Afri q̄ semper hunc deum in honore habent. Eum Ægyptij igitur putant esse, sed nullo honore p̄sequuntur. Hæc itaq; & alia p̄terea q̄ ego referam, Græci sunt ab Ægyptijs mutuati, sed non id, vt Mercurij statuâ facerent, porrecto cum veretro, verum a Pelasgis: & primi ex omnibus Græcis Athenienses, & ab his deinceps alij. Nam p̄stabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione p̄mixti Pelasgi habitant, ex quo coeperunt p̄ Græcis haberi. Hæc q̄ dico, quisquis Caborum sacra imitatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, q̄ cum Atheniensibus vnâ habitauerunt, à quibus Samothraces ceremonias mutuauit. Itaq; primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta tenere virilia idem facitauerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, q̄ in Samothracibus mysterijs patefactus est. Idem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui, tū nuli deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe qđ alicunde nunq̄ audissent. Quos aut cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, q̄ oēs res atque oēs regiones illi tenerent redacta in ordinem. Multo deinde p̄gressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Ægypto allata: post quos diu nomen Liberi acceperunt. Itemq; aliquanto pōst de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerūt. Nanque hoc oraculum omnium q̄ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimū esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igit̄ Pelasgis apud Dodonam, num omnia quæ barbaris aduenissent asiscere deberent, oraculum reditum est, vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina occupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, haud ita multo ante hoc tempus ignorabatur, vt ingenuè loquar. Nam Hesiodus atque Homerus, quos 400. non amplius annis ante me opinor extitisse, ij fuere: qui Græcis deorum p̄lem introdixerunt, eisq; & cognomina, & honores, & diuersa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & posteriores videntur extitisse hi poëtæ, q̄ fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodonææ sacerdotes meminerunt. Posteriora autem ad Hesiodum vsq; & Homerum, ego referam. At de oraculis q̄ in Græcia, & de illo quod in Africa est, talia Ægyptij cōmemorant. Nam enarrabant sacerdotes Iouis Thebani duas foeminas, q̄ essent sacerdotes è Thebis, à Phœnicibus fuisse exactas: & harum vnâ in Africa fuisse venundatam se audisse, alteram in Græcia: atque has foeminas esse q̄ primæ apud dictas gentes oracula cōdidissent. Percontantiq; mihi vnde id qđ cōmemorant, planè compertum haberent: rñderunt, maiorem in modum se institisse vestigare de his mulienibus, nec tñ vnq̄ inuestigare potuisse: sed postea hæc q̄ dicebantur de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiebam. Antistites autem Dodonæorum illas aiunt geminas ex Ægypto columbas aduolauisse, vtranque nigram, vnâ quidem in Africam, alterâ ad ipsos: q̄ fago insidens, humana voce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretes esse, quod ipsis antnunciaretur diuinitus fieri: & ob id se ita fecisse. Eam verò q̄ ad Afros abiisset columbâ, iussisse Afrijs vt Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Ita referebāt Dodonæorum sacerdotes cum assensu cæterorum Dodonæorum templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promenæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nican

Græci ab Ægyptijs pleraque sumpsere. Deorum nomina.

Cabitorū origo.

Liberi nomen. Dodonæū oraculum vetustissimum omnium.

Hesiodus & Homerus deorum opifices.

Oracula apud Græcos prima, eorumque origo.

Columba Dodonæa.

Ammonis oraculi origo.

Herodoti
de oracu-
lorum ori-
gine sen-
tentia.

Columbæ
quare mu-
lieres vo-
cata.

Aegyptio-
rum præci-
pui con-
uentus.

Cares Ae-
gyptij.

Lucerna-
rum accen-
sionis fe-
stum.

dræ, de quibꝫ ita mea fert opinio: Si re vera Phoenicēs ablegauerunt fœminas sacer-
dotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia vendiderunt: hanc, q̃ in Græcia
illa q̃ Pelasgia vocabat, venit, eam esse q̃ apud Thesprotos venit: atq; deinde ancillã-
tem ibidem condidisse sub fago enata sanum Iouis, quẽadmodum mos erat Thebis
ministrare in Iouis templo. Hinc p̃cessit vt hĩc memoria eius haberet, atq; hinc ora-
culum institutum. Et posteaq̃ illa linguam Græcam p̃cepit, dixisse aiunt, sororẽ suã
in Africa ab eisdem Phoenicibus (vt ipsa fuisset) venundatam. Quod aut mulieres à
Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videt factum, quia barbaræ essent, q̃ vi-
delicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore, columbã huma-
na voce locutam aiunt, postq̃ more ipsorum mulier locuta est, tamdiu volucris mo-
do sonare visa, q̃ diu barbarẽ loquebat. Nam columba quodammodo humanam vo-
cem sonat. Nigram aut columbam esse dicẽtes, Ægyptiã fœminam significant. Sunt
itaq; similima inter se oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonã.
Estq; diuinandi in templis ratio ab Aegypto ascita, cum ipsi Aegyptij extiterũt prin-
cipes, conuentus & p̃p̃as & cõciliabula faciendi, & ab eis Græci didicerunt. Cui
rei hoc apud me argumentum est, q̃ illa cõstet p̃iscis temporibꝫ, Græcanica vero re-
cens fuisse instituta: nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios: sed frequen-
ter cum alibi, tum p̃cipuẽ ac studiosissimẽ in vrbe Bubasti in honorem Dianæ. Secun-
do loco in vrbe Busiri in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis,
ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autẽ Isis, q̃ Græca lingua dicitur *Ἰσις*, id est,
Ceres. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorem Mineræ. Quarto Heliopoli, in hono-
rem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in ho-
norem Martis. Cæterum cum se conferunt in urbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant
viri pariter & mulieres, magna in singulis nauibꝫ vtrorumq; multitudo. Inter nauigã-
dum assiduẽ mulieres aliquot crepitacula tenentes plaudunt, viri tibijs canunt. Cæ-
teri cæteræq; modulantur, manusq; complodunt. Ita nauigãdo vt ad quanq; urbem
p̃ueniunt, talia agunt: appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea q̃ dixi faciunt, aliæ
cõpellantes eius vrbis fœminas, ingerunt, p̃bra, aliæ saltant, aliæ surgentes retrahunt
illas. Talia ad singulas vrbes flumen accolentes agunt. Cum ad urbem Bubastum p̃-
uentum est, diem festum celebrant, magnis hostijs offerendis. Quo in festo plus vini
vinealis absumitur, q̃ in reliquo anni tempore. Cõmeant illuc (vt indigenæ aiunt) vi-
rorum ac mulierum p̃ter pueros ad 700. millia. Atque hæc quidem in ea vrbe fiunt.
At in vrbe Busiri, vt diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberant em̃
post sacrificium cunãti, multa sanẽ hominum millia: quot autem verberentur, nõ est
mihi fas dicere. Sed ex omnibus p̃cipuẽ hoc faciunt Cares, qui Aegyptum incolunt:
adeo quidem, vt gladijs quoq; frontes cõcidant, ex quo factò datur intelligi eos ho-
spites esse, non Aegyptios. Vt verò in Saim urbem sacrificatum conuenerunt, noctu
sub dio vniuersi circum mœnia frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo
plenas cum multo lychno, quod tota ardeat nocte. Cui festo nomen impositum est,
Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunque Aegyptiorum ierint, obser-
uantes sacrificij noctem, & ipsi lucernas accendunt: neque id in Sai modò, sed etiam
p̃ vniuersam Aegyptum. Qua verò gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sæ-
cra q̃dam ratio cõmemoratur. Ad Heliopolim & ad Butim qui veniunt, tantum sacri-
ficasse contenti sunt. In Papremi verò quemadmodum in alia, & hostias & sacra ope-
rantur, sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulacrũ exercentur: cõ-
plures eorum tenentes ligneas clauas, stant pro foribꝫ templi: alij è regione plus mil-
le virorum, q̃ vota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes consistunt: q̃ pridie
simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes exportant, pau-
cis illis qui ministerio simulacri delecti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarũ,
quo vehitur sacellum cum simulacro, quod intus est. Hos ingredi prohibent hi q̃ in
vestibulo stant. At hi qui vota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos sese de-
fensantes. Hic vehemens existit fustuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex
vulne-

vulneribus (vt ego opinor) pereunt, etsi Aegyptij quenq̃ mori negant. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo institutum, q̃ id templum incolat mater Martis, & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis venisse gratia coeundi cum matre, quæ materni ministri, vt q̃ eum à principio non agnoscerent, ingredi ad matrem nō sinerent. Hunc ex alia ciuitate adductis hominibꝫ, illos malè multasse, & ad matrē fuisse introgressum. Et ob hanc rem ait solennem esse matri die festo hanc rixam, & institutum, ne in templo cum foeminis coiret, nēue à Venere nisi ablutis templā adirent. Hi sunt q̃ primi ceremonijs vacauerunt, nā cæteri ferè mortales, p̃ter Aegyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à Venere surgentes, non abluti introeunt templum, putātes hoīem esse vt cæteras animantes. Eteñ videre licet & pecudes oēs, & volucrum greges coire in deorum templis atq; in fanis: quod si non esset deo gratum, nō facturas illas fuisse allegant. Mihi aut̃ ista facientes non p̃bantur. Aegyptij cum in alijs ad sacra pertinentibus, tum verò in his speritiosè agunt. Cæterū Aegyptus cum sit Africa finitima, non tñ admodum feris est frequens: q̃ verò illic sunt, ear̃ oēs pro sacris habentur, partim mansuetæ, partim immansuetæ. Qua autem causā p̃ sacris habent, si dixerō, ad res diuinas oratio mea descenderet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumq̃ qcquid dixi, id necessitate coactus tñ delibando dixi. Lex verò q̃ de feris est, ita habet: Earum educandarum curam seorsum à cæteris Aegyptij atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris oēs qui in vrbibus sunt, vota persoluunt q̃ susceperunt illi deo, cuius illa fera est, hunc in modum: derafis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: q̃ pecunia cum lancem traxerit, eam tradunt curatorī ferarum. Ille pro hoc amputatum piscem p̃bet feris escam. Talis cibus illis p̃betur. Quarum si quam quis necauerit, si volens, morte multatur: sin inuitus, p̃ceditur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibim aut accipitrem necauerit, siue volens, siue nolens, necessariò morte afficitur. Sed cum multæ sint feræ quæ vnā cum hominibus victitent, multò tñ plures essent, nisi res hæc officeret felibus. Feles postq̃ sunt enixæ, non amplius adeunt masculos. Eas isti coeundi gratia indagantes, tñ potiri nequeunt. Ergo contra illas talia cōminiscuntur: Ereptos aut subreptos earum foetus occidunt, non tñ occisos edunt. Illæ filijs orbatæ, cupiditate aliorū (aman- tissima em̃ filiorum fera est) ita demum ad mares se conferunt. Felem incensā strue diuina res occupat. Nam quoties ignem extinguere neglexerunt Aegyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij. Quibuscunq; autem in domibus vltro felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Efferuntur feles mortuæ ad sacra tecta, vbi falsa sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes in sua quisque vrbe tumultant, sacratis in oculis. Eodem quo canes modo, indagatores sepeliuntur. Nam mygalas, id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butum asportant. Vrsos autem qui sacri sunt, & lupos, non multò vulpibus grandiores, eo loci sepeliunt, vbi iacentes inueniunt. At crocodilo talis inest natura, vt quatuor mensibus maximè hybernis nihil omninò edat: & cum sit quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam oua parit humi, excluditq̃: & plerunque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quàm nocturno sereno & rofido. Ex omnibus quæ mortalia agnoscimus, hoc maximum existit ex minimo, siquidem pua gignit haud multò maiora anserinis, & pro portione oui foetus excluditur. Excretus, ad decem & septem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dentes magnos proportionē corporis, & prominentes atque ferratos, cui ex omnibus feris soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solū non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoque robustos habet, pellemq̃ circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque cum in aqua vitam degat, os fert introrsum hirundinibus refertum. Cumq; eum cæ-

Fustuaria pugna.

Coitus in templis.

Feræ Aegyptiæ sacra.

Ferarū cura apud Aegypt.

Crocodili natura.

teræ feræ ac volucres fugiant, solus ipsi trochilus pacatus est, quod videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrum facere solet) tunc in eius os trochilus penetras, deuorat sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omninò trochilum le-

Crocodili
sacri.

dit. Quibusdam Aegyptiorum crocodili sacrosancti sunt, quibusdam non sunt, sed veluti hostes exagitantur. Sacros admodum esse eos existimant, qui circa Thebas & Moerios stagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manu tractari, appendentes eius auribus vel gēmas, vel ex auro fusiles in aures, & primoribus pedibus catenā innectentes: cibaria quoque accommodata, ac sacra p̄bentes, consecretantur tanquā pulcherrimè viuente. Vbi mortem obiit, sale conditum sacris in urnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam urbem incolunt, quod sacros esse nō censeant, etiā comedunt. Neque verò crocodili vocantur, sed chāpsē. Iones appel-

Capiendi
crocodili
modus.

laure crocodilos, illi generi crocodilorum, quod apud eos in sepibus gignitur, cōparantes. Hos capiendi cum sint cōplura & multiplicia gēna, vnum tantū hoc, mihi quod maxime dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circumdatum, ad alliciendum crocodilum, ptulit in mediū fluminis venator, ipse ad ora fluminis porcellum, quē viuum tenet, verberat. Cuius vocē crocodilus audiens, secundum illā tendit, nactusque tergū deuorat. Et posteaquā attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc acto, cetera facile sanè obtinet, alioqui cū labore adepturus. Equi verò fluuiales in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Aegypto nō sacri, talē speciē naturāque habētes: Quadrupedes bifidis pedibus, ungulis bouinis, simo-

Equi flu-
uiales.

nales, equina iuba, eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida cauda, equa voce, magnitudine maximi tauri, rā crasso corio, ut ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignunt p̄terea in fluuio aquatilia quādam, quæ Aegyptij sacra esse arbitrantur. Arbitrantur itē sacrum genus piscium, quod vocatur squamosum, atque etiā anguillā. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex volucris verò vulpāfres. Est & alia volucris sacra, nomine Phoenix, quam equidē nunquā vidi, nisi in pictura. Etenim perraræ ad eos cōmeat, 500. quoque (ut aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum, & cum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusque est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cum habitu tum

Παῖς ὅστις
ὀρνίθου
ἐστὶ χλωα.
Λαῖπρεας.
Phœnicis
avis descri-
ptio.

magnitudine similimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non sit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia p̄fiscientem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutū, & in eo templo humare. Sic autem gestare: primū ex myrrha ouum cōponere, quantum ipse ferre possit: deinde ferēdo illud experiri. Hoc expertum, ita demum ouum exenterare, atque in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremque intulit, eā partem alia myrrha inducere. Et cum tantundem pōderis imposito parente effectum sit, obstrueto rursus foramine, baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hæc auē cōmemorat. At circa Thebas sunt sacri serpētes, nihil omninò hominibus. no-

Serpentes
sacri.

xij, pusillo corpore, binis p̄diti cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt. Huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est Arabiæ locus, ad Butum urbem ferè positus, ad quem locum ego me contuli, quod audirem volucres esse serpentes. Eò cum perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni, & his alij atque alij minores, ingenti numero. Est autem hic locus, vbi spinæ proiectæ iacebant, huiuscemodi: Ex arctis montibus exporrigitur in vastam planiciem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim verè in Aegyptum volare, sed eis ad ingressum planicie occurrentes aues ibides, non prætermittere, atque ipsos interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab Aegyptijs haberi. Arabes aiunt, confitentibus & ipsis Aegyptijs, iccirco se his auib. honorem exhibere. Eius avis species talis est:

Serpentes
alati.

Ibides for-
ma.

Crex.

Nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum, quæ cum serpentibus pugnant. At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput, ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput cervicemque, & extrema

extrema alarum & natium: quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura & facies alteri cõsentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum, alas non pennatas, sed glabras gerit, & alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris feris dictum sit. Ipsorum autem Ægyptiorum, quæ circa partem Ægypti frumentariam colunt, memoriam omnium hominum cõmentantes, sunt ferè eorum (in quorum ego veni experimentum) longè excellentissimi, ante omnia tali vitæ genere degentes. Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis cõseruandæ, existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alioque Ægyptij omnium virorum secundum Afros maximè sano corpore, aeris (ut mihi videtur) beneficio, quæ nunquam immutat, cuius mutationibus precipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur, quæ ex farre cõficiunt, quæ collestem nominant. Vino utuntur factum ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Vicinitat quoque tum piscibus partim crudis ad solè arefactis, partim falsugine cõditis, tum auium, sed earum crudis, prius tantum sale cõditis, cothurnicibus, anatibusque, atque auiculis. Cæteris autem vel volucribus vel piscibus, quæ ipsis in proximo sunt, (propter illa quæ ab eis sunt recepta, pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi cõuenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis cõuiuarum, ait: In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud cõuiuia faciunt, cõtenti que moribus patrijs, nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sint egregia instituta, tum verò illud, adhibendum modulatorem, quæ & in Phœnice & in Cypro, & alibi, nomen pro differentiâ gentium habet. Idem tantum cõgruit cum eo, quem Græci decantant appellantes Linum, ut ego admirer cum alia multa, quæ sunt apud Ægyptum, tum verò vnde nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscunt. Vocatur autem Linus Ægyptiacè Maneros: quæ Ægyptij tradiderunt, cum filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, his lamentis ab Ægyptijs fuisse decoratum, & cantilenam hanc, eamque, solam ipsis institutam. Cõgruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus Ægyptij, quæ minores maioribus natu obuij cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusque; è sedili assurgunt: quæ in re cum nullis alijs Græcorum cõueniunt. Inuicem cõpellandi se mutuò in vijs adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amictum lineis, circa crura fimbriatis, quas cæ filiris appellat, super quas candida ferunt amacula tantum superiecta. Laneæ vestes neque in ædes sacras gestant, neque vnà cum cadauere sepeliunt: præsanum enim est, quæ cõsentanea sunt his quæ Orphica & Bacchica appellatur, ab Ægypto & à Pythagora ortum ducen-
tibus. Nam his ceremonijs participant, laneis indutum vestibus humari religiosum est. De quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Ægyptijs excogitata, quæ mensis diæ sue cuius deorum sit, & quo quæ die genitus, qualia fortietur, & quam mortem obibit, & qualis existet. Quibus rebus quæ in poetis versati sunt, vsi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia cõperta sunt, quæ à cæteris omnibus hominibus. Nam cum prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quomodo euenerit. Et si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuination apud eos ita est constituta, ut eius artificium nulli mortalium vendicet, sed certis dijs. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Mineræ, Dianæque ac Martis, & Iouis. Sed quod precipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in vrbe Buti. Verum hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum est distributa, ut singulorum morborum sint medici, non plurium. Itaque omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt ocularij, curandis oculis cõstituti, alij capiti, alij dentibus, alij alui partibus, alij morbis occultis. Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque domesticis aliquis decessit homo alicuius momenti, ibi omnis muliebris sexus familia caput sibi & vultum oblinat luto. Deinde relicto domi cadauere, ipse pro urbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi expectorati se verberant. His actis, ita demum ad cõdiendum portant. Sunt autem certi ad hoc

Hydræ.

Ægyptiorum purgamina.

Collestis panis. Vinum ex hordeo.

Mortis statua exemplaris.

Linus modulationis genus. Maneros Ægyptijs quid. Senectus ueneratio.

Vestes laneæ profanæ.

Diei natalis obseruatio.

Prodigiorum obseruatio.

Diuinationis institutio.

Medici singuli singulorum morborum.

Lugendi ritus.

hoc ipsum constituti, q̄ hoc artificium faciunt: q̄ cū ad ipsos cadauer portatū est, ostendunt his qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissime fabrefactum esse aiunt, cuius ego nomen si nuncupauero, haud faciam sanctē. Alterum illo inferius ac vilioris p̄cij. Tertiū vilissimi. Ea dicentes sciscitant ab his, ad quod exemplum velint effingi mortuum suum. Isti cōuen- to de p̄cio illinc abeunt. At hi q̄ reliquunt in ædib⁹, hunc in modum diligētissime cō- diunt corpus. Ante oīa incutuo ferro cerebrum per nāres educunt, vt quancq; partē eduxerunt, ita locum eius medicamentis explētes. Dehinc acutissimo lapide Aethio- pico circa ilia cōscindunt, atq; illac oēm aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino Phoeniceo expleuerunt, rursus odorib⁹ cōtusis refarciunt: tum omenta com- plent cōtusa myrrha pura, & casia, & cæteris (excepto thure) odorib⁹, iterumq; cōsu- unt. Vbi hæc fecēre, saliant intrō abditum 70. dies. Nā diutius salire nō licet. Exactis 70. dieb⁹ cadauer, vbi abluerunt sindone byssina, incisis loris totum inuoluunt, gum- mi illinentes: quo Aegyptij glutinis loco plerunq; vtunt. Eo deinde recepto, p̄pin- qui lignea hoīs effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusumq; ita repo- nunt. Hic autē q̄ mediocria volunt, nimium fugientes sumptum, ita comparant: Cly- sterem vngue, quod ē cedro gignitur, complent. Deinde ex hac aluum mortui, ip- sam neque scindentes, neque extrahentes, sed per secessum, prehensō viā posterioris hiatu, infarciunt: & tot, quot dixi, diebus sale condiunt: quorum dierum vltimo ce- drinum vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt, qđ tantā habet vim, vt vnā secum aluum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autē carnes tabefacit, mor- tuiq; tantum cutis & ossa relinquunt. Vbi ista fecēre, ex quo sic tradidēre mortuum, nihil amplius negocij suscipiunt. Tertia cōditura hæc est adornādi eorum mortuum. Qui tenuiori sunt fortuna, dilutionibus ventrem abstergunt, arefaciuntque sale sep- tuaginta p̄ dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tñ insignium virorum, nō sta- tim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem foeminas, q̄ cōspiciæ valde & maioris momenti fuerint, sed triduo atque quadriduo defunctas: ea de causā facien- tes, ne cum foeminis salinarij cōcumbant. Deprehensum em̄ quendam aiunt coeun- tē cum recenti cadauere muliebri, delatumq; ab eiusdē artificij socio. Quisquis autē vel ipsorum Aegyptiorum, vel hospitum cōpertus sit mortuus, siue à crocodilo rap- tus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati, ad quā eiectus est, cōdire: & q̄ honestissimo funere sepelire, in sacris monumentis, quē ne cōtingere qđ fas est alteri, aut p̄ximorum aut amicorum, nisi ipsis Nili sacerdotibus, ceu maius quiddā q̄ hoīem mortuum tractantib⁹ ad sepeliendum. Græcanicis institutis vti recusant, & (vt semel dicā) nullorum hoīm aliorum institutis vti volunt. Et hoc qđ ceteri Aegyptij obseruant. Est tñ Chēmis oppidum grande Thebaicæ plagæ, p̄pe nouā urbē, quo in oppido est tēplum Persei, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circumdatum, ingēti sa- nē ē saxi vestibulo, stātib⁹ desuper duab⁹ grandib⁹ ē lapide staturis. In hoc vestibulari ambitu est facellum, & in eo simulacrum Persei. Quē Chemmitani memorāt sibi ap- parere frequenter ē terra exeuntem, frequēter intra templum. Eiusq; sandalium qđ gestabat, inuentum bicubitali magnitudine: qđ postq̄ apparuerit, exhuberare oēm Aegyptum. Hęc qđem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanicē gymnicos ludos, p̄ omne certandi genus, p̄positis p̄mijs, tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantiq; mihi cur eis solis soleret apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Aegyptijs discreparent, aiebāt Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriun- dum. Danaum em̄ & Lynceum, q̄ essent Chemmitani, nauigasse in Græciā: à qb⁹ o- riginem gradatim ducendo, deueniebāt ad Perseum. Hunc in Aegyptum p̄fectum, quem & Græci dicunt grā afferendi ex Africa caput Gorgonis, venisse ad ipsos quo- que, ac cognatos oēs agnouisse, quos postq̄ didicisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Aegyptum venisse, & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hęc oīa opi- nanē Aegyptij, q̄ supra paludes incolunt: q̄ verò in paludib⁹, vtunt eisdem qb⁹ ceteri Aegyptij

Mortuorū
exemplaria.

Mortuorū
apud Ae-
gyptios cō-
dituræ.

Nitri vis.

Vxorū
conditura.
Salinarij
cum mor-
tuis con-
cumbētes
deprehēsi.

Persei tem-
plum.
Persei san-
dalium.

Persei pro-
fectio in
Aegyptū.

Gymnici
certaminis
institutio.

Ægyptij moribꝫ, cū in alijs, tū in habendis singulis vxoribꝫ, quemadmodū Græci. Cæterū ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidē cū fluuius plenus cāpos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorū, q̄ loton Ægyptij vocant. Ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant. Deinde qđ mediū loti est, papaueri assimile, postq̄ coxerunt, ex eo faciunt panes affos. Est aut̄ huius loti radix quoq; esculenta, etiā suauitate p̄stāti, orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascētia: quorū fructus in alio calyce germinante ē terra, sinillimus specie est fauo vesparum. In eo esculenta qđā instar nuclei oliuæ coagmentata innascunt, q̄ & tenera comedunt & arefacta. Iā verò iuncū annuū vbi ē paludibꝫ excerpserunt, super riorē eius partē amputant, quā in aliud qđdā cōuertunt: quod relictū est inferius longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venū dant. Eo si qui admodū suauiter cupiunt, in luculento furno torrefactū ita comedunt. Sunt p̄terea ex eis qui solū piscibus vitant, quos, vbi ceperunt, exenteratos ad solē deficcant, exiccatisq; deinde vescunt. In fluminibꝫ nō ferē gignunt pisces gregales. Qui nutriuntur in stagnis, hæc faciunt: Simul ac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis geniturā spargentibus, quā foeminæ cōsectantes, recuruādo se ex ea cōcipiunt. Eadem vbi p̄gnantes in mari sunt effectæ, remeāt oēs rursus ad sibi cōsuetā, nō amplius eorundem ductu, sed foeminarū. Ducunt enī illæ quemadmodū fecerant mares, gregatim oua fundentes instar milij parua, q̄ mares adeuntes deuorant. Sunt autem ea tanq̄ milij grana pisces, ex quorū reliquijs nō deuoratis, sed nutritis, pisces fiunt. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meāt, hi detritis capitum dexteris partibus: qui verò retrō meant sinistris, apparent: q̄ ea de causa patiuntur, q̄ in mare dum tēdunt, à sinistra terrā legunt: rursus eadem via reuertentes, incurfant atq; offensant contingendo terrā plerunq; ne itinere aberrant, p̄pter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa terrarum & lacunæ fluuiō p̄ximē impleri incipiunt. Confestimq; redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & cōtinuō cuncta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem secundo loco verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causē intelligere, qđ superiore anno, postq̄ Nilus abcessit, pisces qui oua in cœno pepererant, vna cum postremis abeāt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Quod ad pisces attinet, ita habet. Utuntur Ægyptij, qui palustria accolunt, vnguento ex fructu sillicypriorum, qđ appellāt Ægyptij Kiki, hunc in modum cōficiētes. Sillicypria hæc, q̄ apud Græcos vltro nascuntur, ad oras fluminum stagnorumq; ferunt, multum quidem fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc vbi collegerunt, alij cōtusum ad ignem, alij in sartagine coquūt, & qđ ex eo p̄fluit, excipiunt pingue quiddā, & nihilominus ad lucernas tā idoneum q̄ oleum, sed graueolentiā exhibens. Sunt autem aduersus magnā vim culicum hæc ab eis excogitata. Cum enī his qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dormituri ascendunt (nā culices ventus phibet in altum volare) alia sunt machinati qui intra paludes habitant: Singuli sua obtinent retia, quibus p̄ diem pisces capiāt, eisdem noctu utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operi somnum capiunt: qui si in vestimento inuoluti, aut in sindone dormirent, eos p̄ ipsa indumenta culices morderent, p̄ retia verò ne tantulum quidem mordere conantur. Naues eorum onerariæ sunt factæ ē spino, cuius figura similima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spino ligna cōcidunt, q̄ magnitudine bicubitali, tāq̄ lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circumdendos ac longos stipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, desuper frequentia transtra extendunt. Commissuris nequaquam utuntur, sed introrsum compages iunco innectunt. Gubernaculū scitē faciunt, & hoc p̄ nauē trāsit. Malo quoq; spinaceo, & velis iuncēis utuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi si luculentus ingruat ventus, uerū à terra p̄trahunt. Secundum decursum hoc pacto ferunt: Est ianua ex myrica facta, putaminibꝫ arundinaceis strata, & lapis politus duorū ferē talētorū pōdo. Huiusmodi ianuā fune alligatā, in anteriore parte naui si-

Lotos.

Iuncus & sui aptus.

Piscium in stagnis Ægypt. genitura.

Sillicypria Kiki.

Culicum vis apud Ægypt.

Naues Ægyptiorū.

Vela iuncea.

Baris nau-
gij genus.

nunt deferri: lapidem verò retrorsum alio fune. Ita ianua impetu aque infidente, pri-
nus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomē. Lapis autem dum retror-
sum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horū nauigiorū ingens apud illos est co-
pia, quorum quædam ferunt multa millia talentorū pondo. Cum regionem super-
gressus est Nilus, solę vrbes apparent, eatenus extantes, vt insulis Ægei maris ferē as-
similes esse videantur. Nā cætera Ægypti, pelagus efficiuntur: ipsæq; vrbes, quę solę
extant, statiōes nauium faciunt. Nec iam cum hoc contingit, per alueū fluminis, sed
per medium campi nauigatur. Ex Naucræte quidem Memphim versus, nō iam iuxta
pyramides ipsas, sed iuxta acumē Deltæ & urbem Cercasorum: à mari autem & Ca-
nobo Naucrætem versus per campum, ad Anthyllā, urbem venies, & ad urbem quæ
vocatur Achādri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in cal-
ceamenta vxori semper eius qui in Ægypto regnat. Quod factū est ex quo Ægyptus
fuit ditionis Persarū. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danaï gene-
ro Phthij Achæi filio. Archandri enim vrbs nominatur. Quod si alius quisquam Ar-
chander esset, nequaquam Ægyptiū nomen foret. Hactenus quæ vidi, quę noui, quę
interrogauī, dicta sunt. Hic pergam differere de Ægypto quæ audiebam, addens ali-
quid quod ipse viderim. Menē, qui primus apud Ægyptum regnauit, aiebant sacer-
dotes iunxisse pontibus Nilum ad Memphim. Nam eum, Africam versus, totum præ-
terlabi montē Psammithum: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem ver-
sus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinū alueum. Ita flumen facto
sibi alueo, per medium montiū fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus Ni-
li, tanq̃ coërcitus fluat, magnis præsijs custoditur quotannis, obseptus aggeribus.
Quos si refringens flumen velit ea parte redundare, oīs Memphis adibit periculum,
ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id vnde fluit amnis effectū
terrestre, ibiq; ab eodē urbē hanc conditā, quæ nunc Memphis appellatur (est enim
Memphis in angustijs Ægypti sita) & exterius aquilonem versus & vespertinum, ex flu-
mine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus arcet) & ab eodem in ea vrbe
extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimum. Post
hunc recensebant è libro sacerdotes nominatum alios trecentos ac triginta reges. In
quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Æthiopes, & vna mulier alie-
nigena: cæteri indigenæ. Mulieri quæ regnauit, fuisse nomen idem quod reginæ Ba-
bylonicę Nitocris: quam dicebant vltam fuisse fratrem, ab Ægyptijs, apud quos re-
gnabat, interemptum: & sic vbi hunc interemerant, regnum ad hanc detulissent. Vl-
tam autem fratrem, dolo multis Ægyptiorū absumptis. Nam extruxisse eam perma-
gnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud
agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuē nouerat fraternæ cę-
dis auctores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discubentibus.
Hæc demum de illa referebant, præterquam quod vbi hoc fecisset, conspersisse eam
multo cinere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum refere-
bant clarum opus editū, nisi vnius: qui postremus horū extitit, Mæris. Hunc em̃ ædi-
ficasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventū aquilonem vergentia: & stagnū
effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea ex-
truxisse, de quarū magnitudine simul cum ipsius lacu, mentionē faciam. Hunc itaq;
tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui
his successit, nomine Sesostris, mentionem habebō. Istum dicebant sacerdotes, primū
longis nauibus ex Arabico sinu profectū, rubri maris accolas in suam potestatem rede-
gisse: progressumq; longius, venisse in mare iā vadosum, & proinde non nauigabile.
Illinc vbi retrò se ad Ægyptū recepisset, secundum sacerdotū commemorationem,
coactō ingenti exercitu per cōtinentem perrexisse: omnesq; gentes, vt in quanq; in-
cidebat, subegisse. Et quascunq; earum nanciscabatur feroces & vehemēter studiosas
libertatis, in earū regiōibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ,
& quæ

Menis re-
gnum
Mena Dio-
dorus in
secundo li.
nō omni-
um primū
apud Æ-
gypt. re-
gnasse di-
cit, sed
post deos.

Nitocris
regina Æ-
gypti.

Mæris rex.

Sesostris
rex. Diod.
Sesofim
appellat.

Cippi Se-
sostris no-
mine in-
scripti.

& q̄ re ferrent ipsum illōs vi subegisse. Quarū verō vrbes nullo plio nulloq; negotio cepisset, his cippos inscribebat: tū eisdē literas, quas scripserat eis gentibus q̄ viriles extite rant: & p̄terea muliebria genitalia, planum facere volens, illos haudquaq; viriles ex titisse. Hæc faciendo pegit cōtinentem, donec ex Asia in Europam trāsgressus, Mulierum pudenda cippis inscripta. Scythias subegit & Thraces, ad quos vsq; & non vltius, mihi videtur Aegyptius exercitus peruenisse: qm̄ in istorum terra tituli non vltā positi monstrantur. Hinc digressus retrō abiit, & posteaq; ad Phasim subsedit, quid deinceps, non habeo quod dicā: ar̄ ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquantulum copiarum reliquerit ad eā regionem incolendam, an aliqui militum p̄tasi peregrinationis, circa fluuiū Phasim substituerint. Nā Colchi videntur Aegyptij esse, qd̄ ipse prius notum, quā ex alijs auditum refero. Cuius rei cū mihi cupido incessisset vt vtroq; p̄contarer, magis Colchi reminiscebantur Aegyptiorū, q̄ Aegyptij Colchorum. Dicebant tñ Aegyptij, se opinari Colchos ē Sesostris esse exercitu. Ipse ex hoc cōiecturā capiebā, q̄ atro colore sunt & crispo capillo: tamen hoc, p̄ nihilo putari posset, cū & alij sint huius cernodi: sed quod isti p̄cipuē. Præterea q̄ soli oīm hoīm Colchi & Aegyptij & Æthiopes, ab initio statim pudenda circūcidunt. Nā & Phœnices & Syrij, q̄ sunt in Palæstina, didicisse id ab Aegyptijs & ipsi cōfiteñt. Syrij verō q̄ fluuiū Thermodontē & Partheniū accolunt, & horum cōtermini Macrones, à Colchis didicisse se aiūt. Hi enī ex hoībus soli sunt, qui circūcidunt: & in hoc faciendo, agnoscunt Aegyptij esse. Tñ Aegyptij atq; Æthiopes, non queo dicere, vtri ab vtris didicerint. Nam videtur esse antiquum. Sed q̄ ex Aegypto, qui illic cōmerciū habuerunt, didicerint, magnū Circūcisio quibus cōmunis. mihi sit hoc testimonium: q̄ hi Phœnices, q̄ cum Græciā cōsuetudinem habent, non amplius circa virilia imitant Aegyptios: sed eorum qui postea, p̄creant, virilia nō circūcidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, eos esse similes Aegyptiorum. Hi soli atq; Aegyptij linum eadē ratione operant: oīs vtrorumq; vita pariter & lingua cōsentanea est. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellat, cū illud qd̄ ab Aegypto venit, appelletur Aegyptiacum. Titulorum, quos Sesostris rex Aegypti regionatim crexit, pleriq; iam incolumes non extant. Quosdam in Syria Palestina ipse vidi inscriptos, tum quos dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniā quoque duæ huius viri figuræ visuntur in petris incisæ: vna quidē quā ex Epheso in Phœtiam itur, altera verō quā ē Sardibus Smyrnam versus. In quarum vtraq; insculptus est vir magnitudine quinūm palmorum, dextra spiculum tenens: sinistra arcus, cætera q; item armaturam, etenim Aegyptiacam & Aethiopicam gestat: & ex altero ad Sesostris inscriptio. alterum humerum cunctes sacræ literæ, Aegyptiacæ sunt incisæ in hæc verba: HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HUMERIS. Quis tñ aut cuias fuerit, ab hac parte non indicant, sed ab altera. Eam quidam conspicati, Memnonis imaginem esse cōiectant, multum à veritate aberrantes. Sesostrim Aegyptium sacerdotes hunc esse dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gētium ac regionum, quas subegerat, reportantē. Eundem posteaq; ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quē Aegypto p̄fecerat, vnā cum liberis inuitatum: & cū ille domum exterius materia circūstipasset, struemq; incendisset, re hunc intellecta extēplō cum vxore deliberasse (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadēte, vt duos ē sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes euaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita incensis, ceteros vnā cum patre fuisse seruatos. Sesostrē in Aegyptum reuersum, vltionem de fratre sumpsisse: quā verō multitudinem ē terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsum in hac fuisse. Siquidem isti fuerunt, qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos p̄traxerunt, quique ad diuortia aquarum, q̄ nunc in Aegypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, q̄ inuiti faciebant, vt Aegyptum prius equis & plaustris agendis vbiq; idoneam, redderent non idoneam. Nā ab eodē tempore Aegyptus, q̄ omnis plana est, tñ inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas vniuersa loca occupātes,

quas ideo rex fodiendas putauit, ut ciuitates quae non accolerent flumen, sed in medio

Dio. Sic. Aegypti essent, refluuo flumine non laboraret penuria aquae ad potandum, sed ea sup-
in 2. Hero- peditaretur ex puteis. Hac de causa Aegyptus intercisae est, & ab hoc rege, ut dicebant,
dotum, ca- in omnes Aegyptios dispartita soli quadrati aequa portione viritum per sortem data, atque
terosque hinc puentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quod
Aegyptios si cuius portionem alluuioue flumen decursasset, is adiens regem, rei quae contigerat cer-
multa hic tiorem faciebat. Rexque ad praedium inspicendum mittebat, quod metirentur quanto deterius
praefer veri factum esset, ut ex residuo pro portione taxatum vectigal penderet: atque hinc Geometria
opinionem orta, videtur in Graeciam transcedisse. Nam polus & gnomonem, id est, normam, & duode-
voluptatis cim diei partes a Babylonijs Graeci didicerunt. Solus hic Aegyptius rex imperio po-
gratia fin- titus est: Aethiopiae monumentum quoque, sui reliquit ante aedem Vulcani lapideas sta-
gere tra- tuas, duas quidem tricenis, unam suam, alteram uxoris: quatuor autem vicenis cubitorum,
dit. totidem filiorum. Huic statuae longo post tempore, cum Darij Persae statua antepo-
Geome- neret, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse, quales gessisset
trix ort. Sesostris Aegypti: quippe quod cum alias nationes non pauciores quam Darius, tum vero Scy-
Poli & Gno- thas subegisset: eoque iniquum esse huius ante illius sisti donaria, quod rebus gestis non esset
monis in- illum supergressus. Haec locuto sacerdoti tamen ignouisse Darium ferunt. Defuncto Se-
uentio. softr, regnum suscepisse Pheronem eius filium, & hunc nullam sumpsisse expeditio-
Diei hor. nem, sed ei contigisse ut luminibus caperetur. Idque hac de causa: Cum flumen eo tem-
Phero rex pore copiosissimum manaret, ita ut supra decem & octo cubitos rura transcenderet,
cacus. vento ingruente, quod fluctus ciceret, ferunt huc regem facinus admisisse, quod sumptum spicu-
Paulo ali- lum in medios fluminis vortices contorserit, statimque laborasse ex oculis, ac visum ami-
ter haere- sisse, decennioque caecum fuisse. Undecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenis-
feruntur a se, iam exactum esse tempus calamitatis: visumque ei rediturum, si oculos abluisset lotio
Diodo. mulieris, quod ad suum solum virum accessisset, aliorum virorum expers. Et ante omnia vri-
 nam uxoris expertus, cum nihil amplius cerneret, ceterarum deinceps vrinam expertum,
 tandem vidisse. Ibi quoque omnes mulieres, quas fuisset expertus, propter eam cuius lotio lotus
 visum recepisset, unam in urbem coegisse, quae ἐρυθρὰ λέγεται, id est, rubra gleba dicitur, & eas
 illic coactas cum ipsa vrbe omnes concremasse: & eam cuius lotio lotus visum recepisset,
 uxorem duxisse. Atque ea clade liberatum cum alia in alijs templis donaria posu-
 isse, omnia memoratu digna, tum maxime memorabilia, ac spectaculo digna in templo
 solis, gemina saxa, quos obelos vocant, a figura veru, centenis cubitorum longitu-
 dinis, octonum latitudinis. Huic in regno successisse aiebant virum Memphitem, cui
 nomen esset lingua Graeca Proteus. Cuius nunc Memphi visitur fanum, decorum sa-
 ne, ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circumquaque
 Phoenicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc
 fano Protei est aedes, quae vocatur Veneris hospite: quam coniunctio esse Helenes Tyndari fi-
 liae: quae & apud Proteum fuisse diuersatam audiui, & cognomine Veneris hospite ap-
 pellatam. Nam quaecumque sunt alterius Veneris templa, neutique hospite appellantur. Et sa-
 ne praesentanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum
 rapta ex Sparta Helena, cum renauigaret domum, in mari Aegaeo ventis cursu excus-
 sum in Aegyptiacum pelagus: atque illinc non remittentibus flatibus appulsum in Ae-
 gyptum, ad ostium Nili, quod vocatur Canobicum atque ad Taricheas. Erat in eo lit-
 tore quod nunc quoque est, Herculis temolum: ad quod si quis cuiuscunque hominis ser-
 nus confugiens, capiat sacras notas, sese deo tradens, cum nefas est tangere. Quae san-
 ctio ad meam usque aetatem praefusa immutata perseverauit. Eam templi legem famuli Ale-
 xandri cum audissent, ab eo profugerunt: affidentesque deo supplices, Alexandrum
 insimulabant, cum destructum volentes: remque omnem exponebant, ut circa Helenam
 gesta erat, & illata Menelao iniuria. Insimulabant autem de his apud sacerdotes, & a-
 pud huius ostij Nili praefectum, nomine Thonim. His auditis, Thonis quam rapidissime
 Memphim ad Proteum mittit haec nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam genere
 Teucer

Phero rex
cacus.
Paulo ali-
ter haere-
feruntur a
Diodo.

Lotij mu-
lieris vsus.

Obeli, quo-
rum nemi-
nit Plin in
36. li. ca. 11.
Proteus.

Multos re-
ges huic
successisse
ante Pro-
teu refert
Diodo. in
2. libro.
Venus ho-
spita.
Helena
raptus.
Asylum
Herculis.

Teucer, qui rem nefariam in Græcia perpetravit: quippe seducta hospitis vxore, quā secum ducit cum multis admodum opibus, in tuam terrā ventis appulsus est: Vtrum ne sinemus eum abire impunè, an ea quā attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret: Virum istum, vnde cūque is sit, qui rem nefariam in hospitē suum perpetravit, cōprehensum ad me deducite, vt quidnam dicturus sit, sciam. Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: dehinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam seruos Memphim ducit. Quibus omnibus representatis, Proteus percontatus est Alexandrum quisnam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum cōmemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantē in loquendo ac tergiuersantem coarguebant hi qui fuerant supplices, exponentes oīa quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiā tulit, inquit: Ego nisi nefas esse arbitrarer de peregrino aliquo supplicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem oīem hospitum deterrimè, scelestissimū facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habēs, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momenti esse dūco non necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas, non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda: tibi verò ipsi, tuisq; conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo transfretetis p̄cipio, alioqui vos pro hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse, sacerdotes referebant. Quā famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est, quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat Alexandrum ferentem Helenā fuisse abductum, & alibi errabundum Sidonem Phoeniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquit:

Paris Alexander ad Proteū ductus.

Proteus Paris ridemarguit Philostratus in vita Apollonij his quoque suffragat.

Homer. de Helena rapta.

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidū, quas ipse Paris formosus ab vrbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Cum rerulit magnis Helenam natalibus ortam.

Iliad. sexto.

Meminit quoque in Odyssæa his versibus:

Odyss. 4.

Hoc habuit Ioue nata probum, præsensque venenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat vxor:
Ægypto quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit:

Eodē lib.

Hunc etiam Ægypto dij me tenuere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatei Homerus se nosse errorē Alexandri in Ægyptū. Est enim Syria Aegypto contermina, & Phœnices (quorū Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi versus, tum verò locus nō minimum, imò maximè p̄bent Cyprios versus nō Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus, ac tràquillo mari, cum id in Iliade dicat, illum cum Helenā duceret, errasse. Sed Homerus & Cyprium carmen valeto. Ceterum, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent, nec ne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebant, se nouisse ab ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio venisse Menelao in regionē Teucriam: quæ in terram egressa, locoq; cōmunito, miserunt Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos postq̃ ingressi sunt moenia, tum Helenā opesq;, quas Alexander furto asportasset, repositos, tum iniuriæ satisfactionē. Teucros autē tunc eadē narrasse, deinde & iu-

Cyprij versus versus Homeri.

Helenæ rapta historica.

ratos negasse habere se Helenā, atq; opes de quibus arguerent, sed ea in Ægypto esse oīa: neq; se iure reatum sustinere earum rerum, quas Proteus Ægyptius rex tenceret: Græcos, cum se ab illis derideri arbitrarent, ita obsedisse Iliū, donec expugnauerūt.

Menelaus
apud Proteum
Helenam bona-
que re-
cuperat.

Vrbe capta, cum Helena non existeret, & eandem orationem quam prius, audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteū mittūt.

Menelai
ex Ægypto
fuga.

Hic ubi ad Ægyptum puenit, & ad Memphim nauigauit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimo hospitio exceptus, Helenamq; malorum immunē recepit, & insuper oēs pecunias suas. Et cum hæc assecutus esset Menelaus, tñ iniurius in Ægyptios extitit. Nam cum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idq; iam diu, rem indi-

Herodoti
coniecturis
videtur re-
fragari I-
focra. Phi-
lostratus
tamen ali-
bi cum He-
rodoto vi-
detur sen-
tire.

gnam excogitauit. Sumptis em̄ duobus pueris quorundam indigenarum filijs, ex-
otisq; haruspicinam fecit. Quod ubi eum fecisse rescitum est, inuisus & exagitatus fu-
ga deuenit in insulas Africæ obiacentes. Eò posteaq; se contulit, nihil amplius quod
referrent Ægyptij habebant. Atq; horum alia, q̄ ex historijs nosse dicebant, alia apud
ipsos gesta, vel magis habere cōperta. Hæc aiebant Ægyptiorum sacerdotes. Ego ve-
rò ad ea q̄ de Helena cōmemorata sunt, & ipse adijcio hoc coniecturæ: Si intra Ilium
fuisset Helena, utiq; fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro, siue inuito. Neq;
enim ita despiebat Priamus, aut alij eius propinqui, ut suis ac liberorum corporib;
atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenę contubernio potiretur.

Quòd si inter initia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquā cum multi alio-
rum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo, tresue aut plures perierant cū Gre-
cis præliantes, si quid referentibus credi versificatoribus debet. Quæ cum continge-
rent, ego crediderim Priamum, vel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditu-
rum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrū
erat peruenturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & natu ma-
ior, & virtute præstantior q̄ ille, regnū esset defuncto Priamo suscepturus: quē haud-
quaquā cōueniebat fratri iniuste agenti indulgere, cum præsertim tanta mala pro-
pter eū, tum priuatim ipsi, tum ceteris Troianis oībus euenirēt. Sed nec poterāt red-
dere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, deo (ut quod sentio
dicam) disponente, ut funditus euerfi planum facerent hominibus, magnarum iniu-
riarum magnas à dijs esse vltiones. Et hæc quidem, ut mihi videntur, dicta sunt. Pro-
tei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum, qui memoriam sui reliquit ve-
stibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione vestibulorum statuit duo
simulacra quinūm & vicenūm cubitorum longitudinis: quorum q̄ aquilonem spe-
ctat, id æstatem: quod austrum, id hyemem Ægyptij vocant, præposterè facientes.

Magnarū
iniuriarū
magnæ
vindictæ.
Rhampsini-
tus.
Æstatis &
hyemis si-
mulacra.

Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum, qui deinceps
scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et cum in tuto eam
pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapideum, cuius parietum vnus in
exteriorem ædium partem pertingebat: sed structorem insidiantem hoc fuisse ma-
chinatum. Is vnum è lapidibus ita struxit, ut è pariete facile tolli à duobus viris,
atque adeò ab vno posset. Aedificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse.

Structoris
regij æra-
rij callidi-
tas.

Interiecto tempore, structorem illum, cum esset vita excessurus, vocasse ad se filios
(nam duos huic fuisse) eisq; narrasse, se illis prospicientem, ut affluenter vitam de-
gerent, astutè ædificasse regis ærarium: denique omnia illis exposuisse planè, mensu-
rasque ad lapidem amouendum docuisse ac tradidisse, quæ filij obseruantes, regij æra-
rij quæstores forent. Patre vita functo, haud in longum filios rem distulisse. Noctu
enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouisse, mul-
tumq; pecuniæ expilasse. Cum autem rex fortè fuisset ædificium ingressus, videretq;
vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularer, cum & sig-
na salua, & ædificium obseratum esset. Vbi iterum ac tertio aperienti minor assidue
pecunia apparebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos faciēdos curasse:
& eos circa vasa, in quibus pecuniæ inerant, collocasse. Fures quēadmodū superiori

tempo-

tempore cum venissent, & alter eorum penetrans ad vas recta prexisset, eum fuisse laqueo retentum: & ubi agnouit quo in malo esset, p̄tinus fratrem vocasse, & p̄sentis conditionis suæ certiores fecisse: iussisseq; ut q̄ celerrimè introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse cōspectus agnitusq; q̄s esset, etiam illum p̄deret. Qui cum visus esset, p̄bè dicere, fratrem ei obsequentē ita fecisse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse, cernentē corpus furis in laqueo sine capite, & ædificium incorruptum: nullumq; neque ingressum, neque egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendum statuisse, ut furis cadauer è muro suspenderet: custodesq; illic apposuisse, iussos, ut si quem plorantē aut miserantem animaduertissent, eum ad se p̄ducerent. Suspensio cadauerē matrē indignè tulisse: allocutamq; filium q̄ supererat, impetrasse ut quacunq; ratione machinari posset, corpus fratris resolveret, asportaretq;. Id si negligeret, minatam se regem esse adiuturā ad eum indicandum, q̄ pecunias regias haberet. Aduersus hanc cum filius multa verba faceret, nec p̄suaderet, q̄ illa rem grauiter accipiebat, eum talem rē fuisse cōmentum: Instratis asinis vtres vino completos imposuisse: & postq̄ agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, æuulis ligaculis, duos trēsue pedes resoluisse: & cum vinum p̄flueret, tum caput cadentem vehementer vociferatū, tāq̄ nescientem ad vtrum prius asinorum se cōuerteret. Custodes cum multum vini profluere viderent, cōcurrisse cum vasis in viam: & id qd̄ p̄flueret lucrificantes cōportare. Isto simulata iracundia oib; maledicente, aliquantoq; post illis cōsolantib;, hūc finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse: Tandem seduxisse è via asinos, atque instruxisse: & cum plura verba inter eos fierent, & qdā faceto dicto hoīem lacerasset, ut risum eliceret, donasse illis vinum ex vtrib;. Atque eos illic ut erant discumbentes potare cōstituisse, p̄hensantes hoīem ac iubentes ut secū ad cōpotandū maneret. Atque istum obsecutum remansisse. Et cum inter potādum comiter acciperet, donasse insuper alterum vtre: ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos, somnoque oppressos, ibidē ubi potauerant obdormisse. Istum ubi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodum malas dextras in cōtumeliam derasisse, & asinos imposito cadauere domum versus agitare, executumque imperia matris. Regē, ubi ei renunciatum est, furē cadauer surripuisse, acerbè tulisse. Et cum vellet quoquo modo inuenire quisnā esset ista machinatus, hoc fecisse, qd̄ apud me caret fide. Filiam suā domi p̄stituisse, iussam oēs indifferenter excipere: sed priusquā coirent, adigere ad sibi dicendum, quidnam in vita esset actum à se solertissimū ac scelestissimum: & q̄ narraret q̄ circa furem acta essent, eum cōprehenderet, neque exire p̄mitteret. Cum itaque filia patris imperia faceret, furē quod audisset, quamobrē ista fierent, cupientē euadere versutiam regis, hoc egisse: Recentis mortui amputatā ex humero manum sub pallio ferentem isse: atque ingressum ad filiā regis, cum interrogatus esset eadem q̄ ceteri, enarrasse, scelestissimum facinus p̄petrasse, q̄ fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset. Solertissimum autem, q̄ cadauer fratris suū sp̄sum resoluisset, custodib; prius ebrijs factis. Illā, cum hæc audisset, manum in hūc iecisse, eiq; furē in tenebris manū mortui porrexisse. Quā mulier cum apprehendisset, manum se huius istius tenere rata, istum p̄ fores se p̄ripuisse, muliere delusa. Postq̄ & hæc renunciata sunt regi, stuporem incussisse, tum astutiam, tum audaciā hoīs. Ad extremum dimissis p̄ oēs vrbes nuncijs, regē edixisse, nō modò veniam, sed etiam magna munera manere furem, si in cōspectum ipsius veniret: ita furem fide habita, ad eū venisse: eiq; Rhampsinitum magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tanq̄ ex oib; mortalibus plurima scienti. Nam Ægyptios quidem ceteris, hunc autē Ægyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse viuum sub terrā, eò ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquñ victum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum, mun⁹ ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant se

Fures ærarij callidè deprehēsi.

Furis callidum commentum.

Malæ dextræ in cōtumeliam derasa.

Regis filia p̄stituit.

Furis mira & audacia & astutia.

Ægyptij ceteris antecellunt.

riatum esse apud Ægyptios. Idque ego ad meam memoriā scio obseruatum. Verum an ob id sic feriatī sint Ægyptij, asserere non possum, sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium vbi in viam deduxerunt, quæ fert ad Cereris templū, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. Quæ ab Ægyptijs referuntur, cuicumque credibilia videntur, is eis vtatur. Mihi autem in omni sermone constitutum est, ea scribere, quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum, Ægyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucra, rursus in aliquod genitum hominis corpus introire. Atque hunc ab ea circuitū fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt è Græcis qui vsurpauerint tantam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, non duco scribenda. Ad Rhampsinitum vsque regem aiebant in Ægypto viguisse sanè ius omne. Post hunc autem qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsum. Omnibus nanque cum templis obseratis, ante omnia Ægyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse, vt in suis ipsius operibus exerceantur. Alijs vt ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum vsque protraherent. Alijs, vt transiisso flumine, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Africus, traherent. Faciebant autem opus circiter decem myriades, id est, cētum millia hominum, ternis semper mensibus singulæ. In ea via populus dum trahendis faxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur, quàm pyramidē extruxisse: cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum: altitudo vbi maxima est, octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulcro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frontes (nam est formæ quadratæ) sunt octogenum iugerum, pari altitudine, faxis dolatis, decentissimeque coagmentatis, quorum nullum est minus triginta pedum. Est autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam schalas, quidam arulas vocant. Posteaquam eam principio talem fecerunt, attollebant reliquos lapides breuib. machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem gradatim leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alteram machinam imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amoliebatur. Dictum sit à nobis de vtroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæque ex pyramide, vt erat altissima: deinde gradatim sequentia, nouissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literæ Ægyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatum in operarios pro apio, cepis, & alijs, quod interpret earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel in vestiarius operariorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio itein tempore (vt ego opinor) lapides excidebant, atque portabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt. Propter quod eò flagitij deuenisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcunque faceret quæstum (non enim quantum dicebatur) eamque cum patris iussa fecisse, tum verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. Itaque singulos ad se intrantes orasse, vt sibi ad opera singulos lapides

Luporum
ductus.

Auctoris
fides.

Animarū
immortalitas, atque
transfinitio.
Notæ Pythagoras
& Plato.
Cheopes.

Pyramidis
forma.

Vide Plin.
lib. 36. cap.
11. vbi multa de pyramidibus &
eorū structoribus.

des donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem, quæ stat in medio trium in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnumquodque latus sesquijugerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Aegyptij dicebant, eoque defuncto, accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto usum cum in alijs, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. Eas nanque & nos fuimus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neque per fossam deriuatus in eam Nilus, quemadmodum in alteram influit, sed extructo anfractu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. Fulxisse tum ex Æthiopico lapide versicolore * primum domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Sex & quinquaginta annos regnasse Chephrenem aiebant. Ita centum & sex anni supputantur, quibus & Aegyptij in omni calamitate versati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerint occlusa. Hos reges Aegyptij præ odio ne nominare quidem volunt, sed eorum pyramides vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in Aegypto dicebant Mycerinû Cheopis filium, eumque paterna perosum facta, & templa referasse, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quineriam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc Aegyptij maximè prædicabant: tum ob alia quæ bene iudicabat, tum verò quòd conquærenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita studiosus, principium ei malorum cõtigisse obitum filia, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire, quàm cæteri, fecisse ligneam bouem vacuam, quam cum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. Neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo fuit in vrbe Sais apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnisarii odorores inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero cõtiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini: vt in vrbe Sais sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, id est, grandia simulacra, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum, non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filia suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam cum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulacra eius mali, quòd viuæ passæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsq; ætatem ad pedes eorû strata visebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phoeniceo pallio, tû vero ceruicè & caput crasso admodum auro: Cuius inter media cornua circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis vacca. Effertur autè è conclaui quotannis. Et postq; Aegyptij verberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt eam orasse patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filia, secundo loco hæc accidisse: Ex vrbe Buri venisse oraculum, fore vt sex omninò annos viueret, septimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, vicissim misisse ad oraculum cõtumeliosas querimonias: quòd, cum pater suus, & patruus, qui deorum immemores templa clausurant, hominesq; prodiderant, tamdiu vixissent, ipse piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rursus ei venisse dicunt ex oraculo responsa, ea propter ipsum propter vitâ finitum, quod non id faceret quod deberet. Oportere enim Aegyptum centum quinquaginta annis affligi: idque

Chephrenes.
Diodorus non Chephrenem, sed Cephû hunc vocat, qui (vt ipse ait) ab aliquibus regno non successisse putat, sed Chabreus, superioris reg. filius: quapropter scitè dicit Plin. in 36. lib. cap. 12. non constare inter scriptores, à quibus factæ sint pyramides, cum & ipsi Aegyptij regum esse monimenta negent. Mycerinus rex. Bos lignea sepulcri loco. Colossi concubinarum.

Mycerini oraculû.

Mycerini
 cōmentū
 quo oracu-
 lum vlcif-
 ceretur.
 Noctes in
 dies cōmu-
 tati.
 Rhodopis
 pyramis
 Plinius in
 36. li. c. 12.
 Strā. in 17.
 Diod. in 2.
 multiq; a-
 lij scripto-
 res putant
 hanc esse
 Rhodopis
 pyramidē.
 Aesopus
 fabularū
 scrip.
 Charaxus.
 Sappho
 poëtria.
 Iadmon
 Sami.
 Verna
 Rhodopis.
 Archidice
 meretrix.
 Sappho in
 fratrem.
 Asychis
 rex.
 Lex de ca-
 dauere pa-
 terno op-
 pigneran-
 do.
 Pyramis la-
 teritia Asy-
 chidis.
 Sabacus.

duos, qui ante eum fuissent, reges didicisse, ipsum verò nequaquam. Hæc ubi accepit Mycerinus, se iam numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas: quibus cum nocteliceret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittens, quin per paludes perque nemora vagaret, utque audiret iuuenilibus in rebus studiosissime versari. Hæc idcirco excogitavit, quod vellet oraculum conuincere mendacij, ut duodecim per sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, vicens pedibus ex omni parte (nā est quadrangularis) breuioremque; trium iugerum ad medium usque, Æthiopico ex lapide. Hanc quidam Græcorum volūt esse Rhodopis mulieris, persistentis, non rectè sentientes: quod ne nosse quidem vident quā fuerit Rhodopis, de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illā sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia consumpta sunt. Ad hæc non istius, sed Amasis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis, quod istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex vrbe Vulcani, cōserua Æsopi fabularum scriptoris (nam & hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minimū cordi fuit. Siquidem cum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis iungere pœnas vellet autem Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Ægyptum abiit, portata à Xantho Samio, profecta illuc ad quæstum faciendum. Magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylenæo, Scamandronymij filio, Sapphus poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in Ægypto remansit: gratiosaque vehementer effecta, ingentes opes comparauit, quæ Rhodopen transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. Ex quarum opum decima parte, cuicumque etiamnū volenti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Nā cum optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus, quod ab alio excogitatum non esset neque donatum: idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum, tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot faciēda sufficeret decima ipsa, quam Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt, è regione templi post aram, quam Chij donauerunt. Solent autem quodāmodo in Naucratis meretrices fieri nobiles. Nam hæc de qua mentio habetur, adeo nobilitata est fama, ut nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit, nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quam prioris: cuius amore Charaxus insaniens Mithylenen rediit, ut meminit Sappho, conuicijs cum infectata. Et de Rhodope quidem hæcenus.

Post Mycerinum autem Ægypti regem dicebant sacerdotes Asychin, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimam, longeq; maximam. Habere enim ubique: cum figuras insculptas, tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum vehementer laboraret ex ære alieno, legem hanc Ægyptijs promulgauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Itaque ad hanc legem adiecisse, ut penes creditorem esset potestas omnis sepulcri debitoris: utque hæc irrogaret multa pignus deponenti, cui si dissoluere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri, aut in paterno, aut vllō in alio sepulcro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulture mādare. Hunc propterea regē superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriā sui pyramidē lateritiā, incisus lapide literis in hæc verba: NE ME CÆTERIS PYRAMIDIBVS COMPARES, QUI TANTVM ILLIS PRÆCELLO, QVANTVM IVPITER CÆTERIS DIIS. NAM PVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI CONTO ADHÆRESCEBAT, ID COLLIGENTES, ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT. Atque id demum operis hunc regem edidisse. Post hunc regnasse cæcum quendam ex vrbe Anyfi, nomine Anisim. Atque eo regnante, excurrilse in Ægyptum magna cum manu Æthiopum Sabacum regem: Et cum cæcus hic fuga se

in pa-

in palustria proripuisse, illum regnasse in Ægypto 50. annos: idque intra tempus hæc edidisse: Quoties Ægyptiorum quisque aliquid deliquisset, neminem voluisse morte afficere: sed pro sui quaque delicti magnitudine, dare ad agendam certam mensuram aggerum ad urbem, unde quisque incolentium erat. Atque ita urbes sunt etiam sublimiores effectæ. Nam primum humus aggesta fuerat ab his qui sub rege Sefostre riuos effoderant: iterum sub rege Æthiope valde sunt urbes factæ excelsæ, cum cæteræ quæ in Ægypto sunt, tum verò (ut mihi videtur) Bubastis urbs, ubi præcipue terra est exaggerata. In qua urbe templum est Bubastis, quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium maximè memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora, tum sumptuosiora, nullum tamen est aspectu iucundius: Id ita se habet. Cætera præter accessum insula est: cuius ad ingressum usque duo è Nilo fluentia vicina currunt, nec confluent, hinc atque illinc præterfluentia, centum utrumque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime est, figura senum cubitorum adornatum. Id templum in media urbe situm, undique circumeuntium oculis subiicitur. Nam cum urbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo est. Illud maceria figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti procerissimis arboribus manu confitis luco ambiente, in quo delubro statua est. Longitudo templi quoque versus vnus est stadij. Ab eius ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter stadia longitudinis, & quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, utrinque arboribus manu confitis in cælum euntibus. Atque hunc quidem in modum templum habet. Verum se ita ad extremum liberatos Æthiope referebant, quod ille per quietem oblata sibi visione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi videre quendam astantem, qui suaderet ipsi, ut congregatos cunctos Ægypti sacerdotes incideret medios. Hac eum visione conspecta dixisse, videri sibi deos demonstrare causam, ut piaculo in sacro commisso, aliquid cladis aut à dijs, aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus, quod ipsi à dijs vaticinatum esset, quousque foret in Ægypto regnaturus. Etenim cum in Æthiopia ageret, oraculis quibus utuntur Æthiopes, responderat deus, fore, ut is in Ægypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus cum excessisset, & viso insomnij perturbatus esset Sabacus, ultro ex Ægypto concessit. Eo profecto ex Ægypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: ubi quinquaginta annos habitans, insulam cinere atque humo exaggerauit. Nam ut quisque Ægyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat, ut clam Æthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum inuestigare potuit, sed septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire, cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hunc regnasse sacerdotem Vulcani, nomine Sethon: eumque bellatoribus Ægyptijs abusum fuisse, contemptui habentem tanquam sibi non opportunos, & cum alijs ignominijs affecisse, tum verò agris exuisse, quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est, ut cum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumque rex, cum magnis copijs inuasisset Ægyptum, noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in coenaculum se contulisse: ibique apud simulacrum complorasse, quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepisse somnum: & inter quietem visum altare deum exhortantem, nihil eum molesti passurum, si copijs Arabum obuiam iret: se enim auxilios ei missurum. His in somnis fretum sacerdotem, sumptis Ægyptiorum his qui secum vellet, castra in Pelusio posuisse. Hæc enim Ægyptus inuaditur. Nec eum fuisse quempiam bellatorum secutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò cum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium: qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita, ut postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis amissis. Eoque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu

Sabaci insula.

Bubastis quid Ægypti.

Sabaci visum.

Sabaci abitio. Diod. ait Ægyptios post Sabaci abitio- nem duos annos rege caruisse, sed pro eo duodecim. Amyrtæus, Elbo insula. Setho rex. Sanacharib. Arabum rex.

Murium auxilia.

murem

Agyptiorū
progenies:
tres quot
conficiāt
annos. Sol
præter cō-
suetudinē
oriens oc-
cidensq;

Λόγος-
ποίησις,
i. historio-
graphum.
Fuit enim
Hecataeus
Mileſi. hi-
storicius, q
Darii flo-
ruit tēpo-
ribus, ut re-
statutur Sui-
das. Memi-
nit huius
Strabo cū
aliis, tū li-
decimo
quarto in
primis,

Orus quis.
Osiris qui
deus.
Hercules.
Pan.

Amasis
rex. Inter-
uallū à Di-
onysio ad
Amalim.

Diodorus
putat hūc
nō esse Se-
meles fili-
um, Hercu-
lis putat.
Herodoti
statas.

murem tenens, atq; hæc p literas dicens: IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hūc vsq; narrationis locū & Ægyptij & sacerdotes referebāt, demonstrātes à primo re ge ad Vulcani sacerdotē hūc, q postremus regnauit, pgenies hoīm fuisse 341. & toti dem interea pōtifices, totidēq; reges. Tercentæ pgenies idē qđ decē millia annorū pollent. Nā tres virorum pgenies, cētum anni sunt. Ex qb vna & 40. q reliquæ sunt vltra trecentas, sunt anni 1340. Ita intrā decem millia trecentosq; & 40. annos, nega- bant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regib; qdem Ægypti, q aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tēpus quater solē pter cōsuetudinē fuisse ortum. Bis qdem illinc exortū, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc orit, illic occidisse: nec tñ sub hæc aliquid in Ægypto esse immutatū, non ea q ē flumine ipsiſ pueniunt, nō ea q circa morbos, aut q circa mortes eueniūt. At- quē ante Hecataum sermonum * scriptorem, apud Thebas originem gēneris sui re- censentem, ac pgenitores familiæ suæ repetentē, ad sextumdecimum deum, sacerdo- tes Iouis tale qddā fecerant, & mihi nō recensenti originem familię meę, introducto in quoddā grande coenaculū, enumerando demonstrabant tot ē ligno colossos quot dixi. Ibi nanq; stabant pontifices sub imagine vitæ, qua quisq; vixerat. Enumerantes itaq; sacerdotes, ostendebant mihi vnumquenq; eorū esse filium pximē defuncti sa- cerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec oēs exposuerunt. Atq; Hecatao originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, oc- currebant ē diuerso pgeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes, id quod ab illo diceret, hominem progenerari ē deo. Occurrebant autem in repetenda pgenie hūc in modum, quod dicerent vnique colossorum fuisse Piromin ex Pi romi genitum, donec trecentos quadragintaquinque cōmemorarent: Piromin assi- duē ex Piromi pcreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroas. Est autem Piro mis Græca lingua expositum καλὸς καὶ ἀγαθὸς, id est, honestus & bonus. Eos itaq; quo- rum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multum à dijs distan- tes. Priores tamen his viris fuisse deos in Ægypto principes, vnā cum hominibus ha- bitantes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hunc postquam extinxit, Typhonem regnasse in Ægypto postremum. Osiris Græca lingua est Dionysius, id est, Liber. Atq; apud Græcos nouissimi deorum censentur Hercules, Dionysius, & Pan. At apud Aegyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo dijs, qui primi dicuntur, Hercules ex his qui duodecim: Dionysius ex his qui tertij vocantur, ab illis duode- cim procreati. ab Hercule autem quantum annorū ad Amasim regē esse ipsi Ægyp- tij dicant, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorū esse dicitur, mini- mū inter hos à Dionysio: quanq; ab hoc ad Amasim regem quindecim millia anno- rum suppurantur. Et hæc Ægyptij pro cōpertis assueverant, seq; scire assidue supputā- do, semperq; annos describendo. Igitur à Dionysio quidem, q ex Semele Cadmi ge- nitus fertur, ad meā ætatem sunt anni fermē mille sexcēti. Ab Hercule verò Alcme- næ filio, fermē nongenti. à Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan ge- nitus dicitur à Græcis) minus annorum est, q à bello Troiano, octingenti ferē ad me anni. Vtrum horū probabilius sibi uidetur, eo quisq; vtatur licet: mihi aut de his re- cepta opinio probat. Nā si & isti & Græcia cū celebres fuissent, tū senuissent, quē- admodum Hercules ex Amphitrione genitus, Dionysius ex Semele, & Pan ex Pene- lope natus, dixisset aliquis & hos & alios habere illorū deorū noīa, qui prius geniti fiterāt. Nunc Græci aiūt Dionysiu statim editum ab Ioue insitum in femore, porta- tūq; in Nyssam, quē est super Ægyptū in Æthiopia. De Pane ne habēt quidē q di- cāt, vbinā à partu sit educatus: ex quo fit mihi manifestū, Græcos audiuisse posterio- horū, q aliorum deorū noīa: & ex eo tēpore illorū progenies recensuisse, quo primū eos audierant. Atq; hæc quidē Ægyptij aiunt. Quæ verò cæteri hoīes cum Ægyptijs cōsentientes memorāt in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, aliquid etiā his

quæ

quæ ego vidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regē suū, Ægyptij libertatē adepti, duodecim sibi reges (nullo eī temporis momento poterāt sine rege viuere) deligunt, in totidem partes oēm Ægyptū distinguentes. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabāt, pactiōib⁹ initis ne mutuō auferre imperiū conarēt, neue q̄s plus alio quippiā obtinere quæret, sed vt essent inter se q̄ amicissimi. Atq; ea de causa has pactiōnes arctas accuratasq; inierunt, q̄ eis inter initia simulatq; tyrānides inuaserunt, responsū fuerat, q̄ in tēplo Vulcani ærea phiala libasset, eum toti Ægypti regnō potiturum. Vbi oīa sacra executi sunt, placitū est eis aliquod relinquere sui cōmune monumentū: ex eoq; placito fecerunt labyrinthum, paulō supra stagnū Moerios, maximē vrbe versus, q̄ dicūt crocodilorum, quē ego alpexi famā maiorē. Si q̄s eī ex Græcorū narratione muros & operis speciem ratiocinet, minus cōcipiet q̄ pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi & Ephesi templum est memoratu dignū, & in Samō, tñ pyramides erāt ad narrandū maiores, quarū singulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Eteī duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrinsecus: sex ad aquilonē contingunt, totidem ad austrum vergentes, eodē extrinsecus muro p̄clusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, vna subterranea, altera superiora illis imposita, vtraq; numero 3500. Quorum ea quidem q̄ superiora sunt, ipsi vidimus, & q̄ aspeximus enarramus. Subterranea verō auditu didicimus. Nam p̄positi Ægyptiorū nolebant vllō pacto illa monstrari, q̄ dicerent illic sepulcra esse tum eorum regum, qui ædificandi labyrinthi fuere auctores, tum sacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificijs fando, cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus humanis operibus maiora. Nam egressus per tecta, & regressus per aulas diuersissimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia transitur, ex cōclauibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum oīm lacunar, quemadmodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis 40. passuum, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quam iter sub terra fit. Et cū talis sit labyrinthus, tñ stagnum Moerios, ad quam labyrinthus ædificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura 3600. stadiorum est, schoenorum sexaginta, quanta videlicet ipsius Ægypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnū longo situ aquilonem versus, austrumque: altitudine vbi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quod autem manu factus sit ac depressus, indicat, quod in ei⁹ fermè medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus est colossus in folio sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem iusti passus sunt: stadiū vnum sex iugerum. Passus inq̄ mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes aut quatuor palmorum, cubiti verō sex palmorum. Aqua stagni natiua nō est, vtpote solo illo admodū arido, sed è Nilo deriuata, sex mensib⁹ in stagnum fluens, totidem retrò in Nilum refluens. Illisque sex mensibus quibus effluit, augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium: cū influit viginti mnis. Hoc stagnum dicebāt indigenæ euadere in Syrtim Africæ, p̄forato sub terram meatu in mediterranea Hesperiam versus, secundum montem Memphi imminentē. Verū cū humum è lacu egestam nusq̄ viderem (hoc eī mihi indagare curæ erat) p̄contabat proximos accolarum, vbīnam esset humus illinc defossa. Illi dicere fuisse deportatā, facile id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum urbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare cū constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi viam sub terra ad regias ædes, eamque humum è cuniculis effossam, vbi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant, perfecere.

Eodem

Ægyptus
in duode-
cim regu-
los distri-
buita.

Labyrin-
thi descri-
ptio.
His refragant Plin.
Strabo &
Mel.

Crocodill
sacri.

Moerios
stagni de-
scriptio.

Stadium.
Cubitus.
Pes.

Sardan-
pali the-
saurus.

Eodem modo audiui in Aegypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præterquam quod non noctu hæc, sed interdiu est facta. Aegyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quod lacus ita fere fuisse depressus. Duodecim autem reges cum iuste degerent, ac statim tempore in templo Vulcani sacrificassent, & ultimo die festo libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare cum sueuerant, aberrans numero, duodecim videlicet viris undecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorum stabat, cum non haberet phialam, detractam sibi æream galeam tenuit, libauitque. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec de hoc malo Psammitichus galeam tenuit. Cæteri tamen id consilio factum esse à Psammitichum existimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, quod ærea in phiala libasset, eum solum regem Aegypti futurum, non censerunt æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam rimando conpererunt non id illum fecisse industria, sed maxima potentiae suae parte exutum in palustria relegandum, ne illinc egressus, cetera Aegypto se immisceret. Hunc Psammitichum, cum Sabacum Aethiopem, qui patrem eius Necum interemerat, fugasset in Syriam, post abitum Aethiopis, ex in omni uisione reduxerunt hi Aegyptij, qui sunt ex tribu Saitana. Deinde cum regnaret una cum undecim regibus, contigit ei ut fugeret iterum propter galeam in paludes. Igitur intelligens quod ignominiose tractatus ab illis esset, statuit ultimum ire, qui ipsum persecuti sunt. Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegyptios veracissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum, affuturam ultionem ei ex mari viris æreis existentibus. Quod responsum ei magnam incredulitatem effudit, viros æreos fore auxilarios. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares perdan di gratia nauigantes, necessitas compulit applicare ad Aegyptum. Hi cum in terram exissent ferro armati, Aegyptiorum quidam nuncium fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait egressos ex mari æreos viros, campestris populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosque magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum una cum his Aegyptijs qui secum sentiebant, cumque auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus Aegypto, fecit in Mephitum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum ex regione vestibulorum aulam Api, in qua, cum apparuit, Apis educat, undique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula loca stant columnarum colossi duodenarium cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusque, quibus fuerat usus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita aliternis prædiis Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tum verò cetera quæ fuerat pollicitus, representauit. Pueros quinetiam Aegyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi, qui nunc in Aegypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca contra mare, aliquantulum supra urbem Bubasti, ad ostium Nili (quod dicitur Pelusiacum) sita. Unde postea Amasis rex Mephim eos transtulit, in sui tutelam aduersus Aegyptios. Post sedes ab istis in Aegypto collocatas, Græci cum illis ita commercium habuerunt, & nos res in Aegypto gestas à Psammiticho rege exorisi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuersæ lingue essent, incoluerunt. Atque unde demigrarunt illic, & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam usque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus Aegypto potitus est. De oraculo autem quod est in Aegypto, cum feci multa verba, tum faciam de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Aegypto templum Latonæ positum in magna urbe, cui nomen est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili, quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac urbe templa sunt Apollinis, Dianæque. Et in quo redduntur oracula Latonæ, grande illud, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quod mihi ex his quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ delubrum, ex uno factum lapide, cuius

parietes

parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenū cubitorū: cuius lacunari p̄ tecto impositus est alius lapis, quatuor cubitorū p̄ oras crassitudinis. Itaq; eorū q̄ circa templum hoc sunt in p̄patulo positorum, admirabilissimū apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula, q̄ vocat̄ Echēmis, in lacu p̄fundo ac spacioſo sita p̄ter templum quod in Buti est: q̄ insula ab Ægyptijs ferē innare. Ego tñ eam neq; innantem vidi, neq; se mouentē: & hoc audire admiratus sum, si verū est insulā natāre posse. In hac igit̄ templum Apollinis magnum est, & aræ trifariē extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæq; partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur aut̄ ea innatans sit, hanc Ægyptij rationē reddunt, q̄ Latona, q̄ ex octo numinib; q̄ prima extiterūt, vnum est, cū in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Ifide sibi cōmendatum, occultauit in hac insula nōdum innatanti, ac sospitē reddidit: quo tempore Typhon oīa indagans, vt Ofiris filium inueniret, aduenisset. Nā Apollinem & Dianam aiunt Dionysij & Ifidis filios esse: Latonē verò nutricē horum, ac libera tricē. Et Apollo qdē Ægyptiacē Horus dicit̄: Ceres autē Isis, Diana verò Bubastis. Atq; hinc solū, non aliundē Aeschylus Euphorionis filius rapuit, qd̄ dico, vt solus oīm q̄ poētæ dicunt̄, fecerit Dianā Cereris filiā. Ob hoc igit̄ insulam redditā esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus in Ægypto 54. regnauit annos: p̄ quorū vn detrīginta magnā Syriæ urbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, q̄ diutissimam inter oēs vrbes duntaxat (quas nouimus) sustinuit obsidionē. Psammitichi filius, q̄ regnum Ægypti suscepit, extitit Necus. Idem fossam ad rubrū mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depresso, longitudinis qdem quatuor dierum nauigationis: latitudinis, vt p̄ eā duæ possent simul agi triremes. Aqua q̄ in hanc è Nilo deducit̄, paulò supra Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumō deducit̄, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planicie Ægypti, Arabiam versus. Nam q̄ supra planiciem sunt, cōtinens prope Memphim occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaq; ad huius montis ima, ducta est fossa versus hesperum & aurorā, longo tractu: & deinde pertingens diuortio mōtis tenuis, quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert in sinum Arabicum: quā breuissimus tractus, & maximē cōpendiarius est è mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocat̄, à monte Cassio, q̄ Ægyptum Syriamq; disteminat. Hinc stadia mille sunt in Arabicum sinum. Ex hoc qdem breuissimum est, verū fossa multò longior, scilicet quanto est confragiosior. In qua fodienda sub rege Neco 120. millia Ægyptiorum perierunt. Inq; eius medio opere Necus destitit, hoc interpellatus oraculo, eum id opus barbaro p̄munire. Ægyptij barbaros oēs vocant, q̄ non ipsorum lingua loquuntur. Superſedens itaq; à facienda fossa Necus, ad militum copias se conuertit: atq; ad classes q̄ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc vestigia naualium ostendunt. Et classibus qdem Necus, dum opus fuit, est vsus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post plium, Cadyti magna Syriæ vrbe. In vestitu autem curiosus cū fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorum misit. Hic p̄fectis decem & septem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo. Eo apud Ægyptum regnante, nuncij Heliorum dimittebant̄, iactantes à se in olympia iustissimum ac maximum inter mortales p̄positum esse certamen, rati ne Ægyptios qdem hoīm sapientissimos aliquid vltra hæc esse inuēturos. Isti vbi in Ægyptum puenerunt, eaq; exposuerunt quorum grā venerant, rex cōuocat ex Ægyptijs eos qui sapientissimi haberent̄. Qui cū conuenissent, & Helios audissent oīa cōmemorantes, q̄ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse dicentes sciscitatum, nunquid possent Ægyptij reperire iustius. Habito inter se consilio, interrogant Helios, nunquid apud eos certarent ciues? & illis respondentibns, sine discrimine & suorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; volenti certare fas esse, illi inquit, illos cū tale certamen proponant, ab omni iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri, qn̄ conciuī pugnantī ciues fauerent, facientes iniuriā hospiti.

Chemmis insula, *Ἰχθυή* legitur, vbi n̄ articulus est, nō dictio- nis caput. Siquidem Chémis legit Stephanus quoq; *Ἰχθυή* hūc citans locum. Insula natans. Typhon. Aeschyl^o.

Necus rex.

Patumus oppidum.

Barbari q̄ Ægyptijs.

Magdolos oppidum.

Psammi rex.

Heliorum certamen.

Sed si vellent iustum proponere certamen, & si eius gratia venissent in Ægyptum, haberent hospitibus ponere certamen, nullo Heliorum certare pmissio. Hæc Aegyptij Helij subiecerunt. Psammitis cum sex oïno regnasset annos in Ægypto, facta in Aethiopia expeditione, mox vita defunctus est. Cuius regnum Apries filius accepit, qui secundum Psammitichum proauum suum fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regum, 25 dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret, contigit ob eam causam, quam ego pluribus, dum res Punicas exequar, exponam, paucis contentus in præsentia. Cum aduersus Cyrenæos Apries exercitu missio magnam cladem accepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: ut his internecione deletis, ipse cæteris Aegyptijs imperitaret securius. Hæc perquam grauius ferentes tum ij qui redierunt, tum eorum qui interierant amici, aperte descuerunt. Id ubi rescivit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasim. Qui cum puenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent, quidam Aegyptiorum ei à tergo stans galeam circumdat: eaque circumdata, inquit, se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc quod fiebat, eo inuito fiebat, ut ostendebat. Nam simulatque ab his qui descuerant Aegyptijs declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduersus Apriem moturus. His cognitis, Apries mittit ad Amasim ex his qui secum erant Aegyptijs, spectatum quendam hominem nomine Patarbemen, iussu ad se viuum Amasim perduceret. Hic ubi puenit, Amasim ad se vocat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter) stolidè iubet vicissim hunc ad se adducere Apriem. Et cum Patarbemis eum rogaret ut regem adiret, accitus respondit, se iam dudum dare operam ut id ageret, nec de seipso Apriem esse questurum, se enim illi præsto futurum, & alios adducturum. Patarbemis non ignarus, propositi illius, tum ex oratione, tum ex apparatione quam videbat, statuit suæ diligentiae esse, quæ celerrimè regem rerum (quæ agerentur) facere certiorum. Huic redeunti, quæ Amasim non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus, percidi aures iussit nasumque. Id intuentes cæteri Aegyptij, qui cum eo hactenus senserant, virum inter eos præbatissimum, ita foedè indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transierunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliarijs (habebat autem auxiliiorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in Aegyptios tendit. Erat ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu digna. Itaque utrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi vrbe constiterunt, tentaturi pugnae discrimen. Sunt autem in Ægypto septem hominum genera, quorum alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatore appellatur, alij bouum pastores, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Aegyptiorum genera, à suo quoque artificio appellata: sed pugnatore vocantur Calasiries, & Hermotybies, qui harum regionum sunt. Nam in regiones distincta est oïis Ægyptus. Hermotybiarum quidem hæ sunt plagæ: Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremmitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho, ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies cum plurimi ceterum ac sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quaestuarij didicit, sed omnes rei militari vacant. Calasiriùm hæc alia plagæ sunt: Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennyтана, Artribirana, Pharbæthitana, Thmuitana, Tnuphitana, Anyfia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbs. Hæc tribus Calasiriùm, dum quoad possunt plurimi cogunt, 250. millia virorum sunt, quibus nec ipsis licet ulli artificio operam dare, sed solum rei militari, filio discere à patre. Hoc ab Aegyptiis ne mutuati sint Græci, non possum pro certo diiudicare, cum videam & apud Scythas Persasque, & Lydos, denique apud oïes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos, qui artificia discunt, eorumque liberos: generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. Corinthij quoque minimi faciunt opifices. His solis Aegyptiorum, præter sacerdotes, hoc eximij honoris habetur, ut singulorum duodecim agri sint egregij atque immunes, singuli

Apries rex.

Amasis
rex declaratur.Patarbemi
aures nasusque
præciduntur.Memphi
alias.Militij
mâcipati.Opificum
ignobilitas.
Militum
nobilitas.Sacerdotum
imunitas.

guli agri 100. cubitorū Aegyptiorum quoquò versus. Aegyptius aut cubitus Samio par est. Hæc tñ vniuersorum peculiaria sunt, q̄bꝫ p vices in orbem fruebant, & nunq̄ ijdem. Calasiriūm milleni & Hermothybiūm, circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis p̄ter p̄dia dabantur viritim hæc alia, panis tosti pondo quinq; mne; carnis bubulæ binæ, vini sextarij quaterni. Hæc assidue satellitibꝫ p̄bebantur. Vbi igitur è diuerso venientes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum vniuersis Aegyptijs in urbem * Memphim puenere, cōgressi sunt. Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tñ q̄ erant multò inferiores numero, fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, vt nullus neq; deorum neq; hoīm posset sibi adimere regnum, adeò videbatur sibi illud stabilisse. Et tñ tunc egressus, p̄lio fugatus est, viuusq; captus, & ad urbē Saīm ductus ad ædes q̄ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibiq; q̄ diu in regia pascabatur, eum Amasis honestè asseruauit. Tandem incusantibus Aegyptijs non iuste agere, q̄ suum & ipsoꝝ inimicissimum aleret, ita illis Apriem tradidit. Eum isti vbi strangulauere, paternis in monumentis sepelierunt, q̄ sunt in templo Mineruæ p̄ximæ coenaculum, ad læuam manum intrantis. Nam Saitani cunctos q̄ tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum ex altera parte coenaculi est, q̄ illud Aprijs, eiusq; p̄genitorum. In eiusdem tēpli aula hoc quoq; est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant, in quibus vrna est. Sūt etiā sepulcra, cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sanctè fecero. Apud Saīm in templo Mineruæ post totum delubrum, prope Mineruæ parietem, atq; in fano, stāt ingentes obeli, id est, verua lapidea, lacusq; cōtiguus lapidea crepidine adornatus, & circunquaq; probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuū noctu faciunt, q̄ vocant Aegyptij mysteria: de quibus cum permulta ego norim quo pacto se habeāt, singula tñ ablit vt p̄loquar. De Cereris quoque initiatione, quā Græci *θερμοφώρα* vocāt, hoc est, legum lationes, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere: Danaī filias extitisse, q̄ ritum hunc ex Aegypto attulerūt, eoq; Pelasgicas foeminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolutus est, à solis Arcadibus, qui à Peloponnesibus nō eiekti sunt, sed relictī, conseruatus. Aprie extincto, regnauit Amasis è tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum inter iniria Aegyptij contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt q̄ plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Sed hos Amasis ad se solertia, non asperitate perduxit. Erant ei cū alia bona infinita, tum verò peluis aurea, in qua tam ipse q̄ oēs conuiuē semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaq; dei statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit. Aegyptij simulacrum adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri è popularibus edoctus, conuocatis Aegyptijs aperit, ex illa pelui, in qua primò Aegyptij euomere imingereq; & in qua pedes abluere consuefent, factum esse simulacrum, quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat p̄inde atque peluim esse factum: qui si antehac fuisset plebeius, in p̄sentia tñ esset rex, eoq; iubere, vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit Aegyptios, ita vt æquum censerent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: Ab aurora vsque dum refertum est forum, accuratè negocia q̄ offerebant, agebat. Deinde potabat, & inter potatores iocabatur, morionem agens ac scurrā. Quibus rebus offensi amici, talibus cum verbis castigabant: Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. Ita & Aegyptij cognoscerent à magno sibi viro p̄sideri, & tu melius audires. Nunc haudquaq; facis è regia dignitate. His ille rōdit: Arcus ab his quorum sunt, cū est opus intendi, eos si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos cū indigeant vti, ita & hominis institutum, si assiduo laborare studio, nec vllam partē ad lulum sibi indulgere velit, fore vt pederentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tēpus impertio.

Cubitus Aegypti.
Cubitus Samius.
Memphi legunt alii, qui, quam in Græco codice semper sit Memphis.
Memphis repetitur apud Strabon.
Apries stragulatur.
Saitanorū regum sepulcra.

Mysteria.
Thelmo-phoria.

Amasis rex.

Peluis aurea.

Appositissima similitudo.

Hæc Amasis amicis respondit. Eteñ fert Amasis, cùm priuatus foret, fuisse potãdi iocandiq; cùm dicacitate studiosus: & vir neutiq; rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantẽ necessaria defecissent, solitus circumeundo furari. Et cùm reposceretur ab his qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci ad oraculum quodcunque eo in loco erat: & frequenter ab oraculis conuictus, frequenter absolutus. Et postq̃ affecutus est regnum, hæc egit: Quicunq; dij eum furti absoluerant, horum templa neq; curæ habuit, neque vlla re ad stabilimentũ donauit, neque adiens sacrificauit, tanq̃ nil mererent q̃ redderent falsa responsa. Qui autẽ eum p̃nunciauerant furem, hos tanq̃ verẽ deos, nec mendacia reddẽtes oracula, maxime coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longẽ superans cetera tum sublimitate, tum magnitudine. Tanta est vastitas lapidum atque substructionũ. Quinetiã ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidẽ posuit. Alia quoq; saxa p̃grandia in apparatũ cõportauit, ducta partim è lapidinis q̃ iuxta Memphim sunt, partim vtique q̃ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, q̃ à Sai distat viginti dierum nauigatione. Ad hæc, q̃ non minimẽ, sed maximẽ omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina: in quo afferendo, trienniũ consumpserunt duo millia delectorum virorũ, q̃ oēs erant gubernatores. Eius tecti extrinsecus est vnus & viginti cubitorũ lōgitudō, quatuordecim latitudo, octo sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum tñ duodeuiginti & amplius cubitorũ est lōgitudō, quinq; sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. Nã ob id aiunt in templum nõ fuisse p̃tractam, q̃ tecto aduecto cùm spirasset eius vehendi architectus, vtpote p̃tæsus diutino tempore operæ, ea de re stomachatus Amasis, nõ p̃miserit hominem vterius trahere. Nonnulli aiunt quẽdam ex his, q̃ vestibũ lapidẽ agebãt, ab illo fuisse oppressum, ideoq; lapidẽ nõ introductum. Donauit p̃terea operib; ob magnitudinem spectaculo dignis cùm alia templa insignia, tũ in Memphi tẽplum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis 75. pedum. Superq; idem pauimentũ gemini colossi stant ex Æthiopico lapide, viciũ pedum magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes. Cuius instar est alter in Sai lapis, eodem habitu iacens. Illud etiã quod in Mẽphi est templum ingens & spectatu dignissimum, aiunt Amasim, ædificasse. Sub Amasi rege dicitur Ægyptus fuisse maxime beata, in his q̃ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione p̃ueniunt: & vrbes q̃ incolerent tunc, fuisse numero illic viginti millia. Amasis quoq; is exitit, q̃ legẽ hanc apud Ægyptios cõdidit, vt singulis eorum quotannis apud p̃uinciarum p̃sides demonstrarent vnde viuerent. Et qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitimẽ viuere, is morte afficeret. Quã legem Solon ab Ægyptijs mutuatus, Atheniensibus tulit, quam illi q̃ sit castissima, assidue vsurpant. Amasis, qm̃ Græcorũ erat studiosus, cùm alia in quosdam Græcos officia cõtulit, tum his qui in Ægyptum cederent, dedit facultatem Naucratem urbem incolendi. Qui verò eorum nollent illic habitare, sed nauigando negociari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Adeò maximum eorum fanum atque celeberrimum vocatur Græcum. Ciuitates autem q̃ cõmuniter extruxerunt, sunt: Ionum quidem Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis. Æolorum verò vna Mytilene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his p̃fecti emporij p̃bentur. Ceteræ ciuitates q̃ consortes huius rei sunt, non rei ad ipsos p̃tinentis cõsortes sunt. Separatim tñ ædificauerunt Æginetæ quidem Iouis, Samij autẽ Iunonis, Milesij verò Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis. Præter hoc in Ægypto aliud nullum. quod si quis in aliud aliquid Nili ostium applicuisset, is necesse habebat deierare se venisse inuitum, dato iureiurando se eadem naui ad Canobicũ nauigaturum: & si id minus per contrarios ventos posset, onera fluuialibus nauigijs circumacturum lustrando Delta, donec perueniret Naucratem. Ita Naucratis in honore erat. Iã verò cùm Amphictyones templum, quod nunc Delphis est (q̃ illud prius sua spõte deflagrauerat) trecentis talentis cõstruẽdũ locassent, Delphi, quos quarta

pars

Mineruæ
vestibulũ
in Sai.
Colossi
andro-
sphinges.

Ædificiũ
è saxo so-
lido.

Ægypti vr-
bes quot.
Lex de vi-
ctus ratio-
ne danda.
Solonis
lex.

pars sumptus cōtingebat, circa ciuitates vagi cū aliundē, tum verò non minimū ex Ægypto retulerunt. Nā Amasis q̄dem eis mille talenta aluminis, Græci aut̄ q̄ Ægyptum incolebant, vicens mnas donauerunt. Cum Cyrenæis quoq; Amasis amicitiam societatēq; iniit, ita vt illinc vxorem etiā putarit sibi esse ducendā, siue fœminē Græcē amore captus, siue aliās ob beneuolentiam Cyrenæorū. Vxorē quā duxit, alij volunt filiā fuisse Batti filij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares viri spectati, noīe Ladice. Cum qua dum in toro cubaret, cōcumbere nō poterat, cū tñ alijs mulieribus vteret. Id cū diu fieret, ad eam Amasis: Tu verò, Inquit, vxor veneficio me læsisti: ideoq; nullo machinamento vales effugere, q̄ minus inter oēs mulieres teterrima pereas morte. Ladice cū pnegando nihilò placatiorem redderet Amasim, vouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis (hoc em̄ sibi esse machinamentū) statuā Cyrenas se illi missurā. Cōcepto statim voto coijt cū ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eā perq̄ valde dilexit. Et Ladice votum deæ p- soluit, facta statua, Cyrenasq; missa, q̄ ad meā vsq; memoriā incolumis erat extra vr- bē Cyrenensem posita. Hanc Ladice Cābyfes, posteaq̄ Ægypto potitus est, cognito qnā esset, Cyrænas illāsam remisit. Donauit item Amasis dona q̄ misit in Græciam, Cyrenas quidem statuam Mineruæ inauratam, & sui imaginem pictura adumbratā. Lindum autem duo lapidea Mineruæ simulacra, & thoracem lineum spectaculo dignum. Samum verò Iunoni bifarias sui imagines, quē magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam vsque ætatem. Samum quidem propter hospitium, quod inter ipsum erat, & Polycratem Aeacis filium. Lindum autem nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danaï filia, postq̄ agnitæ sunt, cū filios Ægypti effugerant. Hæc donaria dedicauit Amasis, primusque mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit prouinciam.

Ladice vxor Amasis.

Votum Ladice.

Veneris auxilium.

Donaria Amasis varia.

Cyprus primum ab Amasi capta.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER TERTIVS,

QVI INSCRIBITVR THALIA.



DVERSVS hunc Amasim Cambyfes Cyri filius, cōparato cū ex alijs quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Aeolibusq; exercitu, bellum mouit ob hanc causam: Misso in Ægyptum legato, Cambyfes petijt ab Amasi filiā, & petijt cōsilio cuiusdā Ægyptij, qui Amasi erat insensus, q̄ se potissimū ex omnibus Ægypti medicis Amasis ab vxore & liberis abstraxisset, amandādo in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasim miserat petitum ocularium medicum, oīm q̄ in Ægypto essent, pstantissimum. Ob id insensus Amasi Ægyptius, instituit suadere Cambyfi, vt ab Amasi filiā peteret: vt ille aut moerore afficeret data filia, aut non data Cābyfi redderet inuisus. Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. Nā & Cambysem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, sed pellicis: & Persarum potentia grauabatur horrebatque. Hęc reputans, ita sibi faciendum statuit: Erat Aprijs superioris regis filia, noīe Nitetis vnica, domi relicta, grandis atque speciosa. Hanc puellā Amasis vestitu pariter & auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam cū post aliquantum tempus Cambyfes salutasset, filiam Amasis appellans, ipsā ad eum: Rē, inquit, rex ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu comptam transmittit, tradens tibi pro sua, cū re vera sim Aprijs filia, quem ille dñm suum cum Ægyptijs rebellās interemit. Hic sermo extitit causa, q̄ Cambysem Cyri vehementer indignatum induceret aduersus Ægyptum. Atque ita quidem memorant Persæ. Ægyptij autem Cambysem suum vendicant, asserentes ex hac Aprijs filia illum esse genitum. Cyrum em̄ fuisse q̄ ad Amasim miserit super filia, non Cambysem. Quod cū dicunt, non rectē dicunt, etsi eos hoc non latet. Nam si qui alij pfectò, & Ægyptij rectē norunt mores Persarum, apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Calsandanes filius erat Cambyfes, Pharnaspe viro Achæmænide genitæ, nō mulieris Ægyptiæ. Sed Ægyptij rem gestam transferunt, fingentes sibi

Cābyfes. Belli inter Cābysem et Amasim occasio. Ocularius medicus.

Nitetis puella.

Ægyptiorū de Cambyse opinio.

Lex Persarum.

cum Cyri familia intercedere cognationem. Et hæc quidem ita se habent. Cæterum ille sermo mihi non probatur, quo dicitur, mulierem quandam Persidem ad uxores Cyri introgressam, cum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia conspiceret, supra modum admirandam magnis tulisse illam laudibus: eique Cassandane (quæ Cyri esset uxor) ita dixisse: Me, quæ talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, proponens quandam ex Ægypto ancillam, videlicet infensam Niteti, ista dixisse, & ei maximum natum filiorum Cambysem subiecisse: ego verò tibi mater, cum in virilem ætatem adolevero, summa Ægypti reddam imam, & imam summa. Idque dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulieribus. Et cum in virilem adoleuisset ætatem, & regnum obtinuisset, huius rei memor, Ægypto bellum intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc summam expeditionem. Erat quidam auxiliarius Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir consilio prestans, & in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio quid Amasi succensens, nauigio profugit ex Ægypto, volens in colloquutionem venire Cambysem. Eum Amasis (quod inter auxiliares non parui momenti esset, quodque res Ægypti copertissimas haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaque ad hominem insequendum mittit cum triremi cunuchorum fidissimum, qui Phane affecutus in Lycia cepit, sed non retulit in Ægyptum, ab illo prudentia superatus. Nam Phanes matris custodibus abiit in Persas, Cambysemque molientem aduersus Ægyptum expeditionem, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eique cum alias Amasis res exposuit, tum verò quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret, oratum ut sibi tutum preberet transitum. Hanc enim duntaxat patet ingressus in Ægyptum. Nam à Phoenice usque ad montes Cadytis, quæ est urbs eorum Assyriorum, qui nunc Palæstini vocantur. A Cadyti (ut mea fert opinio) non minore urbe, quæ Sardis emporia, secundum mare usque ad urbem Ienysum, Arabicæ ditionis est. Ab urbe Ienysus rursus Syriacæ usque ad lacum Serbonitidis, iuxta quæ Casius mons pertingit ad mare: à Serbonitidis lacu, in quo se Typhon fert occultasse, deinceps iam Ægyptus est. Hoc tamen intercapedinis inter urbem Ienysum, & montem Casium, & lacum Serbonitidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehementer aridus. Verum quod pauci eorum qui in Ægyptum nauigant, notum habent, hoc dicere: Ex omni Græcia, & præterea ex Phoenice, portatur in Ægyptum bis quotannis vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (ut sic dicam) vas vinarium fictile aspici vacuum potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti puinciarum necesse habent ex sua quisque urbe colligere vasa testacea, quæ Memphim portentur. Eadem è Memphi alij aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca. Ita hydriæ superuenientes in Ægypto sumptæ, ad veteres in Syriam portantur. Atque hunc in modum, quem dixi, aqua contracta, Persæ usi fuerunt, qui hoc ingressu apparatuque celerrimè Ægypto potiti sunt. Sed tunc cum in expedito aqua non esset, Cambyses audito hospitis Halicarnassei consilio, missis ad regem Arabum nuncijs, tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaque, inuicem fide. Arabes seruant fidem inter homines ut qui maximè, quam in hunc modum dant: Quoties foedus inire volunt, alius quidam medius inter vtrumque stans, acuto lapide vulnerat volam, iuxta maiores digitos eorum, qui foedus ineunt. Deinde sumpto flocco ex vtriusque vestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inungendum inuocans Bacchum & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester foederis inter amicos contrahendi, vadatur hospitem, aut fortè ciuem, si cum ciue res agitur. Quod foedus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Bacchum quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, solos deorum esse arbitrantur. Ac se exemplo Bacchi cæsariem tondere profitentur. Tondentur autem, in rotundum tempora subradentes. Igitur postquam foedus cum nuncijs iniit Arabs, talem rem cõmentus est: Camelos omnes, posteaque vtriusque camelinis aqua completis onerauit, egit ad loca humore carentia, ibique Cambysis exercitum prestolabatur. Ex his prænarrantur, hoc quod dixi propius fidem est: tamen quod minus credibile est, quoniam quidem commemoratur, commemorare debeo. Est magnum

in Ara-

Phanes.

Phanes ad
Cambysem.Fictilia vi-
naria vasaFides Ara-
bæ constā-
tissima.Vrotalt.
Alilat.

in Arabia flumen noīe Corys, exiens in mare qđ dicīt rubrum. Ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis, alijsq; crudis corijs cōsutum, tanta longitudine pduxisse, vt ad loca arida p illum aquam pduxerit: Inq; ipso arido solo ingentes cister nas fodisse, q recepta aqua potū suppeditarent. Et cū sit à flumine ad terrā aridam 12. dierum via, p tres aquæ ductus in totidē partes aquam deduxisse. Apud Nili autē ostiū, qđ dicīt Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cambysem operiens. Nā Amasim Cambyfes in Ægyptum pgressus, nō viuum nactus est, sed defunctum, cum quatuor & quadraginta annis regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis expertus, defunctusq; & sale conditus est, & in sepulcris q ipse ædificauerat, situs intra templum. Sub eius filio Psammenito maximū extitit Ægyptijs portentū. Apud Thebas Ægyptias, quod neque prius vnq, neque postea ad meam vsque ætatem contigit, vt ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tū tunc pluit guttis. Persæ vbi sicca nea peragrauerunt, subsedere vicini Ægyptijs, tanq iam cōgressuri. Ibi Ægyptiorū auxiliarij Græci & Cæres, Phani, qui externum exercitum in Ægyptum abduxisset, infensi, hoc rei in illum sunt machinati: Filios q erant à Phane relictī in Ægypto, in castra perducunt, atq; in cōspectū patris, posito in medio duorum exercituum crater: dehinc, pductos singulos puerorū super craterem obtruncāt. Oībꝫ interfec̃tis, vinum & aquam craterē intulerunt. Quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commissō, perquā multis vtrinq; cadentibus, in fugā vertuntur Ægyptij. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie ceciderunt, cū iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, seorsum Ægyptiorum. Sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis. Ægyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, facile mihi persuadentes, q Ægyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluiscendi. Nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Ægyptios caluos videat. Cuius rei hoc causæ est, quod robusta capita gestant. Ac Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quod à principijs imbuuntur operire capita, gestantes pilea tiarasq;e. Hæc ego huiuscemodi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui vnā cum Achæmene Dārij ab Inaro Afro sunt cæsi. Ægyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capeffunt. Ad quos, cū se recepissent Memphim, misit Cambyfes aduerso flumine nauim Mitilenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphim vident, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrūpunt, virosq;e frustratim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Ægyptij quidem post hæc obsessi aliquādiu, restiterunt. Afri verō id animaduertentes, eadem sibi quæ Ægypto contigissent veriti, sese citra pugnam dediderunt, tributumq;e inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidem vt Afri timentes, similia & ipsi fecere. Cambyfes mu nera quæ ab Afrijs venere, perbenignè accepit: quæ autem à Cyrenæis, succēsens (vt opinor) q exigua erant (quingentas enim mīas argenti miserant) has sua manu prehenfas, disperfit in milites. Decimo die quā muros Memphis cepit Cābyfes, Psammenitū Ægyptiorū regem, q sex oīno regnarat menses, deposuit in suburbanis, ignominia grā, cum Ægyptijs alijs, vt eius animum experiretur. Hoc factō, filiam illius vestitu seruili circumdatam, cum hydria ad aquam emisit: & cum ea similiter indutas alias, quas delegerat, primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum eiulatu, ploratuq;e, cæteri quidem patres conspectis filiabus tam malè acceptis, vicissim vociferati sunt atque fleuerunt. Psammenitus autem cū id puidisset ac cognouisset, humi vultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus, secūdo loco Cambyfes ante oculos Psammeniti misit filium eius, cum duobꝫ millibꝫ Ægyptiorū, æqualis ætatis, vinctas fuisse ceruices, & frenata ora habētibꝫ. Ducebantur aut luituri poenas his Mitylenæis, q cum naui fuerant ad Méphim obtruncati. Ita em̃ cē fuerant regij iudices, pro singulis suorum interfec̃tis, denos primorum Ægyptiorum

Corys flui-
uius.
Canalis
mira lōgi-
tudinis

Psamme-
nitus rex.

Amasis
mors.

Pluuia
apud Æ-
gyptios
portētoſa.
Thebarū
Ægyptiarū
mirum.

Phanē vl-
ciscuntur
Ægyptij.

Capita cur
Ægyptijs
dura, Per-
sis fragilia
Caluitiel
causa.

Psamme-
nitus de-
ponitur.

interficiendos. Pſammenitus prætereuntes intuens, & filium animaduertens duci ad mortem, alijs Aegyptijs qui circumſedebant complorantibus, atq; indignè ferentibus, ipſe idem quod erga filiam, fecit. His quoque prætergreſſis accidit, vt quidam cōporum eius iam natu grandior, priſtinis bonis delapſus, ac nihil habens, niſi q̄ inops mendicabat, obiret exercitum, nec non Pſammenitum, aliosq; Aegyptios in ſuburbanis confidentes. Quem vt conſpexit Pſammenitus, erumpentē ingenti fletu, compellans nomine amicum, caput ſuum cædebat. Aderant autem ei obſeruatores tres, qui vt quicque ab illo fiebat, ex omni viarū exitu Cambyſi renunciarent. Ea q̄ fiebāt admiratus Cambyſes, miſſo nūcio Pſammenitum ſic percontatus eſt: Pſammenite, herus te Cābyſes interrogat, quāobrē tu q̄ viſa filia indignè affecta, viſo filio ad mortē eunte, neq; eiulaſti, neq; fleuiſti, pauperem tanti feceris, tibi vt ab alijs audiui, non p̄pinquum. Et Cābyſes qdē ita interrogauit. Pſammenitus autem his verbis r̄ndit: Fili Cyri, domeſtica mala erant maiora, q̄ vt poſſem ea deſlere. At amici lamentatio digna lacrymis fuit: q̄ ē multis ac fortunatis opibus ad inopiā recidit, in extremo limine ſenectutis. Hæc vbi reſponſa ab hoc renunciata ſunt, viſus eſt illis Pſammenitus, vt ab Aegyptijs ferē, rectē r̄ndiſſe. Croeſusq; diciſt illacrymaſſe, itē q̄ aderāt Perſæ: ipſiq; Cambyſi miſerationē ſubiſſe, vt p̄tinus iuſſerit & filium, ex his q̄ morti addicti eſſent, liberari, & patrem ē ſuburbanis excitatum ad ſe p̄duci. Sed filium qdē qui adierunt, nō iam ſuperſtitē inuenerunt, ſed primo loco truncatum: ipſum verò Pſammenitum excitatum, ad Cambyſem p̄duxerunt: vbi reliquū vitæ degit, nihil violentum paſſus. Qui ſi nō cōpertus fuiſſet affectaſſe res nouas, accepiffet Aegyptum, vt eam p̄curaret. Nam cōſueuerunt Perſæ in honore habere filios regū, etiamſi qui ab eis deſeciffent, tñ illorum filijs reſtituere principatum. Quod eos ita facere conſueſſe, cū alijs p̄multis poteſt p̄bari documentis, tum verò hoc, q̄ Thannyra Inari Afri filio recepit, quem pater obtinuerat, principatum, quodq; Pauſiris Amyrthæi filius & ipſe paternum recuperauit imperium. Nec ipſis Inaro & Amyrthæo quicq̄ ampli⁹ à Perſis irrogatum eſt. Nunc Pſammenitus malè cogitans, mercedē accepit. Nam cū ad defectionem Aegyptios induxiſſet, captus eſt: ac deinde à Cambyſe conuictus, epoto cruore taurino expirauit. Atque hunc in modum iſte deceſſit. Cambyſes autem ē Memphi vr̄bem Saim abijt, animo faciendi quæ fecit. Etenim ſimul atque in c̄des Amas̄is ingreſſus eſt, imperauit cadauer Amas̄is ē conditorio efferri: deinde prolatum verberibus cædi, ac vellicari, & ſtimulis pungi, omni denique contumelia infeſtari. Quod facientes poſtquam defatigati erant (nam cadauer, vtpote ſalitum reſiſtebat, nec quicquam omninò elidebatur) iuſſit cremari: haudquaquam pia iubens: quia Perſæ denm eſſe ignem arbitrantur, & apud neutros moris eſt cremare cadauera: apud Perſas quidem, propter id quod dictum eſt, quia nefas eſſe aiunt deo depaſci cadauer hominis: apud Aegyptios autem, quia p̄uaſum habent ignem animatam belluam eſſe, & omnia quæ naſcuntur deuorare: & poſtq̄ deuorando fuerit expleta, vnā cum ipſa re deuorata emori. Ideoque non eſſe apud eos conſuetudinem, mortuum belluis tradendi, ſed ſaliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris probatam rem iuſſit agi Cambyſes. Quanquam (vt ipſi aiunt Aegyptij) non Amas̄is fuit qui ita paſſus eſt, ſed alius quidam Aegyptius, eadem quæ Amas̄is ætate: quem Perſæ Amasim arbitantes vexauerunt. Memorant enim Amasim, cū ex oraculo audiſet, quæ circa ſe deſunctum futura eſſent, hoc modo rei venturæ medendum putaſſe: vt eum hominem qui flagellatus eſt, ad poſtes ſepeliuerit extra conditorium ſuum, ſe autem in conditorij quām intimo reſeſſu collocari filio mandaue- rit. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amas̄is fuiſſe mandata, de ſua & alterius hominis ſepultura, ſed aliās ab Aegyptijs adornata. Secundum hæc Cambyſes conſtituit trifariam mouere bellum, aduerſus Carthaginienſes, aduerſus Ammonios, aduerſus Aethiopes longæuos, qui Africam ad australe mare incolunt. Aduerſus Carthaginienſes nauticis copijs, aduerſus Ammonios peditatu, aduerſus Aethiopes prius exploratores mittendos, per ſpeciem dona ferendi illorum regi, ſpectatum illic

Amici de-
ploratio.

Perſarum
erga deu-
ctos regis
clemētia.

Pauſiris A-
myrthæus.

Pſamme-
nitus tau-
rino ſan-
guine epo-
to obiit.

Ignis deus.
Cadauera
vbi & cur
nō cremā-
tur.

Ignis aia.

Cambyſis
expeditio.
nes.
Longæui
populi Ae-
thiopes.

illic mensam Solis, nunquid re vera esset: simulq; res Æthiopicas exploratum, Solis mensa talis esse memoratur. Est in suburbanis pratum, oim quadrupedum affa refer-
tum carne, quam p noctem singuli ciuiū magistratus pperant ponere: ad eamq; vbi
illuxit, cui libet epulatum licet accedere. Hæc ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiūt.
Et mēsa quidem (q̄ Solis vocat) talis esse fertur. Cambyfes aut vbi statuit speculato-
res dimittere, continuo ab vrbe Elephatina accersit ex Ichthyophagis, id est, pisce ve-
scantibus, maximè gnaros Æthiopicæ linguæ. Dum isti veniunt, interea nauales co-
pias Carthaginem versus nauigare iubet. Verum hæc executuros se Phœnices nega-
uerunt. Esse em̄ magno cum illis iureiurando se deuinctos. Præterea nō facturos san-
ctè, si aduersus liberos suos militarent. Nā cæteri, Phœnicibus ire recusantib; ad pu-
gnandum haud idonei erant. Ita Carthaginenses, quo minus in seruitutem Persarū
redigerent, euaserunt: qm̄ Cambyfes haud æquum ducebat vim afferre Phœnicib;,
qui seipsos Persis dederant, ex quibus nauticus oīs cōstabat exercitus. Cyprij quo-
que, qui aduersus Aegyptum in militia erant, sese & ipsi dederāt. Cābyfes, posteaq;
ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad Æthiopes misit, iussus cum
ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre amiculū purpureum, aureumq; torquē tor-
tilem, & armillas ac vnguenti alabastrum, cadumq; vini Phœnicei. Æthiopes hi, ad
quos misit Cambyfes, feruntur esse maximī oim hominum atque pulcherrimi: diuer-
sisque vti à cæterorum hominum ritibus, cum alijs, tum verò hoc circa regnū, q̄ quē
è popularibus maximum pro magnitudine validum iudicant, hunc regem diligendū
censent. Ad hos itaque viros Ichthyophagi venerunt, offerentesque regi munera, ita
locuti sunt: Cambyfes Persarum rex cupiens amicus tibi fieri atque hospes, nos mi-
sit, iubens vt in colloquium tuum veniremus, tibi que hæc dona daremus, quorū ipse
vfu maximè delectatur. Ad hos Æthiops gnarus ad speculandum venisse, talia respō-
dit: Neque rex Persarū vos ideo cum donis misit, q̄ magni faciat hospitium meū, ne-
que vos vera loquimini, quippe q̄ ad explorandū nostrum imperium venistis: neque
iustus ille vir est. Si em̄ iustus foret, alienam regionem non affectaret, sed esset sua cō-
tentus, nec homines (à quibus nihil laceffit) in seruitutem redigeret. Ei nūc vos
hunc arcum date, ita dicentes: Rex Æthiopum regi Persarum cōsilium dat, qm̄ Persæ
tam facile trahent tanta magnitudine arcus, tunc aduersus longæuos Æthiopes cum
maioribus copijs moueat bellum. Interim dijs gratias habeat, qui non inducunt in
mentem filijs Æthiopum, vt præter suam velint aliam comparare regionem. Hæc lo-
cutus, arcum laxauit, eisque qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo ro-
gauit, quidnā esset, & quomodo confectum. Et cum Ichthyophagi veritatem de pur-
pura, deque tinctura dixissent: *Dolosi, inquit, hoies, dolosa sunt vestimenta.* Secūdo
loco de auro sciscitatus, de tortili monili atq; armillis, ornatum eius rei exponentib;
Ichthyophagis, risit, atq; existimans vincula esse, inquit robustiora apud se vincula es-
se. Tertiò sciscitatus vnguētū, cum illi de cōfectura, vnguētūq; ratione dixissent, idē
dixit qđ de vestimento. Vbi ad vinū peruenit, eiusq; cōficiendī rōnē audiuit, maiore
in modum delectatus potu, pcontatus est, q̄būsnā reb; vesceret rex, & quod longissi-
mum tempus à viro Persa viueret. Isti dixerunt, vesci regē pane, exponentes tritici na-
turā: pfectissimūq; diu viuendi spacium homini Persæ pponi 80. annos. Ad hæc Æ-
thiops nihil se mirari, inquit, si stercore vescētes paucis viuerēt annis. Nā ne tot qđē
annis victuros, nisi hoc potui acceptū referrent. Affirmantibus Ichthyophagis ita es-
se de vino (hoc enim ipsos Persis subdidisse) interrogatus vicissim rex ab Ichthyopha-
gis de vita & victu, plerosque è suis ait ad centum viginti annos peruenire, nonnul-
los etiam hoc ætatis transcendere: cibum eis esse carnē coctam, & potum lac. Et cum
speculatores de numero annorum mirarentur, ad fontem quendam eos deduxit, in
quo loti efficiuntur perinde atque inuncti, violam olentes. Eam aquā aiebant explo-
ratores adeò inualidā, vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidem, & q̄ leuiora
sunt ligno: sed omnia pessum ire in pfundū. Hæc aqua si verè apud illos est, qualis cō-
memorat, ideo lōgæui existunt, q̄ ea seper vtunt. Deinde à fonte rex istos ad carcerē
dedu-

Solis mēsa.

Explorato-
res Cāby.

Cambyfis
dona ad
regem Æ-
thiopum
Macrobio-
rum.
Alabastrus
vnguenti.
Rex vbi
statura
maximus
deligitur.
Æthiopis
respōsum
ad regem.

Iusti prin-
cipis offi-
cium.

Dolosi ho-
mines, do-
losa & eo-
rum vesti-
menta.

Persarum
victus vi-
uēdiq; spa-
cium.
Æthiopū
victus, vi-
taque lon-
gissima.

Fōtis mirū

deduxit, vbi viri oēs aureis vinculis erant alligati. Est aut apud hos Æthiopes oīm rarissimum ac p̄ciosissimum æs. Inspec̄to carcere, exploratores inspexerunt & mensam q̄ dicit̄ Solis. Post hanc ad extremum inspex̄re eorum, sepulcra, q̄ dicūt̄ e vitro esse constructa hunc in modum: Posteaq̄ mortuum siue Ægyptiorum, siue aliorū more arefecerunt, totum gypso inducunt: picturāq̄, exornantes repræsentant quoad potest effigie eius. Deinde cippum ei è vitro, quod apud illos, multum est, & facile effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neq; odoris ingrati, neq; foeditatis vllius exhibens: sed oīa ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum maxime p̄p̄inqui intra ædes annum tenent, offerentes ei oīm rerum primitias hostiasq̄. Anno exacto efferunt, circaq̄ urbem statuunt. Omnib; exploratores inspectis reuersi sunt. Qui cū hęc renunciaissent Cambysi, cōtinuò ira percitus aduersus Æthiopes exijt in expeditionem: neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neque secum ipsō ratione inita, q̄ in extrema terrarum faceret expeditionem: veluti vesanus, nec mentis cōpos, simul atque Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcisq̄ aderant illic manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventum, delegit de exercitu 50. circiter millia, quibus p̄cepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incendere: ipse cum reliquis copijs aduersus Æthiopes contendit. Sed anteq̄ quintam itineris partē confecissent, exercitum protinus eius cōmeatus oīs (quē secum habebat) defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyfes si respuisset, ac retrodixisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset. Nunc nihil pensi habens, assiduē processit vlt̄ius. Milites quādiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt. At vbi ad sabulum peruenire, ibi nonnulli diram rem perpetraverunt. ~~Nam sortiti ex seipsis decimum quēque comederunt.~~ Id audiēs Cambyfes, veritus suorum mutuam depastionem, inter-

Expedi-
tio
temeraria
Cambysis.

Iouis Am-
monij tem-
plum accē-
di iussum.

Mutua mi-
litum de-
pastio.

~~que comederunt.~~ Id audiēs Cambyfes, veritus suorum mutuam depastionem, inter-

Aeschrio-
nia tribus.

missa aduersus Æthiopes expeditione, retrò redijt, Thebasque peruenit, multis de exercitu amissis. Et cū è Thebis descendisset Memphim, Græcos missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus Æthiopes ita gessit. Copiæ autem q̄ aduersus Ammonios missæ erant, à Thebis profectæ, itineris duces sequebantur: ac visi sunt vsque dum ad urbem Oasim peruenerunt, quam incolunt Samij hi, qui feruntur è tribu Aeschronia esse, septem dierum per arenas itinere distantem à Thebis, quæ regio vocatur beatorum insula. In hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios, & qui ab his audierunt, nulli alij quicquam habent dicere. Nam neque ad Ammonios peruenerunt, neque retrò reuerterunt. Ab ipsis autem Ammonijs fertur: Cū illi ex vrbe Dasim per arenam iter facerent, iamque medio ferè spacio inter Dasim & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse: atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. Ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse Memphim regresso, Apis quem Græci vocant Epaphon, apparuit. Aegyptij, simul atque Apis extitit, vestimenta quāpulcherrima ferre, & celebrādo festo operam dare. Id tunc facientes Aegyptios Cambyfes intuens, ratusque ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudijs, præpositos accersit Memphis: quos, vbi præstò fuerunt, interrogat, quid ita, cū antea se apud Memphim agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaq̄ ipse redijisset, parte copiarum amissa. Illi dicere: dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tunc omnes Aegyptios solennem celebrare lætitiā. Hęc vbi audiit Cambyfes, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte multauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum venire. Quibus eadem referentibus dixit: Si quis deus mansuetus ad Aegyptios veniret, fore vt se non lateret. Hactenus locutus, iussit sacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis idēque Epaphus è vacca genitus, quæ nullum iā alium potest concipere foetum, quam Aegyptij aiunt fulgure ictam, concipere ex eo Apim. Habet hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem

Arenæ vis.

Epaphi fi-
gura.

dorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaq; Apim sacerdotes adduxere, Cambyſes veluti vecordior, educto mucrone cum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansq; ad sacerdotes inquit: ~~O capita nequam, huiusmodi dii existunt, sanguine atque carne p̄diti, & ferru sentientes: dignus nimirum Aegyptijs hic deus.~~ Nos certè ludibrio habuisse nō uos iuuabit. Hæc locutus, imperauit his, quorum munus erat, vt sacerdotes quidem flagris caderent, Aegyptios autē (vt quenq; feriantem adipiscerentur) occiderent. Ita festum solutum est: sacerdotes mulctati. Apis fauciatus femur, in templo iacens exta buit: quem è vulnere extinctum tumulauere sacerdotes, clam Cambyſe. Ob hoc scelus (vt Aegyptij aiunt) continuo Cambyſes insaniit, cum ne prius quidē cōpos mentis quidē fuisset, exorsus primū ppetrare facinus in Smerdim, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quē ex Aegypto remiserat in Persas, liuore commotus, q̄ solus ille Persarum arcū (quem Ichthyophagi ab Aethiope attulerāt) ad duos digitos traheret: qđ nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto, hanc vidit in somnis Cambyſes visionē: Nuncius quidā è Persis veniens, ei nunciare est visus, Smerdim in regio sedentem solio cælum contingere vertice. Ob id Cambyſes sibi metuēs, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interimendum Prexaspen, sibi ex oībus Persis virum fidelissimum. Hic vbi Susa cōscendit, Smerdim necandum curauit (vt quidam aiunt) cum eum eduxisset venatum: qđā inquit, cum ad mare rubrum p̄duxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Cābyſis extitisse. Secundum autem scelus, sororis necationem, in Aegyptum eum secutæ: qđ ex eisdem parentibus erat soror, atque eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem: Cum antehac Persæ sorores in matrimonium accipere nequaquam consueuissent, Cambyſes vnus sororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam vxorem, qm̄ rem insolitam facere cogitabat, accersit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Persis viri, suntq; perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Hi apud Persas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpreses, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex sit, quæ sinat volentem cū sorore contrahere matrimonium. Iudices & iuste & ingenuè respondentes, negant vllam se inuenire legem, quæ sinat fratri nubere sororem, quandam tamen inuenire legem, ~~quo liceat regi Persarum facere quicquid libeat.~~ Ita neque legem abrogarunt metu Cambyſis: & ne legem tuentes ipsi perirent, aliam inuenerunt, adiutricē eius, qui sororem in matrimonium ducere velit. Itaque Cambyſes eam quam dixi duxit vxorem. Aliquantoq; post & alteram. Harum iuniorem, quæ ipsi contra Aegyptum comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Græci quidem aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hanc interfuisse spectaculo: & cum à leunculo catulus superaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro, superuenisse. Et cum duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyſe dum id cernit capiente voluptatem, hanc ei assidentem, illachrymassē. Ea re animaduersa, Cambyſem interrogasse quidnam lachrymaretur? & mulierem dixisse, se viso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, quod subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore ultorē. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe fuisse interemptam memorant. Aegyptij vero ob id, quod cum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusque decerpitis folijs virum interrogauit, vtrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: cum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambyſem indignatione percitum, insiliisse calcibus in prægnantem, eamq; abortu edito decessisse. His rebus Cambyſes in p̄cipuos domesticorum insaniebat, siue id p̄pter Apim, siue aliundē: qualia multa in rebus humanis mala cōtingere cōsueuerunt. Etenim fertur Cambyſes ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidam sacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidū esset, eius ne mentem quidē sanā fuisse. Atq; in alios quoq;

Cambyſes
in Apim
impetum
facit.

Vox sapientis
p̄ia licet ab
humani Ty.
ramno glori.

Cambyſis
somnia.

Prexaspen
ab Iustino
non appel
latur, sed
Comaris.

Smerdis

quem alij
Mergidem
appellant.

Cambyſes
parricida.

Persarū in
dicum cal
liditas.

Cambyſis
soror oc
cisa.

Iudices re
gij apud
Persas.

Regi Persa

Vox adij
rum licet
libent.

Historia sciti
dignissima.

Lactucæ
thyrsi fra
trum con
cordia cō
paratur.

**Cambyſes
vinolétus.**

**Croci Sal-
sum ad Cā
bysem di-
ctum.**

**Crudelis,
Cambyſis
ſacipora.**

**Cræsi libe
ra admo-
nitio.**

**Croesus
qua via à
Cambylis
furore ser-
uatus.**

**Vulcani tē
plum & sta
tua.
Pataici.**

Perſas inſaniſſe, veluti in Prexaſpem, quem ꝑcipuo honore ꝑſequebatur, & qꝫ ad eũ nuncios ꝑferebat: & cuius filius Cambyſis vina miſcebat, qui honos & ipſe non par uus eſt. Ad hunc fertur dixiſſe Cambyſes: Quẽnam virum Perſæ me eſſe cenſent, aut qualem de me ſermonem habent? Et iſte ei reſponſiſſe: Here, cætera quidem oĩa in te magnis laudibus ferunt, ſed nimis te vino deditũ aiunt eſſe. Hęc Prexaſpes de Perſis reſpondit. Quibꝫ ille indignatus: Siccine, inquit, Perſæ me aiunt vino deditũ deſi pere, nec mentis eſſe cõpotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, nõ veri fuẽre. Nam ſenatum Perſarum (cui intererat Croẽſus) aliquando interrogarat Cambyſes, qualis ipſe videretur eſſe vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi reſponderunt, eum pa tre eſſe præſtantiorem: qui & oĩa illius haberet, & Ægypti ac maris acceſſionem adie ciſet. Hęc quidem Perſæ dixerunt. Sed Croẽſus, qui aderat, diſplicente ei qꝫ dicebañ ſententia, ad Cambyſem inquit: Mihi tu quidem Cyro genite, non videris adæquan dus eſſe patri: quippe cui nondum eſt filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cam byſes delectatus, Croẽſi ſententiam approbavit. Quorum nunc reminiſcens, ad Prexaſpen iratus inquit: Intellige nunc ipſe per te, nunquid Perſæ vera dicãt, an hęc dicentes ipſi deſipiant. Nam ſi filij tui, qui in vestibulo ſtat, medium cor non fruſtra to ictu percuſſero, conſtabit nihil eſſe quod Perſæ dicunt: ſin aberrauero, conſtabit Perſas vera loqui, & me eſſe intemperantem. Hoc locutus, intendit arcum, puerũqꝫ ꝑcuſſit. Atqꝫ cum collapſum iuſſit diſcindi, & inſpici ictum. Cumqꝫ in corde ſagitta eſſet inuenta, ob id lætabundus atqꝫ cachinnans, ad patrem pueri inquit: Prexaſpes, facta tibi eſt fides, non me inſanire, ſed Perſas. Verũm nunc mihi dicito, quẽmnã ex omnibus hominibus iam noſti ita ad deſtinatum emittere ſagittas? Prexaſpes hoĩem aduertens eſſe veſanum, & in ipſum quoqꝫ inſanientem: Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probẽ percutere. Et tunc quidem hoc perpetravit. Altero die, duodecim Perſas primoribus pares, ob nullius momenti cauſam necauit, viuos in ca put deſodiens. Hęc cum facientem Croẽſus Lydus ſtatuit his verbis admonendum: Rex, cuncta noli atari atque iræ indulgere, ſed cohibe & compeſce teipſum. Condu cit tibi te prouidum eſſe: & ſapientis eſt proſpicere. Tu verò viros interficis tuos po pulares ob nullius momenti cauſam, interficis pueros, qualia ſi multa facies, conſide ra ne abs te deficiant Perſæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atque etiã mandans, mihi præcepit te commonefacere, ſubijciendo quicquid boni comperirem. Hoc il li Croẽſus beneuolentiam præ ſe ferens conſulebat. Ad quem Cambyſes reſpondẽs: Etiam mihi tu, inquit, dare conſilium audeſ, tanquam benè aut tuam ipſius patriam adminiſtrariſ, aut patri meo conſulueriſ, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduerſus Maſſagetæ, cùm illi vellent tranſire in terram noſtram. Imò & teipſum ma lè præſidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti: ſed ob id nequaquã gauiſurus, quia olim iam debebam captare in te occiſionem: arcumqꝫ corripiebat tanquam hominem confixurus. At Croẽſus curſu ſe foras proripuit. Hic vbi non ha bet in quem telum dirigat, mandat miniſtris vt illum comprehenſum interimant. Mi niſtri qui mores eius noſſent, Croẽſum abdiderunt hoc conſilio, vt ſi Cambyſes facti pœnitens requireret Croẽſum, eo producto donis afficerentur qꝫ illum ſeruaffent: ſi non pœniteret, nec deſideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multò poſt, cùm Cambyſes deſideraret Croẽſum, miniſtri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem ſupereſſe. Cambyſes ſe quidem, inquit, Croẽſo ſuperſtite gaudere: ſed ijs qui illum ſeruaffent, veniam non daturum, ſed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiuſmodi tam in Perſas, quàm in ſocios, cùm Memphi moratus eſt, Camby ſes faciebat inſania. Adeoqꝫ vetuſta recludens ſepulcra, mortuos inſpiciebat. Etiam templum Vulcani adiit, & multo deriſu ſimulacrum illius cauillatus eſt. Siquidẽ ſta tua Vulcani ſimilima eſt his dijs, quos Pataicos vocãt Phœnices, quos in triremium proriſ Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego ſic ei indicabo, eſſe illos Pi gmei viri imagine. In templum quoque Cabyrorum, inacceſſum alteri quàm ſacer doti, ingreſſus eſt: & quæ illic erant ſimulacra, multis in ea iocatus verbis, concre mauit.

mauit. Sunt em̄ & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi hoīes aiūt esse oriundos. Cū multa igitur apud me documenta sunt, Cambysem vehementer insanisse, tum verò il lud, quod alioqui non tentasset templa legesq; habere ludibrio: Nam si q̄s v̄liueris hoīb; p̄beat facultatē optimas ex oībus leges eligendi, p̄fectò cunctas vnusquisq; ri- Sua cuiq;
placet lex. matus, suas eliger. Non igit̄ credibile est aliū q̄ dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenque legibus sentire, licet cū alijs cōiecturis colligere, tum maximè hac. Darius cū imperaret, Græcos p̄contatus est, quantā pecunia vellent defunctis parentib; vesci. Illis negatib; vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis Darius: p̄sentibus, & q̄ dicebant per interpretem discētibus, interrogauit eos Indos qui Cal latiae nominantur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellēt, vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iuebant. Atq; ita moribus cōparatum est. Recteque mihi videt̄ Pindarus fecisse, vt diceret morē omniū esse regem. Dum Cambyses in Ægyptum cōtendit, La Lex om̄
rex. cedæmonij quoq; intulere bellum Samo & Polycrati Aeacis filio, qui Samum v̄ occupauerat, eamq; inter initia trifariam partiturus erat cum fratribus Pantagnoro & Sylofonte. Quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior eiecto, totam solus obtinebat, inito foedere cum Amasi rege Ægypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera, vicissimq; accipiens. Breuiq; statim tempore res eius adeò p̄fecerūt, vt per Ioniam cæteramque Græciam celebrarentur. Quocunq; em̄ bellū intulerat, cun- Polycratē cta ei p̄sperè cedebant, cū haberet centum biremes, mille sagittarios, inuadens oēs sine vllò cuiusq; discrimine: quod diceret, se magis gratificari amico, si ei q̄ abstulisset redderet, q̄ si prius nihil abstulisset. Multas itaq; hic insulas, multa etiam in continen te oppida cepit. Lesbios em̄ cum multis copijs opem Milesijs ferentes, nauali p̄lio vi cit, cepitq;, qui oēm fossam moenia Sami ambientē victi foderunt. Atq; res Polycra- tis tantò opere secundas esse non latuit Amasim, cui hoc curæ erat. Sed cū assiduè fo rent multò secundiores, Amasis libellum Samum misit, in hæc verba scriptū: Ama- Amasis e-
pistola ad
Polycratē: sis Polycrati ita inquit: Mihi quidem, feliciter agi cum virò amico meo & hospite, au dire voluptati est: tñ tuæ magnæ p̄speritates mihi nō placent, qui intelligo quàm in- uidum nomen sit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipsius, tum eorum qui mihi curæ sunt, res nunc p̄sperè ire, nunc offendere, & per varias fortunæ vices æuū tradu cere, quàm in oībus mihi p̄sperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduer- sus prosperitates agito: Dispice quid tibi sit, quod plurimi facias, quodq; amissum ti- bi maximè doleret. Id vbi inueneris, ita abijcito, vt nunquā ad homines veniat. Qd̄ si prospera tua deinceps nō variabuntur, aduersis medeare tu tibi subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc cū legisset Polycrates, & in animum, tanquam bene sibi ab Amasi p̄cepta demississet, disquirebat quodnā suorū ornamentorū esset, quo amisso maxima ipse molestia afficeret? Atque hoc tandē q̄ritando inuenit. Erat ei gēma sig- natoria smaragdus, quā gestabat auro inclūsam, opus Theodori Samij Telecle geniti. Polycratē
smarag-
dus. Hanc vbi abijciendā statuit, ita abijcere libuit. Biremē conscendit: eam dehinc viros, quibus illam instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquā ab insula procul abe- rat, detractum sibi sigillum, cūctis q̄ vnā nauigabant inspectantib;, abiicit in pela- gus. Hoc acto renauigauit. Reuerso domū, cū ex iactura afficeretur, quinto sextoue quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit: Piscator quidā captū à se piscem, grādem » sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret. Eū ad fotes cū attu- » lisset, dixit se in cōspectu Polycratis ire velle: à ianitore p̄missus, donans Polycrati pi- Polycratis
prodigio-
sa fortunā scem: Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuarijs vitam tolero, tñ nō iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuaque potentia dignum. Eum itaq; afferro tibi, donoque. His verbis ille delectatus, ita respondit: Tu verò probè nec facto solo, sed etiā oratione apud me inisti gratiam. Ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magnificiēs piscator, domū abiit. piscē ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod vbi viderunt, sumptēruntque, ad Polycratem lætabundi

Lacedæmo-
niorum in
Samū ex-
peditio.

Cræsi cra-
ter.
Thoraces
picturati
Amasis.

Corcyræi
castrandi.
Diogenes
Laërtius
pueros su-
noni vota
faciētes à
Samijs ser-
uatos lib.
1. scribit.
Dianæ pul-
vinar.

quàm celerrimè pertulerūt. Eoque illi reddito, refererēt quo pacto fuisset inuentū. Polycrates, quēadmodū res diuinitus cōtigat, singula quæque à se gesta retulit in libellum: & qua ratione quod amiserat, receperat. Hæc ubi scripsit, in Ægyptum misit. Quibus tabellis Amasis plectis, q̄ à Polycrate venerant, intellexit nō posse p̄stare hominē, ut alterū hominem fato impendenti eripiat, utq̄; Polycrates benè iam moreretur, bonā fortunā semper expertus, qui ea quoq̄; reperiret q̄ abiecisset. Misso itaq̄; Samū caduceatore, dixit se ius cū illo hospitij soluere. Quod ideo fecit, ne si in tristē aliquem grauēque casum incidisset Polycrates, animi dolorē veluti de hospite ipse contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratē, in oībus benè agentē, Lacedæmonij sumpsēre expeditionē, accitis ab his Samijs, qui post hæc Sydoniā in Creta cōdiderunt. Polycrates, missō clanculū caduceatore ad Cābysem Cyri filiū, aduersus Ægyptū copias cōparantē, orauit ut nūcijs ad se in Samū missis, rogaret aliquid copiarū. Quod audiens Cābyfes, libēter in Samū misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum ille mitteret in Ægyptū. Polycrates delectis quos maximè suspicabatur ē popularibus suis ad rebellionē spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retrō eos dimitteret. Negant quidā Samios à Polycrate missos, in Ægyptū peruenisse: sed cū in Carpathio mari cursum tenerent, inter se collocutos, decreuisse ne porro tenderent. Quidam aiunt peruenisse in Ægyptum, ac retentos, inde fugā fecisse: & in Samum redeuntē, Polycratē cū classe occurrentē superasse, atque in insulā exisse: sed pugna pedestri commissā, repulso, ita Lacedæmonē nauigasse. Sunt q̄ dicāt penes eosdem, ab Ægypto redeuntē aduersus Polycratem, extitisse victoriā, nō rectè dicētes, mea opinione. Neq̄; em̄ oportuisset illos asciscere Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dicitur, ut cui permulti aderant, cū auxiliarij mercede cōducti, tum domestici sagittarij, is à Samijs redeuntibus numero paucis fuerit superatus, cū præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos ut si hi qui secum erant, eum redeuntibus alijs prodidissent, eos vnā cū ipsis naualibus cremaret. Posteaq̄ Samij, q̄ à Polycrate exacti erant, Spartā venerūt, aggressi principes multa sanē (qualia supplices) cōmemorabāt. Quibus illi primo coetu respōderunt, eorum q̄ isti dixissent priorū quidē oblitos esse se, posteriora verò nō intelligere. Secundo deinde cōgressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus ijdem responderunt panario superfuturum. Itaque opē ferendā eis censuerunt. Atq̄; ubi rem apparauēre, cū exercitu in Samum se cōtulere, referendæ gratiæ causā, ut Samij aiunt, qui illis aliquando Samij aduersus Messenios auxilio fuissent. Ut Lacedæmonij aiunt, non tā quia tutari deberent Samios, quàm ut eosdē vlscerentur ob interuersum craterē, quem Cræso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Ægypti ipsis missum. Interceperāt enim Samij priore quàm craterem anno, thoracem lineū quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro lanaq̄; versicolore, à ligno intertextum, ob id admiratione dignum, quod cū inscriptæ eius venationes essent exiles, tamen singulæ in se habebāt tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasq̄; euidētes. Hoc mirum reddebat thoracē: qualis alter est, quem in Lindo Mineræ idē Amasis dedicauit. Cōparauerunt itaq̄; Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, ut Corinthios quoq̄; sollicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionē, circa idē tēpus facta, quo crater interuersus est. Nā cū Periander Cypseli filius, Sardis ad Haliattem castrandos mitteret trecētos primorū Corcyræorum liberos: Corinthijq̄; qui illos ferebant, Samū appulsi essent, audita Samij causā, cur Sardis pueri ducerent, primū edocuēre pueros, ut puluinari Dianæ cōtingerēt, deinde nō sinētes abstrahi eosdē ē puluinari cū prouiderēt Corinthij, p̄bere illis alimēta, ipsi diē solennē egerūt, quē nunc quoq̄; per id tēpus celebrant. Cū enim nox aduenit, q̄ diu pueri precati fuerunt, tādū exercēt choros virginū atq̄; adolescentiū. Tūc autē choros exercētes, esculēta fecerāt ex sesamo ac melle, q̄ distribuēda ferrent:

ferrent: vt ea Corcyraeorū filij rapiētes, alimēta haberent. Idq; eouſq; factū eſt, dum Corinthij pueris (quos aſſeruabant) omiſſis abierūt. Ita Sāmij pueros Corcyrā reducerūt. Quod ſi deſuncto Periandro, Corinthijs cū Corcyraeis amicitia extitiſſet, non ob hanc cauſam Corinthij aduerſus Sāmios expeditiōem ſumpſiſſent. Nunc ab ipſa vrbe Corcyrenſi à ſe cōdita, Corinthij ſemper cum Corcyraeis diſcordes mutuò fuēre. Huius igit rei memores Corinthij, exulcerato in Sāmios aīo erant. Mittebat aut Periander ad caſtrandū Sardis primorū Corcyraeorū delectos pueros, vlciscendi faci noris gratia, quod Corcyrei priores in eū admiſerant. Nam poſtea q; vxorem ſuā Meliſſam necauit Periander, accidit vt ad ſuperiorē calamitatē hāc quoque accederent: Erant ei ex Meliſſa liberi duo, vnus decē & ſeptē, & alter duodeuiginti natiſ annos. Hos auus maternus Procles Epidauri tyrānus, ad ſe accitos ea pſequebat charitate, qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittēdos ſtatuit, priuſq; dimitteret: Scitis, inquit, pueri quīſnā matrē veſtrā interemit? Hoc dictū ei qui maior natū erat, nullius momēti habitū eſt: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuerſus Co rinthū, patrē neq; prior affatus ſit, neque affantē reaffari, ac ne interrogātī quidē re ſpōſum reddere voluerit. Eū Periander tandē ſanē indignatus, è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorē natu percontat, quēnā cū eis auus eſſet collocutus. Ille narrare, vt ſe auus amātiffimē accepiſſet: nō tñ facere mentionē dicti illius, quod Procles in eis di mittēdis dixiſſet, quippe quod in mentē nō admiſerat. Periander dicere, nulla ratio ne fieri poſſe, quin aliquid illis ab auo ſit ſuggeſtū: itaque pcontando inſtare. Tunc adoleſcens in memoriā rediēs, id quoque dictum fuiſſe narrauit. Quod Periander in aīm accipiens, tñ nolens aliquid filio cōcedere indulgētius, mittit ad eos, apud quos filius ab ipſo expulſus degebat, prohibitū, ne adoleſcentē in domum excipiant. Ille il linc eiectus, in alterā ſe domum cōferebat, ſed ab hac quoque abijciebat, Periandro his qui acceperant edicente, atque vt arcerēt imperāte. Expulſus hic ad quendā ſoda lium ſe cōtulit. Illi etſi formidātes, tñ q; eſſet Periandri filius, hoīem excipiebant. Ad poſtremum Periander edictum propoſuit, quiſquis hunc in domum reciperet, aut al loqueret, eum ſacrā poenā Apollini debiturū, quantam ipſe nūcupabat. Ad hoc edi ctum cū nemo illum in domum reciperet, nemo affari veller, ne ipſe quidem puta uit rem deſperatā eſſe tentandā: ſed intra porticus ſe tenens, aſſiduē verſabat. Quem die quarta Periander illuue & inedia enectum cernēs, miſertus eſt, depoſitaque ira ppius accedens: Fili, inquit, vtrū eſt optabilius, iſtūdne quod faciendo pateris, an pa tri obtēperando tyrannidē atque opes accipere, quas ego habeo? q; cū ſis & meus filius, & beatæ Corinthi rex, poptaſti medicā vitā, obſiſtendo atque irāſcendo illi cui minimē debebas. Nā ſi qd calamitatis illinc accidit, vnde ſuſpicionē in me habes, id mihi accidit, eiſque ego particeps eō magis ſum, q; ipſe id ppetraui. Tu verò edocto quanto ſatius ſit inuidioſum q; miſerabile eſſe, & ſimul qd ſit in parentes, & in melio res ſe irāſci, abi dōmum. Periander quidē his verbis filiū caſtigabat. Ille aut nihil patri reſpōdit, niſi hunc ſacrā poenā deo debere, q; in ipſius colloquium veniſſet. Ibi Peria der animaduertēs malum filij vehemētius eſſe, q; vt corrigi poſſet, ab oculis eum ſibi amandandum putauit, nauigio in Corcyrā miſſo. Nā Corcyra quoque imperitabat. Hoc amandato, bellum ſocero Procli intulit, tanq; p̄cipuo harum rerum auctori. Ex pugnataque Epidauro, Proclē cepit, quē tñ viuū ſeruauit. Interiecto deinde tem pore cū ſenuiſſet Periander, ſibi q; eſſet cōſcius, nō eſſe amplius parem miniſtrādis, obeundisq; rebus, mittit Corcyrā accerſitum Lycophronem ad tyrannidem admi niſtrandā. Nā in maiore filio nō erat indoles, hebetiorque eſſe ei videbat. Lycophro ne reſponſione quidē dignatus eſt eū, qui ſibi nuncium afferebat. Periander in amo rem adoleſcētis ppenſus, ruriſ ad eum miſit ſororem filiā ſuā, ſperans fore vt ei per hanc p̄cipuē pſuaderet. Hęc vbi venit: Fili, inquit, mauis tyrannidē recidere in alios, & domū patris tui ad alienos diſpergi, quā tu ipſe habere illuc reſcuſus? Redi quā ſo ad penates, deſine tibimet officere. Læua poſſeſſio eſt peruicacia, noli malum me-

Meliſſa
Periandri
vxor.

De Perian
dri filijs.

Periandri
de hōn re
cipiendo
filio edi
ctum.

Inuidio
ſum quā
miſerabile
eſſe præ
ſtat.
Edictū in
ipſum Pe
riandrum
ſeſtiuē re
torqueſ.
Corcyra.
Procles
captus.

Mirum in
Lycophro
nem parē
tuſ ſtudiū.

dicari malo. Multi mansuetiora iustioribꝫ pponunt. Multi materna sectantes, pater-
na perdidierunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est,
pueræq; ætatis. Tua ipsius bona ne alijs tradas. His illa verbis ad inducendū apposi-
tis, fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corin-
thū, quoad patrē superesse audiret. Hoc cum mulier renunciasset, tertio Periāder ca-
duceatorē mittit, qui dicat, se quidem in Corcyra velle concedere, sed vt hic Corin-
thum pfiscatur ad tyrānidis successionē. Id approbante filio, Periander Corcyram
ipse veniebat, iuuenis Corinthū mittebat. Hæc oia edocti Corcyraei, ne ad ipsorū re-
gionē Periander accederet, adolescentē interimunt. Ob hæc igitur Periāder de Cor-
cyraeis ultionē sumebat. Lacedæmonij ingenti cū classe vbi peruenēre, Samū obse-
derunt, succedentesq; muro, turrim mari imminentē iuxta suburbana trāscenderūt.
Sed mox cū magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Quinetiam à
superiore turri (q̄ tergo montis pminebat) eruperunt tum auxiliarij, tum ipsorū Sa-
miorū permulti. Et cum aliquantisper Lacedæmonios sustinuisſent, retro fugam fe-
cerunt, insequentiq; ab hoste cædebant. Quod si Lacedæmonij qui aderant, Archia
& Lycopi siuiles extitissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidem Archias & Lyco-
pes soli cū Samijs ad murum refugientibus irrupentes, interclusa ad redeundū viā,
intra urbem Samiorum occubuerunt. Equidē ipse cum alio Archia Archia filio, eo-
demq; tertio ab hoc Archia, cōgressus sum apud Pitanem (huius enim tribus erat, q̄
ex oībus hospitibus maximē Samios honorabat) qui diceret sibi Samio nomen à pa-
tre fuisse inditū, q̄ eius pater Archias strenuē pugnans, Sami mortē oppetisset: seque
ideo Samijs honorē habere, q̄ auus fuisset à Samijs publicē affectus egregia sepultu-
ra. Lacedæmonij quadraginta diebus in obsidendo absumptis, cum in suscepta re ni-
hil admodum pficerent, in Peloponnesum redierunt. Fertur Polycratem (vt rumor
quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ patriæ è plumbo percus-
sisse, eamq; auro induxisse, ac Lacedæmonijs dedisse: atque ea accepta illos recessisse.
Hanc primam expeditionem Dores aduersus Asiam per Lacedæmonios suscepērūt.
Samij qui Polycrati bellum intulerant, posteaq; à Lacedæmonijs se relictum iri vi-
dent, & ipsi transmiserunt in Siphnum, deficiebant enim pecuniæ. Vigebant ea tem-
pestate Siphniorum res, eratq; hæc insularum locupletissima: vt in qua auraria & ar-
gentaria metalla essent, vnde tantum pecuniæ fiebat, vt ex decima eius parte reponere-
tur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par, Siphnijs pecuniā (q̄ quotan-
nis cōficiebat) distribuentibus. Qui vbi thesaurum cōfecerunt, num diu permanere
possent ipsis præsentia bona, consulere oraculum. Eis ita Pythia respondit:

Oraculum
Siphnijs
reddidit
obscurius.

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaneia cana,
Cana fori facies, tunc vir vaser adsit oportet,
Qui notet è ligno agmen, legatumque rubentem.

Naues ru-
brica deli-
butæ.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneum, forumq; Pario lapide exculpta. Hoc oraculū
Siphnij neq; tunc statim, neq; post aduentū Samiorū intelligere potuerūt. Nā Samij
cū velocissimē ad Siphnū applicuissent, miserūt ad urbē cū legatis vnā è nauibus.
Veteri instituto naues oēs erant rubrica delibutæ: atque hoc erat, quod Siphnijs Py-
thia pdixerat, vt obseruarent ligneū agmen, ac rubrū legatū. Nuncij igit vbi puenēre-
decē sibi talenta mutuari precabantur. Negatibus Siphnijs se mutuatuos, Samij co-
rū agros populabant. Id audientes Siphnij, cōtinuò occurrentes, cōmissa pugna fu-
gati sunt: eorumq; multi ab vrbe interclusi, quos postea centum talentis recuperaue-
re. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt,
Peloponneso adiacentem: quā Troezenijs commendauerunt, ipsi Cydoniam in Cre-
ta cōdiderūt: cū illuc non ea de causa nauigassent, sed vt Zacynthios ex insula sum-
mouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem benè gesserunt, vt templa q̄
nunc in Cydonia visuntur, ipsi fecerint, & Dictynnes pterea delubrum. Sexto eos an-
no Æginetæ nauali plio victos cum Cretensibus diripuerunt, ac rostratas naues mu-
tilauē.

Dictynnes
delubrum.

tilauerunt, eaq; rostra apud Mineræ templum in Ægina affixerunt. Hæc Æginetæ Samijs fecere inſenſi, q̃ illi antea ſub Amphicrate rege, bello Æginetis illato, magnis eladibus illos affeciſſent; & inuicem affecti fuiſſent. Et hæc quidem fuit cauſa. Protra xi aut ſermonem de Samijs ob hoc magis, q̃ tria ſunt apud eos opera Græcanicorum oīm maxima. Vnum montis in centum quinquaginta paſſus editi, à cuius imo ſoſſa incipiens ad contrarium os deducta eſt, longitudinis ſeptem ſtadiorum; celiſtitudinis autem ac latitudinis octonū pedum. Item per eam totā altera ſoſſa depreſſa eſt, vi ginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quā deriuata à magno fonte quæ fi ſtulis in urbem deducitur: Huius ſoſſæ architectus extitit Megarenſis Eupalinus Nau ſtrophii filius. Alterum ē tribus operibus eſt agger circa portū in mari, ad viginti paſ ſus altitudinis, duobus amplius ſtadijs longitudinis. Tertiū opus eſt templū oīm, quē nos vidimus, ampliſſimum, cuius architectus primus extitit Rhoecus, Philei filius, il linc indigena. Horum operum gratia ſermonem aliquanto magis extendimus.

Amphicra
tes rex.
Tria apud
Samios
græcanico
rū opera.

Cambyſe Cyri circa Ægyptū immorante, ac deſipiente, duo Magi, iidemq; fratres coniurauerunt. Quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatōrē. Hic cognita Smerdis necē, quæ occultabatur, paucisq; Perſarum erat nota, plerisq; eū vi uere arbitrantibus, rebellandum ſibi putauit, atque ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quē dixi vnā cōiuraſſe; corporis habitu q̃ ſimilimus Smerdi Cyri filio, quē Cābyſes fratrē ſuū interemerat, nec ſpecie tantum corporis Smerdi ſi ſimilis, ſed etiam cognominis. Hunc virū Magus Patizithes inſtructū, quemadmodū ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſoliū pducit. Hoc acto, caduceatores cū alia in loca, tum in Ægyptum dimittit ad exercitum, qui edicerent Smerdi Cyri de inceps obedirent, non Cambyſi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoq; qui ad Ægyptum delegatus erat (inuenit aut Cābyſem atq; exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) ſtans in medio, pcepta Magi expoſuit. Hæc audiens Cābyſes, vera loqui ca duceatorem ratus, ſeq; à Prexaſpe eſſe proditum, q̃ miſſus ad occidēdum Smerdem, rem non peregiſſet, intuens in eum: Prexaſpes, inquit, Itāne mihi rem exēcutus es, quā tibi iniunxeram? Ad quem ille: Iſta herc, ait, haudquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquādo rebellet in te, aut quippiā ex illo viro certaminis exiſtat magni exigū ue. Quippe cū ego ſim exēcutus q̃ tu mihi imperaſti, hoīemq; meis ipſius humaue rim manibus. Quod ſi deſuncti rebellant, expectā vt etiam Aſtyages Medus in te re bellet. Sin autem ita habet, vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germi nabit. Igitur mitte mecum qui aſſeſtentur caduceatōrē, qui percontando indagent, nunquid à quō Smerde rege nobis denunciātum venit, eū audierit. Hæc loquentem Prexaſpē Cābyſes audiens, cū ei placuiſſent, cōfeſtim ad retrahendum caduceato rem miſit. Eum ubi redijt, Prexaſpes his verbis interrogauit: O homo, quādoquidem te ais à Smerde Cyri filio venire nuncium, dicito veritatem, qua dicta, abito ſoſpes. Vtrum Smerdis ipſe in conſpectum datus tibi iſta mādauit, an quiſpiā eius miniſtro rum? Tū ille: Equidē, inquit, ego Smerdē Cyri filiū, ex quo Cābyſes aduerſus Ægy ptum fecit expeditionē, nunquā conſpexi, ſed Magus quē Cābyſes rerum ſuarum fa miliarium pcuratorem cōſtituit, is mihi iſta mādauit, dicens Smerdem Cyri optare hæc apud nos dici. Hæc ille loquens, nihil admodum ementiſtus eſt. Tum Cambyſes: Prexaſpe, inquit, tu quidē quia vt vir bonus imperata feciſti, culpam effugiſti. Verū quiſnā fuerit Perſis, qui cōtra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaſpes: Ego, inquit, hoc quod actum eſt, mihi videor intelligere. Magi ſunt qui ad uerſus te inſurrexerunt. Patizithes, quē tu rerū familiariū curatōrē reliquiſti; & fra ter eius Smerdis. Ibi Cābyſem, cū Smerdis audiſſet nomē, percuffit veritas ſermo nis ac ſomnij: per quod ei quidā viſus fuerat nunciare Smerdem regio ſedentē folio, ad cælū vſq; pertingere vertice. Agnōſcens itaq; ſine cauſa fratris interemptorem ſe fuiſſe, deſlebat Smerdem. Quem ubi deſſeuit (vt erat omni clade afflictuſ) in equum inſiliit, habens in animo quā raptiſſimē Suſa verſus exercitum ducere in Magum.

Magorum
ad imperi
um Perſa
rum occu
pandū cō
mentum.
Patizithes

Pſeudo
Smerdis

Insilienti in equū vagina gladij excidit, vnde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius ipse tanq̃ opportuna ad feriendū (vt sibi videbat) percusserat Apim Ægyptiorum deum. Vulneratus Cābyfes, quōdā illi oppido nomen esset, interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. Sed cū fuisset iam antea Cābyfi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis decessurū, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ, vbi res eius oīs erat, senem vita functurū: at oraculū in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc postq̃ sciscitatur, respuit, oppidi nomen audiens, tum Magi iniuria percussus, tum vulnere verbaq̃ oraculi expendens. Hoc in loco, inquit, fatale est Cābysem Cyri decedere. Hactenus tunc locutus. Vicesimo dehinc die accitis Persarū, qui aderant, p̃stantissimis quibusq̃, ita inquit: Quōd maximè occultum volebā Persæ, id cogor apud vos efferre. Ego em̃ cū apud Ægyptum agerem, inter quietem visum vidi, quod quidē minimè visum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidā domo adueniens, nunciare Smerdem in regio sedentem solio, cælum capite contingere. Ex quo veritus, ne à fratre exuerer principatu, properantius q̃ prudentius feci. Neq̃; em̃ in hominis natura situm est auertere quod euenturū est. Itaque demens ego Prexaspē Susa ad Smerdem interimendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securius degebā, nequaq̃ futurū suspicans, vt Smerde sublato, alius quispiā mortaliū in me exurgeret. Vnde prorsus euentu rerum frustratus, & parricida fratris incassum extiti, & nihilominus regno exutus sum. Nā Smerdis Magus erat is, quem dæmō mihi per quietem demonstrauit in me arma sumpturū. Hoc opus cū ego perpetrarim, iam vobis Smerdem Cyri nō superesse existimetis, sed Magos vobis regnum occupasse: quorū alterum rerū domesticarū procuratorē reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Sed quem decebat p̃cipuē vicem meam vlscisci, indigna à Magis passi, is immerita morte à proximis suis affectus est. Secūdo loco (quod reliquum est Persæ) necessarium mihi demandare vobis, quod è vita exiens effici mihi cupio, atque opto, p̃ regios deos obtestās cū oēs vos, tum maximè Achæmenides qui adestis, ne per seccordiam admittatis, vt imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatum est, illud dolo surripatis: sin vi p̃reptum, vi recuperetis. Hæc vobis facientibus, & tellus fructum proferat, vxoresq̃; & pecora pariant in omne tempus libertate fruētibus. Secus facientibus, contraria his q̃ dixi, imprecor: & p̃terea vnicuique Persarum eum finem, qualis mihi contigit. Simul hæc locutus Cambyfes, defleuit oēm suā cōditionē. Persæ vt regem se lamentantē cōspexere, vniuersi tum vestimenta rescindere, tum effuso ploratu vti. Post hæc vbi femoris os vitiatum est, femurq̃; celerrimè contabuit, Cambyfi vita erepta est Cyri filio, cū regnasset septem oīnō annos, & menses quinque, nulla vnq̃ prole suscepta virili foemineāue. Persis qui aderant, magna effusa est incredulitas, rerum potiri Magos, interpretantibus potius, Cambysem q̃ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse, vt illi omne nomen Persicum redderent hostile. Itaque pro certo habebant Smerdem Cyri per rebellionē regnare, vtpote Prexaspe vsque pernegante à se fuisse Smerdem interfectum. Neque enim tutum ei erat post Cambyfis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyse per simulationem Smerdis Cyri, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septē, q̃ reliqui erant ad implendū octauū annū regni Cambyfis, p̃ quos mēses omne genus liberalitatis in subditos munificentiaq̃; exhibuit, adeo vt eius defuncti menses reperit desiderium oēs Asiā incolentes, ipsis Persis exceptis. Nā missis ad singulas, quibus imperabat, nationes edictis, Magus immunitatē tributorū ac vacationē militiæ in triēniū tribuit, atq̃; hoc quidē statim adeptus imperiū, edixit. Octauo autē mense, quisnam esset, cōpertus est hunc in modum: Erat Otanes quidā Pharnaspis filius, sed genere atque opibus primo cuique Persarum par. Hic Otanes Magum non esse Smerdē Cyri primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac cōiectura. q̃ neque ex arce progrediebāt: neque Persarum procerum quempiā ad cōspectum suum vocabat. Itaque eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum. Cū haberet filiam nomine Phædymā, quam

Cambyfis
fatum.
Cambyfis
somnia.
Iustinus
vbiq̃; hūc
Mergidē
vocat.

Patis fru-
stra obisti-
tur.

Cābyfis im-
precatio.

Cambyfis
mors.

Smerdis p̃
simulatio-
nem regno
potitus.
Non Smer-
dem hunc
Trogus Pō-
peius vo-
cat, sed O-
topastem.

Otanes.

Phædima.

Cam-

Cābyfes tenuerat, cuiusque tunc Magus cōtubernio utebatur, ut allarum omnium Cābyfis vxorum: misit ad eam quendam pater sciscitatū, quo cum hoīe cubaret, cū Smerde Cyri, an cū altero. Illa remisso nūcio, negauit se id scire, quippe q̄ nec Smerde Cyri vidisset vnq̄, nec eū cū quo cubaret, nosset quīnā esset. Ad hanc rursus mittit Otanes, in-
 quiens: Si ipsa Smerde Cyri nō habes cognitū, saltē sciscitare ab Atossa, quo cū viro
 tu atq; illa cubitetis. Nō em̄ illa suū ipsius ignorat fratrem. Filia ad hoc respōdit: Ne in
 Atossæ quidem colloquium venire possem, aut vllā aliā cernere mulierē cum illo cu-
 bantiū. Nanque hic vir, quisquis est, cū primū adeptus est regnum, nos dispersit, a-
 liam alibi collocans. Audienti hæc Otani res est visā manifestior. Itaque teritiō nun-
 cium ad eandē mittit in hæc verba: Filia, decet te bonis ornatā natalibus suscipere pe-
 riculum, quod te subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis Cyri non est, sed is quē
 ego suspicor, nō debet neque tuo frui cōtubernio, neque q̄ potentiā Persarum obti-
 net, impune lætari, sed poenas luere. Nunc igitur agito: Cū tecum cubabit, animad-
 uertesque soporatum, palpa eius aurículas, quas si habentem cōperies, cum Smerde
 Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerde Mago. Ad hæc Phædima respondet,
 se si id faciat, magnum adire discrimen, qm̄ pbē sciret, si ille careat auribus, & ipsa in
 palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo trucidetur, tñ se id facturā. Et Phædima
 quidem recipit se patri hoc esse pfecturā. Huic aut Smerdi Mago Cyrus, cū regna-
 ret, aures p̄ciderat, non exigua de causā. Ergo Phædima hæc Otanis filia, quæcunque
 receperat patri, executā est. Nam vbi vices eius fuerunt adeundi Magum (eternū vxor-
 res Persarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens Magum vnā cubuit, eiusq;
 dum vehementer soporatus est, aures palpauit: quibus carere hoīem non difficulter,
 sed facillē sanē deprehendit. Vbi illuxit, celerrimē patrē certiorē rei gestæ facit. Iste
 sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidē sibi seruandā accōmo-
 datissimis, rem oēm exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabant. Eo-
 que verba q̄ Otanes attulerat, admiserunt: cōstitueruntque ut singuli sibi singulos in
 societatem deligerent ē Persis, quibus maximē cōfiderent. Asciiuit itaq; sibi Otanes
 Intaphernē, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnē. Hi cū sex forent, Darius
 à Persis (nā his pater eius Hytaspes præerat) Susa aduenit. Qui cū aduenisset, pla-
 cuit sex Persis hunc in societate adsciscere. Qui cū septem essent, cōgressi colloca-
 tiq̄ fidē mutuō dederunt. Cumque ad Dariū ordo dicendæ sententiæ venisset,
 ita apud ceteros verba facit: Equidē mihi videbar ego solus nosse Magum regnare, &
 Smerde Cyri mortē oppetisse: atque ob id ipsum dedita opera huc me cōtuli, ad ne-
 cē Mago cōparandam. Verū quandoquidē cōtigit ut vos quoque rem sciatis, & nō
 solū ego, videtur mihi cōfestim esse transigendum, neque differendum. Differre cō-
 nim satius non est. Ad hæc Otanes: Fili, inquit, Hytaspis, & patre egregio ortus es, &
 teipso nihilo inferiorem esse patre tuo indolem præfers, noli tamen ita properare ad
 rem aggrediendam inconsultō, sed cōsiderantius illā capeffe: quam ita demum aggre-
 di debemus, cū plures fuerimus. Tum Darius: Viri, inquit, qui adestis, si eo quem
 Otanes dixit, vtemini modo, sciatis vos teterrimē perituros. Aliquis em̄ priuati luci
 ratione habita, rem ad Magum deferer. Et vos quidē debebatis potius per vosmet q̄
 coeperatis ista exequi: sed qm̄ statuistis ad plures referendum, & me adhibendum,
 aut hodie transigamus, aut scitote (si nobis hodiernus elabatur dies) non aliū occu-
 paturum ut me apud Magū accuset, sed me ut vos accusem. Ad hæc Otanes, cū cer-
 neret Dariū esse properum: Qm̄, inquit, nos maturare cōpellis, nec finis differre,
 æge expone nobis ipse, quonā pacto regiam introire possimus, & illos aggredi. Excubias
 nanque depositas esse, ipse quoque etsi non visu, certē auditu nosti, quas qua ra-
 tione penetrabimus? Cui respondens Darius: Multa sunt, inquit, Otanes q̄ neque sit
 oratione declarari, sed factō. Alia, q̄ oratione declarari possunt, sed inde nihil clari o-
 peris existit. Vos verō nostis excubias, q̄ dispositæ sunt, haudquaq̄ difficiles esse ad pe-
 netrandū. Nā cū nos tales sumus, nemo non, q̄ quis ille sit, cedit nobis: partim ob

Atossa.

Auribus
mutilatus
Smerdis.

Persarum
vxores per
vices con-
cumbunt.

Coniura-
tores in
Magorum
caedem.

Cōiuratio
nis exequē
de modis,
atque con-
silium.

Darij con-
siliū.

Mendaciū
dicere vbi
expediat.

Gobryæ
cōsiliū.

Prexaspes
à Magis cō-
siliatur.

Prexaspes
se se è turri
præcipit
dedit.

Auguriū.

reuerentiam, partim ob timorem: ad quod habeo prætextum accommodatissimum, cui innitamur: siquidē me dicā ē Persis venisse, ac velle quædam à patre mādāta regi nūciāre. Vbi em̄ expedit mendaciū dicere, dicatur. Nā idem optamus, quiq; mēdacium dicimus, quiq; veritatem. Quippe cū hi qui mentiuntur, tunc mentiantur, cū persuadēdo sunt quippiā lucri facturi. Et qui verum dicunt, ideo dicunt, vt verum dicendo aliquod lucrum consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. Ita non idem faciendū, idem tamen obtinemus. Quod si nihil lucri faciendū esset, peræquē & verax foret mēdax, & mēdax verax. Quod ad ianitores attinet, si quis corū libenter cederet nobis, vtilius ei suo tēpore erit. Si quis obuiā ire conabitur, vt est hostis, ita tunc pro hoste habeat. Deinde vbi intro irrupērimus, rem trāsīgamus. Post hæc Gobryas: Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperiū: aut si recuperare nō poterimus, mortē oppetere, quā cū simus Persæ, viro Medo parēre, & quidem aures non habenti. Cū p̄sertim quicumque vestrum Cambyſi ægrotanti affuistis, memoria teneatis, q̄ ille dum vita excederet, Persis imprecatus est, nisi imperium recuperare tentauerint: q̄ nos tunc nō admittebamus, inuidiosē dici à Cābyſe existimantes. Nunc igitur calculum pono in Darij sententiam. Neq; hunc cōtū dissoluendum censeo, sed statim aduersus Magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri cōprobrarūt. Interea dum ab istis cōsultatur, fortē hoc cōtigit, vt Magi inito inter se consilio, statuerent conciliandum sibi amicum Prexaspem, q̄ indigna passus à Cambyſe esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mortē Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu interemisset, q̄ præterea ob id apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum hoīem, sibi amicum cōparāt: accipientes fidem ac iusiurandum, fallaciā q̄ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum, neque cuiquā mortalium patefacturum, pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiēte Prexaspe facturum se, q̄ Magi suaſerant, iterum illi dicere, in aīo habere, oēs Persas sub murum arcis cōuocandi: ideoq; iubere hunc conscēsa turri prædicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homini summæ apud Persas auctoritatis, & qui sæpenuerō asseuerasset eum esse Smerdem Cyri, ac eadem à se factam pernegasset. Hæc quoq; Prexaspe se paratum exequi dicente, Magi conuocatis Persis, hominem in turri perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea q̄ ab istis oratus fuerat, sponte obliuiscitur: exorsusq; ab Achæmēne, seriem familiæ Cyri recenset: & vbi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prōpsit veritatē, causatus ideo se hætenus occultasse, qd̄ sibi tutum nō fuisset proferre rem gestam, sed in præsentia necessitate coactum proferre: dixitq; se à Cambyſe adactum Smerdem Cyri occidisse, & Magos esse qui regnent. Multis quoque verbis Persas deuouit, nisi rursus imperium recuperarent, ac Magos vlciscerentur. Hæc locutus, sese in caput à turri præcipitē dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ vbi constituerunt aggredi protinus Magos, neque rem differre, deos cōprecatum ierūt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent, sed inter eundum in medio itineris audierunt: eoq; à via secedentes, iterum collocti sunt. Otanes differendū negocium, neque turgescētib; rebus aggrediendum censebat: at Darij cōfestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria vulturum, eosq; vellicantium atq; insectantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij cōprobarunt: & mox freti auib; , ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. Nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos, qui sunt à nuncijs: & ab his qua gratia venirent, interrogantur. Illi inter percontandum ianitoribus ministrabantur, quod homines ingredi permisissent: atq; vltius pergere volentes eosdē prohi-

prohibebant. Isti se mutuo cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidemque cursu in conclaue contendunt: intra quod tunc fortè ambo Magi agebant, & de his quæ à Prexáspe erant acta, consultabant. Qui cum nouissent thersuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt uterque: & quod fiebat animaduertentes, ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. Atque inde miscntur inuicem. Verùm arcus ei qui illum sumpserat, cum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit. Alter se læcea tuebatur, eoque tum Aspathinis femur percussit, tum oculum Intaphernæ: oculoq; ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Et hos quidem alter Magorum vulnerauit, alter verò quando arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclauis contiguus, se proripuit, fores occlusurus: sed illic duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: cum esset implicitus cum Mago Darius, adhuc stans atque hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas ociosè stantem, interrogat, cur non vteretur manu. Respondenti Dario, dispicio ne te feriam, Tu verò (inquit) vel per vtrumque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato Magum casu percussit. Interfectis Magis capita demunt, eaq; gestantes quinque eorum, duobus reliquis, quæ saucij erant illic relictis, tum quæ inualidi essent, tum arcis tuendæ causâ, foras procurrunt cum vociferatione ac tumultu, cæterosque Persas cõpellando rem gestâ exponabant, capita ostentantes: & simul quicumque Magorum ipsis occurrebat, mactabât. Persæ cognito ab his quod actum erat, ac dolo Magorum, & ipsi faciendâ sibi eadem censuerunt, eductis gladijs, ut quenquẽ repèriebant Magum, interficiebant: & nisi nobis interuentu cohibiti fuissent, neminem Magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maximè solennè publicè obseruât, & in eo ingens celebrant festum, vocantes id *Magophonia*, id est, Magorum cædem. Quo die nulli Magorum fas est prodire in lucem: sed cum etiam se intra domum continent. Vbi resedit tumultus, diesq; quinque excessere, hi quæ Magos inuasérant, de omni rerum statu cõsultabant. Quorû orationes etiam apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt. Otanes hortabatur rem Persicâ in medium cõstitui, ita inquit: Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videt: neque id aut iucundum esse, aut bonum. Nam & quò licentiæ Cambyses præcesserit, non stis, & quò Magus. Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impune: quod virum etiam si optimus omnium fuerit, tamen cum in ea positus est, extra cõsuetos abiicit sensus: quippe cum propter inuidiam ab initio ingenerata homini, in generetur ex præsentibus bonis insolentia. Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem malitiam habet, tum per insolentiam, quæ expletus omnibus rebus est, tum per inuidiam multa facinora admittens. At enim vir tyrannus (ut quæ omnia bona obtinet) debebat sine liuore esse. Verùm ita natura cõparatum est, ut is sit aduersarius popularibus suis. Siquidem eorum optimis quibusque, qui superstites sunt atque viuunt, inuidet, deterrimis delectatur: & quod indecentissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur, quod non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, foeminis vim affert, indemnatos interimit. At cum dominatur multitudo, in primis nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomiam, id est, iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quæ monarchus, hoc est, vnicus princeps: Nam magistratus tum fortè deliguntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia denique consilia in commune referuntur. Itaque (ut meam dicam sententiam) censeo nobis monarchiæ deiectionibus statum multitudinis esse optandum. In multitudine quidem omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiã dixit. Megabyzus autem ad oligarchiam, id est, ad statum paucorum rem traducens, ad eam socios hortabatur his verbis: Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoque: sed quatenus hortabatur summam deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etenim populari

*Intaphernes
Tropi historia
duos fuisse in
teremptos scribit.*

*Magorum
cædem.*

*Magopho
nia.*

*Otanes p
statu po
pulari ora
tio.
Tyrannis
abolenda.*

*Tyrannid
su mores.*

*Megabyzi
ad oligar
chiam ad
hortatio.*

pulari multitudine nihil est neque insipientius neque insolentius. Itaque eos qui ty-
 ranni sæuitiā fugiunt, ad intemperantis plebis recidere sæuitiā, nequaquā tolerandū
 est. Nā tyrannus si quid facit, intelligens facit: at plebi inest nihil intelligere. Quo cū
 pacto intelligat, qui neque edoctus est, neque honestum nouit, ne domesticū quidē,
 qui ad res agendas sine cōsilio p̄ceps ruit torrenti flumini similis? Itaque si qui malē
 cōsultum Persis cupiunt, ij statu populari vtantur. Nos verò qui cœtum virorum op-
 timorum delegimus, ad hos deferamus. Nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis vi-
 ris credibile est optima existere cōsilia. Hanc Megabyzus sententiā dixit. Tertio loco
 suam Darius, inquires: Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem p̄ti-
 nent, rectē mihi videtur dicere: quatenus ad statum paucorum, non rectē. Propositis
 em̄ tribus statib⁹, & his oībus optimis, vt optimē imperet populus, optimē pauci, op-
 timē vnus, inter hæc multò antecellere vnus imperium sentio. Nā vnus viri qui op-
 timus sit imperio, nihil melius esse cōstat. Quod qui sentit, nō immeritò statum po-
 popularē missum faciat, vt taceā sic p̄cipuē cōsilia in aduersarios trahi solere. Porro in
 statu paucorum, cū plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim
 odia excitari cōsueuerunt. Cū em̄ quisque princeps esse optet, & in dicēda senten-
 tia vincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, ē seditio-
 nibus cædes, ē cædibus ad vnus imperiū deuenitur. Vnde intelligi datur, quantò sit
 hoc illo p̄stantius. Iam verò plebe imperante, abesse nō potest quin malitia exoriat⁹:
 exorta malitia in republica inter malos, nō odia fiunt, sed amicitia valide, qui em̄ ad-
 uersus rempublicā facinorosi sunt, mutuò se occultant: idque tam diu fit, dū aliquis
 populo p̄positus, tales hoīes cōpescat, is videlicet, quem populus inter cæteros admi-
 retur. Hic cū admirationi est, tunc verē monarchus ostendit, declarans in hoc mo-
 narchiā esse oīm p̄stantissimum. Atq; vt in summa oīa colligā, vnde nobis libertas
 extitit, & à quo data, à populōne, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego sentio, cū
 sitis per vnum virum liberati, vos debere talem rem complecti: ne aliq; leges patrias
 dissoluatis benē cōditas, quod nequaquā expedit. Hæ tres fuerunt dictæ sententiæ,
 quarum vltimæ quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere
 Persis studebat, vbi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium locutus est:
 Coniuratores, qm̄ cōstat necesse esse vnum aliquem ē nobis regem fieri, siue per for-
 tem, siue permissu Persarum per multitudinis electionē, siue qua alia ratione: equidē
 ego vobis nō refragor: quippe neque p̄esse volo, neque subesse. Et hac lege cedo vo-
 bis ius meum imperij, vt nulli vestrū, aut ipse ego, aut nullus vnquā meorū subsit. O-
 tane hæc locuto, cæteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic alijs nō refragatis, ē me-
 dio abiit aliò sessum. Cæteris sex de iustissimo rege deligendo consultantibus, vsum
 est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnum pueniret, Otanē donari debere pecu-
 liariter, eiusque deinceps posteros cū omni alio magnificētiæ gñe apud Persas hono-
 rificentissimo, tū Medica quotānis veste. Quæ ideo decreuerūt eis donāda, q̄ primus
 rē agitauerat, & ipsos in cœtū coegerat: Et hæc quidē peculiariter in Otanē decreue-
 runt. Illa verò in cōmune, vt regiā introire vnicuique ē septē sine internūcio liceret,
 nisi fortē cū vxore cubaret rex, neue regi fas esset aliunde quā ē familia cōiuratorū
 vxorē ducere. De regno aut̄ hunc in modū: Vt sub ortum solis cōscensis equis, dū in
 suburbanis vectarent: cuius equus vocē primus edidisset, is regnum Cābylis obtine-
 ret. Erat Dario quidā equisō, vir solers, noīe Oebares: ad quē Darius postquā ē cœ-
 tu digressi sunt, ita inquit: Oebare, de regni negocio sic inter nos cōuenit: sub ipsum
 statim solis ortum equis cōscensis, cuius equus vocem primus ediderit, is regno po-
 tia. Quare si quid solertiæ habes, nunc cōminiscere, vt nos obtineamus hoc decus,
 & nemo alius. Ad eū respondens Oebares: Here, inquit, si in hoc versatur, rex sis nec-
 ne, huius rei causā confidere tē iubeo, & bonum habere aīm, ante te fore regē nemi-
 nē. Eiusmodi habeo medicamenta. Si igit̄, inquit Darius, habes istiusmodi cōmentū,
 adest tēpus cōminiscendi, nec differendi rē, vt pote crastino die nobis futuro certami-
 ne.

Optimorū
 optima cō-
 silia.
 Darij ad
 monar-
 chiam ex-
 hortatio.

Monarchia
 vincit.

Otanes ius
 suū ea con-
 ditiōe ces-
 sit alijs, vt
 nec ipse
 nec sui im-
 perio sub-
 dicerentur.

Persarum
 instituta
 peculiaria.

Vnde iustitiam

Oebares
 Darij equi-
 so.

ne. Hæc ut audiuit Oebares, ita sibi faciendum putauit: Vbi nox aduenit, vnam equarū quā equus Darij maximē adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat. Tū equū Darij eodem ducit: eumque circūagens, identidē equæ admouet, ac tandē admittit. Postero die simul atq; illuxit, sex Persæ ex conuento affuerunt equis assidentes. Et cū in suburbanis vltro citroque vectarentur, vbi ad locum puenerunt, vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cælo tonitruque extitit. Hæc cū Dario tanq̃ ex cōposito accidissent, eū cōpotē voti fecerunt. Nā cæteri ex equis desilientes, Dariū adorauerunt. Sunt qui hoc dicant Oebarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. Vtroque enim modo refertur à Persis. Volunt nanque Oebarem attrectatis manu huius equæ genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditā: & sub ipsum statim solis ortū, cū equi degressuri essent, eā naribus equi Dariani admouisse, equumque ad odoris sensum infremuisse, atque hinnisse. Darius itaque Histaspis filius declaratus est rex: cuius oēs Asiani audientes dicto fuerūt, p̃ter Arabes, q̃ à Cyro, & rursus à Cābyse populos subigente, nunq̃ tū in seruitutē redacti sunt, sed hospites extiterūt, qui Cābysi in Ægyptum transitum p̃buisent. Inuitis enim Arabibus Persæ Ægyptū inuadere nō possunt. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, q̃ Cābysi fratri & rursus Mago nupsit, & Artystona virgine. Præterea altera Smerdis Cyri filia, noīe Parmis. Necnon filiam Otanis duxit, q̃ Magum prodidit. Idem viribus omni ex parte stabilitis, ante oīa simulacrum è lapide factum statuit hominis equo insidētis, inscriptis in hæc verba literis: DARIVS HYSTASPIS TVM EQVI VIRTUTE, cuius nomen legebatur, TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNUM ADEPTVS. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi satrapeias vocāt) constituit: earumque singulis p̃sides p̃fecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, alijs finitimis transcribens, alijs transferens, alijs remotiores gentes attribuens, distributo prouincijs hunc in modum tributo, quod exigebat cum hoc edicto, ut qui argentum, hi Babylonici talenti pondere: qui aurum, hi Euboico pondere afferrent. Valet aut̃ Babylonicū talentum septuaginta mnas Euboicas. Etem̃ sub Cyro atque deinde sub Cābyse, nihil dum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferbantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institutorem, Cābysem aut̃ dñm, Cyrum verò patrem: qm̃ Darius res oēs quæstui habebat, Cambyses asper erat ac morosus, Cyrus mitem agens, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetis, qui in Asia incolūt, & Aeo libus & Caribus & Lycijs & Melyensibus & Pamphylijs (vnum enim erat idemque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talēta: Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysijs & Lydis & Alysonijs & Cabalijs & Hygennensibus quingenta talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellepontijs, qui ad dexteram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus, & Thracibus qui Asiā incolunt, & à Paphlagonibus, & Mariādenis, & Syris, trecēta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnō talenta argenti quingēta: quorū centū & quadraginta erogabantur in eā Ciliciæ regionē, q̃ equos producebat: trecēta aut̃ & sexaginta ad Darium ibant: Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideo, quā coloniā Amphilocho Amphiarai filius deduxit in finibus Cilicum ac Syriorū, ab hac ad Ægyptum vsque, præter Arabum partem (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquaginta erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur omnis Phoenicia, & Syria, quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Aphris Ægypto conterminis, & Cyrena, & Barca (in portione nanque Ægypti hæc ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniā è piscario prouentu lacus Moerios. Excepta hac pecunia, & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in albo muro Memphitico stationē habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum: Sexta portio hæc.

Darius
que ma-
chinamē-
to impe-
rio potit.

Darius rex
declaratur

Atossa
Artystona
Parmis
Smerdis

Satrapes
Persarum.

Talentum
Babyloni-
cum.
Euboicū
pondus.

Prima sa-
trapeia.
Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta,
hæc.

hæc. Sattagidæ, & Gandarij, & Dadicæ, & Apparytæ, in idem cōstituti, centum & septuaginta talenta pendebāt: Septima portio hæc. A Sufis & cætera Ciffiorū regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò ceteraq; Assyria, mille talenta argenti pueniebant, & præterea pueri castrati quingenti: Nona portio hæc. Ab Ecbaranis, & ab reliqua regione Medica, & Parycanis, & Orthocorybantib; quadringenta & quinquaginta talenta: Decima portio hæc. Caspij, & Pausicæ, & Panthimati, & Daritæ, simul conferentes ducēta talenta afferebant: Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Aeglos vsq;, trecentorū & sexaginta erat tributū: Portio duodecima hæc. A Pactyca, & Armenijs, eorūq; cōterminis, Euxino tenus pōto, talēta quadringēta: Tertiadecima portio hæc. A Sagarijs, & Sarangib; & Thamanæis, & Vtijs, & Mecis, & his q; rubri maris insulas incolūt, vbi rex eos, q; relegati vocant, collocat: ab his omnib; sexcentorum talentorum pueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caspij, ducenta & quinquaginta talenta afferebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Chorasmijq;, & Sogdi, & Arij, trecenta talēta: Sextadecima portio hæc. Paricanij, & q; ex Asia sunt, Aethiopes, quadringenta talēta: Decima septima portio hæc. Mantienis & Saspiribus, & Alarodij; ducēta talēta sunt: Duodeuicesima portio hæc. Moschis, & Tybarenis & Macronibus, & Mosynœcis, & Mardis, trecenta talenta imperata sunt. Vndeicesima hæc portio. Indi, vt sunt multitudine multo numerosissimi, inter oēs quos nouimus mortales, ita tributum super cæteros omnes afferebāt trecenta sexaginta talenta aureorum ramentorum: Vicesima portio hæc. Quod si Babylonica pecunia ad pondus Euboicū redigatur, sunt nouies mille quingenta & quadraginta talenta argenti. Aurum verò si terdecies * tanto ramentorum taxetur, in summa reperietur ad rationem Euboicam esse sex millia talentorum, sexcentaq; & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computū, exigebant in summā annui tributū à Dario, talentorum quatuordecim millia quingēta & sexaginta. Minorem his summam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributū Dario ex Asia obueniebat, & aliquantulum ex Africa, procedente tempore: & ab insulis obuiebat aliud tributum: & ab his qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex thesaurizat, hoc est, reponit: Liquefactam aurum argentumq; in fideles fidelias infundit. Expletas mox fidelias subinde frāgit: ex eoq; auro argētōue quoties pecunia indiget, tantum concidit, quantum vsus postulat. Atq; hæc quidē prouinciæ erant, ac tributorū taxationes: Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, q; eam minimè Persæ colunt. Isti tamen ad ferendum vllum tributum nō adigebantur, sed munera portabant. Aethiopes Ægypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra macrobios Aethiopes sumpta subegit, qui sacram Nisam incolunt, & Baccho dies festos agunt: ibi Aethiopes eorumq; finitimi, eodem quo Indi Calandię semine vtuntur, subterraneasque obtinent domos: horū vtriq; tertio quoque anno munera portabant: portantque ad meā vsq; memoriā binos semodios auri rudis, & ducenos fascēs ebeni, & quinos Aethiopes pueros, & vicinos grandes elephantorū dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erāt, eorūque finitimi ad montē vsque Caucasum. Ad hunc enim montē imperitātur à Persis. Nam qui ad aquilonem Caucasii habitant, eorum iam nulli Persas curant. Hi igitur dona sibi imperata, etiam ad meam vsque ætatē, quinto quoque anno afferebant, centenos pueros totidemque virgines. Afferebant & Arabes mille quotannis talenta thuris. Hæc illi donā, præter tributum, regi portabant. Sed id aurū tam multū, Indi, vnde ramēta (quæ dixi) regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id, quod ad solem vergit, fabulosum est. Nam Indi, duntaxat eorū quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hoīi, qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum enim tractus, qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem cōplures sunt gentes, atque eæ lingua inter se diffōnē: quarū alię sunt deditę rei pecuarie, alię nō. Item alię in palustribus fluminis habitāt, crudis victitantes piscibus, quos

quos

quos aggressi arundineis nauigijs exceptant. Singula autē nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt vestē è tegete: quā vbi è flumine messuerūt incideruntq; , plectentes in modū storeæ, tanq̃ thoracē sibi induunt. His finitimi aurorā versūs sunt. Indi pecuarij, carnibus crudis vescētes, nomine Padzi, qui talibus vti moribus narrant: Quoties ciuiū aliquis aliquāue ægrotat, virum quidē sui maxime familiares interimunt: q̃ dicāt illum morbo tabescentē, carnes ipsis corrupturū. Et licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti nō ignoscētes necant eū, epulaturq;. Mulleri verò suæ maximē necessariæ, idē quod viri viro faciunt. Qui autē ad seniū peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque cū hac de causa, tum quia oēs qui in morbum incidunt, necantur, non multi sanē eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtque nihil ferant, nec domos parādas existimēt, atque herba victitent. Est eis semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cū ipso calice lectum coquunt, eduntq;. Quorū quisquis in morbū incidit, is in locum desertū pergit, ibique decumbit, eius vel decūbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum oīm quos recensui, Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum. Color similis ac proximus Æthiopico. Genitura quam in mulieres emittunt, nō alba quemadmodū cæterorum hominum, sed atra, ut color corporis: qualē Æthiopes quoq; emittunt. Hi Indi lōgius à Persis absunt, & vento austro subiecti: eoq; Dario neutiquā obtēperabant. Cæteri Indi Casbatyro vrbi & Pactycæ regiōni cōtermini sunt, ad ventum aquilonem habitantes. Ex oībus Indis ij qui proximā Bactrianis vitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui ad austrum p̃cipuē mittunt. Circa hanc em̃ plagā vasta sunt propter arenam loca. In qua solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarū visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa specie corporis similima. Ea autē q̃ egeritur arena, auracea est: pro qua in desertum mittentes Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frenatos trahunt, foemina nam in mediā, in quam ipsi ascendunt: data opera, vt à recentissimis foetib; abstractas iungant. Etem apud eos cameli cū nihilo sunt minori pernicitate q̃ equi, tum verò ad ferenda onera multò valētiore. Qualē habet camelus speciem, Græcis vtpote scientibus, non puto scribendum: sed quod eius animalis nescitur eloquar. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidē genua, & veretrū inter posteriora crura caudam versūs spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurū legendum tendunt: vt cū feruentissimus erit æstus, sint in rapina. Siquidem p̃ æstu formicæ sub terra se occultas tenent. Est autē illis hominibus sol ardentissimus matutino, non quēadmodum alijs meridie, eousq; efferuescens, dum tempus est à foro discedendi, per quod spaciū multò magis vrit quā meridianus in Græcia: adeò vt dicantur illi tum in aqua se abluere. Meridies ferè Indos vrit pæquē atque alios hoīes: declinante meridie, talis est illic sol, qualis alibi matutinus. Ac deinceps magis ac magis frigescens, dum ad occasum peruenit: quo tēpore p̃cipuē friget. Vbi ad locum Indi puenēre, culleis (quos attulere) arena cōpletis, raptissimē retrò se recipiunt. Quos p̃tinus formicæ (vt à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate, quanta in alio est nullo: ita vt nisi viam, ad quā formicæ cōgregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorum inde euasurus. Ideoque camelos mares, q̃ impares foeminis sunt in currēdo, ne trahantur, dissoluunt: sed nō vtrūq; pariter. Foemina verò pulli (quē reliquit) memor, nihil sibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partē nanciscuntur, vt Persæ memorant. Nā quod effoditur in eadem regiōne aurum, rarius est. Et sanē pulcherrimas quodāmodò res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum Græcia (quod pstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiōnes. Nam, vt paulò antè dixi, vltima plagarum, quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica est: in qua

Indorum mores.

Ægrotos epulantur Indi. Senes mactantur.

Coitus in propatulo Genitura Indorum atra.

Formicæ Indicæ.

Cameli forma.

Arena auracea quibus modis diripiatur.

Lana arbo
rea.
Ledanum.

storax.

Naturæ so
lertia.
Leporis fo
cunditas.
Lege Plini.
li. 8. ca. 55.

Vide Gel.
lib. 13. ca. 7
& Aristo.
6. ani.

Viperæ co
itus par
tusq.

Serpentes
alati.
Casiæ col
lectio.

Cinnamo
mi colle
ctio.

Hæc tøn
quam fa
bulosa cō
futat Plin.

Ledani col
lectio.

Ouium ge
nera mira.
Caudarū
mirum.

& animantes tā quadrupedes, q̄ volucres, multò sunt grandiores, q̄ cæteris in locis, p̄terquā equi (nam ab equis Medicis vincunt qui Nisēi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim (vt indicauī) surrepti. Præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, ouillę tum pulchritudine tum bonitate p̄cellentem, qua in vestiariū Indi vtunt. Ad mæridiē vkima è regionibus q̄ habitant, Arabia est: in qua sola oīm nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomū, & ledanum. Cuncta hæc facilia ad nanciscēdum, præter myrrham. Nam thus Arabes storace suffientes, legunt ea, quam Phœnices ad Græcos exportant. Hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subacti, exiguo corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ijden. videlicet qui aduersus Aegyptū factō exercitu tendūt. Nec vllō alio ab arboribus, quā storacis fumo submouētur, vniuersam terrā oppleturi (vt Arabes aiunt) nisi vt ijden narrabant, simile quiddam istis cōtingeret ei, quod nouimus contingere viperis, idq; (vt credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia foetiosa fecit, ne assiduo csu deperirent: contrā, quæ sœua & maligna sunt, ea voluit parum esse foetiosa. Vnde fit, vt lepus, quē omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: sola quæ ex omnibus bestiis cū grauida est, etiā impleatur, & aliū foetum in vtero gestans pilis vestitū, alium nudū, alium tantū nō formatū, aliū concipiat. Et lepus q̄dem talis est. At læna validissimū foerocissimūq; animal, semel in vita vnū parit. Nam vnā cū foetu vterū emittit. Cuius rei causā est hæc, quod catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, cū habeat vngues longē acutissimos ex omnibus feris, vterū lacerat, augescēsq; magis ac magis, vngues inprimēdo exulcerat: ita vt ad postremū, dum partus adest, nihil vteri relinquatur incolume. Quare si viperæ & alati Arabiæ serpentes ita gignerentur, vt ipsorū natura fert, non esset hominibus viuēdi facultas. Nunc aut cum libidine agitantur, & per paria coeunt, foemina collum maris in emit tenda genitura comprehendit, sorbensq; non prius dimittit, quā deuorauerit. Et mas quidē hoc modo perit. Foemina vero talem luit masculo poenā: quod filij dum adhuc intra vterum sunt: patrem vlciscentes, matricem ambedunt: eiusq; aluo ambe fa, ita partum faciunt. Cæteri serpentes qui non sunt hominibus perniciosi, oua pariunt, & magnam vim foetuū excludūt. Atque viperæ per vniuersum orbē terrarum visuntur: alati verò serpētes nusquā alibi, nisi in Arabia, aut certē nō adeo frequētes. Hūc in modū Arabes thus cōparant. Casiam aut sic: Postquā sibi cū cæterū corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt corijs alijsq; pellibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quā & in qua degunt feræ alatae, vespertilionibus similimæ, stridore diro, & viribus præualentibus, quas ab oculis arcētes Arabes, sic casiam metunt. Cinnamomū etiā quā superiora mirabilius legunt. Nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeūt dicere: nisi quod probabili ratione vtuntur, quod quidā volunt id gigni in his regionibus, vbi Bacchus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdā alitibus ad nidos, è luto cōstructos in præruptis montiū, & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerūt: Boum asinorūque defectorū, & aliorum iumentorū membra minutatim concisa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos posuēre, procul abscedunt. Ad hæc frustra delapsæ volucres, ad nidos suos carnem cōportant: cui sustinēdæ impares nidi, ad terram discissi labūtur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomū ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanū, quod Arabes ledanū vocant, etiam cinnamomo mirabilius comparatur. Quippe quod in graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cū ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuē ad suffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redoler Arabica regio mirificē iucundo quodam odore. Suntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nusquam alibi visuntur, quorum vnum caudas habet tam longas

gas, ut nō sint tribus breuiiores cubitis, si q̄s trahi sinat, hūlcera cōtracturas, dum per terrā atteruntur. Nunc vnusquisq; pastorū hactenus est doctus arte fabrili, ut plostellā faciant, q̄ singularum ouīū caudis subligent, superq; plostellā caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalē latitudinē caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solē occidentē vergit, cōtermina est Æthiopia terrarū habitatarū vltima. Hęc & auri multū fert, & vastos elephātes, p̄minentibus vtrinque dentibus: & cūm agrestes oēs arbores, tum verō eburnum, necnō viros maximos pulcherrimosq; & æui lōgissimi. Atque hęc quidē extrema sunt Asiæ Africæq;. De extremis autem Europæ, quod p̄ cōperto referā, nō habeo. Neq; em̄ assentior fluuiū quendā esse, Eridanū à barbaris vocitatum, qui subeat mare ad Septentrionē spectans, vnde electrū venire narratur. Ne Cassiteridas quidē noui insulas, hoc est, stannarias, vnde ad nos venit stannum. Quā rēm vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, nō barbarum, ab aliquo poëtarum fictū. Sed etsi hoc studiosē q̄suerim, à nemine qui ipse viderit, accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaq; ad nos venit stannum electrumq;. Cæterū ad Septentrionē Europæ q̄ plurimā auri vim esse cōstat. Sed quomodo fiat, ne hoc quidē pro cōperto dicere queo. Dicuntur tñ id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi, quod nec ipsum crediderim, ut viri nascent vnoculi, cæterā naturā habentes alijs hominibus parem. Porro extrema terrarum cōcludunt aliam regionē, intusque cohibent ea, q̄ nobis pulcherrima putantur, illisq; rarissima. Est in Asia planicies q̄dam vndiq; cinctā montē, quinq; in locis interciso, q̄ aliquando fuit Chorasmiōrū cum ipsorū finibus, & Hyrcanorum, & Parthorum, & Sarangæorum, & Thomaniorū. Sed posteaquā Persæ rerum potiti sunt, facta est regis, ex hoc circumiecto mōte ingens amnis, p̄fluit, nomine Aces, qui quondā per singulas vndiq; intercisiones ductus ac distributus, totidē quas dixi partiū regiones irrigabat. Vbi verō in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo sunt passæ, quod anfractibus montium ab rege abscissis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu interclusa est, interfluenteque introrsum amne planicies, quæ intra montēs erat, pelagus facta, cūm fluat in interiora, amnis nulla ex parte exitum habēs: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vlū fraudatæ, afficiuntur permagno detrimento. Nā hyberno tempore deus illis quēadmodū alijs hominib; pluit. Sed æstate cūm serant pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur cūm nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres, stantesque pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex his qui maximē indigebant, portas referari iussit, utique eas, q̄ ad illos ferrent, easdem cum illorū terra humore hausto satiata est, rursus obserari: ita deinceps alias, ut quiq; cæterorū populorū maximē aqua indigerent. Id faciens, quantum ego auditu cognoui, pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hęc quidem ita se habent. Cæterū rex vnum ē septem viris, qui aduersus Magum conspirauerunt, Intaphernem cepit, ac capite dānauit ob hanc noxam: Intaphernes statim post oppressos Magos regiā ingressus, volebat admitti ad colloquiū regis. Etenim hac lege conuentum erat inter Magi oppressores, ut eis ad regē foret aditus sine internuncio, nisi cubantē cum vxore. Itaque nō oportere sibi interuenire nunciū censens Intaphernes, q̄ foret vnus ē septē, introire utiq; volebat. Sed cūm ianitor & qui à responsis erat, introire non sinerent, quod regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acynace, aures vtriq; naresque p̄cidit, ac loro freni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui cūm sese regi exhibuissent, & facti causā exposuissent, Darius sigillatim quinque Persas accersuit, veritus ne id cōmuni sex Persarum consilio factum esset, explorauitque nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum cōsensu Intaphernem hęc fecisse, hominē cōprehendit, eiusque liberos atq; oēm familiam, multis de causis credens illos cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necē vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. Id assiduē facien

Europæ
extrema

Electrum
Eridanus

Arimaspi

Intapherna
nis faci
nus

do, ad sui misericordiā Darium cum adduxisset, misso ad eum nuncio, rex inquit: Mulier, offert tibi Darius vnus electionem, ex vinctis domesticis tuis quē velis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit: Si vnus omnino animā rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hęc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit: Percōtatur te rex, qua de causa viro filijsq; pretermisiss, fratrem delegeris vt superesset, qui & remotiori abs te est gradu q̄ filij, & minus iucundus quā maritus. Cui illa respondens: Rex, inquit, maritus mihi alius, si deus voluerit, atque alij liberi, si hos amiserō, esse possunt: alius frater parentib. meis iā vita defunctis, nulla ratione potest esse. Hanc secuta causam, ita locuta est, visaq; est Dario probē dixisse. Itaq; ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximum, ceteris omnib. interfici iussis. Ita vnus ē septem Persis intra initia occubuit. Id autem ferē circa Cambyfis ægrotationem contigit. Erat Sardibus præses quidā à Cyro præfectus, nomine Oroetes, vir Perses, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidē Polycratem Samiū, à quo nullo nec factō nec dicto quantulocunq; læsus esset, quemq; ne vidisset quidem vnquam, tm̄ concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt pleriq; aiunt) causam. Cū aliquando pro forib. regis considerent Oroetes & alter quidam Perses, nomine Mitrobates, præfectus gentis q̄ est in Dascylis, ē verbis ad iurgia peruenerūt. Et cū de virtute disceptaretur, Mitrobates obijciens Oroeti inquit: Tunc in precio virorum es, qui insulā Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi nō acquiris, ita facilem captu, vt quidam ē popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusq; tyrannide potiatur? Hoc iurgium audiēti Oroeti adeo doluisse quidā aiunt, vt affectauerit nō de obiurgante vindictā, sed Polycratem, prius occidere, propter quē malē audisset. Alij, sed pauciores, inquiunt caduceatorē in Samum ab Oroete missum cuiusdam rei rogandæ causa (cuius aut, non dicitur) Polycratem tunc fortē in conclauis cubantē fuisse, assistente ei Anacreonte Teio. Idq; siue consulto, quod res Oroetis contemptui haberet, siue sorte aliqua factum. Ad quem accedens Oroetis caduceator, cū mandata exponeret, Polycratem neq; se ad hominem cōuertisse (erat enim ad parietē versus) neq; quicq; respondisse. Hæ geminæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarū vtrilibet accōmodare fidē quis potest. Itaq; Oroetes in vrbe Magnesia degens, quæ est ad Mæandriū flumen sita, misit Myrsū quendā Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, duntaxat eorū quos nouimus, secundū Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio potitus est, qui in animū induxerit vt mari potiretur. Primus inquam, extitit ex eo gñe, quod humanū vocatur, qui multam cōciperet spem Ioniz atq; insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Oroetes factus, misit nunciū in hæc verba: Oroetes Polycrati ita inquit: Audio te res excellētes agitare aio, sed pposito rē pecuniariā non suppetere. Quod si ita feceris, vt suadeo, pspexeris & tibi & salutē meæ. Nam rex Cambyfes, vt mihi p̄ comperto renunciā, de me interficiēdo cogitat. Nunc igitur meipsum recipito, atq; pecunias, earum partem tibi habiturum, partem mihi permissurus: & ipsarū pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quib. si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidissimum, cui ego fidem faciā. Quo audito, Polycrates gauisus est, atque obsequi volebat. Maiorem em̄ in modū pecuniā auebat. Mittit itaq; prius ad rem inspiciendam quendā ē popularibus suis Mæandrium Mæandrii filium, scribam suum, qui non longo pōst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis, spectatu dignum, tēplo Iunonis oēm dicauit. Hunc Oroetes intelligens speculatorē esse circum spectum, ita sibi agendū putauit. Oēto scrinia lapidibus implet, præter admodum par uam partē circa ipsas oras, ac supficiem lapidum auro inducit, eaq; scrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Mæandrius cum inspexisset, Polycrati renunciavit. Enimvero ne illuc sese cōferret, magnoperē dehortabantur oracula & amici, tum liq; Polycra præcipuē somniū hoc, quod eius filia viderat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sub-

Frater ma
rito præ
fertur.

Polycratis
cædis occa
sio.

Oroetis do
lus.

Scrinia la
pidibus re
ferta.

Somniū fi
liq; Polycra

sub-

sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autè infigeretur. Hanc visionem cōspicata, instabat omnino dissuadere patri, ne à patria proficisceret ad Oroetē: quin etiam ad biremem eunti malè ominabat. Cui cum ille minitaretur, si sospes rediret, fore ut hæc per diu maneret virgo: ipsa ut ita cōtingeret, sibi imprecata est. Malle enim se diutius virginem esse, quàm patre orbari. Polycrates omne consiliū pro nihilo habens, ad Oroetem nauigauit, cum alios secum ducens, tū vero Democedē Calliphontis Crotoniensē medicum, qui eam artem apud suos præclarissimè omniū exercebat. Vbi Magnesiā peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaq; aut sua persona aut suis cogitationibus. Nā neque eorū qui Syracusis tyranni extiterūt, neque aliorū Græciæ tyrannorum ullus est magnificētia cum Polycrate comparandus. Eum Oroetes, quod indignū relatu est, cruci suffixit. Eorū vero qui illum comitati fuerāt, Samios quidē dimisit, iubens eos gratiam sibi habere, quod liberi essent: hospites aut atque seruos iure captiuitatis sibi vèdicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus oēm filix visionem exoluit. Nam ab Ioue quidem cum plueret lauabatur: à sole aut, exudante è mèbris abdomine, vngebatur. Hunc exitū habuerunt tot prospera Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex Ægypti. Verū non multo pōst tempore, Polycratis vltio Oroetē excepit. Quippe post Cambyxis obitū occupato à Magis regno, Oroetes cum esset Sardibus, nihil admodū de Persis, qui à Medis imperio fraudati erant, meritis est: sed in ea perturbatione Mitrobatem à Dascylio præfectū (qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit: & eius filium Cranapē, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omnifaria flagitia cōmisit, tum quendam à nuncijs, q ad ipsum à Dario venerat, quod parū iucūda nunciasset, trucidādū curauit, summissis quibusdam, qui redeuntem aggredierentur, quique trucidatū cum ipso equo occularent. Darius vbi principatu potitus est, Oroetē vlcisci cum ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatē, filiumque cupiebat. Sed aduersus eū è p̄fesso mittere copias cōsilij non erat, utique reb. nondum satis fundatis, & imperio recens parto: cum p̄sertim audiret Oroetē multa vi nixum, mille Persarū satellitibus stipatum. Nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc, hanc rationem iniuit. Accitis Persarū summis quibusq; proceribus, his locutus est verbis: Persæ, q̄s hoc vestrū mihi re p̄mittat executurus prudētia duntaxat, nulla vi, nullisq; copijs? Vbi cū opus prudētia est, ibi vi agere nihil attinet. Ergo q̄ vestrū mihi Oroetē vel adducat viuū, vel interficiat, qui de Persis nihil omninō meruit, sed multa scelera admisit, vel hæc duo: vnum, quod duos è nobis, Mitrobatē eiusque filiū interemit: alterū, quod à me missos ad se accersendum necandos curat, facinus p̄fecto non tolerandum. Ideoque priusquam maiora in Persas scelera admittat, comprehendus est ad necem: Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta extiterunt, qui repromitterent, singuli volentes ipsi id exequi. Quos inuicē contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent, fors Bagæum Artontis filiū ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Cōplures literas varijs de rebus vbi scripsit, sigilloque Darij impressit, cum his p̄fectus est Sardis. Eas posteaq; in conspectum Oroetis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. Regios autem scribas euncti p̄sides habent. Reddebat separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandum ab Oroete. Quos animaduertēs magnopere venari literas, & ea quæ in illis dicerent, etiam vehementius reddidit aliā epistolam in hæc verba: Persæ, Darius rex interdicit vobis, ne aptud Oroetē fungamini satellitum officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerunt. Tunc Bagæus cernēs illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum, in hæc verba scriptum: Rex Darius mandat Persis, quī in Sardibus sunt, ut Oroetē interimant. Id vbi audiēre hastati satellites, eductis acynacib. sine mora Oroetē interemerunt. Ita vindicta Polycratis Samij Oroetē persēcuta est. Traductis, atq; comporatis Susa bonis Oroetis, contigit non diu pōst, ut in venatu ferarū Darius rex, dum

Polycratē cruci suffixus.

Fortunæ Polycratis catastrophe.

Oroetes indignā Polycratis mortem luit. Oroetis satellitium.

Bagæus

Scribæ regi Persarū

Oroetis cades.

ab equo defilit, pedem intorserit, uehementerq; luxauerit. Nā talus ē iuncturis am-
tus est. Existimans itaq; apud se, vt prius, habere ex Aegyptijs eos qui primi putaren-
tur arte medicinæ, eorum opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac violenter
tractâdo plus mali faciebant, adeo quidem, vt septem dies totidemq; noctes Darius
præ molestia, qua afficiebatur, transegerit insomnes. Octauo die eidem malè habenti,
quidam Democedis Crotoniësis mentionem facit, cuius de artificio prius iā inde in
Sardib. audisset. Darius hominem q̄ celerrimè accersi ad se iubet. Ille vt inter capti-

Democe-
des à Dario
accerfitur.

uos Oretis inuentus, vbi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat
pannosus, ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit, nunquid eā
nosset artē, Democedes veritus, ne si se proderet, vsq; quaq; Græcia priuaretur, dissi-
mulare. Sed cum videretur notitiā artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem
adduxerāt, verbera & tormēta afferre in mediū. Tunc ille dissimulatione missa, se pla-
nè scire artem illam negauit, sed aliquātulum ob eius consuetudinē, quam cum me-
dico habuisset. Factaq; ei potestate curādi, Græcis medicamentis vtens, & leuia, post
acria admouens, Darium cōpotem somni fecit, & breui tempore incolumem reddi-
dit, cum iam se posthac validum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curatio-
nem, postea cum eum Darius duobus aurearū compedum paribus donasset, inter-
rogauit Democedes, nūquid ideo se duplici malo remunerandū putaret, quod ab eo
solpes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatus, ad suas vxores hoīem misit.

Democe-
des splēdi-
dis muneri-
bus dona-
tus.

Eunuchi qui eū deduxerunt ad foeminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam
regi. Tunc earum singulæ aureā phialæ thecā suffringentes, Democedē donauerunt
tam amplo munere, vt excidentes ex percussione phialarum stateres, famulus qui se-
quebatur noīe Scitona aduertēs, collegerit non parū auri summā. Hic Democedes
hunc in modum ē Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinē habuit. Cum à
patre sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eū tolerare posset, illo relicto abiit in
Aeginam. Vbi cōmoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus
erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artē medicinæ pertinerent. Ex quo fa-
ctum est, vt in sequenti anno Aeginetæ cōduxerint eum talento, Athenienses tertio
anno centū mnis, Polycrates quarto anno talentis duobus. Ita in Samum profectus
est. A quo viro non minimum medici Crotonienses primi numerabanī, secundi Cy-

Democe-
dis in me-
dicina pro-
fectus.

Medici cla-
ri.

Musici Ar-
giui.

renæi. Qua etiam tēpestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc
itaque Democedes Dario sanato, Susis maximas ædes obtinebat, & cū rege ad men-
sam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnā, quod in Græciam redire non
poterat. Quineriam Aegyptios medicos regē curare solitos, cū essent patibulis suffi-
gendi, quod à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia, liberauit. Itē
vaticinū quendam Heleum, qui Polycratem secutus fuerat, & inter captiuos p neglecto
relictus. Deniq; maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto dein
de breui tempore, inter alia cōtiguit, vt Atossæ Cyri filiæ (q̄ erat Darij vxor) in mamil-
la hulus exoriretur, deinde rescissum porrò grassaretur: quod ista quoad fuit exigu-
um, p pudore occultans, nemini indicauit. Sed vbi male iam habebat, accersito De-

Atossæ cō-
filiū apud
Darium ē
suggettio-
ne Demo-
cedis.

moce-
dis rem ostendit. Ille se redditurū sanā affirmans, adiurat eam, vt sibi vicissim ip-
sa inserviat in eo quod orauerit. Oraturū nihil, vnde dedecus redundaret. A quo po-
steaquam curata est edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis allocuta est: Rex,
cum tm̄ tu habeas copiarum, desides, nullam neq; gentem neq; potentiam Persis ac-
quirens. Atqui par est virum & iuuenē, & magnarum opum dominū, aliquid operis
edendo se ostēdere, quō etiā Persę cognoscant sibi virum præesse. Quod vt facias, du-
abus de causis interest, vt Persæ & eū qui ipsis p̄est virū esse intelligant, & bello atte-
rantur: ne ociū agentes, tibi insidias tēdant. Nunc ergo aliquod opus edas, quoad in-
etate iuuenili es. Nā augescēte corpore, ingeniū pariter augescit: & cōsenescēte cō-
senescit, & ad res oēs elanguescit. Hęc Atossā ex admonitu Democedis. Ad quā Dari-
us respondens: Quę, inq̄t, vxor ipse facere destinaueram, ea oīa dixisti. Ego em̄ consti-
tueram

Darij pro-
positum.

tueram Scythis bellum inferre, iuncto mari è nostra continente in alterâ pôte, quod breui tempore perficeretur. Ad eum Atossa: Animaduerte, inquit, nunc, omitte primû bellû Scythis inferre, qui quandocunq; voles tui erunt, aduersus Græciâ mihi tu eas in expeditione. Cõcupisco em̃ Lacænas, & Argiuas, & Apycas, & Corinthias fando cognitâs, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes virû ex oïbus maximè idoneû ad demonstrandas Græciæ res, atq; exponendas, hunc q. pedem tuum sanauit. Cui Darius: Quandoquidem, inq̃t, vxor tibi videtur, nos primû Græciam tentare debere, mihi videt̃ satius, ante oïa mittendos illuc exploratores Persas, vnâ cum isto quem diis, qui percepta oïa illic & visa renuncient: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendam. Hæc locutus Darius, id quod locutus re quoque aggressus est. Nanq; vbi primû illuxit, accitis quindecim viris Persarum spectatis, præcepit vt sequentes Democedem, oïa Græciæ maritima collustrarent, neue cõmitterent, vt Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omninò reducerent. Hæc illis vbi p̃cepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat, vt exposita atq; demonstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubetq; eum dono ferre patri ac fratrib. omnia sua vtentilia, affirmans se alia multò plura illi in vicem donaturum. At præter dona, missurum ait, q̃ vnâ iter faciat, onerariam nauim, omnifarijs bonis refertam. Hæc Darius nullo dolo consilio (vt mea fert opinio) mandauit. Ille tamen veritus ne se Darius tentaret, tanq̃ fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respõdet se quidem sua illic velle relinquere, vt ea reuersus sibi haberet: verû nauim onerariam, quam Darius promitteret, dono fratrib. accipere. Darius postquam hæc Democedi p̃cepit, homines ad mare dimisit. Isti cum in Phoenicem descendissent, & ex Phoenice in urbem Sidonem, cõfestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifarijs bonis impleuerunt. Cõparatisque omnibus, in Græciam traiciunt. Et adeuntes maritima eius loca intuebant̃, atque describebant. Tum pleraq; ac celeberrima Græciæ loca cõtemplati, in Italiam Tarentû transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit, simul & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiunt̃ hæc, Democedes Crotonè abiit ad domum suam. Quo abeunte, Aristophilides Persas missos fecit, restitutis his quæ de manib. abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt, nactique in foro Democedemprehendunt. Eum Crotoniensem q̃dam, rē Persicam reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, Persas fustib. cædebant, his verbis cõmonefacientes: Viri Crotonenses, cõsiderate quid faciatis, qui hoïem regis fugitiuum eripiatis. An ex vsu erit vobis hæc iniuriam regi Dario intulisse, ac vobis bene cederet ista fecisse, si nobis hoïem hunc eripueritis? Cui em̃ primû q̃ huic vrbi bellum inferemus, aut quam priorè deripere conabimur? Hæc dicẽdo nihil magis Crotoniensib. persuaserunt. Quinimò nõ modò Democede, sed etiam oneraria naui, quam vnâ duxerant, priuati sunt: atq; in Asiam reuersi, omissò iâ studio discendi vltiora Græciæ, duce fraudati. Quib. tamen in digressu ille mandauit, vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorẽ Milonis filiam. Erat em̃ apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tẽpore properasse magna erogata pecunia, vt ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti Crotonē Persæ ad Iapygiâ, in quasdam naues inciderunt: à quib. in seruitutẽ redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Dariû reportauit. Ob quod meritum cû rex paratus esset donare ei qcquid vellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens, ne omnẽ Græciam cõturbaret, si classis ingens ipsius causâ in Italiam mitteretur: contentum se esse, vt per solos Cnidos reduceretur, existimans pro amicitia, quæ Cnidis erat cum Tarentinis, se præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus, effecit. Nam missò Cnidum nuncio iussit, vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidi Dario obsequentes: id tamen à Tarentinis non impetrauerunt. Nam ad vim inferendam inualidi erant. Atq; hæc

Democedes in Græciam cum exploratoribus ablegatur.

Aristophilides rex Tarentinorum.

Milo Crotoniates luctator.

Sami euer-
fiois causa.

Darius Ca-
bylis satel-
les.
Sylofontis
amiculum
puerbiū.

Darius ad
Sylofontē

Mæandri
Sami pro-
curator.

Telesear-
chus.

hunc in modū administrata sunt. Hi quæ Persæ primi extiterē, qui in Græciā traieci
sunt speculandi gratia, & ob hanc rem. Samum verò post hæc rex Darius, omnium
urbium tam Græcarum, quàm Barbararum primam, evertit: ob hanc causam: Dum
Cambyfes in expeditione aduersus Ægyptum ageret, permulti se illuc Græcorum
cōferebant, partim (vt credibile est) negotiandi, partim militandi, partim ipsius regi-
onis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Æacis filius, Polycratis germa-
nus, extorris patria. Huic Sylofonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amicu-
lo rutilo, ac sibi circumdato, apud forum Mempheos spaciabatur. Quem cum vidisset
Darius Cambyfis satelles, nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi,
adit hominem, vt mercetur amiculum. Syloson animaduertens Darium magnope-
re cupere amiculum, diuina quadam fortuna vsus: Ego, inquit, amiculum hoc nulla
pecunia vendo, sed tibi largior, si modo tuum omnino debet esse. Hæc approbās Da-
rius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret sibi illud stultè perisse, interiecto tem-
pore cum Cambyfes decessisset, & septem illi Magum oppressissent, & ex septem Da-
rius regnum adeptus esset, vbi certior factus est, ad eum virum puenisse regnum, cui
ipse præcati dedisset in Ægypto vestimentum, Susa ascendit: sedensq; in vestibulo re-
giæ, ait se eum esse qui de rege sit benemeritus. Hæc audiens ianitor, regi nunciauit,
ad quæ admirabundus rex: Et quis est (inquit) Græcorum, qui in me beneficus extite-
rit, cui ego reuerentiam debeam recens regno potitus: ecquis verò, an potius nullus
eorum ad nos ascendit: nec ulli Græcorum, vt ingenuè loquar, quicquam debeo: tñ
hominē introduce, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus
est Syloson, ac status in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo
facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem oēm gestam circa amiculum refert, seseq;
illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius: O, inquit, virorum generosissi-
me, tūne ille es, qui mihi nullā potentiam habenti donasti ea, quamuis parua, tamen
perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem. Qua de re immenso te auro ar-
gentoque remunerabor, vt nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis
extitisse. Cui Syloson: Mihi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed
patriam meā Samū, vbi eam liberaueris: quam nunc post necem fratris mei Polycra-
tis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem atque
direptionē. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane vno è septē viris, iussu,
vt quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare degressus, contrahebat
exercitū: At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrij, acceptum à Polycra-
te, vt illud procuraret: cui iustissimo virorum volenti esse, non licuit. Nā vbi de Poly-
cratis interitu allatus est nuncius, ante omnia Ioui liberatori statuit aram, ei quæ fa-
nū in circuitu designauit, & quod nūc quoq; in suburbanis extat. Deinde vbi hoc
perfecit, aduocata omnium ciuiū concione, ita verba fecit: Mihi sceptrum atque om-
nis potentia Polycratis (vt vos etiā nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio
sitū est vobis dominari: sed quod in vicino reprehendo, id ipse quoad potero nō faci-
am. Nā neque Polycrates placebat mihi, in viros sibi ipsi pares dominatum habens,
neque alius quispiā talia faciens. Et Polycrates quidē fatum suū expleuit: ego autē de-
posito in mediū dominatu, iuris æquabilitatē suadeo: postulans iure optimo mihi i-
psi hoc honoris tantummodo, vt è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiari-
ter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris (cui ego tēplum extruxi) sacerdotium
tam meis in perpetuum liberis, quàm mihi, qui libertatem vobis restitui: Hæc Mæ-
andrius à Samijs postulabat. Tunc eorum quidam surgens: Tu vero (inquit) indi-
gnus es, qui nobis imperes, tu qui malus extitisti, ac funestus: sed dignus potius, qui
pecuniarū, quas interuertisti, rationē reddas: Hæc Telesearchus, ita em vocabat, dixit,
q; inter ciues erat ex præ virtutis. Quæ Mæandrius in aīn accipiens, reputās q; fore, vt
si dñatū ipse deponeret, alius qspiā in ei locū tyrānus cōstitueret, nō deponendū sibi

do-

dominatum statuit: sed in arcem regressus, accitum vnumquenq; eorū, tanq; rationē pecuniarū redditurus, cōprehendit, alligauitq;. Post hæc, dū hi in vinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quē decessurum credens frater eius, noīe Lycaretus, quō facilius Sami rerum potiretur, oēs vinctos interemit. Neque em̄ videbant velle liberi esse. Igitur vbi in Samum peruenēre Persæ Sylofontem reducentes, nemo aduersus eos manū leuauit. Atq; hi qui cōtrariæ Mæandrio factionis erāt, deditiōem se facere velle dixerunt: quin ipse Mæandrius ex insula discedere. Approbante hæc Otane, atque inito foedere, eminētissimi quique Persarum positis sellis ē regione arcis sedebant. Erat Mæandrio germanus vecordiusculus, nomine Charileus, qui quōd delinquere solebat, in superterraneo loco erat alligatus. Hic cū audisset q̄ agebantur, & per specum suspiciens vidisset Persas quietē sedentes, vociferando dicebat, velle se in colloquiū venire Mæandrij. Eū audiens Mæandrius, iussit solutū ad se adduci. Vbi ad ductus est, cōfestim cōuiciando inaledicendōq; illi suadebat, vt imperiū daret in Persas. Hæc inquit: Me tu o deterrime virorum, qui sum tuus frater, quiq; nihil vinculis dignū peccaui, in superterraneo carcerē alligandum putasti: Persas autē quos cernis te adorientes, atque extorré faciētes, vltū ire nō audes, tā faciles tibi ad capiēdū? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, vt istos ob suum huc aduentū vlciscar, paratus te ipsum ex insula amittere: Hæc Charileus. Quem sermonē Mæandrius admisit, quantū ego sentio, nō quia eō insipientiē venisset, vt putaret suas vires regijs superiores esse: sed quia inuidens Sylofonti, si ciuitatē & integrā & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita tradi: probē intelligens, Persas prius iniuria laceffitōs, sēuituros esse in Samios, & sibi tutum ex insula excessum esse quādocunq; vellet. Foderat em̄ sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. Itaque ipse quidē Mæandrius ē Samo profectus est. Charileus autē armatis cunctis auxiliarijs, patefactisque portis, egredit̄ in Persas nihil tale expectantes, sed oīa pacata existimantes. In hos Persas qui sellas attulerāt, & plurimi momēti erant, dato impetu auxiliarij grassantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copię auxilio veniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes impetator cernens tantā cladē accepisse Persas, etsi memor erat p̄ceptorū Darij, dum ipsum mittebat, ne quem Samiorum aut occideret, aut caperet, sed insulā immunē malorum Sylofonti traderet: tñ horū p̄ceptorū oblitus est, iussitq; milites, vt quēque Samiū adipiscerentur, occidere, viros pariter & pueros. Tunc pars copiarum arcē obsidet, pars obuiū quēque sine discrimine trucidat, tam in delubris, q̄ extra delubra. Mæandrius ē Samo profugiens, Lacedæmonē nauigauit. Eō vbi peruenit, habens quæ in discessu exportauerat, dat negocium famulis, vt pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleomenem Anaxandridē filiū, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes vbi pocula inspexit, p̄ admiratione attonitus fuit: Mæandrius eum iubere, quæcunq; liberet, illinc asportare. Idque cū etiā atque etiā Mæandrius diceret, tñ Cleomenes virorū iustissimus extitit: qui ea q̄ sibi donabantur, recipiēda nō putauit. Sed cū sensit eadem nōnullis ciuiū Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. Aditis em̄ ephoris, hoc est, tribunis plebis, ait, fatius esse Spartæ hospitem Samiū ē Peloponneso ablegari, ne cui Spartanorum aut ipsi aut alij cuipiam persuadeat fieri malum. Illi Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegarunt. Persæ vbi diripere Samum, Sylofonti tradiderunt, viris desolatam. Interiecto tamen tēpore Otanes imperator frequentem incolis effecit, ē visione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda. Dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonij rebellauerunt, rebus probē admodum comparatis. Nam quādiu Magus imperauit, & seprem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus, & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsq; latuerunt. Verū vbi ē professo desciuerunt, hæc sibi faciēda statuerunt. Matres expellunt:

Otanes Darij p̄ceptorū oblitus.

Samus Sylofonti traditur.

Cleomenes rex Spartæ.

Strabo in 14. tradit Samū hōminib. viuadant, Sylofontis op̄a acerbius imperantis.

Babylonij
rebellâtes
mulieres
stragulat.

lunt: mulierum vnâ, quâ sibi quisq; voluit, è domesticis delegit, & hanc ad panē sibi faciendum cæteras in vnum cōtractas strangulant: hoc idcirco faciētes, ne rē frumētariā ipsorū illæ absumerent. His rebus cognitis, Darius aduersus eos contractis oīb; copijs cōtēdit. Eo postquā peruenit, vrbē obsidione cingit. Sed illi nihili pēdere obsidionē. Nā cōscēsis, ppugnaculis, tripudiare, probraq; ingerere Dario atque exercitui: quorū quidā ita inquit: Quid istic desideris Persæ, quin potius absceditis, tūc expugnaturī nos, cūm pepererint mulæ. Hoc quidā Babyloniorū dicebat, credens nunquā parere mulam. Anno ac septē mensibus in obsidione cōsumptis, iam Dariū atq; vniuersum exercitū tædere, q; Babylonios expugnare non posset, licet aduersus illos oīa machinamenta atque oēs insidias expertus, cūm alias, tum illas, quibus eosdem Cyrus expugnauerat. Oīa hæc frustra fuerunt, quia Babylonij vehementer excubijs incumbēbant. Sed cūm ne sic quidem capi possent, vicesimo quā circūuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi filio, vnus è septem qui Magum sustulerunt, hoc contigit portentū, vt qdam mularum eius, q frumentum subuectabāt, pepererit. Quod ei renunciatum cum non crederet, ipse foetum inspicere voluit. Eo viso, vetuit seruos cui piam rem aperire, reputans illius Babylonij verba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore, vt muri expugnarentur. Ex hac fama Zopyro visā est expugnabilis Babylon. Diuino em̄ numine & illum locutum, & suam mulam esse enixā. Igī vbi visum est fatale esse iam Babylonem capi, aggressus Darium sciscitatus est, nunquid perquā magni faceret, expugnare Babylonem? Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud cōsultat, quo modo ipse foret vrbis expugnator, & suum hoc opus (beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorum cōsequenda valent.) Eoque nemini expromens, se suffecturum rei faciendæ, si seipsum cūm mutilasset, ad hostes transfugeret: sese deformissima mutilatione affecit, prorsus cūm id minimi faceret. Quippe nares sibi p̄cidit auriculasq;: comam deformiter circumtondit, plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virum scilicet spectatissimū sic trūticatum, adeo grauiter tulit, vt exiliens è folio exclamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus mutilasset. Ad eum respōdēs Zopyrus: Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. Neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: q indigno aīo fero, Assyrios Persis illudere. Cui rex: O virorū miserrime, inquit, turpissimo factō pulcherrimum nomen imposuisti, inquiens, propter eos q obsidēnt, temetipsum indignē lacerasse. Nunquid o demens: te mutilato, ptinus hostes deditionem facient? Quid in teipsum laniando sensus amisisti? Ad eū Zopyrus: Si, inquit, tecum cōmunicassem q erā facturū, tu me nō permississes. Nunc inemet ego adhibens in cōsiliū, id feci. Itaq; iam Babylonem capiemus, nisi tu tuis parces. Ego enī ita uti sum, ad muros vt transfuga fugiā: dicamque ad illos me hæc abs te esse passū: & vt, opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturā. At tu decimo die, quā muros fuerā ingressus, mille milites ex eo genere, cuius amissione nihil admodū damni fiat, colloca aduersus portam, q vocatur Semiramidis. Rursus interiectis septem diebus, colloca duo millia ad portas q dicuntur Niniorum. Atque tertio, viginti diebus interiectis, è regione portarum q dicuntur* Chaldeoꝝ, alios statue, numero quatuor millia: dum neque priores, neque posteriores habeant, quo se defendant, præter gladios, hæc tantū sinas eos habere. Post diē vicesimū reliquas copias iube rectā muros vndiq; subire. Verūm ad portas, q Belides ac Cissia vocant, Persas mihi statuito. Etem̄ vt ego sentio, Babylonij mihi, qui magna opera ediderim, cōmittent, cūm alia, tum verò portarū clauēs. Illinc mihi atque Persis curæ erit operā nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquā verē pfuga. Eo cōspecto, q in turrib; ad id dispositi erāt, deorsum decurrerunt, & alterā portā aliquantulū reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigens veniret. Cumque hīc dixisset se Zopyrū esse, & se ad illos transfugere, eū ad Babyloniorū magistratū deduxerūt. Ante quos vbi stetit Zopyr, cōditio-

nem

Mulæ par-
tus.

Theophras-
tus tamen
mulas vul-
gō parere
in Cappa-
docia di-
cit. Vide
Plini. in 8.
lib. ca. 44.

Zopyrus
ipse se mu-
tilat.

Græcè ta-
mē legitur
Χαλιδέ-
ωρ.
Zopyri va-
frū. ad Ba-
byl. profu-
gium.

nem suā miserebat, referens à Dario se passum, q̄ à semetipso passus esset: idq̄; ob eam causam quod suasisset illi discedere cū exercitu, qm̄ nulla via ostenditur vrbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad vos venio Babylonij, futurus vobis in maximo bono, Dario autē & copijs eius maximo malo. Neque enim q̄ ita me mutilauit, feret impunē, cū habeā exploratos oēs cōsiliū eius exitus. Hęc Zopyrus cōmemorabat. Quē Babylonij vtique virum apud Persas spectatissimū cernentes, naribus atque auribus priuatum, vibicibus ac sanguine cōpersum, sperātes omninō verē loqui, & ad ipsos venire socium, inducti sunt ad permittenda ei quæcūque postulasset. Ille postulauit copias militum, quas vt accepit, perfecit ea q̄ cum Dario cōposuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorū copijs, mille Darianos quos collocari primos mādarat, circumuentos trucidauit. Eum Babylonij aduertentes cōsentanea verbis facta p̄stare, maiore in modum lætabantur, parati omni iure homini parēre. Iste rursus interiectis diebus, de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorū egressus, duo millia Darianorū militum interfecit. Babylonij cernentes hoc alterū opus, nihil aliud q̄ Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus cōstitutis diebus intermissis, ad p̄dictum locū copias educit, circumuentaque quatuor millia occidit. Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat oīa, ita vt & dux exercitus, & murorū custos declaratus fuerit. Vbi verō ē cōposito Darius copias vndique muris admo- uit, ibi Zopyrus oēm dolum patefecit. Nam cū Babylonij conscens muris copias Darij adoriētes arcerent, ipse apertis Cissijs ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factū qui Babyloniorū videbant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt. Qui nō videbāt, hi in suo quisque loco permāserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. Qua potitus Darius muros eius circumcidit, & portas oēs amolitus est: quorum neutrū Cyrus fecerat prius eidē à se captæ. Babyloniorum quoq; procerum tria millia patibulis affixit, data ceteris venia urbem incolendi. Atq; vt ijdē vxores haberent, vnde succresceret soboles, p̄uidit. Nā foeminas Babylonij (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ cōsules strangu- uerāt. Itaque Darius vicinis vndiq; populis negociū dedit, vt foeminas Babylone repræsentarent pro iniuncto quisque numero. In summa igit quinque millia foeminarum cōuenerunt. Ex quibus qui sunt Babylonij, originem duxerunt. Darij iudicio nemo Persarum Zopyri p̄stantia facta supergressus est: neq; eorum qui prius, neque eorū qui posterius extiterunt, p̄ter vnum Cyrum, cui nullus vnq̄ Persarum se dignum qui cōpararetur existimauit. Ferturq; Darius hoc dictum sæpenumerō vsurpasse, poptaturum se Zopyrum nihil esse cladis passum, q̄ viginti sibi Babylones p̄ter illā quā haberet acquiri. Eum tñ egregiē remuneratus est, cū dando quotannis quē apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta: tum tradita Babylone im- muni, quoad viueret, in peculiarem portionē. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus: qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Atheniēses & socios. Atque huius Megabyzi filius fuit Zopyrus ille, qui ad Atheniēses transfugit à Persis.

Babylon
secundo ca-
pitur.

Iouis Beli
puluinar.

Darij cele-
bre de Zo-
pyro elo-
gium.

HERODOTI HALICAR- NASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS,

QVI INSCRIBITVR MELPOMENE.

ROST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas fecit expedi- tionem. Nam cū floreret viris Asia, & magno pecuniæ prouentu, cupido incescit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent in- gressi Mediam, & his qui occurrerant prælio victis. Etenim Scythæ (quemad- modum superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperita- uerunt. Siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abroga- runt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant.

Darij in
Scythas ex-
peditio.

De his li-
bro prim.

Scythas,

Serui Scytharū quare oculis orbentur.

Lactis emulgenti modus apud Scythas.

Scythas ferūm cōsiliū.

Scytharū origo.

Auchatae. Catiani. Paralatae. Scolotis. Aurum sacrum.

Hercules. Geryonis vacca.

Scythas, cum octo & viginti annos peregrè abfuissent, in patriam reuertentes, excepit non minor, quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim nō exiguū exercitum cōtra ipsos venientē. Vxores nanque eorū diuturna virorū absentia ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos oēs lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossa fistulis similima sumuntur, eaq; genitalibus equarū imposita ore inflantur. Hoc alijs facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, q̄ venæ equarum sufflatæ implentur, & mammae descendunt. Posteaquā emulxere lac, in cōcaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci, lac agitant. Cuius quod summū est delibatur, p̄ciosiusque habetur: vilius aut quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, visu orbant. Non enim agricolatores sunt, sed pastores. Ex his igitur seruis ac mulieribus Scytharum p̄genita est iuuentus: q̄ suorū natalium cōditione cognita, obuiam perrexit his qui reuertebantur è Medis: & primum regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotim paludem oīm maximam. Deinde in his cōsistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpè cōmissa pugna, cum nihil tñ Scythæ proficerent, quidā ex eis inquit: Quidnam rei facimus viri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes: qui & cum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus? mihi videtur hastis arcubusque omissis sumenda flagella, quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur se similes nobis, atque è similibus esse: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscetes nō p̄stebunt. Hoc Scythæ cum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re percussifilli illi, pugnae immemores, fugam capesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius vlciscendi cupidus, comparauit exercitum. Scythæ gentem suam oīm nouissimā esse aiunt, idque hoc modo extitisse: Virum quendā in hac terra cum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum, eiusq; treis liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cælitus in Scythicam regionem ex auro facta aratrum cum iugo, securim, phialam. Quæ cum primus oīm inspexisset natu maximus, accessisse, & itidē animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arsisse. Hoc digresso, secundum accessisse, & itidem aurū arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, tertio loco cum minimus natu accederet, aurū fuisse extinctū, & ab illo deportatū. Eaque re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimū detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, qui genus Auchatae appellantur. Ab Arpoxai verò qui medius fuit, eos qui Catiani & Traspies nominantur. A minimo autē natu reges qui Paralatae vocantur, & oībus nomen esse Scolotis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extiterunt à primo rege Targitao, vsq; ad Darij aduersus ipsos transitum, annos oīnō mille nō amplius fuisse. Aurum verò illud sacrum in primis custodiri à regibus, placarique maioribus hostijs, & adiri quotannis solenniter: & qui aurum sacrum habet, die festo dormire sub dio, & eum nunquam peramare: & ob id dari ipsi tantum soli, quantū vno die vectus equo peragraripotest. Et cum regio sit ingens, Colaxain cōstituisse trifarium filijs suis regnū. Vnū quidē (q̄ maxima portio est) vbi aurum asseruatur. Superiora autem ad ventum aquilonem vergētia, vltra quam regionem nulli incolere possint, neque prospicere, neq; transire, propter interfulas pennas. Pennis enim tum terram, tum aērē oppletum esse: & has p̄sepire visum. Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de regione superiore narrāt. Sed Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculé Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra q̄ Græci vocāt insulam Erythriam, contra

contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. Oceanum verò ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmât, sed re tamèn non demonstrant. Illinc Herculem, cum ad regionem quæ nunc Scythica vocat, venisset, subtracta sibi pelle leonis obdormisse (deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascèntes, diuina quadâ sorte amotas, non comparuisse. Eas expectatus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terrâ quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibique in antrò quandam inuenisse virginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: superne quidè femorum tenuis foeminam, inferius autem viperâ. Eam conspiciatū Herculem atq; admiratū interrogasse, nuncubi suas equas errabundas vidisset? Illâque respondisse, se quidem illas habere: sed non prius redditurâ ei, quàm cum ipsa coisset: Herculem sub ea mercede cum foemina cõcubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida diutissimè cum Hercule concubendi, & hic cuperet receptis equis abire, ad postremū illis redditis mulierè dixisse: Has ego tibi equas, q̄ huc venerât, seruaui, tu earum seruatarum præcium mihi persoluisti. Concepisti enim ex te filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid facere debeam, nunquid hîc habere domicilium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti: Hæc percontatæ respondisse: Posteaquam eos in virilem ætatem adoleuisse videris, si ita facies, nō delinques: Quæ animaduertens eorum hunc arcum ita tendentē, & hoc balteo ita percinctum, eum tu huius regionis incolâ effice. Qui autem his operib. quæ mando nō erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis, & præceptis meis obtemperaueris. Atque ita locutum Hercule, tetendisse alterum arcum (duos em̄ gestabat) & balteum præmonstrasse, atq; vtrūque mulieri tradidisse arcum & balteum, qui balteus in commissura haberet aureâ phialâ: & his donatis abiisse. Illam pueris natis noia imposuisse, vni Agathyrso, sequenti Gelono, nouissimo Scythæ. Et cum in virilem ætatem adoleuerunt, eandē mandatorum memorem illa peregrinasse: & duos quidè filiorum, Agathyrsum ac Gelonem, qui proposito certamini nō suffecissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham vero, qui re complexer, ibidè remansisse: & ab hoc rege progeneratos deinceps reges Scytharum: eoq; ab illa phiala Scythas ad hanc vsque ætatē phialas in balteis ferre: & id solum Scythæ matrè excogitasse. Hæc Græci q̄ habitant in Ponto, referūt. Ferè & alius sermo, ita habes, cui ipse p̄cipuè assentior: Scythas pecuarios, qui Asiâ incolunt, cum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmissi, in Cimmeriâ abisse. Nam regio quæ nunc Scythæ incolunt, ea ferè olim fuisse Cimmeriorū. Sed inuadentib. Scythis Cimmerios, cum deliberaret, vt qui magno inuaderent exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebē, vtraq; quidem valida, sed regum meliore. Nā populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere cum multis adire periculum: reges autē pro regione cum inuasorib. dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare vellent, & populares censerent sine prælio demigrandum, tradita inuasorib. regione, reges in sua potius patria occumbendum, nec vnâ cum plebe fugiendum, reputantes quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi: hæc illis è diuerso sentientib. inter se decertasse, vtrosque numero pares: & oēs qui mutuis iactibus concidissent, fuisse à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyran, quorum adhuc sepulcrum extat. His humatis, cæteri è regione migrarunt: quam desertâ superuenientes Scythæ occupauère. Extantq; adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum loco cuidâ nomen Cimmerio, tū Bosphorus qui Cimmerius appellat. Constat aut Cimmerios in Asiâ fugisse Scythas, q̄ Chersonnesum cõdiderūt, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiâ Scythas in illis p̄sequendis Mediam intrasse, via aberrantes. Nām Cimmerij quidè fugientes iter sem̄ p̄ secundū mare tenebant: Scythæ aut eos ad dexteram Caucasum habètes insequébatur, ingressi Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoq; fertur communis Græcorū barbarorumq; narratio. Aristeus quidâ Proconnesius, versificator, Castrobij filius, me-

Foemina se
miiuipeta.Herculis
filij.Herculis
arcus.Agathyr.
Gelonus,
Scythæ.Phiala in
balteis Scy
tharum.

Cimmerij,

Cimmerio
rum sepul
chrum.Cimmerij
muri.
Bosphor⁹
Cimmerij.Ariste⁹ vet
rificator.

K morat

Arimaspi.
Hyperbo-
rei.

morat se Phoëbo instinctum venisse ad Issedonas : & supra hos incolere Arimaspos, hoies vnoculos: & ite supra hos esse gryphas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, i. superaquilones ad mare pertingentes. Hos autem oēs, præter Hyperboreos, Arimaspi auctorib. assidue finitimis bellū inferre, & ab Arimaspi, exterminari Issedones, ab Issedonib. Scythas, à Scythi vexatos Cimmericos, qui ad australe mare incolebant, regionē relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythi de ea regione consentit: qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictū est à me. Dicitur item q-

De Aristeo
mirum.

nam de eodē viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristem aiunt, qui nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinā decessisse: fullonemq; occlusa officina, abisse denunciātū rem propinquis defuncti. Dissipatoq; iā per urbem rumore, Aristem esse vita functū, superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia pfectum, qui diceret sese fuisse cōgressum cum Aristeo apud Cyzicum, atque collocutū. Et cū id iste cōtendendo asseueraret, propinquos mortui ad fulloniam psto fuisse, habētes q; ad efferendos homines pertinent. Aperta domo, Aristem nec viuum apparuisse, nec mortuum: septi-

Arimaspei
versus.

moq; deinde anno, cum in Proconneso apparuisset, eos versus fecisse, qui nunc à Græcis Arimaspei vocantur: quibus conditis, rursus euauisse. Hoc illæ ciuitates cōmemorant: quod scio congruisse cum Metapontinis, qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis postquam iterum euauit Aristes, quemadmodum coniiciens & in Proconneso & apud Metapontinos inueni. Metapontini aiunt, Aristem cū apud ipsos apparuisset, iussisse aram Apollinis extrui, q; cognomen haberet Aristei Proconnesij: & iuxta eam erigi statuam, quod diceret Apollinē ad eos solos ex Italicis in ipsorum terrā venisse, illū se assecutante. Et qui nunc Aristes esset, cū deū assecutatur, tum fuisse coruū: & hæc locutum, è conspectu abisse. Eoq; aiunt Metapontini se Delphos ad deum misisse sciscitatum, quodnā illud hominis esset proloquiū, sibiq; iussisse Pythiam, vt dicto audientes essent. Melius em̄ cum ipsis actū iri, si parerent: & hæc se admittentes pfectisse. Et nunc statua extat cognomine Aristei, iuxta arā ipsam Apollinis, in foro extructā, circumstantib. vtrinq; lauris: Hæc hæcenus de Aristeo. Regionis aut, de qua nos dicere institueramus, quænam sint vltiora, nemo exploratū habet. Neq; em̄ id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret nosse, q; ipse vidisset. Ac ne Aristes quidem ipse (cuius paulo antè feci mētionem) in his quos fecit versibus, ait se vltra Issedonas processisse: sed vltiora fando sibi esse cognita, quod Issedones diceret ista cōmemorare. Verū nos, quoad longissimè rē inuestigare potuimus, omnē referemus: Ab emporio Borysthenitarum (hoc em̄ ex maritimis totius Scythiæ est maximè mediū) primi incolunt Callipidæ, qui sunt Græcoscythæ, id est, è Græcis facti Scythæ, super hos aliud genus eorum, qui vocantur Halizones. Horum vtrique cū in cæteris seruant ritum Scytharum, tū in serēdo atque vescendo cepe, allio, lente, milio. Supra Halizones incolunt Scythæ aratores, qui non ad panē conficiendū serunt triticum, sed ad illud torrēdum. Supra hos incolunt Neuri: quorū tractus qui ad aquilonē vergit, quantū nos scimus, vastus est. Atque hæc quidē nationes iuxta flumen Hypanim colūt, ad occidentalē partē Borysthenis. Verū transmissō Borysthenē à mari in primis est Hylæa. Dehinc habitāt Scythæ agricolæ, quos Græci qui sub Hypanē incolūt, Borysthenitas appellāt: Ipsi vero se Olpiopolitas. Hi igitur agricolatores Scythæ colunt eū quidē tractū, qui vergit ad aurorā, trium dierū itinere pertinentes ad flumen noīe Panticapem. eū verò qui ad ventū aquilonem, vndecim dierū nauigatione Borysthenē versus. Nā tractus qui vltior est, in multū sanè spaciū desertus est. Vltra quā solitudinem Androphagi habitant, i. virorum carne vscētes, separata natio, ac nequaquā Scythica. Et supra hos vasta iam proculdubio omnia: nec vlla gens quantum nos scimus. At horum Scytharū qui agricolæ sunt, plagam quæ ad aurorā vergit, transmissō flumine Panticape, Nomades, id est, pecuarij Scythæ incolunt, neque serētes quicquā, neque arantes. Nuda arborib. est omnis hæc plaga præ-

Borysthe-
nitarum
emporii.
Callipidæ.

Neuri.

Andro-
phagi.

Nomades.

ter

ter Hyleam. Nomades isti incolunt tractū quatuordecim dierum longitudinis, aurorā versus, ad Gerrhum vsq; flumen. Trans Gerrhum aut sunt ea q̄ vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse ceteros Scythas arbitant: à meridie quidem ad Tauricam regionē pertingentes, aurorā verò ad fossam, quam duxerunt illi qui ex cæcis geniti fuerant, & ad emporium paludis Mēditidis, quod vocatur Cremni, id est, prærupta. Quorum pars ad flumen Tanaim porrigitur. Quæ superiora sunt ad ventū aquilonem Scytharum regionum, eò incolunt Melanchlæni, alia non Scythica gens. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominib. regio, quantum nos scimus. Trans flumen autē Tanaim non regio Scythica, sed prima Laxiorum, Sauromatarum, qui à secessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonē, itinere dierū quindecim, vacuum prorsus arborib. tam agrestibus q̄ fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terrā colentes, totā omni arborum genere frequentē. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierū itineris. Post hanc solitudinem declinando potius ad ventum subsolanū, incolunt Thyssagætæ, natio copiosa & ppria, & è venatu victitās. His contigui, & in eisdem habitantes locis his, quib. nomen inditum est Irycē, & ipsi è venatione victantes, hunc in modum: Consensu arboribus, quæ per omnem regionē frequentes sunt, insidiantur. Singulis adest canis: item equus, in ventrē cubare edoctus humiliter, subsidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram viderit, sagittāq; percusserrit, cōsensus equo illam persequitur, comitāte cane. Super hos quā vergit ad aurorā, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes, ita in hunc locū peruenerunt. Ad hos vsque Scythas oīs regio Scythica est campestris, & spissi soli. Reliqua hinc lapidosa atq; salebrosa. Cuius regionis magno transmissio spacio, incolunt sub excellorū montium radicib. hi hoīes, qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & foemine, simis quoque naribus, & ingenti mēto, pprio quodam oris sono, Scythicam gestantes vestē, ex arborib. victitantes, cui generi arboris nomē est Ponticū, magnitudo rerē eadem quæ fico, fructus fabæ similis, instarq; nuclei habens. Id vbi mite est, vestib. expriment, & quod ab eo crasum & nigrum defluit, nomine aschy, id aut lingunt, aut lactē cōmixtum potant. Ex ipsius quoq; crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neque em̄ multum est eis pecorū, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisque cubat, per hyemem quidem, arbore pileo albo firmoq; contexta, per æstatem vero, sine hoc pileo. His nemō mortalium iniuriam infert. Sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Ijdē finitimorum cōtrouersias dirimūt. Ad quos quisque cōfugit, is à nemine lædit. Nomen eis est Argippæi. Ad hos vsque caluos ingens quoquē versus, p̄spectus est regionis, & gentium, quæ in cōspectu sunt ex Borysthenis atq; ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ qui ad hos cōmeant, per septē interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horū tenuis notitia rerū habet. Quod supra caluos est, nemo pro cōperto referre potest. Nam montes editi atque prærupti transitū interdicunt, quos nemo transcendit. Hi tamen calui referunt, quæ apud me fidem nō habent, incolunt montes ab hominibus Capripedibus, quos vbi transferis, esse alios qui senos menses dormiant, quod ego in primis non admitto. Sed tractū illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonib. habitari sine ambiguitate cōpertum est. Ille vero superior, qui vergit ad aquilonem, tā Issedonibus quā caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicūt. Issedones talib. moribus vti feruntur. Quoties pater alicui decessit, oēs eius propinqui pecora adducunt: q̄ vbi mactauerunt cōcideruntq;, cōcidunt & mortuum patrem illū, à quo in cōuiuium accipiuntur, cōmixtisq; omnibus carnib. cōuiuium exhibēt. Caput tum defuncti denudatum purgatumq; inaurant, eoq; p̄ simulacro vtuntur, agentes illi quotānis maiores hostias ceremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicunt præterea & hi iusti esse, & ipsorum vxores perequē fortes ac viri. Hi & ipsi cognoscunt. Quod supra hoc est, ibi aiunt Issedones esse hoīes vnoculos, & gryphes auri custodes. Hoc ab eis

Cremni.
Melanchlæ
ni.Laxij.
Sauromā
tæ.Venandi
modus.Calui à na
tali.Ponticū
arboris ge
nus.
Aschy li
quoris ge
nus.

Argippæi.

Capripē
des.Issedonū
mores.

Arimaspi
vnde ap-
pellati.

Frigoris
mira vis.

Bobus vbi
cornua
succrescāt

Odyss. 4.
Cornua
quib. in lo-
cis cur ma-
turius pro-
ueniāt aut
ferius.
Mulos a-
pud Heli-
enses non
gigni.
Pennis op-
pletus aër.

Hyperbo-
rei.

Hesiodus,
Homeri
Epigoni.

Sacra Hy-
perboreo-
rum,

Delia: puel-
la: sacra.

Tracia: fo-
minæ.
Pæonia:
mulieres.
Diana: re-
gia: sacra.

acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri acceptū verum putamus, ac Scythicè eos ap-
pellamus Arimaspos. Nam arima Scythæ vnum vocant, spu vero oculum. Oīs autem
quam dixi regio, adeò infestat hyberna sæuitia, vt octo mensib. tolerari nō possit: tan-
tum illic gelu est. Sicubi aquā effundas, nō facies ibi lutum: facies autem, si ignē ac-
cenderis. Ibidem quoq; mare glaciatur, & oīs Cimmerius Bosphorus, super quā gla-
ciem, oēs qui intra fossam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, & plaustra agunt trans
mare vsq; ad Indos. Ita vis hyberna octo mensib. perstat, quatuor tñ mensib. reliq; fri-
gora illic sunt. Vbi etiam aliam, q̄ in cæteris regionibus, cōditionem habet hyems. Nā
cū tēpus pluendi est, nihil ibi quod sit vllius momenti, pluit. Aestate pluere nō ces-
sat. Quinetiā tonitrua cū alibi, tum ibi nulla existunt, æstas nubila est. hyeme si fiāt
tonitrua, pro ostēto habetur. Terræ motus in Scythia si existat, seu æstate seu hyeme,
tanquam prodigium admirantur. Eā vim hyemis equi perferunt, muli asiniq; ne in-
cipientem quidē ferunt, cum tñ alibi stantes in gelido equi labefiāt, asini verò ac mu-
li durent. Et hæc mihi videtur esse causa, cur omninò cornua bouino generi ibi non
succrescant, astipulante sententiæ meæ Homeri carmine in Odyss. quod ita habet:

Et Libyen, vbi sunt cornuti protinus agni.

Quod rectè dicunt, in locis calidis maturè cornua existere. Nam in vehementib. fri-
gorib. aut nō oriunt statim pecorib. cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia
itaque hoc, ppter frigora cōtingit. Quò magis miror (ab initio enim oratio mea in-
dagare instituit) cur in omni Helæo agro muli nequeant gigni, cum neq; locus sit fri-
gidus, neque vlla alia causa appareat. Aiunt Helienses ipsi ex imprecatione quadā id
sibi cōtigisse. Cumque tēpus aduentat cōceptus equarū, se in loca finitima illas edu-
cere. Ibi postquā admiserint asinos, donec conceperint, tunc rursus eas reducere. De
plumis autem, quib. aiunt Scythæ oppletum esse aërem, & idcirco nō posse prospici
lōgius continentem, nec vltius transiri, hæc est mea sententia: Quod vltra eam re-
gionem assiduè ningit, & (vt credibile est) minus æstate q̄ hyeme. Nam vt cuilibet e-
minus intuenti cadentem niuē copiosam liquet, quod dico, nix plumis assimilis est:
& propter hāc talem hyemem inhabitabilia sunt eius cōtinentis loca, ad aquilonem
spectantia. Eoque opinor, plumas niuem esse interpretantes, Scythas ac circuniec-
tas gentes ita loqui. Verum hæc quæ reperiuntur, lōgissimè dicta sunt. De Hyperboreis
aut hoībus neque Scythæ quippiā, neque alij vlli illic incolentium memorant, præ-
ter Issedones, nec ipsi quidē (vt mihi videtur) dicentes aliquid. Dicerēt enim & Scy-
thæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanq̄ & ab Hesiodo de Hyperbo-
reis mentio fit, quinetiā ab Homero in Epigoni, si tamen Homerus re vera fecit hos
versus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula ex
Hyperboreis delata venisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, grada-
timque p singulos ad occasum vsque, atq; illinc meridiē versus dimissa, à primis Græ-
corum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinū, peruasisseque
in Euboia, & oppidatim vsque ad Caryttū, & illinc reliquisse Andrum. Carystios em̄
esse, qui in Tenum portarint: Tenios verò in Delum, atque ita hæc sacra in Delum
aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreos misisse duas puellas, q̄ ferrēt hæc sacra,
quas Delij aiunt Hyperocham & Laodicē, & cum his tutelæ gratia quinque è suis po-
pularib, qui eas deducerent, nunc Periphærees vocatos in Delo, vbi in magno hono-
re habentur. Et cū isti ab Hyperboreis missi rursus nō redirent, indignè ipsos Hyper-
boreos tulisse, si eos quos assiduè mitterent, nō reciperent. Ita misisse qui ferrent ad
confines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberētque illos cōsideratè mittere ad aliā
nationem. Atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His quidē sacris
simile quiddam fieri animaduerti à foeminis Tracijs, atque Pæonijs, q̄ in sacrificando
regiæ Dianæ, nō sine stipula triticea id faciūt, atque ipse vidi eas facientes. Cæterum
his virginib. Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Delia: ac pueri, tom-
sis vtriq; crinib, quos puellæ quidē fuso inuolutos, supra monumētum aliarū depo-
nunt;

nunt: pueri autē ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulcro imponunt. Est autē monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, olea illic superenata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt ijdē Argin & Opin virgines ex Hyperboreis, eorundē hoīm ætate in Delum venisse, etiā priores Hyperocha & Lao dice: & has quidē venisse ad reddendum Lucinæ tributum, p partu maturādo, quod instituerant. Argin verò & Opin vnā cum ipsis deis aduenisse, & honorib. alijs ante il las fuisse donatas. Ad eas em̄ congregari coetū mulierum, q̄ hymnum canant ab Olen Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupant. Deinde à Delijs edoctos insulanos & Iones, coetus agere insituisse, & noīatim Argin & Opin decantare. Hic Olen ē Lycia pfectus, alios quoq; vetustos fecit hymnos, qui cātantur in Delo, dum cinis qui supra sepulcrum est Argis & Opis, dispergitur sup infinitā ægrotorum turbā, qui ad arā sunt. Est autē sepulcrum earum post Artemisium, ad auro ram spectans, proxime Ceiorum coenaculū. Hacten⁹ de Hyperboreis dictū sit. Nā de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: q̄ sagittam dicitur per vniuersam terrā circuntulisse, nihil comedens. Quod si qui sunt Hyperborei .i. superaquilonares, erunt alij & Hypernotij, .i. superaustales. Nēpe rideo, cum multos video iā descriptisse ambitū terrę, nullum habētes in exponendo sensum, q̄ Oceanū scribunt circunfluere terrā, tanq̄ torum factā esse orbiculatam, & Asiam facientes Europę parē. Nam ego singularum magnitudinē breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendum. Vbi Persæ incolunt, id ad australe p̄tenditur mare, quod dicitur rubrū. Super hos ad ventū aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad septētrionale p̄tingētes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc vespērā versūs, ab ea duę orę terrarū ad mare protenduntur, quas ego exponā. Hinc quā ad aq̄lonem vergit, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare p Pontum & Hellespontū, vsq; ad Sigeum Troicum. Quā verò ad austrum vergit, eadē ora à sinu Mariandico, q̄ Phoenici adiacet, tenditur secundum mare ad promontorium vsq; Triopium. Incolunt autē in ora hac hoīm nationes triginta. Talis est in vna ora. Altera verò à Persis incipiēs, porrigitur ad rubrū mare, quod & Persicum vocatur: deinde gradatim Asysia, atq; inde Arabia, desinitq; in sinu Arabico: & si nō desineret, nisi q̄ Dari⁹ ē Nilo riuos in illū sinum induxit. A Persis ad Phoenicē tract⁹ amplius est ac mult⁹. A Phoenice hæc ora tēdit secundū hoc mare p Syriā Palestinam & Aegyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt omnino nationes. Atq; hæ sunt q̄ à Persis occasum vers⁹ in Asia cōtinent. Quæ supra Persas sunt, & Medos, & Sapires, & Colchos, aurorā versūs & solem orientē hinc mari rubro abluuntur: aquilonē versūs, à mari Caspio & flumine Araxe, qui cōtra solem orientem fluit. India tenuis habitatur Asia. Illinc iā aurorā versūs deserta sunt: nec qualia sint, dicere quisq̄ potest. Et Asia quidē talis & tāta est. Africa autē ab altera ora est, ab Aegypto em̄ iam excipitur. Hęc ora circa Aegyptū iam angusta est. Nā ab hoc mari ad rubrū, intercapedinis est centū milliū vlnarū, q̄ sunt mille stadia. Ab his deinceps angustijs spaciōsa sanē ora excipit, quæ Africana dicitur. Itaque admiror eos, q̄ disteminarunt atq; distinxerunt Africā, Asiam, Europā: inter quas nō parum est differentia. Siquidē Europa lōgitudine q̄dem cēteras assequitur, latitudine vero nō videtur mihi cōparari digna. Nā Africa seipsam mōstrat circunfluā mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ cōtermina est, Neco Aegyptiorū rege, eorū quos nouim⁹ primo in hoc demōstrādo. Is postq̄ destitit à deprimēda fossa, à Nilo ad Arabicū sinū misit nauib. quosdam Phoenices, p̄cipiēs vt transuecti columnas Herculeas penetrarēt ad septētrionale vsque mare: atq; ita ad Aegyptū remearēt. Phoenices igitur ē rubro mari sol uētes, abierunt in mare australe: q̄ postq̄ autumnus aduenerat, applicitis ad terrā nauib. sementē faciebāt: vt assiduē Africani legerēt, ac messē expectarēt. Deinde messē frumēto nauigabāt. Ita biennio cōsumpto ad Herculeas columnas, anno tertio declinantes in Aegyptum remearunt, referētes q̄ apud me fidem nō habent, forte apud aliquem alium: p̄tereuntes Africam, se habuisse solem ad dextrā. Atque hunc in mo-

Argis, Opis.

Lucinæ tributum.

Olen Lyciæ.

Ceiorum coenaculū Abaris fabula.

Orbis partitio.

Asia.

Europa.

Phoenices ad Africā cognoscēdam misit.

Zopyri-
fia.

Sataspes
cruci suffi-
xus.

Indi à Da-
rio suba-
cti.
Asia.
Europa.

Libya vn-
de.
Asia vnde.
Europa vn-
de appel-
lata.
* Aliter,
Syria.

Pontus Eu-
xinus.

Anachar-
fis.
Scytharū
mores.

dum Africa primum est cognita. Secundo loco fuere Carthaginienses, qui dixerunt quēdā Sataspē, Teaspis filium, virum Achæmenidē, qui Africā nō pernaugauit cum esset ad hoc ipsum missus: sed tum nauigationis lōgitudine, tum terrę solitudine deterritus retrō redijt, nō impleto labore, quē ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiā virgīnem Zopyri, filij Megabyzi, quem ob hāc causā à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua quę fuerat Darij soror, liberauit: quę diceret se maius illi supplicium irrogaturam, quę rex pararet. Quippe necesse ei fore, pernaugare oēm Africā, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Ægyptum abiit, sumptaquē illinc naue ac socijs, nauigauit ad columnas Herculis: quib. transmissis, circumuectus Africę p-mōtorium, noīe Syloes, in meridiē cursum tenebat. Emensusquē per multū maris intra cōplures menses, cū assiduē pluri tēpore opus esset, cōuerso cursu in Ægyptū redijt. Et illinc ad regē Xerxē regressus, aiebat se in pternauigāda remotissima ad quierint ora, vidisse hoīes pusillos, Phoenicea vtentes veste, quę quoties ipsi terrę nauim applicarēt, ad mōtes se fuga proriperent relictis vrbibus. Ipsos autē illos ingressos nihil iniurię intulisse, pecora tñ illinc excepisse. Quod autē totā Africā nō pernaugassent, hāc causā afferebat, quę nauigium vltius procedere nō posset, sed retineret. Hunc Xerxes negās locutum vera, quę certamen sibi propositum nō exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quā destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus audita dñi nece, Samum cum magna pecunia profugit, quā Samius quidā interuertit. Eius nomen cum sciā, tñ volens obliuiscor. Asię bona pars à Dario inuestigata est. Is cupidus cognoscēdi vbinā Indus (qui secundus oīm fluminū crocodilos pstat) mare influat, misit nauib. cū alios quosdā, quos uera renūciaturos cōfidebat, tñ Scylacē quendā Caryandem. Illi à Caspaty ro urbe, & à terra Pactyia pfecti, secundo flumine aurorā versus atque solē oriētem nauigātes in mare: dehinc per ipsum mare, tricesimo demum mense tenuerunt eum locū, vnde rex Ægyptiorū eos Phœnices, quos antea dixi, miserat ad Africā pnaugādam. Post horum pernaugationē Dari Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiā (ppter eam quę orientem solē spectat) cōpertum est parem Africę esse. Europa à nemine inuestigata est, neque quā ad orientē, neque quā ad aquilonem vergit, an mari claudat. Lōgitudine tñ cognoscit ad vtrāque accedere. Neque possum cōiectura colligere, vnde sit: & cū vna sit terra, trifaria sint ei noīa indita ē mulierū cognominib. eiusquē fines ponant Nilū fluuius Ægyptiacus, & Phasis Colchidic. Alij autē esse fines Tanaim & Meoridē, fretūque Cimmeriū: sed negāt se audisse noīa eorū, quę hęc distinxerūt, & vnde noīa imposuerint. Iā enī Libya quidem. i. Africa, à plerisque Græcorum fertur sortita nomē à Libya quadā muliere indigena. Asia verò ab vxore Promethei: quanquē Lydi hoc sibi nomē vendicāt, asserentes ab Asio Manei filio Asiā appellatam, nō ab vxore Promethei. Vnde & Sardib. familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autē neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomē acceperit, neque quē noīs auctor extiterit, ab aliquo mortaliū cōpertū est, nisi quod dicimus ab Europa *Tyria nomē accepisse regionē: nec antē, sicut cæteras nomē habuisse. Tñ illā ex Asia fuisse cōstat, neque in hāc cōmeasse terrā quę nūc à Græcis vocat Europa, sed ē Phœnice tñ in Cretā, & ē Creta in Africā. Hęc hacten de his dicta sunt. Nā quę sentim de his, hęc dicimus. Pōtus Euxinus, in quem Darius fecit expeditionē, nationes exhibet oīm imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. Nullius enī nationis corū quę sunt intra Pōtum, aut aliquid ad sapiētīā ptinēs, proferre possum, aut aliquē virum pro erudito habitū nouimus, ppter Scythicā gentē & Anacharsim. In gente Scythica ex omnib. humanis negocijs vnū maximum, quantū nos scimus, excogitatū est. Nā cætera nō admiror. Quod maximū ab eis excogitatū. i. vt neque quispiā qui ad eos se cōtulerit, aufugere: neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quēdē, si nolint, atque dephēdi. Siquidē nullæ sunt eis vrbes, nulla moenia extructa. Domos secū ferūt singuli: equestresquē sunt sagittarij, nō pane victitantes, sed ex pecoribus: pro domib. plaustra habētes: quidni, imbelles alioqui futuri, & ad dimicandū inhabiles? Hęc sunt ab eis inuēta, cū opportunitate terrę, tñ fluminū beneficio. Nam hęc terra cum sit campestris, sua spē vliginosa est & humida,

cam-

eaque interfliunt flumina non multo pauciora numero, quam in Aegypto fossae. Quorum
 quae sunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister quinque ostia habens,
 post hunc Tyres, & Hypanis, & Borysthenes, & Panticapes, & Hypacyris, & Gerrhus,
 & Tanais. Hi horum fluunt. At Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibi
 ipsi par, tam aestate quam hyeme, fluit ab Hesperio, primus omnium qui sunt in Scythia. Ob id omnium
 maximus, quod alij in eum influunt qui ipsum ingentem reddunt, per Scythiam delapsi numero quin-
 que. Vnus quem Porata Scythae appellant, Graeci Pyretos, alter Tiaratus, tertius Ararus,
 quartus Napares, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus, fluuius magnus est, ad au-
 rorae fluens, cum Istri aqua communicat. Minor est Tiarantus, ad hesperum magis vergens.
 Inter quos ceteri fluentes, Ararus, Naparis, & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt
 vernaculi Scythiae amnes, qui illum augent, in quem etiam euoluuntur. Ex Agathyrhis qui
 dem fluens vnus, Maris: ex Haemi vero iugis tres alij ingentes ad aquilonem ventum, At-
 las & Auras, & Tibesis. Per Thraciam vero & Crobyzos Thraces, Athres, & Noas, &
 Atarnes. Et ex Praonijs ac monte Rhodope, medium interscindens Hemum, Cius. Quin ex
 Illyris in aquilonem tendens Angrus, planities Triballia interfluens, Brongum intrat, Bron-
 gus Istrum. Ita utrumque per se magnum Ister excipit. Prater ea ex Vmblicorum regione
 Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpibus in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister
 emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt post
 Cynetas) totaque perueniens Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quae dixi flu-
 minibus, & alijs aquas ferentibus, Ister fit omnium maximus. Quod si alterius cum alterius
 aqua comparatur, perfectio Nilus copia aquae antecellit, quod in eum nullus neque fluuius ne-
 que fons ingrediens, ad incrementum aquae confert. Quod autem Ister sibi semper par flu-
 it, tam aestate quam hyeme, ob id fit (ut mihi videtur) quod hyeme est, quantus est, aliquan-
 tulo maior quam sua natura fert. Nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed ubique
 ningit: aestate vero nix, quae sub hyemem decidit permulta, vndique in Istrum liquefacta di-
 labitur, eumque implet, nec ipsa solum, sed cum ea imbres multi atque vehemens. Quip-
 pe per aestatem pluit, quo tempore quanto plus aquae sol ad se attrahit quam hyeme, tanto plus
 aquae cum Istro miscetur aestate quam hyeme. Ita cum paria faciat Ister datis aquis &
 acceptis, fit ut semper videatur sibi esse similis. Ex fluminibus ergo quae apud Scythas
 sunt, vnus est Ister. Post hunc Cyres, qui ab aquilone meas, ortum trahit ex ingenti palude, quae
 Scythica terra à Nebride separat. Ad ostium huius incolunt Graeci, qui Tyritem vocant. Ter-
 tium flumen est Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude perfluens, circum quam pas-
 cuntur equi syluestres candidi, recteque vocantur haec palus mater Hypanis. Ex hac igitur or-
 tus Hypanis, fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox
 quatuor à mari dierum nauigatione sanè quam amarum, propter amarum qui in eum fluit, fonte: ad-
 eò inquam amarum, ut cum sit exigua magnitudine, tamen efficiat Hypani flumen, in paucis mag-
 num. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharum Aratorum & Alizonum, eodem nomine quo
 locus vnde emanat, Scythica lingua Amarapeus. id est sacrae viae. Apud Alizonas contrahunt
 terminos suos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuersum abeuntes, media intercape
 dinem laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, secundum Istrum omnium maximus, & nostra sen-
 tentia, non modo Scythiicorum fluuiorum longe huberrimus, sed etiam ceteris huberior, propter
 Aegyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Ceterorum huberrimus est Bo-
 rysthenes, pascua praebens amoenissima, & accommodatissima pecoribus, nec non optimorum
 ac singularium affatim piscium, idem ad potandum suauissimus, liquidus inter turbidos
 fluens, iuxta quem semetis optima fit, & herba non satiuia, etiam altissima. In cuius quoque
 ostio ingens vis salis sua sponte coalescit. Praebet idem ingentia cetera ad saluram, spinis
 carentia, quae antacaeos appellant. Alia praeterea praestat admiratione digna. Quadraginta
 dierum nauigatione usque ad locum nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere. Su-
 periora per quam fluit, nemo hominum eloqui potest. Apparet tamen fluere per solitudinem ad
 Scytharum agricolantium plagam. Nam hi Scythae decem dierum nauigatione ac-
 colunt hoc flumen. Cuius tantum ac Nili fontes, nec ipse possum, nec vllum Graeco-
 rum reor posse dicere. Idem cum ad mare adueniat, Hypanis cum eo miscetur: eodem

Flumina
Scythiae.

Noas.

Triballia
planities.

Celtae.

Ister semper
par.Equi syl-
uestres can-
didi.Aratores
Scythae.
Alizonae.Borysthe-
nes.Sal sua
sponte co-
alescens.Nili font-
es.

Cereris de lubrum. in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes interca pedinis est, Hyppoleo pmonitorium vocitaf, vbi delubrum Cereris extructum est. Ultra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitae. Haecenus q ab his fluuijs. Post hos alius, q quintus est, noie Patricapes, & ipse ab aquilone fluens, atq; e palude. Inter que & Borysthenem incolunt Scythae agricolatores. Idem in Hylaea ingredit, qua transmissa, Borystheni immiscef. Sextus est Hypacaris, q e palude manas, mediosq; Scythas pecuarios influens, in mare voluit, iuxta Carcinitim oppidum, ad dexteram coercens Hylaea, & cursu, q dicit Achillis. Septimus est Gerrhus, nome a loco obtinens, q e Borysthenem dirimit circa ea loca, apud q Borysthenes cognoscit: cui loco nome est Gerrho, determinatque regionem Scytharum pecuariorum ac regionum. Et dum in mare fluit, in Hypacarim dilabit. Octauus est Tanaïs, q superius e vasta palude, pfluens, in aliam vastiore diffundit, noie Maotii, q discludit regiones Scythas a Sarmatis. In hunc Tanaim alius influit, noie Hyrgis. Ita Scythae celeberrimis amnibus muniti sunt. Gramen qd in Scythia germinat, oim q nos nouimus germinum aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem q maxima sunt, ita apud eos abundant. Caeteri eorum mores huc in modum sunt instituti. Deorum hos solos, ppiciantur: Vestam ante oes, deinde Iouem ac Tellurem, existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & caelestem Venerem & Martem, & Herculem. Hos cuncti Scythae deos arbitrantur. Sed q regij Scythae vocatur, etiam Neptuno sacrificat, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem Papaeum, meae sententia rectissime: Tellurem Apiam, Apollinem Oetofyrum, caelestem Venerem Artimpalam, Neptunum Thamimafadem. Simulacra & aras & delubra facienda non putant, ppterq Martem. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri, eodem modo est institutum, qui talis est: Victimam ipsam primoribus implicita pedibus sistitur, cuius a tergo stans immolator, amota in primis infula, pecudem ferit, eaq; coincidente deum inuocat, cui illam mactat: deinde circumdat laqueum collo, tum iniecto baculo circumducit, hostiamq; stragulat non incenso igni, non votis nuncupatis, non sumptis libamentis: sed vbi pecudem stragulauit, eiq; pellē detraxit, ad cocturam se conuertit. Verum cum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudat ossa quoque carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis, Lesbij crateribus affimiles, nisi q sunt multo capaciores, iniiciunt. Subiectis atq; succesis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, oes carnes hostiarum in aluos illarum, & cum aqua commiscet, atq; ossa succedunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & aluis facile capiētibus carnes ossibus separatas, ita fit, vt bos se ipse coquat, & item caetera pecora immolata, p semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is q immolauit, earum atque intestinorum libamenta ante se porricit. Immolat autem cum alia pecora, tum pcipue equos. Et alijs qdem dijs hunc in modum & alias pecudes immolat. Marti vero sic prisco ritu apud quosq; tale extruit templum: Sarmetorum fascēs aggerunt trium in longum latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis, desuper quadrata planicies efficitur, tria latera prupta sunt, quartum accliuē, p quod ascendatur. Eo quotannis comparat 150. plaustra sarmetorum. Nam semper ppter caeli tempestatem illa marcescunt. Sub hoc aggestu ferreus Acinacis, q singulis vetustus est, statuitur. Idq; est Martis simulacrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pecorum, tum equorum, & plus huic Acinaci q caeteris dijs. Ex captiuis centesimum quēque immolat, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. Nam vbi eorum capitibus vinum libauerunt, ipsos ad quoddam vas mactant: dehinc eisdem in coegerie sarmetorum sublati, Acinace cruore pfundunt. Haec qdē supra conferunt, inferius autem ad templum illa faciunt. Virorum interemptorum omnes humeros dextros pcidunt, quos vna cum manibus in aërem iaciunt, quocunq; deciderit manus, ibi iacet, & seorsum mortuus. Caeteris deinde solennibus confectis, abeunt. Et sacrificia qdem haec ab eis sunt instituta. Sues p nihilo putant, quos nec alere omnino in sua regione volunt. q vero ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scythae, eius sanguinem potat: quoscunque in praelio interemerit, eorum capita regi offert. Nam capite allato, fit praedae quamcunque ceperit particeps, alioqui expers. Caput

put hoc modo p̄cidit. In orbē illud amputat circa aures, verticeq̄ sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis coriū manib. molliuit, tanq̄ mantile possidet, eaque & habenis equi sui appēla gloriatur: qualia mātilia quisque vt plurima habeat, ita vir iudicat p̄stantissimus. Sunt multi quoq̄, qui coria hęc humana tanq̄ brutorum cōsuant, quib. p̄ amiculis induātur. Multi etiā ceforum hostiū manus dexteras cū vnguib. excoriant, eisq̄ opercula pharetrarū integūt. Est aut̄ inter oīa coria humanū ferē & crassū maximē & cādore splendidū. Multi totos hoīes excoriatos, & sup̄ ligna extētos, supra equos circūferūt. Hęc ab illis in mores sunt recepta. Nō tñ de oīm, sed de inimicissimorū capitib. hoc faciūt, vt illud q̄sq̄ infra sup̄cilia recisum, p̄sus extēterēt: & crudo tñ bouis corio, si pau p̄ sit: sin diues, nō modō exteri⁹ inducat bouino corio, verū etiā interi⁹ inauret, & sic vterq̄, p̄ poculo vtatur. Idē agunt de domesticis, si inter eos extiterint discordiā, dū apud regē victoria sunt potiti. Hęc capita hospitibus, q̄ ad eos veniūt viri alicuius exultationis, exhibēt: referuntq̄, illos, cū essent domesticis, & ad pugnam laceffissent, ab ipsis esse superatos, id strenuitatis loco ponētes. Semel quotannis singuli regionū principes miscēt vinū crateri: de quo Scythē oēs hostiū homicidē bibūt, nemo gustat q̄ nihil p̄clari operis ediderit, sed sine honore seorsū sedet: q̄ res apud eos maximā est ignominia. Qui verō cōplures cades fecerūt, hi duob. pariter quos hñt calicib. potant. Apud eosdē permulti sunt vaticinatores, qui cū plurib. virgis falignis diuinant, ad hunc modū: Grandes virgarū fascēs cū attulerūt, humi positos dissoluūt, ac separatim ponētes illarū singulas vaticinant: Atq̄, hęc dicēdo, viceuersa virgasprehendunt, ac rursus sigillatim cōponunt. Hęc est illis tradita à maiorib. diuination. Sed Enariēs, qui sunt androgyni, aiūt sibi à Venere traditā diuinationē, tiliā frōde vaticinantes. Tiliā vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluēdo tractat, atq̄ hunc in modū vaticinantur. Horū tres maximē p̄batos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferē dicūt hunc aut illū ciuem (nominant aut̄ hoīem de quo loquunt̄) peierasse, iurantē, per regiū solium. Est autē Scythis mos plerūq̄ iurādī per regiū soliū, cū maximū volunt interponere iusiurandū: protinusq̄; is quē dixerint peierasse, adduct⁹, coarguitur sciētia diuinandi, tanq̄ cōpert⁹ falsō deierasse per regiū solium, & ob id regē ægrotare. Si ille inficiatus se negat peierasse, atq̄ rē grauiter fert, rex duplū vaticinorū accersit. Qui inspecta diuinādi ratiōe, si & ip̄i hoīem periurij cōuicerint, sine mora caput excidūt: eiusq̄ facultates inter se partiunt̄ primi vaticini. Sin verō illi, qui superuenerūt, vaticini hoīes absoluerint, alij atq̄; alij p̄sto sunt: quorū si plures absoluerint, decernit̄ primis illis vaticinis esse pereundū, eosq̄; hūc in modū necāt: Plaustrū cōcameratum vbi sarmentis referferūt, bobusq̄; iunxerūt, vaticinos pedib. implicatis, & manib. post tergū reuēctis, atq̄; ore obstructo, extēdunt in medium sarmētorū: incēsisque sarmētis territādo agitāt boues. Quorū bouum multi cū vaticinis cōcremātur, multi ambusti vtrique cremato plaustritemone aufugiunt. Hoc, quē dixi, modo vaticinos cōburunt, etiā ob alias causas, appellātque falsos vaticinos. Sed quos morte rex afficit, eorum ne liberos quidē relinquit, sed vniuersos mares interficit, fœminis nihil lēsis. Fœdera cū quibuscunq̄; ineūt Scythē, hoc modo ineunt: Infuso in grādē calicē fictilē vino, cōmiscēt eorum sanguinē, qui feriunt fœd⁹, percussorum cultello aut incisorū gladio aliquātulum corporis. Deinde in calice tingunt acinacē, sagittas, securim, gladiū. Hęc vbi fecerunt, sese multis verbis deuouēt: postea vinum epotāt, nō modō ij, qui fœdus fecerunt, sed etiā comites hi, qui sunt maximæ dignitatis. Regum sepulcra apud Gerrhos sunt, vbi Borysthenes iā nauigabilis est. Ibi cum rex eorū decessit, ingentē scrobē effodiunt formaquadrata. Hoc vbi p̄pararunt, accipiunt mortuū corpore incerato, alio euulsa atque expurgata, q̄ silere cōtuso & thymiamate, apiq̄; semine & anisi cū expleuerūt, resuūt rur̄, impositūq̄; plaustro cadauer, ad aliā gentē ferunt. Quod q̄ excipiūt, eadē agunt q̄ regij Scythē: aurē decidunt, crinē circuntōdēt, brachia circūcidunt, frōtē nasumq̄; cōsauciāt, sinistrā manum sagittis traijiunt. Postmodū regis cadauer carpēto ferunt

Mantilia
Scytharū.Coria hu-
mana.Homicidē
familiariū
seditiofo-
rum habē-
tur strenuūVaticina-
tores, cum
falignis
virgis diui-
nantes.Scytharū
iusiuran-
dum.Vaticino-
rum falso-
rum pœna.Scytharū
fœdera.Regum se-
pulchra.Lustratio
regij cada-
ueris.

ad

ad aliā gentem, cui imperitant. Sequuntur autē eos ij ad quos prius venerūt. Postquam mortuū circumferentes, perlustrarūt oēs, ventū est ad Gerrhas, q̄ gens extrema est eo rū imperij, & in qua est sepultura. Deinde postquā mortuū super torū in loculo posuerunt, hastis hinc atq; hinc defixis, desu p̄ ligna disponunt: deinde pallio cōtegunt. In reliqua loculi spatio sita aliquā eius pellacum strāgulatam sepeliunt, & eum qui vina miscēbat, & cocum, & equi agasōnem, & ministrū, & qui erat à nuncijs, necnon equos, & aliarum rerum oīm primitias, quinetiam phialas aureas. Nam argenteū aut æreum nihil in vsū habent. His actis, humum certatim atq; avidē iniiciunt, cupientes tumulum quāmaximum efficere. Circūacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumunt. Sunt autem famuli regum ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. Nam nullus venalitijs ei ministrat. Horum ministrorum quinquaginta cū strāgulae runt, ac totidem præstantissimos equos, eductis intestinis, expurgatis paleis implent ac consuunt. Et vbi dimidiū orbis rotæ super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidiū super altera duo ligna, & item alia multa huiuscemodi defixerint, tum super equos imponunt, crassis tignis in longum ad cervicem vsque traiectos, ita ut priores orbis sustineant armos equorum, posteriores verò iuxta femora suscipiāt vteros, vtrisque cruribus supernè pendentibus. Equos infrenant, eorūque habenas ad palos extensas alligant. Dehinc super eorum singulos statuūt, singulos quinquaginta iuuenum strāgulatorum, hunc in modum: Vnicuique eorum rectum stipitem per spinam ad cervicem vsque transfigunt: quod inferius stipitis extat vltimum, infigūt tigno illi, quo equus transiectus est. His equitibus sepulchro circūpositis abeunt. Hunc in modū reges sepeliunt. Alios autē Scythas cū decesserūt, p̄ximi quiq; in plaustris collocatos ad amicos circumferūt. Eos singuli amicorū excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent tam propinquis q̄ cæteris. Ad hūc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc humanantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, ablueruntq; circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendunt lineam pileam, quāmaxime possūt constipantes, & in scapham, in medio lignorum pileorumq; positam, lapides coniiciunt ex igne candentes. Nascitur autem apud eos cannabæ lino similima, præterquam crassitudine ac magnitudine. Sed quā nostra est multò præstantior, vel sua spōte nascēs, vel fata: ex qua Thraces vestimenta conficiunt, lineis similima: quæ nisi quis admodū terat, lineam sint an cannabaceam, nō queat dignoscere: & qui nō viderit cannabem, existimet lineum esse vestimentum. Huius cannabæ sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt, supra lapides igne candentes: vnde fit thymiam, tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulū reddit. Hoc odore stupentes Scythæ, eiulant, quod apud ipsos loco lauacri est. Neq; em̄ lauāt oīnò corpus, sed vxores eorum infundentes aquā, corpora ad lapidē aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno. Deinde perfrictum corpus cū intumuerit, illud faciemque medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, medicamentis amotis, mundas ac splendoras. Externis hi ritibus vti magnoperè cauent, ne mutuò quidem inter se: sed Græcorum præcipuè, vtiq; posteaquam deprehenderunt Anacharsim, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis cū multum orbis terrarum cōtemplatus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum in Hellespontum nauigās peruenisset Cyzicum, vouit matri deorum (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu, quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Cū abiisset in Scythiā, venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifarijs arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam dæ persoluit, tympanum tenens, exutisque simulacris. Hæc eum agentem quidam Scythæ animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex cū & ipse cōtulisset se eò, & Anacharsim ea

faci-

Sepulchra
regū Scy-
tharum.
Argentum
atque æs
Scythæ in
vitu non
habent.
Famuli re-
gum Scy-
tharum.

Funerum
instratio
apud Scy-
thas.

Thracū ve-
stimenta
cannaba-
cea.

Thymia-
matis ge-
nus.

Scyles.

Achillis
cursum.

facientē inspexisset, excussa sagitta, necauit. Et nunc si quis de Anacharsi interrogat, Scythæ negant se nouisse hoīem, ob id, q̄ in Græciam peregrinatus est, externosq; sit mores sectatus. Vt verò ego audiui ex Timne Spargapithis tutore, fuit patruus Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathirus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit, qui Anacharsim interemit. Quāquam & aliud quiddā Peloponneses audiui referētes, Anacharsim ab rege Scytharū missum, Græciæ factū esse discipulum, & cum rursus redisset, dixisse ad eum qui se miserat, cūctos Græcos esse in oīa sapiētia occupatos, Lacedæmonijs exceptis, q̄ soli rationē haberent dandi & accipiēdi prudenter. Verū hæc narratio aliter ab ipsis Græcis ficta est. Hic igit vir (quēadmodū antea dictum est) mortem oppetijt, & ipse quidē ira egit propter externos ritus, & Græcorum consuetudinē. Multis aut sanē annis postea interiectis, ita passus est Scyles, Aripithis filius. Etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tū Scylē sustulit ex vxore Istrina, haudquaquā indigena, q̄ filiū Græcam linguā literasque edocuit. Interiecto deinde tēpore, Aripithe per dolū occiso à Spargapithe Agathyrforum rege, Scyles regnum suscepit, & vxorē patris, nomine Opœā. Erat autē Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnū Scytharum obtinenti, Scythicus tamen viuendi mos nihil, prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero. Ideoque multò magis ad hunc exercendū se conuertebat. Vtique tū ad vrbē Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum. Borysthenitæ autem se à Milesijs aiunt esse oriundos. Ad hos quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat, depositaq; Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus per forum spatiabatur, nullo neque satellitum, neque populi comitatu, appositis q̄ portas custodirent, ne quis Scytharum cerneret eū gestantē huiusmodi stolā, & cum cæteris Græcorum institutis utebatur, tum in faciendis deorū sacris. Et cum ibi tempus menstruū, aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenuerò faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed cum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit. Affectanti ei Dionysium Bacchanalem initiari, ac hostiā initiationis iamīa sumptuō in manibus, oblatū est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, quarum paulò antè habui mentionē, magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & gryphes stātes. In has ædes deus fulmē iaculatus est, totæque deflagrauerūt. Scyles nihilominus initiationē peragit. Enimvero Scythæ Græcis probro dant bacchanandi cōsuetudinē, negātes esse credibile deum inuenisse, quo hoīes ad dementiā adigant. Posteaquā Bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quiddā Borysthenitarū Scythiis indicium detulit, inquiēs: Vos quidē Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus, quodque nos deus occupet. At nunc deus hic vestrum quoque regē occupauit. Nā Bacchanalia exercet à deo in demētiā actus. Quod si mihi non habetis fidē, sequimini me rē vobis ostensurū. Primores Scytharū hominē secuti sunt, quos Borysthenita ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum thyaso, id est, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo conspecto, rem ingentis calamitatis esse duxerunt, digressique, ea quæ viderāt, omni exercitui indicarūt. Post hæc vbi ad lares suos redijt Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Oētamasade, ex filia Teris genito. Scyles cognito quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraciā. Id cum audisset Oētamasades, cum exercitu aduersus Thraciam cōtendit, cui ad Istrum progresso, Thraces occurrerunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Oētamasadem misit caduceatorem, cum his mandatis: Quid opus est inter nos tentare fortunā? Tu quidē sororis meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Frat autem apud Oētamasadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem Oētamasades accepit,

reddi-

Anacharsis cædes.

Scyles in institutus Græcis.

Græcis ritibus delectatur Scyles.

Dionysij Bacchanalis sacra. Portentū.

Bacchanandi consuetudo.

Thyasus.

Oētamasades.

Sitalces.

redditoq; Sitalci fratre, eodemq; auunculo suo, Scylen recepit fratrem. Et Sitalces qui
 dem recepto fratre reduxit exercitum: Octamafades aut eodem die caput Scyli dem
 psit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant; & his qui externos ritus asciscunt, tales ir-
 rogant poenas. Multitudinem Scytharum non potui exactè indagare, cum de eius nu-
 mero varia referetes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse utiq; Scythas.
 Quatum autem sub aspectum meum venit, est inter Borysthenem & Hypanim flumina
 locus, nomine Exampæus, cuius etiã aliquanto antea habuimus mentionem, cum di-
 cebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypanim in quæ fuit, impotabilem reddentis.
 Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum, quæ crater, qui est in ostio Ponti, à Patfania Cle-
 ombroti filio dedicatus, quod si quis non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sex-
 centarum est amphorarum facile capax, crassitudine digitorum sex. Id aiunt indigenæ ex
 aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cum numerum
 Scytharum scire vellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos,
 proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam esse aculeorum: & ex his
 aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere, atq; inde fecisse id
 ahenum, & in hoc Exampæo dedicasse. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc
 regio miracula nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima.
 Si quid tamen præter flumina, & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum,
 id dicitur: Vestigium Herculis ostendunt, petrae impressum, virili vestigio simile, bi-
 cubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam quam
 ab initio institueram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum comparanti di-
 missis nuncijs ad imperandum, alijs ut peditatum, alijs ut classem præstarent, alijs ut
 Bosphorum Thracium iungerent: Artabanis Hyfaspis filius, Darij frater, nolebat il-
 lum ullo pacto Scythas inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, utilia sua-
 dens. Cum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius ubi omnia ei in expe-
 ditio fuere, copias eduxit ex urbe Susis. Ibi eum Oeobazus quidam Persa, cui tres filij e-
 rant, omnes in militiam euntes, obsecrabat, ut unum sibi ex illis reliqueret: Cui Darius
 tanquam amico & modesta obsecranti, respondit, se omnes eius liberos relicturum. Eo respon-
 so Oeobazus magnopere letabatur, sperans liberos suos missionem habere militiae. At ille
 propositos filijs Oeobazi iussit, ut omnes eos interimeret. Ita filij Oeobazi, obtruncati, illic
 sunt relictæ. Darius Susis profectus, peruenit ad Bosphorum Calchedonis, ubi pons iun-
 gebatur. Illic conscensa naui transmisit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius
 errabundas fuisse aiunt. Ibi sedes in templo, subiciebat oculis Pontum, rem spectaculo
 dignam. Nam inter omnia maria est maxime admirabile. Cuius longitudo est undecim mil-
 lium ac centum stadiorum: latitudo quæ latissimum est, trium millium ducentorum. Huius pe-
 lagi os latitudinis est quatuor stadiorum, longitudo oris, quod est collum, quod Bosphorus di-
 citur, ubi pons conectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem usque; pertin-
 gens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudi-
 nis, influens in Hellespontum. ipse Hellespontus ubi angustissimus, stadijs septem latus
 est, quadringentis longus, intrans pelagi vastitatem, quod Aegæum vocatur. Hæc autem
 ita dimensa sunt. Navis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, no-
 ste vero sexaginta. Itaque, è faucibus. Ponti ad Phasim, hoc est enim Ponti longissimum, no-
 uem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia pas-
 suum, hoc est, stadiorum undecim millia ac centum. E Scythia autem ad Themiscyram, quæ
 est super flumen Thermodontem (hic namque Ponti latissimum est) trium dierum, duarum-
 que noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum vero tria
 millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me
 dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quin etiam Pontus hic palu-
 dem habet, influentem in se, non multo, quam ipse est, minorem, quæ Mæotis appellatur,
 & mater Ponti. Darius ubi pontem contempletus est, renauigauit ad pontem, cuius ar-
 chitectus extitit Mandrocles Samius. Contempletus item Bosphorum, duos super eum
 cippos

Scylis
 mors.
 Scythæ
 suorum insti-
 tutorum
 obseruantis.
 Exampæus
 locus.

Ahenum
 Exampæi.
 Crater in
 ostio Pon-
 ti.

Hercules
 vestigium.
 Tyres flu-
 tius.

Oeobazi
 liberi.

Darij cru-
 dele fa-
 ctum.
 Cyaneæ.
 Ponti am-
 plitudo.
 Bosphor-
 Propontis.

Hellespon-
 tus.

Themiscy-
 ra.

Mæotis.
 Mæandro-
 cles.

cippos erexit è candido lapide, literis incisis, vnum quidem Assyrijs, alterū verò Græcis, omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentibus numero septingenta millia hominū cum equitatu, præter classem quæ constabat è nauibus sexcentis. His postea cippis Byzantijs in urbem suā translatis, vsi sunt ad aram Dianæ erectæ, præter vnum lapidem, qui iuxta Bacchi delubrum eadem vrbe relictus est literis Assyrijs opplerus. Bosphori locus, quem rex Darius pōte commisit, cōiectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, auctore eius Mandroclem Samiū donauit decuplo. Ex cuius primitijs Mandrocles pictis animalibus cōmissionem Bosphori & regem Dariū Medico folio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione:

Cippi Dantij in Bosphoro erecti.

Dianæ ara.

Byzantiū.

Mandrocles monumentum.

Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens

Darij regis vota iubentis opus

Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,

Esset honor Samijs vnde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontem cōpegit, quæ vbi remuneratus est Darius, trāsmisit in Europā, iussis Ionibus nauigare in Pontum vsque ad Istrum, atque vbi eò peruenissent, se illic præstolari, fluium ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Aeoles & Hellespontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectā ad Istrū nauigarunt, subuectiq; duorum dierū itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuersa scinditur, illud ponte iungunt, Darius transmissio per ratem Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & cum ad fontes Teari amnis peruentum est, triduo hic habuit statiuā. Tearus fertur ab accolis oīm annium esse optimus, cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandā vel hoīm vel equorum. Eius fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantūdem viæ est à Iunonis templo eius vrbis, quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ, quæ est in Ponto Euxino, duorum dierū vtraq; Fluit aut Tearus hic in flumē Cōtadeidū, Contadesus in Agrianē, Agrianes in Hebrū, Hebrus in mare iuxta urbem Aenum. Ad hunc igitur amnem cum puenisset Darius, castraq; posuisset, oblectatæ amne, cippum erexit, his literis inscriptum: TEARI AMNIS CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM

Tearus fluius. Teari fontes.

Contadesus. Agrianes. Hebrus.

Cippi inscriptione ad

Tearum. Artificus fluius.

Odryses. Lapidum aceruus à

Dario congestus.

Getæ ἀθαυατῆς

ΖΟΥΡΑΣ.

Σκουριδ-δus.

Stepha.

* Alias My

psæi.

Zamolxis.

Gebelei-

zes.

Getarū ad Zamolxin

nuncij.

Thracæ aduersus tonitrua sagittas excutiū.

CUNCTORVM AMNIVM CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DV-
CENS ADVBRVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CUNCTO-
RVM HOMINVM DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CUNCTÆQVE CONTI-
NENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc profectus, venit ad alium amnē, noie Artiscum, qui per Odryses fluit: quod vbi puenit, ita agendū sibi putauit: Ostēso certo loco copijs suis, iussit illic singulos quosq; prætereuntes ponere singulos lapides. Id cum oīs exercitus fecisset, grandes acerui lapidum effecti sunt, quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priusq; ad Istrum perueniret, primos subegit Getas, qui immortales faciunt. Nā Thraces qui Salmydesum, quiq; supra Apolloniā & Mesambriā urbē incolunt, & qui * Cyrmyanæ & * Nipsæi vocant, sine pugna sese Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiā resistentes, in seruitutē redacti sunt, cum sint fortissimi Thracum atque iustissimi. Immortales aut faciunt hoc modo, q se mori non putant: sed eum qui defunctus est, meare ad Zamolxin deum, quæ nonnulli eorū opinantur eundem esse Gebeleizem. Ad hunc mittunt assidue cum naui quinque remigum nuncium quempiā, ex seipsis sorte delectum, præcipientes ea quibus semper indigent, eumque ita mittunt. Quibusdā eorum datur negocium, vt tria iacula teneāt: alijs vt comprehensis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq; hominem agitantes in sublime iactent ad iacula. Qui si in præsentia extinguitur, propiciū sibi deum arbitrantur: sin minus, ipsum nuncium insimulant, asseuerantes malum illum esse virum. Hoc insimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Idē Thracæ, dum tonat fulguratq; in cælum sagittas excutiunt, deo minitantes, quod nulum alium præter suum esse arbitrant. Verum (vt ego à Græcis accepi, Hellespōrum

L

& Pon-

& Pontum incolentibus) Zamolxis hic homo fuit, Samiꝑ; seruitutem seruiuit Pythagoræ Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, cum multum pecuniæ comparasset, in patriam redijt. Qui cum animaduerneret Thraces malè viuentes & inscitè, ipse edoctus Ionicū viuendi genus & mores, quàm Thracum liberaliores, vt qui versatus esset cum Græcis, cumq; Pythagora nō infimo inter Græcos sophista: domiciliū extruxit, in quod primos quosq; popularium in conuiuiū accipiebat, & inter couiandū docebat neque suos conuiuas, neq; illos qui illic assidue gignerentur, interire: sed in eum locum ire, vbi superstites oīm bonorum compotes essent. Dum ea quæ cōmemorata sunt, agit atque dicit, interim subterraneum ædificium struit. Quo prorsus absoluto, è Thracum conspectu se subducit, descendens in illud subterraneum ædificium. Vbi circiter trienniū degit, desiderantibus eum Thracibus, ac desistentibus tanq̃ mortuum, quarto anno se eisdem in conspectum dedit. Atque ira credibilia sunt effecta, quæ illis exposuerat: Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Ego verò de hoc, & de subterraneo ædificio neq; nō credo, neq; valde credo. Arbitror aut̃ multis eū ante Pythagorā annis extitisse, q̃ siue q̃spiam fuerit homo, siue de Getarū indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtētes, vbi sunt à Persis subacti, cæterum sunt exercitum secuti. Darius vbi ad Istrum peruenit, & vnā pedestres copiæ, cunctiq; flumen transmiserunt: tunc verò iussit Iones, postq̃ ratem soluisent, sequi se pedestri itinere cū nauticis copijs. Qui cum ratem soluturi essent, & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorū p̃fectus, ita apud Dariū verba facit, sciscitatus antea, nunquid ei gratum foret audire sententiā dicere volentis: Cum aduersus eam terram rex facias expeditionē, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito tunc pontem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibꝑ ijs, qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus Scythis inuētis, siue illos inuenire nequibimꝑ tutus nobis sit reditus. Neq; em̃ vereor, ne p̃lio commisso, à Scythis vertamur in fugam: sed potius eis non inuētis, aliquid patiamur erratici. At em̃ credat me q̃spiam mea ipsius causā hæc dicere, vt hic subsistam: ego verò q̃ in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. Ipse te sequi volo, neque hic relinqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respondit: Hospes Lesbie, fac omninò cum sospes domum rediero, p̃æsto mihi sis, vt te ob egregium consilium egregijs factis remunerer. Hæc locutus, vbi sexaginta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis Ionibus, ita locutus est: Viri Iones, quam prius habuerā de ponte sententiam, eam missam facio. Vos sumpto loro, hæc ita velim agatis. Quo ex tempore videritis me raptissimè iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipientes, soluite singulis diebus singulos nodos. Intra quod tempus nisi affuero, sed dies nodorū exierit, vela facite in patriam vestrā: interea qm̃ consiliū mutauī, agite custodiā ratis, omne studiū illi & cōseruandæ & tuendæ adhibentes: quod facientes, maiorem in modū mihi gratificabimini. Hæc locutus Darius, promouet exercitum. Thracia tellus in mare intendens, Scythicę prætenditur, qua sinum faciēte Scythica excipit: & illic Ister mare subit ostio in ventum eorum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est, id metiendo indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam vetus Scythia est ad meridiem, versus austrū proposita vsq; ad urbem Carcinidē. eiusedem deinceps quod ad mare fert montosæ regiōis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica Chersoneso tenus, nomine Trachea, id est aspera. Hęc ad mare ptingit, quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicę partes duæ, ferētes ad maria vna ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodū Atticę regionis atq; similium, quod sic partem Scythiæ Tauri incolunt, ut si Atticę iugum Suniacum alia gens non Atheniensis incolet, quod à tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontoriū. Talis est, vt parua cum magnis cōparem, Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticę partem præteruectus, huic alio modo planū faciam. Vt si Iapygiæ non Iapyges, sed alia gens imperans, eā diuisa terra à Brundisio vsq; Tarentum promontorium incolet. Cū hæc duo dico, multa millia dico, quibus Taurica gens est comparāda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros, &

orien-

Coes.

Nodi à
Darianis
iuncti.Thracia
tellus.
Scythia
vetus.
Trachea
gens.
Thorica
tribus.
Anaphly-
stia tribus.
Iapygia .i.
Apulia.
Iapyges.
Apulia.
Brundisi-
um.
Tarētum.

orientale versus mare incolunt, quæ Bosphori Cimmerij sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis Mæotidos Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremo à Melanchlænis. Itaque Scythiæ veluti formæ quadratæ duæ partes, quæ ad mare pertingunt: altera ad mediterranea ferens, altera maritima, vsquequaque sunt pares. Nā ab Istro ad Borysthenem decem dierum est iter, tantūde à Borysthene ad Mæotidē paludem. A mari mediterranea versus, vsq; Melanchlænos, viginti dierum iter. Supputatur autē à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt quatuor millium stadiorum, rectā quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis. Scythæ inter se collocuti, cum soli impares essent copijs Darij prælio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorū reges vbi conuenere, cōsultabant (vt fit) ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorum, & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos. Hoc modo postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum eius quidā aiunt deturbari ē rupe. Nam in rupe prærupta templum est eorum situm. Cruci affigunt caput. Quidam de capite suffigendo consentiunt, sed truncum ē præcipitio deijs negant, sed humo contegi dicunt. Deum, cui immolant ipsi Tauri, aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint, hoc agunt: Amputatum quiscunque caput hostis domum reportat, fusti suffixum admodum sublime supra recta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes, quod dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem ē rapto & ex bello. At Agathyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes, in commune cum mulierib. coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neq. liuoribus, neque odij mutuò exercentes, cætera ad Thracum consuetudinem accedentes. Neuri Scythicis vtuntur moribus, qui vna ante Darij expeditionem estate coacti fuerant solum vertere, propter serpentes. Nam serpentum cum magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè ē locis desertis ingruerat, quibus vsque adeo fuerunt infestati, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. Iidem videntur homines esse malefici: dicuntur enim à Scythiis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire, quod tamen dicentes mihi non persuadent. Ipsi tamen aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, non legibus vtentes, pecuariam exercentes, vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtentes. Budini ingens natio atque numerosa, vehementer cæsis oculis omnis ac rufa, quorum vrbs nomine Gelonus, ē materia cōstructa est, muro alto ē materia toto, cuius singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Ædes quoque cum priuatæ tum sacræ, sunt ē materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorū templa, græcanicè extructa, simulacris, aris, delubris ligneis. Libero trieterica, id est, triennialia agunt, & bacchanalia exercēt. Quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerunt, lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. Nā cum indigenæ sint, pecuariæ operā dant, soli; eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operā dantes, frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore simili. Budini à Græcis Geloni vocātur, non rectè vocantibus. Horum regio est omnis arboribus frequens, & vbique plurimum consita, vbi est lacus ingens, & multus, & palus, ac multum circā arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi ad curanda posteriora sunt. De Sauromatis ita memoratur.

Tauricā
gens.
Bosphor³.
Cimmeri³.
Agathyrsi
Neuri.
Androphag³.

Taurorū
mores.

Iphigenia
apud Taur³.
ros colitur.
Agathyrsorum mores.
Amicitia
inter Agathyrsos cōmunis.
Neurorū mores.

Lupi ex hominibus.
Androphagorum mores.
Melanchlænorum nomenclatura & mores.
Budinorū mores.

Gelonorū mores.

Fabulosa
de Amazo-
nibus me-
morari cre-
dunt ali-
qui.

Amazones.

Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus, quas Scythæ æorpata vocāt, quod no-
men potest transferri viricidæ (æor enim virum vocant, pata autem occidere) ferun-
tur post victoriā prælij ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus
quascūq; potuere ex Amazonibus capere: quibꝫ illæ in pelago insidiatæ, cunctos tru-
cidauere. Sed cum naues haberēt incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis uti
scirent, interfectis viris, ferebantur secundū tempestatem & ventū. Delatæq; sunt ad
paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharū liberorū telluris sunt. Ibi ē nauibus egres-
se Amazones ad loca habitata, iter habentes, quod primum nactæ sunt equorum ar-
mentū, diripiunt conscenduntq;: & obequitantes, ē Scythis prædas agūt. Scythæ qd
hoc rei esset, conijcere nequibant, cum neque vocē, neq; vestem, neq; gentē agnosce-
rent: admirabundi vnde venirent, rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed cōmis-
sa cum eis pugna potiti cadaveribus illarum, ita demū nouerunt fœminas esse. Itaq;
consilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quampiā illarū esse occidēdam: sed
ex se qui maximē iuuenes essent, ad eas mittēdos, eodem numero quo illas esse con-
iectabant, q; sua prope earum castra haberent, & eadem quæ illę facerent. Si inuaderē
tur, pugnaret, neu subterfugerent: vbi subsisterēt illæ, & ipsi proximē accedētes castra
ponerent. Hoc Scythę iccirco decreuerūt, quod prolem ex illis suscipere cupiebant.
Adolescentes qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos vbi Amazones intellexerūt
neutiq; ad se ledendas venisse, valere sinebant. Quotidie tamen castra castris propius
admoueabantur. Ne ipsi quidem adolescentes aliquid habebant, quemadmodū Ama-
zones, præter arma & equos, & eandem vitam quam illę viuebant venando atq; præ-
dando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulę aut binę separatim à reliquis
ad ventrem leuandū longius vagari. Ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciūt. Quorū
cuidam vna illarū quæ soliuaga erat, propinqua cum fuisset, non se auertit, sed de col-
loquendo deliberabat, nec appellare poterat eum quo cum non esset prius cōgressa,
tamen manu significauit, vt ad eundem locum postridie rediret, adducto secū altero,
vt duo essent, se quoque alterā adducturā. Digressus ab ea adolescens, hæc enarrat cę-
teris: posteroq; die socium secum ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit Amazonē
expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi seducūt cæte-
ras. Post hæc cōmixtis castris pariter habitant: eam q;que vxorem, cum qua primū
coierat, habentes. Earum vocem cū ipsi discere non possent, ipsorū illæ discabant. Et
cū vtriq; inter se cōuenissent, viri ad Amazones ita dixerunt: Nobis parentes sunt,
pariter & facultates. Proinde nō agamus diutius hanc vitā, sed hinc digressi in hoīm
frequētia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaq; alias. Ad hæc illæ responde-
rūt: Nos verō nō possumus vestris cū fœminis habitare, quibꝫ nō ijdē qui nobis sunt
mores. Nos em̄ arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera in-
doctæ. Vix fœminæ nihil eorū q; recensuimus, sed opera muliebria factitant: desiden-
tes in plaustris, non ad venationē atque alia huiusmodi pdeutes. Proinde nō possu-
mus illis esse similes. Quod si vobis cordi est habere nos cōiuges, & viros videri esse
iustissimos, ite ad parentes vestros, & facultatū sortiti partem rursus redite, ita semoti
ab illis habitabimus. Id approbātes ita facere adolescētes, acceptaq; facultatū, q; ip-
sis cōtingebat, portione, rurſ ad Amazones redierūt. Ad quos illę: Duplex, inquit,
metus nos tenet in his locis habitandi: vnus, q; nos parētibꝫ vestris vos priuauimus;
alter, q; terrā vestram magnopere vastauimus. Sed quoniā dignamini nos habere vxo-
res, hoc vnā nobiscum agatis. Agedū proficiscamur ē regione hac, & Tanai trāsmisso
illic habitemus. Huic quoque rei obtēperauere adolescētes. Traiectoq; Tanai, & à
Tanai trium dierum orientē versus, totidemq; à Mæotide palude & aquilonē iti-
nere cōfecto, peruenerunt ad eum locum, quem nunc incolunt, vbique subsederūt.
Ideoque prisca consuetudine viuēdi fœminæ Sauromatarum vtuntur. Venatum vnā
cum viris ac sine viris eunt, equis insidentes, atque aded in prælium eandem quā viri
stolam ferunt. Sauromatæ putantur lingua Scythica soloecizare, id est, corruptè uti,
quod eā ab initio nō probè didicere Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab
eis est

Sauroma-
tarum cū
Amazoni-
bus com-
mixtio.

Amazonū
sedes.

Soloecizan-
tes Sauro-
matæ.

eis est institutum: Nulla virgo nubit priusquam aliquē hostium interemerit. Ideoq; nonnullæ earum decedunt iam vetulæ, antequā nubant, q̄ legi satisfacere nequeant.

Ad harū igitur quas dixi gentium coactos reges, nūclj Scytharum cūm peruenissent, certiores eos fecerunt, Persam vbi oīa q̄ sunt in interiore cōtinente, in suā dirionem redegit, faucibus Bosphori pōte iunctis, in citeriorē traiecisse cōtinentē: Subactisq; illic Thracibus, fluuium Istrum iunxisse, aio hæc oīa in suā redigendi potestatem. Proinde vos (inquiunt) nolite vllō pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idē sentientes, obuiam eamus inuadenti: quod nisi facitis, nos in vltimū discrimē adducti, aut regionē deferemus, aut manentes deditionem faciemus.

Quid enim cladē subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? quanq̄ nō commōdius agetur vobiscum, aduersus quos nō minus venit Persa, quā aduersus nos: neque nos subegisse contentus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hīc accipite documentū, quod si nobis solis inferret ille bellum, aio superioris seruitutis vāiscēdæ, debebat à cæteris hoīb; abstinere, & sic in nostrā tēdere regionē, ostendēs oīb; se aduersum alios ire. At nunc vbi primūm traiecit in hanc cōtinentem, vt quisque ei occurrat, pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos imperio habet. Hæc cūm Scythę denunciassent, ij qui è nationibus venerant, reges deliberabāt, sed discordes eorū erant sententiæ. Nā Geloni quidē & Budini, & Sauromatæ cōcordi aio receperūt, se Scythiis auxilio futuros. Agathyrus autē & Neurus & Androphagus, & Taurorū Melanchlænorūq; reges ita Scythiis responderunt: Si vos iniuria inferenda ac laceſſendo, bello priores nō fuissetis, rectē videremini p̄cari q̄ pcamini: & nos vestris p̄cibus morem gerentes, idem quod vos ageremus. Nunc sine nobis illorum terrā ingressi, vos imperitastis Persis, quoad deus vobis indulſit: & illi, q̄nqui dem eos idem deus in vos excitat, vicē vobis reddunt. At nos neque tunc quicquā intulimus iniuriæ his viris, neque nunc quicquā conabimur priores inferre. Quod si hic nostrā regionē inuaserit, & prior iniuriā fecerit, nos haudquāq; tolerabim;.

Id do nec cernam; apud nosmetipsos manebim;. Neq; em̄ in nos venire Persę vident, sed in eos q̄ fuerāt auctores iniuriæ. Scythæ vbi hæc relata audiēre, statuerūt nullā sibi pugnā rectā atq; ex a pto cōferendam, quando ipsis illi ad societate non accedebant. Itaq; digressi, clā ac longi; pgressi, puteos quos ipsi offenderāt ac fontes, obstruūt, bisariāq; diuisi herbam è regione atterūt. Et ad vnā è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eō Persa declinaret, fugientes rectā ad flumen Tanaim, secūdum Mæotidem, iidē Persam abscedentem inuadēdo p̄sequerent.

Hæc erat vnā pars regni ordinata ad hāc viā, quēadmodum dictū est. Reliquarū duarū vnā, cui imperabat rex Indathyrus, quæ magna est, & tertiam in quā regnabat Taxacis, in vnū coeuntes, accedētib; Gelonis atq; Budinis, iubēt hos quoq; vni; di-

ei itinere p̄gressos exercitū Persarū seducere, hostē laceſſendo, & ea quæ decreuissent exequendo, & ante omnia hostē seducere in agros illorū, qui societate ipsoꝝ habuissent: vt eos si minus volētes bellū aduersus Persas susciperent, certē inuitos redderēt istis hostes. Deinde in suā terrā deflectere & tētare, si quid ipsis tētandū esse videat ac libeat. Hæc ita decreuēre Scythæ, cōpijs Darij ex occulto occurrebāt, p̄stāssimis equitū p̄cursoribus missis. Carros autē in quibus eorū nati vxoresq; omnes degunt, vnā cum pecorib; p̄terq̄ ad victum suppetentibus, p̄miserant, dato suis mādato, vt semper aqlonem versus tenderent. Hoc cum preparassent Scythæ, eorū emis-

sarij, posteaq; cōpererunt Persas ab Istro trium ferē dierū, & ante se vnus diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastant. Persæ vbi Scytharū equitatē in cōspectū se dedit, eum insequi maturant à via sese semper subducentem: & cum ad vnā partiū ventum est, auroram versus & Tanaim, & Scythiis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanaim traiciunt. eō & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec pagrata Sauromatarum plaga, perueniunt in Budinorum. Quam diu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerūt, vtpote vastæ. Vbi vero Budinica ingressi sunt, ibi naçti lignea mœnia à Budinis deserta, & omnibus

Scytharum regū cum confib; delibatio.

Getæ.

Scopasis.

Indathyrus.
Taxacis.

Monia li-
gnea.
Thyflage-
ta.
Mæotei.
Lycus.
Hoarus.
Tanais.
Syrges.
Vrbes à Da-
rio in Scy-
thia condi-
tæ.

reb. vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porro tendunt, dum eam regio-
nem peruagati, in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum
colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: vl-
tra quâ Thyflagetæ incolunt, à quib. quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, &
in paludem nomine Mæotim se insinuant, quib. hæc sunt indita nomina: Lycus, Ho-
arus, Tanais, Syrges. Darius vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super
fluuium Hoarum locauit. Post hæc octo vrbes, easque ingentes cōdidit, pari inter se
spacio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarū ad meam vsque memoriā adhuc
ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ, quos ille insequēba-
tur, circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quib. è conspectu omni-
nò semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbib. illic relictis, dimidiatis, cō-
uertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Pro-
inde cum exercitu maturans ire in Scythiam, eò deuenit, vbi in duas Scytharum inci-
dit partes. Hos nactus insequēbatur vnus diei spacio, nunquam intermittēs subter-
fugientes. Subterfugiebant aut de industria in terram eorum, qui societate ipsorum

Scythæ ho-
stem in cō-
fines pelli-
ciunt.

respuerant, & primū in Melanchlænorum. Quos cum perturbassent, tã Persæ q̃ Scy-
thæ eorum terrā ingressi, Scythæ in loca Androphagorū Persas adducunt. Pertur-
batis aut Androphagis, hostē in Neuridem ducunt. Neuris quoque cōsternatis, ten-
dunt subterfugiendo ire ad Agathyrfos. Agathyrfi cernentes fugari finitimos à Scy-
this ac perturbatos, priusquā à Scythis ager ipsorū inuaderetur, misso caduceatore,
Scythas ingressu suorum finiu prohibent: pdicentes, si conarentur inuadere agrū su-
um, cum eis primum se prælium cōmissuros. Hoc interminati Agathyrfi, in fines p-
currunt, animo arcendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neurii
inuadētib. Persis vnā cum Scythis, neque virium neque minarū memores, sed timore
perculsi, fugā capefferunt aquilonem versus ac solitudinē. Scythæ partim ad Aga-
thyrfos iā non recusantes societatem se conferebant, partim è Neuride regione in sit-
as, Persas præibant. Id cum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyr-

Darius In-
dathyrfo.

sum Scytharum regem misso equite, inquit: Homo tu, quid assidue fugam facis, cum
liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi videris idoneus ad resistendum rebus

Terra & a-
qua mune-
ra.
Indathyr-
sus ad Da-
rium.

meis, siste discursum, ac perstans mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic
quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloqui-
um veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit: Sic res meæ habent, &
Persæ, vt neque vllum mortalium ego metuens ante fugerim, neque nunc fugiam te,
neq; quicquam faciam diuersum nunc, atq; in pace facere consueueram. Quod autē
non protinus tecum in eo prælium, huius te certiore rei faciā: Nobis neque oppi-
dā sunt neque agri culti, quorum vel amittendorum vel vastandorum metu, prope-
remus vobiscum conferre pugnam: ad quam si opus est continuò deuenire, sunt pa-
terna sepulchra: quæ age dum inueneritis, tentate labefactare: & tunc intelligetis, pu-
gnaturi vobiscum simus pro sepulchris, nec ne: prius autem (nisi nos ratio traxerit)
tecum prælium non conferemus. Hactenus, quod ad pacem pertinet, dictum sit.

Heri Scy-
tharum.

Quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum,
& solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua quæ dono poscis, mittam
quæ decet ad te venire dona, pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere.
Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus Dario renunciauit. Scytha-
rum reges audito nomine seruitutis, indignatione perfunsi, partē illam quæ cum Sau-
romatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus,
qui Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ non amplius sibi vagandum esse sta-
tuerunt, vt hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderēt, distri-
butis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerent. Enimuero equitatus
Scytharum semper in fugā vertebat equitatum Persarum, sed fugientes incidendo in
peditatū, ab eo defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu, hostili tamen metu pe-
ditum abscedebant, & nihilo minus noctib. quoque incursiones faciebant. Aduersus
quos

quos quid Darii auxilio fuerit, referam, res in primis admirabilis, asinorū vox ac mulorum species. Nam (vt superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica, neque asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur propter frigora. Itaque rudentes asini perturbabant Scytharum equos, & cum Scythæ sæpenumero Persas adorirent, eorū equi exaudita asinorum voce, cōsternati auertebātur, arreptis auribus stupefacti, vtpote insolentia tum vocis, quam prius non audissent, tū formę q̄ nunq̄ in-
 spexissent. Atque hoc qdē paululū qddā momenti ad bellum afferebat. Ceterū Scythæ vbi aduertunt Persas tumultuātes, quō diutius in Scythia illi cōmorarent, & cōmorātes ad oīm necessariarū rerum inopiam redigerent, faciēdum ita sibi putarunt, vt pecorib. suis vnā cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederēt locū. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. Quo facto cū sæpius idem tētarent, ad vltimū Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eū cū munerib. caduceatorem, aue, mure, rana, & quinq; sagittis. Persę eū qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarēt. Iste negare sibi aliud esse mandatū, nisi cum illa tradidisset, celerrimē rediret. Iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc cū audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidē sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione cōiectans, q̄ mus quidē in terra gignatur, & eodem quo hoīes victitet, rana aut in aquis nascat, auis vero sit equo assimilis, sagittis dandis, quod seipsos tradere videātur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus ē septem qui magos sustulerant, hoc dicere dona coniectabat: O Persæ, nisi effecti vt aues subuoletis in cælū, aut mures subeatis terrā, aut ranę insiliatis in paludes, non remeabitis vnde venistis, his sagittis confecti. Et Persę quidem munera interpretabantur. At vna pars Scytharum, cui datum antē erat negocium Mæotidis paludis custodiendę, tunc autem cum Ionib. qui ad Istrum erant colloquendi, vbi ad pontem venit, ita verba fecit: Viri Iones, libertatē vobis afferentes venimus, si modō nos exaudire volueritis. Accepimus em̄ Dariū vobis præcepisse, vt ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageritis, & nisi intra id tempus ipse nō afforet, domū abiretis. Itaque si id feceritis, & apud illū & apud nos culpam deuitaueritis. Proinde cum ad præstitutam diem permanseritis, iam licet abscedatis. Hęc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ raptim retrō abiēre. At ceteri Scythæ post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt, tanquam conficturi. Cum interim lepus in medium prosiliit, quē vt quisque vidit insequēbatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, sciscitabat Darius, vnde hostium tumultus existeret: & cum audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas, cum quibus cætera colloqui consueat: Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobrias rectē dixisse de Scythicis donis, quō magis cum mihi quoque ipsi res ita se habere videantur, bono consilio est opus, vt tutus nobis eō vnde venimus, sit receptus. Ad hęc Gobryas: Equidem, inquit, o rex, horū ego virorum inopiam videbar mihi ferē fama habere cognitā, sed vbi adueni, euidētius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videt, cū primum nox aduenerit, incensis ē more ignibus, & alijs quę consueuerunt fieri actis, imbecillissimis quibusq; militum ad hostē fallendum relictis, asinisq; oībus alligatis abeundum, priusquam ad Istrum rectā pergant Scythæ ad pontē soluendum, aut Ionib. soluere libeat, q̄ nobis factū facile erit. Hoc Gobryas cōsiliū dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox affuit, reliquit in castris hoīes defatigatos, & eos quorum amissio minime faciēda esset, nec non omnes asinos alligatos: asinos quidem, vt vocē ederent: infirmos autem homines hoc titulo, vt dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarētur. Hęc vbi persuasit his qui relinquebātur, Darius accensis ignibus quā maturrimē ad Istrum contendit. Asini, quod multitudine destituti essent, eō magis rudere. Quos audientes Scythæ, credere oīnō Persas in eisdem permanere castris, Verūm vbi illuxit, ij qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, manus extendere ad Scythas, & q̄ contigerant referre. His illi auditis repen-

Scytharū
munera
ad Dariū
Auis.
Mus.
Rana.
Sagittæ.

Munerum
Scytharū
interpre-
tatio.

Gobryę
cōsiliū.

Ionum de-
liberatio
de ponte
Darii dese-
rendo.

Histiæ sen-
tentia.

Histiæus
ad Scythas

Vocalissi-
mus quidā
Aegyp.

Iones à Scy-
this homi-
num igna-
uissimi iu-
dicantur.

tè retractis duab. Scytharum partibus, & vna Sauromatarum cum Budinis ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequuntur, utpote plerique; pedites & itinera nescientes, ea præsertim quæ diuortia habebant, ipsi equites & cōpendia viarum scientes. Sed cum vtrique ab alteris aberrarent, multò priores ad pontē Scythæ peruenere quàm Persæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Iones, qui in nauibus erant, verba fecerunt: Viri Iones, cum dierum numerus iam pertransierit, iniurijs estis qui adhuc permanetis, sed quoniam hætenus timore mansistis, nunc soluite quod celerrimè traiectum, atque abite sospites liberi quæ, dijs pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam cum, qui antea dominus vester erat, ita tractabimur, ut aduersus nullum mortalium sit facturis expeditionem. De hac re cōsultantibus Ionibus, Miltiadis quidē Atheniensium ducis & Chersonensium, qui sunt in Hellesponto, tyranni sententia erat, Scythis obtemperandum esse, & Ioniam seruitute liberandā. At Histiazi Milesij diuersa, quod diceret nunc quidē eos suæ quenque vrbs tyrannos esse ob Darium. Potētia verò Darij sublata, neque se Milesijs, neque alium quenquā vsquam præesse posse. Fore enim, ut singulæ ciuitates popularē statum, quod tyrannicum mallent. Hanc sententiā cum dixisset Histiazi, omnes confestim, qui Miltiadi assensu fuerant, in eam transferunt. Fuere autē qui disceptauerunt, duntaxat alicuius apud regē existimationis, Hellespontinorum quidā tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconnesius, & Aristagoras Cizicenus, & Ariston Byzantius, & isti quidē ex Hellesponto. Ab Ionia autē Stratias Chius, & Æacides Samius, & Laodamas Phocensis, & Histiazi Milesius, cuius sententia prælata est sententiæ Miltiadæ. Æolum verò vnus affuit, qui esset auctoritate præditus, Aristagoras Cymæus. Hi postea quam Histiazi probauere sententiā, hoc sibi agendū dicendum quæ censuerunt, ut pontem quidem ab vltiore ripa eatenus soluerēt, ut extra sagittæ iactum essent, ne nihil facere viderentur, cum tamen nihil facerent, neque Scythæ vim afferre tentarent, & Istrum ponte transire, sed soluentes illinc pontē, quasi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc sententiæ Histiazi addēdum cum decreuissent, ita pro vniuersis ad Scythas Histiazius verba facit: Viri Scythæ, iucundam nobis rem attulistis, & opportunè instatis. Atque ut vos nobis probè viam ostendistis, ita nos vobis obsequenter obtemperabimus. Ut enim cernitis, traiectum rescindimus, adhibitori omnē diligentiam, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterum dum nos hæc dissoluimus, interea vos illos inquirere tēpus admonet, & inuentos tam vestro quàm nostro nomine ita vlscisci, ut merentur. Scythæ Ionibus iterum fidē habentes tanquàm vera elocutis, ad inquirendos Persas reuerterunt, atque ab omni illorū itinere aberrarunt, ipsi sibi huius rei causa, quod pabula eorum illis in locis corruerāt, fontes quæ obstruxerāt: quod nisi fecissent, facile si voluissent Persas inuēturi: nunc ita faciēdo, visi sibi sunt optimè cōsuluisse, ob quod tamen eos res frustrata est. Quippe in sua regione eā partē conſectantes, in qua cibaria equis atque aquæ forent, hostē indagabant: rati illum eadē parte fugā intēdisse. At ille obseruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque egrè traiectū reperit locū. Et cum noctu peruenisset, naue pontē solutum, animo prius cōcidit, veritus ne se relicto Iones abissent. Erat apud Darium Aegyptius quidā, omnium hominum vocalissimus. Hunc Darius supra ripā Istri positum iubet inclamare Histiazi Milesium: Histiazius eum sæpius inclamantē, ad primā tamen inclamationē exaudiens, omnes naues admouit, & ad traiiciendū exercitum pontē iunxit. Atque hunc in modum Persæ perſugerunt, quos indagātes Scythæ, iterum aberrarunt, & ob id Iones tanquàm non liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum iudicant, de quibus eis tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos amantia esse aiunt, & insectatione dignissimos. Hæc in Iones Scythæ perbra iaciunt. Darius per Thraciā iter faciēs, Sextum Chersonesi peruenit, atque illinc Asiā nauibus ipse transiit, relicto in Europa exercitū dūce Megabyzo, viro Persa: cui Darius aliquādo hunc honorē habuit, ut hoc verbum inter Persas diceret, cum esset esurus mala punica, simul ac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano, num tantum hominum sibi optaret, quātum illic esset acinorū: respōdit, se poptare tot sibi esse Megaby

ros quam Græciam subditam. His verbis apud Persas hoīem honoratit : quem tunc p̄torem reliquit cū octoginta millibus militum. Megabyzus aut̄ hic immortalē sui memoriā apud Hellepontios reliquit, hoc dicto, q̄ cū apud Byzantium agens au-
disset Chalcedonios decem & septē annis ante Byzantios urbem condidisse : inquit, Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui cū pulchrior adesset locus ad urbē con-
dēdam, nequaquam turpiorem elegisset, nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellepontia plaga pro p̄tore relictus, eos qui diuersarū à Medis partium erant, subi-
gebat : & is quidem talia agebat. Per idem autē tempus, alia ingens aduersus Pœnos extitit expeditio, ob eā quā ego cōmemorabo causam, his prius expositis : Argonau-
tarum posterī cū à Pelasgis qui foeminas Atheniensium, & ex Braurone p̄dati sunt, essent eiecti à Lemno, Lacedæmonē nauigauerunt, cōfidentesq̄ : apud Taygetū ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij cū aspexissent, nunciū mīlere, sciscitatum quinā
& vnde esset. Illi nūcio sciscitanti respōderūt, se Minyas esse, ab his heroib. oriundos
qui in argo nauigassent : quiq̄ : cū Lemnum appulissent, illic eos p̄creassent. Hāc ora-
tionem stirpis Minyarū cum audisset Lacedæmonij, missō iterū nuncio sciscitant, qd
sibi velit ip̄soru aduētus, atq̄ : ignis accēso? Illi verō se respōdent, à Pelasgis eiectos, re-
dire ad parētes (æquissimum em̄ id factum esse) orareq̄ : vt sibi liceret vnā cū eis habi-
tare, tum bonorum, tū agrorum participibus. Eos recipere in ea q̄ ipsi vellēt, Lacedæ-
monijs placuit, cū ob alia ad hoc faciēdum inductis, tum p̄cipuē, q̄ Tyndaridē Cas-
tor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt, & in
trib. coaptarunt. Ibi cōfestim in alios ablocatis, quas in Lemno duxerāt vxoribus, ma-
trimonia cōtraxerunt. Longo deinde interiecto tēpore, statim elati superbia, cū alia
flagitiosa perpetrarunt, tum regnū affectarunt. Quo noīe eos Lacedæmonij morte
mulctandos cū cēfuisent, cōpr̄hensos in carcerem cōiecerunt. Quoscunque La-
cedæmonij morte plectēdos cēsent, eos noctu plectunt, interdiu neminē. Cū verō
essent in illos animaduersuri, exorati sunt ab eorum vxoribus, quæ ciues erant, & pri-
morum Spartanorum filia, veniā ingrediendi carcerē, & cum suo cuiusque viro col-
loquendi, nullum in illis dolum esse suspicantes. Horū permissu Minyarum vxores
ingressæ carcerē, omni veste quam gestabant viris tradita illorum vestē illæ sumpse-
runt. Ita Minyæ muliebri veste amicti, veluti mulieres, è carcere p̄dierunt, rursusque
apud Taygetū cōsederunt. Hac eadē tempestate Theras Autefionis filius, Thisameni
nepos, Therсандri p̄nepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmo-
nis, genere Cadmeus, auunculus Aristodemi filiorū Eurysthenis & Proclis, qui cū
pupilli essent, tutelā gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto impē-
rio, Theras ita grauit̄ tulit sibi ab alijs imperari, qm̄ imperiū degustasset, vt negaret
se Lacedæmone moraturū, sed ad cognatos nauigaturum. Erant aut̄ in insulā, q̄ nunc
Thera, quōdā Callista vocabatur, hoīes Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriūdi.
Cadmus em̄ Agenoris filius Europam q̄ritans in insulā, quē nūc Thera vocat, appul-
sus cū esset, siue regionis amore captus, siue qua alia voluntate, reliquit illic eū ali-
os quosdā Phœnices, tum Membliarē consanguineum suū. Illi ante aduentū Theræ
Lacedæmone octo ætatib. hoīm, insulā (q̄ Callista, id est, pulcherrima vocabat̄) inco-
luerunt. Ad quos, Theras cum multitudine tribulium missus est, nequaquā ad illos
eijciēdos, sed vnā habitādum, & ad insulam valde frequētandam. Postea verō quā Mi-
nyas è carcere elapsos, & apud Taygetum cōfidentes, Lacedæmonij tū necare statu-
erāt, Theras necē eorum deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturū. Et
huic postulato Lacedæmonijs assentientibus, cum trib. biremib. ad posteros Mem-
bliaris nauigauit, ducēs secum non vniuersos Minyas (plerique em̄ ex ipsis ad Paror-
cates Cauconasq̄ : diuerterunt) sed paucos, quos in sex partes distribuerunt, & toti-
dem illic oppida cōdiderunt, Lepreum, Magistum, Trixas, Pyrgum, Epiū, Nadium.
Quorū plana Helei memoria mea deleuerunt. Insulæ aut̄ à cōditore Thera nomē est
inditū. Hic filio, q̄ negaret se nauigaturū eō, Relinquā ergo, inquit, ouē lupis? Ex quo
dicto nomē adolescētī impositum est Oilycus, id est, ouilupus, & id nomē alteri p̄ua-
luit

Megabyzi
elogium.

Minyas

Lacedæmo-
niorū mos
infumen-
dis noctu
supplicijs.

Minyæ vxorū
comēto
libertati.

Ouē lupis
relin-
quere pro-
uerbium.

Oilycus
vnde ap-
pellatus.

luit: Oilyco natus est filius Ægeus, à quo vocantur Ægidæ, in Sparta ingēs tribus. Ex
 hac tribu viri, cū eis nō permanerent filij ex Erinnyum oraculo, delubrū Laio. & Oe-
 dipodæ extruxerūt: quod postea apud eos Theræos māsit, qui ex his uiri procreati fu-
 ēre. Hactenus Lacedæmonij cū Theræis cōsentiunt: quod deinceps extitit, soli The-
 ræi factum hoc modo esse memorant. Grinus Aesani filius ab hac Thera oriundus,
 cum esset Theræ insulæ rex, cōtulit se Delphos, ducens ex vrbe solennes hostias cū
 alijs ciuib. eum comitantibus, tum verò Batto, qui erat de genere Polymnesti, apud
 Mynias gratosus. Cōsulenti Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia respōdit,
 vt urbem in Africa cōderet. Cui vicissim ille: Equidem, inquit, ego ō princeps senior
 sum & grauis ad moliendum, tu verò quempiam horum iube ista facere: simul hæc di-
 cens, Battum ostendebat. Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, p nihilo habuere re-
 sponsum: neq; vbi terrarum Africa esset gnari, neq; ex incerto oraculo coloniā mitte-
 re audentes. Septem post hæc annos in Thera cū nō pluisset, & oēs (præter vnam)
 arbores exaruisent, consulentib. Theræis Pythiam, respondit, mittendam in Africam
 esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittūt in Cretam nuncios
 inuestigatum, si quis aut indigenarum aut aduenarum illic esset, qui in Africam naui
 gassent. Nuncij cum Cretam pererrassent, & ad urbem Itanum peruenissent, in ea cō-
 traxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. Is aiebat, se ventis ab-
 reptum in Africā applicuisse, & ad Platæam insulā Africæ. Hunc nuncij mercede in-
 ductum in Theram duxerunt. Verū nō multi ad rem explorandam, ex Thera initio
 profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cum aliquot mensium ciba-
 rijs, ipsi quā celerrimè reuerterunt ad ceteris de insula renunciandum. Quib. vltra p-
 stitutum tēpus redire differentibus, oīa Corobio deficiebant. Sed appulsa eò naui Sa-
 mia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator erat Colæus: Samij, omni re gesta à
 Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula cum soluis-
 sent, Aegyptum optantes vento subsolano abrepti ferebātur: nec intermittere flatu,
 Herculeas transuecti columnas peruenerunt in Tartessum, pōpam ferentes ad rem di-
 uinam. Erat ea tēpestate id emporium, id est, nundinæ, intemeratum, adeò, vt inde re-
 uertentes isti ex mercib. quæstum maximum fecerint, inter oēs quos nouimus Græ-
 cos, duntaxat post Sostratem Laodamantis, cū quo nemo possit contendere. Ex hoc
 quæstu Samij decima (id est, sex talentis) selecta, fecerunt ahenum ad exēplum crate-
 ris Argolici, gryphinis capitib. in circuitu altrinsecus obuērsis: & in templo Iunonis
 collocarunt, sustinentib. illud tribus colossis, id est, humanis simulacris, septenū cu-
 bitorum, genu nixis: & hoc primum factō ingēs amicitia Cyrenæis Theræisq; cū Sa-
 mijs cōtracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio, ad Therā reuersi renūciarunt
 esse illis insulā è regione Africæ sitam: placuit Theræis, vt è singulis oppidis q̄ septem
 erant, viri mitterent, fratrib. inter se sortitis, quis potius mitteretur, duce eorum re-
 ge Batto: ita duas biremes in Platæam miserunt: Hæc Theræi memorant. Cætera iā
 Theræis cū Cyrenæis constant. Nā quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam
 cum Theræis cōsentiunt. Sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit
 Etearchus rex. Hic amissa vxore, induxit filiæ nomine Phronimæ, nouercam: quæ do-
 mum ingressa, vt erat, ita re ipsa se nouercam pstitit, cū lædendo, atque omne gen-
 iuriarū excogitando, tum ad extremum impudiciā impingendo: idq; ira rem ha-
 bere viro persuasit. Ille ab vxore deceptus, rem de filia nefariam cōmentus est. Erat
 in Oaxo negociator quidā Theræus, noīe Themison: hunc in familiaritatē acceptum
 Etearchus adiurat, vt quā rem oraret, in ea se ministrum pberet. Vbi hoīem iureiurā-
 do adegit, adductā ei tradidit filiam suam: iubens, vt eam abductam in mari demerge-
 ret. Themison ancipiti aīo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciendum
 putauit. Accepta puella mare ingressus, cū in alto fuit, vt iurijurādo Etearchi satisfa-
 ceret, reuinctā funib. puellā demisit in pelagus: ea deniq; retracta, Theram peruenit.
 Ibi Polymnestus vir inter Theræos spectatus, in cōcubinatum Phronimam accepit,
 ex qua interiecto tēpore natus est ei filius, sono vocis exili, ac balbutienti, cui nomen
 impo-

impositū est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquid: sed eum cognominatū, Battum, postquam in Africā abiit, cū ppter oraculum apud Delphos ei redditum, tū ppter honorē quē assecutus est. Battū enim Pœni regē appellāt, & ob id reor Pythiā lingua Punica, quam nouerat, cū oraculum reddidit, vocasse Battum, quod futurus rex esset in Africa. Hic vbi in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit, ob linguæ vitium. Cui consulenti Pythia respondit:

Batte venis vocis causa, dux te iubet ire

Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

Batto nomen vnde institutum.

Apollinis oraculum

Ad hæc Battus sic vicissim inquit: O princeps, ego ad te veni gratia consulendi de voce, tu de alijs mihi respondes, quæ nequeūt fieri, iubens migrare in Africam, quæ copia, quæue manu? Hæc loquens nō persuasit illi vt alia responderet, sed eadem quæ prius respondente Pythia, illinc digressus abiit in Theram. Mox deinde cū & huic ipsi, & cæteris Theræis malè eueniret, nec mali causā deprehendere, ob hæc mittunt Delphos sciscitatum. Quib. cum respondisset Pythia, melius cum ipsis actū iri, si Cyrenen in Africa conderent cū Batto, miserunt Theræi Battum cum duabus biremibus. Illi in Africam profecti (quandoquidē non aliud habebant quod agerent) retrō ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessū terræ repellebāt, ac rursus reuerti iuebant. Ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidū in insula Africæ adiacenti, noīe vt prius dictum est, Platæa, q̄ fertur par esse Cyrenæis magnitudine. Hæc biennio incolentib., cū nihilo melius cū eis agerēt, vno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarunt ad oraculū consulendum. Eò postq̄ venerunt sciscitantibus quid ita secum in Africā, pfectis, nihilo tñ melius ageretur, Pythia respondit his

Platæa oppidum.

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiueris urbem.

(verbis:

Me melius, tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. Neq; enim finebat eos deus aliō migrare, priusquā in Africam concessissent. Reuersi ad insulā, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Africa, è regione insulæ, nomine Aziristum, amœnissimis collibus vtrinque conclusum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locū sex annis cum incoluissent, septimo deferendū putauerunt, admonitu Pœnorum, vt in meliorem transirent. Ita illinc eos Pœni vesperum versus, & ad locorū speciosissimum abduxerunt, & quidē noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnū spacium metiendo animaduertent. Est aut̄ huic loco nomen Irasa. Eos vbi ad fontē qui Apollinis esse fertur, duxerunt, inquit: Viri Græci, hic vobis incolere cōmodum est, vbi cælū vocaliter sonat. Sub Batto igitur qui condidit Zoam, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sedecim Cyrenæi habitauerunt tot omnino, quot in coloniā initio missi fuerant. Sub tertio aut̄ Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandū in Africā cum Cyrenæis habitatū induxit Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionē. Induxit aut̄ hæc verba respondēs:

Aziristum locus.

Irasa loc. Apollinis fons.

Pœni Aegyptijs se subdunt.

Senior in Libyen quisquis peruenerit almam,

Discernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

Cū ergo ingens multitudo Cyrenā se cōtulisset, finitimorū Pœnorū agros vastabat, atq; inter se partiebant. At illi corūq; rex noīe Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in Ægyptū quibusdā, sese dederunt Aprij Ægyptiorū regi. Ille cōparatum gradem Ægyptiorum exercitū, misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi instructa apud Irasa locū & ad fontem Thestin acie, cū Ægyptijs conflixerunt, eosq; superauerunt, vtpote inextos antea atq; cōtēptores Græcorū: adeoq; pfigarūt, vt pauci ex eis in Ægyptū redierit. Qua de re Ægyptij succēssentes Aprij, ab eo descuerūt. Huius Batti filius extitit Arcesilao, q̄ regnū adeptus, inter initia cū fratrib. suis seditiōes exercuit, donec illi relicto eo in aliū Africæ locū migrauerunt, vbi cōtracti urbē hāc cōdiderunt, quæ & tunc & nūc Barca appellatur. Et inter cōdendū Pœnos sollicitabāt ad deficientiū à Cyrenæis. Arcesilaus tā suis defectoribus, q̄ eorum receptoribus bellum intulit, quem reformidātes Pœni, fugam ad orientales Pœnos intenderunt. Sed fugientib. Arcesilaus vsq; Leucos institit

Adicran.

Apries rex Thestis fons.

Barca oppidum. Arcesilao regnum.

Leucos institit

institit insequendo, dum ad Leuconem Africæ peruenit, & Pœnis visus est opportu-
 nus ad inuadendū. Itaque cōgressi eò Pœni, adeo superauere Cyrenæos, vt ex illis se-
 ptem millia ceciderint. Post hanc cladē, Arcesilaum ægotantē epoto medican. ento
 frater eius Aliarchus strangulauit. Sed eum dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine
 Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedib. nō valens, sed claudus. Cyrenæi ob
 acceptam calamitatem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatum, qua ratione
 inita præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum
 adducerent moderatorē. Itaque petentib. Cyrenæis, Mantinei dederunt quendā no-
 mine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen
 profectus, vbi singula quæque edoctus est, in tres trib. distribuens illos ita digessit, vt
 vnā quidē partem faceret Theræorum atque cōfinium, alteram aut Peloponnen-
 sium atque Cretensium, tertiā verò cunctorum insulanorum. Qui etiam huic Batto
 regi cū alia oīa quæ superiores reges obtinuerant cōtulit, tum verò peculiaria fana
 ac ceremonias in media ciuitate instituit: quæ instituta sub hoc quidē Batto syncera
 permanserunt. Verum sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante
 Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax
 cōstituisset, ac reposcente honores suorum maiorum: hinc seditione orta, eiectus p-
 fugit in Samum, mater eius in Salaminē Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis
 imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in
 thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur, vt se fili-
 umq; Cyrenen cum exercitu reducerent. Ille omnia potius q̄ exercitum huic dabat.
 Pheretima id quod dabatur accipiēs, dicere bonum id quidem esse: sed melius factu
 rum eum, si quod obsecraretur daret exercitum. Cumque identidem ad oīa quæ da-
 bantur, hoc diceret, tandē misit ad eam Euelthon dono fufum aureum, atque colum-
 penso circundatam: dicentiq; q̄ consueuerat verba: Pheretimæ, inquit, talib. rebus
 donari foeminas, nō exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, vnumquenque sollicita-
 bat ad spem rei agrariæ: coactoque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulē
 dum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos ac totidē Ar-
 cesilaos octo hominū ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare, vlteri⁹ vos conari de-
 hortatur. Tibi verò suadet, vt ingressus in domum tuā, quietem agas. Quod si fornacem
 inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacem
 incenderis, ne cōmittas vt circumfluum introeas: alioqui peribis tu pariter &
 taurus optime opus faciens: Hæc Arcesilao Pythia respōdit. Ille sumptis ijs quos cō-
 traxerat, è Samo, redijt Cyrenen: recuperatoque rerū statu, immemor oraculi factus,
 vocatis ad dicēdam causam ijs, qui cōtra ipsum in partib. fuerant, obiecit culpā fugæ
 suæ. At illorum alij exilio solum vertebant, alij ab eo cōprehensi, in Cyprum ad necē
 mittebantur, quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Theramque di-
 misērunt. Quosdam, qui in grandē quandam & priuatam Aglomachi turrim refuge-
 rant, circundata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscens id esse
 oraculum, quo Pythia nō sinebat eum inuētas in fornace amphoras excoquere, ex-
 cessit vltro ex vrbe Cyrene, extimescens necē oraculo p̄dictam, & quod Cyrenen ex-
 istimaret esse circumfluam. Cōtulitq; se ad regē Barcæorum nomine Alazerim, cui⁹
 filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tunc Barcæi, tum Cyrenæi
 exules cū in foro agentē animaduertissent, obtruncarunt, & in super eius focerū Ala-
 zerim. Ita Arcesilaus, siue volens, siue inuitus, oraculo nō obsecutus, fatum suum im-
 pleuit. Mater eius Pheretima, dum filius mali sui sibi auctor Barcæ agit, ipsa inte-
 rea honorib. filij Cyrene fungebatur, ac munera obibat cū alia, tum in senatu p̄fi-
 dendo. Vbi cognouit filium in vrbe Barca oppetisse mortē, fuga se proripuit in Ægy-
 ptum. Nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus: q̄ is extitisset qui Cy-
 renen Cambyfi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Ægyptum cum peruenis-
 set, supplex Aryandi assedit: hortans eum ad se vliscendam, p̄tendens titulum, quod
 filius, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes Ægypti prætor
 à Cam-

Aliarchus.
Battus
claudus.

Cyrenensi
um distri-
butio.

Phereti-
ma.
Arcesilaus
eijcitur.
Salamin.
Euelthon.

Coluscum
fuso foemi-
næ tractan-
da.

Arcesilaus
Cyrenen
recuperat.

Alazer.

Arcesilai
mors.

Pheretima
principis
obit mune-
ra.

Aryandes.

à Cambyse constitutus, qui aliquantò post tēpore cū æmulari Dariū vellet, ab eo est interfectus. Siqdem audiēs atq; animaduertēs Dario cordi esse memoriā sui relinquere opere, q; a nullo alio regū factū esset, id sibi imitadum putauit, donec mercedē accepit. Etenim Darius ex auro q; potuit purgatissimo monetā pcussit. Idē Aryandes Ægypti prætor ex argento fecit. Et nunc quoque extat purissimū argētum Aryanditum. Ea re comperta, Darius insimulatū quasi rebellare vellet, morte affecit. Tunc tamen Aryandēs hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias Ægypti tradidit, pedestres simul & nauticas, pposito quidem pedestribus Amasi hoīe Maraphio, nauticis autē Badra generis Pasargadi. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabat, quīnam percussor Arcesilai extitisset. Barcæ se oēs extitisse respondent. multa enim se ab illo mala esse perpeffos. His auditis Ariandēs ita exercitum vnā cū Pheretima mittit. Atque hic quidem titulus inferendi belli extitit. Verū (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorū multæ sunt & variæ nationes, quarum paucae regi obtemperabant, pleræq; Dariū contemnebat. Colūt autē Ægyptum versus, vt hinc incipiamus, Pœnorū primi Adyrmachidæ, qui eisdem ferē, quibus Ægyptij, moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alij Pœni, vxores eorū in vtroq; crure armillā æream. Eadem capitis comam alunt, quarū quæq; suos (quos capit) pedunculos præmordet, atq; ita abijcit. Hoc isti ab omnibus Pœnis soli faciunt, soli q; virgines nupturas regi exhibēt, quæ illi placita fuerit, eā deuirginat. Pertingūt hi Adyrmachidæ ab Ægypto ad portum vsq; noīe Plynū. His confines sunt Gygamæ, locum qui occasū spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Plataea, vbi urbem condidēre Cyrenæi, & in continentē est portus Menelai & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphiū incipit, ab insula Plataea pertingens vsq; ad fauces Syrtis. Apud hos iidem penē ritus, qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes, pringūt ad mare. Nam maritima Cyrenæi colunt. Iidem non postremi, sed p̄cipui Pœnorū sūt, q; quadrigis vehant, studiosi in Cyrenæorū moribus maxima ex parte imitandis. Horū sunt occasum versus confines Aufchisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare, pertingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Aufchisarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ij q; supra Cyrenē sunt, moribus vtentes. Aufchisarum quod ad occasum vergit, contingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, concendunt ad locum Egilen, decerpunt palmulas. Nā palmæ illic & permultæ sunt & spatiosæ, & fructiferae omnes. Ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cū his in propatulo coeūt, eodem penē quo Massagetæ modo, prius scipione prætento. Nasamonibus mos est, cum qs primum ducit vxorem, prima nocte vt sponsa singulos conuiuas obeat Veneris gratia, & vt q;sq; cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatū. Iureiurando ac diuinatione tali vtunt per eos viros, qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicunt, iurant illorū sepulchra tangentes. Diuinant ad suorū accedenres monumenta, & illi, vbi preces pegerunt indormiunt. Vbi quodcunq; per quietem insomnium viderunt, eo vtunt. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius vterque sumpto inuicē poculo bibit. Quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modū interciderunt: Auster eis oīa receptacula aquarū arefecerat. Erāt autē oīs eorum regio, quæ intra Syrtim est aquarum inops. Ob id illi publico colloquio atque consilio expeditionem fecēre aduersus austrū. Quæ Pœni memorāt refero. Hos, cum ad atenas venissent, auster spirans illic obruit. Psyllis extinctis, eorū terram Nasamones obtinent. Super hos austrum versū in loco feris frequentij, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium aspectūq; re fugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidē sese audentes. Hi su

Darij mō:
neta.
Aryandi-
cum argē-
tum.

Badra.

Pœnorū
variæ na-
tiones.
Adyrmachidæ.
Peduncu-
lorū præ-
morsus.
Virgines à
rege deuir-
ginantur.
Aphrodisi-
as insula.
Gigamæ.
Asbystæ.

Euhesperides.
Cabales.
Tauchira.

Egile.

Nasamones.
Coitus in
propatulo
Sponsa cō-
uiuis pro-
stituitur.

Fidei dandæ
cōsuetudo.

Psylli.

Psyllorum
aduersus au-
strum ex-
peditio.

pra Nasamones incolunt. Circa maritima verò occasum versus, confines sunt Macæ, qui summū capitis verticē radunt, in medio capillos crescere sinentes, hinc atq; hinc in orbē tōdentes. In bellum pelles subterraneorum struthionum ferunt, p tegumento. Per eos flumen Cinyps ē colle, qui vocat Gratiarū, fluens in mare influit. Hic collis Gratiarum, nemorib⁹ frequens est, cū cætera (cuius memini) Africa sit arborib⁹ nuda, ducentorum ab ea ad mare stadiorum intercapedine. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes, quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quod vt à quōq; viro Venerē passa est, fimbriā orat, & vt quæq; plurimas habet, ita pclarissima censetur, tanq̃ à plurib⁹ viris adamata. Horum Gindanorum orā in mare porrectā incolunt Lotophagi, qui ē solo loti fructu victitant, qui fructus est instar fructus lentilci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum cōficiunt. Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescētes, sed minus q̃ superiores. Pertingūt autē vsq; ad ingentē amnē, nomine Tritonē, qui in grandē paludē Tritonidē influit, in qua est insula, q̃ dicitur Phla. Hāc insulā aiunt dici à Lacedæmonijs habitari debere. Aiunt autē hunc in modum, Iasōnē posteaq̃ sub Pelio Argo exædificauit, impositis in ea cū alijs solennibus hostijs, tum verò tripode æreo, circuissē Peloponnesum aīo Delphos eundi, eumq; cū teneret cursum circa Maleā, abreptum à vento aquilone, & abductum in Africā, & priusquā tellurē cerneret, in aspretis paludis Tritonidis asstitisse, eiq; hæsitati de egressu apparuisse Tritonē, ac iussisse dari sibi tripodē, quod diceret ostēsurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiēte Iasōne, ita demum Tritonē ostēdisse, qua ratione ē breuib⁹ enauigarent, & tripodem ab illis in templo positum esse, in eoq; tripode oraculum reddidisse, & ijs qui cum Iasone erant, oēm rationē indicasse. Fore enim, vt cū quis tripodē accepisset ex oib⁹ qui in Argo nauigarent, necessariò centum Græcæ ciuitates accolerent paludē Tritonidē. Hæc cū audissent Poeni qui montē Gratiarū colunt, tripodē occultasse. Iuxta hos Machlyes habitant Aufes, circum Paludem Tritonidē. Ita vtrique habitant, vt medio Tritone dirimanr. Quorum Machlyes quidē occiput crinitum gestant, Aufes verò anteriore capitis partem. Horum vlrines anniuersario Mineruæ festo in honorē ipsius deę, indignē inter se bifariā diuisæ p̃liantur lapidibus fustib⁹q; dicētes se morem patrium seruare ei, quam Mineruam nominauimus: & q̃ virgines ē vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant: sed priusquā à pugnando desistant, hoc faciunt: Quæ virgo in pugnam optimam operā nauauit, eam semper cōmuni cōsensu cæteræ virgines exornant cū cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & currui impositam circa paludē circūferunt. Quibus autē rebus ornabantur olim virgines antequā accolerent Græci, non habeo dicere. Arbitror ornari sūetas armis Ægyptijs, nam ab Ægypto affirmo & scutum & galeam ad Græcos esse traditā. Mineruam aiunt Neptuni esse filiam, ac paludis Tritonidis, eamq; nescio quid à patre reprehensam, donasse se ipsam Ioui, & Io uem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Idem promiscuē cum mulieribus non vnā habitantes, sed pecudum more cōcumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quem virum habitare sustinet (nam tertio quoq; mense viri conueniunt) eius filius censetur. & hi quidem maritimi Pœnorum pastoralium, Nomades dicuntur. Supra hos in mediterraneis Africa feris est frequens. Supra hanc partē efferatam supercilium soli fabulosum est, porrectū à Thebis Ægyptijs ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere sunt gruni grandes salis, concreti in collibus, & singulorum collium vertices ē medio sale eiulantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant vltimi, solitudinem versus, & supra plagam feris inaccessam, à Thebis itinerē dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem. Etenim Thebis quemadmodum à me memoratū est, aspectu arietino, Iouis simulacrum est. Apud hos est alia quoq; aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam qua forum frequentissimum est, fri-

est, frigescit, sub meridiē multo frigidior est. Ea q; hora hortos irrigat. Declinato iam die remittit frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calefcēs ad mediā usque noctē, quo tēpore feruens exēstuat: pterita nocte media, ad aurorā usq; refrigescit. Cognominat autē fons ipse solis. Post Ammonios per supercilium sabuli, decem rursus dierū itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniae par, hoib; circū habitantibus, cui loco nomen est Ægilā, ad quē locum Nasamones cōmeant palmulas decerpunt. Rursus decem dierum spacio ab Ægilais alius collis est salis & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis: quēadmodū apud alios, incolentib; illic hoib;, quibus nomen est Garamantibus, natione sanē magna, qui inducta super salem humo, ita ferunt. ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spaciū est ad eos, apud quos gignuntur boues præposterē pascētes. Ideo autē pposterē pascuntur, q; cornua inflexa antierius habent, & ob id retrorsum euntes pascuntur. Nā offētantib; in terrā cornibus, p̄grediendo pasci nequeunt, alioqui nihil differentes à cæteris bobus, pter crassitudinem pellis atq; duritiā. Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venantur. Nam Troglodytæ Æthiopes, oīm quos fando cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertisq; & alijs id genus reptilibus vescētes, lingua nulli alteri simili vtētes, sed vespertilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua, accolentibus hoib;, quibus nomen est Atlantibus, solis oīm hominū, quos ipsi nouim;, innominatis. Nā sales quidē apud eos vocantur atlantes, singulis autē eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentē execrantur, ei q; pterea oīa cōiicia ingerunt, quod torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidē dierū iter, alio tumulus salis est, cū aqua, & hominib; accolentibus. Cui cōfinis est mons nomine Atlas, exilis, & vndiq; teres: & (vt fertur) adeo celsus, vt eius cacumen nequeat cerni, q; à nubibus nunquam relinquatur, neq; hyeme neq; æstate. Columnam cæli illum esse indigenā aiunt. Ab hoc monte cognominantur hi homines, nam Atlantes vocantur: dicunturq; nec vlla animante velci, nec vlla somnia cernere. Ad hos usq; Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio Africæ habitant, post hos nihil amplius: Porrigitur autem id supercilium ad columnas usque Herculeas, atque vterius. Intra quod est metallum, id est, effossio salis, decem dierum itinere, & hoies incolentes domicilia sua facientes ex micis salis. Isti enim iam tractus Africæ vacant imbribus. Nam si plueret illic, non possent manere parietes salis. Est autē sal qui ibi effoditur, colore albus & purpureus. Supra hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Africæ, deserta etiā plaga est, & sine aqua ferisq; sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore vacans. Ita ab Ægypto ad Tritonidem lacum, pastoritij Afri sunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinū gustantes, quia nec Ægyptij gustant suem, ne alentes quidem vaccā. Nec Cyrenææ foemina ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in Ægypto, cui etiam ieiunia & dies festos agunt studiosē. At mulieres Barcææ nō modò gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atque hæc quidem ita habent. Ad occasum verò Tritonidis lacus iā nō sunt pascuales Poeni, neq; eisdē morib; vtētes, neq; idē circa infantes (quod pascuales solēt) factitantes. Nā Poenorū qui pastores sunt, an oēs, non queo p certo dicere, sed pleriq; hoc faciūt. Vbi filij ipsorū quadrimi effecti sunt, venas verticis illorū lana succida inurunt, nōnulli venas tēporū, eā videlicet ob causam, ne vllō vnq; tēpore phlegma, id est, pituita defluēs è capite, officiat, ea q; de re se aiūt esse optima valetudine. Et sunt re vera Poeni inter oēs quos nos nouimus hoies saluberrimo corpore, incertū mihi an ob hāc causam, certē optima valetudine sunt. Quod si pueris inuendis spasmus existat, inuēta est ab eis medicina. Vrina em̄ hirci aspersa eos liberant. Ea refero q; ipsi Afri narrant. Apud pastoritios Afros talia sunt sacrificia: Vbi p primitijs aurē pecudis p̄ciderunt, eā supra domū abijciunt: hoc acto, ceruicē eius auertūt. Solis omnium deorum immolant Soli & Lunæ, & his quidem vniuersi Poeni sacrificant. At qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Minertæ Tritonique ac Ne-

Mineruz ægis.

ptuno, sed Mineruz p̄cipuē. A quibus Afris Græci vestē & ægidas simulacrorum Mineruz mutuati sunt, præterq̄ quod apud Afros pellicea vestis est, & pendentes ex eis ægidib⁹ fimbriæ nō sunt serpentes, sed è loris factæ. Cetera verò oīa ad idē exemplar effecta sunt, noīe quoq; ipso testificante, venisse ex Africa Palladiorū stolā. Quippe

Ægis vñ. de appellatione.

Afræ mulieres super vestē amiciunt nudis pellib⁹ caprinis fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quib⁹ ægeis, id est, caprinis pellibus, ægidas denominauēre Græci. Quinetiam hinc primū mihi videt̄ eiulatus in tēplis extitisse, quod eo Africanæ mulieres vehementer vtunt̄, ac bellē. Et ab Afris quadrijugos equos iungere Græci didicēre. Sepeliunt autē pastores Afri defunctos vt Græci, p̄ter Nazamones, qui illos sedentes sepeliunt, obseruantes vt dum quis cœpit agere aīam, eum sedentē cōstituunt, ne supinus expiret. Domicilia eorum sunt virgultis cōpacta, suspensis circa lentiscos, & ea quo-

Maſamomum cadauera.

quò versus versatilia. Et illi quidem talibus vtunt̄ morib⁹. Cōtingunt autē hos ab orientali parte Tritonis fluminis hi Aufes, q̄ sunt aratores: qui verò Poeni, domos possidere consueuerunt, ijs nomen impositū est Maxyes, qui dextram capitis partē comatam gestant, sinistrā radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc & reliqua ad occidentē vergens, multò frequētior est feris syluisque quam regio pastoralium. Nam q̄ ad aurorā respicit, quam pastores incolunt, Tritone flumine tenus, & depressior est & arenosa. Hinc deinceps quæ aratorū est, vesp̄rā spectans, mōtana valde est ac nemorosa ferisque frequens. Siquidem apud hos & serpentes sunt supra modum grandes, ac leones: elephātes quoque & vrsi, & aspidēs, & asini cornib⁹ præditi. Et cynocephali, id est, capita canina habentes, & acephali, id est,

Aufes aratores. Maxyes.

nō habentes capita, sed in pectorib⁹ oculos, vt ab Afris memoratur, necnō viri fœminæq; agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitę. Quorū nihil apud pastores est, sed alia, veluti pygargi & capræ & bubali & asini: non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti, nunq̄ enim bibunt: & oryes, quibus vlnales palmæ pro cornibus sūt. Huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis: & bassaria, & hyenæ, & hystrices, & arietes agrestes, & dictyes, & thoyes, id est, ex hyæna & lupo geniti, & pantherę, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis affi-

Cynocephali. Acephali. Oculos in pectoribus gestantes.

miles, & struthij subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hę sunt illic feræ, & item quę alibi, p̄ter ceruū & aprū. Ceruus enim & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidem quoq; tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zeries Punica lingua, quod in nostra pollet idem quod colles, alij echines. Sunt præterea mustelę, quę in Silphio nascuntur, murenis similimę. Tot habet feras Pœnorū pastoralium regio, quantum nos maximè scrutando lōgissima inuestigare potuimus.

Tria murium genera.

Maxyum Pœnorum cōfines sunt Zabeces, vbi fœminę aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt Zygyantes, vbi magnā vim mellis apes conficiunt, sed multò plus opifices viri facere dicuntur. Omnes minio inficiuntur, ac simijs vescuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montib⁹ degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginiēses sitam esse insulam nomine Cyranem, ducentorum stadiorum longitudine, arctam in latum, in quam iri è continente potest, oleis refertam ac vitibus. Et in ea esse portum, vnde

Zygyantes.

virgines indigenarum pennis volucrum pice illinitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera sint, haud equidem scio: sed quæ narrantur, scribo. Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi, picē è lacu & aqua referri. Sunt eò loci cōplures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquò versus pedum est, altitudinis duūm passuum. In hunc virgines contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt: deinde referunt myrto picem, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præstā-

Cyranis.

torem pice Pieria, eamque in scrobem quem iuxta lacum foderunt, effundunt: & vbi multum illius aggreſſerunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod à lacu quatuor stadiis abest. Ita id quod de insula adiacenti Africæ dicitur, consentaneum est veritati. Aiunt p̄terea Carthaginienſes, locum esse Africæ extra columnas Herculis habitatū homini-

Pice Pieria.

hominibus. Hæc an vera sint, haud equidem scio: sed quæ narrantur, scribo. Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi, picē è lacu & aqua referri. Sunt eò loci cōplures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquò versus pedum est, altitudinis duūm passuum. In hunc virgines contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt: deinde referunt myrto picem, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præstā-

hominibus.

hoib: eò quoties ipsi applicuere se, merces è nauib: exponere, easq; in crepidine ter-
 ræ deinceps collocare: tū cōscēsis nauib. fumū excitare: fumo aut cōspecto, indige-
 nas ad mare cōtendere: dehinc auro ꝑ mercib: deposito, rursus illinc abscedere, sed
 nō extra cōspectū: tum se illinc è nauib. egressos ꝑciū cōsiderare, & si dignū mercib.
 videat, eò sumpto abire: sin minus, cōscēsis iterū nauibus cōspicere. Illos verò acce-
 dentes, plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec ꝑsuadeāt. Neutros aut altē-
 ris iniuriā inferre: neq; em aut se cōtingere aurū, priusq; merciū ꝑcio sit adæquatū:
 neque illos prius merces attingere, q̄ ipsi aurū sumpserint. Atque hi sunt Pœnorum,
 quos nominare possum: quorū pleriq; neque tūc de rege Medorum curabāt quicq;
 neque nunc curant. De qua regione tatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus
 (quantū nos scimus) nō amplius incolī: quarū duæ sunt indigenæ, totidē nō indige-
 næ. Indigenæ quidē Pœni atq; Æthiopes, quorū alteri ad aquilonē Africæ, alteri ad
 austrum incolunt. Aduenç verò, Phœnices & Græci. Neque verò videtur mihi boni-
 tas Africanæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ cōparanda, ꝑter vnā Cinypen,
 q̄ tellus fluuio cognominis est. Hæc optimæ cuique telluri par est ꝑuentu fructus ce-
 realis, nec vlla re similis est cæteræ Africæ. Est em pulla & vda fontib. ac secura siccita-
 tis aëris, ac ne imbre quidē, qui sit vehemētior, læditur. Nā in eo tractu Africæ pluit,
 & ex ꝑuentib. fructuū terræ, totidē mēsuræ illic quot è Babylonica tellure ꝑcipiun-
 tur. Bonum solum & illud est, quod Euhesperitæ colunt. Nā quoties id eximiē leip-
 sum hubertate superat, cētuplum reddit. At solum Cynipum, circiter trecenta. Por-
 rò Cyrenaica regio, q̄ huius Africæ editissima est, quam pastores incolunt, treis in
 se plagas cōtinet admiratione dignas. Primā, q̄ maritima est, q̄ in ea iam fructus ma-
 turi metuntur, vindemiāturq;e. His cōpositis, in plaga q̄ supra maritimā est, medios
 fructus legunt, quā plagam colles appellant: ac dum hi fructus adornātur, ij qui sunt
 in editissima plaga, coquunt atque maturescunt. Itaque dum primi fructus bibuntur
 atque edunt, vltimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fru-
 ctuum Cyrenæos occupat: Hæc hætenus de his dicta sunt. Persæ ad vlciscendā Phe-
 retimā ab Aryande missi ex Ægypto, Barcam peruenerunt, oppidū obsederunt, mis-
 sis ilicò qui denunciarēt dedi auctores necis Arcesilai. Eos oppidani, vt qui cedis oēs
 participes essent, in colloquium nō admiserunt. Ita octo menses Barcam cum obsē-
 dissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tor-
 menta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidā ærarius deprehēdit æreo scu-
 to hunc in modum: Circunferens illud intra murum, admouebat pavimento vrbis:
 quod vbicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locū autē
 qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. Ibi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffosso-
 res interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verū cum multū tem-
 poris cōtriuissent, & multi vtrinque caderēt, nec pauciores ex Persis, Amasis dux pe-
 ditatus talem rem cōmentus est: Animaduertens Barcæos vi non posse superari, sed
 dolo, latam fossam per noctem depressit, eiq;e fragilia superstrauit ligna: & super ea
 humū induxit, reddens solum cætero æquabile. Simulatque illuxit, Barcæos in collo-
 quium euocat. Illi libenter obtēperauēre, quod eis cordi erat ad pactionē deuenire.
 Pactionē autē in hanc formulā ineunt, ferientes foedus super occultā fossam. Quoad
 humus ea ita haberet, tandiu foedus in ea regione ratum foret. Barcæis quod æquum
 foret se pensuros regi promittentibus, & Persis se nihil rerum nouarū aduersus Bar-
 cæos esse molituros. Barcæi dehinc foederibus freti, & ipsi ex vrbe prodibāt, & ex ho-
 stibus cuicunque libebat intrandi vrbem faciebant potestatem, patefactis omnibus
 portis. At Persæ rescisso ponte occulto, in vrbem proruperunt. Ideo autem pontem
 quem fecerant resciderunt, vt foedus soluerent, quod cum Barcæis percusserant, tan-
 diu ratum fore foedus, quandiu maneret terra, vt tunc manebat. Refracto enim pon-
 te, nō manere foedus in ea regione ampli. Pheretima traditos sibi à Persis Barcæos,
 qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit per ambitum murorum. Foemi

Pœni atq;
 Æthiopes
 indigenæ.
 Phœnices
 & Græci
 aduenæ.

Cynipis
 fecunditas.
 Euhesper-
 ritæ.
 Cyrenaicæ
 regionis
 fecunditas.

Cuniculi
 deprehē-
 sio.

Fossa occu-
 lta.

Barcæorum
 foedus.

Barces ex-
pugnatio.
Pheretima
in Barceas
crudelitas

narum quoque decimas mamillas circa muros appedit. Ceteros Barceos Persis ut diriperent imperavit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His urbem permisit, reliquis in servitutem abreptis, Persæ redierunt: qui cum ad urbem Cyrenæ redissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam servandi gratia, per urbem deduxerunt. Sed inter transeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem diriperent, recusante Amasi peditum duce, se enim aduersus vnam Barcem Græcam urbem esse missos. Verum postquam transierunt & ad rupem Lycæi Iouis subsederunt, poenitentia eos subijt, quod Cyrenen non occupassent, eamque iterum adoriri conati sunt, Cyrenæis eos contemptui habentibus. Et licet nemo contra ferret arma, tamen incessit eis metus: illincque cursu se propicientes, sexaginta circiter stadia confederunt. Vbi statuas habentibus, ab Aryande nuncius aduenit ad eos reuocandos. Cum à Cyrenæis comæatum sibi præberi precarentur, eo accepto, in Ægyptum reuertebantur. Quos deinde Pœni excipientes, vestitus atque utensilium gratia, ut quisque relinquebat trahebaturque, interficiebant: donec in Ægyptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africā longissimè ad Euhesperidas processit. Quos autem Barceorum cepere, quosque ex Ægypto eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit vicum Bactrianæ regionis, cui vico nomen imposuere Barce, ad meam usque memoriam etiam incolis frequentem. Verum ne ipsa quidē Pheretima probè vita excessit. Nam simul ac ex Africa ultra Barceos in Ægyptum redijt, malè periijt. Ut enim existunt acres admodum & inuidiosæ ultiones deorum in homines, viuens vermibus cōputruit. Talis ac tanta Pheretimæ Batti filij in Barceos vindicta extitit.

Barce vi-
cus.

Deorum
acres vin-
dictæ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER

QVINTVS, QVI INSCRIBITVR

TERPSICHORE.

Megaby-
zus.
Perinthij.
Pœones.



T Persæ, qui in Europa sub Megabyzo relictī à Dario erant, primos ex Hellespontijs Perinthios, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pœonibus malè affectos. Siquidem Pœones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso, ut bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinerent, ita fecerunt. Confidentibus Perinthijs è regione Pœonum in suburbanis, ibi singulare certamen ex prouocatione commissum est viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum victores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pœana cantarent: tunc Pœones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere: Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieque vicerunt, & ex illis paucos reliquere. Ac quæ quondam Pœonibus gesta fuerunt, hunc in modum gesta sunt. Tunc Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciā arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem Thraciam subigeret.

Pœan car-
men.

Perinthi
expugna-
tio.

Gens Thracum secundum Indos omnium maxima est, si aut vnius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multò validissima. Sed quia id arduum illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singula. Moribus tamen ac opinionibus, consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Traufos, & qui

qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus, quod Getæ se pro immortalibus gerant, à me commemoratum est. Trausi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thracæ: verum circa natalia suorum atque obitus hoc faciunt: Editi puero, propinqui eum circumfidentes cum ploratione prosequuntur, recensentes quascunq; necesse est illi, quod uitam ingressus sit, perpeti humanas calamitates, Hominem fato functum, plusum atque lætitiā, terræ demandāt, referentes quot malis liberatū in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, hæc agunt: Singuli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit, disceptatio magna fit inter uxores, acri amicorum circa hanc rem studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est, & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulierib. exornata, ad tumulum à suo propinquissimo mactatur; unaq; cum viro humatur, cæteris vxorib. id sibi pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercatu venundant. Virgines non asseruant, sed quib. libuit, cum viris concumbere sinunt. Vxores asseruant vehementer, easque magno ære à parentib. cõmunt. Punctas notis esse frontes, nobile iudicat: non esse notatas punctis, ignobile. Ociosum esse, pro honestissimo habetur. Agriculatorem verò, pro cõtemptissimo. E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt: Martem, Liberum, Dianam: sed reges pter populares etiam Mercurium: eumque è dijs præcipuè, per quem solum iurant, à quo pgenitos quoq; se aiunt. Oprimatib. eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum caduere, mactatisque omnifarijs hostijs, conuiuantur. Illudq; defletum prius, deinde combustum sepeliunt, aut alioquin humo contegunt. Aggestoque desuper tumulo, cum alia ois generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cū ratione monomachiam, id est, singulare certamen: Et sepulturæ quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem vergit, nemo potest pro comperto referre, quinam hoies eam incolant, sed illam quæ Translstrum plaga est, constat vastam esse atque ignotam, vbi solos audio habitare hoies, nomine Sigynas, veste Medica vten-tes, eorumq; equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorū, eosdemq; pulillos ac simos, inualidosq; ad viros gestādos, sed curru iunctos, esse perniciosissimos: atque his currib. indigenas inuehi. Horum fines proximè accedere ad Hænetos, qui sunt in Adria. Eos quoque se colonos Medorum dicere, qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidē nō queo dicere: sed fieri quidlibet potest intra longū tēpus. Sigynas Poeni qui supra Massiliā incolunt, institores appellant: Cyprij iacula. Verum vt Thraces aiunt, apes loca Translstrana obtinēt, & ob illas vlterius pergi nō potest: quæ cū dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Mihi ramen loca quæ septentrionib. subsunt, videntur ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimā Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius transmissio rapidissimè Hellesponto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficij in se ab Histiaxo collati, & consilij Cois Mitylenæi. Quib. accersitis Sardis, obtulit electionem. Histiaxus vt qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidē poposcit, sed Myrcinū Hedonidem animo vrbis in ea condendæ. Et is quidem hanc elegit. Coes autem vt qui nō tyrannus, sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrānidē. Impetrato vterque quod optauerat, eò se cõtulit. At Dario res huiusmodi oblata est, vt illam videnti inceserit cupido iubendi Megabyzo, vt Pæonas ex Europa è sedib. in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis venēre, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnā sororē procera statura atque speciosā. Hi obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darii præsideret, talem rē sibi agendā putarunt: Sororē q̄ optimè poterant cū exornassent, ad aquā mittunt, vas capite cõtinentē equumq; è brachio trahentē, linumq; nentem. Eam ptereuntē Darii attentè considerabat, q̄ neq; Persica erant illa quæ ageret mulier, neq; Lydica, neq; vllarū ex

Vxorū ma-
ctatio ad
mariti
funus.

Agriculat-
onem esse
cõtēptiui.

Monoma-
chia ad se-
pulcr.
Thracū se-
pulturæ.

Sigynæ po-

Hæneti.
Adria.

Histiaxus.
Myrcinus
Coes.

Pigres.
Mastyes.

Asia foeminarum. Hęc considerās, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem vteretur mulier equo. Istis obsequentibus, foemina vbi peruenit ad flumen, equo satisfacit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquā capite sustinens, equum è brachio trahens, ac fuscum versans. Admiratus Darius tum, quæ ab exploratoribus audisset, tum quæ ipse vidisset, adduci coram foeminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiunt se Pæones esse, & illā suam sororem. Ad quos Darius, quinā hoies essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontari. Adolescentes se verò venisse dicere, vt sese ei donarent. Pæoniam autē esse ad flumen Strymonē sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto, Pæones esse coloniam Teucrorum qui è Troia fuerunt. Hęc singulatim illi referebant. Interrogantiq̃ue Dario, num oēs illic foeminę tam laboriosę essent, affirmare promptē id ita habere. Huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Dario literas ad Megabyzum dat, quem in Thracia pfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri, cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuncio confestim ad Hellespontū cucurrit. Hellespontoq̃ue trāsmisso, literas Magabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniā exercitum ducit. Pæones cognito Persarum in se aduentu, cōtractis copijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicādum. Et Pæones quidem ad arcendū exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persę autē certiores facti, Pæonas cōuenisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducib. iter ad superiora conuertunt, hostēq̃ue latentes in eius oppida irrumpunt, & illa, vtpote vacua, facillē occupāt. Quod vbi rescituere Pæones, protinus dispersi ad sua quisque dilabunt, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplę, & qui ad Prasiadē vsque paludem incolunt è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt, Doberasque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus, tentauit tamen expugnare eos qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modum: In media palude compactę erant sublicę, tenuem à continente ingressum in vno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter oēs ciues statuebant. Mox è lege hunc in modum statuendum censuerunt, vt p singulis vxoribus quas quisque duceret (ducunt autē singuli multas vxores) ternas defigeret sublicas è monte sumptas, cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, ob tinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos liberos per pedem recte illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autē & subiugalibus, pisces pro pabulo præbent. Porro piscium est tanta copia, vt quoties quis ianuam compactam reclinauerit, demissam fune sportam vacuam, aliquāto post retrahat piscium plenam. Quorum duo sunt genera, vnū quod vocant Papraces, alterū Tilones. E Pæonibus ij qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuncios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntā petituros regi Dario terram & aquam. Est autē è palude Prasiade brevis admodum in Macedoniam via. Nam in primis paludi confine est metallum, id est, fossa æris. Vnde post ea tēpora Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato monte quē vocant Dyforum, Macedonia intratur. Eò Persę vbi peruenire, & in conspectum Amyntę, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere. Amyntas & ea dedit, & hoies in hospitium vocauit. Instruatq; spendidē cœna, percomiter accepit. Persę postq̃ à cœna ad potū peruenire: Hospes, inquit, Macedo, nobis Persis cōsuetudo est, quoties magnā exhibuimus cœnā, tunc etiā concubinas & adolēscētulas vxores ad assidendū introducere. Proinde tu nunc, quoniā libenter excepisti nos, & liberali hospitio psecutus es, regi q̃ue Dario & terrā das & aquam, sectare consuetudinem nostrā. Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit, Persę ista consue-

Pæonia.
Strymon.

Megabyz*
in Pæones
exercitum
ducit.

Syropæo-
nes.
Pæoplę.
Prasias.
Pangæus
mons.
Doberę.
Agriang.
Odomati.
Paludis
Prasiadis
inhabit.

Piscium co-
pia mira.
Papraces
pisces.
Tilones pi-
sces.

Amyntas.

Persarum
conuiuia.

fuc-

ſuetudo non eſt, ſed viros à foeminis ſemouendi. Verùm quandoquidem vos exigitis
 qui domini eſtis, hoc quoque vobis præſtabitur: Haſtenus locutus Amyntas, foeminas
 accerſit. Illæ vt iuſſæ præſto fuerunt, & è regione Perſarum deinde cõfederunt. Quas
 Perſæ conſpicati formoſas, Amyntam alloquuntur, negantes omninò id factũ eſſe ſa-
 pienter. Satiùs enim futurum fuiſſe, ab initio nō venire foeminas, q̃ poſtquam vene-
 rant non aſſidere, ſed ex aduerſo ſedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas,
 illas aſſidere iuſſit. Quæ cū obtemperaffent, ilico Perſæ mamillas illarũ tractare, vt-
 pote pluſculo vino temulenti: nonnulli etiã tentare ſuauiari. Hæc Amyntas intuens
 etſi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Perſici nominis quieſcere. Verùm ei fili-
 us Alexander cū adeſſet, atque hæc cerneret, vtpote adoleſcens, & malorum inex-
 pertus, nequaquam amplius tolerare poſſe. Itaque grauius ferēs, ad Amyntã inquit:
 Tu verò pater cede ætati, abique hinc ad requieſcendum, neq; indulgeas nimium pota-
 tioni. Ego hîc remanēs, oĩa hoſpitib. quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ
 aliquid facturum animaduertens, ad hæc reſpondit: Fili, inquiens, verba tua hinc me
 ſummouentis penè intelligo. Ideo enim dimittis, quod aliquid noui agere in animo
 habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare, futurum in perniciem
 noſtram, ſed tolera ſpectans quæ geruntur. Nam quod ad diſceſſum meũ pertinet, pa-
 rebo. His reſponſis, Amyntas abiit. Et Alexander ad Perſas: Vobis, inquit, hoſpites, cū
 his foeminis vel omnibus, ſi libet, facilimè licet concumbere: ſed cū qua earum con-
 cumbere libeat, indicate. Nunc enim ferè tempus cubandi aduentat, & vos bene po-
 tos eſſe temulētoſq; video. Proinde haſ foeminas, ſi vobis cordi eſt, ſinite ire ad ſe la-
 uandũ, quas cū lotæ fuerint, accipiat. Hæc locutus Alexander, approbantib. Perſis,
 egreſſas foeminas in muliebri remittit cõclauē: ac totidē viros leues malas habētes,
 muliebrib. veſtib. exornat: traditiſque pugionib. introducit, admonetque Perſas, in-
 gens: Vos verò Perſæ, à nobis in cõuiuiũ eſtis omni munificētia accepti: quippe q̃b.
 & quæ habeamus, & q̃ inuenire potuimus, ea oĩa repræſentauerimus: & quod om-
 nium maximũ eſt, etiam noſtras ipſorũ matres & ſorores libraliter exhibuerimus: vt
 omni honore affecti à nobis, intelligatis quib. reb. digni eſtis: vtiq; regi qui vos miſit
 renūcietis, à Græco quodã Macedonũ principe vos & menſa & lecto bene acceptos
 eſſe. Hæc locutus Alexander ſingulos Macedonas quos foeminas eſſe aiebat, aſſidere iuſ-
 ſit ſingulis Perſis. Qui poſtea q̃ à Perſis attrectari coepere, illos obtrūcauere: Et hac q̃
 dē morte affecti ſunt Perſæ ipſi, pariter & eorũ comitatus. Comitabant enim eos & ve-
 hricula & familia, & oīs generis apparatus, q̃ cuncta cum illis omnib. pariter intercepta
 ſunt. Nō multo deinde interiecto tēpore, cū magna horũ virorum inter Perſas in-
 quiſitio fieret, Alexander illos prudenter occupauit, tum multa alijs pecunia, tũ ſoro-
 re ſua noie Gygæa Bubari data, viro Perſæ, vni ex inquiſitorib. interfectorũ. Ita horũ
 Perſarũ cædes dephenſa, ſed ſilētio ſuppreſſa eſt. Eſſe aut Græcos, q̃ hæc fecere, à Per-
 dica progenitos, quẽadmodum ipſi aiunt, & ego aſſentior in ijs, q̃ poſtea dicã. Id ita
 eſſe probatur: & ij qui in Olympia certaminib. Græcorum præſunt, cõſentiunt. Nã cū
 Alexander certãdi gratia, ad hoc ipſum deſcendiſſet, à cõcurſorib. prohibebatur, q̃ ne
 garent barbarorũ id eſſe certamen, ſed Græcorum. At vbi palã fecit ſeſe Argiũ, Græ-
 cus eſſe iudicatus eſt: & ſtadiũ currēs, pximus primo extitit. Et hæc q̃ dē ita geſta ſunt.
 Megabyzus aut Pœonas ducēs, abiit in Hellespontũ: & illo trãſmiſſo, puenit Sardis.
 Cū interim Hiſtiæus Mileſius iã muris cingeret locũ, quo à ſe petito donatus à Dario
 fuerat in p̃cium ſeruatę ratis, q̃ locus eſt ad flumē Strymonē noie Myrcinus. Megaby-
 zus cognito quod fiebat ab Hiſtiæo, cū primũ venit Sardis, primũ ducēs Pœones, ita
 eſt Darium allocutus: Rex, quidnã tu rei feciſti, dato loco ad vrbē condendã in Thra-
 cia viro Græco, eidēq; ſolerti atq; induſtrio: vbi affatim materia eſt ad naues ædifican-
 das, multũq; remigũ atq; pecunię, multis etiã cū barbaris, tũ Græcis incolentibus:
 qui naſti ducē, faciēt quicquid ille vel die vel nocte p̃ceperit? Nunc tu virũ hũc ita fa-
 uentē inhiſce, ne domeſtico bello afflicteris: inhiſce autē miti modo accerſitũ, quẽ cū
 accepe-

Foeminae à
 viris ſemo-
 uentur.

Viri pro
 mulierib.
 exornati.

Perſarum
 cædes in cõ-
 uiuiũ.

Gygæa.
 Bubaria.
 Perdica.

Megaby-
 zus.
 Hiſtiæus.

Myrcinus.

*1^o Aldi
hoc loco
& deinceps
Megaba-
sus legitur

Amicus so-
lers precio-
sissimum:
omnium
possessio-
num.
Artapher-
nes.
Otanes.
Sisamnes.

Iudicis cor-
rupti iustæ
vindictæ
exemplum.

Parij Mile-
sios corre-
pturi veni-
unt.

Ionij re-
bellionis
occafio.

acceperis, da operā nequando in Græciā reuertatur. Hæc locutus * Megabyzus perfa-
cile Dario psuasit, tanq̃ probè prospiciēs qd esset euenturū. Dari⁹ misso in Myrcinū
nuncio, ad Histiaū hæc inquit: Histiaë, rex Dari⁹ hæc dicit: Mihi rebusq; meis meli⁹
consulētem q̃ te, inuenio neminē, q̃ non verbis, sed factis cōpertū habeo: proinde cū
res magnas agere destinem, p̃sto mihi sis, vt eas tibi aperiā. His verbis fide habitā, Hi-
stia⁹, & simul magnificiens cōsiliarium regis fieri, Sardis p̃fectus est. Cui Dari⁹: Hi-
stiaë, ego (postq̃ aduenit, dixit) ea de causa te accersiui, q̃ posteaq̃ à Scythis redire ma-
turaui, & tu ab oculis meis abfuiisti, nullius rei desiderii tam me tenuit breui, q̃ vt tu
in aspectum & colloquiū meum venires: cū scias oīm possessionum p̃ciosissimā esse
virum amicū, solertem, bene sentientē: q̃ tibi ambo adesse, ego testimonio esse possū
ē reb. meis. Quare tibi ego qui fecisti, pbè quod venisti, hoc gratificandū putauī, vt o-
missa Mileto, & recens cōdita in Thracia vrbe, me sequaris Susa, eadem quē ego habi-
taturus, meusq; cōuictor ac cōsiliarius futurus. Hæc locutus Dari⁹, vnā secū Histiaē
um ducens, Susa versus iter intēdit, p̃fecto Sardib. Artapharne, fratre suo ex eodē pa-
tre. item p̃fecto Otane oræ maritimæ: cuius patrē Sisannem, vnum ē regijs iudicib⁹,
& iniustē ob pecuniā iudicasset, rex Cābyfes interemerat, interemptoq; detractū co-
riū in lora cōcidit, quib. tribunal in quo ille sedēs iudicaret intendit: ibidēq; ei⁹ filiū
Otanē sedere iudicē p̃cepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic
igitur Otanes in eo tribunali sedēs, tunc Megabyzi successor exercitus, Byzantios ac
Chalcedonios cepit. Cepit itē Antandrū, qui est in terra Troade, cepit quoque Lam-
poniū. Sumpta etiā à Lesbij classe, cepit Lemnū & Imbrū, à Pelasgis tūc quoq; vtrā-
que habitā. Sed Lemnij quoniā plio contenderāt, & aliquandiu repugnauerāt, mala
perpeffi sunt: quorū qui superfuere, ijs p̃fectū Persē imposuere Lycaretū, Mæadri ei-
us, qui Sami regnauit, germanū. Hic Lycaretus cum Lemno p̃fesset, hac de causa mor-
tem oppetijt, q̃ oēs in captiuitatem redigebat, atque euertebat, alios insimulās deser-
tores Scythicæ expeditiōis, alios vexatores copiarū Darij à Scythis reuertentiū. Hæc
ille in sua præfectura perpetrabat. Sed nō diu in malis faciendis delituit: & cœperūt
iterum ē Naxo atque Mileto calamitates Ionibus fieri. E Naxo quidē, quod inter in-
fulas felicitate præstabat: ē Mileto aut, quod ea tēpestare prope seipsam superans ma-
ximē florebat: eratq; Ionæ propugnaculo, cū laborasset duab. superiorib. ætati-
bus morbo seditionis, donec eam seditionem Parij sedauerint, ex omnib. Græcis cor-
rectores à Milesijs delecti. Hūc aut in modum eos Parij correxere: Cū Miletum ve-
nissent viri inter Parios præstantissimi, cernerentq; domos vehemēter labefactatas,
dixerunt velle se regionem ipsorum peragrarē. Id facientes & omnem agrum Milesiū
lustrātes, vt quenq; fundum animaduertebāt bene cultum, fructūq; emittentē, con-
scribebāt domini nomen. Peragrata omni regione, cū paucos huiusmodi fundos cō-
perissent, quā maturrimē ad urbē descenderunt, coactoque cœtu, decreuerunt vr-
bem ab ijs esse incolendā, quorum fundos bene cultos inuenissent. Videri enim illos
ita curaturos publica, vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui pri⁹ seditiosi
fuiſſent, iusserunt his dicto audientes esse. Ita Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc
urbibus hoc modo cœperunt Ionæ mala contingere: Ex Naxo quidam lucupletes ē
plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum aut procurabat Aristagoras
Molpagoræ filius, idemq; gener ac consobrinus Histiaei Lyſagoræ filij, quē Darius
Susis distinebat. Nā Histia⁹ Mileti erat tyrannus, & per id tēpus Susis degebat, dū
Naxij Miletum venēre. Iā pridē Histiaei hospites, cum Miletum Naxij aduenēre, ob-
secrarunt Aristagorā, vt aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in pa-
triam. Ille futurum suspicās, si per eum isti in patriā redirent, fore vt Naxo imperaret:
tamen prætendens Histiaei hospitium, ita eos est allocutus: Meæ quidem vires ad tan-
tum copiarum præbendum nō suppetunt, vt inuitis his qui Naxum tenent, vos pos-
sim reducere: cū audiā octo millia scutorū Naxijs, ac multum longarū nauīū esse,
tū omne studiū ad istud efficiēdum adhibebo, hoc scilicet in animo versans: Est mihi

ami-

amicus Artaphernes Hystaspis filius, Darij regis frater, qui *præles est* omnium in Asia
maritimorum, multo exercitu præditus ac multa classe. Hunc ergo virum opinor factu-
rum oia ex animi nostri sententia. His auditis, Naxij instare Aristagoræ, ut rem quæ opti-
mè posset conficeret: utque munera homini pollicerentur, dicere, & se exercitui sum-
ptum suppeditaturos, ut ipsi paciscerent, magnam videlicet spem habentes, cum ipsi in Na-
xo apparuissent, Naxios oia quæ iuberentur esse facturos, atque adeo cæteros insula-
nos. Nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sardis Arista-
goras, demonstrat Artapherni, esse insulam Naxum, non spaciosam illam quidem, sed
pulchram alioqui & bonam, Ioniamque vicinam, multis præterea & pecunijs & seruitijs præ-
ditam. Proinde tu aduersus hanc regionem ducito exercitum, per causam illuc exules
reducendi. Quod facienti tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, propter illas
quæ in exercitum erogabuntur. Has enim æquum est nos præbere, qui aduentus vestri aucto-
res sumus, & te insulas regi acquirere ipsam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum &
Andrum, cæterasque quæ Cyclades nominantur. Vnde profectus, haud difficile in-
uades Euboeam, insulam magnam ac beatam, nec inferiorem Cipro, ac facile sane ad-
tapiendum, centum omnino nauibus. ad has occupandas suffecturis. Huic respondens
Artaphernes: Tu verò, inquit, quæ sunt ex utilitate regis domus exponis, & probe i-
sta suades oia, præterquam de numero nauium. Nam pro centum nauibus, ducentæ
tibi ineunte statim vere in promptu erunt. Oportet tamen de his reb. auctoritate quo-
que regis accedere. His auditis, Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autem
misso Susa ad Darium nuncio, per quem de reb. ad Aristagora dictis, eum certiore fa-
ceret, ubi ille rem approbavit, ducentas naues instruxit, tum Persarum, tum aliorum
sociorum magna sane multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, ex familia
Achæmenidarum, suo ac Darij consanguineo: cui (si vera sunt quæ narrantur) post hoc
tempus filiam despoderat Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius, Græciæ tyran-
nidem affectans. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Arista-
goram misit à Mileto. Megabates Aristagora sumpto atque iam exercitu cum Naxijs præ-
fectus est, per simulationem eundi in Hellepontum. Atque ubi Chiū peruenit, clas-
sem continuit apud Caucaſa, ut illinc vento aquilone trajceret in Naxum. Sed quoni-
am non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc negotij contigit: Megabates in circumeun-
dis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. Quam rem indignè fe-
rens, iussit satellites inuentum eius navis principem, nomine Scylacem, vincire tra-
iectum per scalmum, ita ut caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras à quodam
factus certior, hospitem suum Myndum à Megabate victum affligari, Persam adit,
hominem excusat, reposcit, cum nihil exoraret, ipse adit, Scylacem soluit. Id ubi rescit
uit Megabates, grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit: cui Aristagoras: Quid
tibi, inquit, est cum istis negotijs? Nonne te misit Artaphernes ut me sequereris, atque
eum nauigares, quocumque ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Me-
gabates, ubi non adfuit, misit Naxum quosdam cum nauibus, ad rem Naxijs quæ impende-
ret exponendam. Naxij, ut qui nihil minus quam hanc aduersus se classem venturam expe-
ctabant, ubi id audierunt, oia confestim ex agris in urbem comportare: & se tanquam
obsidendi essent, instruere cibarijs, poru, murorum refectio. Et hi quidem tanquam
instante sibi bello, sese apparabant: illi verò, posteaquam à Chio in Naxum traiecerunt,
iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisque quatuor in obsidione mensibus, absum-
ptaque quam secum attulerant pecunia ab Aristagora maxima, cum plura desideraret
obsidio, ubi moenia Naxijs exulibus ædificauerunt, in concionem reuerterunt male affe-
cti. Aristagoras (quando quod Artapherni receperat, præstare non poterat, nec exerci-
tui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante, apud milites male affe-
ctos, præterea ne regno Mileti fraudaretur) his de causis trepidus de defectione consul-
tabat. Contigit enim à Sufis ab Histæo venire quendam compuncto notis capite, qui
bus Histæus Aristagoram comonefaciebat, ut ab rege deficeret. Id namque volens Histæus

Naxum.

Pausanias
24.Myndia
navis.
Scylacis
supplicium.

Literæ capi-
piti im-
pressæ.

Defectio-
nis signifi-
catio.

Hecataeus
Ἡρόδοτος.

Cræsi pec-
cuniæ.

Iatragoras
Oliatus.
Coes.

Coes lapi-
dius in-
teremptus.

Anaxan-
drides.

Euristhæi
genus.

Ephori.

Anaxan-
dridæ vxor.
Cleome-
nes natus.

Arístagoræ indicare, quia alia ratione facere nō poterat, utpote itineribus custoditis, fidelissimo ē seruis caput erasit, literasque impressit, & hōie retento, quoad capilli re- fruticarent: ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans, nisi ut cum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autē stigmata significabāt (ut à me superius dictum est) defectionē. Hoc ideo Histæus fa- ciebat, q̄ magnam sibi iacturā ducebat se Susis destineri: etiā atque etiā sperans fore, ut si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil noui molire- tur, nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi, intelligebat. Eum Histæus qui- dem hæc considerans, nuncium misit. Aristagoras autē, cum ei hæc oīa consentanea p̄ idem tempus cōtigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua sententiā, q̄ de Histæi man- datis. Cui cum cæteri oēs assensu essent, iubentes ut rebellaret, Hecataeus tamen scri- ptor initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas na- tiones quib. Darius imperaret, omnemque illius potentiam. Sed cum hoc persuade- re non posset, secundo loco suadere, ut classe mare occuparent, negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milesiorum vires esse imbecilles: si ta- men pecuniæ ē templo, quod est in Branchidis, tollerentur, quas Cræsus Lydus re- posuisset, multum spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos habitu- ros ad vtendum, nec hostes eam direpturos. Erant autē hæc ingentes pecunię, quemad- modum à me in 1. libro demonstratum est. Verum ne hæc quidem sententia obtinu- it, sed illa, ut omnino rebellaretur: utq̄ vnus eorum Myuntē nauigaret ad exercitū, q̄ ē Naxo reuersus illic agobat, ut cōtaret duces classiariorum cōprehendere. Missus ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis Mylassensem, & Hystiū Tym- nis Termenensem, & Coem Erxandri, quē Darius Mitylene donauerat, & Aristagorā Heraclidis Cumanum, cōpluresq̄ alios. Ita ex- pressō Aristagoras defecit, oīa in Da- rium cōmentus. Et primū quidem, verbo duntaxat tyrannidem immutans, statim rempublicam Miletū cōstituit, ut secum libenter Milesij rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia facit, tyrannorum alios eiciens, alios utique quos ceperat ē nauib. ijs, q̄ aduersus Naxum vniā ierant, ut ciuitatib. gratularetur, alium in alia vrbe diuendēs, ex qua quisque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi ut acceperunt, sine mora pdu- ctum lapidib. interemerunt: Cumani suum dimiserunt. Posteaquā & alij cōplures ty- ranni fuga solū vertēre, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatib. cōstitui sin- gulos magistratus: moxq̄ ipse Lacedæmonē triremi pro legato missus est. Opus enī erat magnā aliquam cōparare societatem. Spartę regnum iā non renebat Anaxandri- des, Leontię filius, quia nō superstes erat, sed eis obitu filius Cleomenes regnabat: nō ille quidem propter virtutis speciem, sed p̄pter genus. Etenim Anaxandrides ducta in matrimoniū sororis filia, cū illa ei cordi esset, ex ea liberos non suscipiebat. Id cum ita esset, Ephori his eum verbis inculauerunt: Si tu tibi nō prospicis, certē nobis hoc nō est despiciendum, Euristhæi genus labefieri. Tu quandoquidem vxorem habes q̄ nō concipit, aliā ducito, gratissimā rem ex hoc Spartiatis facturus. His ille respondēs, negat se earum rerum alterutrā esse facturum: sed hos nō rectē consulere, qui ipsum hortentur repudiata (quam haberet) vxore innoxia, alteram ducere: eoq̄ se nō es- se obsequuturū. Cui Ephori atque optimates, cōsilio inter se habito retulerūt: Quo- niam te cernimus amore cōiugis quā habes implicitem, facito quod dicimus, ac noli repugnare, ne quid de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugē q̄ habes, ut repudies, non postulamus: quęcunque ei præstas nunc, ea oīa præstato: alteram tamen ducito præter istam vxorem, q̄ sit foecunda. Hæc dicentib. assensus est Anaxandrides, duas dehinc vxores habens, binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiatice faciens. Non longo interiecto tempore, vxor quæ posterio ducta est, parit hūc Cleomenem, quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At vxor prior, quæ hæc- nus sterilis fuerat, & ipsi cōcepit, hoc fato vsa: quæ cum re vera prægnans esset, dome- stici

stici tamen posterioris vxoris id audiētes, ac molestē ferentes, dicere, iactari hoc ab illa, animo subiiciendi sibi partum. Itaque his indignē ferentibus, exacto tempore pariendi, Ephori increduli foeminae parturienti custodes affederunt: q̄ Dorieum peperit, moxq̄ Leonidem, & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicāt Cleobrotum atque Leonidē fuisse geminos. Quae Cleomenē peperit secundo loco in matrimonio ducta, Perinetade Demarmeni filia, alium filium amplius nō genuit. Et Cleomenes quidem non compos, vt fertur, sed inops mētis: Dorieus aut̄ inter equales omnes primus erat: ac satis intelligebat, se ob virilitatem regno potiturū. Hic ita affectus, defuncto Anaxandrida, cum Lacedaemonij Cleomenem ex lege, quod maximus natus esset, creassent, indignē tulit id, sibiq̄ a Cleomene imperari indignans petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quā terrā ad urbē condendam tenderet, neq; quippiā consuetorū executus, adeo rem indignē ferebat. In Africam nauigans ducibus Theræis ad Cynipem delatus, locum cōmunijs totius Africæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Afris & Carthaginiensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares Cleonius ei cōsiliū dedit ex Laij oraculis, vt Heracleā in Sicilia conderet, affirmās Erycis regionem esse Heraclidarum, ipso Heracle, id est, Hercule cōditore. Hoc ille audito, Delphos se cōtulit ad oraculum consulendū, nunquid regione ad quam mittebatur, potiturus esset. Pythia eum potiturū respondit. Sumptaq̄ Dorieus classe, q̄ & in Africam duxerat, Italiam prateruehebatur. Ea tēpestate, vt ferunt, Sybaritæ cum Tely rege suo bellū Crotoniatis erāt illaturi. Id metuētes Crotoniatæ, Dorieū vt sibi opem ferret orauēre. Hic precib. inductus, vnā cū illis aduersus Sybarin contendit, eamq̄ cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum, & qui cum illo erant, fecisse aiunt. Crotoniatæ negāt quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, prater vnum Calliā Heleum Iamideorum vaticinū: & hunc à Tely Sybaritarum tyrāno ad ipsos transfugisse, hoc modo, q̄ sacrificās de eundo aduersus Crotonem nō litaret: Hæc illi aiunt, quarū rerum vtrique testimonia hæc adserūt: Sybaritæ quidem fanum ac templum prope Crastin, lapidum maceriā, quod Dorieū capta vrbe aiunt extruxisse Minervæ, cognomine Crastiz. Et hoc ipsius Doriei necis volūt esse maximū testimoniū, q̄ p̄ter vaticinia agēs interemptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentā possedisset, nō ipse cū exercitu absumptus esset. At Crotoniatæ multa mōstrāt peculiariter donata Calliæ Heleo in agro Crotoniensi, q̄ etiam ad meā vsq̄ memoriā prognati Calliæ colebant: Dorieo aut̄ & eius posteris nihil omninō fuisse donatum. Cui, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura q̄ Calliæ fuisse donanda. Hæc p̄ se vtrique eorū testimonia referunt: quorū vtris accedere vt quisq; mauult, his accēdat, licet. Nauigarūt aut̄ cū Dorieo & alij ducēs, coloniz Spartiarū deducendæ, Thessalus, & Parabates & Celeas, & Euryleon, q̄ cū omni classe Siciliā tenuerunt, superati à Phoenicibus atque Egēstani, in plio occubuerūt vno tantū ex hac aduersa pugna superstite Euryleonte. Qui collectis eorū reliquijs occupauit Minoam Selinusiorū coloniam, Selinusiosq̄ liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc cū sustulissent, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit, & princeps ad breue tempus extitit. Nam Selinusij impetu in eum facto, cū ad Iouis forensis aram confugisset, obtruncarunt. Dorieum secutus, & vnā mortuus est Philippus Butacides, Crotoniata: qui desponsa sibi filia Telyes Sybaritæ, Crotone profugerat, abnegatoq̄ matrimonio nauigauit Cyrenen. Ex hac profectus, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium virorū sumptum, q̄ esset olympionices, id est, victor certaminis ad Olympia, & oīm illinc Græcorū speciosissim⁹. Ob quam corporis speciē ab Egēstani ea, quæ nemo alius, reportauit. Nā sepulturæ eius heroico monumento extructo, Egēstani hostias immolant. Hunc in modū Dorieus vita functus est. Qui si in animum induxisset sibi ferendum esse Cleomenis regnū, & in Sparta permanisset, regno fuisset Lacedaemoniorum potitus.

Dorieus.
Leonides.
Cleobrot⁹
Perinetades.

Cinypa.

Antichares.

Sybaritæ.
Telys rex.

Callias.
Heleus.

Craestia M.
nerua.

Thessalus.
Parabates.
Celeas.
Euryleon
Selinusij.
Minoa.
Pythagoras monar-
chus.
Iouis forē-
sis ara.

Egēstani.
Cleome-
nis regnū.

Tabella
toti⁹ orbis

Aristago-
ras Ionice
defectiois
auctor

Pecuniarum
aviditate
nos morti
obijcimus.

Aristago-
ras sapiens
lapsus est.
Cleomenis
ad Arista-
goram re-
sponso.

Puellæ mi-
rū dictum

Mansiones
regiæ

titus. Neque enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna dūtaxat reli-
cta filia, noīe Gorgo. Cleomene igitur imperium tenēte, Spartam venit Aristagoras
Mileti tyrannus, Cleomenemq; allocuturus cōuenit, habens (vt Lacedæmonij aiūt)
æream tabellā, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctumq; mare, atque oīa
flumina. Huius in colloquiū vbi venit, ita ad eum inquit: Studium meū Cleomenes
qui huc aduenerim, ne mireris. Nō enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera ser-
uam esse, cū nobis, ipsis dedecus dolorq; maximus est, tū verò vobis, & eò maior,
quo magis cæteros in Græcia antecellitis. Proinde nunc per deos Græcos eripite Io-
nes à seruitute consanguineos vestros, quod facile est ad p̄standum. Nam neq; barba-
ri sunt viri strenui, & vos in summum rei bellicæ per virtutē euasistis, & genus pugnā-
di eorum huiuscemodi est: Breues arcus, ac breuia spicula, longasq; in capitib. cristas,
vnde faciles capti sunt, gerentes in pugnā eunt. Ad hæc tantum bonorum est his, qui
eam incolunt continentem, quantū nō est cæteris vniuersis, tum auri (vt ab hoc inci-
piamus) tum argenti, tum æris, tum variæ vestis, tum iumentorum, tum mancipiorū,
quib. vos, si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter se cōfines, vt ego disseram.
His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerū, tum verò ar-
genti feracissimam. Hæc autē dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella quam attu-
lerat descripto. Lydis verò (dicebat Aristagoras) confines sunt hi Phryges aurorā ver-
sus, pecorum copia & terræ hubertate, omniū, quos ego noui, longè beatissimi. Phry-
gibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His cōfines sunt Cili-
ces, huius maris accolæ, vbi hæc Cypri insula est sita, qui tributum annum regi pen-
dunt quingenta talēta. His Cilicibus cōfines sunt ij Armenij, & ipsi re pecuaria abun-
dantes. Armeniorū hanc regionem contingunt Matieni, quorū terræ Cissia hæc con-
finis est. In qua iuxta fluuiū hunc Choaspem sita sunt hæc Susa, vbi rex magnus domi-
cilium habet, atq; hic pecuniarum thesauri sunt. Hæc vos urbem si animosē ceperitis,
iam cum Ioue de diuitijs licet certetis. Neq; verò operæ precium est, vos suscipere p̄-
lia pro terra neque multa neque ita feraci, & pro exiguis finib. aduersus Messenios ve-
stros consortes, & Arcades & Argiuos, quib. nihil est neque auri neque argenti, qua-
rum rerum cupiditate quis inducitur ad mortem subeundam. Ergo cū offeratur oc-
casio totius Africæ facile potiundæ, aliud quicquam præoptabitis? Hæc Aristagoras
dicebat. Cui respondens Cleomenes: Milesie, inquit, hospes, in triduum tibi differo
respondere. Tunc quidem hætenus processum est. Vbi verò dies responsioni præ-
stituta affuit, & ad locum de quo conuenerant, ventum est, interrogauit Aristagoram
Cleomenes, quot dierum ab Ionio mari ad regē sit iter. Aristagoras alioqui solers, &
valde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui cum non deberet
rem, vt se habebat, illi aperire, volens Spartiatis in Asiam educere, dixit trium men-
sium necesse iter. Cleomenes interpellata reliqua quam ordiri instituerat oratione
de itineris spacio, inquit: Hospes Milesie, abscede è Sparta ante solem occidentem.
Nihil enim rationis dicis, cū istud facile non sit Lacedæmonijs, qui vis eos trimestri
itinere abducere à mari: Hæc locutus Cleomenes, domū abiit. Aristagoras sumpta o-
leæ ramo, ad domum Cleomenis se cōtulit, eamq; ingressus iubebat precabundus, ad
se audiendū mitti illius filiam. Assisteat em̄ Cleomeni filia, cui nomen erat Gorgo,
vnica proles, eaq; octo aut nouē annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ vel-
let, filioli enim gratia nolle prohibere. Tūc Aristagoras incepit polliceri illi vndecim
talenta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adijciendo eò perue-
nit, vt quinquaginta talēta polliceretur. Ad quod puella: Pater, inquit, hospes te cor-
rumpet, nisi hinc abis. Cōsilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud cōclaue abiit:
& Aristagoras è Sparta, prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itine-
ris, quod erat vsq; ad regem: ea nanq; itineris ratio ita habet: Vbiq; sunt regiæ mā-
siones, ac diuerforia pulcherrima. Iter omne per loca culta atque tutū, idq; per Lydiam
& Phrygiam viginti mansionum, hoc est vicenorum castrorum est, parālangæ nona-
ginta

gintaquatuor & dimidius. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omninò necesse est, atque ita fluuium transmittere, & præsidium quod supra illum est. Transgresso in Cappadociâ, & eam permetiêti vsquè ad fines Cilices, duodeviginti mansiones sunt, parasangæ centum quatuor. In horum montibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres mansiones sunt, parasangæ quindecim ac dimidius. Ciliciam autè ab Armenia disternit flumen, quod nauib. transitur, noie Euphrates. In Armenia mansiones sunt diuersiorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidius, in quibus & præsidium est. Eam fluuij, qui nauib. transeuntur, quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est. Primus Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdè nominis, etsi nò idem fluuius, nec ex eodem flucis loco. Nam horum quos enumeravi, primus Tigris ex Armenijs fluit, alter ex Mantienis. Quartus fluuius nominatur Gyn des, què Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienâ tendenti mansiones sunt quatuor, vnde in regionè Cissiam transcunt sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadraginta duo & dimidius, ad fluuium Choasperi, & eum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hæ mansiones, sunt ceterum vndecim. Tot diuersoria mansionum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga valet quantum triginta stadia, vt valet, sunt à Sardibus ad regiam, quæ dicitur Memnonia, tredecim millia stadiorum & quingenta : cum sint parasangæ quadringenti quinquaginta. Itaque peragrandò singulis dieb. centena & quinquagena stadia, consumuntur omninò nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenè Lacedæmonium dicente trium mensium iter esse, rectè dicebatur. Quod si quis exploratius ista inquirat, hoc quoque ego indicabo. Nam iter ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari. A Groeco mari ad Susa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico esse tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ab Epheso ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia, atque ita tribus omninò diebus producit iter trimestre. Digressus è Sparta Aristagoras, Athenas contendit, tyrannidem liberatam hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiaque tyranni fratrem, qui in somnis visionem cladis suæ euidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, præco genere Gephyraei: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis quam prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio autem insomnij Hipparchi hæc erat: Prædie panathenæorum videbatur Hipparchus cernere vitum assistentem sibi, procerum atque speciosum, hos versus per ænigma dicentem:

Intoleranda leco patienter ferre memento.

Nullus namque nocens poena non afficietur.

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat, referre hæc velle ad somniorum cōiectores: sed mox sprete visione misit pompam, vbi mortem oppetijt. Gephyraei, è quib. erant percussores Hipparchi, vt ipsi aiunt, fuere à principio ex Erethria oriundi. Verum vt ego interrogando comperio, fuere Phœnices ex his, qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Boeotia venere, atque eam incolere, sortiti Tanagricum tractum. Vnde Cadmeis primum per Argiuos exactis, iterum per Boeotios hi Gephyraei expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Atheniensibus recepti sub conditionibus sunt, vt ciues inter eos essent, multis nec memoratu dignis, quas agerent reb. impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyraei fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciâ introduxere, tum verò literas, quæ apud Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerat. Et primum quidem ijs omnes Phœnices vtuntur. Progressu deinde temporis, vna cum sono mutauerunt modum literarum. Et cum ea tempestate in plerisque circa locis eorum accolæ Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vsu habuerunt, & in vtendo confessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quia essent à Phœnicibus.

Euphrates

Parasangæ
Memnonia
Regia.

Hipparchi
insomniū

Gephyraei,
id est, pontani, qui & Thæniæ
græci dicuntur, inquit
Strabo in
nono.

Cadmus.
Literæ apud Græcos
ex Phœnicibus.
Phœnices
literæ.

Bibli quid
Ionibus.
Cadmæ
literæ.

in Græciam illatæ. Priscæque consuetudine biblos appellant pelles, quod aliquando penuria librorum, hoc est, sirporû, pellib. caprinis ouillisq; utebantur. Adhuc quoq; ad meâ vsq; memoriâ multi barbarorû talibus in pellib. scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis tēplo, literas Cadmæas in tripodib. quibuscûq; incisas, magna ex parte cōsimiles Ionicis. Quorû tripodum vnus habet hoc epigrāma:

Theleboo natus genere Amphitryon posuit me.

Hæc fuere circa ætatē Laij, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait:

Scæus.

Scæus in assueto pugilum certamine victor,

Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Scæus hic Hippocoōtis filius fuit, q̄ tripodē dedicauit, nisi alius fuit, idē quod hic nomen habēs, circa ætatē Oedipodis Laio geniti. Tertius, & is hexametro carmine ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in vrbe monarchus:

Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Ceres
Achea.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui princeps fuit, eiectioni sunt Cadmæi ab Argijs, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem postea in suspicionem Bœotiorum cum venissent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris cum alia quædam, tum Cereris Acheæ, & templum, & orgia. Quod fuerit visum Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Cæterum oportet ad eum redire sermonem,

Orgia.
Alcmæonide.
Athenarū
tyranni.
Hippias.
Lipsydrium.
Amphictyones.

quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, & infenso eis propter cēdem Hipparchi, Alcmæonide, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniā ipsis vnā cum cæteris exulibus res de redeundo tentata, omni ope frustrata fuit: conatiq; Athenas reuertendo liberare, grauiter offenderant, Lipsydrium super Pæoniam communicarunt. Dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede cōduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandum, id quod est, tunc autem nō erat. Enimvero cum bene nūmati essent, ac viri spectati iā inde à suis maioribus, extruxerunt templū exemplari pulchrius, q̄ cætera oīa. Nam cum ex lapide Porino conuentum esset vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi hoīes Delphis sedentes Pythiæ pecunia persuaserunt, vt & quoties Spartiatæ venirent, siue priuato siue publico agmini petentes oraculum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonij aut postq̄ sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimolium Asteris filiū, inter populares eximium, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos, & in primis amicos. Antiquiora enī duxerunt quæ ad deum, q̄ quæ ad hoīes pertinent. Hos itaque mari nauib. miserunt, cum quib. Anchimolius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id præciscentes Pisistratidæ, auxilia Thessalia euocauerūt. Societatem enī cum Thessalis fecerāt. Qui

Anchimolius.
Scitē diu.

Cineas rex

bus rogantib; cōmuni decreto Thessali miserunt mille equites cum suo rege Cineas, hoīe Coniæo. Hos socios vbi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauere: Planitiē Phalerorum detergunt, eumq; locū equitabilem reddunt, atque illac equitatū in castra hostiū immittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tū verò Anchimolium interemit. Ceteros qui superfuere, ad naues repulit. Hunc in modum primus Lacedæmoniorū exercitus abcessit. Extat in Alopecis Atticæ bustū Anchimolij, iuxta Herculis tēplum, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedæmonij maiores copias contra Athenas miserunt, nō mari, sed terra, p̄fecto illis duce Cleomene, Anaxandridæ filio: cum quib. oram Atticam inuadentib. congressus primū Thessalorū equitatus, nō diu post in fugā versus est, fusis supra quadraginta è suis. Qui superfuere, quā quisq; potuit, rectā in Thessaliā rediēre. Cleomenes ad urbē pergens, vnā cum ijs Atheniensibus, qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murū Pelasgicū redactos. Neq; tamē omnino Pisistratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obli-

Alopece.
Anchimolij
cades.

obsidione nō cogitauerant, & Pisistratidē cibo potuq; bene instructi erant. Itaque cū aliquot dies Lacedæmonij tyrānos obsēdissent, Spartā abiēre. Hic tamē casus q; alijs infauit, idē alijs fauē extitit. Nā filij Pisistratidarū, qui clā extra regionē se ponebantur, intercepti sunt. Quo ex facto oēs eorū res perturbatæ sunt, & p̄ redimendis filijs ad voluntatē Atheniensium trāsegerunt, vt intra quinque dies ex Attica excederēt. Moxq; in Sigeū, quod est supra Scamandrū, cōcesserunt, cū sex & triginta annos regnāset, oriundi à Pylo atque à Nelo, ex eisdē prognati, ex quib. ij qui fuēre cū Cōdro ac Melantho, qui pri⁹ aduentitij, tamen Atheniensū reges euasēre. Ea q; de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati, filij Nestoris, idē nomē filio suo imposuit: Hoc Atheniensēs modo tyrānnis liberati sunt. Qui recepta libertate, q; cūq; aut fecēre, aut passi sunt memoratu digna, antequā Ionīa defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratū auxilia venerit, hęc pri⁹ edisseram: Athēnæ cū magnæ fuissent antea, tunc tamen tyrānis liberatæ, extiterē maiores. In quib. duo viri p̄rpollebant, Clisthenes Alcmaeonides, qui (vt fama fert) Pythiæ persuaserat, & Isagoras Tisandri filius, illustri quidē familia, sed q; vetusta non queo affirmare: ei⁹ tamen cognāti Ioui Cario immolant. Hi hoīes per factiones de potentatu contendebant. Clisthenes cū vinceretur, populū amplectendo ex quatuor tribub. mox decē effecit, cognominib. Iouis filiorum: Peleontis & Ægicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis, quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, p̄terquam Aiakis: quem etī hospitē, tamen adiecit, vtpote finitimum ac socium. Qua in re videtur mihi Clisthenes hic auum suū maternum Clisthenē Sicyonis tyrānum fuisse imitatus: Ille enim, quia cum Argijs bellum gessisset, summouit ē Sicyonē certamina canentiū poēmata, ob Homeri carmina, in quib. Argos atque Argij tantopere celebrant. Neq; hoc modo summouit, sed etiam optauit monumētum Adraști calamitosi, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argius, exterminare. Ideoq; Delphos adiit ad oraculum consulendum, num Adraštum eijceret. Cui Pythia respondens, inquit: Adraštum quidē Sicyonum regem esse, ipsum verò lapidatorē. Id non cōcedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adraštus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Boeotias Thebas nunciatum, velle se afferre Sicyonē *Menalippum Astaci filiū. Eumq; tribuentib. Thebanis, in urbē intulit: atque ei fanum in ipsa curia designatum exedificauit munitissimo iā loco, in quē intulit Menalippum. Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrašto, q; & Mecestē fratrem eius, & Tydeum generum Menalippus interfecisset. Clisthenes vbi fanū extruxit, hostias & dies festos Menalippo dedit ab Adrašto ereptos, quib. illum Sicyonij magno cum honore p̄sequi cōsueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, q; cū sine liberis decederet, imperiū Adrašto legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyonij cū alijs honorib. p̄sequebant, tū verò tragicis choris, ita vt nō Bacchum, sed Adraštum venerarentur. Clisthenes choros quidē Libero, cæteras verò ceremonias Menalippo dicauit. Hęc ille in Adraštum egit. Trib. aut Dorienſium, ne forent eadē Sicyonijs quæ Argijs, in alia noīa cōmutauit: ex quib. Sicyonios plurimum ridiculos reddidit. Quippe suis & asini vltima cognomina pro pristinis imposuit, p̄terquam tribui suæ, cui à suo ipso imperio nomen indidit. i. ab Arche. Itaque hi tribules Archelai vocabant. Cæterorum alij Hyatæ. i. suales, alij Oneatæ. i. asinales, alij Choereatæ, id est, porcales. His tribuū noībus Sicyonij & Clistheus imperante, & eo defuncto, ad sexaginta annos vsi sunt, q; postea inter se reputātes in alia trāstulerūt, Hylleas, Páphylos, Dyamanates: quartæ tribui quā adiecerunt, imposito cognomine Ægiales ab Ægialo Adraști filio. Hęc Sicyonijs Clisthenes fecit. Atheniensis verò Clisthenes, hui⁹ Sicyonij ex filia nepos, & ipse (vt mihi videt) p̄ contemptu Ionum, ne foret eadē ipsis & Ionib. tribus, Clisthenem sibi cognominē imitatus est. Cū em̄ populus Atheniensis fuisset antea exagitatatus, posteaq; omnium auctoritatē ad suā vnus redegit: tum tribuum noīa censuit immutāda, & plures ex pauciorib. faciēdas, decē pro quatuor, & totidē Phylarchos:

Pisistratidē
Athenis
pulsi.

Hippocrateſ.

Athēnæ ty
rannis li
beratæ.

Peleon.
Ægicoreſ.
Argadeus.
Hoples.

Adraſt⁹ ca
lamitosus.
Rhapſodi
Homericorū
carmī
nū explōſi.

Menalipp⁹
(Vide nū
legendum
ſit Mela
nippus) A
ſtaci filius
Meceſtes.
Tydeus.
Polybus.

id est, tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in trib. distributo atque cõposito, erat multò superior his qui erant cõtrariæ factionis. Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomené Lacedæmonium aduocaret, iã inde obsidione Pisistratarũ sibi hospitem factum, qui tamen culpabat, q̃ ad vxorem Isagoræ ventitaret. is misso primũ Athenas caduceatore Clisthené eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, quos piaculi insimulabat, videlicet admonitu Isagoræ hæc dicēs. Nã Isagoras atque amici eius nō erāt affines cædis, cuius insimulabantur Alcmaeonidē & qui erant enagees: ita nominabantur qui Atheniensium piaculo obstricti erāt: Cylon quidã Atheniensis vir Olympionices, affectatæ tyrannidis cõpertus est. Simulato nanque æqualium sodalitio arcem occupare conatus est. Id cū efficere nō potuisset, assedit simulacro dei supplex ipse ac socij. Hos illinc summouerunt quidē magistratus Naucratorũ, qui tunc Athenas incolebant, data fide, puniēdi eos citra mortem: sed culpa horum mox interfectorũ fuit penes Alcmaeonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nunciũ eiecit Clisthenem atq; piaculares, q̃-uis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas venit, nō magna cum manu, atque illinc septingentas familias militares Atheniēsiũ, tanquã piaculo cõtaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc actõ conabatur secundo loco senatũ dissoluere, & magistratus trecentis Isagoræ militib. mandare. Verũ reluctante senatu atque obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasq; cum suæ factionis hominib. arcẽ occuparunt. Quos cæteri Athenienses cū senatu sentientes, biduo obsederunt. Tercio die quicunq; Lacedæmonij ibi erāt, accepta fide, regione discesserunt, rato effecto q̃ Cleomeni dictũ est. Nã ei ad occupandã arcem ascēdenti, & ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgens è sella sacerdos, anteq̃ ille valuas referaret: Lacedæmonie, inquit, hospes, retrocede, nēue templum introeas. Nō enim Doribus hīc introire fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulier, Dores nō sum, sed Achæus. Itaq; admonitu vti nolens, atque in conatu pergēs, tunc quoque iterum à pposito cum Lacedæmonijs decedit. Cæteros ad necem vinxere Athenienses, & in ijs Timesitheum fratrem eius, cuius manualia opera atque strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi quidē in vincula cõiecti, mortem opetiēre. Athenienses aut̃ post hæc reuocatis cū Clissthene septingentis militum familijs, quos Cleomenes exagitauerat, Sardis mittunt ad cõtrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cū Cleomene atque Lacedæmonijs esse bellandũ. Vt Sardis venēre nuncij, mādaturque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hytaspis filius, Sardium prætor, quinam hoīes essent Athenienses, & vbi terrarum incolētes, qui socij Persarum fieri orarent? Vbi id ex nuncijs audiuit, ita eis ingenuè respōdit: Si regi Dario terram darent & aquam, se contracturum cum eis societatem: sin minus, illos abscedere præcepit. Nuncij inter se collocuti, quod societate facere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo noīe vbi reuersi sunt domum, vehemēter accusati sunt. Cleomenes intelligens ab Atheniensibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coēgit, dissimulans quem ad finem, cū haberet in animo tũ populum Atheniensem vlcisci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui vnã cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex cõposito Bœotij Oenoēm occuparunt: & Hysies vltimos Atticæ populos, & ab altera parte Chalcidenses orã Atticæ loca populabant. Atheniēses etsi anticipi bello distric̃ti, Bœotiorum & Chalcidensũ vltione dilata, arma cõtra Peloponnesos in Eleusine agētes, ferunt. Dumq; ambo exercitus cõferturi plium essent, Corinthij primi omnium secum reputantes iniuste à se agi. auerterunt se, atque abcesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui & ipse erat rex Spartatarum, & è Lacedæmone copias cõtraxerat, nec à Cleomene superiori tēpore dissenferat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere vtrique regi cum exercitu prodire (nam prius prodibant) sed his sciunctis, alterum è Tyn-
daridis relinqui, qui & isti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur.

Tunc

Clisthenes
atque piaculares A-
thenienses
iecti.

Arcis Athe-
nienſis oc-
cupatio.

Timesithe-
us.
Athenien-
ſes legati
ad Dariũ.
Artapher-
nes
Sardium
prætor.

Oenoēm
Bœotij oc-
cupant.
Hysies.

Demara-
tus rex.
Spartiatarum rex.

Tunc cæteri focij qui erant in Eleusine, cernentes nō cōuenire inter reges, & Corinthios aciē deferuisse, & ipsi dilapsi abierūt. Quartò tunc Dore in Atticā pfecti sunt, bis ad bellandū ingressi, bis ob Atheniensium multitudinis cōmodum. Primò, quia Megarā coloniā deduxerunt, q̄ expeditio rectè vocetur sub Codro Atheniensium rege. Iterū ac tertio, dum ad expellendos Pisistratidas ex Sparta vētum est. Quartò, dū Cleomenes Peloponnēses ducens, Eleusiū inuasit. Ita quartò Dore aduersus Athenas expeditionē sumpserunt. Dilapsō igitur indecorē hoc exercitu, ibi Athenienses volentes vltum ire iniurias, primā expeditionē fecerunt aduersus Chalcidenses, q̄b̄ Boeotij ad Euripum iēre suppetias. His conspectis, Athenienses putarunt sibi cū eis prius q̄ cum Chalcidensib. pugnam cōferendā. Itaq; cōgressi cum illis, egregiē superāt, permultisq̄ eorum cæsis, septingentos capiunt. Eodē die trāsgressi Euboiā, cū Chalcidensib. cōflixere: quibus etiā victis, quatuor millia colonorū in prædijs equitum reliquerunt. Equites autē apud Chalcidenses vocabant locupletes. Horū quoscunq; ceperunt, vnā cum Boeotiorum captiuis vinctos in carcerem cōiecerunt, quos aliquanto pōst, binis mulctatos minis soluerunt, eorumq; quib̄ alligati fuerant, vincula in arce suspenderunt, q̄ ad meā vsque memoriam extabant, pendentia ē muris, à Medo ambustis, ē regione coenaculi ad occasum spectantis. Decimā quoque redemptionis cōsecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione:

Dorum in
Atticā ex-
peditiōes.

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus

Boeotūm populis Chalcidicaq̄ manu,

Damna rependerunt vinclis & carcere cæco,

Quorum hæc de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienses quidē aucti sunt. iuris autē æquabilitatē esse rem bonam, nō ex vno tantum, sed vndique perspicitur. Siquidem Athenienses quandiu tyrannis subiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præstantiores erant. Liberati verò tyrannis, multo oīm primi exitire. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebant, de industria peccasse, tanq̄ domino laborantes: at libertate parta, sibi ipsi quisq; rem gerere properabat. Et Athenienses quidē ita agebant. Thebani autem post hæc vlciscendi illos cupidi, sciscitatū ad deum miserunt. Quib̄ respondens Pythia, negabat per sese eos posse illos vlcisci, iubebatq; vt ad famæ celebritatem referentes rogarent proximos. Reuersis qui missi ad oraculum erant, ac responso exposito, Thebani illud nihili facientes, quod referebatur vt rogarent proximos, dicebant: Ergo proximè nos incolunt, Tanagræi Coronæique & Thespienses, qui nostri assiduè cōmilitones, alacri atque con cordi in partes animo bella nobiscū tolerant. Quid hos rogari oportet? nunquid potius hoc non habendum pro oraculo. Hæc illis ratiocinātibus, quidam re audita, inquit: Ego quid sibi velit oraculum, videor mihi intelligere. Asopi duæ filiæ fuisse traduntur, Thebe & Ægina: quæ quoniā sorores sunt, opinor deum respondere nobis, vt Æginetas rogemus, qui vicē nostrā vlciscantur. Thebani, quoniā nulla quàm hæc visa est dicti potior sententia, protinus misere ad Æginetas orandos auxilia, tanquam proximos ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum eis Æacidis. Societate Æacidarum freti Thebani, cū laceffissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnæ, iterum auxilia virorum remissis Æacidis orauerunt. Quorum prece moti Æginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum pristinarum inimicitiarū, quæ eis cum Atheniensibus erant memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam cū Athenienses Boeotijs imminerent, ipsi longis nauibus in Atticam traiecti, cū alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Atheniensibus afferentes. Inimicitia autem, quas Æginetæ aduersus Athenienses habebant, ex hoc initio extiterunt: Epidaurij, cū sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicū cōsuluere oraculū. Quibus Pythia iussit, vt Damia & Auxesia simulacra erigerent: & postquā erexissent, melius secum

Athenien-
sium præ-
stantia.
Thebanis
oraculum
redditum.

Asopus.

Aegineta-
rum odia
in Atheni-
enses.
Damia &
Auxesia si-
mulacra.
Olea tan-
tum Athe-
nis esse di-
cebantur.
Simulacra
ex oleis.

Chori mu-
lierum Ae-
ginetarū.

Athenien-
ses Aeginā
ad repeten-
da simula-
cra missi.

Mutua A-
thenienfi-
um carceres.

Vxores
maritos
repetentes.

Doricum
vestimen-
tum.
Corinthia
vestis.

actum iri. Sciscitantibusq; Epidaurijs, vtrum ex ere facerent illa, an ex lapide: respon-
dit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino, olea tamen, nō oleastri. Rogabāt igit
Epidaurij Athenienses, sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas illas sacer-
rimas esse existimarent. Fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis, illa tempestate
oleas fuisse. Athenienses se verò dixerunt concessuros, hac duntaxat lege, si quotan-
nis illi sacra Mineruæ urbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij
quæ rogabant impetraverunt, & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terraq;
sua fructū eis ferente, quod conuenerāt, Atheniensibus persoluebant. Eo tēpore atq;
superiori, Aeginetæ Epidaurijs parebant tū in alijs, tū verò in litibz, quas Aeginetæ in-
ter se vel actores, vel rei illuc se cōferentes agebāt. Verūm ex eo tēpore fabricatis na-
uib. nullo cōsilio vsi, ab Epidaurijs descuerūt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cū alias
clades inferebant, tum simulacra Damia & Auxesia surripuerunt: eaque asportata,
in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomē est Oea, viginti fermē pcul
ab vrbe stadijs. Hoc in loco illis erectis, supplicabāt sacrificijs atque iocabundis cho-
ris mulierum, denis viris vtrique deorum assignatis, qui choris pesserent. Nā chori ne-
minē virūm nuncupabāt, sed indigenas foeminas: q̄ ceremoniæ apud ipsos quoque
Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fuerant pacti Atheniēsis, nō
soluebant: cuius rei cū à nuncijs Atheniensium admonerent, reddidēre rationem
cur iniurij nō essent: Se enim quādiu apud se statuas habuissent, quod cōuentū erat
exoluisse, eisdē iam viduatos nō debere exoluere, sed Aeginetas, qui illas haberent, à
quibus id exigi iuebant. Ad eas repetēdas Aeginā Athenienses misēre. Aeginetæ ne-
gare quicquā negocij esse cum Atheniensibus. Post repetita simulacra, Athenienses
aiunt triremem missam publicē cum ciuibz quibusdā: qui Aeginam cū venissent,
simulacra, tanquā è suis lignis facta, conati fuerint suis sedibus emoliri vt asportarēt.
Cumq; eo pacto eis potiri nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dū
trahunt, tonitruum, & cum tonitruo terræmotū extitisse: eaque de re illos remiges,
qui trahebāt simulacra, ab his in amentia esse cōuersos: & hoc morbo sese tanquā ho-
stes mutuò trucidasse, donec vnus ex oībz relictus est, qui ad Phalerū se recepit. A-
thenienses ita rem gestā esse memorant. Aeginetæ negant illos vnā cum naui venis-
se. Facile enim se vnā nauim, atque adeò cōplurisculas, etiā si sibi nullæ fuissent naues,
fuisse ppulsaturos: sed cū cōpluribus in ipsorū terrā inuasisse, se verò cessisse, nec pu-
gna nauali cōtendere voluisse: qui tñ planū facere nequeunt, an quia impares se esse
ad pugnandū agnoscerent, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fece-
runt: Atheniēses quoque, quoniā nulli propugnatores obstarēt, egressos è nauib. ad
simulacra se cōuertisse: & cū ea è suis vestigijs amoliri nequirent, ita circumdatis resti-
bus trahere conatos, donec tracta simulacra hoc quod iam dicā fecerint, id quod mi-
hi verisimile non fit. Aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore
semper genu nixa per mansisse: Et hæc quidē Athenienses fecisse. Se verò, q̄ audirent
sibi bellū ab Atheniensib. illatum iri, pparasse Argiuos, vt sibi aduersus Atheniēses in
Aeginā digressi adessent auxilio: eosq; cū latuissent hostē in traijciendo ex Epidau-
ro in insulā, in Atheniēses, qui nihil pscissent, cū nauib. disclusos irruisse: & interea to-
nitruū ipsis terræmotumq; extitisse. Hæc ab Argiuis Aeginetisque cōmemorant.
Atheniēses quoque cōfitemē, vnū oīnō è suis incolumē in Atticā reuertisse. Ceterū
Argiui dicunt profligato ab ipsis Attico exercitu, vnum ex eis superstitem fuisse. At
Atheniēses diuinitūs pfligatum fuisse exercitū perhibēt, sed ita vt ne ille quidē vnus
superfuerit, qn perierit in hūc modū: Cū Athenas se recepisset, cladēque renūciaf-
set, vxores eorū q̄ aduersus Aeginā pfecti fuerāt, indignē ferētes vnum ex oībz esse
reducē, circūfusas hoīem p̄hendisse, ac fibulis vestimentorū pupugisse, percōtātes sin-
gulas, vbi suis vir esset, atque hoc modo hunc fuisse cōfectum. Idq; factū mulierū,
visum esse Atheniēsis. ipsā clade tristius. In quas cū alia ratiōe aiaduerrere nō possēt,
vestē illarū in Iadē mutauerūt. nā antea Doridē vestē gerebāt Atticæ foeminae, simili
mā Corinthiæ. Itaque mutauerūt in lineā, ne fibulis vterēt, quanq̄ reuera si rōne vta

mur, nō las olim vestis fuit, sed Caira, qm̄ oīs prisca vestis foeminarū Græcarū eadem erat q̄ nūc, quā Doridē appellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idē adhuc factitāt, apud quorū vtroq; mos est fibulas faciēdi fescuplas q̄ tunc mēsurā cōsueuerat: quas p̄cipuæ foeminæ eorū tēplis deorū cōsecrare solent, neq; aliud quicquā Atticum illuc afferre, neq; fictilia, sed ex ollis eius loci in posterum ibi potare. Eoq; cōtentionis p̄cessēre Argiuæ atque Æginetæ mulieres cū Atticis, vt ad meā vsque ætatē fibulas gestauerint, q̄ antea grādiore. Odiorum principiū Æginetarū in Atheniēsēs hoc, quē admodū cōmemoratum est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ, memoriā retinentes Æginetæ, libēter Thebanorū rogatu auxiliū tulēre Bœotijs: Qui cū maritima Atticæ vastarent, Atheniēsēsq; aduersus Æginā expeditionē inirent, aduenit ē Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædēdis triginta annos abstinerent, tricesimo anno cū fa- num Æaco dicassent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votū eis re successura. Sin bellum cōtinuō inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, sed ad extremū illos subigerent. Hoc oraculum ad se Atheniēsēs allatū vbi audiēre, eatenus ei obtēperandum censuerunt, vt Æaco sanū dicarent, quod nunc in foro ex-structū visitur: sed triginta annos nō tulerint, cū audissent bello superfedendū esse aduersus Æginetas, a q̄b; tñ indigna passi fuissent. Sed eis ad vlciscendū se parātib;, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonij, audito com- mēto Alcæxonidarum erga Pythiā, & q̄ egisset Pythiā in ipse s atq; Pisistratidas, du- plicem se iacturā fecisse animaduertebāt: q̄ & suos hospites tñ patriā eiecissent, & nul- la sibi ex hoc facto grā ab Atheniēsib; habere. Præterea oraculis vrgebant, denun- ciantibus multa ipsis & indigna ex Atheniēsib; futura, quorum antehac securi fuiss- sent, p̄sertim ex eo, quod a Cleomene Spartā reuerso didicerāt. Etenim Cleomenes po- titus est ex arce Atheniēsīū oraculis, q̄ a Pisistratidis prius possessa, cū expellerent, relicta fuerāt in tēplo. Ea Lacedæmonij vbi per Cleomenē accepēre, & animaduerte- rūt Atheniēsēs augescētes, nec ad ipsis obtēperādū vllō modo esse animatos: p̄terea genus Atticū quod sub tyrānis fuisset infirmū, & ad parendū prōptum, nunc parta li- bertate ipsis par existeret: hæc oīa cōsiderantes, accersierunt Hippīā Pisistrati a Sigeo Hellepōti, quō Pisistratidē cōfugerāt. Postquā Hippias accersitus adfuit, accitis etiā aliorū sociorū nuncijs, ita Spartiatæ apud eos verba fecēre: Agnoscimus viri socij nos haud rectē egisse, q̄ emētitis oraculis inducti, viros qui erāt nostri in primis hospites, quiq; in aīm inducebāt p̄bere nobis Athenas obnoxias, ē patria eiecimus. Et cū hæc fecerimus, tñ ingrato populo urbē tradidimus: qui posteaq; p̄ nos liberatus est, nos, pariter ac regē nrm̄ per dedecus detrimentumq; eiecit: & gloriā adeptus crescit. Ita- que didicerunt hoc ab eis maximē eorū finitimi Bœotij atq; Chalcidēsēs: fortassis etiā alius quis idē discet, si peccauerit. Quare, quoniā in illis agendis peccauimus, nūc demus operā, vt illuc vnā vobiscum euntes, supplicium de illis sumamus. Hac em̄ de causa Hippīā & vos ē sua quosque vrbe accersimus, vt publico cōsensu & cōmuni ex-ercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei quæ abstulimus: Hæc Spartiatæ. Quæ cū alij socij nō probarent, cumq; silentium agerent, Corinthius Soficles ita locu- tus est: Iā cælum sub terra, ac terra superior cælo erit, hoīesq; domiciliū in mari ha- bebunt, & pisces ibi habitabunt, vbi antea habitauerunt hoīes, postq̄ vos Lacedæmonij rebus pub. eueris, tyrānides in vrbes introducere conamini: quo nihil est in reb. hu- manis neq; iniustius, neq; magis mortiferū. Quod si bonū vobis videt̄ ciuitates subef- se tyrānidi, ipsi vobis p̄cipes tyrānū cōstituite: atq; ita, vt alijs cōstituatis operā da- te. Nūc ipsi tyrānorū expertes, & ne id in Sparta cōtingat vehemētissimē cauētes, hoc in socios studetis efficere, q̄ si essetis vt nos sumus experti, meliorē (quā nunc facitis) de hac re diceretis sententiam. Nam Corinthiorum reipub. status hic fuit: Erat apud eos paucorum regimen, & hi qui Bacchiadæ vocantur, urbem incolebāt, vltro citro- que inter sese matrimonia contrahentes. Horum vni nomine Amphioni nata est fi- lia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarum ducere vole- bat,

Caira ve-
tis.Æginetæ
rum in A-
theniēsēs
odiorum
principiū.Æaci fa-
num.Hippias æ-
ceritur a
Lacedæmo-
nijs.Soficlis or-
ratio.Tyrānidis
incommo-
da.Amphion,
Labda,

bat, duxit Eetion Echecratis filius, natu Petreus, sed oriundus à Lapithe ac Cēnide. Qui cum neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, missus est Delphos, ad cōsultandum de prole. Eum introeuntem statim Pythia his versibus compellauit:

Oraculum
Corinthijs.

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.
Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos
Qui cadet in ciues, emendabitque Corinthum.

Hoc oraculū quod Eetioni redditū est, eodē tēdebat, quod alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum, quā hoc renunciatum est, in hæc verba:

Concipit in Petris aquila enixura leonem
Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.
Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,
Qui colitis pulchram Pallenē, altamque Corinthum.

Labda
filius.

Id oraculū cum ad eā diē fuisset indeprehensum, simul atque ex hoc Eetionis paruit, eodē vtrunq; pertinere, silentio suppressere, aīo futurū Eetionis filiū extinguēdi. Et vt primū mulier enixa est, miserunt ē suo numero decē viros ad tribū, in qua habitabat Eetion, q puerū extinguerēt. Illi postq Petrā peruenēre, & ad Eetionis atriū accessere, puerū petunt. Labda cur venissē ignara, paternæque beneuolētiæ causā venisse eos rata, affert filiū, & in vnus eorū manum porrigit. Erat autē inter viā cōstitutum, vt qui primus eorū puerum cepisset, is humi illū allideret. Verū diuina quadā fortuna, puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. Quā rē illi cōsiderāti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps p manus traditus infans, per oēs decē transijt: ac nemine interimere volēte, rursus matri est redditus. Illi egressi, atque ante ianuā stantes, alius alium incusabant, castigabantque, sed primū præcipuē, qui ex cōuento nō fecisset, donec interiecto tēporis spacio placitū est, vt rursus introgressi, oēs fierent participes cædis, sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciē. Nam Labda stans pro foribus, hæc oīa exaudiebat. Eoque metuens, ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerū intimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuluit, qui locus visus est minimē inuestigabilis, cum sciret illos, si redirent ad inuestigandum puerum, oīa scrutaturos, vt & cōrigit. Nā introgressis & scrutantibus, vbi nō apparuit, visum est eis abundū, atque iis à quibus missi essent dicendum, se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse, atque ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositū est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod deuitauerat in cypselā, id est, mensura frumentaria. Vbi in virilem adoleuit ætatem, cōsultenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quod frater, Corinthum aggressus occupauit. Oraculum autem hoc erat:

Cypselus
vnde ap-
pellatus.

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ædes
Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi
Ipse, & eo gnati, sed nulli deinde nepotes.

Periander.
Thrasylu-
lus.

Spica-
rum detrū-
catio.

Simile est
apud Liui-
um de pa-
uperum
decusioe.

Et oraculum qdē hoc erat. Cypselus verò tyrānide potitus, talis extitit, vt Corinthiorū multos exegerit: multos pecunia, lōgē plurimos aīa priuauerit. Cui cum triginta regnasset annos, bene vita defuncto successit in tyrānide filius Periander, q inter initia mitius agebat q pater: sed vbi per nuncios cōsuetudinē habuit cū Thrasibulo, Miletī tyrāno, multo magis q pater cruetus effectus est. Misso em̄ pcone, Thrasybulo interrogauit, qua ratiōe ipse rebus tutius cōstitutis, ciuitatē pulcherrimē gubernaret. Thrasybulus, eo q à Periandro missus erat, extra oppidū educō, ingressus est rus quoddā satū: & vnā cū nuncio segetē interambulās, sciscitabā hōiēm de suo aduentu ē Corintho, detruncās atque abijciens, vt quanque videbat spicā inter alias exstantem, donec segetem formosissimā atque dēssimā hunc in modum corrumpit, prædiumque illud peruagatus, nullo verbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthū præco, auīdo pceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulo, mirari, quod se ad virum vesanum Periander misisset, & sua ipsius destruentem, expo-

exponitq; q̄ ex Thraſybulō vidiffet. Periander id Thraſybuli factum intelligens, atq; interpretans ſibi ab illo præceptum, vt eminentiſſimos quoſq; popularium interime-
ret, tunc verò oēm in ciues ſeuitiā exercuit, interficiendo ac perſequēdo, cōſummās
id quod à Cypſelo fuerat omiſſum: adeò quidē, vt vno die vniuerſas mulieres Corin-
thias exuerit, propter Meliſſam vxorem ſuā. Nā cū ad Theſprotos, q̄ ſunt ad flumē
Acherontē, miſiſſent nuncios, ſciſcitatū mortuorum oraculum de hoſpitis depoſito,
Meliſſa apparēs negauit ſe indicaturā aut dicturā, vbīnā depoſitum eſſet collocatum,
qm̄ ipſa algeret, quia nuda eſſet. Nihil em̄ ſibi p̄deſſe veſtes cum quibus ſepulta fuiſ-
ſet, vtpote nō cōcrematas. Cuius rei, quod vera loquerēt, teſtimōnio foret quod Pe-
riāder in frigidū furnū panes ingeſſiſſet. Hæc Periādro renunciata, ob illud argumen-
tū fidē fecēre, q̄ ipſe cum Meliſſa q̄uis defuncta coierat. Itaq; ſtatim poſt eum nunci-
um p̄pconē edixit, vt oēs Corinthiæ mulieres ad Iunonis tēplum p̄dirēt. Eò tanq̄
ad diē feſtum, q̄ ornatiffimē poterant cū iſſent mulieres, ille diſpoſitis clam ſatelli-
tibus, eas oēs ſine diſcrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atq; eas veſtes ad fo-
ueā cōportatas Meliſſam precādo cremauit. Hæc vbi fecit, & nuncios iterū eoſdē mi-
ſit, tunc ei Meliſſæ idolū, hoc eſt, inanis imago, expoſuit, vbīnā depoſitū hoſpitis col-
locāſſet. Talis eſt tyrannis, Lacedæmonij, & tale opus. Eoque nos Corinthios cū ma-
gna admiratio cepit, ſimul atque vidimus vos accerſiſſe Hippia: tū verò maior nunc
dū iſta dicitis. Propterea deos Græcorum inuocatos teſtamur apud vos, ne velitis ty-
rānides in ciuitatib; cōſtituere, quas nō exſtinguitis, ſed excitatis præter æquitatē, dū
Hippia reducitis, in quo ſcitote Corinthios vobis nō aſſenſuros: Hæc Soſicles Corin-
thiorū legat. Quin excipies Hippias, eoſdē quos ille deos inuocādo dixit, cum cæte-
ros, tū præcipue Corinthios deſideraturos Piſiſtratis, dū veniſſent dies qb; expiare
ſe ab Athenieſib; nequirēt. Haſtenus rñdit Hippias, qm̄ oracula illa ipſe præ ceteris
notā haberet. Cæteri ſocij, q̄ antea ſilentiū tenuerant, audito Soſicle, liberius pro ſe
q;ſq; in vocē erūpētes, accedere ſentētiæ Corinthiorū, obteſtariq; Lacedæmonios,
ne qd agerēt noui aduerſus Græcā ciuitatē. Ita ab ea re ceſſatū eſt. Hippias illinc p̄-
fectus, offerēte ei Amynta Macedone Anthemūtē, & Theſſalis Iolcō, neutrū accipe-
re voluit, ſed ruſſus ad Sigeū cōceſſit, quod armis Piſiſtratus à Mitylenæis eripuerat.
Eoque capto, tyrānū ibi cōſtituit Hegēſiſtratū filiū, nothū ex muliere Argia, qui tñ,
q̄ à Piſiſtrato acceperat, nō tenuit ſine prælio. Nā dū inter Mitylenæos ac Athenieſes
pugnatū eſt, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo p̄deuntes, hos repetētes regionē,
illos reſellētes hac ratione, q̄ dicerent nihilo plus iuris eſſe Æolib; in agrū Ilienſem,
q̄ ſibi ac cæteris Græcis, qui Menelao in raptu Helenes operā nauaſſent. His aſſidue
bellātib; cū alia in p̄lijs geſta ſunt, tū illud, quod Alcæus poëta in prælio, quod col-
latis ſignis gerebat, vincētib; Athenieſib; ipſe quidē fugæ ſe mādans euasiſt: ſed armis
eius potiti ſunt Athenieſes, q̄ apud tēplum Mineræ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc
rem Alcæus carmini mandās, in Mitylenē repoſuit, indicans Menalippo ſodali ſuā ca-
lamitatē. Mitylenæos tñ atque Athenieſes reduxit in gratiā Periāder Cypſeli, qui de-
lectus arbiter, ita eos recōciliauit, vt vtrique ea colerent q̄ haberēt. Atque hoc modo
Sigeum factum eſt Athenieſium. Hippias, poſteaquā Lacedæmone in Aſiā abiit, cum
cū agitabat inſimulādo Athenieſes apud Artaphernē: atque oēm operā dādo, vt A-
thenæ in illius ac Darij venirēt poteſtatē. Quæ agitantē Hippia cū accepiſſent A-
thenieſes, mittunt Sardis nuncios, ad diſſuadendum Perſis fidē habere exulibus A-
thenieſibus. Sed Artaphernes iubere, Athenieſes (ſi ſalui eſſe vellent) ruſſus Hip-
piā reciperent. Athenieſes eā cōditionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarum ho-
ſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atque ita animati ſunt Athenieſes eam con-
ditionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæ-
monio reiectus è Sparta, Athenas venit. Nam ea vrbs inter cæteras præpollebat. Ad
quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quæ in Sparta commemorauit de cō-
modis q̄ eſſent in Aſia, deq; Perſico bello, quod neque ſcutum neque lanceā in vſu
habe-

Episto-
la Thraſybu-
li ad Periā-
dru extat
apud Dio.
Laertium
in primo.
Meliſſa.

In frigidū
furnū pa-
nes inge-
rere.
Periander
cū defun-
cta concu-
buit.
Corinthiæ
mulieres
denudatæ.
Hippiæ re-
ſpoſum &
reditus.

Sigeum.
Amyntas.
Hegēſitra-
tus.
Ilienſis
ager.

Alcæus
poëta.
Menalip-
pus Alcæi
ſodalis.
Athenien-
ſes nuncij
ad Artaphernem.
Artapher-
nis ad A-
thenieſes
reſponſio.

Perſarum
bellica ar-
ma.

haberent, facilesq; essent ad capiendum: Hęc ille referens, illa quoq; addebat, Milesios esse Atheniensium colonos, quos æquum esset ab eis liberari, qui multum pollerent. Deniq; nihil nō pollicebatur, omnibus precibus obsecrans, quod tātopere cupiebat; donec eos induxit. Multos em̄ permouere facilius videt̄ esse, quam vnū: quando ille vnum Cleomenem Lacedæmonium permouere non potuit: Atheniesium 30. millia potuit. Itaq; Athenienses persuasi, decreuēre viginti naves Ionib. auxilio mittendas, Melanthio illis p̄fecto, viro inter populares omni in re sp̄c̄tato. Hęc classis initiū malorū extitit Græcis pariter & Barbaris. Ante eius egressum Aristagoras reuectus Miletū, excogitauit consilium, quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturū: quāquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam adferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flumine Strymone erant in captiuitatem abducti à Megabyzo, locum atque vicum per sese incolentes: ad quos vt peruenit nuncius, ita verba fecit: Viri Pæones, misit me Aristagoras Miletī tyrannus, ad ostēdendā vobis (si obtemperare velitis) salutem. Nunc em̄ cuncta Ionia ab rege deficit, eademq; vobis p̄stat facultatē salutis parandę ad patriam nostrā: p̄ vos quidē vsq; ad mare, deinceps nobis iam curę erit. His auditis, Pæones magnā sanē voluptatē acceperunt: sumptisque liberis atq; vxoribus, ad mare fuga se p̄ripuerūt: nōnulli eorū præ metu illic remanserunt. Vbi ad mare peruenēre, illinc in Chiū transmissēre. Quo postq; applicuēre, eorum vestigia insēcutus adfuit ingens equitatus Persarū: & q̄a eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos, vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbū transportati, mox à Lesbijis in Doriscum, vnde terrestri itinere se in Pæoniam receperunt. Post hęc ad Aristagoram Athenienses viginti cum nauib. venēre, ducentes vnā quinque triremes Erethriorū: qui non Atheniensīū gratia commilitiū præstabant, sed debitā ipsis Milesijs gratiam reddebant. Nam Milesij aliquando pro Erethrijs in bello Chalcidensi operam suā p̄stiterāt, cū Samij cōtra Erethrios atq; Milesios Chalcidensib. opē ferrēt. Aristagoras, vbi illi atq; alij socij adfuēre, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Miletī remanens, præfectis ducib. Milesiorum fratre suo Charopino, cæterorū ciuiū Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenēre Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, q̄ est agri Ephesij, ipsi cum ingenti manu sumptis viæ ducibus Ephesijs, ad superiora tēdebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo Sardis adueniunt, easq; occurrēte nemine capiunt, omniaq; eius vr̄bis loca, præter arcem, q̄ Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: quæ res fuit impedimento, quō minus qui ingressi erant vr̄bem, diriperent. Erant Sardibus domus pleærq; arundinaceæ, sed quę lateritię, tamen ex arundinib. lacunaria habebant. Harum vnā quidam ē militibus cum incendiisset, repentē ignis ē domo in domū elapsus, totā vr̄bem absumpsit. Ardente vr̄be, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunq; in vr̄be erant, vndique circūuenti, ex vr̄be in forum confluunt: & ad amnē Pactolū, q̄ in medium forū interfluēs æramenta auri ē Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscet̄, & ille mari. Ad hunc amnem, & ad hoc forū cōglobati Lydi pariter & Persæ, sese defendere cogebar̄. Iones vidētes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuīam ferentes, metu percussī, ad montē, qui dicitur Tmolus, sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnā templū Cybeles indigenę deę: Cuius p̄textu postea Persę, templa quę in Græcia erant, cremauerūt. Hoc vbi Persæ, qui intra Halim domicilia habebant, rescuerūt, tunc verō ad ferendā Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardib. Iones iam illinc p̄fectos, eadem viā insēcuti comperiunt Ephesi: cōgressique cū illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multosq; occidunt, & in his cū alios illustres viros, tum Eualcidē Erethriorum ducem, qui donatus laurea in certaminib. fuerat, & à Simonide Ceio maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasēre, per vr̄bes fuēre dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem post hęc

hec desertis, prorsus Ionibus, etsi per nuncios Aristagoræ magnopere rogabant, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tñ qm̄ illa aduersus Dariū egerant, nihilò segnius bellum aduersus regem parabant: Helleſpōtūq; inuecti, Byzantium ac cæteras circa vrbes in suā potestātē redegerunt. Inde euecti magnā Cariae partē in belli societātē ascuerunt. Nā Caunus, q̄ prius societātē facere recusaue-
rat, vbi Sardis cōflagrarunt, & ipsa Ionib⁹ accessit. Præterea Cyprij oēs vltro exceptis
Amathusijs. Defecerunt aut Cyprij à Medis in hunc modū: Erat Onesilus qdā Gor-
gi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherſis filius, Siromi nepos, Euclithontis
pronepos. hic vir, cum sæpenumerò antea Gorgum sollicitasset ad rebellādū ab rege,
tunc audiens Ionas rebellasse, vehemētius vrgerē hominē institit. In quo quia nihil
proficiebat obseruato tēpore, dum Gorgus oppidum egredere, vnā cum suis militi-
bus eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos trāsſugit. Eo potitus One-
silus, oib⁹ Cyprij v̄t rebellaret suadebat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare ab-
nuētes obsidione circūdedit. Dū hic Amathuntē obsidet, Darius, vt ei nūciatū est
Sardis captas incēsasq; ab Atheniēſib. atq; Ionib⁹. & huius cōparādæ classis atque rei
cōtexendæ fuisse auctorē Aristagorā Mileſiū, fertur cum primū hęc audiuit, dixisse
Iones nihil fecisse: p̄bē ſciēs, nō fuisse illos p̄ cōtēptu sui rebellaturos: deinde inter-
rogasse quīnā essent Atheniēſes. Id cum audisset, tum arcū poposcisse, eo sumpto ſa-
gittā impositā in cælū excussisse: & ea in aērē excussa dixisse, ō Iupiter, cōtingat mihi
vt Atheniēſes vlciscar. Atque hæc locutus, cuidā famulorum p̄cepisse, vt sibi semper
apposita coena, ter diceret: Here, memēto Atheniēſium. Et cum hoc præcepisset, ac-
cito ad suū cōspectū Histio Milesio, quē ipse diu distinuerat, ita eū fuisse allocutum:
Audio Histiaē, p̄curatorē tuū, cui tu Miletum demādasti, nouas aduersum me res ef-
ſe molitum. Viris em̄ ex altera cōtinente persuasit, vt Iones sequerent, qui mihi com-
missorum poenas dabunt, eosque induxit ad me Sardib⁹ priuandum. Nū igit vident
hęc tibi bene habere? Quorum quidnā sine tuis cōsilijs actum est? Proinde vidē ne
rursus teipsum in culpā inducas. Ad hæc Histiaeus: Quodnā, inquit, rex protulisti ver-
bum? Mene cōsulere rem, q̄ tibi sit tantum tantulūmve molestiæ allatura? Quid mihi
querens ista facerē? aut cuius rei indigēs, cui oīa adsunt q̄ tibi, quē tu oīm cōsiliorū
tuorum cōmunionē dignaris? Quod si istud quod ais, egit p̄curator meus, sic habe-
to, id eum fecisse suo cōsilio. Principiō rationē istā nō admitto, Milesios ac meum p̄-
curatorē quippiā rerum nouarū fecisse aduersus statum tuum. Si quid tamen huius-
modi faciunt, & tu vera audisti, rex, intellige quid rei egeris, quod me à mari ablegan-
dum putasti. Nā Iones id agere aggressi sunt, postq̄ ego ex ipsorū cōspectu sum amo-
tus, cuius aggrediendi iampridē libidine tenebant. Quod si ego in Ioniā fuisset, nul-
la profectò se ciuitas cōmouisset. Proinde nunc properē dimitte me, vt in Ioniā con-
tendā, illic oīa negōciā tibi in integrum restitutus: & hunc Mileti procuratorē, ha-
rum rerum machinatorē, in tuā potestātē redactus. Hęc cum ex animi tui sentētia
cōfecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc vestem, qua indutus in
Ioniam descendā, q̄ Sardiniam insulā maximā tibi tributariā reddidero. Hęc Hi-
stiaeus fallendi gratia dicebat. Quibus persuasus Darius, hoīem dimisit, præcipiens, vt
posteaquam ea q̄ sponderat præstitisset, ad se Susā reuerteretur. Dum nūcius de
Sardib⁹ ad regem venit, Dariusque illam rem arcū fecit, & Histium est allocutus, Hi-
stiaeusque ab eo dimissus, ad mare se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta
sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidenti nūcius affertur, Artybium virum
inter Persas eximium cum magna vi Persarū cursū tenere in Cyprum. Quo acce-
pto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in
deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Et cum Cyprum te-
nuissent, Persæ eodem ē Cilicia traiecerunt, terrestrique itinere Salaminem conten-
derunt, Phœnicibus classe circumeuntibus promontorium, quæ clauēs Cypri vocā-
tur. His ea facientibus, Cyprij tyranni cōuocatis Ionum ducibus dixere: Viri Iones,

Cyprij.
Onesilus:
Gorgus.Onesili dō
lus.Sagitta ad
Iouem ex-
cussa.
Memine-
ris Atheni-
ensium.
Darius Hi-
stio.Histiaeus
ad Dariū.Callida ad
fallēdum
regem ora-
tio.Histiaei abi-
tio.

Artybius.

Clauēs
Cypri:

O vobis

Cypriorū
oratio.

Ioniarū
concilium.

Artybij
equus.

καταργα-
ζεισθαι

Artybij
cædes.
Curienſes.
Onesili
mors.
Aristocy-
prus.
Philocy-
prus.
Onesili
caput.

Soli vrbs.

Cyprij in
ſeruitutē
reducti.

Dardanus
vrbs ca-
pta.

vobis nos Cyprij optationē damus cum vtris dimicare velitis, cum Persis, an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cum Persis acie configere, iam tempus est e nauibus egrediendi, & in acie standi, vt nos vestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus. Sin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite: quoniam alterutrum opus est eligatis, vt quantum in nobis situm est, Ionia atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones: Commune, inquiunt, Ioniarū concilium nos misit ad mare tutandum, non ad naues tradendas, quo ipsi cum Persis in terra configeremus. Itaque quidem vbi collocati fuimus, vt operā naueniū enitemur. Vos verò debetis, qualia ab imperatibus Medis passi estis reminiscere, viros egregios vos ostendere. Hæc Iones rēderunt. Post hæc Persis in caput Salaminium tendētibz, Cyprij reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios: aduersus Persas optimum quenque Salaminiorum ac Soliensium, aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus vltro constitit. Insidebat Artybius equo, in armatum erigere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitē suum (erat enim ei satelles sanē quā peritus rei bellicæ, & alioq solertiæ plenus:) Audio, inquit, Artybij equum edoctum se erigere, & pedibus simul atque ore eum in quem agitur rem gerere: proinde tu properē inita rōne dicito, vtrum malis obseruare, equum ne tibi ferendum, an ipsum Artybium: Ad quem seruus: Ego verò inquit, rex paratus sum & vtrūque & alterutrum, & oīnō quicquid imperaueris, facere. Promā tñ quod rebus tuis esse conducibilius sentiam, regem ac ducem oportere cum rege ac duce certare. Siue enim talem occidas, decori tibi fore: siue à tali, q absit, occidaris, quod secundum est, dimidium mali esse: hos verò tanulos cum famulis hostium debere configere. Nam quod ad equum attinet, non est causa cur eius artificium extimescas. Recipio enim tibi eum posthac aduersus neminem se erecturū. Hęc illo locuto, mox exercitus conflixere, terrestres naualesque. Et classe quidem Iones eo die strenuē pugnātes superauere Phœnices. Samiorum tñ precipua virtus extitit. In terra vbi cōcursum est dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi Artybius equo cui insidebat, in Onesilum inuectus est, Onesilus, vt conuenerat cum satellite, ipse inuadentem Artybium ferit: eius satelles equi sublatos pedes in Onesili scutum iactantis falce percussos abscidit. Quo ietu Artybius Persarum imperator illic vnā cum equo corruit. Cæteris pugnando occupatis, Stefenor Curij tyrānus, nō parū circa se copiarum habens, prodidit socios Curienſes. Hi Argiorū coloni dicuntur esse. Post horum proditionem, statim Salaminij, qui curribz vehebant, idem fecere. Quo ex facto Persæ Cyprij superiores extitere. Mōrum acie in fugam versā, cum alij multi occubuere, tum verò Onesilus Chersis, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Aristocyprus Philocypri filius, eius inquam Philocypri, quem Solon Atheniensis Cyprum protectus inter tyrannos maximē versibus celebravit. Onesili caput Amathusij, qm ipsos obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum cum iam exinanitum esset, ingressum apud examen fauo referſit. Ea de re oraculum Amathusij (nam oraculum consulere) redditum est, vt depositum caput humarent, Onesiloque quotannis tanquam heroi sacrificarent. Hoc facientibus melius cum eis actum iri. Quod Amathusij ad meam vsq; memoriam faciebant. Iones & alij, qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cypri vrbes obsessas, præter Salaminem, eam autem Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerunt. vrbiū Cypriarum diutissimē obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quā obsidere cœperunt, circum suffosso muro expugnauerunt. Ita Cyprij cum annum liberi fuissent, denuō in ſeruitutem sunt reducti. Ac Dauris, qui filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeasque & Oranes, atque alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habentes, persecuti eos Iones, qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquam in naues repulerunt prælio victos, dehinc inter se partiti sunt vrbes quas expugnarent. Dauris quidem conuersus ad vrbes

vrbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanum, cepit Abydum & Percotem, Lampſacum & Pæſon, ſingulas diebus ſingulis. Cui à Pæſo ad urbem Parion contendenti nūc
 eius adfertur, Cares cum Ionibus ſentientes, à Perſis deſeciſſe. Igitur conuerſo itinere ex Hellesponto, aduerſus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius
 aduentu certiores facti Cares, ad columnas (quæ albæ dicuntur) conueniunt, atque
 ad amnem Marſyam, qui ex Hydriadæ regione deſluit in Mæandrum. Ibi coactis Caribus, multæ ſunt à multis dictæ ſententiæ: ſed optima omnium meo iudicio à Pixodo-
 ra Mauſoli filio Cindyenſi, qui Syenneciſ Cilicum regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc ſententia dicta eſt, vt tranſmiſſo Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoſte congregerentur, vt ſublata ſpe retrò fugiendi, atq; ibidem manere coacti, redderentur meliores q̃ natura eſſent. Verū hæc ſententia nō perticit, ſed illa, vt Perſis potius à tergo Mæander eſſet, vt ſi Perſæ fugā facientes euaderent, in flumen incidentes abire non poſſent. Poſt hæc cūm aſſent Perſæ, ac Mæandrum tranſiſſent, ibi ſuper amnem Marſyam Cares prælium conſeruere cum Perſis acre atque diuturnum. Ab poſtremum multitudine hoſtium terga vertunt. Quo in prælio Perſarum cecidère duo millia, Carum decem millia. Ex quibus qui effugerunt ad Labradem, in Iouis militaris templum ſe receperunt, in magnum atque ſacrum lucum plantanorum. Sunt autē ex his (quos nouimus) Cares ſoli, qui Ioui militari hoſtias offerant. Huc Cares cūm ſe recepiſſent, de ſalute conſultabant, vtrum ſeſe Perſis dedere, an Aſiam pœnitus relinquere ſatius eſſet. De hac re conſultantibus ſubſideo venere Mileſij cum ſocijs. Ibi Cares immutata priori voluntate, rurfus ad bellum inſtaurandum animantur, & cum inuadentibus Perſis concurrunt: & cūm diutius quam prius dimicandum eſſet, fugantur multis cæſis, Mileſiorum præcipuè. Poſt acceptam calamitatem hanc Cares copijs reparatis repugnauerunt. Audientes enim vrbes ſuas inuaſum iri à Perſis, inſidias illis in via quæ in Mylaſſa fert collocauerunt, auctore Heraclide Ibanoleo Mylaſſenſi: In eas inſidias Perſæ noctu illapſi, obtruncati ſunt cum ducibus ſuis Dauriſe & Amorge & Siſamace, necnō Myrſe Gygis filio. Hunc in modum interiøre hi Perſæ. Hymeſes autē qui & ipſe erat ex inſequentibus Ionas, qui aduerſus Sardis militauerant, ad Propontidē cōuerſus cepit Cion ac Myſiā. Hac expugnata, audiēs Dauriſen relicto Hellesponto tendere aduerſus Cariam, omiſſa Propontide, in Hellespontum ducit exercitum, cepitq; Aeoles omnes qui oram Iliadem incolunt. Cepit item Gergithas, qui à priſcis Teucris relicti fuerant. Has gentes cūm cepiſſet Hymeſes, morbo deceſſit Troade, & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduerſus Ioniam confinēq; Æolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia verò Cumam. Quibus oppidis captis, Ariſtagoras Mileſius vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbaret Ioniam, & magna negocia confuſiſſet. Itaque cernēs hæc, vbi conſtitit ei rem effici nō poſſe, nec Dariū regem ſuperari, deſugiendo delibebat, conuocatisq; ſuæ factionis hominibus, conſulebat ſatius fore eis, ſi Mileto expellerentur, in ſeptentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Hedonum, q̃ Hiſtiæus à Dario donatus mœnibus ſtruxerat. Hæc Ariſtagoras percontabatur. Verū Hecataeus Hegelandri, ſcriptor, negabat coloniam alterutro deducendam, ſed ſi Mileto eiſcerent, mœnia in Lero inſula ædificanda, atque illic quieſcendum. Deinde illinc Miletum eſſe remeandum. Hoc conſulebat Hecataeus. Sed Ariſtagoras, cuius ſententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagoræ viro inter populares probato, procuratore Mileteti, ipſe ſumptis ſecum omnibus voluntarijs in Thraciam nauigauit, regionēq; obtinuit ad quam conceſſerat. Ex ea proſectus cūm urbem obſidet, tam ipſe quàm eius exercitus à Thracibus, tametiſi illic accepta fide excedere volētibus, interemptus eſt. Et Ariſtagoras quidem, qui Ioniam ad deſectionem induxerat, ita oppetiit.

Abydus
 Percotem
 Pæſus.
 Parion.
 Columnæ
 albæ.

Hydriat.
 Pixodotus
 Syenneciſ.

Carum cū
 Perſis con
 ſertum
 prælium.
 Lucus pla
 tanorum:
 Iouis mili
 taris tem
 plum.
 Mileſij &
 Cares fu
 gantur.

Heraclides
 Dauriſes
 Amorges
 Myrſes.
 Siſamaces

Gergithas
 Hymeſes
 obitus

Hecataeus
 Leros.

Pythagoras
 Mileteti
 procurator
 Ariſtagoras
 re mori.



Ristagoras quidem Ionice rebellionis auctor, ita oppetiit. Histiaus autem Mileti tyrannus, à Dario cōmeatum adeptus, Sardis venit. Eò cū venisset è Sulis, interrogatus ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei videretur, Iones ad rebellandum induxisse: cū negaret se id scire, quinimò mirari quod actum esset, tanq̃ eius rei prorsus ignarus, Artaphernes videns eum esse artificem, & rebellionis veritatem sciens, inquit: Histiaë, sic res hæc se habet. Hūc calcem tu quidem cōsuiisti, Aristagoras aut sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionē pertinens dixit: Quem Histiaus tanq̃ rei gnarum veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maximā in illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is cū in Chium transmisisset, à Chijs in vincula coniectus est, exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res novas moliendas. Sed vbi omnem cognouere rationem, quod regi hostis esset, hominem soluerunt. Ibi interrogatus Histiaus ab Ionibus, cur ita promptè vt à rege deficeret Aristagoræ delegasset, & tanta clade Iones affecisset: veram causam non admodum aperuit, sed dixit, se regem Darium cōstituisse, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniā trāsferre, & Ionas in Phœnicen, & hac causā literas se misisse. Cumque hæc non omnino rex cōstituisset, ipse Ionas terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secū antea de rebellionē collocutos, quas literas fecit per nuncium quendam Hermippū Artaniteum. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni. Ille omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiaus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histiaum responderentur, sibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit, & Sardibus quidem tumultus extitit. Histiaus autem hac spe lapsus, exoratis Chijs Miletum reductus est: sed Milesij libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote gustata libertate. Histiaus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in femore vulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium, atque illinc quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: Lesbijq; vt sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibiq; subsidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui se paratos Histiaeo obsequi dicebant. Histiaeo & Mitylenensis hæc agentibus, aduersus ipsam Miletum ingēs exercitus hostium, classiarius pariter & terrestres in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in vnum copijs cuncti in eam contendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phœnices, cum quibus militabāt & Cyprij recens subacti, & Cilices, & Ægyptij. Hos aduersus Miletum & cæteram Ioniam venturos cū accepissent Iones, miserunt suos quiq; primores ad commune Græciæ concilium. Quib; in eum locum coactis, atque deliberantib; visum est nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, sed Milesios mœnia per seipsos pro viribus tutari, cæteros classem instruere nulla naui prætermisssa. Instructaque classe, primo quoq; tempore cōtractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem parua quædam est insula, vrbi Milesiorum obiacens. Post hæc impletis iidem nauibus ad locum præstò fuerunt, comitantibus Æcolibus, qui incolunt Lesbum. Atque ita aciem instruxerunt. Cornu quod erat auroram versus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienēses erant duodecim cum nauibus: Miusij cum tribus nauibus. His contigui Theij decem & septem nauibus, Chij cum centum. Vltra hos locati erant Erythræi & Phocenses. Erythræi quidem cum octo nauibus, Pho-

Prouerbiū.

Histiaus à Chijs in vincula cōiectus.

Hermippus. Literæ Histiaei produuntur.

Libertas gustata. Histiaei vulnus.

Lada insula.

Phocenses verò cum tribus. Phocensibus adherebant Lesbij cum nauibus septuaginta. Ultimo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes cornu occalum versus. In summa omnium numerus, trecentæ sexaginta tres triremes. Tot fuere Ionice naues. Barbaræ verò numero sexcentæ. Quæ ubi & ipsæ ad Milesiam venere, omnisq; eis peditatus affuit, tum verò duces Persarum audita multitudine nauium, iamdum extimuerunt ne illos superare, neue Miletum nisi mari potiti essent, capere non possent, & ob id apud Darium adirent periculum poenæ subeundæ. Hæc reputantes, cōtractis Ioniæ tyrannis, qui ab Aristagora Milesio deiectione principatu, ad Medos profugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, horū quocunq; aderant conuocatis, ita verba fecerunt: Viri Iones, qui vestrum de domo regia benemeritus est, nunc appareat. Suos enim populares quisq; vestrum conet abducere ab relijs socijs, eliciendo illos hac promissione, nihil eos quod rebellarint molestiæ sensuros, nullas eorū vel sacras vel priuatas ædes incensum iri, nihil violentius quàm antea passuros. Sin minus hæc facere, sed omninò decernere prælio voluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè euenient. Ipsos prælio victos in seruitutem rapiendos, liberos eorū à nobis castrandos, virgines in Bactra asportandas, terram alijs tradendam. Hæc locutis Persarū ducebibus, Ionum tyrāni sub noctem ad suos quisque populares denunciatum miserunt. Iones ad quos ij nuncij peruenerunt, contemnere hæc, nec animū ad perditionem faciendam inducere, sibi quisque soli illa à Persis denunciari existimantes. Hoc simul atq; Miletum Persis applicuere, gestum est. Mox cum ad Ladam Iones coacti essent, conciliaq; haberentur, & aliæ ab alijs sententiæ dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita locutus est: Quoniam in summo incipiti res nostræ sunt viri Iones, ut aut liberi simus, aut serui, & quidem tanquam fugitiui: si vultis deuitare calamitates, subeundus est nobis in præsentia labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: sin aut ignaui fueritis, & ab ordine recesseritis, nullā vestri spem habeo, quò minus poenas regi rebellionis detis. Sed assentiamini mihi, & vos ipsos mihi permittite, & ego dijs & equo iuuantibus, recipio vobis aut nō cōkursuros hostes, aut si cōcurrāt, multò inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permisere: Ille classem assidue in cornua producens, ut remigēs exerceret, subinde loca inter nauigādū variare cogitabat, quin etiā propugnatores armatos esse, & reliquū diei naues in ancoris stare, quotidie laborē Ionibus exhibens ad septimū vsq; diem obtēperantibus, atq; imperata facientibus. Post eū diē Iones, utpote talium laborum insueti, tum defatigatione, tum sole afflicti, inter se dixere: Quo nos deorū offensus hæc patimur, qui desipientes ac mente capti, viro Phocensi superbo treis naues habēti, oinò nos permisimus, eumq; toleramus? Quos ille sumptos perdit intolerabilibus erumnis, quorum multi in morbū inciderunt, multi idem passuri videntur, quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati, atq; adeò seruitutem, si qua futura est, expectare, quàm præsentī afflicti. Agite deinceps huic ne obtēperemus. Hæc inter se locutis, mox deinde nemo illi parere velle, sed tentorijs more militari in insula defixis, frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neq; ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam orationē Persarū, quā per nuncium aperuerat Æaces Sylofontis filius, rogās ut à socijs deficerent, cum præsertim non fieri posse videretur, ut regis potentiam superarent, ac probè scirent, si præsentem Darij classem superassent, aliam quincuplo maiorem affuturam. Nacti igitur occasionem, ubi primum viderunt Ionas negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorū atq; priuatorum cōseruationem. Æaces autem, cuius orationem admiscere Samij, filius Sylofontis Æacis, fuit Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ionice tyranni. Itaque posteaquam Phœnices nauigare aduersus Ionas coeperunt, Ionesque & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius ventum est, præliumque confectum, tunc quīnam Iones ignaui, quīue egregij fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reijcit culpam. Dicuntur ta-

Ioniarū
nauium
catalogus.

Persæ ad
Ionum ty-
rannos.

Persarum
minē Ioni-
bus inten-
tate.
Dionysius
Phocensis.
ἐπὶ συρῇ
τῶν ἀκμῶν
Labor iu-
cundus.

Iones labo-
rū iniuncti.

Æaces Sa-
mius.

Trierar-
chorū no-
mina lapi-
dibus in-
scripta.
Chiorum
cōstantia.

men Samij, quemadmodū cū Æace composuerant, sublati velis ex acie excessisse, Sa-
mumque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanferunt, dimicarunt-
que, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto cōmune Samiorū con-
cilium eis donauit, vt ipsorum nomina à maiorib. repetita, tanq̃ egregiorū virorum,
in lapide scriberentur, extatq; is lapis adhuc in foro. Lesbij videntes Samios, qui iu-
xta erant, fugam capessere, idem fecere quod Samij. Cū id plerique Ionum faceret,
eorum qui pugnando perstiterē, Chij præcipuē circumuenti sunt: & quia nolebant
perfidē agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superius dictum est) cētum naues
cū adduxissent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuiū, etsi
cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquē se facturos censuerūt,
si illorum similes essent. Sed relictī cum paucis discursando dimicauerunt, donec cō-
pluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suā
perfugerunt. Quorum verò Chiorū naues inualidæ, quia laceratæ erant, ij insequen-
te hoste ad Mycalem fugerunt, & impactis terræ nauibus ac relictis, per cōtinentem
pedestre iter fecerunt. Et cū in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad urbē
contendebant, cū illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierent: quos armatos E-
phesij ingressos agrum suum videntes, cū de eis nihil audissent, suspicati fures esse,
& ad mulieres tendere, vniuersi ad vim arcendam procurrerunt, Chiosq; intereme-
runt. Et hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocēsis posteaquam res
Ionum perditas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrū Pho-
censem, probē sciens eum in cætera Ionia direptum iri, sed vt erat, rectā contendit in
Phoenicen. Vbi nauibus onerarijs spoliatis, raptaq; ingenti pecunia, in Siciliam nauī
gavit, atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed
in Carthaginienes ac Tyrrhenos. At Persę victis pugna nauali Ionibus, Miletū à ter-
ra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormētorum admoto,
eam ab arce acceperunt sexto quā rebellauerat Aristagoras anno, atq; diripuerūt,
vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidē Argiuis apud Del-
phos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditū est, quod
in ipsos quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad
Argiuos pertineat, cū ad eum locum venerimus referemus: quatenus autem ad Mi-
lesios, ita habet:

Chiorum
cades.

Miletus
capta.

Oraculum
promi-
scuum.

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum,
Permulsis cœna & præstantia munera fies,
Crinitisque pedes tua pluribus abluet vxor,
Nostri erit ast alijs delubri cura gemellis.

Persæ cri-
niti.

Hæc tunc Milesijs contigerunt, cū ex ijs pleriq; viri à Persis, qui criniti erant, sunt
cæsi, vxores ac liberi in p̃dam cesserunt, tēplumq; quod erat in geminis, & delubrum
atque oraculū deflagrarunt. Nam pecuniarum q̃ in hoc tēplo erant, sæpe alibi men-
tionē fecimus. Milesij cōseruati è cæde, dehinc Susa perducti sunt. Quos rex Darius
nulla alia pœna afficiens, collocauit in vrbe Ampa ad mare (quod rubrum vocatur)
fita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vrbi circun-
iectum, atque planiciem ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus, possi-
denda cesserunt. Hæc Milesijs à gente Persarum passis, non reddiderunt vicem Syba-
ritæ, qui vrbe exuti, Laon & Scidron incolebant. Nā Sybari à Crotoniatis direpta,
vniuersi Milesij (qui puberes erant) capita deraferunt, & ingentē luctum indixerunt.
Ex oīb; enim ciuitatib. (quas nouimus) hæ præcipuē mutuo hospitio iungebant. At
nō itē Athenienses, sed Miletī expugnationē se permolestē tulisse cū alijs multis re-
bus declararunt, tū verò hac, quod Phrynicho docente actum, quem de Mileto dire-
pta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quod domestica mala refri-
cuisset, mille drachmis multauerunt, adiecto interdicto, ne quis postea eo actu vtere-
tur. Et Miletus quidem Milesijs desolata est, Samijs autem ijs qui aliquid habebant,
adeo

Pedasen-
ses.
Cares.
Laos.
Scidros.
Sybaris.

Phrynichi
comœdia.

adeò nò probatum est id quod eorum duces erga Medos fecerāt, vt inito secundum pugna naualem consilio, visum fuerit prius q̄ eò tyrannus Aeaces veniret, in colonia proficisci, ne manentes & Medis seruirent & Aeaci. Etenim per hoc idē tempus Zancclai (qui sunt Siculi) missi in Ioniam nuncijs, sollicitabant Iones ad pulchrum littus, cupientes illic urbem Ionum cōdere. Hoc aut littus quod pulchrum dicitur, Siculo- rum quidem est, sed ad Tyrrenum Siciliae vergit. His ergo sollicitantibus, soli ex Ionibus Samij cum ijs (qui effugere) Milesijs eò cōcesserunt. Quib. in Sicilia tendentibus iamq; appulsis Locros, qui sunt in zephyris, hoc rei cōtigat, vt interea Zancclai vnā cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent urbē Siculorum vt eam expugnant, Idque cum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zancclaeorū hostis, aggressus Samios, suaserat satius esse vt pulchrum littus, ad quod nauigarēt, valere sinerent, & Zancclam occuparent viris desertā. Samij persuasi, Zancclā occuparunt. Id Zancclai cū audissent, urbi suae suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelē tyranno. Erat enim is eorum socius. Qui posteaquā ad illos iuuādos cum exercitu venit, Scythae Zancclaeorum principi, tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, vincula indidit, eosque in oppidum Inycom relegauit, ac ceteros Zancclaeos Samijs (cum quib. publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede vt dimidium oīs praedae urbis atque captiuorum ipse haberet: item oīa quae in agris essent, quantum plerosque Zancclaeorum titulo captiuorum in vinculis habebat, quorum summos quosq; trecentos Samijs occidēdos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Ceterū Scythes Zancclaeorum princeps, ex Inyco profugit in Himerā, atq; illinc transiit in Asiā, ascenditque ad Darium regem: quē Darius iustissimum virorum omnium censuit, qui ē Græcia ad se ascēdisset. Nam cum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus ē Sicilia ad regē rediit, donec natu grandior ac beatus apud Persas excessit ē vita. Samij itaque Medis liberati, Zancclam urbē pulcherrimam nullo negotio adepti sunt. Post nauale praelium pro Mileto gestum, Phoenices iubentibus Persis Aeacem Sylosontis tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quae ciuitas sola ex omnibus quae à Dario rebellauerunt, ea fuit, cui neque urbs, neque templā incenderentur, quod in pugna nauali à socijs defecisset. Statim expugnata Mileto, Persae Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltro deditibus, partim vi adactis. Et haec quidem ita gesta sunt. Histiaeo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues, quae ē Ponto cursum tenebāt, intercipit, affertur nuncius de reb. ad Miletum gestis. Itaque negocijs ad Hellespontum pertinentibus, Bisaltae Apollophanis Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij, vbi vocant concaua regionis, quod ab eius praesidio non reciperetur congressus, permultos interficit, tam eorum quā ceterorū Chiorum: & ex oppidulo quodam progrediens cum Lesbijs, Chios ex pugna nauali male affectos, subegit. Sed videlicet quoties ingētes sunt euenturae calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis praenunciari. Etenim Chijs ante hanc cladem ingentia signa contigerant. Vnum, quod ex choro centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo omnino redire, nonaginta octo pestilentia absumptis. Alterum, quod sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discētes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaserit. Haec eis signa deus praemonstrauit. Post haec excepit pugna naualis, quae ciuitatem in gēua deiecit. Accessit ad cladem pugnae Histiaeus cum Lesbijs, qui Chios iam exhaustos facile ad excidium deduxit. Histiaeus illinc cum multa Ionum & Aeolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti, cum esset nunciatum Phoenices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copijs: & illinc quod copias suas formidabat, traiecit in prouinciam Atarnis tanquam frumentandi gratia, tam illinc quā ex agro Caico, qui erat Mysorum. Erat in ijs locis fortē Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiaeo

Zancclai.

Littus pulchrum.

Locri epizephyrij. Scythes rex.

Anaxileus.

Hippocrates.

Pythogenes.

Inycom oppidum.

Caria capta.

Concaua regionis. Signa venturae calamitatis. Chorus iuuenum pestilentia absumptus.

Scholae tectum in pueros corruens.

Thasus.

Harpagus.

Histiæus
capitur.

Histiæus
in crucem
sublatus.

οὐκ ἐννοῶ
οὐκ.

Perfarum
minæ.
Caltratio
iuuenum.
Iones ter-
tio in serui-
tutē acti.

Miltiades
Cimonis
filius.
Absinthij.
Dolonco-
rum ora-
culum.
Pisistratus
Thetrippot-
rophus.
Miltiades
Cypseli.
Philæus.

egresso in terram, certamine commissō, & ipsum Histiazum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. Hunc autem in modū captus est Histiazus. Dum Græci cum persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu præstarent, mox equitatus emissus, in Græcos impetum dedit. Quo ex facto uersis in fugā Græcis, Histiazus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandā vitæ cupiditatem captus est: qui ut fugiēs capiebatur à quodā Persa: utq; ab eodē erat transfodiendus, sese Milesium Histiazum esse, lingua Persica vtens indicauit. Quē, opinor, si seruatus ad regem Dariū productus fuisset, nihil tale fuisse passurū, remissa ei à Dario culpa. Nunc ne id cōtingeret, neue fuga elapsus rursus apud regē magnus existeret, Artaphernes Sardium prætor, & Harpagus qui ceperat eū, Sardis perductū in crucē sustulerunt, sed truncum. Nam caput sale conditū, Susā ad regem Dariū detulerunt. Ea re audita, Darius obiurgatis qui id fecerant, qd hominem viuum in cōspectum suum non attulissent, iussit Histiaei caput eos elotū atque obuolutum sepelire, tanq̃ hoīs de ipso ac de Persis benemeriti: Ita res Histiaei habent. Persarū nauticę copię circa Miletū cū hybernassent, altero à profectioe anno haud difficultet insulascōtinenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbū, Tenedum: quarū insularum ut quāq; capiebāt, euerriculabant. *Euerriculāt aut hunc in modū: Viri manum mutuō tangētes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt. Post hæc omnem insulam peragant, venando hoīes. Ceperunt quoq; in cōtinentē vrbes Iades eadem ratione, præterq̃ qd non euerricularūt hoīes: neq; enim poterāt, ut nō falsō cesserint ea quæ duces Persarū minati sunt Ionibus, cum ex aduerso castra haberent. Nam posteaq̃ potiti sunt vrbibus, formosissimos quosq; puerorum seligentes castrauerunt: exectis testib. facientes eunuchos. Virginesq; speciosas ad regē transportarunt: & super hæc, vrbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutē redacti, primū à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, oīa quæ ad læuam sunt in Hellespontum nauigantib., subegit. Nam q̃ sunt ad dexteram, iam subacta erāt à Persis per cōtinentem. Hellesponti aut hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequētes sunt vrbes, & Perinthus, & super Thraciam muri, & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui vltiori in littore sunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidē aduentum Phoenicę classis: sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibiq; urbē Mesambriā condiderunt. His vrbibus, quas cōmemorauī incensis, Phoenices ad Proconnesum & Artacem cōuertuntur. Quib. & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehunt, euersuri cæteras vrbes, quas superiore accessu nō euertierant. Nā Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, qd ipsi Cyziceni iam ante aduentū hūc classis Phoenicum sub rege erant: cū se Oebari filio Megabyzi, qui Dascylii p̃ses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi vrbes, præter Cardia, Phoenices subegerunt: quarum ad id tempus tyrannus fuerat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stefagoræ: cuius imperij auctor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces, qui Chersonesum hanc tenebant, cū ab Absinthijs bello vexarent, reges suos ut de bello confulerent, Delphos miserunt. Quib. Pythia respondit, ut coloniā in suam terram deducendę eum auctorem asciscerent, qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacrā viam ingressi, per Phocenses atque Boeotios iter fecerunt. A quorū ne mine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperiū tenebat Pisistratus: dominabatur tñ & Miltiades Cypseli, è familia Thetrippotrophi, ab Aeaco & Aegina oriūdu, nuper familia facta Atheniensi, cuius auctor extitit Philæus Aeaci filius. Miltiades hic, ut sedebat in domus vestibulo, cernēs Doloncos p̃tereuntes, non illius loci vestem gerentes neque tela, hoīes inclamauit: accedentibusq; obtulit domicilium & hospitium congiarium. Illi in domū excepti, & hospitaliter accepti, aperuerūt ei oraculum, precesq; addiderunt ut deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, cōfestim persuasus est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cu peret illinc emigrare: protinusq; Delphos se contulit oraculū consulturus, nunquid face-

faceret q̄ à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli, qui quadriga
rio curriculo prius Olympiacā palmam reportauerat, vnā cum Doloncis nauigauit,
sumptis Atheniensiu voluntarijs quibusque ad expeditionem ineundam: & vbi locū
tenuit, ab ijs qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante oīa Chersonesi Isthmū,
id est, breuem inter duo maria intercapedinem, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro p̄-
sepsit, ne ab Absinthijs regionem incurfantib. infestari posset. Est aut Isthm. hic sex ac
triginta stadiorū. Ab Isthmo introrsus, oīs Chersonesus quadringentorū viginti sta-
diorum est longitudinis. Inter septis igitur faucibus Chersonesi Miltiades, atque hoc
modo Absinthijs cohibitis, primis cæterorum Lampfacenis intulit bellum. Illi dispo-
sitis insidijs eum viuum excepere. Ea re Cræsus Lydus audita (erat aut Cræso Miltia-
des charus) per nuncios Lampfacenis p̄cepit, vt hoīem missum facerent: alioqui se il-
los in morē pini extriturum cōminatus est. Hac oratione nutantib. Lampfacenis qd
sibi vellet, quod Cræsus minabat se illos in morem pini extriturum, vix tandem qui-
dam ē maioribus natu intelligens, quid illud esset, exposuit, inquiring pinum ex om-
nibus arborib. solam esse quæ excisa nullam sobolē remittat, sed prorsus emoriatur.
Ea propter veriti Cræsum Lampfaceni, solurū Miltiadē remiserunt. Ita Miltiades ob-
Cræsum euasit: qui postea sine liberis moriēs, imperiū atq; opes tradidit Stefagorē,
Cimonis sui ē matre germani filio. Ei defuncto, Chersonitæ (vt mos est) conditori vr-
bis sacrificant, certamenq; equestre ac gymnicum statuto tempore celebrant, in quo
nulli Lampfacenorum certare permittitur. Durante cum Lampfacenis bello, conti-
git vt Stefagoras quoque liberis orbus decederet, apud curiam percussus securi in ca-
pite à quodam, qui se transfugam verbis simulabat, sed re ipsa hostis erat atrox.
Stefagora hunc in modum defuncto, Pisistratidē Miltiadem Cimonis filium fratrem
defuncti, cum trireme ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam
Athenis beneficia cōtulerant, tanquam non sanē conscij mortis Cimonis patris ei:
de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades vt venit in Cherso-
nesum, domi sese continebat, in honorem videlicet Stefagoræ fratris. Quod audien-
tes Chersonitæ, vndique ex omnib. ciuitatibus principes contraxerunt ad lugendam
cum Miltiadē fratris necem. Hi postq̄ venerunt illuc, in vincula cōiecti sunt: & Milti-
ades Chersonesum obtinuit conductis auxiliarijs: filiamque Olori regis Thraciæ He-
gesipylam duxit vxorem. Quem etsi nuper illuc profectum, tamen nō mediocria, sed
grauia sane negocia exceperunt. Nam tertio q̄ hæc gesta sunt anno, ē Chersoneso p̄-
fugit, nō ausus expectare venientes Scythas Nomades: qui ab rege Dario irritati, co-
actis copijs ad hanc vsque Chersonesum processerunt. Illis digressis, eum rursus Do-
lonci reduxere, trib. annis anteq̄ alijs curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tene-
dum esse cū audisset, quinq; cū triremib. (quas p̄sentibus facultatib. impleuerat)
Athenas nauigauit, profectus ab vrbe Cardia. Qui dum per sinū nigrum transmissa
Chersoneso cursum tenet, à Phœnicū classe circūuentus, ipse quidem quatuor trire-
mibus ad Imbrum euasit: quintam Phœnices infecuti ceperunt: cui præerat Miltia-
dis filius, natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia mu-
liere. Eum Phœnices cū Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerūt, ra-
ti se magnā apud eum gratiam inituros: quoniā Miltiades in dicēda apud Iones sen-
tentia suassisset, vt Scythis rogantib. Iones soluta rate, domum abire obtemperarent.
Oblato tamē sibi Metiocho, Darius tantū abest vt quicquam mali fecerit, vt permul-
tis eum bonis affecerit. Donauit enim domo, facultatibus, vxore etiā Perside: ex qua
liberi geniti sunt qui inter Persas censent. Miltiades aut ex Imbro Athenas peruenit:
neq; hoc anno quicquā est à Persis ampli in Ionas sæuitum, sed benignē sanē cū eis
actum. Hoc anno Artaphernes Sardiū præses, accitis hostiū nuncijs, adegit Iones ad
pactiones inter se faciendas, de tradendis mutuo ijs, qui iniurias intulissent: neue alij
in alios grassarentur. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ trice-
na stadia appellant) regiones diuisit: regionatimque vectigal instituit, quod re-

Miltiades
victor in
olympico
certamine
Isthmos.

Miltiades
capitur.

Cræsus.
Pini in mo-
rem extris-
turus.

Reprehen-
dit hoc lo-
co Herodo-
tum Aul.
Gel. ca. 3.
lib. 8.
Pini natu-
ra.

Stefagoræ
cædes.

Olorus rex
Hegesipyla.

Miltiad.
Chersoneso
potitur.

Niger sin⁹.

Metioch⁹.

Parasangs
gi

Artapher-
nes Ionib.
vedigal
impofuit.
Artozo-
gra.

gi penderent: quod vedigal ab Artapherne institutum, ad meâ vsque ætatē qui illic fuere pependerunt, eadem penē qua prius cōditiōe institutum. Et hæc quidem illis pacata erant. Cæterum ineunte statim vere, alijs ducib. ab rege abdicatis, Mardonius Gobrys filius, adhuc adolescens, & recens in matrimoniū accepta Darij filia Artozostra, ad mare descēdit, permagnas ducens peditū classiariorūque copias. Quo cum exercitu postquam in Siciliā peruenit, ipse cōscensā naui cum classe abiit, alijs ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus: vbi præteruectus Asiam, in Ioniā peruenit Mardonius. Miram hīc rem ego referā ijs Græcis, qui nō assentiuntur, Otanē inter septem Persas suasisse potiorē esse Persis statum popularem, abdicatis tyrannis.

Mardonius.
Otanis sen-
tentia.

Mardonius statum popularem in ciuitatib. constituit. His actis, in Hellespontum ire cōtendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontū, perque Europam iter Eretriā versus atque Athenas faciebat. Hæc igitur ciuitates p̄textu Darij erant belli inferendi: sed in animo habebat q̄ plurimas posset Græcarū ciuitatum subigere. Nam & classe Thasios, qui in eū arma non sumpserant, subegit: & peditatu Macedonas, vltra eos qui iam seruiebant, in seruitutem redegit. Etenim q̄ intra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis à Thaso profecta, ac terram legens ad Acanthū vīq; processit: & ex Acantho profecta, dum Athon circūuehitur, ventus aquilo vehemens, atque admodum atrox & intolerandus dicitur in eā ingruisse: nauiumq; plerasque in Athon ppulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti milia hoīm interierint: partim à feris rapti, partim q̄ natare nescirent, partim petris allissi (nam sæuissimum circa Athon est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actū est. Mardonium aut̄ cum pedestrib. copijs in Macedonia statiuā habentē, Thraces Brygi sub noctē inuasēre: & cum alios multos ex eis occidunt, tum ipsum Mardonium vulnerauerunt. Sed nō iccirco seruitutē Persarū deuotare potuerunt. Nā Mardonius non prius ex ijs locis decessit, q̄ illos in suam redegit potestātē.

Thasij
subacti.
Macedon.
subacti à
Dario.

Brygi.
Mardonius
vulnerat.

His subactis rursus reduxit exercitū, tum ob acceptā apud Brygos calamitatē in exercitu terrestri, tū ob mortem in classe ad Athon. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta rediit in Asiam. In sequenti anno Darius ante oīa Thasios à vicinis insimulatos tanq̄ defectionē molientes, misso nuncio iussit diruere muros, & naues in Abdera recipere. Nā Thasij, vt qui ab Histiaeo Milesio fuerant obfessi, & puentus magnos habebāt, pecunia multa vtebantur cum in cōpingendis nauib. longis, tum validioribus muris vrbi circundandis. Erat aut̄ eis prouentus ex cōtinenti atq; ex metallis. Ex fossitia q̄dem metallorum aureorum materia, septuaginta talentorum: ex Thasij aut̄ metallis minus: sed tamen frequēter ita, vt si Thasij fuissent immunes tributorū, fuerint eis in summā puentura quotannis ex cōtinenti atq; ex metallis ducēta talenta, & quando plurimū trecenta. Quæ metalla ipse quoq; inspexi, & tm̄ longē admirabiliora fuere, q̄ Phœnices ij, qui cum Thaso eam insulā cōdiderunt, inuenēre, q̄ insula ab hoc Thaso Phœnice nomē obtinuit. Hæc aut̄ Thasi Phœnicea metalla sunt, inter locū qui vocat̄

Thasiorū
prouectus.

Thasus in-
sula à Tha-
so eius cō-
ditore
Mōsingēs
euerfus in-
dagandis
metallis.
Abdera.
græcē
Ἰσθμίου.

Aenyrorum & Coenyrorum sita: atq; è regione Samothraciæ ingens mōs indagādo euerfus est: Et hoc quidē huiusmodi est. Thasij aut̄ iubente Darij, & muros suos diruerunt, & naues oēs in Abdera receperūt. Post hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnarene secum, an sese dedere, tentandum rat̄, legatos per Græciam dimittit, alios alibi iussos petere terrā & aquam: Hos in Græciam, alios item ad tributarias sibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & hippophoras, id est, naues quib. equiferuntur. Dum hæc isti cōparant, legatis per Græciam euntib; & quæ Perses præceperat petentib;, terram multi in continente populi dederunt. Insulani quoq;, cum alij omnes, ad quos eadam petitori legatis accessere, tum verò Aeginetæ. Qua de re continuò Athenienses irritati sunt, quod putarent hostili in ipsos aīo dedisse terram & aquā Aeginetas, vt vnā cum Persā aduersus Athenas militarent. Itaq; libeter occasionē cōtra Aeginetas amplexi, Spartam p̄fecti illos insimulauerunt, q̄ facto eo, Græciam prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridē filius,

Hippopho-
ra naues.
Legati Da-
rij in Græ-
ciam.

Cleome-
nes rex.

Spartia-

Spartiatarum rex, Æginam transmisit, aīo præcipuos eius rei actores cōprehendēdi. Conātī illos cōprehendere, cum alij Æginetæ restitēre, tum præcipuē Crius Policriti filius, negās eum gauisurum nō quem abduceret Æginetarum. Nam id eum facere sine cōmuni consilio Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum. Alio- qui cum altero rege venturum fuisse ad se cōprehendendos. Hoc autē dicebat ex epi- stola Demarati. Eum Cleomenes ab Aegina discedens interrogauit, q̄ ei nomē esset. Ille respōdit quod erat, Crios, id est, aries. Cui Cleomenes: Crie, inquit, iā nunc præ- ferrato cornua, tanquam occursurus magno malo Spartæ. per id tempus Demaratus Cleomenē insimulabat, & ipse rex Spartiatarū, nulla re alia nisi familia inferior Cle- omene (ab eodem enim oriundi) sed familia Eurysthenis, qui primigenius fuerat, nō nihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij nulli poëtarum assentientes, negāt se in eam q̄ nunc possidēt regionem deductos à filiis Aristodemi: sed ab ipso Aristodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hilli filius. Nec multo post Aristodemi uxorem nomine * Aeginam, quam dicunt fuisse filiā Autefionis, qui fu- it Tisameni, qui fuit Tersandri, qui fuit Polynicis filius, peperisse geminos: eisq̄ natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmones autē qui tum erant, inito cōsilio cre- asse regi pueris eum, qui esset primigenius, vt lex iubebat. Sed nescientes vtrū pu- erorum eligerent, cum essent similes ac pares: id cum nequirent ipsi decernere, prius fuisse percontatos genitricem, eaque negante se dignoscere: sed dissimulante, quod videlicet cuperet ambos effici reges, ita hæc frabūdos Lacedæmonios Delphos scisci- tatū misisse, quid in ea re agere deberēt, & ijs Pythiam respondisse, vt vtrunque pue- rorum ducerent ad regem, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Py- thia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirēt, admonitos fuisse à quodam Messenio nomine Panite, vt obseruarent, vtrū puerorum mater priorem lauaret, cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo fa- citare, habituros id omne quod q̄rerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternā do erraret, palām fore ne ipsam quidē quippiam magis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibiq̄ Spartiatas ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorū, igna- ram cur obseruaretur, animaduertentesque illam præferentem alteri primigenium, tum cibando, tū lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquā primigenium, publiceque alēdum curasse, imposito ei noīe Eurysthene, iuniori Pro- cle. Hos autē fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & iti- dem eorum posteros perseuerasse: Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. Nam q̄ commemoratur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges vsque ad Perseū Danaę filiū à deo genitū, recenseri rectē à Græcis, & ostendi Græcos esse. Iā tum em̄ illi in- ter Græcos censēbātur. Ideo autē dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetij, q̄ nullum Perseo cognomentū fuit mortalis patris, quēadmodum Herculi Amphitryon. Itaq̄: à me rectā rationem sequente, dictū rectē est, vsque ad Perseum. A Danaë verò Ac- risij filia, retrorsum patres eorū recensendo, cōstabit principes Dorienſium ex Aegy- pto oriundos. Hæc generis recensio ex cōmemoratione Græcorum facta est. Vt autē à Persis fertur, Perseus ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, at nō progenitores eius. Nā progenitores Acrisij recensere, ad progeniem Persei nihil attinet: qui quidē (quemadmodum Græci aiunt) Aegyptij fuēre: Hæc de his hætenus. Quod autē re- gnum Dorum, cū Aegyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab alijs di- ctum est) omitemus. Quæ verò alij non attigerunt, eorū faciemus mentionem. Has dignationes regib. Spartiatę tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonij, & Iouis cælestis, & ius belli in q̄cunque libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum phibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneat: vt in expeditionib. adeundis primi- eant reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes ad- sint. In egressib. vtantur quotcunq̄ pecorib. libuerit: quorum immolatorum pelles oēs ac terga accipiant: Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tēpore eis tribuuntur: Quo- ties

Crie præ-
ferrato
cornua.

Demarat'
Lacedæmo-
niorum de
le opinio.

* Argiā al.

Primigeni-
us ex lege
succedit re-
gno.

Panitis cō-
siliū in
geminis di-
scernēdis

Eurysthe-
nes vnde
appellatur

Dorienſiū
principū
origo.
Periclus
Assyrius.

Acrisius.

Spartano-
rum regū
dignatio
atq̄ iura.

ties aliqua publica visceratio fit, primi in coena reges discumbant: & ijs primis distri-
bui incipiat vtrique eorū duplum oīm, q̄ cæteris cōiuiis: libaminaque immolatorū
& coria, eorū sint. Singulis quoq; calēdis instantis mensis, singula pecora vtriq; è pu-
blico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnum, id est, sex modia: & vini La-
conicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminū certis locis p̄sideāt. Lice-
atque quibuscunque libeat ciuib. inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. Sunt aut Py-
thij, qui Delphos ad cōsulenda oracula mittuntur, quiq; publicè cum regib. pascunt.
Regib. ad coenā non euntibus, mittantur binæ choenices, id est, semōdia farinæ, & vi-
ni singulæ corylæ. i. sextarij: præsētib. dupla dentur oīa. Eadem ratione à priuatis
quoque inuitati ad coenā, honorentur. Vaticinia, q̄ edentur, ipsi custodiāt, sed cōscijs
Pythijs. Iudicēt aut soli reges ea q̄ iam dicā, videlicet de virgine pupilla vtri dāda sit,
ei ne cui mater, an cui pater despōderat: nec nō de vijs publicis: & si qs. adoptiuū fili-
um facere velit inuitis regibus. Liceat quoq; eis, p̄ suo arbitrio assidere in senatu, qui
cōstat ex duodetriginta senib. Si eō nō accesserint, eorū maximè propinqui duo se-
natores, ius regum obtineāt duos calculos ponēdi, tertium pro seipsis. Viuentib. hæc
regib. à republica Spartiatarum tribuuntur, illa defunctis. Equites per vniuersam La-
conicā obitum regis enunciāt: foeminæ per urbē circumeuntes, ollas pulsitāt. Cumq;
hoc fit, necesse est ex singulis domib. duos ingenuos, marē ac foeminā, luctu foedari,
magnis poenis (nisi hoc faxint) impositis. Eadē circa funus regum cōsuetudo Lacedæ-
monijs est, q̄ barbaris Asianis. Nā plerique barbarorum eodē ritu in mortib. regū v-
tuntur. Siquidem posteaq; mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet ei vixequijs
adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarū, qui sunt nu-
mero vicinorum. Quorum & item seruorum atque ipsorum posteaq; multa millia in
vnum coacta sunt, promiscuè cū mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlu-
latu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes fuisse optimum. Qui
verò regum in bello perijt, eius simulacrum cum expresserunt, in toro bene strato ef-
ferunt. Cuius tumulatione decem dies iustitium est: nullusq; magistratuū cōfessus,
sed luctus cōtinens. In hoc quoque cum Persis illi cōueniunt, quod defuncto rege al-
ter qui succedit, liberat ære alieno, quicumque Spartiata aliquid aut regi aut reipub.
debebat. Apud Persas qui rex creatus est, oib. ciuitatib. tributum quod debeant, re-
mittit. Cum Aegyptijs etiā Lacedæmonij in hoc cōgruunt, quod eorum præcones &
tibicines & coqui, in paterna artificia succedūt: & coquus è coquo, & tibicē ex tibi-
cine, & præco ex præcone gignitur. Neque vlli propter vocalitatē alijs insidiātes se-
ipsos ingerunt, sed in paterno opere perseverant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleo-
menem tunc, cum apud Aeginam esset, cōmuni Græciæ bono operā dantem infimu-
labat Demaratus, nō tam Aeginetis studens, q̄ inuidia & odio ductus. Quem Cleo-
menes ab Aegina reuersus cōsultabat, vt regno summoueret, ob hanc rem intēdens
in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, cum è duab. vxorib. liberos nō
susciperet, neque in se culpā eius rei esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit
hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnib. ciuib. ma-
ximè vtebatur. Cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. Siquidē hāc
mala forma præditam esse cernens nutrix sua, idque parentes eius, vtpote locupleres
ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templū,
quod est in loco, qui dicitur Therapne, super fanum Phoebi. Eō quoties nutrix intu-
lerat puellam, stans ante simulacrum, deam precabatur, vt alumnam deformitate libe-
raret. Cui aliquando exeunti de templo, mulier quædam apparuisse fertur, atque in-
terrogasse illam quidnam in vlnis gestaret? & cum nutrix se infantem gestare respon-
disset, iussisse sibi ostendi. Cumque negaret nutrix se id facturam, quod infantem pa-
rentes sui vetuissent ostēdi cuipiam, instituisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. Igi-
tur nutricem, cū illā videret id vsq; adeo expetere, ostēdisse infantē. Illā verò demul-
cētem caput infantis dixisse, futurā eam oīm Spartanorum formosissimā. Atq; ab eo
dic

die pristinam speciem decidisse: quam cū ad nubilem peruenit etatem, duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amico Aristonis. Eius mulieris amore titillatus cū esset Ariston, hanc rem cōmentus est: Ageto sodali suo, cui illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam ē suis reb. quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illū simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, cū videret Aristoni quoq; vxorē esse, accepit conditionem: & in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox Ariston ē suis reb. preciosis donauit quam ille elegit. Ipse vicissim, cū eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, ibi optauit vxorem eius adduci. Agetus dicere, se p̄ter vnum cetera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, ad eam ducendā abiit. Ita tertiā hanc Ariston, repudiata secunda, duxit vxorem: q̄ circa legitimū pariendi tempus, nōdum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, cū ei sedenti in Basilica cum Ephoris quidam famul⁹ nuncium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset vxorē, deductis in digitos mensibus, dixit iureiurando: Hic non est filius meus. Quod audiētes Ephori, haud magni fecere in præsentia. Sed posteaquam puer adoleuit, poenituit Aristonē dicti, opinantem vtique filiū suum esse Demaratum: cui ideo nomē impositum est Demaratus. i. à populo votis petitus: q̄ ante eum natum oīs popul⁹ vota fecit, vt Aristoni oīm ante id tempus regum p̄batissimo filius gigneretur: ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tēpore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnū: sed videlicet necesse erat, vt id quod auditum fuerat, hoīem regno priuaret. Ea propter à Cleomene vehementer insimulabatur: cū antea quod ab Elcusine abduxisset exercitum, tum eo tēpore, cū aduersus Aeginetas cum Medo sentiens traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum vrgerē Cleomenes, cōponit cum Leutychide Menaris filio, Argis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Aeginetas comitaretur. Erat autē Leutychides Demarato inimicus, ob hanc p̄cipuē causam, quod cū Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Demaratus insidiosē hoīem coniugio priuauit, p̄occupata & p̄cepta vxore, ac re tenta: Ob hanc causam Leutychidi inimicitia cum Demarato extitere. Is tunc Cleomene solitante contra Demaratū iurauit, negans eum ritē Spartanorum esse regē, quod Aristonis filius non esset: deinde quod iurauerat institit confirmare, quod Ariston aliquando dixisset, cū ei nunciasset famulus suus filium ei natū, & menses conferens, iurerando negasset illum esse filium suum. Huic verbo insistens Leutychides, p̄nunciabat Demaratum neq; Aristonis filium esse, neq; ritē Spartæ regnare: eisdem Ephoris adhibitis testibus, qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandē re in cōtentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum (quod Delphis est) cōsultendum, an foret Demaratus Aristonis filius nec ne. Ibi Cleomenes, cū ex ipsius ad Pythiā prouidentia nihil suspiciōis esset, subornat Colonem quendam Aristophanti filium, maxima apud Delphos auctoritate, vt persuadeat Periallæ mulieri vaticinantīū antistiti, dicere ea q̄ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia sciscitantib. ijs, q̄ ad oraculū erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. Quæ tamen res scquenti tēpore palam facta est, & Colo ē Delphis profugit, & Perialla honore abdicata. Haftenus q̄ ad deponendū regno Demaratum acta sunt. Is ē Sparta ad Medos profugit, ob hanc cōtumeliam, quod cū eiectus regno gereret magistratū, adessetq; spectaculo gymnopædiarum, id est, nudorum puerorum palæstræ, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridēdi insultandiq; causa, ministrū, qui interrogaret qualis esset p̄fectura post regnum. Eam interrogationem egrē ferens Demaratus, respondit, se vtrunq; expertum, illum verò non: & eam interrogationem Lacedæmonijs futuram initiū plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc locutus, velato capite ē theatro domum abiit, cōfestimq; p̄paratum Ioui bouem immolauit, quo immolato, matrem accersijt: quæ cū aduenisset, positis in ei⁹ manus extis, mulierem his verbis obsecrauit: Per ego te mater cū alios deos, tum Iouem hunc domesticum quem tãgo

Ageti vxor.

Demarati nomen.

Leutychides.
Percala.Colo.
Perialla.Demaratus.
regno priuatus.
Scitum Demarati responsum.
Leutychides rex.Demaratus.
ad matrem.

P precor,

precor, promas mihi veritatem, quisnam reuera me est pater. Nā Leutyichides inter conuicia obijcit, te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem venisse. Alij etiā demen-
 tius referētes, aiunt, te ad domesticum asinariū ventitasse, illiusq; me filium esse. Qua
 de re ego te adiens obsecro, vt verum dicas. Si quid enim eorum quę dicuntur fecisti,
 non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium A-
 ristoni fuisse genituram ad filios procreādos. Nam si fuisset, priores vxores fuisse con-
 cepturas: Hęc Demaratus. Cui mater ita respondens: Fili, inquit, quoniam precibus
 mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domum Aristō
 duxit, tertia quā me duxerat nocte, simulacrū tanquā Aristonis ad me venit, quod
 posteaq; me cōcubuit, corona quā gestabat, me circundedit atq; abiit. Dehinc Ari-
 sto aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donas-
 set. Ego ipsum respondi, eo quē id abnuente, iuravi asserens, nō bene illum facere qui
 negaret. Quippe qui paulō antē ingressus, vbi me cōcubuit, coronis me donasset. Ari-
 sto cernens me iurantē, intellexit eam rem diuinam fuisse. Cōpertum quē est, illas co-
 ronas fuisse sumptas ex heroico cōditorio, quod est iuxta ianuam aula extructum, q
 vocant Astrobaci: & vates id esse hunc eundem heroē responderunt. Habes igitur
 fili, ita vt volebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, pater quē tibi est Astroba-
 cus heros, aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepi. Verū hoc tibi p̄cipuē expro-
 brant inimici, quod Aristō, cū ei te ortum nunciatum est, multis audientibus nega-
 uit te suū esse, quia tempus decem mensium non exisses, per incitiam talium rerū il-
 li hoc verbum excidit. Nam mulieres etiam nouem ac septem mensium partū edunt,
 non oēs decimum mensem explentes. Ego te fili septimestrem genui. Ipse quoq; Ari-
 sto, nō diu pōst agnouit se per imprudentiā id verbum extulisse. Itaque alias oratio-
 nes de tua genitura noli admittere. Omnia enim verissimē audisti. Nā quod ad asina-
 rios attinet, ipsi Leutyichidi, & ijs qui talia loquuntur, suæ vxores de asinarijs pariant
 filios. Hęc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto vaticinio per speciē eun-
 di Delphos ad oraculum consulendū, Helim contendit. Eum suspicati Lacedæmonij
 fugam capeffiturū, insēcuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Zacynthum traiecerat,
 quem illuc transgressi, Lacedæmonij prehēderunt, eiusq; famulos: sed Zacynthijs eū
 dedēre abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regē Darium traiecit: a quo mā-
 gnificē exceptus est, territorio quē ac vrbib. donatus. Ita in Asiā Demaratus abiit, ac
 tali fortuna vsus est, vir cū alijs in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illu-
 stris, tum quod illis olympiadem palmā quadrijugio certamine reportauerat, rē eius
 solius ad ea tēpora regnū Spartiatarū. Leutyichidi Menaris filio, qui in regnū amo-
 ti Demarati successerat, nat⁹ est filius Zeuxidem⁹, quē nōnulli Spartiatarū Cyniscō,
 id est, carulum vocabant. Is Spartæ nō regnauit, ante Leutyichidē defunctus, relicto
 filio Archidemo. Leutyichides orbatus filio, alterā duxit vxorem Eurydanem, Menij
 sororem, Diaetoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine
 Lampito: quam Archidemus Zeuxidemi filius in matrimoniū accepit, ab ipso Leuty-
 chide datam. At ne Leutyichides quidē ipse Spartæ consenuit, sed has poenas Dema-
 rato pendit: In expeditione Pharsalica dux cū oīa faciendi ius haberet, multum pe-
 cuniæ per corruptelā dono accepit: ipse quē in re deprehensus cū sederet in castris,
 vtraque manu pecuniam tenēs, in iudiciū delatus ē Sparta profugit, domusq; eius
 excisa. Et Tegæ in quā profugerat, mortē obiit. Sed hæc in sequenti tempore acta
 sunt. Tunc autē Cleomenes, cū sibi res in Demaratum benē cessisset, desumpto p̄ti-
 nus Leutyichide, cōtēdit aduersus Aeginetas, maiorē in modum illis propter igno-
 miniam infensus. Ita Aeginetæ in vtriusque regis cōtra se aduentu, non repugnandū
 iam sibi esse putauerunt. Et quibus reges abduxēre decem, quos delegēre, diuitijs ac
 genere eminentissimos, cū alios, tum Crium Polycriti, & Calambum Aristocra-
 tis, qui plurimum habebant potentię. Eos in Articam adductos, penes inimicissimos
 Aeginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, cū eum subiisset metus
 Spar-

Simulacrū
cum mare
Demarati.

Heroicum
cōditoriū.

Partus tē-
pora.

Demarati
elogium.

Euridame.
Lampito.
Zeuxide-
mus.
Archide-
mus.

Leutychi-
dis fuga.

Crios.
Calamb⁹.

Spartiatarum, iam manifestus maleficij in Demaratum excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiā profectus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartam: adigensq; eos iureiurando ad ſe ſequendū, quocunq; ipſos edu- ceret. Quin etiam in animo habebat, primores illorum ad urbē Nonacrim ductos adi- gere ad iuſiurandum, per aquam Stygis. In hac autem vrbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: & eſt videlicet talis aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in vaſ quod- dam, in gyrum maceria præſcriptum. Nonacris aut vbi ſons hic viſit, vrbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonij cū animadu- erant, timentes ſibiipſis, Spartam reuocarunt ad priſtinā dignitatē. Sed cū reuer- ſum ſtatim morbo infantiæ cepit, & iam antea ſubinſanum. Nam vt cuique Spartiata- rum obuius erat, in eius faciem inſlegebat ſceptrum. Hæc illum facientem, ac deſipi- ſcentem, propinqui ſoleis ligneis illigauerunt. Ille cuſtodem, digreſſis alijs, ſolum re- manſiſſe cernens, petijt ab eo gladium. Cuſtode abnuente dare, ab initio cōminabat, quæ ei facturus eſſet, donec minis cōterritus cuſtos (erat enim ſeruus quidā) gladiū tradidit. Eo accepto, Cleomenes à ſuris incipiens ſeſe detruncabat. In longū nanque diſcindēs carnes, è tibijs ad femora proceſſit, è femorib. ad coxarū vertebraſ atq; ilia, quouſq; peruenit ad vterum, in quo reſcindendo ſic expirauit: vt pleriq; Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda, quæ circa Demaratum acta ſunt. Vt ſoli Athenienſes, quod adortus Eleuſinam, ſanum deorum fuerat depopulat. Vt Argiui, quia eos q. è pugna fugerant, Argiuos ex Argij tēplo ipſorū abductos obtrun- carat: & ipſum lucum quem in Argia occuparet, incenderat. Etenim Cleomeni Del- phis oraculum poſcenti, reſponſum fuerat, eū Argos eſſe capturum. Qui poſteaquam ad flumen Eraſinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio ma- nare fertur (hunc enim lacum in voraginem condi, & Argis poſtea exorientem appa- rere, illincq; iam eam aquam vocari Eraſinum) ad hoc igitur flumen poſteaquam per- uenit, ei hoſtias immolauit: & cū læta non eſſent exta de flumine tranſmittēdo, ait delectari ſe quidem Eraſino, nolle prodere ciues ſuos, non tamen ideo Argiuos gau- ſuros. Moxque illinc motis caſtris ad Thyream venit, & mari taurum cū mactaſſet, nauib. copias ad regionem Tirynthiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argiui, ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et cū aduentarent Tirynthum, in loco cui nomen inditum eſt Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, confede- runt è regione Lacedæmoniorum. Neque verò illic pugna ex aperto reformidabant, ſed ne dolo exciperentur. Nam ad hanc rem atinebat oraculum, quod Pythia edide- rat communiter eis atque Mileſijs, in hæc verba:

Verū quando marem præuertet fœmina victrix,
Inter & Argiuos referet præluſtris honorem,
Tunc Argiuarum reddet pleraſque gementes:
Vt venturorum aiat quis quandoque virorum,
Telo ſæuus obit ſinuoſo corpore ſerpens.

Hæc oīa Argiuis cū contigiffent, metum incutiebant. Ideoque eis viſum eſt, ꝑcone hoſtium eſſe vtendum. Atq; ita eſſe faciendū, quoties ꝑco Spartiata quippiam Lacedæmonijs denunciaret, idem facerent ipſi. Cleomenes animaduertēs Argiuos facien- tes quicquid apud Lacedæmones ꝑco denunciaſſet, præcepit ſuis, vt cū ꝑco de- denunciaſſet prandendū, tunc raptis armis tenderēt in Argiuos. Hoc executi Lacedæmo- nij, in Argiuos è voce ꝑconis prædentes impetū faciunt, eorumq; cū multos occi- derunt, tum plures in lucum Argi fuga elapſos circunſederunt. Qui dum aſſeruan, Cleomenes hoc ſibi faciendū putauit. Scilicatus quodā, quos ſecum habebat, per- fugas, miſit ꝑconem ad euocandū nominatim eos Argiuos, qui in loco ꝑcluſi erant ad ſe redimēdos. Eſt aut apud Lacedæmonios redēptio in ſingulos viros, binę minæ. Ita Argiuorum quinquaginta, vt quiſq; euocat. fuerat, Cleomenes interemit: quod faciens, latebat ceteros qui in ſano erant, vtpote deſo luco interiecto, non cernentes

Nonacris
op.
Per aquā
Stygis iura-
re.
Cleome-
nis infania
De Cleo-
menismo-
te aliter
tradit.
Plutarch.
Cleome-
nes ſeipſū
laniat.

Eraſin' flu.
Stympha-
lius lacus

Sepia loc.
cus.

Redēptio
apud La-
ced.

quid illi extrinsecus agerent: nisi postq̃ quidam conscensa arbore, quod fiebat inspe-
xit. Itaque nō amplius qui euocabant prodire. Ibi Cleomenes iussit vnumquemque
seruorum lucū materia circundare: atque illis obtemperantibus, lucū incendit. Eoq̃
iam ardēte, percontatus est quendam perfugarū, cuiusnā deorum esset ille lucus. Per-
fuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleomenes vehementer ingemiscens: O Apol-
lo, inquit, vates quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum, cōiicio
iam exitum habuisse oraculum. Post hāc maiore copiarum parte Spartā redire per-
missā, ipse cum mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sa-
crificare super arā volens, cū a Sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sa-
cra facere, iussit seruos abductū verberare. Ac posteaquam immolauit, Spartā abiit.
Reuersum inimici ad Ephoros citauerunt, crimini dantes, quod pecunia corruptus,
Argos cū facile posset nō cepisset. Quib. respondit Cleomenes (incertum mihi ve-
rē an falsō) se posteaquā templum Argi cepisset, putasse dei expletum esse oraculum,
& proinde nō prius tentandam urbem, quā sacris operatus sciret an sibi deus illam
traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum litanti
effluxisse flammam ē pectorib. simulacri: atq; ita ipsos intelligere, proculdubio eum
nō esse Argos expugnaturum. Si enim ē capite simulacri flamma extitisset, fore vt vr-
bem ab arce caperet. Cū verō ē pectoribus fulgur extiterit, id omne fuisse confectū
quod deus cōfici voluisset. Hāc dicēs, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere visus
est, multoq̃ue maiore parte sentētiarū absolutus. Cēterū Argos ita viris desolatum
est, vt serui eorum res oēs susceperint, atque magistratus administrarint, dum filij cē-
forum ad puberē adoleuēre etatem: qui sese in suum ius afferentes, ac reuersi Argos,
mancia eiecere. Serui eieci, praelio Tirynthem obtinuēre, eatenus quidē, dum fuit
in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cleāder genere Phy-
gaseus ab Arcadia. Is persuasit seruis, vt dominos adorirētur. Vnde bellū inter eos dī-
uturnū extitit, donec Argij agrē euasēre victores. Ob hoc igitur aiunt Argi Cleome-
nem ad insaniā redactū, malē perisse. Ipsi aut Spartiatē negant ab vllō dēmonio Cle-
omenē ad insaniā redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri
esse factum, & iccirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatū sibi a Dario bel-
lum, ad illum vliscendū perstitisse: missisque Spartā nuncijs ad societate faciendam,
ita pepigisse, tanq̃ ex vtrorūq; vtilitate foret, vt ipsi quidē Scythæ iuxta flumen Pha-
sim conarentur Medicam regionem inuadere: Spartiatæ verō ab Epheso alcēdere, &
ad certum locū vtrique occurrerent. Cū ijs Scythis qui ad hoc missi sunt, cōsuetu-
dinē habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperan-
tiā: atque ob id insaniisse se arbitrari. Vnde quoties intēperantius bibere volunt, aiūt:
Scythissato, id est, age Scythā. Ita de Cleomene referūt Spartiatæ. Mihi verō videtur
ille has pœnas Demarato pependisse. Eum defunctū vbi audiēre Aeginetæ, Spartam
nuncios misēre, vociferatum cōtra Leutychidem de obsidibus, qui Athenis teneren-
tur. His Lacedæmonij, cōsilio inito, multum iniuriæ ab Leutychide illatum esse cen-
suerunt, hominemq̃ue dedendū, quem illi Aeginā deportarēt pro ijs qui Athenis te-
nerentur. Hunc cū essent ducturi Aeginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis, vir
Spartæ probatus: Quid, inquit, viri Aeginetæ facere vultis, regēme Spartiarum
deditum a suis ciuib. abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, ca-
uete ne quod exitiale malū in vestrā regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis,
Aeginetæ ab illo abducendo superfederunt, hac tamen cōditione, vt secum profecto
Athenas Leutychides, redderet sibi viros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas venit
Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (vt qui reddere nollēt) tergiuer-
sari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq̃ue iniquū esse id alteri sine
altero reddi. Quib. negantibus se reddituros Leutychides: Facite, inquit, Atheniēses
vtrum ipsi vultis, si reddetis sanctē facturi: ē contrario, si nō redditis. Qualis autē res
circa depositum contigerit Spartæ, volo referre. Dicimus nos Spartiatæ fuisse tet-
tia

Cleome-
nes lucum
Argium in-
cendit.
Argi lucus

Flamma ē
Iunonis si-
mulacro.
Argos a ser-
uis occu-
patur.

Tiryns.
Cleander
vates.
Cleome-
nis insania
vnde.
Intempe-
rantia me-
ri.
Scytharū
intempe-
rantia.

Scythissa-
to.

Theasides.

Leutychi-
dis oratio
de deposi-
to reddē-
do.

Glaucus.

tia ab hinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filiū, qui cū alijs summis laudibus excelebat, tū iustitia inter oēs optimē audiebat, qui per id tēpus Lacedæmonem incolabant: & huic procedēte tempore cōtigisse, vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hoīs conueniendi gratia, atque ita sit allocutus: Ego sum vir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam venio. Nam cū esset tua fama celebris cū per omnem aliam Græciam, tum verò per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ioniam quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autē tutò fundata, & ob id videre licet eisdem homines non habere pecuniā. Hæc reputanti mihi atque cōsultanti, visum est dimidiū mei census in pecuniā redactum deponere penes te, quod probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu verò has pecunias accipe, & hanc notam, quam vnā custodi: quam notam quisquis habens repolceret pecuniā ei reddito. Hæc hospes qui Mileto venerat, dixit: atq; ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniā deposuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; nota pecuniā reposcunt. Ille enim uero repellere homines, atqui his verbis è contrario respondere: Neq; istius rei quicquam reminiscor, neq; ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen reminiscēs quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio nō accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum, præstituo vobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti, an ὀρκω, id est, iureiurando, pecuniā prædari deberet, Pythia respondit his versibus:

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus
Vincere iurando, & sic interuvertere nummos,
Iura, quandoquidem castum quoque dura manet mors.
Sed iusiurandi proles (quæ nominis expers
Et manūque pedumque) venit festina deinde,
Quæ genus atque domum subuertat funditus omnem.
At casti soboles hominis præstantior exit.

Orci filius

Tentare
deum & fa-
cere, idem
pollere.
Glauci
illic extri-
ta.Delū mis-
sa biremis
quotannis
ab Athe-
nis.Nicodro-
mus.Naues q̃
misisti
ad
dicas.

His auditis, Glaucus veniam sibi eorum, q̃ dixisset, vt daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idē pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesijs hospitibus pecuniā reddidit. Cur autē hæc oratio apud vos instituta sit, dicetur. Glauci nunc nulla superest neque soboles neq; domus, q̃ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est, nihil aliud de deposito cogitare, q̃ vt repetentib; reddatur. Leutychides hæc locutus, cū nihilo magis ab Atheniensibus audiretur, discessit. At Æginetæ priusquam superiorum iniuriarū, quas Athēiensibus intulerant, gratificantes Thebanis darent poenas, hæc fecere: Cum Atheniensibus succenserent, quod sibi ab illis iniuriā fieri arbitrarentur, se ad vlciscendum apparabant. Erat em̃ Atheniensium in Sunio biremis quædam, quam Delum inde à Theseo quotaunis mittebant. Hanc Æginetæ locatis insidijs interceptē, plenam primoribus Atheniensium, virosque alligauere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienses nō amplius differendū putauerunt, quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat quidam Nicodromus Cnoethi filius appellatus, vir in Ægina spectatus. Hic Æginetas culpans, antea seipsum ex insula exegerat. Tunc verò cognito Athenienses esse animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis deprodenda Ægina ad certam diem, quo esset ré aggressurus ipse, & illos oporteret venire subsidio. Atque ita ex composito urbem (quæ vetus vocatur) occupat. Sed Athenienses ad diem non affuerunt, quia classis eorum par Æginetæ nondum erat comparata. Qui dum è Corinthijs comodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij per id tempus Atheniensibus amicissimi, dedere rogantibus naues viginti, sed dantes vendiderunt singulas quinq; drachmis: quoniam eas dono dare verabantur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summam septuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, per-

ueneruntq; post die eius diei qui erat destinatus. Qui cum ad diem non adessent, con-
 scenso nauigio Nicodromus ex Ægina profugit, alijs nonnullis Æginetarum cum co-
 mitantibus, quib. Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vnde illi procedentes,
 eos qui in insula erant Aeginetas, depopulabantur. Sed hæc posterius acta sunt. Pro-
 ceres Aeginetarum superata plebe, quæ una cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eos
 quos ceperant, ad necem exegerunt. Vnde piaculum admisere, quod nullo studio ex-
 piare potuerunt, præoccupatiq; prius ex insula sunt deiectioni, quæ deum sibi propiciaue-
 rint. Nam cum septingentos ex plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus co-
 rum ex vinculis elapsus, fugit ad Cereris legiferæ vestibulum, eiusque cardinibus prehen-
 sis adhebat: quem illi cum auellere non possent, abscissis viri manibus ita deduxerunt,
 quæ manus cardinibus cõsertæ manserunt. Hæc cum apud se fecissent Aeginetæ, classe
 septuaginta nauium cum Atheniensibus, qui superuenire cõgressi, superantur. Victi na-
 uali prælio, eosdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt, sed illi noluere eis
 amplius auxilio esse, causati, quod & naues Aegineto necessario sumptus à Cleomene
 oram Argolidæ tenuissent, & ipsi cum Lacedæmoniis in terram descendissent, ut non-
 nulli quoque ex Sicyonibus nauibus descenderent in eadem contra ipsos expeditione. Quo
 nocte utrisque multa ab Argiis iniuncta est mille talentorum, quorum quingena uter-
 que populus solueret. Et cum Sicyonij suam culpam agnoscetes, centum talentis cum
 Argiis decidissent, Aeginetæ ne agnoscere quidem culpam voluere: Erant enim super-
 biores. Eapropter rogantibus eis, nemo amplius Argiuorum publice auxilium tulit:
 sed voluntariorum circiter mille, duce quodam, cui nomen erat Eurybates, quinque cer-
 taminum victori. Quorum plerique non remeare, sed in Ægina ab Atheniensibus occu-
 buere. Et ipse dux Eurybates singulari certamine ter victor, quarto à Sophane Dece-
 lis filio oppetijt. Verum Aeginetæ sua classe adorti in compositos, Athenienses supe-
 rauere, eorumque naues quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses qui-
 dem bellum cum Aeginetis contraxerunt. Persa autem quæ ipsius partes erant exequ-
 batur, cum famulo assidue in memoriam redigente, ut reminisceretur Atheniensium;
 tum Pisistratidis assidens, Atheniensesque criminantibus, tum cupiditate per hunc
 prætextum subigendi Græcos, qui ei terram & aquam denegassent. Itaque Mardo-
 nium, qui male rem naualem gessisset, præfectura amouit, aliosque designatos duces
 aduersus Eretriam & Athenas mittit, datim genere Medum, Arthapernem Artapher-
 nis fratris sui filium, datis mandatis, ut Athenas atque Eretriam diriperent, captiuos-
 que in conspectum afferret. Postquam hi duces declarati ab rege digressi, ad planitiem
 Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra po-
 suere, aduenerunt nauticæ copiarum omnes, ut singulis erant imperata. Ad hæc equestres na-
 ues, quas superiore Darius anno mandauerat tributariis suis præparandas. In has in-
 troducitis equis, atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam conten-
 derunt. Hic non recto cursu secundum continentem in Hellespontum, etiam Thraci-
 am versus nauigabant, sed ex Samo vnde soluerant, præter Icarium, interque insulas, præ-
 cipue (ut ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigan-
 tes, magnam iacturam fecerant. Præterea, coacti sunt propter Naxon, quam antea non
 cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primam
 copiam ducerentur, Persæ urgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes con-
 citauerunt, non ausi resistere. Persæ ijs quos adepti sunt in seruitutem raptis, delubra
 atque urbem incederunt. His actis, ad ceteras insulas redeunt. Hæc dum illi agunt, De-
 lij relicta & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Eo tendentes naues præcedens Datis,
 non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul
 cognitio ubi Delij essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est: Viri sacri, quid
 fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim & ipse mea sponte ani-
 matus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, nequid aut eum locum,
 aut eius incolam lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulam: Hæc Delijs
 per

Cereris tē-
 plo adhæ-
 rens mani-
 bus trunca-
 tur.

Aeginetæ
 ab Athen.
 superantur.

Eurybates,
 Vide sup.
 ad finem
 lib. quinti.

Mardoni-
 us à præfe-
 ctura se-
 motus.
 Datis.

Datis ad
 Delios ora-
 tio.

per caduceatorē dixit. Mox trecenta thuris talenta super arā cōminuta adoleuit. His actis aduers⁹ Eretriā primū nauigauit, simul oēm classē, simul Iones, pariter atque Æoles agēs. Statimq; ab illius digressu Delos tremuit (vt Delij aiunt) ad meā vsque ætatē tūc & primū & postremū commota, deo mala vêtura hominib. portēdente. Nā sub Dario Hytaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, trib⁹ his deinceps ætatibus plus malorum passa est Græcia, quā viginti alijs ante Darium ætatibus: partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: vt nō ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculis ita scriptum erat:

Delos tre-
muit.

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

~~Et sanè in nostra lingua pollēt hæc nomina: Darius, quod coërcitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, quod magnus bellator.~~ Barbari postquā à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt verò insulas præternauigantes Carystum appulerunt, Carystijque negarunt se vel obsides daturus vel militaturos aduersus vicinas ciuitates, videlicet Athenas & Eretriam significantes, Carystij tam diu obsessi sunt, eorumq; ager vastatus, donec in deditionem Persarum venerunt. Eretriēses audito Persarum exercitu aduersum se venire, auxilia ab Atheniensib. implorauēre. Quibus non deneganda auxilia rati Atheniensēs, miserunt subsidio illis ea quatuor milia hoīm, qui Chalcidensium equitatum obtinuerunt prædia. Sed Eretrienſium haudquaquē ſyncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Atheniensēs, tamen ancipiti sententia vacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deferēdam, & in cacumina Eubœæ eundum: quibusdam qui propria lucra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorunque animos animaduertens Æschines Nothonis filius, Eretrienſium primarius, patefecit Atheniensibus omnem præsentium rerum statum, orauitque vt domum abirent, ne vnā cum illis occumberent. Hæc consulenti Æschini obtemperantes Atheniēses, illinc in Oropum trāsgressi, salutē sibi pepererūt. At Persæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanū & Choereas & Aegilia applicuerunt: potitiq; his locis, continuò equos exposuēre, & tanquam cum hostibus conficturi se instruxēre, aduersus quos non decreuerant Eretrienſes sibi esse prodeundum. Sed quandoquidem sententia de vrbe non deferenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia custodirent. Ad orientibus ea Persis, acri pugna per sex dies certatū est: multisq; vtrinque cadentibus, septimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus Cynei, inter populares suos viri spectati, urbem hostibus prodidēre: Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauēre, incenderunt, in vltionē eorū templorū quæ Sardibus deflagrauerant, hoīb. iussu Darij in seruitutē captis. Poriti Eretria, aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam partē vastauerūt, rati idē facturos Atheniēses quod Eretrienſes fecissent. Etenim erat locus Atticæ Marathon, proximè Eretriā, ad equitandū opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. Eòdem Atheniensēs & ipsi re audita ad vim arcendā processerunt, decē præctis sibi ducibus, quorū decimus erat Miltiades, cuius patrē Cimonē Stefagoræ filiū fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis tū filiū cōtigerat: & dū fugit, obtinere Olympiadē quadrijugo certamine: quā victoriā muneris gratia tranſtulit in Miltiadē ex matre germanum: proximaque Olympiade eisde equabus aliā Olympiadē cū vicisset, à filiis Pisistrati interfectus est, nō iā viuo Pisistrato. Interfectus est autē ad Prytanæum, noctu summissis percussoribus: sepultusq; ante urbē trans viā, q̄ vocatur Diacœle: & è regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ treis Olympicas victorias reportarant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerunt Euagoræ Lagonis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stefagoras, apud Miltiadem patrum in Chersoneso educabatur. Minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habēs à Miltiade Chersonesi cōditore. Hic igit Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Atheniensium erat, è duplici cæde elapsus: semel, cū cum Phœnices vsque ad Imbrū persecuti sunt, magni

ns.

Carystus
capta.

Æschines.

Oropus.

Choereæ.

Aegilia.

Euphor-
bus Phila-
grus prodi-
tores.

Eretria
capta.
Marathō.

Cimonis
sepulchrū.
Diacœle.
Equæ O-
lympici vi-
ctrices.
Euagoras.

Phidippi-
dēs.
Partheni-
us mont.

Pannos tē-
plum.

Lacedæmo-
niorū lex.

Hippias
somniaum.

Dens Hip-
piæ tulusi-
endo ex-
cussus.

Platæōes.

Duode-
cim dij A-
thenien-
sium.

facientes capere hominem ut ad regē perducerent : iterum, cū ab ijs elapsū, domū suam reuersum, ac se reducem esse existimātem, inimici sui exciperunt, & ad iudiciū deduxerunt, accusantes occupatæ in Chersoneso tyrānidis. Hoc reatu liberatus, suffragijs populi dux declaratus est. Duces cū adhuc in vrbe essent, ante oīa legatū Spartam mittunt Phidippidē, illum quidem Atheniēsem, sed tabellariam operā facitātem. Huic Phidippidi, ut ipse retulit, & Atheniensib⁹ renunciāuit, circa Parthenium montem, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatoq; nominatim Phidippide, iussit nunciari Atheniensibus, quid ita Athenienses nullā gererēt curam sui qui bene ipsis vellent, quiq; iam sæpenumerō de eis benemeritus fuisset, atq; etiā futurus esset. His verbis fide habita Atheniēses, quod eorum iam status erat bene cōstitutus, extruxerunt sub arce templum Panos: illiq; annuis hostijs, ex quo nunciū accepere, sacrificant, & ardenti candelabro supplicant. Phidippides autē hic, qui sibi Pana dixit apparuisse, tunc cum à ducib. missus est, iterum Athenis egressus, Spartam peruenit, aggressusq; magistratus Lacedæmonij, inquit, orāt vos Atheniēses, ut sibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos vetustissimā contemnatis in discrimen adductam, ne Barbaris viris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expositis, placebat qdem Lacedæmonijs opē ferre Atheniensibus, sed id sibi impossibile confestum facere videbat, nolentib. legem rūpere. Nam erat nonus dies instantis mensis, quo die negabāt se progressuros, orbe lunari non impleto. Et illi quidem plenilunium expectabant. Hippiæ autē Pisistrati filio qui Barbaros in Marathonem perducebat, visum hoc in somnis superiore nocte oblatū est: Videbat sibi Hippias cum matre cōcumbere. Quo ex somnio cōiectabat fore, ut reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret. Hūc in modū interpretabatur visum suū. Ei tum (dum prædam Eretriensem, quā deposuerat in insula Styreorum nomine Ægilea reportat: dumq; naues ad Marathonē appulas in stationib. locat, ac Barbaros in terrā egressos disponit) talia administranti contigit sternutatio, tussisq; solito vehemētior. Vnde cōcussis eius, utpote senis, plerisque dētib⁹, vnus illorū ex violentia tussendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, cū tamē non appareret, suspirās Hippias, ad eos qui aderant, ait: Hęc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectā efficere: sed tantūmodo partem, quātum spatij dēs, q mihi aderat, obtinet: Huc Hippias suā visionem interpretabat euasisse. Atheniētib. apud Herculis fanū instructis superuenēre auxilio Platæenses, oīi cū populo, qui sese Atheniensib. dediderant, & pro qbus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dediderant autē sese hoc modo: Cū à Thebanis pmerent Platæenses, primū Cliomeni Anaxandridē, qui interuenerat, atq; Lacedæmonijs sese dediderūt: à quib⁹ tñ recepti non sunt, hac oratione vtentib⁹: A nobis, qui procul habitamus, frigidū quoddā fuerit vobis auxiliū. Nā priusq nostrū quisquā audiat, possitis occupati ab hostibus sæpē expugnari. Suademus autē ut vos Atheniensibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandū non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam consulebant Platæensibus, quod eis bene vellent, quā quod optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentib. Lacedæmonijs nō aduersati Platæenses, aditis Atheniensibus, dum rē diuinam duodecim dijs faciūt, eis ad arā suppliciter sedētes sese dediderūt. Aduersus quos Thebani re audita exercitū duxerunt, in eorūq; auxiliū Atheniēses venerūt. Sed dū cōserturi plium essent, Corinthij haud contēnendā sibi rē putantes, ad eos recōsiliandos interuenēre: atq; vtrorūq; pmissu regionē hūc in modū terminarūt, ut Thebani eos Bœotios q nollēt inter Bœotios cēdere, sinerēt facere q vellēt. Hoc vbi decreuēre Corinthij, abscēdere. Abscedentes quoq; Atheniēses aggressi Thebani sunt, cōmissaq; pugna, repulsi. Vnde Atheniēses trāsgressi quos Corinthij statuerūt terminos, Alopū fecerāt limitē Thebanis. Ergo Platæenses Atheniētib. sese cū dedidissent, ad Marathonem tūc auxilio venerūt. Erāt autē in Atheniensīū ducibus ancipites sententiæ, alijs vetantib. fieri præliū, pauciores em̄ se esse,

se esse, q̄ vt cum Medis configerent: alijs quorum erat Miltiades, ad pugnandū hortantibus. Itaq; cū essent bifariæ sententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachū Aphidnæum adiit, tūc fortè belli principem: qui magistratus per suffragia electus in danda faba, hoc est in declaranda sententiā, vndecimus est. Nam quondā Athenienses in dicenda sententia parem ducibus faciebant Polemarchum. Ad hunc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache situm est, vtrum in seruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne æuum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nunc in maximū omnium (ex quo nati sunt) venēre discrimen: qui si Medis succumbant, palā est quæ passuri sint traditi Hippix: sin aut superent, poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Nostræ, qui duces sumus, bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: alijs id suadentibus, alijs dissuadentibus. Qui nisi prælium committimus, verè or ne magna existat seditio, q̄ mentes eorū sollicitet ad sentiendū cum Medis. Si pugnamus anteq̄ aliud vitij in nonnullis subeat, possumus dijs æquis cum victoria discedere. Hęc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui si meæ sententiæ accesseris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorum quæ recensui bonorum tibi contraria existēt. Hęc dicens Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedēte sententiā principis belli, obtentum est vt configerēt. Post hæc ij duces quorum sententia de configendo fuerat vt cuiusque dies imperitanti venerat, vicem suam Miltiadē dabant: quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, q̄ dies imperij sua aduenit. Itaq; ubi vices eius fuere, tunc Athenienses hunc in modum instructi sunt ad configendū: Dextro cornu præerat Callimachus princeps belli. Ita em̄ lex apud Athenienses tunc postulabat, vt is dextrum cornu teneret. Hoc duce sequebantur deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouissimi sunt collocati Plataenses, iidem sinistrum cornu tenentes. Quo factum est, vt ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud Panegyrias, id est, publicos conuentus, quæ quinto quoq; anno fiunt, Atheniensis præco conceptis verbis precetur bona Atheniensibus pariter & Plataensibus. Igitur Atheniensium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, q̄ aciem Medicam imitabat: sed in medio paucis cōferta ordinibus, ideoq; illic debilior: vtroq; aut in cornu confertior, quæ posteaq̄ ita instructa est, ac sacrificiū litatum esse Athenienses audierunt, tunc cursum in Barbaros tendunt. Erat aut inter vtrāq; aciem nō minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se videntes Persæ, aptabant se tanq̄ illos excepturi: infantiæ dantes id, quod cernerent cursu tendere, cū pauci essent, non equitatu, non sagittis fretos. Hoc ita Barbari interpretabantur. Athenienses, posteaq̄ conferti cōflicere cum Barbaris, pugnam memoratu dignam ediderunt. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem vsi sunt: primi sustinuerunt cernere Medica veste indutos: cū ante hæc vel audire nomen Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone cū diu pugnatum esset, Barbari circa mediam aciem vicerunt, vbi Persæ stabant & Sacæ: eaque perrupta hostem in mediterranea persequabantur. At in vtroque cornu vicere Athenienses Plataensesque: ac Barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contrahunt cornua, & cum ijs qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes superant, fugientes Persas vrgent, cæduntque, donec ad mare progressi, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus belli princeps interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque e ducibus Stefileus Thrasyli, & Cynegyus Euphorionis filius, dū summā puppim apprehendit, abscissa bipēni manu cecidit: necnō alij Athenienses multi & clari. Septē qdē naues obtinuerūt Athenienses hoc modo: Ceteris Barbaris retractis, receptisq; captiuus Eretrienfibus ex insula, vbi reliquerant, circūuecti Suniū, animo præuertēdi Athenienses in urbem abeuntes. Cæterum Alcmaeonidæ ab Atheniensibus insinulati sunt, quod

Callimachus.
Aphidnæus.
Polemarchus magister
Atheniensis.

Miltiades.

Atheniensis exercitus ordinatus.

Cursus in aciem hostilem

Medicum nomen, Græcis terror in cutem solebat. Atheniensis ad Marathonem victoria.

Callimachus cecidit.
Stefileus.
Cynegyrius Sunium.

Scutum
Athenien-
se.

Herculis
sanū Pha-
lerum.

Maratho-
nia clades

Epizeli p-
digiosa ce-
ritas.
Datis.
Apollinis
simulacrū
Delijs
Thebano-
rum.

Puteus tri-
fariarū re-
rū species
exhibēs.

Rhadina-
cem

Lacedæmo-
niorum
post bellū
auxiliū.

Alcæmoni-
dæ an scu-
tū Persis
diderint.
Callias.

Philia Cal-
les.

quod videlicet ex composito Persis adhuc apud insulam agentibus scutum ostende-
runt. Dum illi Suniū circūuehūnt, Athenienses euestigio abeūtes celerrimè ad ferēdā
vrbi opem pperarunt. Barbarosq; eodē tendentes puerterūt, pgressiq; ex Herculis
tēplo, quod est in Marathone, in aliud Herculis templū, q est in Cynofargi, castra po-
suerūt. Barbari superata classe in Phalero (hic em Atheniēsū naualia tunc erāt) super
eum locum aliquandiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierūt. Quo-
rum in hac pugna apud Marathonē gesta, occubere circiter sex millia trecēti. Athe-
nienēsū verò centū nonagintaduo: Tot ex vtrisq; cecidēre. In qua pugna hæc res mi-
ra cōtigit, vt Atheniensis qdam Epizelus Cuphagorē, dū stantē acie pugnat strenuē,
luminib caperet, neque saucius vlla parte corporis neque ictus, atq; ita cæcus in reli-
quū vitē tempus permansit. Quem audiui dicere solitū de sua clade, visum sibi esse re-
sistere virū quendam armatū p cero corpore, cuius mentū oēm clypeum inumbraret:
& hanc laruam ipsum prætergressam fuisse, sed se illum q sibi assisteret occidisse. Hæc
Epizelū solitum cōmemorare audiui. Datis in Asiam cum classe rediens, vbi Myconē
tenuit, vidit in somnis visum. Id tamen q fuerit, non tradiť. Vbi primum dies illuxit,
naues rimatū est: cōpertoq; in naui Phoenicea simulacro Apollinis inaurato, sciscita-
tus est quo ē tēplo sublatū esset. Et vbi audiuit ex quo tēplo, nauigās sua naui in De-
lū (iam em Delij in insulam redierant) ibi simulacrum in templo deposuit, pcepitq;
Delijs, vt illud in Deliū Thebanorū referrent, q est supra mare è regione Chalcidis:
Hoc vbi pcepit Datis, vela illinc fecit. Delij tamen hanc statuā nō reportauerūt, sed
vicesimo post anno, eā Thebani ex oraculo in Deliū contulerūt. Datis & Artapher-
nes, posteaq; in Asiam nauigauēre, captiuos Eretrienes Susa perduxēre. Quos Dario
rex, etsi in eos ante captiuitatē multū cōtraxerat acerbitalis, q se priores iniuria lacef-
sisēt, tamē vt in cōspectū suū adductos vidit ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit,
sed in sua Cissiē regionis māsiōne collocauit, cui nomē est Anderica, ducentis ac de-
cē stadijs, pcul à Sufis, quadraginta à puteo, q exhibet trifarias rerū species. Nā ex eo
asphaltū (.i. bitumen) & salem & oleū hauriūt, ad hūc modū: Hauriūt qdem celoneo
(.i. instrumento ciconia) p situla aut dimidiato vtre ad ciconiā alligato, quo in pute-
um decusso, q cqd hauriūt, mox in cisternā diffunditur, atque hinc aliō effusum, tripli-
ci varietate cōcrefcit. In asphaltū qdem & salē, p rinus. Hoc aut oleū Persæ Rhadina-
cem appellant, atrū ac grauiter olēns. Hoc loci rex Darius locauit Eretriēses: quē ad
meam vsque memoriam tenuēre, seruātes pristinā linguā. Quod ad Eretrienes: atti-
net, ita habet. Post pleniluniū duo millia Lacedæmoniorū Athenas venerunt, tanta
festinatione adipiscendi hostem, vt triduo quā ex Sparta discessēre, in Atticā perue-
nerint: & licet seriū ad pugnā venissent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intu-
endos in Marathonem perrexerunt. Quibus visis, laudatisq; Atheniensib; ob pcla-
rum facin, rursus redierunt. Tenet admiratio me, nec rationē inire possum, Alcæ-
onidas vnquam Persis ex cōposito ostēdisse clypeū, quod vellent Athenienses Barba-
ris atq; Hippie subesse: quippe quos constat in habentis odio tyrannis, vehementio-
res esse quā Calliam Phænippi filium, qui fuit pater Hipponici. Nam Callias cū
alia omnia in Pisistratum inimicissimē cōmentus est, tum verò solus Atheniensium
omnium illius Athenis eiecti, cū publicē sub præcone venderentur bona, emere au-
sus est. Huius Galliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cū ob ea
quæ dicta sunt, vt viri summoperē patriā liberātis, tū ob hæc quæ in Olympiā fecit.
Nam & in equorū palmā obtinuit, & in quadrigario fuit secūdus: & in ludis Pythijs
cū primas obtinuisset, & in vniuersos Græcos sumptuosissimū extitit: tū ob id qua-
lem se in filias suas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam posteaquā nobiles extitere, hoc
eis magnificentissimū munū est gratificatus: vt quem sibi vnaqueque vellent ex om-
nibus Atheniensibus, cum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcæoni-
dæ aut perinde, aut nihil minus quā Callias perosi tyrannos fuēre: Quo maior me ad-
miratio subit, minusq; admitto criminationē, eos clypeum Persis ostendisse: q per
omne

omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt meo iudicio quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrânide represserunt, quàm ad illam irritauerunt. Alcæmonidæ autem, proculdubio Athenas liberauerunt: siquidem ipsi verè fuere, qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos ut Athenas liberarent, quæadmodum superius à me commemoratum est. At enim forsitan succedentes Atheniensi populo, patriam perdiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. Neque verò sermo obtinuit, clypeum ab his esse ostensum. Fuit enim ostensus clypeus, id quod negari non potest, quippe quod factum fuerit. Sed quis ostenderit, non habeo iam dicere: Erant autem Alcæmonidæ iam pridem Athenis clari sanè usque, ab Alcæmone, atque etià Megacle. Et enim Alcæmon Megaclis filius, ipsius Lydis, qui Sardibus à Croeso Delphos ad oraculum ierant, administrum se prebuit, eosque comiter accepit. Cuius beneficentiam Croesus à Lydis quos ad oraculum miserat cum audisset, hominem accersit, & ubi aduenit, eum donauit tanto auro, quāto semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcæmon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque (quos laxissimos reperit) calceat, ad thesaurum perrexit, ad quem ducebat. Ibi in acervum ramentorum procumbens, primum cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant referat. Deinde omnem sinum suum, atque etià crines rametis subigens, & parte in os desupta, è thesauro processit, ægrè trahens cothurnos, cuius alteri rei quod homini similis: cuius os cum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Croesus, in cachinumque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehemèter locupletata est. Et Alcæmon quadrijugos equos alens, vicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate, Clisthenes Sicyonis tyrannus sustulit: ut multo magis quàm prius inter Græcos celeberris extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quæ pater destinabat nuptum dare ei, quæ præstantissimum Græcorum omnium comperisset. Cum igitur Lydi Olimpici celebrarent, & ex eis Clisthenes curriculum quadrigali victor extitisset, nunciari iussit voce preconis, ut quisque sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diem aut prius Sicyone præsto foret: quàm Clisthenes intra annum à sexagesimo die inceptum exequi nuptias destinasset. Ita que omnes Græci, aut sua ipsorum, aut familiarum claritate sibi confidentes, eò proci contederunt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita (floreat aut maxime Sybaris ea tēpestate) qui vnus vir in plurimum deliciarum processerat: & Siritanus Damas, Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur. Et hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus, Epistrophus filius Epidanius. Ætolus verò Males, germanus Titorum illi, qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Ætolie homines fugerat. E Peloponneso Leocides Phidonis, Argiorum tyranni filius, eius inquit Phidonis, qui spacia Peloponnesibus statuit, longè omnium Græcorum insolentissimus: qui summo Hilensium agonothetis .i. munerarijs, ipse agonotheta extitit in Olympia .i. certamen primumque proposuit: nec non Amiantus Lycurgi filius Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex urbe Pægo, filius Euphorionis eius, qui (ut in Arcadia fert fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, & ob id in omnes homines hospitalis: & Heleus Agæi filius, vir præclarus. Hi ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Atheniensibus autem Megacles Alcæmonis eius filius, qui ad Croesum se contulerat: & alter Hippoclidus Tisandri filius, diuitijs ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tēpus florebat, Lyfanius: solus hic ab Eubœa. E Thessalia à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis Alcon. Tot proci fuere. Qui cum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamque percontatur. Deinde eos annum apud se detinens, explorauit vniuscuiusque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum vniuersis congressus, & iuniores in

gymnasia

Scutum quo
modo ob-
teratum
Perlis.Alcæmoni
darum ge-
neris clari-
tas.Croesi in
Alcæmoni-
dem mun-
ificentia.Alcæmoni
in auro
auferendo
Calli-
dum com-
mentum.Clisthe-
nes.Agarista
proci.

Hippocli-
dis Proci
præstātia

Prouerbiū
Non est
istud curæ
Hippocli-
dis

Megacles
Alcmæo-
nis gener
Clisthenis
factus.
Megac.
Hippo-
cratis.

Clisthe-
nes duos

Miltiades
obsidet
Parum.
Lysagoras
Hydarnes.
Persa.

Timo sa-
cerdotissa

gymnasia educens, præcipuè tamen in conuiujs experiebatur. Quâdiu enim eos apud se tenuit, hoc fecit, ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erāt Athenienses: & illorū magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, cum præsertim eius maiores, Cypselidis Corinthijs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in cōuiuium tum ipsos procos, tum oēs Sicyonios accepit. Postea verò quàm cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, pariter & de oratione habenda in mediū. procedēte potatione, Hippoclidēs cum lōgè alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere *ἑμμελῶς*. id est, sedatum quoddā saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rē cernēs dissimulabat. Post hæc aliquātulū interquiescēs Hippoclidēs, iussit aliquam sibi inferri mensam. Qua illata, primū super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos, tertio super mēsam capite statuto, cruribus veluti brachijs modulabāt. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabāt Clisthenes tam impudentem sibi generum fieri, tñ sese continebat, nolens in eum erumpere. At ubi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iā se vltra continere nō sustinēs, inquit: Fili Tisandri, desaltasti matrimoniū. Cui excipiens ille ait: Non est istud curæ Hippoclidē. Vnde prouerbiū factum est, Non est istud curæ Hippoclidē. Tunc Clisthenes silentio imposito, in medium hæc protulit. Viri proci meæ filiæ, vos equidē oēs laudo, vobisq; omnibus si fieri posset gratificarer, neque vnum ē vobis præcipuum probans, neq; cēteros improbens. Verū fieri non potest, vt de vnica virgine deliberans omnium voto satisfaciam. Itaq; singulis vestrū, qui cōpotes huius matrimonij nō estis, tanq̃ dignis meæ filiæ nuptijs, quodq; domo peregrē abfuitis, singula argētī talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio, meam filiam Agaristiam despondeo ritu Atheniensium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sunt: Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt. Atq; hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrari cœperunt. Porro ex horum coniugio Clisthenes auo materno cognominis procreatur, qui Atheniensium tribus populariumq; statū instituit: item Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agaristia, ab Agaristia Clisthenis nomen habens: quæ nupta Xanthippo Aripheonis filio cum p̃gnans esset, visa est sibi in somnis parere leonem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades cum antea probatus apud Athenienses, tum verò post rem bonā gestam in Marathone, maioribus incrementis auctus, petit ab Atheniēsis septuaginta naues cum p̃pugnatorib; & pecunia, non p̃mens eis cui regioni bellū esset illaturus, sed tantūmodo se illos locupletaturū, si se sequerent. Ad eam cū regionē se illos ducturum, vnde affatim aurum nullo negotio reportarent. His verbis Athenienses, erectis animis, naues (vt petierat) tradiderūt: Quib; Miltiades acceptis, in Parū nauigat, per speciem vlciscendæ iniuriæ quam intulerant Parij, quod triremi in Marathone vnā cum Persis venissent. Hoc colore orationis utebāt. Cum autē insensū esset Parijs ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnē Persam accusauerat, eo postquam peruenit Miltiades, Parios intra moenia coactos obsedit, missoq; caduceatore poposcit centum talenta, negās si ea sibi non darent, se nō prius illinc abducturū copias, q̃ eos euertisset. Parij non vt quicq; pecuniæ Miltiadi dēt cogitant, vt custodiant urbem excogitant, cum alia loca intersepientes, tum maxime unde ea oppugnari poterat, adeo, vt noctu laborantes, murum duplo quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci de hac re commemoranda consentiunt. Deinceps gesta ipsi Parij referunt hunc in modum: Miltiades cum inops consilij esset, adisse atq; allocutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timū, quæ esset indigenarū deorū administra. Hanc cum in conspectum venisset, consiliū ei dedisse, si magnificeret, Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde p̃ceptis auditis, Miltiadem accessisse ad maceriā quandā ante urbem, qua in maceria sepit templum

plum Cereris legifera: eamq; quia fores aperire non poterat, transiisse: & illā transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendum aliquid quod moueri nefas est, siue ad aliquid quodcunq; sit agendum. Et cū p̄ foribus esset, subeunte horrore preoccupatū, eadem via reuertisse: deq; maceria defilientem semur cōnulsisse: alij in genua p̄cidisse aiūt. Ita Miltiades male habēs, domū remeauit, neq; pecuniā Atheniensib. portans, neq; Paro parta: vrbe tantū per sex & viginti dies obiecta, & agro populato. Parij, cognito q̄ ministra deorum Timo Miltiadem admōnuisset, volentes ob id de ea supplicium sumere, postq̄ obsidere desierūt, Delphos miserūt sciscitatū num ministram deorum condēnare deberent, quē rationē capiēda patriæ hostibus detexisset: quæq; Miltiadi exposuisset sacra, quæ ad virilem sexum efferri nefas esset. Id Pithia fieri non permisit, negans Timū earū rerū esse auctore: sed quia Miltiadæ non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse: Hęc Miltiades Parijs Pythia respondit. Miltiadem ē Paro reuersum cū alij Athenienses in ore habebant, tū p̄cipue Xanthippus Ariphronis filius: qui eū apud populū accusauit, q̄ Athenienses circūscripsisset. Cui accusationi Miltiades non per se ipse respondit (neq; em̄ poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed p̄ eo amici eiūs: allegantes cū alia multa & Lemnū expugnatā, quā vltus Pelasgos Atheniensib. tradidisset, tum verò pugna in Marathone gestā. Interuētu tamē populi nē capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa multata est. Post hęc Miltiades dissoluto atque marcescente femore decessit. Quinquaginta autē talenta Cimō filius exoluit. Porro Lemnū Miltiades hūc in modū obtinuerat: Pelasgi posteaq̄ ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, siue iure siue iniuria: nā de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecateus Egēsandri in sermonibus ait, iniuria. Athenienses em̄ cū viderent regionē quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandā dederant, mercede mure circa arcē olim extructi bene exultam, quē prius mala fuisset, & à nemine accipi digna, liuore captos fuisse, & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Vt autē Athenienses aiunt, iure eiectionis: quippe cū essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filia ac filij Atheniensium ad Nouem fontes aquarum pergerent (nullā dū enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptū vim attulisse: neq; hoc fecisse contemptos, ad extremū manifestò deprehensos de inuadendis Atheniensibus consilia agitalle: Se verò adeò meliores quàm illi fuerant viros fuisse, vt cū haberēt facultatē interimendi eos, quos sibi insidiatos deprehendissent, tamē noluerint: sed eis p̄ceperint, vt ē regione excederēt: atque ita illos solū vertisse, & tū alia loca, tū verò Lemnum obtinuisse. Illa Hecateus, hęc Athenienses aiūt. At Pelasgi hanc Atheniensem iniuriā vlciscēdi auidi, ij qui Lemnū incolebant, gnari quādo dies festi Atheniensem celebrarent, biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt vxoribus Atheniensium, diem festū Dianæ apud Brauronem agētib. permultisq; illarū illinc raptis abierunt, & in Lemnū delatas pro concubinis habuerunt. Hæ foemine postea quàm filijs abundauere, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium imbuerunt. Et illi consuetudinē cum Pelasgidum filijs habere abnuebant: & si quis ē suis ab illorum vllō vapularet, cuncti auxilio aderāt, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui alijs pueris dominarent, existimabāt, atque adeò longē p̄ualebāt. Qua re animaduersa Pelasgi inter se collocuti sunt, considerātesque rem esse indignam, inter se dicebant: Si nunc, dum pueri sunt, dignoscūt sibi opitulari, aduersus filios vxorum legitimarum, quas virgines duximus, & eis cōtinuò præesse conant, quidnam faciēt in virilem adulti ætatem? Itaque cū id eis altius insedisset, placitum est, vt eos filios ē matribus Atticis susceptos necarēt. His necatis, addunt & cædes matrū. Ex hoc facinore & illo superiore foeminarum, quē viros suos vnā cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam, vt teterrima quæque facinora Lēnia appellenī. Pelasgi cum eis post necē liberorum atque vxorum neque tellus fructum redderet, neque vxores, neque

Miltiades
accusaturMiltiadis
obitus.
Pelasgi ex
Attica ex-
acti.
Hecatæi
sermonemNouem fō-
ntes.
Athenien-
sium vxor-
es raptæ:Atticarū
mulierum
vnā cū li-
beris cæ-
des.Lemnīa fa-
cinora:

Q

pecora

Athenien-
ses ad Pe-
lasgos.
Pelasgorū
responsio.

pecora ut prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miserunt petitum aliquod laxamentum presentium malorum. Iussi à Pythia Poenas Atheniensibus quas illi vellent pendere, Athenas ire: pollicitique sunt daturos se poenas illis omnis iniurie. Atheniensibus stratis in curia toris quam poterant splendidissime, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere: Si navis vento aquilone atque uno die nos è vestra regione in nostram peruehet, ita demum vos quod petitis trademus. Hoc dixere, quod scirent fieri non posse. Nam Attica multò magis ad austrum vergit quam Lemnus: Hæc hæcenus. Tunc compluribus. deinde interiectis annis, ubi Chersonesus (quæ est in Hellesponto) Atheniensium ditionis fuit, Miltiades Cimonis, ventis Etesijs perflantibus, ex Eleunte (quæ est in Chersoneso) soluens in Lemnum delatus est, præcepitque Pelasgis, ut ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nunquam illi expletum iri sperassent. Quorum Hephæstienenses quidem obtemperauerunt: Myrineni autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt, donec in ditionem venerunt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atque Miltiades.

Myrineni.
Lenoscap-
ta.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMVS, QVI INSCRIBITVR POLYMNIA.



OSTEA verò quam nuncius pugnae ad regem Darium Hystaspis filium allatus est, ad Marathonem gesta, cum antea vehementer infensus esset ille Atheniensibus, quod Sardis inuasissent, longè infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missisque continuo nuncijs ad ciuitates, edixit ut singula multò quam antea maiores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. His nuncijs Asia triennium excitata est. Vbi cum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Græciam militaturi, & apparatus operum datur, quarto anno Ægyptij (qui fuerat à Cambyse subacti) decedere à Persis: quo magis aduersus utrosque Darius expeditionem sumere properabat, Ægyptios atque Athenienses. Dum hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem, cum regni successorem declarasset. Erant autem Dario iam ante quæ regnaret liberi tres, è priore vxore Gobrys filia suscepti, & post partum regnum alij quatuor, ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natus erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. Qui cum ex eadem matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem quod omnis paternæ sobolis ipse maximus natus foret, cum apud vniuersos homines sit institutum, ut maximus natus liberorum obtineat principatum: Xerxes verò quod ipse Atossa genitus esset, filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Dario nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis filius, qui per id tempus alterationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. Hic vir audita liberorum Darij cōtrouersia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitque, ut ad cætera quæ pro se dicebat, hoc adderet: se quidem genitum è Dario iam rege, & Persarum imperium obtinente: Artabazanem verò è Dario cum erat priuatus: proinde neque æquum, neque iustum esse alium quempiam potius quam se illam dignationem adipisci. Quoniam Spartæ quoque sic usurpare, ut si cui antequam regnet filij nascantur, deinde regi iam alio nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato subiecta ratione utentem Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regem declarauit: quantum etiam citra præceptum Demarati Xerxes (ut mea fert opinio) regnauisset: quippe cum omnis potentia

Ægyptio-
rum à Per-
sis defe-
ctio.
Darij libe-
ri de impe-
rio discep-
tantes.
Lex Persa-
rum.

Succes-
sio-
nis ius,

Xerxes rex
declara-
tur.

ita penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege cum conaretur reb. apparatus, exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno supremū diem obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud cōpos voti, vt Ægyptios & Athenienses vlcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxem filiū deuenit, qui ab initio nequaquā animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Ægypto. Cæterum Mardonius cōso-
 brinus eius, Gobrys & sororis Darij filius, eū aggressus his verbis est allocutus: Domine, haud decorum est Athenienses tam male iā de Persis meritos, nō dare poenas eorum quæ perpetraverunt. Tu verò quod in manibus habes perfice, tamen vbi Ægyptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquantur hoies, & post hac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ. Illa autem rationis accessio, Europā esse regionem admodum speciosam, oīa quæ genera feliciū arborū ferentem, ac summae bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat, vt iuuenis ac nouarū rerum cupidus, imperijque Græciæ, p rege administrandi, quod etiam regi persuasit, cōditione temporū adiutus. Nam alia, vt rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento fuere. Primum è Thessalia nuncij ab Alebadis, ad regē inuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequium pstituros. Alebadæ autem isti erant Thessaliæ reges. Deinde ij Pisistratidæ, qui Susa ascēderant, qui cum eadem verba habuerunt, q Alebadæ, tum verò p̄tendebant Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebant, sortilegum, & Musæi sortium edisertatorem. Ascenderant autē cum eo reuersi in Græciam. Nam Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati Athenis fuerat eiectus: quod per Lasum Hermionis manifestò deprehensus fuisset, inter Musæi sortes hanc etiā inseruisse, fore vt insulæ Lēno adiacentes, mari submergeretur. Ob id Hipparchus hoīem eiecerat, cum familiarissimè illo antea vteret: & tunc cum eodē, vt in cōspectum regis veniret, ascenderat: de quæ eo honorificè cū alijs Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, si q sortes cladem Barbaro nunciabāt, earum nullā recitauit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidarū & Alebadarum suasionibus, Xerxes ad inferendū Græciæ bellū inductus. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionē fecit aduersus Ægyptios, qui rebellauerant: quos subactos, & in arctiorem q sub Dario fuerant seruitutē redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri suo Darij filio, quem p̄sidem Ægypti interiecto deinde tēpore interemit Inarus Psammetichi filius, Poenus. Xerxes recepta Ægypto, pducturus aduersus Athenas exercitum, pstantissimos quosque Persarum in cōcilium vocauit, vt & illorū sententias audiret, & ipse diceret q liberet. Quib. coactis, ita locutus est: Viri Persæ, equidem ego nō ero huius instituti auctor, sed ab alijs traditi imitator. Nā quemadmodū à maioribus nati accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquā conquieuius, sed ita deus agit, & multa nobis sibi obsequenti-
 bus in melius confert: atque ea quidē quæ Cyrus Cambysesq; ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidēre, nō attinet referre apud probē sciētes. Ego posteaquā hanc sedem accepi, dedi operam, ne ab ijs qui hoc honore sunt functi degenerarem, neue minus potentia Persis acquirerē. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram gloriam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neq; deteriore, ea quam recuperauimus, sed feraciorem, vnā cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideoq; nunc ego vos cōtraxi, vt id quod agere constitui, vobis exponerem: Cōstituo iuncto Hellesponto copias per Europam traducere in Græciam, vt Atheniensium vlciscar iniurias, quas cum Persis alijs, tum patri meo intulēre. Scitis autem & Darium aduersus hos hoies bellum mouere destinasse: verū ei morte p̄uento non cōtigit vt illos vlcisceretur. Ego verò eius vicem aliorumque Persarū vlciscens, non prius definam, quam expugnauero incēderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem meū priores iniuria affecerunt. Semel cū Sardis vnā cum Aristagora Milesio seruo nostro profecti cremauerūt lucos ac delubra. Iterum in nos quid fecerint terram suā ingressos, cum

Darij obitus.

Mardonius.

Vltionis exigendi ratio. Europæ laudes.

Alebadæ. Onomacritus sortilegus.

Musæi sortes.

Xerxes cur Græciæ bellū intulit.

Xerxis oratio ad Persas de bello Græciæ inferendo.

Datis & Artaphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia reru irritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio, terram Persidem ætheri Iouis conterminam reddituri simus. Nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostram, sed ego omnem permensus Europam unam vobiscum cunctas regiones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque civitatem, neque gentem, quæ nobiscum dimicare possit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos lacefferunt, iugum servile sustinebunt. In quo si mihi vos gratificari volueritis, ubi tempus vobis indicauero, quo vos præstare esse oportet, tunc unusquisque debet impigre adesse. Quorum qui ornatissimis cum copiis aderit, cum donabo his quæ in nostra domo preciosissima habentur. Et hæc quidem ita agenda sunt. Sed ne solus videar in concilio sententiam dicere, rem pono in medio, iubens unicuique quæ libet sententiam dicere: His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius: Domine, inquit, tu verò non modò superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cum alia & optima & verissima commemoras, tum verò quod Iones qui Europam incolunt, non sines habere ludibrio nos, cum sint indigni. Etenim res indigna est, si Sacas & Indos & Æthiopes & Assyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiam prolatandæ gratia in provincias redeigimus: Græcos qui nos laceffere iniuria inceperunt, non vliscemur. Quidnam metuentes, quas illorum copias, quam pecuniarum vim? Eorum pugnam novimus, eorum novimus vires esse imbecilles, eorum quos subegimus liberos penes nos habemus: hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Æoles & Dories appellantur. Quos ipse quoque expertus sum, dum eis iussu patris tui intuli bellum, dumque in Macedoniam usque processissem, & penè usque ad ipsas Athenas nemo mihi pugnatur occurrit: & sanè consuevere Græci (ut audio) inconsultissime inire bella, propter imperitiam ac sinisteritatem. Nam cum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumque, inuenire descendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum suo malo victores inde discedant. Deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniunt. Quos oportebat, cum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nunciis tollere controuersias, & omnia alia potius agere quam pugnare: aut si necesse habent inter se omnino pugnare, locum aliquem inuenire utrisque difficilimum, & ibi fortunam belli retinere. Hoc itaque ritu haud probò utentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt dimicando, cum Macedonia tenus promouissem. Tibi autem rex, quis obuiam venturus est bellandi causa, copias Asiæ atque omnem classem agere? Non eò audaciæ præcedent (ut reor) Græcorum res. Quod si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum veniunt, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. Nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consueuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus alijs Persis, nec diuersam ei quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Histaspis filius Xerxis patruus, vir circumspectus ita inquit: Rex, nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est, uti. At cum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidemque fratri meo suadebam, ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, viros nulla usquam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus. Iraque sumpta expeditio, multis & egregijs viris de exercitu amissis abcessit. Tu verò rex bellum inferre destinas viris multo quam Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & terra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est promerere. Iuncto pontibus Helleston to, ais te copias per Europam in Græciam deducturum, atque eos conuenit aut in terra, aut in mari, aut utrobique inuadi. Siquidem feruntur viri esse fortes, cuius rei licet et hinc argumentum capi: Si tot copias ductu

Datis

Xerxis ratiocinatio.

Mardonij sententia.

Experientia copiorum.

Artabani gravis sententia. Diuersitatis in sententijs dicendis utilis est.

Coniectura est prædicta.

Datis & Artaphernis Atticam regionem ingressas, soli Athenienses profligauerunt, ergo utraq; ratione congressi sunt. Quod si cōscensis nauibus pugna nauali victores ad Hellespontum nauigauerint, ac deinde pontem soluerint, hoc durū fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnus priuata prudētia coniecto, sed eo casu, quo aliquādo parū absuit quin opprimeremur, cum pater tuus iuncto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commissō, traiecit ad Scythas. Eum traiectū Scythæ omninò institere precari Iones, quibus custodia pontiū delegata erat, vt interscinderent. Quo tempore si Histæus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarū, res dictu quoq; horribilis, omnem regis statū in vno viro positum fuisse. Quare noli te vllū tale adire discrimē nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera. Hūc coetū in præsens missum facito, iterumq; dū tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid è cōtrario eue turum est, nihilo tamen minus bene consultū est, superauitq; fortuna consilium. At qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem voti compos, nihilò tamen minus malè consiliū cepit. Vides vt pgradia animalia fulmine deus feriat, nec sinat insolescere, parua verò nihil lædat. Vides vt magna semper ædificia magnasque arbores, huiusmodi fulminū tela percutiāt. Gaudet em̃ deus eminentissima quæque deprimere. Itaq; & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his quibus inuidet, aut metum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam secus ac eorū dignitas postulabat, in calamitatem inciderūt, quia deus neminem alium quàm seipsum finit magnificè de se sentire. Omnis res properando parit errores, vnde magna detrimenta fieri adsolent. In cunctando aut bona insunt: si nō talia quæ statim videantur esse bona, certè quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidē tibi rex suadeo. Tu verò Gobrys fili Mardonii, desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui malè audiāt. Nā Græcis detrahēdo, ipsum regē vis excitare ad bellum illis inferendū: ad quod tu omni auditate contendis (quod absit) vt fiat detractio. Nāque importunissimæ res est, in qua duo sunt qui iniuriā faciunt: vnus cui iniuria fit. Qui em̃ detrahit, iniurius est, quod non præsentē accusat. Item qui huic credit, iniurius est, quod prius credit q̃ rem compertam habeat. Et illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero insimulatur vt malus, ab altero talis putatur. Quod si omninò bellū his hominibus inferre oportet, agedum rex ipse permaneat domi apud Persas nostrū ambo rum liberi deponātur, tu in expeditionem ito, delectis (quos velis) viris ac quantiscūque copijs: etsi ex sentētia tuā res succedēt regi, interimāt liberi mei, & insuper ego: sin succedent, vt ego dico, interimātur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hāc subire conditionem recusas cupisq; in Græciā prorsus deducere exercitum, affirmo fore, vt aliqui eorū qui hīc relinquent, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliq̃ calamitatem, à canib. volucrisq; discerpi, aut in Atheniensium solo. aut in Lacedæmoniorum, nisi fortè antea inter viam tunc agnitiurū, aduersus quales viros suades regi vt moueat bellū. Hęc Artabano locuto, Xerxes ira percito, his verbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignā stulta oratione mercedem recipias. Hac tamen te notabo ignominia, qui instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hīc vnā cum foeminis maneat. Ego etiam sine te (quæ dixi) conficiam. Neque enim fuerim Darij, qui fuit Histaspis, qui fuit Artamnis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, q̃ fuit Cyri, qui fuit Cambyxis, qui fuit Achæmenis filius, nisi Athenienses vltus fuero: pbè intelligens si nos quieuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: prout colligere licet ex ijs, quæ illi facere coeperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incurſarunt. Itaq; neutris cedere licet, vtrisque propositum est certamen & agendi aut patiendi, vt aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. Medium enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria laceſſitos exigere vltionem, vt

Discrimē
sine neces-
sitate non
adeundū.
Consultā-
tionis vsus

Deus netū
nem aliū
quā seip-
sum finit
de se mag-
nificè sen-
tire.
Moræ cō-
pēdia.
Detrahit

Xerxi ad
Artabanū
iuuenile
respōsum.
Xerxis gē-
nealogia

Pelops
Phryx.

Somnium
Xerxis.

Xerxes in
statuti inci-
pit poenite-
re.

Insomnio
rū ludi-
bria.

quam calamitatem passurus sum, intelligam: profectus aduersus eos viros, quos eti-
am Pelops Phryx nostrorum maiorum seruus ita subegit, vt ad hoc vsque tempus &
ipsi homines & eorum regio ab illius (qui subegit) cognomine appellētur. Hęc haec
nus locutus est. Deinde sub vesp̄um cū eum vreret Artabani sententia, per noctē
apud se consultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum, im-
mutataque rursus sententia cū obdormisset, visus est in somnis (vt fertur à Persis)
videre quendam corpore ingenti atque specioso, qui sibi astans diceret: Reuocastine
sententiam Persæ de inferendo Græciæ bello, cū prædixeris Persis te comparaturū
esse exercitum, neque si reuocaueris eam, bene facis, neque qui tibi assentiatur, adest.
Quare perge ire in viam quam interdū ire destinasti. Hęc locutus ille, visus est
Xerxi ab aspectu transiisse. Vbi dies illuxit, huius insomnij nulla ratione habita, co-
cto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, Xerxes ita verba fecit: Viri
Persæ, veniam mihi date dicendi contrariam superiori sententiam. Nam & ego non-
dum ad summum, quò perueniendum est mihi, prudentiæ perueni: & qui vt illud fa-
ciam suadent, nullo vnquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani senten-
tiam audienti, confestim iuuentus efferbuit, vt verba in virum grandem natu effunde-
rem petulantiora quàm debui. Nunc itaque agnoscens erratum meum, vtar illius sen-
tentia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sententiam, vos quieti estote. Hęc
vbi audiēte Persæ, lætitia affectū regem adorauēte. In sequenti nocte idem rursus in-
somnia quiescenti Xerxi assistens, inquit: Fili Darij, videris expeditionē apud Per-
sas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur
nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionē, hoc tibi ex ea re cōtinget: Quē-
admodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc vi-
so perterrefactus, è cubili exiit, pariter & nuncium misit ad accersendum Artabanū.
Qui vbi aduenit, ita ad eum inquit: Artabane, ego statim cū in te bene consulentē
mini stultis verbis inuectus sum, non fui compos mentis. Sed non multo post poeni-
tens, cognoui id mihi esse faciendum, quod tu præcīebas. Tamen id volens exequi
non possum. Nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ poenitenti appa-
ruit in somnis visio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere cōstitueram: quin
etiam nunc interpositis minis abscessit. Quod si deus est qui in somnium misit, ei-
que prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciā, continget idem tibi, quod mi-
hi insomnium, itidem vt mihi præcīpiens. Quod ita fore coniecto, si oēm meum or-
natum sumas, eoq; indutus in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias som-
num. Hęc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, atq; negare se dignum qui
regio in solio federet: tandem cū cogeretur, fecit imperata, hęc plocutus: Apud me
rex tantundem valet bene sentire per se, & alteri bonam dicendi sententiā accedere,
quæ ambo tibi cū adsint, malorum tamen hominum colloquia te deprauant: quē-
admodum mare, quod est hominibus omnium vtilissimum, ferunt ab ingruentibus
vētorum flatib. non fini natura sua vti. Ego verò cū ex te male audiui, non tam meā
dolui vicem quàm tuam: qui cū propositæ essent duæ sententię Persis, vna quæ de-
trimentum augeret, altera quæ tolleretur, dicens perniciosum esse imbui animū vsu plu-
ra semper expetendi: his propositis sententijs, tu elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis
est periculosior. Nunc autem cū ad te mutato in melius consilio, de sumenda aduer-
sus Græcos expeditione ais accessisse insomnium, alicuius dei nutu, quod te verat di-
mittere exercitum, hoc non res diuina est fili. Insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia
hoies frustrant, quemadmodum ego te docebo multis quàm tu annis natu grādi-
or. Consueverunt ipsa somniorum visa plerunque frustrari ob ea quæ quis per diē mente
agitauit. Nos superioribus dieb. expeditionē hanc inter manus & quidē vehemēter
habuimus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habēs, tu ipse
omnia in summa dixisti. Apparebit enim vt tibi ita & mihi eadem iubens. Verū nihi-
lo magis apparere mihi debet tuū amictū gerenti, quàm non gerenti, sed meū: neq;
magis

magis quiescenti in tuo toro q̄ nō, sed in meo: si etiam aliās vult se exhibere. Neque
 eò velanīa peruenit illud, quicquid est quod sese obtulit in somnis, vt me cernens pu-
 ter esse te, ducto ē vestibus argumento. Id si me cōtemptui habebit, p̄fectō nec aspe-
 ctu suo dignabit siue mea gerentem vestimēta, siue tua, sed te adibit, quod iā animad-
 uertendum est. Nā si frequentis accesserit, ipse quoque fatebor diuinū esse. Ceterum
 si ita tibi agendū videtur, neque id reuocari potest, en ad cubandū in tuo cubili per-
 go. Age, mihi quoq̄, cū ista perfecero, appareat. Hac tantum cōditione tuę senten-
 tię acquiescā. Hęc locutus Artabanus, quod speraret ea à Xerxe sine vllis verbis ad-
 missū iri, iussu executus est. Et cū induta sibi Xerxis veste, regali folio refedisset, mox-
 que recubisset, idē insomnium dormientē adiit, quod Xerxē adierat, ei que superassi-
 stens, ira inquit: Tūne ille es, qui festinantem ire in Græciā Xerxem destines, tanquā
 eius curator? Tu neque in futurum, neque in p̄sens cōsideras, qui dissuades, id quod
 est fatale cōtingere? Quid autem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei
 ipsi demonstratū est. His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, cāden-
 tibusque ferramētis conari oculos ipsi eruere. Qua de re vehementer exclamās Artab-
 banus exiliit, aditoque Xerxi obseruatam sibi in somnis visionē exposuit, secundoque
 loco hęc inquit: Equidē rex, ego veluti homo quod multa iā viderā, & magna nego-
 cia sub Hessonibus cōtigisse, nō sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rē esse malā
 multa cōcupiscere: memoria tenēs quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas
 actum fuerit, quomodo cum exercitu Cambyſis cōtra Æthiopes, qui etiā cū Dario
 militauī aduersus Scythas. Hęc sciens ego, sentiebā te (si quiesceres) omnium homi-
 num beatissimum. Sed quoniam diuinis quidā instinctus est, & Græcos clades quæ-
 dam (vt videtur) missa diuinitus manet, ego quoque cedo, ac sententiam muto. Tu
 verò quæ diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetoque ijs q̄ ad apparatū pertinen-
 tia antē præceperas, operā dent. Hoc agito, ne quid tuorum deo tribuente desit. His
 dictis, & sublatiſ visionē animis, vbi dies extitit, ibi cōfestim Xerxes hęc Persis expo-
 nit: Artabano, quē constabat prius solum oīm id fuisse dehortatū, tunc exhortante.
 Post hęc ineunti expeditionem Xerxi tertium in somnis visum oblatū est: quod Ma-
 gi auditum, coniectarunt ad vniuersā terram pertinere, portendereque oēs homi-
 nes Xerxi seruiuros. Visum autē tale erat: Videbatur sibi Xerxes furculo oleagino co-
 ronatus esse, cuius oleæ ramis vniuersa tellus occuparet, & mox corona capiti circun-
 data, euanescere. Hęc magis interpretatis sine mora Persæ, qui in cōcilio fuerant, ad
 suā quisque p̄fecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussū, cupidī
 dona quę proposita fuerant obtinendi. Xerxes ita copias suas cōtraxit, vt omnē con-
 tinentis locum scrutaretur. Siquidem à debellata Ægypto per totum quadriennium
 cōparauit exercitū, atque eius apparatus quintō anno ineunte mouit cum ingenti
 copiarū manu. Nā oīm quos nouimus exercituum hic multō maximus extitit: adeo
 vt ad eū nihil fuisse videatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est: aut il-
 le Scythicus, qui Cimmerios insequens Medicam regionē inuasit, ac penē oīa supe-
 riora Asiæ subegit ac tenuit: quo nomine Darius postea Scythas iuit vltū, aut ille (vt
 fama fert) Atridæ aduersus Ilium: aut ille ante Troicum bellum Mysorū Teucrorum
 que, qui per Bosphorum in Europā transgressus, oēs Thraces in ditionē suā rede-
 git, ad Ioniumq̄; pontū degressus, ad Peneum vsque amnē, qui ad meridiē vergit, p̄-
 cessit. Neque illi oēs exercitus, neque alij ijs adiecti, cū vno hoc cōparari merentur.
 Quis enī non adduxit ad Xerxē ex Asia copias? q̄ aqua præter ingentes amnes potan-
 do nō defecit? Alij nāque naues præstabant, alijs vt peditatū, alijs vt equitatū, alijs vt
 nauigia ad vectādos equos eorū q̄ vnā militabāt, alijs vt naues lōgas in vsum pōtium
 p̄starent, iniunctū erat, alijs vt frumentū, & naues, q̄ trienni superiore p̄paratæ erant,
 p̄cipuē p̄pter Athon, vt in quo superior classis dū circunuehiē afflicta est. Ad Eleun-
 tem enī Chersonesi classis habebat stationē, illincq̄; oēs copię sub verberibus coepe-
 runt Athon effodere per vices alijs succedentibus, adiuuantibus etiam in effodiendo

Artaban-
 somnium.
 Cōcupiscere multa
 malū est.

Xerxis vt
 lio.

Xerxis co
 pia.

Thyſus.
Cleona.

Album lit-
tus. Tyro-
diza.
Bion.
Citralli.

Catacactas

Pythius
Lydus.
Aurea pla-
tano atq;
uitis.
Pythij fa-
cultates.

accolis, ſpoſitis operi Bubare Megabyzi, & Arteo Artachçi filio, Perſis. Eſt aut Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens. Ab hac parte hoĩbus cultus, ad cõtinentem deſinens in ſpeciẽ Cherſoneſi, id eſt, peninſulæ cum iſthmo, duodecim ſtadiorũ. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acantiorũ ad mare q̃ eſt cõtra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finiẽ, ſita eſt vrbs Græca, noĩe Sana. Quę aut extra Sanã & intra Athon ſitę ſunt vrbes, eas tũc Perſes è cõtinenti inſulanas facere aggreſſus eſt, q̃ hę ſunt: Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonã. Iſtę ſunt vrbes q̃ apud Athon incolunt. Hunc in modũ Barbari locũ nationatim effodiebãt, recto limite iuxta Sanam. Poſtea q̃ depreſſa erat foſſa ab ijs qui in imo fodiebant, alij humum effoſſam affiduẽ tradebãt alijs ſuper ſcalas ſtanti, & hi excipieĩtes tradebãt deinceps alijs, dum ad ſummos perueniebatur, qui illã efferebãt atq; abijciebant. Qua in re tumuli effoſſi duplicẽ laborem illis p̃terquam Phœnicibus p̃bebant. Nam cũ eandem facerent foſſæ menſuram ſuperius in ore, quã inferius in fundo, id neceſſe fuit cõtingere. At Phœnices cũ alijs in rebus, tum verò in illo prudentiã ſuam declarauerunt: qui partem q̃ ſibi cõtigerat, ita excauauerunt, vt os foſſæ duplum eſſet q̃ ipſam foſſã eſſe oportebat, procedentesq; opere affiduẽ illã coartabant: vt cũ ad imum deuentũ eſſet, foſſa cæterorum partib. adæquaretur. Eſt aut hoc loco pratum quoddã, vbi illorũ erat & mercatus, & prætorium, quo multum etiã ex Aſia frumenti moliti cõportabatur. Hanc foſſam Xerxes (vt ego cõiectura colligo) iactantiæ gratia deprimi iuſſit, potentie oſtẽtandæ cupidus, ac memoriæ relinquendæ. Nã cũ liceret nullo negotio naues per Iſthmũ transportare, iuſſit Iſthmũ intercidi, ad mare recipiendũ in foſſam, tantæ latitudinis, vt duę triremes pariter illac agitari poſſent. Eiſdẽ imperatum eſt, vt foſſam facerent, quib. fuerat vt flumen Strymona pontibus iungerent. Hæc Xerxes hunc in modum fecit. Cõparauit item ad pontes armamẽta ſirpi atque albi lini, dato hoc Phœnicibus atq; Ægyptijs negotio, vt cõmeatum exercitui cõportarent: ne homines, nẽue iumenta, q̃ ducebantur in Græciã, abſumerentur. Sed admonitũ iuſſit illum in loca, q̃ cuique opportuniſſima eſſent, alius alia via cõportaret vndiq; ex Aſia nauib. onerarijs & vecturis. Verũ plurimi cõportarunt in oram quæ dicitur album littus, vt quibuſque p̃ceptum erat: Alij in Tyrodizam Perinthiorum orã, alij in Dorifcum, alij in Eiona, q̃ eſt ſuper Strymonem: alij in Macedoniam. Dum illi in imperato ſibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnib. pedestribus copijs, iter ingreſſus eſt Sardis verſus, mouens ex Critallis Cappadocię. Illic enim edictum erat, vt cunctæ copię cogerentur, quæ per continentem erant cũ Xerxe ituræ. In quibus quiſnam præſectorum agmen pulcherrimẽ inſtructũ ducẽs, ab rege donatus eſt propoſito p̃mio, affirmare nõ poſſum, quia nec à principio, cũ res in iudiciũ deducta eſt, cognoui. Poſtea q̃ tranſmiſſo flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eã facto puenerunt Celænas, vbi fontes Meandri exiſtunt: & alterius amnis nõ minoris Meandro, noĩe Catacactæ, qui ex ipſo foro Celænarũ exoriens inſluit in Meandrum. In qua vrbe, & in quo foro viſitur ſuſpenſa Sileni Marſiæ pellis in vtrem formata: quã à Phrygibus fertur Apollo illi detractã ſuſpendiſſe. In hac vrbe reſidẽs Pythius Atys filius, Lydus, omnem regis exercitum, atq; ipſum Xerxem magnificentiſſimo hoſpitiõ excepit: ſponponditq; ſe pecuniã ei in bellum ſuppeditaturũ. Ob quam ſponſionẽ, Xerxes eos qui aderãt Perſas interrogauit, quiſnã eſſet Pythius: & quantũ poſſidens, q̃ hoc polliceret. Illi, rex, inquit, hic ille eſt, q̃ Dariũ patrẽ tuũ aurea platano ac vite donauit: quiq; nũc oĩm hoĩm diuitijs princeps eſt ſecundũ te. Hæc vltima verba Xerxes admiratũ, ſecũdo loco p̃contatus eſt ipſe Pythium, quantũ ei pecuniarũ eſſet. Cui ille: Neq; te, inquit, celabo rex, neq; diſſimulabo me ſcire meas ipſi facultates, ſed ſciens p̃inde exactẽ recẽſebo. Eteĩm ſimul atq; accepi celerrimẽ te ad mare Græcũ eſſe deſcenſurũ, volẽs tibi ad bellũ pecuniã dono dare, ſubducta ratione cõperi mihi eſſe argẽti quidẽ duo millia talentorũ, auri verò quadragies cẽtena millia nummũm Darricorum, ſeptẽ millib. minus: q̃ tibi dono do. Nã mihi ipſi victus è mancipijs atq; ex

agrico-

agricolis suppetit: Hęc Pythius. Quib. verbis delectat̃ Xerxes: Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidē regionē egressus sum, neminē adhuc nactus sum, q̃ in exercitum meū hospitalitatē exercere voluerit: aut qui in conspectū meū veniēs, sua spōte pecuniā mihi ad bellū conferret, p̃ter te: qui & exercitū meū egregia hospitalitate p̃secutus es, & ingentē pecuniā polliceris: ob q̃ vicissim ego te ijs remunerandū duco: Hospitē meum te facio, & ista quadragies cētena millia nūmūm meo ipsi explebo, datis septē millib: ne quadringentæ myriades. i. quadragies cētena millia, sint imperfectę, sed addito ē meis supplemēto summa sit solida: q̃que possideas, ipse possideto, ac scito se mper talis esse. Nā ita agentē te, neq; in p̃sens neq; in posterū pœnitebit. Hęc locutus, & q̃ dixerat exercitus, perrexit assiduē porro ire: p̃tergressusq; vrbem Phrygiā noīe Anaua, & stagnū ex quo cōficitur sal, peruenit Colossas Phrygię oppidū, vbi Lyceus amnis hiatū terrę subiens occulit, deinde ferē quinq; post stadia emergens, elabit & ipse Mæandrū. Profectus ē Colossis exercitus, venit od oppidū. Cydra, quod est in finib. Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atq; erectus à Croeso est, indicās literis eos fines. Ex Phrygia in Lydiā, ventum est ad diuortia viarum, quartū sinistra in Cariā fert, dextra Sardis: q̃ tenentib. necesse est prorsus Mæādrum trāsire, vrbēq; Callatib. Platanus aureo monili.

tenens Xerxes, cōperit platanum, q̃ ob pulchritudinē aureo monili donauit, eamque tuendā viro immortalī delegauit. Et ad vrbē Lydorum altero die peruenit. Postquā Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciā, petitem terrā & aquā: edictūque, vt cœnas regi instruerēt ad oēs ciuitates: Sed neque Athenas neque Lacedæmonem misit ad terrā & aquā. Hęc quicunq; antea petēti Dario nō dederāt, eos tunc perterritos omninō daturōs arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hęc sese apparabat tanq̃ Abydum p̃fecturus, cū interea ijs quibus negocium hoc datū erat, Hellepontum ex Asia in Europā coniunxerant. Est aut̃ Chersonesi in Helleponto, Sestum inter & Madytū vrbes, ora salebrosa, q̃ in mare procurrit Abydotenus ē regione. Vbi nō longo pōst tempore sub Xantippo Ariphronis filio Atheniensium duce, Artayctem hoīem Persā Sesti p̃fectum cepere vitium, stipitiq; suffixerunt: qui etiā in templū Proteſiali, quod est in Eleunte, adductis foeminis nefanda perpetrabat. Ad hanc orā ex Abydo iungere pontē inchoauēre ijs, quib. hoc mun⁹ erat delegatū: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptij sirpo. Est aut̃ ex Abydo ad vltiorē continentē septem stadiorū traiectus: quē pontib. iūctūm, ingens adorta tēpestas ea oīa dirupit atq; dissoluit. Quod cū audisset Xerxes, indignē ferens, iussit trecenta Hellepōto verbera infligi, & in eius pelagus par cōpedum demitti. Iā audiui, misisse quoq; cum his etiā qui stigmata Hellepōto inurerent: certē mādauit, vt colaphos Helleponto inuterēt, dicētes barbara verba ac vesāna: O aqua amara, dñs hanc tibi irrogat pœnā, q̃ cum lēxisti, qui de tē nihil mali meritis erat. Te tamen rex Xerxes, velis nolis, transmitteret: meritoq; nemo hoīm tibi sacrificat, vt doſo pariter & amaro flumini. Hac pœna marē Xerxes plecti iussit: atq; eis qui p̃positi operi erant caput p̃cidi. Et illos quidē pontes fecerūt ijs, quib. hęc ingrata merces p̃posita erat. At alij architecti qui alios fecerūt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesq; trecētas sexaginta versus Euxinū Pontū cōposuēre. Item ab altero latere trecētas quatuordecim, Ponto quidē trāsuersas, Hellepōto aut̃ secudū defluxū, vt stabiliret funes armamētorū p̃grādes quoq; ancōras quas cōposuerāt dimiserūt, partim ab hoc latere cōtra Pontū, ventorū causā q̃ extrinsecus spirāt: partim ab altero cōtra versperū & Ægeum, euri & austri causā: relicto ad aurorā trib. in locis inter biremes trāsitu: vt qui vellet, in Pontū minutis nauigijs & extra Pontū nauigare posset. His actis, cōtenderunt à terra armamēta, cōtorquentes machinamentis lignēis, nō iam separatim vtraq; sed bina ex albo lino hinc, quaterna ē sirpō illinc. Quorū quidē retinaculorū crassitudo hęc erat & species: sed, p̃ portione linea erant grauiora, singulis cubitis singula talenta prudentibus. Iuncto pontib. traiectu codices lignorū discissos, &

Anaua
oppidum.Callatib.
Platanus
aureo monili.Hellepont
ti pons.
Madytus
oppidum.
Artayctes.
Xanthippus.

Abydos.

Helleponto
cōpedes
Xerxes iniicit.

ad la-

ad latitudinem ratis adæquatos aptè instrauerūt super armamēta intēta. Hos vbi grā datim disposuerūt, tum verò rursus desuper innexuerunt. Quod posteaq̃ fecēre, mariā attulerūt concinneq̃, imposuerūt, deinde super materiā aggerem comportarunt: quo iniecto, semper hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrerent, prætenderunt. Perfectis his quę ad pontes pertinent, & item circa Athon aggerib⁹ ad fauces fossę propter estuaria maris, ne ipsę fauces aluei obstruerent, Xerxes nunciato sibi prorsus alueo absoluto Sardibus, vbi hybernauerat, ineunte vere instructo cum exercitu profectus est Abydum versus. cui mouenti sol sua in cælo sede relicta, apparere desijt: cum nullę nubes, verum serenissimus aër esset: & pro die nox exitit. Id animaduertēti Xerxi cura incessit percontandi Magos, quid ostentū id vellet portendere: illi respondent, deum significare Græcis ciuitatum defectionē: q̃ dicerēt solem Græcorum, lunā ipsorum esse præsidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modū lætatus, ire pergebat. Quem procedētem aggressus Pythius Lydus cælesti ostento perterritus, elato animo propter munera his verbis allocutus est: Domine, concedēsne quiddā quod impetrare cupio, tibi leue cōcessu, sed mihi p̃ magno futurū? Xerxes nihil non potius illum quā quod petebat, petiturum ratus, se concessurū respondit, & vt peteret, ploqui iussit. Pythius vbi hoc audiuit, sumpta fiducia: Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos oēs contingit in militiā tecū ire aduersus Græciā: horū vni tu quæso rex misertus mei, qui huc processi ætatis, indulge militię vacationem ei qui natu est maximus: vt & mei ipsius & census curam gerat: quatuor tecū vnā ducas: ita confectis quę in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis respondit: Homo improbe, tūne cū ego ipse in expeditionem eā aduersus Græciā, filiosq; meos & fratres domesticos, & amicos ducā, ausus es mentionē filij tui facere, qui meus est seruus, quem oportebat cū omni familia & vxore me comitari? Probe nunc discito hoc, ~~animū in hominum habitare auribus.~~ Qui benè audit, eius corpus voluptate perfundit: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaq; cū bene fecisti, & alia ei⁹dem generis promisisti, non gloriaris te supergressum esse regē munificentia. Postea verò quā ad imprudentiora conuersus es, non tu quidem p̃ merito, sed minora quā pro merito accipies. Nā te & quatuor liberos liberāt tua munera. Vnius aut̃ quem p̃cipuē complecteris, dāno multabere. Hęc cū respōdisset, subito imperauit his, quibus delegatum erat hęc exequi, vt maximū natu filiorū Pythij inuentum discinderent medium: eiusq; discisci dimidium ad dextram vię, & dimidiū ad sinistrā dispoherēt, & illac transiret exercitus. Hoc illi vbi sunt executi, illac exercitus p̃transiuit: in quo p̃cedebant ij, qui sarcinas portabāt & impedimēta. Post hos omnigenarum gentium non distinctę, sed promiscuę copię numero vltra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallū (neq; em̃ cū rege miscebantur quarum principes erant mille equites, ē Persis omnibus delecti. Secundum hos totidem hastati, & ij delecti ex omnibus, versis deorsum in terrā spiculis. Post hos equi decem quā pulcherrimè ornati, qui Nisæi dicunt: ideo sic dicti, q̃ est ingens Medicę regionis campus nomine Nisæus, qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebat̃ sacer Iouis currus, quē octo equi albi trāhebant, ponē auriga comitante, qui pedib. ingrediēs habenas tenebat. Hęc em̃ sellam nemo mortaliū inscendit. Post quē ipse Xerxes vehēbat curru equorū Nisæorum, p̃cedēte auriga, cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, hoīs Persę. Hunc quidem in modū Sardibus processit Xerxes: sed ē curru, quoties ratio exigebat, in essedū transcēdebat. Eum sequebant̃ hastati Persarū optimi ac nobilissimi mille, ē more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarū. Dehinc ē cæteris Persis decē millia peditū delecta, quorū mille in lanceis pro coronis gestabāt mala punica argentea: gerebāt itē aurea, & ij qui in terrā versus spectātia spicula habebāt, etiā mala ij, q̃ Xerxē p̃ximē sequebāt. Hęc decē millia ordine, subsequēbat̃ equitatus 10000. Persarū, relicta post hos duorū stadiorū intercapedine, mox ibat cętera multitudo p̃miscua: ita exercitus ē Lyda p̃rexit ad flumē Caicū & re-

Solis eclips.

Sol Græcorum deus Luna Persarū præses.

Animus in aurib⁹ hominum habitat.

Pythij filij disciscant.

Xerxis crudelitas. Exercitus ordo.

Patiramphi.

Laurearū coronę.

& regionē Myfiā: à Caico aut à lēua habens montem Canam, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab hac per campū Thebanum ad urbem Atramyttium & Antandrum Pelasgidem prætergrediens, & Idam ad sinistram manum stringens, ad terram Ilienſem peruenit: cui primum sub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & cōplures ex eo exercitu perdiderunt. Deinde at Scamandrum eſt ventū, qui fluuiōrum omnium primus, ex quo iter è Sardibus fieri cōceptum eſt. Hunc pfluentem ſua aqua deſtituit, nec hominib. iumentisq; potantibus ſuffecit. Eò Xerxes poſtq̃ peruenit, Priami Pergamū aſcendit, loci viſendi cupidus. Quod vbi contemplatus eſt, & ſingula quæq; eorū audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarū libamine Magi heroibus parentauerūt. His actis, terror per noctē exercitū inuaſit, ſimul atq; illuxit illinc mouerūt, à lēua stringētes Rhetion urbē, & Ophryneō, & Dardanon, quæ Abydō cōtermina eſt: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abidon venerūt, Xerxi inceſſit cupido oēm exercitū oculis ſubiiciēdi. Itaq; in p̃torio quodā, quod ei Abydeni prius ab illo iuſſi, è cādido lapide in tumulto regio, p̃ dignitate extruxerāt, reſidēs, p̃ſpiciebat littus, & illic terreſtres copias atq; claſſem: Quā dū intueſ, ſubiit cupiditas ſpectādi illius certamē. Id certamē poſtq̃ cōmiſſum eſt in quo Sidonij vicēre, voluptatē Xerxes cepit, cū certaminis tū copiarū ſpectaculo. Et cū intueret oēm Hellespontū nauib. obduſtū, oīa littora atq; Abydenorū plana hominib. referta, ibi ſe beatū eſſe iactauit, & poſt hæc lacrymas fudit. Quod animaduertēs Artaban⁹ eius patru⁹, q̃ liberē ſentiēs diſſuaſerat bellū Græcię inferendū, his verbis interrogauit: Quā diuerſa rex inter ſe nūc facis & dudū dixiſti? q̃ te beatū eſſe dixeras, nūc lacrymas fundis. Et ille: Reputa tē me, inq̃t, q̃ breuis ſit oīs humana vita, ſubiit horū miſeratio: quorū, cū tot ſint, nemo ad 100 annū ſupererit. Excipiēs Artaban⁹: Atqui inq̃t, alia, q̃ iſtud eſt, viuēdo miſerabilia parimur. Ita tā breui nullus hoīm adeo felix exitit, neq; horū neq; aliorū, cui nō crebro, nedum ſemel, ſubeat aīo moriendi volunras potius q̃ viuendi. Nā incidentes calamitates & morbi, vitā perturbant, efficiuntq; ut cū breuis ſit, tū perlonga videat. Ita mors optatiſſimū eſt perſugiū ærumnoſe vitæ, q̃ deus dulci guſtu aſpergens, ob id inuidius feciſſe deprehenditur. Cui Xerxes: Artabane, inquit, qm̃ humanæ vitę cōditio talis eſt, qualē tu exponis, eā cōmemorare ſuperſedeamus: neq; triſtum faciamus mentionē, cū iucunda in manib. habeamus. Hoc mihi poti⁹ ediſſere: Niſi tibi ita euidēs inſomnij viſio fuiſſet oblata, p̃ſtarēſne adhuc in priore ſentētia, diſſuadens mihi aduerſus Græciā bellū, an in ea perſiſteres? agedū apertē hoc mihi dicto. Ei reſpondēs Artabanus: Viſio, inquit, rex, q̃ in ſomnis obiecta eſt, ad votū ſuccedat amborū. Ego tamen adhuc metuo, & adeo metu percuſſus ſum, ut non ſim apud me. Nā mecum reputans cū alia multa, tū verò duo, & ea oīm maxima, video tibi eſſe hoſtiliſſima. Ad hæc Xerxes: Heus tu, inquit, quænam iſta ais mihi hoſtiliſſima eſſe? vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non ſatis copioſum, terreſtrisne exercitus, quaſi multo numeroſior ille Græcus futur⁹ eſſe videatur: an claſſis, tanquā illorū claſſe inferior, an hæc ambo? Nā ſi ob hoc imbecilliores tibi vidētur noſtrę res, celerrimē poſſit alter exercitus cōparari. Reſpondit Artabanus: Neque hunc, rex, exercitum improbauerit quiſquam, qui ſit mentis cōpos, neque hanc nauīū multitudinem: verū etiam ſi coēgeris, duo dico eſſe tibi multo hoſtiliora, ea ſunt, terra & mare. Neque enim vſquam maris portus eſt eiufmodi, ut ego coniecto, qui ſurgente tempeſtate ſit capax huius tuæ claſſis, idoneusq; ad eam tutandam: neque verò vnum tibi portum eſſe oportet, ſed vniuerſam continentem eſſe portum, quò ſe recipiant naues. Itaque cū portus tibi opportuni deſint, intellige homines in arbitrio fortuitarum eſſe, non fortuita in arbitrio hominū. E duobus vno expoſito, pergā dicere alterum. Terra cū ob alia tibi hoſtilis eſt, tum eò hoſtilior, ſi nihil obſtiterit quo lōgius proceſſeris, aſſiduē vltiora ſurripiens. Nulla eſt hoīb. rei benegerēde ſatietas. Et ſanē etiā ut nemo tibi occurrat, dico regionē dū maior maiori in tēpore fiet, maiorē famē eſſe allaturā. At vir ita demū fuerit optimus, ſi in deliberādo quidē oēm rē, q̃ cūq; pati poſſit, reputās extimeſcit, in re autē agēda eſt audax. Cui Xerxes: Artabane,

Scamādri
aqua exer-
citui
Xerxis nō
ſuffecit.
Rhetium
vrbs.
Ophryne⁹.
Darda
vrbs.
Gergita.
Teucros
vrbs.

Xerxes vi-
ſo exercitu
illachry-
mauit.
Xerxis ſpe-
ſtaculum.
Vitę huma-
næ breui-
tasq; cala-
mitasque.

Mors opta-
tiſſi. perſu-
gium æru-
noſe vitæ.

Xerxis &
Artabani
colloqui-
um.

Duo Xer-
xis hoſti-
liſſima.

Homines
infortuito-
rum arbitrio
& nō
contra.

Terra ho-
ſtilis.

Vir opti-
mus.

quit, meritò tu quidē horum singula cōmemorasti. ~~Tamen nō est ut oīa reformides, omniaque peræquē cōsideres. Nā si velis in rei cōsultatione semper oīa perinde cōsiderare, nunquā aliquid efficias. Satiū est oīa alacriter aggredientē dimidium ærumnarum pati, q̄ omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si repugnando omnibus q̄ dicuntur, nō ostendis quid firmum sit, perinde peccas atq; is qui contraria istis dicat. Et hoc equaliter se habet. Scire verò aliq̄ (eum sit homo) qua ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At ijs, qui facere quid volunt, cōsuevit plerunq; succedere emolumentum: rarò aut̄ ijs qui pensant oīa, & quos agere piget.~~ Cernis quò res Persica potentia processit: quò nunquam progressam videres, si ij, qui ante me extitē reges, istiusmodi cōsilijs quibus tu, vsi fuissent: aut nō vtentes istis sententijs alios suasores tales habuissent: nunc pericula cōtemnentes, tantopere statum suum prouexissent. ~~Magna em̄ negocia, magnis cum periculis suscipi volunt.~~ Quare nos illorum facta æmulantes, optimo anni tēpore ingredimur: subactaq; omni Europa, rursus reuertemur, nullam vsquam neque famē neque rem tristē passi. Nā & cōmeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamcunque vel regionē vel gentem veniemus, eius re frumentaria potiemur. Nam aratoribus, nō pastoribus inferemus bellum. Post hæc Artabanus: Quandoquidem, inquit, non finis vllam rem formidari, & tamen meum admittis cōsiliū, necesse est enim de multis negocijs in longius extrahi orationē: Cyrus Cambyse genitus, oēm, præter Athenas, Ioniam Persis tributariam reddidit. Quare suadeo, ne quo pacto hos viros, aduersus patres suos ducas. Nā sine Ionibus satis superq̄ sufficim⁹ hostem superare: quos necesse est aut iniustissimos esse, si metropolim suā in seruitutē redigāt: aut iustissimos, si illius libertatem adiuuēt. Si iniustissimi erunt, nullo modo certē nobis magni vñ futuri: si iustissimi, magnam poterunt suo exercitu asferre perniciē. Itaque hoc vetus dictum tanq̄ probum, rex in mēte habe: nō statim ab initio exitum oēm esse manifestum. Ad hæc excipiens Xerxes: Artabane, inquit, sententiarū (quas dixisti) in hac p̄cipuē falleris, q̄ Iones metuis ne immutent, quorum maximum habemus cōmilitium: quorum & tu testis es, & alij, qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt: cū in eorū esset potestate situm, vniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidē tamen iustitiamq̄ p̄stitisse, nec quicquā nos læsisse. Præterea cū liberos suos atq; vxores in nostra terra reliquerint, nō est causa cur eos aliquid rerū nouarū moliri suspicemur. Quare ne hoc quidē extimescas: sed bonum habens animū, tutare meam domū atq; tyrannidē. Tibi enim soli ego sceptrā mea permitto. Hæc locutus Xerxes, Artabanum Susa dimisit, iterumq̄ illustrissimos quosque Persarum accersit: qui posteaquam p̄stō fuēre, his eos verbis allocutus est: Persæ, ego vos, quorum opera mihi opus est, cōtraxi, vt viri p̄stantes existatis, neue res hætenus gestas à Persis magnas p̄clarasque dedecore tis: sed cū singuli, tum vniuersi exhibeam⁹ nos alacres: cōmune enim hoc hominib. bonum est strenuos esse. Ea que de re vos censui p̄monendos, ad bellum cōstanter tolerandum. Nam (vt ego audio) aduersus viros egregios tendimus, quos si superauerimus, nullus vnq̄ nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur deos præsidēs terræ Persidis precati, transeam⁹. Ac eodē quidem die sese ad transeundum parauerunt. Postero aut̄ tantisper morati sunt, dum solem exorientem cernerent, omnifarios odores in pontib. congerentes, ac myrto iter cōsternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in mare, apud solē vota concepit, ne quid sibi aduersi cōtingeret, quo prius defisteret Europā subigere, q̄ ad illius terminos peruenisset. Hęc precat⁹, phialam in Hellespontum abiecit, aureumque craterē, ac gladium Persicum, quē acinacem vocant. Hoc pro cōperto dijudicare nō possum, vtrum soli dedicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum, q̄ eum flagellasse poeniteret, in cōpensationem gladio donauerit. His actis, per alterum pontiū, qui vergebat in Pontum, peditat⁹ omnis equitatusque transiuit: per alterum, qui vergebat in Ægeū, iumenta atq; seruitia, p̄cedentibus decē millib. Persarum, coronatis omnib⁹, quos promiscuus omnium

Magna cū
periculis
suscipi.

Exitus om
nis incer-
tus.

Artabanū
Susa dimi-
titur.
Xerxis
ad Persas
oratio.

Xerxis in-
stitutum.

um nationum sequebatur exercitus. Et hi quidem eo die: in sequenti aut primi transire equites, quiq; spicula deorsum versa gestabant, & ij etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes. Post hastati & mille equites, & præterea alius exercitus. Quinetiam naues pariter ad vltiora littora agebantur: quanquã hîc audiui, postremũ omnium pertransisse regem. Xerxes posteaquã in Europã traiecit, conspicabatur exercitum sub verberibus transeuntem. Transiuit aut eius exercitus septem per dies totidemq; noctes, nullo tempore intermisso. ibi iã transgresso Hellespontum Xerxe, fertur quidam vir Hellespontius dixisse: O Iupiter, quidnã tu sub specie viri Persę, & accepto Xerxis pro Iouis noie, Gręciam è sedibus suis exigere vis, omnes homines ducens, cũ etiam citra hoc tibi liceret facere id? Transgressis omnib. & iter ingredientibus ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi cõiectura discutiendum. Siquidem equa leporem enixa est, quod facile erat ad coniectãdum: Fore enim vt Xerxes exercitũ aduersus Gręciam cum maximo strepitu & ambrosissimè duceret, rursusq; pro seipso sollicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoque ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edidit, ancipitia genitalia habentẽ, maris & foemine, sed maris superiora. Quorũ prodigiorum vtrunq; pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copijs, nauticis extra Hellespontũ nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atq; terrestres agentibus. Nã ipsi quidem vesperum versus ad promotoriũ Sarpedonis nauigabãt: quò cũ peruenissent, iussi erant permanere. Illi verò ad aurorã & solis exortũ, iter faciebãt per Chersonesum, dextrorsum habẽtes sepulcrũ Helles filię Athamantis, sinistrorsum Cardiam vrbem, per mediũ oppidi, cui nomen est Agora, id est forum. Illinc descedentibus ad sinũ noie Melana, hoc est, nigrũ, fluuius cui idẽ est nomen, nõ suffecit, sed alueũ suũ deseruit. Hoc fluuiio transmissio à quo sinus hic cognominatur, ad vesperũ versus contenderunt, Ænon vrbem Æolidem & lacũ Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscum peruētum est. Est aut Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfuit, vbi extructus est is murus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum est Persarũ præsidium: à Dario, iã inde cũ Scythis inferebat bellum. Cũ igit locus digerendis recẽsendisq; copijs idoneus ei videretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cũ eò apulissent, omnes naues ad littus Dorisco contiguum receperũt, vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona sitæ sunt: cuius vltimum promontorium Serrium nominatur, qui locus quondã fuerat Ciconum. In hoc littus appulsã classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerãt, respirauere. Per hoc tempus apud Doriscum Xerxes lustrabat exercitum, equidem quantum singuli attulerint copiarum, p̄ certò affirmare non possum: quoniã à nullis prorsus hominib; id refert. Constat aut terrestrium copiarũ numerum fuisse cẽtum septuaginta myriades, id est decies septies cẽtena millia. Quorũ numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt vnum in locũ myriadẽ, quę sunt decem millia hominũ: qua coartata quã maxime poterant, circulũ extrinsecus descripserunt loco circumscrip̄to: emissãq; illinc myriade, sepem circũdederunt, eatenus excitãtes, vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliã subinde atq; aliã myriadem introduxerũt: donec oēs connumerauerunt, connumeratos aut nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant hi erant Persę, hũc in modũ ornati: Circa capita gestabãt pilea, quę vocãt tiaras, impenetrabilia: circa corpus tunicas, varijs squamis è ferro cõsertas in similitudinẽ pisciũ. Femoralia circa crurã pro clypeis, gerra, id est cetras, pharetris subter pendentibus: hastas breues, arcus grãdes, sagittas arundineas. Ad dextrũ femũr pũgiones è balteo suspensos. Hi ducem habebant Otanẽ patrem Amastris, quę erat vxor Xerxis. Vocabant autem quondã Persę à Græcis Cephene: à se verò ipsis atque ab accolis, Artæi. Verũ posteaq; Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheum Beli filium commeauit, & Andromedam eius filiam duxit vxorem, tulit ex ea filium quem Persen appellauit: eumq; illic reliquit: à quo (nã Cepheus ca-

Iupiter nõ mine Xerxis.

Lepus ex equa nat. cuius Val. Ma. li. i. ca. 77 meminit.

Ostrea Xerxi oblata. Mula mulũ peperit.

Helles sepulcrum.

Doriscus: Hebrus.

Catalogus copiarũ Xerxis. Modus inuendi exercitus numerum.

Persarũ ornatus.

Persarũ nõ me vnde.

R rebat

Medorū
appella-
tio.
Medorū ar-
matura.

Indi.

Sarangæ.

Artystona.

Æthiopū
discrimē.

Mafanges.

rebat virili prole) cognomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. Nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Ij quondā ab omnibus vocabantur Arij: sed ubi ad eos cōcessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerūt & ipsi nomen: ita de se ipsis Medi cōmemorāt. Cū sij in militia cætero ornatu ut Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoq; Persica armatura ornati, ducē habebāt Megapanū, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrij qui militabāt, hūc habebāt ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo cōsertas, nō facile penetrabiles: clypeos, hastas, pugiones Ægyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces: Hi à Græcis Syrij vocabantur: sed à Barbaris Assyrij sunt vocati, inter quos Chaldæi sunt. Iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrij capitis ornatu in acie similimo illi Medico muniti erant, sed more gentis, arundineis arcubus & hastis breuib. Sacæ qui Scythæ sunt, cristatas in capitib. cassides gestabāt, in acutum erectas atq; cōpactiles, induti femoralibus: nec nō arcus gētiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, cū sint Scythæ Amyrgij, Sacas appellāt, quod cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactrijs & Sacis præerat Hytaspes Darij filius & Atossæ Cyri filia. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemq; arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erāt sub duce Pharnazatre Artabatis filio. Arij Medicis arcubus muniti erant, cæteris quēadmodum Bactrij. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi, & Chorasmij, & Sogdi, & Gandarij, & Dadiæ, eandem in acie quā Bactrij armaturā gestabāt. Quorū Parthis & Chorasmijis præerat Artabazus Pharnacis, Sogdis Azanes Artæi: Gandarijs & Dadiis Artyphius Artabani filius. Caspij sisyris, quod est genus penulæ, induti, arcus gētili more arundineos gestabāt & acinaces, ducē sui agminis habētes Ariomardū, Artyphij germanū. Sarangæ indumenta gestantes verficoloria decorierant, caligasq; genuū tenuis extentas, arma habebāt arcus lanceasq; Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes & ipsi sisyras ferebāt, & vernaculos arcu atq; pugiones: quorū dux erat Atrayntes Itramitis filio. Vrij & Myci, & Paricanij, eodē quo Pactyes armati erāt. Sub his ducibus, Vrij quidē & Myci, sub Arsamine Darij, Paricanij verò sub Siromitre Oebazi filio. Arabes succincti erāt ziras amicali genus, arcusq; recuruos habilesque gestabāt. Æthiopes pardorū pellib. leonūque amicti, arcus è palmarū spathis factos gerebāt, quatuor nō minus cubitis longos: & itē prælongas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo sigilla sculpūt: præterea hastas capræ cornu præfixas, in modū spiculi acuminato, & clauas præferratas. Ii cū eūt in pugnā, dimidiatū corpus gypso, dimidiatū minio illinūt. Arabū Æthiopūque qui trans Ægyptū incolunt, dux erat Arsames Darij filius & Artystona Cyri filia: quā Darius ex uxore bus maximē adamās, cū talari ex auro tunica effinxit: Arsames quidē Æthiopibus, qui sunt trans Ægyptum, atque Arabibus præerat. Ii autē Æthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodum à ceteris differētes, sed sono vocis duntaxat atque capillatura. Nam Æthiopes qui ab ortu solis sunt, pinissos crines: qui ex Africa crispissimos inter oēs homines habēt. Æthiopes qui ex Asia sunt, pleraq; arma quæ Indi gestabant, pellesq; frontium equinarū, cum auribus atq; iubis in capitibus, ut ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent. In locum clypeorū pelles gruum prætendebāt. Pœni corio armati iēre, ac iaculis præuistis, duce Mafange Aorizi filio. Paphlagones capitibus gerebant cōpactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas: præterea iacula, pugionesq; pedib. caligas more gentis ad media crura subrētas. Eandē quam Paphlagones armaturam gestabant, Lygies & Matieni & Mariandini, & Syri. Hi Syri à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidi filius: Mariandinorum & Lygium & Syrorū. Gobryes Darij filius & Artistona. Phryges simillimā Paphlagonica armaturā gerebant, paulum differentes: qui (ut Macedones aiunt) tā diu vocati

cati sunt Bryges, quàm diu Europei fuerunt Macedonum accolæ: transgressiq; in Asiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij horum cultu armati erant, utique Phrygum coloni. His utrisque perat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebant, olim Mæones vocati: pristinoq; nomine sublato, ab Lydo. Artyis cognomen acceperunt. Myfi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac preusta iacula. Sunt aut Lydorum coloni, à morte Olympo Olympieni nominati. Horum utrisque, præerat Artaphernis filius, qui collega Date apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circumdati varijs sagulis, pedibus ac tibijs indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferètes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonij, quia Strymonem accolerent: à suisque sedibus exacti. Teucris & Mysis Thracibus, qui Asiam incolunt, præerat Bagassaces Artabani filius, gestatibus breuia è corio scuta, & bina singulis veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etià cristis, cruribus panno Phoeniceo indutis. Martis oraculum apud hos homines est. Cabeles Mæones qui Lasinij vocantur, eundem cultum gestabant quæ Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ lanceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium præfectus erat Badres Histanis filius. Moschi lineas circa capita cassides gerebant, scutaque ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodè quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynoeci, quos hi regebant: Moschos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmyis filie Smerdis filij Cyri. Macrones & Mosynoecos Artayctes Chorasimis filius, qui Sesti in Hellesponto præses erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutulaque è crudo bouis tergo, atque læceolas, præterea macheras, quibus atque Colchis præerat Pherdates Theaspis filius. Alarodij & Saspides eodè quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio Sirometris filio. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari secutæ sunt ex ijs insulis, ad quas transportare rex solet quos è suis locis summouet, gerebant simillima Medis & vestimenta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi, qui apud Mycalem dux altero anno in pugna oppetijt. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus, quibus ij præerant, qui commemorati sunt, quique ordinarent milites connumerarentque, & chiliarchas, id est, tribunos qui mille: & myriarchas, qui decem millibus præfunt, delegerunt. Myriarchæ verò centuriones decanosque creauerunt. Erant & alij agminum & gentium prætores: verum ij qui nominati sunt, duces. Horum tamen & totius exercitus imperatores Mardonius Gobryis filius, & Triantarchmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij, Xerxis patruelles, & Masistes Dario & Atossa geniti, & Gerges Artagi, & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium copiarum, præter delecta Persarum decem millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius, qui vocabantur immortales, ob hoc, quod si quis eorum aut nece aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebat: nec vnquam plures erant paucioresue millibus, præcipuo inter omnes cultu decori & iidem præstantissimi omnium, ut dictum est, & præterea immenso auro conspicui, ducetes vna carucas cum pallacibus ac familia permulta, eaque bellè ornata: nec non camelos ac iumenta, præter cæteros milites, qui commeatum supportabant. Equitant aut hæ nationes, sed non omnes habebant equos, verum hæ solæ: Persæ, qui eadem erant qua pedatus armatura ornati, nisi quod quidam singulares in capitibus opera ex ære ferroque ductilia. Sunt quidam Nomades homines, qui Sagartij appellantur, & gente & voce Persæ: sed cultu inter Persicum & Paætycum, qui adduxere equitatum octo millium equitum, armaturam neque æneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, utentes recte è loris conferta, qua freti in prælium eunt. Est aut prælium eorum hominum huiusmodi: Vbi cum hoste congressi sunt, iniiciunt eas rectes, in summo laqueos habentes, qui laqueus

Artochmes.

Artaphernes.
Thracum armatura.
Bithyni.
Bagassaces.

Martis oraculum.

Badres.

Xerxis imperatores.

Immortales Persæ.

Nomades.
Sagartij.

Rectibus instructa pugna.

queus cū equum aut hominem adeptus est, eū ad se trahunt: ita illi illaqueati, conficiuntur. Talis horum pugna est, ijdemque inter Persas censent. Medi eandē equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissij. Indi quoque eandē quam peditatus suus gestant armaturā. Cæterum equos desultorios agebāt & currus, quib. curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrij eodē ornatu instructi erāt equites quo pedites, & item Caspij. Poeni & ipsi eandē quā pedites armaturā gerebant: curruū quoque cuncti agitantes. Itidem & Caspij & Paricani ut peditatus instructi erāt. Necnō Arabes eo quo pedites ornati cultu, agitabāt camelos, nihilo inferiores equis pnicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitque numerus equitū octo myriadum, id est, octoginta millium, præter camelos & currus. & alij quidē equites in ordinē redacti erāt. Arabes autem in ultimo locati, ob id postremini, ne equitatus consterneretur equis camelos non tolerantibus. Equitatus præfæti erant Harmamithres & Tithæus filij Datitis. Tertius horū collega Pharnuches, Sardibus erat relictus ægrotus. Nam cū Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. Equitante enim eo, canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improviso deterritus, atque erectū sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomit inciditque in morbum, qui in phthi sim. i. tabem, euasit. Equo autē à casu statim domini, fecerūt famuli ut ille iusserat: Abducto namque in eū locū ubi dominū strauerat, crura cū genibus absciderūt. Itaque Pharnuches à præfectura summo est. Triremes initio numero fuere mille ducetæ & octo: quas hi adduxere: Phœnices cū Syris qui Palestinā incolūt, trecetas, hūc in modū ornati: Circa capita galeas Græcanicis simillimas gerunt, induti thoracibus lineis cum scutis umbone carentibus, cumque iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi memorant) quondam mare rubrū accolebant: illinc transgressi, maritima Syriæ habitāt. Is tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus est, Palestina vocitat. Hi circa capita cassides forcipiculatas gerunt, conuexa scuta magnis umbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grades bipennes. Eorū turba thoraces gerebat, ac magnas macheras. Hunc in modū isti armati erāt. Ciprij cētum quinquaginta naues, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erāt. Reliqui tunicas gestabāt, cætera ut Græci. Quorū gentes sunt partim à Salamine & Atheniensibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, ut ipsi Ciprij aiunt. Cilices centum naues. Hi circa capita ferebāt gētiles galeas, pro scutis parmulas ex crudo bouis corio factas, lanceis vestibus induti: bina singuli iacula gestantes, ensē machæræ Ægyptiacæ per similem, quōdam Hypachæi appellati: sed à Cilice Phœnice Agenoris filio ita cognominati. Pamphili triginta naues Græcanicis armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cū Amphilocho & Calchate ex Troia disiecti fuerāt. Lyeij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisque armati, arcubus quoque ex cornu factis, & arundineis sagittis sine penis, atque iaculis, gerentes ex humeris suspensas caprarū pelles, & in capitibus pilea pinnis coronata, quinetiā pugiones & falces: ex Creta oriundi quondā Termilæ nominati, sed à Lyco Atheniensi Pandionis filio, Lycij cognominati. Dories qui sunt ex Asia, naues triginta. Hi Græca gerebāt arma, uti ex Peloponneso propagati. Cares septuaginta naues cætera Græco more ornati: sed & falces & pugiones gerebāt: quos prius appellatos fuisse Hoetines, in superioribus libris dictum est. Iones centum naues, armati Græco ritu: qui quādiu in Peloponneso regionem quæ vocat Achaia, incoluerunt, & ante aduētum Danaï & Xuthij in Peloponnesum (ut Græci aiunt) vocabantur Pelasgi Ægialees, id est, littorales: sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati. Insulani naues decem & septem, armati ut Græci, & ipsi Pelasgica gens: sed mox Ionica, ob eandē causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniensibus appellata. Aeoles sexaginta naues, ritu Græco armati, olim Pelasgi (ut apud Græcos fertur) vocati. Hellestipontij centum naues propter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege, ut circa locū manerēt ad portus, custodiendos. Ceteri ex Ponto erāt, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autē nauibus epibatæ erāt Persæ, & Medi, & Sacæ. Quarū velocissimas attulere Phœni-

Equestrium
Persarum co-
piarum nu-
merus.

Mauri Per-
sarum ca-
talogus.

Cypriorum
varium ge-
nus.

Cilices vo-
da.

Dories.

Ionum ap-
pellatio.

Phoenices, & inter Phoenices optimas Sidonij. Harum singulis, & item pedestribus eorū copijs præfecti erāt vernaculi duces: quorū ego (quia ratio historiæ nō exigit nec cessariō) non faciam mentionē. Neq; em̄ singularū nationū duces, digni memoriā fuere, quarū quot vrbes, tot duces extiterē: sed nō vt ductores, verū vt serui, quemadmodum alij qui ducebātur in militiā, venere: qm̄ duces penes quos summa imperij erat, vt singularū gentiū principes, quinā eorū Persæ fuerint, à me cōmemoratum est. Nauticis hi præfuerē. Ariabignes Darij, & Præxaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Iadicæ quidē classi & Cariæ Ariabignes, ex Dariō & filia Gobryis genitus: Aegyptiacæ aut̄ Achæmenes, Xerxis ex vtroq; parente germanus: reliquæ aut̄ classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquaginta aut trīginta remorū, & actuaria nauigia, & alia minūta cū hippagogis, quæ equos vehūt, cōtracta cōstat ad trium milliū peruenisse. Eorum qui in classe erāt, secundū duces illustrissimi fuere Sidonius Tetrænestus Allefi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Cyennesis Horomedontis, & Lycius Cōberniscus Sicæ. Cyprij aut̄ Gortus Chersius, & Timonax Timagoræ: Cariorum verō Histiaus Tymnis, & Pygres Seldomis, & Damafithymus Candaulis filius. Aliorum nūc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habēs. Verū Artemisiæ præcipue me tenet admiratio mulieris, expeditionem aduersus Græciā secutæ: quæ defuncto patre, ac pupilli filij tyrannidem obrinens, nulla adaucta necessitate, sed præstantia animi atq; virilitate in militiam cōcessit. Nomē ei erat Artemisiæ Lygdamis filia, paternū genus ex Halicarnasso, maternū è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyrijs, & Calydnijs, quinq; cum nauib. venit omni copia instructis. Ita post Sidonias hæc naues fuerunt illustrissimæ. Eadē apud regē optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gētem aio Doricā esse, Halicarnasseorū qdem Troezeniā, cæterorum autē Epidauriā. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes, inito copiarū numero, militib. instructis, cōcupiuit illos lustrando oculis obire, quēadmodum & fecit. Itaq; incenso cutru singulas nationes lustrās, qnam essent percōtabat: quarum professionē scribæ excipiebant, donec ad extremos equitū peditūq; peruentum est. Hoc perfectō, & nauib. in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcēdit: residensq; sub aureo tabernaculo, præteruehensq; nauium proras, sciscitabatur de singulis itidem vt de terrestri exercitu fecerat, describiq; iubebat. Iam verō nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spacio, naues stabilierant, conuersis à terrā prors, & in vnā frontē digestis, epibatis quoque, id est, propugnatorib, tanquam ad bellum armatis, quos Xerxes inter proras & littora nauigās, cōspicabatur. Vbi aut̄ & classem lustrauit, egressū nauui accersit Demaratū Aristonis, comitē aduersus Græciā expeditionis, eiq; accersito ita inquit: Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græc es, & non ex minima ciuitate, vt audio tam ex te quā ex alijs Græcis, qui me alloquendi gratia adeūt. Nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus cōtra me leuare? Nā (vt ego opinor) ne omnes quidē Græci ac cæteri mortales, qui ad Hesperum incolunt, si cōgregentur, pares fuerint nostris armis, nec me inuadentē expectauerint: cū nō sint inter se cōcordes libet tamen mihi abs te audire, quid de hoc dicas: His verbis interrogauit. Demaratus excipiens: Vtra, inquit, apud te rex vtar, veritatē an iucunditate? Ille vt veritate vteretur, iubere. Neque em̄ sibi ob id eū minus iucundū fore, quā antē fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit: Qm̄, inquit, me iube: rex oīno veritatē proloqui, ea dicā quæ nemo nisi mentiēs apud te postea carpet: Græciā semper aluna fuit paupertatis, hospes virtutis, q̄ à sapiētia acciuit, & à seuera disciplina, quā vsurpās Græciā, & paupertatē tuet, & donatū. Ita laudo qdē oēs Græcos, qui Dorica illa loca vel circā incolūt, sed nō de cunctis eis verba faciā, verū de Lacedæmonijs solis. Iā primū nego fieri posse vt tuā orationē admittāt, afferentē Græciæ seruitutem. Deinde dico vētuos tibi obuiā ad pugnādum, etiam si cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neque verō de numero eorū quæras, quot illi sint qui hoc facere possint.

Ducet;

Epibatis;

Xerxes ad Demaratū

Demaratus cū Xerxe cōfabulatio. Græciæ laudes. Lacedæmoniorū virtus.

possint. Nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congregient: & itē siue pauciores siue plures. Hęc cū audisset Xerxes, sublato cachinno inquit: Demarate, quod nā extulisti verbū, mille omninō viros cum tanto exercitu cōgressuros? Agedum die mihi nonnē te ipsum ais istorū virorū fuisse regem? Visne igitur sine mora tu cum decem viris dimicare? Quod si vestri populares oēs tales sunt, quales tu prädicas, pfectō secundū vestra instituta debes tu, qui illorū es rex, duplū p̄stare, quā singuli eorū: qui si denis ē meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis par: ita verba quæ dixisti, cōprobabunt. Atqui si tales sunt illi, ac tāta statura, qualis quātusq; tu ac cæteri Græci qui in colloquiū meū venerūt, videte ne cū tantopere gloriamini, frustra id insolenterq; faciatis. Nā agē intelligam, quocūq; argumento, vnde fieri queat, vt mille aut decem millia, atq; quinquaginta millia hoīm, qui p̄sertim sint oēs liberi, nec vnus imperio subiecti, tanto exercitui obsistant, cū simus nō plures quā milleni ad singulos eorum, si fuerint quinq; millia. Nam sub vno (quemadmodū apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiā cōtra suā ipsorū naturā, meliores efficiuntur, adaq; verberib; vel pauciores aduersus plures eunt, ijdem remissio libero sibi arbitrio, neutrū horū faciūt. Adeō opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrē cum eis solis certaturos: quinimō istud apud nos solos est quod ais, verū nō ita multū, sed rarum. Sunt enim ē Persis meis satellitib;, qui velint cū ternis Græcis pariter dimicare, quorū tu inexpertus multa blateras. Ad hęc Demaratus: Intelligebā, in quā ex ab initio, me vera dicentem nō iucundum tibi futurum. Sed quia tu dicere me verissima cōcēgisti, dixi quæ erāt ē dignitate Spartanorum. Quāq; ipse optimē intelligis, quātopere nunc illos ego amē, qui me honore & dignitate paterna exutū, extorrem, profugumq; fecerunt: quem pater tuus exceptū, victu ac domicilio donauit. Quare non est credibile, virum prudentē respuere beneuolentiā exploratā, sed maximē obseruare. Ego em̄ neq; cum decem promittam me posse dimicare, neq; cum duob;, ac ne singulari quidē certamine volēs certauerim. At si necesse fuerit, aut vehemēs discrimē institerit, libentissimē cum vno quolibet istorū oīm dimicare, qui se singulos aiūt idoneos ad certādum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnādo cū singulis, non sint illi quidem cæteris deteriores viris: at cōferti, cunctorum virorū sunt excellētissimi. Nā licet sint liberi, nō tamē sunt vsq; quaq; liberi, q̄ppe q̄b; p̄est domina lex, quā multō magis metuunt, q̄ tui te. Faciūt ergo q̄cūq; illa cogit. Cogit autē idē semper, verās semper eos ex acie fugere q̄ tamuis hoīm multitudinē: sed iubēs vt ordinē nō deferēs, aut vincāt aut occumbāt. Hęc ego loquēs, si tibi blaterare videor, volo posthac in ceteris filētiū agere. Haften; loqui coact;, tibi verō ex sentētia cōtingat rex. Hęc locuto Demarato, Xerxes ad risum versus, nulla indignatione permotus est, sed comiter hoīm remisit. Post Demarati colloquium, vbi Dorisco præfecit prætorē Mascamen Megadostis filiū, amoto eo quē Darius præfecerat, ire cū exercitu aduersus Græciā pergit. Huic Mascami, quē illic reliquit Xerxes, vni tanq; oīm prætorū præstātissimo, quos aut ipse aut Darius cōstituisset, dona quotannis misit: & itō eius posteris Artaxerxes fili; Xerxis. Etenim ante hāc expeditionē, in Thracia & vbiq; in Hellespōto prætores fuerāt, qui oēs post eādē expeditionē à Græcis eieci sunt, & ē Thracia & ex Hellespōto, præterq; ē Dorisco. Vñ Mascamē Græci p̄ multa conati, p̄ eiicere nequiuērūt. Ob id huic ab eo q̄ in Persis regnat, sem p̄ dona mittūt. Eorū verō qui à Græcis expulsi sunt, neminē rex Xerxes virū egregiū esse dixit, p̄ter vnum Bogē ex Eione, quē laudare nō desinebat, eiusq; (q̄ superfuēre) liberos maximo inter Persas honore prosequabatur. Siquidē magnis ferri laudibus Boges meruit: qui cū ab Atheniensib; & Cimone Multiadis filio obsideretur, liceretq; ei accepta fide egredi, & in Asiā remeare, tamē abnōit, ne regi p̄ metu superfuisse videretur, sed ad extremū vsq; perstitit, atq; vbi nihil in mœnibus cōmeatus reliquū fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugē, concubinas, familiam: eosq; in rogū deiecit. Dehinc omne aurum vrbis atq; argentum ē muris disperfit in Strymonē. His actis, semetipsē coniecit in rogam. Ita hic merito à Persis ad hoc vsque tempus præconio cele-

Milites imperatoris virtute meliores.

Lex domina.

Mascamis elogium.

Artaxerxes.

Regis laus.

cele-

celebrat. Xerxes è Dorisco in Græciâ tendens, vt quosque populos adibat, secū militare cogebat. Erat aut (vt superius à me expositum est) oīs ad Thessaliam vsq; tractus in ditionē redactus, & regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, pterijt primū Samothraces muros, quorum vltimum oppidum ad vesperā situm est noīe Mesambria, cui vicinum est oppidum Thasiorum Stryma; q̄ oppida interfuit amnis Lissus, cuius aqua tunc nō suffecit copijs Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica : quæ tamen optimo iure Ciconum est. Transmisso profluente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergressus est: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas in q̄ præterijt, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, Ismaridem qui Maroneâ Strymamque interiacet: Bistonidē Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Trauus, & Cōpsatus. Qui iuxta Abderam sit, nullum nobilem lacum præterijt Xerxes, sed fluuium Nestum mare subeuntē. Post has regiones perrexit mediterraneas versus vrbes. In quarum vna est lacus triginta fermē stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salus: quē sola iumenta cū aquarentur, exiccauēre. Huic vrbi nomen est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas, sinistrorsum relinquens pterijt Xerxes. Per quas aut gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæti, Cicones, Bistones, Sapæi, Derfci, Hedoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauib. secuti sunt: qui verò mediterranei, à me sunt comme morati, pter Satras. Cæteri oēs terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli adhuc hoīm, quantū nos scimus, fuēre subiecti: sed soli è Thracibus ad meā memoriā liberi semper perstitēre. Editos enim mōtes incolunt, omnigenis arboribus ac niuib. obfitos: viri in re bellica eximij: apud quos oraculū est Bacchi idq; in editissimis montibus. Eorum qui in illo tēplo Bacchi vaticinātur, sunt Bessi. Antistes verò qui reddit responsa, quēadmodum Delphis, & nihilo magis variē. Peragrata quā dixi regione, Xerxes secundo loco transijt muros Pierum, quorū vni nomen est Niphrage, alteri Pergamo. Hæc iter præter eos montes faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atq; excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla: quem cū Pieres & Hodomanti, tū præcipuē Satræ exercēt. Super Pangæum ad aquilonē habitantes Pæones, Dobores, & Pæoples prætergressus Xerxes, ad vesperā versus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & urbē Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulo ante fecimus mentionem) adhuc viuebat. Regio Pangæo monti circuniecta, nominatur Phillis. Hinc vesperū versus ad flumē Angiten, quod Strymonem subit. Hinc meridiē versus ad ipsum Strimonē, ad quē Magi macatis equis candidis litauerūt. His & alijs compluribus medicamentis in flumen factis, per nouem vias Hedonorum iēre: iuxta quas Strymonē pontibus iunctū inuenēre. Audiētes autē eum locū nouem vias Hedonorū appellari, totidē illic pueros ac virgines puellarū indigenarū filios viuos defoderūt. Persicum em̄, defodere viuētes. Nam & Amestrim Xerxis vxorē, iā puectę ætatis, audio bis septē illustriū Persarū liberos defodisse, ad referendam p se gratiā deo, q̄ sub terra esse ferē. Vbi à Strymone pgressus est exercitus, illic ad solis occasum versus, est littus, in quo sitā urbem Græcā noīe Argilū pterijt. Hæc & q̄ super eā est regio, vocat Bisaltia. Illic sinū Neptuni tēpli à læua manu habēs, perrexit ad capū noīe Syleū, pteriens Stagirū Græcā urbē, peruenitq; Acanthū, ducens vnā singulas harū gentiū, & itē accolas mōtis Pangæi, & earū quas superius cōmemorauimus: ijs qui maritimi erāt, classe: qui pcul à mari aberāt, terrestri itinere sequentib. Hanc viā qua Xerxes duxit exercitū, Thraces neq; confundunt neque serunt, sed ad mea vsq; tēpora magnopere venerantur. Posteaq̄ Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthijs vt hospitalitatem exhiberent, eosq; Medica veste donauit: laudans quod alacres cerneret esse ad bellum, quodq̄ audiret fossam esse absolutam. Xerxe apud Acanthum agente, contigit vt Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statura inter Persas pcerissima. quippe cui quatuor omnino digiti deerant, à longitudine quinque regionum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominum fato functum,

Samothra
ces muri.
Mesam-
bria.

Dionysij
oraculum.

Pierum
muri.

Amestris.
Viuos de-
fodere.

Artachæ-
es.

Proceritas
Artachæis.

apparatissimè eū funeravit, exhibito etiā epulo, eiusq; tumulū oīs exercitū extruxit cui tanq̃ heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, noīe eū nūcupātes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæ, iacturā se fecisse existimabat. At ij Græci qui exercitū excipiebant, cum Xerxi coenā pberent, in oēm miseriam deuenēre, adeo quidē, vt suis laboribus efficerentur extorres. Dum Thasij pro suis, q̃ in continente sunt vrbes, Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elato animo, vir inter populares illustris, erogauit in coena quadringenta argenti perfecti talenta. Eā rē vbi accepere qui præerant alijs circa vrbibus (tale enim cōuiuium iam pridem inductum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere p̃sertim præconibus passim prædicantib; tunc verò oppidani frumentum, quod in vrbib. erat, inter se distributū molebant, farinamq; triticeam hordeaceamq; in cōplures menses faciebant. Ad hæc excogitauēre ob p̃cium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresque in cortibus, & in viuarijs ad accipiendū exercitum. Quinctiā aurea argēteaq; pocula & crateres faciebant, & cætera q̃ mensæ imponunt. Hæc oīa ipsi regi, & ijs qui cū illo vescebantur, fiebant: cætero aut exercitui, q̃ ad esum duntaxat p̃cepta erant. Sub aduentū exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur, reliqui sub dio agebant. Vbi tēpus coenæ aderat, tunc conuiuatores laborem sustinebant. Isti cum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tētorio, & omni apparatu sumpto ita abcedebant, nihil relinquentes, omnib. asportatis. Vnde Megacreontis viri Abderitę elegans dictum extitit, qui suasisit Abderitis, vt vniuersi, mares pariter ac foeminæ, sua delubra adirēt: suppliciterq; dijs assidentes precarentur, vt posthac dimidiū futurorum malorū à se propulsaretur. Nam de p̃teritis magnam se gratiā illis habere, q̃ rex Xerxes nō bis quotidie cibum capere cōsueffet. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile coenæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientem: aut præstolati, pessimè inter oēs hoīes affligerentur. Et isti quidem quanq̃ grauātē, tamen quod sibi imponebatur, exequiebantur. Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se operiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hæc enim cōpendariam magis viam esse audiebat. Nam è Dorisco ad Acanthum vsque, ita instructus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis iussu Xerxis: vt vna pars secundū mare iret vnā cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea, cui præerant Tritatæchmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum, in quo Assa & Pidorus, & Singus, & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto cōmilitio, pergit ire ad sinum Thermæū, circumuectusque Ampelon promontoriū Toronæum pernauigauit his Græcas vrbes, vnde & naues & cōmilitium sumpsit, Toronam, Galipsum, Semyllam, Meceranam, Olynthum, quæ regio nunc Sitonia nominat. Ab eo promontorio Ampeli præcidens mare vsq; ad promontorium Canastrum, totam fere Pallenem præteruectus est. Illinc quoq; & naues & commilitium sumpsit ex Potidæa, ex Aphystie, Noua vrbe, ex Ægea, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallenæ, Phlegra prius appellata. Pernauians hanc regionē, ad præstitutū locum tendebat, sumens etiam milites è vicinis Pallenæ vrbibus, ac Thermæo sinui conterminis, quib; hæc noīa sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gignous, Camsa, Smila, Ænea, quarū regio adhuc Cressæa nominatur. Ab Ænea, in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est, iā ad ipsum Thermæū sinum cursus classis extitit, & ad terrā Mygdoniā, donec ad Thermā, quod p̃ceptum erat, peruentū est ad vrbē Sindum, & ad Calestram super Axium sitā flumen, quod Mygdoniā terrā dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arcū ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copię circa flumen Axium & vrbem Thermam, & alias in medio horū vrbes statua habuere, regem opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cū terrestribus copijs mediterranea incedebat, peragrans Pæonium agrū atque Crestonicum, super

amnem

Megacreontis dictum

Bis in die cibum sumere.

Therma, Xerxis fiducia. Xerxis festiuū strategoma.

Ichnæ, Pella.

nem Chidorum: qui è Crestonæis initio sumpto, per terrâ Mygdoniam fluens, in
 paludem (quæ est supra Axium) euoluitur. Hæc iter faciente Xerxe, leones impetum
 dederunt in camelos, qui commectum portabant. Sub noctem enim relictis locis cõ-
 fueris eò descenderunt: nulloq; alio neq; iumento neque hoie tacto in camelos graf-
 facti sunt. Cuius rei causam admiror, quod leones, quoties aliundè eis est quo indigent,
 abstinere ab inuadendis camelis, quod animal nunq̃ antea nec experti fuerant illic,
 nec viderat. Sunt aut per ea loca leones multi, & boues agrestes pgrandibus cornibꝫ,
 q ad Græcos veniunt. Leonũ terminus est Abderorũ flumen Nestus, & Achelous, q
 per Acarnaniã fluit. Nã nemo aut ad aurorã trans Nestum vsquã gentium viseret leo-
 nem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperũ in reliqua cõtinente: sed in horum
 fluuiorum medio leones gignuntur. Postq̃ Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tan-
 tum maritimi spacij occupantib. castris, quantum est ab vrbe Therma & Mygdonia,
 vsque ad cõfluentem Lydei & Haliacmonis: vbi agrũ Bottiæidem, Macedonicumq̃ue
 determinant. In his locis statua habuere Barbari: quibus potantibus solus ex ijs (qui
 cõmemorati sunt) amnibus, Chidorus è Crestonæis fluens non suppetijt, sed defecit.
 Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Ossam, præcellæ ma-
 gnitudinis, audiensq̃ue in medio eorũ anfractum angustũ esse, per quẽ fluit Peneus,
 & illic viam esse q̃ in Thessaliã fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei
 inspiciendum, quia superiorẽ viam tenenti erat eundum per Macedones supernè ha-
 bitantes ad Peræbos, præter Gonnum urbẽ. Nam hæc tutissimum iter esse audiebat.
 Atque vt concupiuit, ita & fecit. Itaque cõscensã naui Sidonia, quam semper conscẽ-
 debat, quoties ei tale aliquid facere libebat, extulit signum cæteris nauibus, p̃ficien-
 di, relictis illic terrestrib. copijs. Eò postq̃ peruenit, ostia Penei cõtemplantem iugẽs
 admiratio cum subiret, accitos viẽ ductores interrogauit, nunquid flumẽ posset auer-
 ti, vt alibi mare ingrederetur? Narratur aut Thessalia quondã lacus fuisse, vtpote con-
 clusa vndique præaltis montibus. Nam quod Thessaliæ ad auroram spectat, id Peliõ
 & Ossa iunctis inter se radicib. præcludunt: quod ad ventum aquilonem, id Olympo:
 quod ad Hesperum, id Pindus: quod ad meridiem & ventũ austrum, id Othrys: quod
 inter hos mōtes medium, id Thessalia est, ita deuexa, vt cū alij frequentes amnes in
 eã defluant, tum ij quinque p̃cipuè, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pami-
 sus: qui è montib. Thessaliã ingentibus in eam planitiem cõfluentes, per vnum an-
 fractum & eum arctum in mare euadunt, in vnã aquam oēs redacti: qui simul ac con-
 fluentẽ fecerunt, Peneus retento suo noie cæteros innominatos reddit. Fertur quon-
 dam, cū nōdum esset hic anfractus, per quẽ flumina mearent, hos fluuios, & p̃terea
 lacũ Boæbeidem, nō fuisse nominatos quemadmodum nunc, & tñ non minus q̃ nūc
 fluxisse: sed suis fluentis oēm Thessaliã effecisse pelagus. Ipsi quidẽ Thessali memo-
 rant Neptunum fecisse cõuallem, per quã meat Peneus, haud absurdè sentiẽtes. Qui
 em arbitrat̃ Neptunum terrã quater, & quæ terrẽ motu discussã sunt, huiꝫ dei esse
 opera, ei cernenti hunc locũ videtur Neptunus id fecisse. Nanq; diductio illa monti-
 um (vt mihi videtur) terræmotus est opus. Xerxi interrogati, nunquid alibi essent in
 mare ostia Penei, ductores sui rem cõpertam habentes: Rex, inquit, nulli sunt huic
 flumini alibi in mare tendentes exitus quàm hic ipse. Cuncta enim vndique monti-
 bus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fert̃. Solertes sunt viri Thessali, qui
 suæ sibi imbecillitatis conscij, iam pridem cū alia præuiderunt, tum verò hoc, quod
 regionẽ habebant facilem occupatu, & maturè expugnabilem. Solum em hoc esse ne-
 gociũ, flumen obstructo anfractu, auersoq; aluo per quem meat, in eorum terrã in-
 ducere, à quo oīs Thessalia p̃ter montes aquis obduceretur. Hæc ita se habere Xerxes
 apud filios Alei dixit, qm̃ Thessali è Græcis principes regi se tradiderat, rat̃ id illos
 per totã nationẽ diuulgaturos. Hoc locutus, & locũ contemplatus, Thermã renauiga-
 uit. Vbi cõplures dies circa Pieriã est cõmoratus (nã mōtem Macedonicũ, vt illac in
 Peræbos oīs transiret exercit̃, tertiã eius pars repugnabat) eodẽ legati qui dimissi in
 Græci-

Leonũ ma-
tura atque
loca.

Chidori
aqua.
Xerxianis
copijs non
sufficit.

Thessaliæ
descriptio

Græciâ fuerant ad terrâ petēdam, regressi sunt partim inanes, partim terrâ & aquam afferentes. Quâ qui dederūt, eorū hi fuere: Thessali, Dolopes, Enienses, Peræbij, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ, & Thebani, cæteri; Bœotij: p̄ter Thespienses & Plataenses: cū quibus ij Græci Peræbij percusserant foedus, qui bellū aduersus Barbarū sumpserāt. Foedus aut̄ ita habebat: Quicumq; Græci sese dedidissent Persæ, nō adaçti necessitate, eorū decimum quēque, rebus bene cōstitutis, se deo qui Delphis est deuoturos: ita apud Græcos iusiurandū habebat. Xerxes neq; Athenas neq; Spartā legatos terrâ petītum miserat: ob id, quod quos ante Dariū ad hoc ipsum misisset, eorū alios isti in barathrum, alios in puteū deiecerāt, iubētes eos illinc terrâ & aquā ferre ad regē. Hac de causâ Xerxes nullos illuc ad petendū misit. Et Atheniēsis, quidē q̄ ita legatos tractarint, quid tristē cōtigerit, nō queo dicere, nisi quod eorū solum cū vrbe vastatū est: quod tñ ipsū nō ea causâ suspicor cōtigisse. Lacedæmonijs verò ira Thalthybij, qui fuit Agamēnonis p̄co, incubuit. Est aut̄ Spartę Thalthybij tēplum, cū eius posteris, qui Thalthybiadæ nominant̄, quib. honos legatiōis Spartano rum semper tribuitur. Itaq; post eā rē Spartiatæ cū læta exta eis nō essent, idq; diu cōtingeret, pertæsi huius calamitatis Lacedæmoniorū, cœtu frequēter coacti hoc editum p̄posuere: Si quis Lacedæmoniorū velit p̄ Sparta occumbere. Tunc Sperthius Aneristi, & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatę, & natalib. & opibus inter primos, vtrō se obtulerunt ad satisfaciendū sua pœna Xerxi Darii filio, ob legatos apud Spartā interēptos. Ita hos Sparuiatæ tanq̄ mortē obituros, miserunt ad medos. Digna admiratione cum audacia horū virorum, tū verba ab eis habita. Nā Susā tēdentes, ad Hydarnē Persam Asianæ oræ maritimæ p̄fectum venerunt: qui eos hospitaliter munificēq; acceptos, his verbis interrogauit: Viri Lacedæmonij, quid ita respuitis effici amici regis? Cernite em̄ ex me & meo statu, q̄ sciat honore p̄sequi rex viros egregios, vos itidem honoratur̄, si vos ipsi ei dederitis. Videamini modò apud eū esse viri egregij: qm̄ singuli vestrū, rege donante, principatū Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respōdentes Hydarnes, inquit, nō ex æquo cōsiliū tuū ad nos spectat atq; ad te, qui cōditionis quā suades expertus es, nostrę inexpertus. Nā seruiturē quidē nosti: libertatē aut̄ nōdum expertus es, vtrū sit dulcis an nō. Quæ si tibi experta foret, nō vt hastis, sed vt securibus, p̄ ea dimicarem, nobis suaderes: Hęc Hydarni respōderunt. Dehinc vt ascēderunt Susā, & in cōspectum regis venerunt, principio iubētibus satellitib., ac vim afferentibus, vt p̄cumbētes regē adoraret, & p̄ capita eos ad id agēdum impingētibus, negauerunt se vnq̄ id esse facturos: neq; em̄ sibi esse cōsuetudinē hoīem adoradi, neque se ad id venisse. Posteaq̄ in hoc repugnauerāt, secūdo loco hæc illis & his similia dixere: Rex Medorū, nos miserunt Lacedæmonij ad luendā pœnā pro ijs legatis qui Spartę interiēre. Hęc istis dicētibus, Xerxes p̄ magnanimitate negauit se fore Lacedæmonijs similē. Illos em̄ interimendis legatis, ius oīm hoīm confudisse: se verò, q̄ illis exprobraret id nō esse facturū: neq; eos occidēdo Lacedæmonios culpa soluturum. Hac re per Spartiatas gesta, in p̄sens ira Thalthybij cessauit: etsi Spartā reuersis Sperthio & Bule, lōgo deinde tēpore interiecto, excitatū est inter Peloponnēses & Athenienses bellū, vt Lacedæmonij aiunt, quod mihi diuinitus maximē videt̄ esse gestum: quia ira Thalthybij nuncios corripuerit, nec prius quieuerit. Quod autē ira inciderit in eorū, qui ad regē ascenderunt, filios, Nicolaū Bulis, & Aneristū Spertij filium: q̄ piscatores Tirynthios in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestū est apud me diuinitus id factū esse, ex ira dei, q̄ nuncij qui in Asiā à Lacedæmonijs mittebant, p̄diti à Sitalce Tyrei Thracū rege, & à Nymphodoro Pythei filio, Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthē, quæ est in Hellespōto: & abducti in Atticā ab Atheniēsisbus necati sunt: cumq; ijs Aristēas Adimanti Corinthius. Verū hæc multis post regis expeditionē annis gesta sunt. Quæ expeditio, vt ad superiorē orationē redeam, noīe quidē tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciā. Ea diu ante Græci cū audissent, nō perinde oēs affecti sunt. Nā ij qui terram & aquā dederant Persæ, fidu-

Iusiuran-
dum Græ-
corum.
Legati Da-
rij in pute-
um cōiecti

Thalthy-
bij ira.

Sperthius.
Bulis.

Lacedæmo-
niorum de-
uotorum
respōsum
ad Hydarnē
Persam.

Adorare
regem.

Xerxis ma-
gnanimitas.
Legati nō
violandi.

Xerxis ex-
peditio in
Græcos.

fiduciâ animo p̄sumebant, tanq̄ nihil ingrâtū passuri à barbaro: qui nō dederant, magno in metu versabantur: quippe cū nulla tanta classis esset in Græciâ, q̄ posset excipere inuadentē, p̄sertim plerisque bell. m. detrectantib. & libenter ad partes Medorum inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiâ apud multos quidem homines inuidiosam, nō tamen quod mihi videtur verum dissimulabo. Si Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriâ deseruissent, aut nō deserētes, sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omninō aduersus regē in mari quisq̄ conatus fuisset. Quod si in mari nemo Xerxi restitisset, idem in cōtinenti factum fuisset. Et quamuis multæ lorice essent muris inductæ à Peloponnesiis per isthmum, proditi à socijs Lacedæmonij, ijsque nō volentib., sed per vrbes à classe barbara occupatis deserti fuissent: deserti verò aut magna opera aggressi generosè occubuissent: aut videntes iam alios Græcos cū Medis sentientes, cum Xerxe depacti fuissent: atq; ita vtrinque sub Persis Græciâ fuisset. Nā murorum apud isthmū loricorum: quænam utilitas fuisset rege mari potente, à nemine quiui audire. Nunc aut si quis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profectō nō aberrauerit à vero. Nā utro se illi applicassent, hæ partes erant p̄ponderaturæ. Cū verò p̄tulerint Græciâ p̄stare liberam, nimirum ipsi fuere, qui quicquid Græciæ reliquum erat cum Medis nō sentientes, crexerūt: quique secūdu deos regē repulerunt: ne oraculis quidem horrendis ac terribilib., quæ è Delphis veniebant inducti ad Græciâ deserendam: sed persistentes cōstituerunt excipere hostem sua inuadentem. Siquidem consultorib. Delphos missis, uti oraculo volebant: nuncij factis apud templum q̄ ritus postulabat, edē ingressi confederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice, ita respondit:

Athenienses Græciæ liberatores.

Aristonice Pythia. Atheniensium oraculum.

Quid statis miseri? extrema relinquitte terræ
Tecta fuga, atque vrbis fastigia cella rotundæ:
Nam caput & corpus minimè sincera manebunt:
Extremæ pedes poterunt superesse manûsue:
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet,
Et Mars acer equis vrgens Asiægena curru.
Atque alias plerasque tuas non solius arces:
Permultasque deūm sæuis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nunc sudore mandentes.
Atque metu tremere, & de laquearibus altis
Nigralem cogente malo manare cruorem:
Ite, sed ex adyto atque malis effundite mentem.

His auditis Atheniensium consultores, maximo sunt mœrore affecti. Quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androboli vir apud Delphos illustris suavit hęc ferē, ut sumptis oleæ ramis de integro reuerteretur ad cōsulendum suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienses dixere: O princeps, redde nobis oraculum melius de patria in honorem horum palmitum, quos gestantes ad te venimus: alioqui hinc abs te non abituri, sed in hoc adyto ad obitum usque permanfuri. Hęc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit:

Timon illustris.

Atheniensium oraculum.

Pallas olympia cum multis horratibus vfa,
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item responsum, adamantina fata.
Nam captis reliquis quæ limes Cecropis oræ
Intus habet, quodcunque sacer penetrare Cithæron,
Iuppiter è ligno dat mœnia facta Mineræ:
Qui tibi sola tuisque ferant inuicta salutem.
Tu verò aduentum peditumque equitumque quietus,
Terrestresque acies ne præstolare: sed hosti
Terga dato, veniet tibi sic tamen obuius ille.

Diuina

Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vsq̃uam vel Cerere sparfa, coëunte vel vsquam.

Athenarū
arx. Hæc legati vt erant ita arbitrati prioribus mitiora postquam cōscripserunt Athenas rediēre: reuersiq̃; ad populū recitauēre: & cū aliæ multæ sententiæ essent oraculū interpretantium, & eæ plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixēre, videri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Atheniensium arcē præseptam vallo fuisse. Et ij quidem interpretabant̃ vallū esse hunc ligneum murum. Alij verò dicebant deum significare naues: easq̃; cæteris omissis ædificari iubebant. Verū hos, qui aiebant naues esse ligneum murum, fallebant, duo vltima Pythiæ dicta:

Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vsq̃uam vel Cerere sparfa, coëunte vel vsquam.

Themisto. Circa hos versus confundebatur eorū sententia, qui classem volebant esse ligneum murū. Nā oraculū qui interpretabant̃, in eā sententiā accipiebant, fore vt ipsi instruta classe ad Salaminē pugna nauali succumberēt. Erat aut̃ inter Athenienses quidā, qui in primores recens peruenerat, noīe Themistocles Neoclis filius: qui negabat interpretes oīa recta cōiectare: q̃ diceret, si clades q̃ p̃dicitur, ad Atheniēses spectaret vltimo modo, nō ita placidē nobis deū fuisse responsurū: sed sic, ô Salamis misera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis, si circa eā sui incolæ forent oppetituri. Sed rectē coniectantibus sentiendū à deo cōtra hostes editū esse oraculū, nō cōtra Atheniēses. Itaq̃; suadebat vt sese instruerent tanq̃ plio nauali certaturi, & tanq̃ hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiā Athenienses potiorē esse censuerunt: quā illorū, q̃ interpretantes oraculū, dissuadebant apparatū pugnae naualis: sed hanc esse in summa sententiā dicebant, nō leuandā in hostē manū, sed ex Attica regione demigrādū, & aliā incolendā. Extitit & alia (ante hanc Themistoclis) sententia ad tēpus egregia.

Themisto
clis senten-
tia. Cum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum, q̃ sunt è Laurio, esset in ærario Atheniensiu, æquē diuidunda viritim denis in singulos puberes drachmis: tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensib. distributionē, sed ex pecunia classem ducentarū nauium cōpararent ad Ægineticum bellū. Hoc enim bellū cōflatum Græciæ salutē attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. Et quanq̃ hæc classis in eum vsum in quē cōparata fuerat, nō venit, tñ in vtilitatē Græciæ cessit. Ipsa iam præparata cū prestō esset, & alterā ex ædificari oporteret, placuit Atheniensib., inito post oraculū cōsilio, barbarū Græciā inuadentē cum nauib. opperiri vniuersos deo obsequentes vnā cum Græcorū voluntarijs. Et hæc quidē oracula Atheniensib. sunt reddita. Coactis autē in eundem locum Græcis, qui per Græciā melius sentiebāt: interq̃; se collocutis interposita fide ibi cōsilio habito, visum est ante oīa missas faciēdū pecunias debitas & inimicitias & hostilitates. Erant aut̃ cū alia aliorū bella, tum verò maximū inter Atheniēses & Æginetas. Posteaq̃ Xerxem cum exercitu Sardib. esse audiēre, Athenienses decreuēre cum aliquot in Asiā mittēdos ad res regis explorādas: tū nuncios partim Argos ad cōtrahendā aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliā ad Gelonē Dinomenis filiū: partim in Corcyrā, partim in Cretā tubētes opē Græciæ ferri,

Gelon. eo aīo, vt si fieri posset, oīs vis Græca vnum esset: & ad idē agēdum oēs incumberēt, tanq̃ calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebant autē res Gelonis magnē esse: nec multō minores q̃ Græcorū. Vbi hæc eis placuēre, & in Græciā inter se rediēre, principio speculatores in Asiā tres viros misēre. Qui cū Sardis venissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt: & à ducibus pedestrium copiarum torti deducebant̃ tanq̃ perituri, lata in eos mortis sententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehensa dum sententia mittit quosdā è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerentur speculatores ad sese deducerent. Eos adhuc superstites, adepti satellites, prehēsos in regis cōspectum adduxerunt. Sciscitatus rex, qua de causā venissent: præcepit satellitibus, vt homines circumducerent peditatum omnem equitatumq̃; ostentantes: & eos vbi cōtemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunque locorum ire libuisset.

Speculato-
res Græco-
rum.

buisset. Hoc Xerxes et ratione imperavit, et cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent: neque Græci persciscerent potestatem suam esse famam maiorem, neque quippiam ipse læderet hostes tribus viris interemptis, sed iisdem in Græciam regressis, Græci ut se opinari dicebat, auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent: atque ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. Nam cum Abydi ageret Xerxes, vidit naues cursum tenentes per Hellespontum: quæ frumentum ex ponto in Æginam Peloponnesumque portabant. Quas ubi audire eius assessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogavit quoniam illi tederent: quæ cum respondissent ad hostes tuos domine, & frumento onustæ: Tunc Xerxes excipiens, inquit, Nonne eodem quo isti, & nos navigamus tum rebus alijs, tum verò frumento instructi? Quid igitur hi officiunt nobis qui bus commeatum portant? Ita speculatores rebus inspectis dimissi in Europam redierunt. Post quorum reditum Græci, qui contra Persam coniurabant, nuncios iterum Argos miserunt. Quibus Argiui responderunt res suas ita habere, audisse se iam inde ab initio Barbarum excitasse adversus Græciam bellum: & cum accepissent intellexissentque Græcos sese colligere tentaturos Persam obsistere, principes fuisse mittendi Delphos, qui deum cõsulerent, qui sibi optimè facientibus esset euenturum (Nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmonijs & Cleomene Anaxandrida) eaque de causa se misisse, & ijs qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse.

Xerxis fiducia.

Xerxis sententia.

Argiui gratulatio.

Finitimis inuisse, deis dilecte beatis,
Interior tutamen habens impune manerò,
Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea verò quam nuncij Argos venerunt, senatumque ingressi mandata retulerunt, Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur se paratos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmonijs, percusso foedere: sed ea conditione imperij, ut dimidium imperij penes se esset, quanquam ius imperandi ipsorum sit, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum senatum respondere, quamvis dissuadente oraculo societatem contrahere cum Græcis: quod etsi formidarent, tamen cupere ut foedus triginta annorum feriretur, intra quos annos liberi sui in virilem ætatem adolererent: hac videlicet ratione, ne si qua calamitas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi foedera forent, in posterum subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis à senatu, quidam ex nuncijs Spartanorum ita respondit: Quod ad foedera quidem attineret, sed ad eos qui plures essent relegare: quæ autem ad imperium, id verò sibi demandatum esse, ut responderent, dicerentque Spartanis duos esse reges, Argiuis unum, ideo non posse fieri, ut alterutro Spartæ regi abroget imperium: & nihil ob stare quò minus cum ijs duobus rex Argivus parem dignitatem obtineat. Ibi Argiui negare se perperassuros insolentiam, sed præoptare à Barbaro imperari sibi, quam Lacedæmonijs cedere. At ita edixerunt nuncijs, ut priusquam occideret sol, ex agro Argivo excederent, alioqui hostium loco futuri. hoc ipsi Argiui sic habere memorant. Aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Argos per caduceatorem: qui cum pervenit, ita fertur verba fecisse: Viri Argiui, Xerxes rex hæc vobis inquit: Nos arbitramur Persen, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaës filij ex Andromeda genitum: quæ fuit Cephæi filia: ita ex vobis oriundi sumus. Quod cum ita sit, nefas est & nos propagatoribus nostris inferre bellum, & vos alij opem ferendo nobis adversarios fieri: sed potius domi vestræ vos cõsidentes ocium tenere. Nam si mihi ex sententia succedit, nullos plures quam vos faciam. Hæc Argiui cum audissent, re confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes, quod actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed cum ab illis reprehenderentur, tunc partem imperij poposcisse, gnaros id Lacedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu ocium agerent: cui rei competit, quod quidam Græcorum multis postea annis gestum fuisse memorant:

Argiui Xerxi subditi malum quod Lacedæmonie inferre oret.

Perseus Perfarum origo. Argivorum cum Persis amicitia.

Callias.
Artaxerxes.

Cùm Sufis Memnonijs alterius negotij gratia essent Atheniēſium nūcij Callias Hipponici filius, & collegæ qui vnà ascenderant, cōtingit vt Argiui & ipsi per id tempus Sufa mitterēt nuncios, qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarēt, an amicitia quam cum Xerxe cotraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberent. Quibus Artaxerxes, imò vero maximè perdurare respondit: nullamq; sibi ciuitatē amicio rem putare, quàm Argos. Verùm an ceduceatorē Xerxes Argos inſerit ad ea dicēda, & an Argiuorū nūcij qui Sufa ascenderunt, Artaxerxē de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere non possum: nec vllam de his aliam proferre ſententiā, nisi quā Argiui proferunt: Id demum ſcio, si omnes homines domestica mala in medium contulissent, & cum vicinis mutare volentes, mala vicinorum intuiti fuissent, libēter reportaturos rursū singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita nō turpissimè ab Argiuis actū. Ego verò quæ dicunt dicere debeo, attamen non omninò de omnib. credere: quod in vniuerſum à me dictum sit: quoniam & hoc narrat, Argiuos extitisse, qui Persam in Græciam accersuerint, posteaquam cum Lacedæmonijs malè pugnassent, pro dolore præſenti quiduis præoptantes: & de Argiuis quidem dictum est. In Siciliam aut ad agendum cum Gelone, tum alij nūcij à locijs iēre, tum verò à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit Oecetor: qui in Gela erat ex insula Telo, quæ ad Triopium sita: qui dum Gela conderetur à Lindijs, qui erant è Rhodo & Antio-phemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, poſteri eius deorum inſerorū sacerdotes illic perſeuerauerunt, oriundi à Teline vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam Geloni per ſeditionem eiecti, in Maſtoriū vrbem (quæ sita est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam deduxit nullis virorum copijs adiutus, ſed horum deorum ſacris: quæ vnde acceperit, an ipſe poſſederit, id verò dicere non possum. His ſacris fretus, eò deduxit illos, vbi poſteri ſui deorum ſacri-ficuli eſſent. Quæ res mihi admirationi fuit præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effeciſſe: qualia opera nō à quolibet viro effici cōſueuerunt, ſed ab eo qui ſit caſti ingenij, robuſtæq; præſtantia. Quanq̃ fertur ab incolis Sicilia, fuiſſe natura effœminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est, Cleandro Patareo, qui ſeptem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo: à Sabyllō autem Gelono fuit interfectus. Ibi frater eius Hippocrates ſuſcepit imperium. Quo tyrannidē obtinente, erat illic Gelo prognatus Teline vate cum alijs multis, quorū vnus erat Æneſidemus Pataici, ſatelles Hippocratis. Hic diu poſt, ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. Nam quibus in bellis Hippocrates obſedit Calipolitanos, Naxios, & Zancleas, & Leontinos, pugnavitque cum Syracuſanis & multis Barbarorum, in ijs bellis Gelo extitit vir præclariffimus: adeò, vt nulla oīm (quas retuli) ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracuſanos. Quos pugna ad flumen Elorum ſuperatos, Corinthij Corcyraïque liberauerūt: ſub hac tamen conditione, vt Syracuſani Camarinam, q̃ ipſorum quondam fuiſſet, Hippocrati traderent. Hippocrates cū totidem annos quot frater Cleander tyrannidē obtinuiffet, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblam periit. Ita Gelo per cauſam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, vbi ciues, quod abnuerēt dicto amplius audientes eſſe, prælio vicit, ipſe Gelonorum imperium adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Poſt hoc commentum, quosdam Syracuſanos qui Gamori vocabantur, à plebe ſuisque ſeruis qui Cyllrij nominabant, eiectos in patriam ex vrbe Caſmena reducendo, potitus est ipſis Syracuſis. Nam ei venienti plebs Syracuſana & vrbem & ſeipſam dedit. Quam Gelo vbi accipit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, ſibi que Syracuſas habuit, & quidē pro omnibus vrbibus. Ideoque ea ciuitas conſeſtim aucta atque propagata est. Nam deductis eò Camarinæ Gelo ciuitatē dedit, Camarina euerſa. Itēque dimidio & eo amplius Gelonorū itidē vt Camarinæ fecit. Necnon Megareſium qui ſunt in Sicilia cū obſeſſi ad deditiōnē veniſſent, locupletiffimos quoſque q̃ bellum ei intulerāt, &

ob id

Gela oppi-
dum.

Cleander
Patareus.
Hippocra-
tes.

Elorus
fluuius.
Hybla
vrbs.
Cleander.
Euclides.
Gamori.
Cyllrij.
Caſmena.

Camarina.
Megaren-
ſes.

ob id se interfectum iri putarent, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebē
 Megarensem quæ belli mouendi fuerat expers, quæq; nihil mali se passurā sperabat,
 Syracusas adductam venundedit, ex Sicilia asportandā. Idem hoc fecit Euboijs qui
 sunt in Sicilia, procères à plebe distinguēs. Hoc ideo de vtrisque fecit, q̃ arbitraretur
 contuberniū plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrānus effectus est
 Gelo. Ad quem legati Græcorū posteaq; Syracusas coramq; venerunt, ita locuti sunt:
 Lacedæmonij & vnā Atheniēses, eorumq; socij nos misere ad te in societate assumē-
 dum aduersus Barbarum quem audisti prorsus bellum Græciæ inferre, iuncto ponti-
 bus Hellesponto hominem Persam secū omnes Eoas ex Asia copias ducentē, per si-
 mulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, cū in animo habeat oēm Græ-
 ciam redigere in suam potestatem. Tū igit cui magna potētia adest, nec minima Græ-
 ciæ portio, Siciliæ princeps, ferto opem ijs qui Græciam à seruitute vindicant, eamq;
 vnā cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaq;
 pares inuadentibus nos. Quod si è nobis alij proditores fuerint, alij otiosi sedeant, id
 syncerū quod supererit Græciæ exiguum erit: vnde periculū est ne oīs Græcia pessum
 eat. Neque em̃ speraueris Persam, si nos prælio superauerit, ad te non esse venturum:
 quinimò hoc antè cauēris: nobis nāq; opem ferendo temetipsum tutaris. Rei cōsilio
 gestæ lætus plerūque est exitus: Hæc legati dixere. Quibus respondens Gelo, multis
 in hac oratione fuit: Viri Græci, inquit, insolentem habetis orationem, qui ausi estis
 me adire hortantes ad ineundam aduersus Barbarū societate: cū ipsi me orantē prius
 aduersus exercitū Barbaricum recusaueritis socium. Nā dum mihi erat cū Carthagi-
 niensib. certamen, incumbēti ad ultionē necis Doris Anaxandridæ de Ægestanis ex-
 igendā, offerebamq; me adiutorē ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumē-
 ta atque voluptates puenerāt, vos venire nolūistis, neque mei adiuuadi gratia, neq;
 ultionis de nece Doriana exigendæ. Itaque quantū in vobis est, oīa hæc à barbaris
 possident. Verū nobis hæc in melius reciderūt. Nūc quoniā circūuenit vōs atque arri-
 git bellū, ita demū Gelonis memoria facta est. Sed contēptus à vobis, non erō vestrī
 similis: sed parātus ad opē ferendā dūcentarū triemiū, & viginti milliū armatorū, ac
 2000. equitū, totidēque ferētariorū, totidēq; leuis armaturæ, totidē sagittariorū, to-
 tidem funditorū, ac rei frumētariæ cunctis Græciæ copijs suppeditaturē, donec fuerit
 debellatū. Hæc me præstiturū recipio, sed ea lege polliceor, vt ego sim aduersus Barba-
 rum Græcorū imperator. Aliter neque ipse veniā, neque alios mittā. Ea Syagrus au-
 diēs non tulit: sed ô quā eiularet, inquit, Pelopides Agamēnoni, si audiret Spartiatas
 imperiū subdidisse Geloni atque Syracusanis. Tu verò ne feceris huius rei mentionē
 amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoni-
 orū. Si dedignaris subesse, non habes aīm opem ferendi. Ad hæc Gelo, vbi vidit verba
 Syagri auersa, hāc ad extremū protulit orationem: Hospes Spartiata, cōtumeliæ ho-
 mini factę solēt irritare indignationē. Verū tū cōtumeliosus in me verbis inuehēs, nō
 tamen induxisti me ad vicē cōtumeliosē reddēdā. Sed quādo vos ita imperiū ample-
 ctimini, multò me magis quā vos decet illud amplecti, q̃ multò maiōrū copiarū ac plu-
 riū nauium imperator sum. Cæterū quoniā ista oratio vestra in contrarium nitit, nos
 aliquātum à superiore nostra oratione decedem. Si vos terrestrib. copijs præfueri-
 tis ego nauticis præero. Sin vos mari imperitare iuuat, ego terrestrib. copijs imperita-
 re volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harū rerū esse cōtētos, aut his socijs destitu-
 tos abscedere. Hāc Gelo cōditionē offerebat. Cui nunci Atheniēsis Lacedæmonios
 ateuertēs, ita respōdit: Rex Syracusanorū, Græcia nos ad te misit nō imperatorū in-
 diga, sed exercitū. Tu verò præ te fers nō missurū te exercitū, nisi sis Græciæ impera-
 tor: videlicet vt illi imperes affectas. Itaq; quātū ad eā partē ptinet, q̃ cuncto Græcorū
 exercitui præesse postūlas, suffecerit nobis Atheniēnsib. silētium agere, intelligētibus
 Laconem fore idoneum ad reddendam pro vtrisque rationem. Quantum ad illud atti-
 net, quod poscis vt vniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam vt Laco permittat, nō
 esse permissuros præesse te classi: nostrum munus hoc est, nisi Lacedæmonij id velint:

Euboijs.

Græcorū le-
gati ad Ge-
lonem.Doris.
Gelonis re-
sponso.Doris An-
axandrides.

Doris.

Gelonis
magna im-
perandi li-
bido.Atheniēsis
nuncij re-
sponso.

Athenien-
ses nūquā
solum ver-
tisse.

quibus præesse classi volentibus, non contradicemus, alteri verò concedemus nemi-
ni. Nam alioqui frustra plus nauium quā cæteri Græci possideremus, si Syracusanis
imperium cederemus, qui sumus Athenienses, & antiquissimę originis, soli q; Græco
rū qui nunq; solum vertimus, ē quibus virum instruendo ornandoque exercitu aptis-
simum Homerus versificator ait Ilium isse, vt nō sit dedecus nobis hæc commemora-
re. His Gelo ista respōdit: Hospes Atheniensis, apud vos qui pręsint habetis, qui sub-
sint non habetis. Quocirca cū nihil cedere, sed totum obrinere velitis, quā celerrime
hinc retrō abscedatis, renunciaturi Græciæ ver ex anno illi exaruisse. Cuius dicti
sensus hic est: Cū constet probatissimā anni partem esse ver, talem esse suū exercitum
innuebat, quo Græcia priuaretur, quasi quodam vere: quod illi exaresceret, nō inita
secum societate. Hoc responso Gelonis accepto, nuncij Græcorū profecti sunt. Post
hæc Gelo, timēs quidem ille Græcis, ne impares Barbaro essent, tamen indignū atq;
intolerandum sibi ratus, vt profectus in Peloponnesum subesset Lacedæmonijs, qui
Sicilię tyrannus esset, omisā hac via, aliam inijt. Nam vbi primū audiijt Persam trās-
misisse Hellespontū, misit cum tribus biremibus Cadmum Scythæi filiū Coum, mul-
ta cum pecunia ac placidis verbis, ad obseruādum quò casura esset pugna: vt si Barba-
rus vinceret, ei pecuniam traderet terramq; & aquam eorum locorum, quibus Gelo
imperaret: sin vincerēt Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tem-
pus cū tyrannidem Coorū à patre accepisset satis validā, nullo aduerso casu, sed ob
iustitiam suā sponte eam in media ciuitate deposuit, atq; in Siciliā abiit: vbi vnā cum
Samijs vrbem Zanclem, cuius nomen in Messaniam mutatum est, tenuit atque inco-
luit. Hunc Cadmum, atque hunc in modū eò profectum, Gelo ob iusticiā quā illi ex
alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quę edidit opera
iusta, hoc nō in postremis reponit, quod tātū pecuniæ à Gelone cōmissum interuer-
tere cū posset, noluit: sed posteaq; Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxesq;
cum exercitu abiit, & ipse in Siciliam redijt cum omni pecunia. Fertur autem & hoc
ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs
animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crimopi filius eiectus ex Himera,
vbi erat tyrannus, à Therone Ænesidemi filio, Agragantinorū principe accessisset per
id tempus Phœnicum, & Pœnorū, & Iberorū, & Ligyorum, & Elisycorum, & Sardo-
num, & Cynriorum trecenta millia, duce eorum Hamilcare Hānonis filio Carthagi-
niensium rege: quos Terillus abduxerat cū persuasos hospitij necessitate, tū præcipuē
prompta animi voluntate Anaxilei Critenei filio, Rhegini tyrāni, qui filios suos Ha-
milcari obsides dedit, vlciscendi soceri causa. Habebat enī Anaxileus in matrimonio
Terilli filiam, noīe Cydippam: Ita Gelonem, cū nequiret auxilia Græcis ferre, Del-
phos misisse pecuniam. Pręterea aiunt ijdem contigisse, vt eodem die Gelo & Thero
Hamilcarem Carthaginiensem in Sicilia superarint, quo Gręci in Salamine Persam.
Quinetiā Hamilcarem, qui à patre quidē Carthaginienſis, à matre verò Syracusanus
erat, & ob virtutē Carthaginienſiū rex cū conflixisset prælio, victū ē conspectu fuisse
ablato audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. Omnia
enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos aut Carthaginienſes illius imagi-
nem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepus-
culum sine intermissione pugnarent (tamdiu enim extractum fuisse prælium) interea
Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atq; litasse, solida corpora aggeren-
tem in ingentē pyram: sed conspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris oc-
cupatus, sese in ignē misisse, atq; ita combustū ē cōspectu sublatum. Cui siue hoc mo-
do vt Phœnices, siue alio vt Carthaginiēſes & Syracusani memorāt, ex oculis ablato,
nunc Carthaginiēſes sacrificāt, extructis monumentis, cū alibi in omnibus suis co-
lonijs, tum præcipuē in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent. Corcy-
ræi aliud nuncijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cū eos ijdem nuncij qui in Si-
ciliam ierant, adissent, & eisdem quibus Gelonē verbis allocuti fuissent, polliciti sunt
confestim se auxilia missuros, ac præsidio futuros, negantes sibi Græciā neglectui ha-
bendam

Cadmi iu-
sticia.

Hamilcar.

bendam de salute periclitantem. Quæ si collaberet, nihil aliud sibi superesse, quam ut primo quoque die seruirent. Ideoque sibi quoad possent, illam esse adiuuandam: Hæc illi aspectu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: ægreque digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon ac Tenaron oræ Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellum quod caderet, desperantes fore ut Græci superaret, sed opinantes Xerxem multo superiorem, victæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere ut hæc verba apud Persam facerent: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex, quod non minimū & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamē aduersum te ire nolimus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicēdo sperauerunt se plus aliquid quā cæteros allaturos, quod etiā (ut mihi videtur) contigisset. Ad Græcos aut excusationē parauere, qua etiā vsi sunt. Accusantibus enim Græcis quod opem non attulissent, dicere sexaginta se triremes armauisse, sed per ventos Etesias superare Maleam nequisse. Atque ita ad Salaminem se non contulisse, nec vlla malitia à pugna nauali abfuisse: Et illi quidem ita Græcos à se summouerunt. Cretes postquam aditi sunt ab ijs Græcis quibus hoc negocium datum erat, hoc sibi faciendum putarunt, ut certos homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos, num sibi expediret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit: O stulti, imputate vobis quasunque lacrymas ob defensionē Menelai vobis Minos iratus immisit. Quoniam illi quidem non sunt vlti eadem Minois in Camico factam. Vos autem vlti estis illis mulierem è Sparta à viro Barbaro raptam. Hæc Cretes allata ubi audiēre, ab auxilio ferēdo superfedere. Siquidem fertur Minoem, cū Dedalum vestigans in Sicaniā quæ nunc Sicilia dicitur, peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse. Interiecto deinde tempore, oēs Cretes præter Polichnitanos & Præsius diuinitus instructos, cum magna classē in Sicaniā traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, quam (ut mea fert opinio) Acragantini incolunt. Ad extremum cum neque illam expugnare possent, neque permanere fame enecti, ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerēt, ingēti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectiones: laceratisque nauibus, cū nullus in Cretā receptus ostenderetur, illic subsidentes urbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos. & pro insularis continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse. Quas diu post Tarentini, cū euertissent magnā in ruinā deuenire, ut hæc maxima cædes oīm (quas nouimus) extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum: qui à Micytho Choeri filio ad tria millia ciuium adacti openi ferre Tarētinis, interiēre. Ipsorum verò Tarētinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegij relicto, ubi ex ea vrbe excidit, Tegeā Arcadum incoluit: compluresque statuas in Olympia consecrauit. Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus est. In Cretā igitur desolatā Præsijs aiunt cōm alios hoīes, tum præcipuē Græcos immigrasse: tertiāque ab excessu Minois etate, res Troianas gestas fuisse, in quib. non deterrimos exitisse Creteneses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnā cum suis ouib. fame pestilentiaque correptos, iterūque desolatā Cretā cū reliquis, nūc à tertijs Cretenfisib. habitari. Harū rerū memoriā refricando, Pythia illos ad ferēda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti, circa initia Medorum partes fouerunt, cū expectaret non placere illis quæ Aleuade excogitassent. Nam cū primū audiēre Persam traicere in Europam, nuncios ad isthmum mittunt: ubi prouisoires Græciæ delecti è ciuitatibus, coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venēre nuncij Thessalorum, ita verba fecere: Viri Græci, Olympiacum ingressum custodiri expedit, ut Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidē ad custodiendū præparati sumus, sed vos quoque debetis multū illuc mittere copiarū: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim oportet nos adeo ante cæterā Græciā positos, pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla nanque fortior necessitas est

Corcyreorum
oratio ad Xer-
xem.

Cretenfis
oraculū.
Minois cō-
des.

Thessali:
Aleuade.

quàm imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Theſſali. Ob quæ Græci illuc mittendū decreuere exercitū pedestrē, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus vbi coactus est, per Euripū nauigauit. Qui postquam ad Algas Achaia peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Theſſaliā contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Theſſaliā fert, iuxta amnem Peneum, inter Olympum & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti, quibus aderat Theſſalorum equitatus, du cibus ē Lacedæmonijs quidem Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quanquam non eſſet ē regio genere: ex Atheniēſib. aut, Themistocle Neoclis filio. Verū paucos illic dies morari sunt. Aduenerūt em̄ ab Alexandro Amyntæ filio Macedone nuncij, suāsum eis, vt illinc decederent, ne in ingressu perſtātes, ab exercitu irrumpente proculcarentur, videlicet multitudinē terreſtrem nauticāq; indicando. Horum consilio Græci (nam & bene ſibi cōſuli, & bono erga ipſos animo Macedo eſſe videbatur) ob temperauerunt. Quanquam mihi videntur metu quoque id ſuaſiſſe, quod audierant alium etiam eſſe in Theſſaliā ingressum per Peræbos, in ſuperiori Macedonia, iuxta urbem Gonnon, quam & tranſiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad iſthmum ſe receperunt. Hęc fuit in Theſſaliā ſumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia tranſiturus erat, ſed Abydi iam agebat. Theſſali à ſocijs deſerti, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos tranſiere, vt in rebus gerendis ſeſe regi præſtiterint vtiliſſimos. Græci ad iſthmum reuerſi, oſea quæ ab Alexandro dicta erant, conſultabant, & qua ratione bellum gerendum ſtatuarent, & quibus in locis. Euiſitque hęc ſententia, vt præſidio aditum Thermopylarum cuſtodirent: quippe qui videbatur & anguſtior quàm ille Theſſaliæ, & ſolus ipſorum terre propinquior. Nā ſemitam qua Græci intercepti poſtea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius, quàm ducibus Trichinijs ad Thermopylas hoſtis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne Barbarus tranſiret in Græciam, vtque claſſis perueheretur Hiſtiæotidem oram ſuper Artemiſium. Hęc enim loca inter ſe vicina ſunt, vt audiri vtrinque poſſint quæ apud alteros gerantur: quæ loca ita ſe habent: Artemiſium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arcum cogitur, traiectum, qui eſt inter inſulam Sciathum & cōtinentem Magnesiæ. Ab anguſtijs autem Euboia, iam Artemiſium excipit litus, in quo eſt Artemidis, id eſt, Dianæ, templum. Ingreſſus verò in Græciam per Trichinum, vbi arcūſſimus, dimidij iugeri eſt, quanquam ad dexteram regionem non eſt hic locus arcūſſimus, ſed ante poſtque Thermopylas. Iuxta Alpenos à tergo ſitos, tantummodo ad agendum vehiculum patet: anterius iuxta flumen Phœnicen, prope urbem Anthelam, ſolū agendo vehiculo ſufficit. Thermopylarum quod mōtis ad heſperum vergit, inacceſſum eſt, & præalti præcipitij protentum vſque ad Oetam. Quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadofiſ. In hoc ingreſſu ſunt calida lauacra, quæ ollas, indigenæ vocant: & deſuper ara Herculi extructa. Ad hos ingreſſus murus eſt ædificatus, ſuper quem olim portæ, erant. Eum autem ædificauerant Phoceniſes metu Theſſalorum, ex quo illi ex Theſprotis terram Æolidem iere habitatum, quam nunc poſſident. Et quia Theſſali conabantur eos ſubigere, præſidio impoſito tutabantur: aquāque calidam ingreſſui inducere, vt eſſet lacunoſus locus: omnia excogitantes, ne in ſuam terram Theſſali incurſarent. Hic tamen murus quōdam extructus, maiori ex parte iam vetuſtate erat collapsus: quo rursus excitato, viſum eſt illis faciendum, vt illic Barbarum arcerent à Græcia. Eſt aut proxime viam vicus nomine Alpeni, vnde frumētari Græci ſtatuarent. Et hęc quidem loca viſa ſunt Græcis opportuna. Cuncta enim rimati atque ratiocinati ſunt, vt vbi Barbari neq; multitudine neq; equitatu vt poſſent, ibi illos Græciā inuadentes exciperēt. Poſtea verò quā Perſam in Pieria eſſe audire, ex iſthmo digreſſi ſunt: peditatus ad Thermopylas inſidēdas, cæteri mare ad Artemiſiū. Dū Græci (vt cuiq; præceptum erat) properē ad ſuccurrendū rēdunt, interea Delphi deū conſulere, de ſe ipſis pariter & de Græcia ſoliciti. His reſpoſum eſt, vt ventos precarentur: illos enim maximos fore

Euenetus.
Themistocles.

Hiſtiæotis
ora.
Artemiſiū

Sciathus
inſul.

Thermop.

Herculis
ara.

Alpeni vi-
cus.

fore Græciæ auxiliores. Delphi quod accepere oraculum, cum ijs primùm Græcis cōmunicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuncio illos, quod Barbarū magnopere timeret, immortalī beneficio demeruere. Deinde statuta ventis ara in Thyia, vbi fan-
 nū est Thyiæ Cephisi filia, à qua & locus hic habet nomē, hostias illis immolauere: Ventorū ara.
 ppter quod oraculum etiā nunc Delphi ventos propiciant. Nauicus Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decē ex oībus nauib. velocissimas rectā admisit in Scia-
 thum, vbi erant tres p̄sidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, Æginetica, Attica: q̄ p̄uis Barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex ijs Trœzeniā, cui præerat Praxinus, infecuti Barbari, continuò excipiunt. Deinde strenuissimum quēque pro Praxinus.
 pugnationum eius ad portam adductum, deinceps mactant. Eorū qui capti mactatiq; sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni, quod nomen nonnihil fortasse no-
 cuit. Æginetica verò, cuius trierarchus erat Asonides, nōnihil tumultus hostibus p-
 stitit, quod eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: q̄ cap-
 ta naui tamen eouſque pugnādo restitit, donec totus dilaniatus est: quē collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauim ceperant, admiratione virtutis, mag-
 num opere precium putauerunt vt seruarent, vulnerib. myrra medentes, sindoneq; byssina & fācijs obligantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem vniuerso exerci-
 tui ostentabant admirabundi, ac probè obseruantes: cum alios quos in eadem iā na-
 ui ceperant, tanq̄ mancipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præ-
 erat Phirmus vir Atheniensis, dū fugit ad hostia Penei, impacta est: qua sine viris Bar-
 bari potiti sunt. Nam Athenienses simulatque nauem impegerunt, ab ea desilierunt, & iter Theſſaliam intenderunt, seq; Athenas receperunt. Huius rei per ignes è Scia-
 tho editos, facti certiores Græci qui ad Artemisium castra habebant, & ob id perter-
 riti, illinc Chalcidem concesserunt ad Euripum tutandum, relictis per edita Euboia loca diurnis speculatoribus. Ex decē Barbarorum nauib. tres ad Herma, quod est in-
 ter Sciathum & Magnesium nomine Myrmeca, p̄iectæ sunt. Quē locū vbi tenuere Herma.
 Barbari, lapideū illic titulum imposuere. Qui ex Therma soluerunt, vbi littus oculos effugit, cum omni classe nauigabant vndecim diebus, ex quo rex à Therma discesse-
 rat, inter se dissipati: sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferè Scyris Pāmo-
 rū. Hinc totum diem nauigantes Barbari, orā Magnesiā tenuerunt super Sepiadē, & littus quod est inter urbem Casthanā & orā Sepiadē. Ad hunc vsq; locum Thermo-
 pylas, exors malorū Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis, quē admodū ego supputan-
 do inuenio, mille ducentarū septem ex Asia nauium. In quibus à principio è singulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducentos sup-
 putando viros in singulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Persarū Medo-
 rūque ac Sacorū tricenos epibatas. Reliquus aut̄ hic exercitus cōstabat ex triginta sex millibus, ducentisque ac decem. Adijciā huic & superiori numero eos q̄ sunt ex biremibus: in quarum singulis plures fecerim octoginta potius quā pauciores vi-
 ros. Quarum nauium summa, vt superius dictum est, trium millium fuit. Ita in eis fue-
 runt virorū vigintiquatuor myriades, id est, ducenta & quadraginta millia. Hæc igit̄ Copiarū Xerxianarum summa.
 erat classis ex Asia, vnus & quinquaginta myriadum virorum in vniuersum: & præ-
 terea septē millia sexcenti decē. Peditatus fuit decies septies cētena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, q̄ camelos: & Poenos, qui currus agitabāt, quæ facio viginti millia. Quæ copiae classiariæ & terrestres in summā redactæ, fiunt ter & vices centena, & præterea decem & septē millia, sexcenti & decē. Has copias ex ipsa Asia fuisse cōtractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumē tarijs vehebātur. Huic omni enūmerato exercitui adijciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ij Græci qui sunt è Thracia, ex insulis Thraciæ obiacentib. adduxerūt naues centumviginti, quarum viri fiunt triginta quatuor mil-
 lia. Terrestres copias adduxerūt Thraces, & Pæones, & Heordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicū, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabāt. Harū nationū reor trecēta
 S 4 millia

millia hoīm fuisse, q̄ myriades illis Asiaticis adiectæ, sunt in summā virorū pugnantium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcenti ac decē. Hoc tanto pugnantorū numero nō pauciora, sed plura fuisse arbitror, q̄ hos comitabantur seruitia, & eos qui frumentarijs in nauigijs erant, & in alijs nauib⁹ vnā cū militari⁹ viris vehebant: quos neque plures neq; pauciores facio, sed totidē. Ita æquati numero pugnantorū, explebunt totidem myriadas: fientq; 528. myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij duxit ad Sepiadē, & vsq; ad Thermopylas. Hic fuit vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nā mulierum p̄sēntium & pallacum & eunuchorū numerum, nemo pro cōperto queat dicere: at ne impedimentorum quidē, aliorumq; iumentorum sarcinariorū, neq; canum Indicorū exercitū comitantū, p̄ multitudine quisq; inire numerū possit. Quo minus miror, proditū esse, fluenta q̄dā nō suppedi-
 tauisse: magis miror vnde tot myriadib⁹ cibaria suppetierint. Nā subducta ratione cō-
 perio, si singuli quotidie singulas frumenti choenicas. i. semodia nō amplius accepis-
 sent, absumpta fuisse singulis dieb⁹ centum millia medimnorum, & trecētos ac qua-
 draginta medimnos, qui singuli cōstant ē senis modijs, haud annumerando mulieres
 eunuchosq; & iumenta, atq; canes. In quo exercitu cū tot virorū millia essent, ne-
 mo aut specie aut magnitudine corporis erat, qui cū Xerxe ipso posset contendere,
 tanq̄ dignior qui illud imperium obtineret. Nauales copiarū, postq̄ ē statioe soluerūt,
 p̄uectæq; orā terræ Magnesiæ tenuerunt, q̄ est inter urbē Casthanæā & orā Sepiadē,
 primæ quæq; naues ad terrā habuere stationē, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad o-
 ctauū vsq; ordinē intra mare procedentes, vtpote angustiore littore q̄ vt classē ca-
 peret: atq; ita per noctē stetere. Sub ipsum verò diluculum, ex sereno cælo & trāquil-
 lo, cū mare efferuesceret, incidit in eā atrox tēpestas, ac vehemens ventus subsola-
 nus, quē Hellepontia nuncupāt, q̄ circa illa loca habitabant. Eum ventum quicunq;
 augete aīaduenterunt, & quib⁹ p̄ cōditionē stationis licuit, ij tempestatem p̄uene-
 runt, reuulsisq; nauib⁹ sese atque illas incolumes p̄stiterunt. At quas naues vetus ex-
 teriores nactus est, earū alias ad loca q̄ dicuntur furni, q̄ sunt in Pelio extulit, alias in
 littus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbem Casthanæā, alias in Melibœā ex-
 pulit: erat enim intoleranda vis eius. Enimuero feruntur Athenienses Boream inuo-
 casse ex oraculo alio, quod eis redditum est, vt generum suum ad sibi opitulandū in-
 uocarent. Habet aut (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyā Atticā
 Erichthei filiā. Ex hoc cōiugio, vt fama est, Athenienses inducti sunt ad coniectādum
 Boream sibi generum esse: & dum in Chalcide pro Europa excubarent, cū intelli-
 gerent augeri tempestatem, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithy-
 iam, vt sibi auxilio essent, & Barbarorum naues corrumpere, quemadmodū prius
 fecerant circa Athon. Num ob id Boreas ingruerit in Barbaros apud stationem agen-
 tes, nō quo dicere: Certē Athenienses aiunt & antē fuisse sibi auxilio Boreā, & tūc
 illud effecisse. Atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnē Ilissum. In
 hac tēpestate q̄ paucissimas naues, ij nō pauciores quadringentis perisse aiunt, viros
 quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam: vt Aminocli Cratineo Ma-
 gneti maiorē in modum fuerit fructuosum hoc naufragiū: qui aliquātō post, dū circa
 Sepiadē humū fodit, multa pocula aurea eiecit, multa argētea p̄cepit, thesaurosque
 Persarum inuenit, affatimq; aliarū ex auro rerū lucratus est, & cū alioqui nō esset
 fortunatus, ē rebus repertitijs mirificē est ditatus. Nā fuit ei vtilitas q̄dam ingrata, ac
 doloris causa, q̄ erat filijs orbat⁹. Nauium autem onerariarum, aliorumq; nauigio-
 rum q̄ perierunt, numerus iniri nō potest. Itaque p̄fecti classis veriti, ne sibi post acce-
 ptam calamitatē Thessali incurfarent, excelsum sibi vallum ē naufragijs circumdederunt.
 Triduo enim tēpestas perstitit. Quarto tandem die Magi incisiones faciendo,
 & veneficijs incantando ventum, ad hæc Theti ac Nereidibus sacrificando, tempesta-
 tem compescuerunt, siue alioquin tempesta ipsa sua sponte cessauit. Theti autē ideo
 Magi sacrificauere, q̄ ab Ionibus acceperant Thetim ex eo loco raptā fuisse à Peleo,
 oēmque eam orā Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidū. Et ventus quidē quarto
 die

Hunc locū
 notat Bu-
 dzus li. 5.
 de asse, quē
 vide.

Formæ in
 Xerxe di-
 gnitas.

Hellepō-
 tias vētus.

Ἰνυό. i. fur-
 ni.
 Melibœa
 opp.

Boreas.
 Orithyia.

Ilissus flu.

Aminoclis
 fortuna.

Xerxis na-
 ues 400.
 submersæ.

die cōquieuit. Atq; Græcis diurni sui speculatores, ex Euboicis verticibꝫ decurrētes, altero ab exorta tēpestate die indicarunt oīa q̄ circa naufragium cōtigerant. Quē illi vbi audiēre, fufis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimē rursus ad Artemi-
 ſium reuehuntur, ſperantes ſibi paucas aliquas naues fore cōtrarias. Ita ad Artemiſiū
 proueſti, iterū ſtationē habuēre ad tēplum Neptuni cognomine Liberatoris : quod
 nomen ab illis inditū, ad hoc vſq; tēpus pēdurat. Barbari poſteaꝫ ventus cōquieuit,
 & fluctus cōſtrati ſunt, reuulſis nauibus ad cōtinentem enauigabant, circūuehentes-
 que promontoriū Magnēſiæ, rectum curſum in ſinum, qui ad Pegafæa fert, tenebāt.
 In hoc Magnēſiæ ſinu locus quidā eſt, in quo fert Hercules, cū ē naui Argo aqua-
 rū miſſus eſſet, derelictus fuiſſe ab Iaſone atq; a ſocijs, dum in terrā Colchidē ad vel-
 lus nauigarent. Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eaꝫ de re nomen loco
 fertur eſſe Aphetæ. i. dimiſſæ. Hoc in loco Xerxiæ naues ſtationē habuerunt: qua-
 rū quindecim, q̄ longæ vltimæ appellabanſ, proſpectis Græcorū ad Artemiſium na-
 uibus, ratæ ſuas eſſe, in medium earum & ad hoſtes delatę ſunt, quarum dux erat San-
 doces Thaumafij filius, Cumæ Æolidis pfectus: quē ante Darius ob hanc cauſam ca-
 ptum cruci affixerat, q̄ cū ē regijs iudicibꝫ eſſet, iniquam ſententiam ob pecuniam
 tulerat. Sed eius in cruce ſuſpenſi Darius reputās plura peccatis eſſe beneficia, in do-
 mum regiam collata, hoc reperiens, agnoſcensque properantius ſe q̄ prudētius egiſ-
 ſe, hominem ſoluit. Ita regem Dariū elapſus ac vitæ reſtitutus, tunc in Græcos de-
 latus, non iterum erat elapſurus. Hos ad ſe curſum tenentes Græci vbi vidēre, cogni-
 to hominum terrore, aggreſſi repētē cepēre. In quarum nauium vna captus eſt Ari-
 dolis, Alabandenſium, qui ſunt in Caria, tyrannus : in altera Penthylus Demonoi,
 dux Paphius, q̄ ē Papho 12. naues cū duxiſſet, amiſſis earum vndecim tēpestate, q̄
 ad Sepiadē extiterat, cū vna quæ ſuperabat, tendens ad Artemiſium, captus eſt. Hos
 Græci quæ volebant de Xerxis exercitu ſciſcitari, vinctos ad Corinthiorum iſthmū
 dimiſerunt. Cætera Barbarorum claffis, pter quindecim naues, quibus præ fuiſſe San-
 docem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terreſtribꝫ copijs p Theſſaliā & Acha-
 iam iter faciens triduo, euasit in Melienſes: cū in Theſſalia certamē curule feciſſet,
 ſuas equas experiēdi gratia, q̄ illic optimas Græcarum equas eſſe audiebat. In eo cer-
 tamine multo inferiores fuēre Græcæ. Fluuiorum qui ſunt in Theſſalia, ſolus Ono-
 chonus potanti exercitui non ſuffecit. Xerxi ad littoralia Achaie tendenti, perducito-
 res ſui cuncta referre cupientes, enarrabant id, quod de templo Iouis Aphlyſtij ab in-
 digenis enarraſ: Athamantem Æoli filium, inito cū Ino cōſilio necē Phryxo machi-
 natum. Deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius poſteris propoſuiſſe, vt qui
 eo genere maximus natu eſſet, huic aditu curiæ, id eſt prytanei (quam leitum Achæi
 vocant) interdiceretur: iſtis excubias agentibus, ſi quis ad iſſet, nō prius exire poſſet,
 q̄ maſtādus eſſet. Ita multos cū iam maſtādi eſſent, eo metu in aliam pfugiſſe re-
 gionē. Interieſto deinde tēpore, cū reuerſi eſſent, & in prytaneū ingreſſi, ſi eſſent
 deprehēſi, toto corpore coronis cooperto, & cū pōpa eduſtos maſtari cōſueſſe. Hoc
 poſteros Cytifſori Phryxo geniti ob id pati, q̄ cū Achæi expiationē loci facientes,
 ex oraculo Athamantē Æoli filiū eſſent immolaturi, Cytifſorus iſte cū ē terra Col-
 chide veniſſet, illū liberauit: eoꝫ facto poſteris eius irā dei fuiſſe inieſtā. Hæc cū au-
 diſſet Xerxes, vbi ad lucū adfuit, & ipſe ab eo abſtinuit, & idē ſuis copijs imperauit: do-
 mūq; itē ppugnatorū Athamātis ac fanū veneratus eſt. Hæc in Theſſalia Achaiaq; a
 qbꝫ locis pceſſit Xerxes in Melidē iuxta maris ſinū, vbi totū diē æſtus atq; reciproca
 tio fluctuū fit. Huic ſinui circūiectus eſt locus cāpeſter, alibi ſpaciōſus, alibi arctus ad-
 modū. Et ipſi cāpo circūiecti mōtes editi atq; inacceſſi, oēm Meliadē cingentes regio-
 nē, quæ petræ Trechinæ nominanſ. Prima in ſinu vrbs ab Achaia euntibus eſt Anti-
 cyra, quā amnis Sperchius pterlabēs, ex Enienſib. in mare deſluit. A quo alter amnis
 20. fermē ſtadijs abeſt, cui nomē inditū eſt Dyraſ: quē fama eſt emerſiſſe ad ferendā
 Herculi opē. Ab hoc toridē ſtadiorū intercapedine alius amnis eſt, q̄ vocat Melas, id
 eſt, niger. Vnde vrbs Trechis quinque ſtadia abeſt, ſita ī ampliffimo regionis ſpacio, a
 monti-

Neptunus
liberator.Hercules
ab Iaſone
relictus.

Aphetæ.

Sandoces:
Cuma.Theſſalia
equæ.Onochō-
nus deſecit
Xerxi.

Trechin.

Alop^{us} qu.
Phoenix
fluuius.

Anthela

vicus.

Cereris

Amphiety

onidis fa-

num.

Thermo-

pylæ.

Amphiety

onum se-

dilia.

Pylæ.

Græcorū

Persarū op-

perientiu

catalogus.

Mali exors
nemo esse
potest.Leonidis
regis Spar-
tiatarum
genealo-
gia.

Cleobrot.

Carnia
festa.

montibus ad mare, utpote duobus & viginti millibus iugerum planicie montis, qui terram Trechiniam circumdat. Ad Trechinis meridiem anfractus est, per quem Alopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis est, nomine Phoenix, ex his montibus in Alopum defluens. Iuxta Phœnicem angustissimū viæ est: quippe qua muri coartata modo, plaustrum agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim stadiorum est interuallum, in quo vicus est nomine Anthela: quem præterfluens Alopus, in mare inuoluitur: & ei locus spaciosus est circumiectus, vbi templum Cereris Amphictyonidis extructum visitur, & sedilia Amphictyonibus, & ipsius Amphictyonis delubrum. Rex Xerxes quidem in Trechinia Melidis castra habebat, Græci verò in transitu, qui locus à plerisque Græcorum vocatur Thermopylæ: ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant utrorumque castrorum loca, Xerxe omnibus quæ ad ventum boream spectant vsque ad Trechinem positito: Græcis, qui per hanc continentem ad austrum & meridiem ferunt tenentibus. Qui hoc in loco Persarum Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegætarum & Mantienorum mille, totidem ex utrisque. Ex Orchomeno Arcadiæ ceterum viginti, ex reliqua mille. Tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti. A Phlyunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. Hi Peloponneso aderant à Bœotijs: Thespienfes septingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenses Opuntij cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos euocauerunt, missis nuncijs, qui dicerent se quidem præcursores aliorum venisse, ceteros autem socios propediem expectari: tutelam verò maris esse in Atheniensium præsidio Æginetarumque, & eorum quibus res naualis iniuncta esset: nec sibi quippiam esse formidolosum. Non enim deum esse qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam aut esse aut fore, qui ex quo natus est, mali exors sit: & ut quisque maximus est, ita ei deberi maxima. Itaque cum mortalis sit qui bellum inferat, ab opinione esse casurum. Hæc illi audientes, in Trechinem auxilio ire. Erant his cum alij duces sue quisque ciuitatis, tum verò penes quem summa imperij erat quem maximè admirabatur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui Eurycratidæ, qui Anaxandri, qui Eurycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Egesilai, qui Doriagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui Eurysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui Cleonidæ, qui Hilli, qui Herculis filius fuit, adeptus ex inopinato regnum. Nam cum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regni. Verum Cleomene sine virili sobole defuncto, & Dorieo iam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatque in matrimonio Cleomenis filiam: qui dum se ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos ex primoribus viros, & quibus filij erant: assumpseratque eos Thebanos, quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades Eurymachi filius. Hac de causa Leonides dedit operam ut ex Græcis fumeret eos solos, qui eos maximè insimulabat, qui cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus, an vnà mitterent auxilia, an manifestò renunciarent Græciæ societate. Sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Forum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiata: ut his inspectis, alij socij in militiam proficiscerent, neue cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carnijs (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui etiam socij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negocia inciderat) haud suspicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant. Ita isti sibi faciendum statuerant. At ij Græci, qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingressum Persa aduentabat, metu perculsi, de decedendo cōsultabant. Ceteri Peloponneses censebant faciendum, ut reuersi in Peloponnesum, isthmi custodiam agerent. Huic sententiæ cum infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat illis perstandum, & nuncios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquam se paucioribus

tribus q̄ vt Medorum exercitū arcerent. Hæc istis consultantib⁹, Xerxes equitem quendam ad speculandum, quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat em̄ iam tū cum in Thessalia esset, eò loci cōtractam esse exiguā copiā, eiusq; duces esse Lacedæmonios, atq; Leonidē, è genere Herculis. Eques vbi ad stationē Græcorū successit, contemplat⁹, aspicitq; nō ille quidē oēs milites (nā eos qui intra murū, quē excitaue- rant, excubabāt, intueri nequibat) sed eos qui extra murū agebant. Erant autē eo tē- pore, exterius manēdi in Lacedæmoniorū statione vices. Eos aduertit partim se lu- do gymnastico exercētes, partim comā peccētes. Hęc cū admiratione intuitus, eorū numero, ac cæteris oībus planē cognitis, per ocium sese recipit. Nemo em̄ illorū in se quebat⁹, sed hoīem magno cōtemptui habebant. Regressus ad Xerxē, cuncta q̄ inspe- xerat refert. Quæ Xerxes audiens, non poterat cōicētare eos ad id sese præparare: vt pro virili & perirent & perderent. Sed cū ridiculam rem sibi facere viderent⁹, accer- sit ad se Demaratum Aristonis filiū, qui in exercitu erat: quem, vt venit, interrogauit horū singula, cupiens nosse quid ab Lacedæmonijs agerēt. Et ille: Audisti, inquit, an tea me, dum aduersus Græciā pficisceremur, de his viris. Et cū audissēs loquentem hæc q̄ euentura prouidebā, derisui habuisti. Quanq̄ mihi summū discrimē est, aduer- sus te rex veritatē tuenti, audias tñ nunc quoq; veritatē: Hi viri ad nobiscū pugnādū de ingressu venēre, atq; hoc apparāt. Nā ita sese apud eos habet cōsuetudo: Quoties adituri sunt animę periculum, capita comunt: ac scito, si hos, & q̄ Spartæ manserunt, subegeris, nullā hoīm gentē aliā esse q̄ cōtra te rex audeat tollere manus. Etem̄ nunc aduersus regnū inter Græca pulcherrimū, atq; viros p̄stātissimos tendis. Xerxe, q̄ hęc ei admodū incredibilia viderent⁹, interrogante, quo pacto tātillæ copię cū suis pugna turæ essent: rursus, inquit, pro vano me ducas, nisi hoc tibi vt ego annuo, vsu venerit. Hæc dicens, tñ Xerxi nō persuasit. Itaque quadriduum Xerxes supersedit, ratus eos il- linc fugā esse facturos. Quinto die cū putaret impudentiā illorum atq; temeritatē esse in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperans vt illos ca- perent viuos, & in conspectum suum abducerent. Medi vbi factō impetu in Græcos impressionem fecerunt, multi cadebant, alijsq; superuenientib⁹ nihil tñ promoue- bant, etsi vehemēter ingruebāt: palā faciētes cū alijs oīb⁹, tū verò ipsi regi, se quidē multos hoīes esse, at paucos viros. Fuit autē hic pugnæ congressus interdiu. Pōst vbi Medi se ægrē tutabantur, tum verò ipsi se subduxēre: Persæq; subeuntes excepēre ij, quos immortales rex appellabat, quorū dux erat Hydarnes, tanq̄ facile hostē pro- fligaturi. Vbi & hi cum Græcis cōgressi, nihilo plus q̄ Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote longioribus hastis q̄ Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus. Ibi Lacedæmonij dignā memoratu pugnā edebāt, cū alijs in rebus ostentantes se peritē inter imperitos pugnare, tum verò q̄ quoties ter- ga vertebant, cōserti fugiebant. Quos Barbari, dum fugientes cernerent, cum vocife- ratione & strepitu ingruebāt. At Græci rursus se cōuertentes, aduersis pectorib⁹ eos excipiebant: ac tum innumeram Persarū multitudinem prostrauerunt, cū quidē ex Spartiatis quoque pauci aliquot occubuēre. Persæ, posteaq; & cateruatim & vni- uersis copijs iter occupare conati, nihil tñ promoueāt, iterū sese receperūt. Fers̄ Xer- xes cū ad spectaculū adesset, in ipso cōgressu pugnādi ter è folio resiliisse, q̄ videli- cet exercitui suo timeret. Postero die nihilo melius Barbari p̄liati sunt. Nā sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pugnādū, cū con- fluxissent, eos Græci excepēre, instructis ordinib⁹, & in suo quisq; loco ac per natiōes digesti, p̄ter Phocenses, q̄ in mōte ad iter obsidēdū locati erant. Persæ vbi nihil aliud quā pridie agi vident, abscedunt. Ibi regem ancipitem, quodnam in re præsentī cō- silium capesseret, Epialtes Euridemi filius allocuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauit ei tramitem, qui per montem ad Thermopylas fe- rebat: qua re Græcos qui illic constiterant, evertit. Is postea Lacedæmoniorum me- tu in Thessaliam profugit: cuius profugi Pylagoræ Amphictyones apud Pylæam

Lacedæmo-
niorū cōs-
uetudo.

Persarū cū
Lacedæmo-
nib. cōgres-
sio.

Pylagorē,
Athenadē

congregati, caput pecunia proſcripſerunt: qui interieſto deinde tempore, ab Athenade viro Trechineo, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus eſt. Quē etſi ob aliam cauſam quam ego in ſequentibus reddam, Athenades hic interemit, nihilo tamē ſecius ab Lacedæmonijs præmio affectus eſt. Hūc in modum Epialtes poſtea interijt. Eſt & alia quæ fertur fama: Onetem Phanagorę filium Cariftiū, & Corydalum Anticyrenſem, fuiſſe q̄ ea dixerint regi, & circa montē Perſas deduxerint: quod apud me prorsus fide caret. Nam hinc licet cōiectemus, primū, quōd Græcorum Pylagoræ, non Onetæ & Corydali, ſed Epialtæ Trechini caput pecunia proſcripſerunt, quod ſci licet eū cōpertiffimū haberēt: Deinde quod Epialtē ob hāc cauſam ſc̄m̄ ſe fuga propripuiſſe: Poſtremō, q̄ Onetes qui nō erat Melienſis, ira demū tramitem illū nouiſſet, ſi in ea regione permultū diuerſatū fuiſſet: ideoq̄, Epialtæ culpā aſcribo, q̄ Perſas per montem circumduxerit, & ad tramitem perduxerit. Xerxes ea quæ Epialtes ſe conſe-

Lucernarū incēſio. ſturū ſpondebat probans, maiorem in modū lætus, ſine mora Hydarnē cū ijs quibus præerat, copijs miſit. Ille circa lucernarū incenſionem, id eſt ſub crepuſculū, è caſtris profeſtus eſt, & tramitē ingreſſus, quem tramitem indigenę Melienſes veſtigauerūt: eoq̄; inueſtigato Theſſalos deduxēre aduerſus Phocenſes eo tempore, quo Phocenſes intercepto muris trāſitu, ad arcendum bellum in præſidio erant. Extrinſecus nihil admodum præſeptus trāſitus erat, cū nihil eſſet vtilis Melienſibus. Etenim ſic ſeſe habet ille callis. Ab Aſopo fluuiio, q̄ per montis meat anfractum, incipit, cui mōti ac viæ idem nomen eſt inditum Anopæa. Hæc Anopæa per dorſum mōtis extenta, deſinit iuxta Alpenū vrbem, quę prima eſt ex Locridib⁹, Melienſes verſus, ac iuxta lapidē nomine Melampygam, id eſt, nigrum fontem, ac iuxta Malitioſorum ſedes: vbi anguſtiſſimus callis eſt. Hac via atque ita ſe habente, Perſæ Aſopo traieſto, iter tota nocte fecerunt, à dextra Oetæos montes, ad ſiniſtram terram Trechiniorum habentes: ac ſub exortum auroræ in cacumen montis euāſerunt: quo in loco (ſicut ſuperius oſtenſum eſt) mille Phocenſium armatorum præſidium excubabat, tum ad ſuam terram, tū ad viam tutandam. Nam tranſitus inferior, à quibus dictum eſt cuſtodiebatur. Illā verò per montem viam Phocenſes ſua ſponte Leonidæ cuſtodiebant: atq̄; hoc modo Perſas aſcendiſſe animaduertent. Cū eos illi toto monte conſcendēdo propter frequentiam quercuum latuiſſent, tamen edito multo ſtrepitu (vt res poſtulat) frondiū ſubter pedes conſtratarum (erat enim cœli tranquillitas) Phocenſes recurrerunt: & dū ſibi arma induunt, conſeſſim Barbari adſuēre: qui conſpicati viros arma ſibi circundantes, obſtupuēre: quippe qui (vt in exercitu aſſeruatum fuerat) neminem ſibi ſperabāt occuſurū. Ibi Hydarnes perterritus, ne Phocenſes Lacedæmonij forent, Epialtē percontatus eſt, quiſnam ille eſſet exercitus. Mox certior rei factus, Perſas tanquā in acie inſtruxit. Quorum miſſilibus multis crebrisq̄; Phocenſes cū ſerirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari aduerſum ſe ab initio illos veniſſe, & ſe præparabāt tā quam perituri. Ita illi ſentiebant. Verū eis ſpretis, ij qui circa Epialtē & Hydarnē erāt Perſæ, rapidi de monte descendunt. At ijs Græcis, qui apud Thermopylas erant, primū vates Megiſtias extis inſpectis, indicauit mortem illis pariter & ſibi impendere. Deinde transfuge notum fecere, Perſas montem circuire: ſed hi adhuc per noctis tēpus. Tertio loco ſignificauēre ſpeculatores diurni, quia verticibus montis decurrerūt iā die illuceſcēte. Hic inter ſe conſultantes Græci, ſententijs diſcrepabant. Alij em̄ ſtationem non deferendam ſuadebāt, alij ab eis diſſidebāt. Poſtea ſeparatim partim diſcedunt, dilapſique in ſuam quiſq̄; vrbem ſe recipiunt: partim, qui cum Leonide erāt, ad illic perſtandum ſe accingunt. Fertur autem ipſe Leonides eos qui abſceſſere dimiſſiſſe, de illorum vita ſolicitus. Se verò & Spartiatas, qui adēſſent, nō facturos è ſua dignitate ſi ſtationem deferrent, ad quam tutandam ab initio veniſſent. Ceterū ego magis illi opinioni accedo, Leonidem poſteaquam animaduertit ſocios ignauos, & inuitos eſſe ad periculum ſubeundum, veniam eis abeundi dediſſe, ſibi verò decedere inhoneſtū putāſſe: permanenti aut̄ illic, ingentē gloriā futuram, & Spartæ nunquam defuturam

Onetes.
Corydalus

Lucernarū
incēſio.

Thermopylarum
callis.
Anopæa.
Alpenus.
Melampy-
gus lapis.

Oetæi mō-
tes.

Megiſtias
extilpicias.

Leonides.

defuturâ felicitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditû erat oraculum, fore, vt aut Sparta euerteretur à Barbaris, aut rex eius occumberet: Quod oraculum hexametris illa versibus reddidit, in hæc verba:

Vobis, ampliagæ colitis qui mœnia Sparta,
Aut vrbs clara dabit Persa victorẽ ruinam,
Aut si non erit hoc, oriundus ab Hercule quidam,
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neq; taurorum, neque vim feret ille leonum:
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrum donec passim discerpserit horum.

Hæc reputantem Leonidẽ, cupidumq; gloriæ cõparandæ, crediderim solũ ex Spartiatis remisisse socios potius, q̃ illos qui abierunt in sententijs dissidentes tam deformiter abisse. Cui rei nõ minimo id mihi testimonio est, q̃ vatẽ Megistiã huius expeditio nis comitẽ, qui ferebat Acarnas esse, & à Melãpode oriundus, plocutum ex extis ea, q̃ erant euẽtura: voluit propalã Leonides dimittere, ne secum periret, sed ille noluit abscedere, filium modò, qui ei vnicus erat, vnã militantem dimisit. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtẽperantes abiẽre. Thespienses tantũ atque Thebani perstitẽre cum Lacedæmonijs. Thebani quidem inuiti ac nolẽtes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses verò libentissimi, qui negauerunt se Leonide, & qui cum erant desertis, abscessuros: permanentesq; vnã cum illo occubuerunt, quorum dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus, dum tempus esset, quo forum solet maximẽ frequens esse hominibus, è castris mouit. Eteĩ ita ab Epialta erat mandatũ. Nã descensus à monte erat cõpendarius magis, ac breuioris multò spacij, q̃ circuitus mõtis atq; ascensus. Barbari q̃ circa Xerxem erãt, ad Leonidem & ad Græcos, qui cũ eo erant, accessẽre: & illi tanq̃ ad necem iã multò magis, q̃ à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. Nã munitiones muri eos tutabantur. Et cũ superiorib. dieb. in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti Barbarorũ cadebant. Nã duces à tergo sui quisq; agminis, verberib., q̃ gestabãt, vnumquenq; cædebant, assiduẽ ad pcedendum adhortantes. Multi eorum in mare decidentes, absumentẽ, multò plures inuicẽ viui proculcabanẽ, cũ nulla pereuntis ratio haberẽt. Cumq; scirent impendere sibi necem ab ijs qui montem circuirẽt, quod roboris habebant, id omne in Barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisque, cũ iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obtruncarent, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimẽ opera, & cũ eo alij insignes Spartani: quorum ego tanq̃ strenuorũ virorum noĩa audiui, & quidẽ trecentorũ oĩm. Persarum quoque illic cũ multi alij tam celebres ceciderunt, q̃ incelebres: tum verò duo Darij filij, Abrocõmes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia tulerat. Atarnes autẽ erat Darij regis frater, Hytaspisq; Arsamæi filius: qui dũ Dario filiam nuptum dedit, oẽm insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnica pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubũere, adeò vehemẽti Persarum Lacedæmoniorumq; confictu, vt Græci ter hostibus in fugam versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint, dum ij qui cum Epialta erant, adfuẽre: quos vbi audiẽre Græci, tum verò pugnandi ardor immutatus est. Nã ad angustias viæ sese recepẽre: & introgressi murum, tumulum quendam occupãtes, addensati insedẽre cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, vbi nũc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc eis supererant, Barbari circumfunduntur, & manibus & vocibus incessentes. Alij ex aduerso vrgentes, & munitionẽ muri subruentes, alij vndique circũuenientes ac circũstantes. Lacedæmoniorum atque Thespiensium, cũ tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem antequam cũ Medis con-

Spartiatarum oraculum.

Megistiã.

Demophilus.

Spartiatarum cædes ad Thermopylas.

Leonidæ mors.

Abrocõmes. Hyperanthes. Phrataguna. Atarnes. Græcorũ virtus.

Leo lapideus.

Dieneces præstantiss.

T. figere.

fligeretur, hoc dixisse aiunt, cum à quodā Trichinio audisset Barbaros p̄ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantā eorum esse copiā, adeò non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit: Omnia sibi bona Trichinium hospitem nunciare: si Medi solem obducerent, se sub vinbra cum illis, nō in sole pugnatueros. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna, aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc è Lacedæmonijs duo fratres præstātissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti. E Thespiensibus Dithyrambus Harmatidei. His eo loco vbi ceciderunt sepultis, & ijs qui prius, q̄ socij à Leonide remissi sunt occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt:

Terdecies centum hic certarunt millibus olim

E Peloponneso bis modò mille viri.

Dieneces.
Maron.
Alpheus.

Epigram-
mata Spar-
tiatarum.

Hæc vniuersis superscripta sunt, illa peculiariter Spartiatis:

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine iacentes,

Exhibito illorum vocibus obsequio.

Magistæ
epigrāma.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmonijs, illud vati:

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,

Sperchion ad fluuium, non sed inultus obit.

Qui vates obitum quamuis præsciret adesse,

Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

Eurytus &
Aristode-
mus.

Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere, præter epigrāma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inscripsit. Ex his trecentis duo, Eurytus & Aristodemus, feruntur ob extremam lippitudinē è castris ab Leonida remissi, & in Alpenis decubuisse: & cōmunicato inter se cōsilio, cum liceret aut salutē sibi parare Spartā versus, aut si reuerti recusatē, vnā cum alijs occubere, in neutro horū q̄ licebat eis facere, inter se cōuenisse: sed cum sententijs discreparent, Aristodemus quidē præ ignauia remāsisse: Eurytus verò audita Persarum circuitione, petisse arma: seq̄; eis indutum iussisse seruum, vt ad pugnantes deduceret. Iste vbi deduxit, fugæ se mandauisse: sic dato in agmen impetu, occubuisse. Quod si vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, vident mihi Spartiatæ nullā ijs poenā irrogaturi fuisse. Nunc altero eorum extincto, in hunc, qui habens eandē occumbendi occasionē, tñ occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci. Quidā hunc in modum, & ob hanc causam Aristodemū hospite rediisse Spartā aiunt. Alij enim, cum ab exercitu pro nuncio mitteretur, & posset pugnæ q̄ fiebat adesse, tñ recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitē: sociumq̄; eius qui vnā mittebatur, in pugna profectum oppetisse. Aristodemus Lacedæmonē regressus, probro & ignominia notatus est: probro, quod eum nemo neq; igni neque alloquio impertiuit: ignominia, q̄ Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic oēm sibi obiectā culpā, in pugna apud Plataas gesta deleuit. Fertur itē alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliā pro nuncio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartā reuersus, cum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani, quorū dux erat Leontides, vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum è quibus erant, dimicauerūt. At vbi res Persarum superiores esse animaduertunt, ibi à Græcis qui cum fuerant, ad tumultum ire properantibus se dissociātes, manus ad Barbaros protenderūt, ad eosq̄; propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramq̄; & aquam regi inter primos dedisse, ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, quorum etiam Thessalos testes habebant, seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati. Nā Barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerūt: pluribus iussu Xerxis regias notas inusserunt, à duce Leontida exorsi. Cuius filium Eurimachum postea Plataenses quadringentorum Thebanorum ducem, quod urbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt.

Pantita.
Leontides.

Thebani
manus p-
tendunt.

Thebanis
stigmata
regia inu-
runtur.
Euryma-
chus.

Xerxes

Xerxes autem accitum Demaratū interrogauit, hinc orsus: Demarate, virū te bonū esse indicio veritatis experior. Quæ enim dixisti, ea oīa perinde euenēre: Nunc hoc mihi pandito, quótnam sunt Lacedæmonij, quótue eorum tales in re bellica, an & vniuersi? Cui Demaratus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmoniorū omnium magna est, & vrbes multę. Quod autem discere vis à me, scies: Est in Lacedæmone vrbs Sparta octo milliū fermè virorum, qui oēs his qui hūc pugnauēre sunt similes: cæteri Lacedæmonij nō illi quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hūc Xerxes: Demarate, inquit, agedum expone quò pacto hos viros minima cum difficultate subigamus. Tu nanq; calles quò tendant eorum consilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus: Cū tu, inquit, me rex libenter consulas, æquū est me tibi quod optimū sit expromere, Id quod vis hoc pacto fiet, si trecentas naues cū suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam miseris. Adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam ob rui mari quā extare conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurū, quālē nūc ego expono: nō ille quidē tuā classē præuidens, sed quamcunq; similiter extimescens. Ex hac igit insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neq; tibi erūt infesti: neq; cæteræ Græciæ, cū à tuis pedestribus copijs expugnabit, auxilia ferēt. Subacta reliqua Græcia, Laconici per se reddent inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus: quo in loco Pelopōnē sib. omnibus coactis, alia tibi plia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium, & cæteræ ciuitates vltro tibi se dedēt. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, cū ei colloquio interesset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur: Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri, qui tibi prosperè agēt inuidet, aut etiā res tuas prodit. His enim moribus vti Græci gaudent, vt fortunato inuideant & meliorem oderint. Quod si è præsentī conditione, cū naues quadringentæ naufragium fecerint, trecētas alias è cætera classe miseris ad ob eundam Peloponnesum, profectō fiēt nobis aduersarij pares ad decertandū. At si cō iuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simulq; omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestres vnā iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis vsui eris, neq; illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitueris, si aduersariorū res apud te nō agitaueris. Hic illi bellū sistent, hæc agēt, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibijpsis prospiciendū sufficiūt, & nos itidē ad prospiciendū nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus Persas in pugna ibunt, impendentē sibi cladem haudquaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes: Rectē, inquit, Achæmenes mihi videris dicere, quod & faciam. Demaratus quod optimū ille quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sentētia à tuā superat. Neque verò illud admitto, eū nolle rebus meis bene consultum, vt ex ijs quæ antea ab hoc dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quoniā ciuis qdem ciui in secundis eius reb. inuidet, eūq; malè odit: ac ne cōsulenti quidē se ciui, ciuis ea subiecerit, quę putat optima, nisi singulari virtute p̄ditus, quales pauci sunt. Hōspes autē hospiti prospera fortuna vten- ti, omnium est beneuolentissimus, eiūque consultantī optimè consulit. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratū vteris hospitem meū, posthac abstinere te iubeo. Hæc Xerxes locutus, inter cæsos trāsijt, vbi erat Leonides: quem cū audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem esse, iussit abscisso capite in crucem tolli: vt mihi cū alijs multis indicijs, tum hoc præcipue manifestum sit, regē Xerxē maximè omnium excanduisse in Leonidam viuētem. Nam alioqui nunquam in defunctū hoc genere deliquisset: cū ex omnib. (quos ego noui) hominibus Perse soleant viros in re militari præstantes, honore afficere. Illi quibus imperatum erat, id executi sunt. Re deo ad eam narrationem, vnde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regē aduersus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculū miserunt. Vbi respō sum est id redditum, cuius paulo ante memini. Acceperūt autem mirum in modum.

Lacedæ-
mon.
SpartaCytherā
insula.Demarati
stratage-
mā.Achæme-
nis consi-
lium.Græcorum
mores.Leonides
in crucem
tollitur.

Demarati
pugillaresLiterarum
mira oc-
cultatio.

Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmonij beneuolus, ut & ego arbitror, & ratio dicitur: tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consilium vellet, ut coniectare licet, siue quod insultaret: Nam posteaque Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus quod Sufis erat, cum accepisset, censuit Græcis esse indicandum, sed cum aliter nequiret, quippe periculosum erat, ne deprehenderet, hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit. Deinde in eorum ligno consilium regis exarat. Quod literis exaratum, rursus cera inducit, ne quod negotij apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui ubi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (ut ego accipio) Cleomenis filia, eademque Leonidæ vxor Gorgo, illos admonuit, ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. Fore enim ut literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij, literas repertas relegerunt, easque deinde ad Græcos dimiserunt.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAVVS, QVI INSCRIBITVR VRANIA.

Græcorum
causis ad-
uersus Xer-
xem.

Eurybiades.

ATQUE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem, quibus res classica delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum vigintiseptem præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenue alacriterque pro se illorum naues armauerunt: Corinthij præbuere naues quadraginta: Megareses, viginti: Chalcidenses totidem sibi ab Atheniensibus præbitas armauerunt: Æginetæ vnde viginti: Sicyonij duodecim: Lacedæmonij decem: Epidaurij octo: Eretrienes septem: Troezenij quinque: Styreenes duas: Chij totidem, cum totidem penteconteris, id est nauigijs quinquagenarum remorum, quibus auxiliares erant Locri: Opuntij cum septem penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quique præbuerint, mihi dictum est. Vniuersarum verò, præter penteconteres, ad Artemisium coactarum numerus fuit ducetarum septuaginta vnius. His ducem, penes quem summa imperij esset, Spartiæ præbuerunt Eurybiadem Euryclidæ filium. Nam socij negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, secuturos esse Athenienses ductores, sed exercitum qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad societatem ineundam mitteretur, agitata sermionibus erat, tanquam expediret rem nauticam Atheniensibus permittere. Cæterum recusantibus socijs, cessere Athenienses, quod magnificerent Græciam superesse, quam intelligebant esse perituram, si de principatu contenderent, recte sentientes. Nam intestina seditio tanto deterior est bello, quod concorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaque ipsum intelligentes, non repugnandum putauerunt, sed ratisper concedendum, quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum constituerant. Siquidem posteaquam expulso Persa iam de illius terra decertabant, superbiam Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verum hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemisium se contulerant, ubi viderunt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemque res Barbarorum succederent, consultabant de facienda fuga ex Artemisio interiori in Græciam. Quorum consultatione cognita, Eubœi obsecrabant Eurybiadem, ut aliquantulum temporis præstolaretur, dum ipsi liberos atque domesticos subducerent. Vbi non persuaserunt, ad ducem Atheniensium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis, ut tamdiu ante Eubœam perstarent, donec pugna nauali decerneretur. Themistocles hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertit. Hoc persuaso,

Themistoclis
corruptio.

persuaso, Adimantum Ocyti Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permanfurum, sed ab Artemisio profecturum, ita allocutus est iureiurando interposito: Tu verò haudquaquam nos deferēs, quem ego maioribus donabo muneribus, quàm quæ rex Medorum tibi mitteret socios deferendi. Hæc locutus statim ad nauē Adimanti tria misit argenti talēra. Illis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecuniæ quam acceperat lucrifecit: quā eum interuertisse ideo latuit qui acceperant, quod putabant eum ab Atheniensibus ad hoc ipsum venisse. Ita in Eubœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari cum ad Aphetas circa diluculum venissent, cumque id quod etiam antè audierāt cernerēt, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebant aggrediendi, si fortè eos intercipere possent. Ceterum ex aduerso inuadendū non videbatur, ne se conspectis obuiam tendentibus Græci fugam capesserent, noxque fugientes exciperet. Sed euenire oportebat, ut hi effugerent, & illorum insidiantium ne ignifer quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendam hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circūagunt, iuxta Capharēa & Gerestum ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab hoste cernerentur, sed eum circumvenirēt: ducentis quidē nauibus quæ hæc irent, viam (quæ retro ferebat) obsepiantibus, reliqua verò classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio quas constituerant naues miserunt, nō habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri: nec priusquā signū quod cōuenerat cū ijs qui circūuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circūmissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scionæus, qui iisdem in castris erat, oīm ea tempestate hominū optimus vrinātor: qui etiā in naufragio ad Pelium factus, multam pecuniam Persis seruauit, multa & sibi lucratus est: hic Scyllias iam pridem in animo habuerat ad Græcos transire: sed cum ad eam diem non fuisset haustus occasiōnem, tunc ad Græcos transfugit, sed incertum quonā modo illinc trāsierit. Demior tamen, si verū est quod refertur. Refertur em̄ cū ex Aphetis mare subisset, nō prius emeruisse, quā ad Artemisium peruenit, octoginta fermè maris stadia emēsus. De hoc viro & alia memorant, partim mendacijs similia, partim vera: de quo mihi ea probat opinio, eum nauigio ad Artemisium peruenisse. Is ubi eò peruenit, Græcos certiores fecit & naufragij facti, & nauium ad circūeundam Eubœam dimissarum. Hoc illi audito inter se collocuti sunt: & cum multæ essent sententiæ dictæ, illa euicit, ut eū diē illic maneretur, & in statione perstaret: dehinc media nocte soluentes proficiscerent, & classi hostium quæ circumageret, occurrerēt. Post hæc ubi nemo se ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in Barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugando, tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducesq; paucis cū nauibus venientes in se conspicati magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educūt, sperantes facili se illos ire interceptum. Merito sanè sperantes quod viderēt paucas esse Græcorū naues, suas verò multò plures atq; velociores. Itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus verò ij, qui Græcis bene volebant, inuiti militabant: magnæ calamitatis loco ducentes, quod viderent circūueniri illos, quorū neminē animaduernerēt esse rediturū. Ad eò eis infirma res Græcorum esse videbat. At ij Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro se quisq; adnitebat, ut ipse primus aliqua nauē Atheniensium capta, donū ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, ubi eis signū datū est, primū conuersi in Barbaros proris, puppes in mediū coegerunt. Deinde secūdo signo dato opus capessunt: quanq̄ in exiguo spacio deprehensi: & à fronte mox triginta Barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Chersis filium Gorgi Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum aut primus nauem hostiū cepit Atheniensis Lycomenes Æschrei filius, idemq; palmā rei bene gestæ retulit. In hac pugna cū inuicē nūc hi, nūc illi superiores essent, interuentu noctis dirēpti sunt:

Adimantus

Prouerbiū
Ne ignifer
quidem res
liquus est
factus.Scyllias
vrinator

Philaon

Lycomenes

T 3 & Græci

Græcorum
victoria
Antidorus

& Græci quidem ad Artemisiū reuecti, Barbari verò apud Aphetas, multò maius opinionione sua certamē experti. In hoc prælio solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rē tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox affuit (erat autē anni tempus mediæ æstatis) immēsa vis aquarum exitit per totam noctem, & dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebant, & remorū palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternebantur, credentes se esse vtiq; perituros, vt qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos anteq̃ respirassent è naufragio & tempestate, quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quib. negociū datū erat vt Eubœam circumirent, quanquā eadem nox, tamen multo etiā atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est, quod eos dum in Pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Vt em̃ eos cursum tenētes tempestas ac pluuia adorta est, cum essent ad concaua Eubœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò efferebantur, ad petras impingebantur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod supererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa Eubœæ concaua periēre. Barbari verò qui apud Aphetas erant, vbi ipsis libentibus dies illuxit, naues suas stabilierunt, satis habentes, cū malè rem gessissent, quietem agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenēre: quæ suo aduentu illis tum animū addiderunt, tū nūcium attulerunt, eos Barbaros qui Eubœam circūuehebant, tempestate illa quæ extiterat, cunctos interisse. Itaque Græci eadē qua pridie obseruata hora, profecti, naues Cilicum inuasēre. Quas vbi corrupēre, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tercio die Barbarorū duces tum indignè ferentes à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius cēsuerunt, vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem, vt per hos eisdem dies & hæc naualia prælia, & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de Euripo, quemadmodū illis qui cum Leonida erant de trasitu arcendo. Græci quidē sese adhortabant, ne Barbaros intrare Græciam sinerent: Barbari verò, vt Græcorum copijs profligatis, transitu potirentur. Procedēte Xerxianorum classe in aciē ordinata, dū Græci se apud Artemisiū immotos tenerent: tunc eos Barbari vt cōprehenderent, lunata classe circūdabant. Ibi Græci ex aduerso prodeūtes, cōflixēre. Qua in pugna pari Marte pugnatum est. Nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuo incurfantibus: resistebat tamē, neq; cedebat. Indigna em̃ res videbat, à paucis nauib. in fugā cōueri. Itaque multæ Græcorū naues interibant, multi etiā viri, sed multo plures Barbarorū & naues & viri: atq; ita dimicātes, vtriq; ab alteris abscessēre. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimā Ægyptij nauauerūt operā, cū alijs magnis editis operib., tū hoc quòd quinq; Græcas naues cū ipsis pugnatoribus cepēre. E Græcis eo die præstāriissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria nauī, cum ducētis viris militabat. Vbi vtriq; libēter in diuersum abiēre, ad suas stationes sese recepēre. Græci dirempto prælio reuecti, etsi cæsorū corporib. ac naufragijs potiti erant, tamē quòd malè affecti essent, præcipueq; Athenienses, quorum dimidiū nauium vulneratū erat, de fugiendo in vltiora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans si ab amicitia Barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse vt reliquos superarent: dum Eubœi pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisq; dixit se astutiam quandam habere, qua speraret, optimos quosque sociorū ab rege abductum iri. Hactenus rē enudauit, addiditq; ad eā transigendā hoc ab illis agendū esse, vt Eubœicorum pecorū quantum vellet quisque mactaret. Sarius enim esse suorum copijs illos potiri quā hostem. Ac monuit, vt suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem

Perfarum
naufragiū

Euripus.

Ægyptij.

Athenienses.
Clinias Alcibiadis.

Themistoclis commentum.

tem de

tem de discessu sub tempus opportunum curæ fore, vt sine noxa abirent. Hoc illis probatum cum esset, accensis ignibus ad pecora est itum. Nam Eubœi contempto Bacidis oraculo tanquam nihil dicente, neque exportauerant quicquam, neque importauerant, velut impendente eis bello, res sibi quoque ipsis detrimentosas effecerant. Ita enim habebat de his oraculum Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat, in æquor,
Eubœa capræ mugientes fac procul absint.

Bacidis oraculum:

His versibus cum nihil illi niterent, tamen mala tum aderant, tum impendebat, fiebat, vt in plerisque aduersa fortuna vterent. Dū hæc isti agebant, aduenit ex Trechine speculator. Nā vt erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negociū cum expedito nauigio actuario, vt renunciaret his qui apud Thermopylas erant, an classis discessisset. At Abronychus Lyficlis filius Atheniensis, apud Leonidā, paratus cum lembo ad nunciandum ijs, qui ad Artemisium agebant, si quid noui pedestribus copiis contigisset: hic inquit Abronychus adueniens indicauit ea, quæ circa Leonidā & eius exercitū gesta erant. Qua illi re audita, non iam sibi differendum abitū putauerunt: sed vt quique locati erant, abscesserunt: primi Corinthij, postremi Athenienses.

Polyas

Abronychus.

Quorum Atheniensium velocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se conferens, in lapidibus literas incidit: quas postero die Iones ad Artemisium venientes legerunt in hæc verba: Viri Iones, haud iuste facitis, militantes aduersus patres, & Græciā redigentes in seruitutē. Sed quod precipuū fuerit, state à nobis. Sin hoc facere non potestis, saltē nunc sitis in medio: quod & ipsi facite, & Cares nunc faciāt obsecrate. Quod si horū neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti, quā vt possitis desciscere, in re gerenda, dū pugnam cōserimus, sponte agatis instrenuē, memores à nobis vos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum Barbaro principium à vobis extitisse.

Litteræ Themistoclis ad Iones lapidibus incisæ.

Hæc Themistocles (vt arbitror) ancipiti consilio scripsit: vt si literæ regem laterent, Ionas induceret ab rege ad se deficiendum: sin ad eum deferrentur, darenturque crimini, infidos eidem redderet Iones, vt à plerisque naualibus summouerentur. Postquæ hæc Themistocles inscripsit, extemplo vir quidam Histiazus nauigio aduectus, Barbaris nuncium attulit, Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine quæ fidem non haberent, seruari iussu, naues veloces ad rem explorandā miserunt. Qua per illos renunciata, ita simulatque refulsit sol, omnis classis addensata ad Artemisium contendit. Vbi ad meridiem usque immorata, mox ad Histiazā processit. Eo appulsi, vrbe Histiazorum potiti sunt, & optimā

Histiazæ vrbs capit.

portionē agri Histiazæ, maritimosque vicos omnes percurſauerunt. Dum illi hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconē ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerant: Quicumque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi

Xerxis clades ad Thermopylas.

(erant autem viginti millia) eorum mille ferme relictis, cæteros depressa fossa humauit: & ne à classiario exercitu cerni possent, eam humum exagitauit, folijsque cōstrauit. Præco vbi ad Histiazā peruenit, facto totius exercitus cœtu hæc dixit: Viri socij, rex Xerxes dat veniam cuicumque libet, relictis ordinibus ire visum, quemadmodum pugnatur cum amentibus hominibus, qui se superaturos sperauerāt copias regis. Hæc vbi denunciauit præco, mox nihil infrequentius quàm nauigia fuit, ita multi visere cupiebant. Profecti eò, omnes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant, qui strati iacebant, cum etiam seruos cernerent. Neque verò eos qui eò transierant, latuit quid Xerxes circa suorum cadauera fecisset. Etenim ridiculum erat quod mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundem in locum quater milleni comportati sitique essent. Atque hunc quidē diem in spectaculo cōsumpserunt. Postero autē classiarij Histiazā ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt, ad quos pauci quidā ab Arcadia perfugæ venerunt, victus inopes, & operam suam præstare cupientes: qui in cōspectu regis adducti, interrogatique cum ab alijs Persis, tum verò à quodam præcipue de Græcis, quidnam illi agerent? responderunt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicum atque equestre. Rursus eodē percontante,

Xerxis ridiculum.

Olympicū
præmium
corona o-
leagina.
Tigranis
dictum.

Certamen
non pecu-
nariū, sed
virtutis.
Tellias.

Abas oppi.

Thessali.
ad Phocen-
ses.

Phocenses
ad Thessa-
los.

Podiō Do-
ridis.

Crisæus
campus.

quidnā illis p̄m̄ium esset propositū, propter quod certarent? Oleaginā coronam, in-
quiunt, esse qua donarent. Ibi Tigranes Artabani filius, generosissimā dixit sententiā,
q̄ apud regē pro timida est habita. Audiēs em̄ p̄m̄ium illis coronā esse, nō pecuniam,
silentiū tenere nō potuit, quin corā oib⁹ diceret: papæ Mardonī, in quos viros indu-
xisti nos ad pugnandū: qui nō pecuniarū certamen agitent, sed virtutis? Hoc ille di-
xit. Eo interīm tēpore post acceptā apud Thermopylas calamitatē, cōfestim Thessali
caduceatores ad Phocenses mittūt, utpote ijs infensi, cum semper antea, tum p̄cipuē
post nouissimā cladē, p̄m̄ nō multis ante hanc regis expeditionem annis, cum ipsi
Thessali & eorū socij omni cū copia bellū Phocensib. intulissent, à Phocensib. fugati
sunt ac malè mulctati. Nā cum ad Parnassum vsq; p̄cessissent Phocēsēs, secū habētes
Tellīā vaticinū illum Helzū, ibi Tellias hic huiusmodi rem eis cōmentus est: Sexcē-
tos viros è Phocensib. prætātissimos gypso, tam ipsos q̄ arma illinit: eosq; sub noctē
in Thessalos dimisit, dato p̄cepto, ut quemcunq; albicantem nō cernerent, eum ob-
truncarent. Hos primū Thessalorū excubitores, aliud quoddā p̄digium esse arbitra-
ti, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, ut trib⁹ millib⁹ cæsorū atq; scutorū Pho-
censes potiti sint: quorū scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidiū apud Del-
phos dedicauerunt: & ex decima pecuniarū huius pugnæ factæ sūt statuae grandēs,
q̄ circa tripodē è regione delubri Delphis visuntur: & alteræ eiusmodi, in Abis repo-
sitæ. Hoc Phocenses in peditatū Thessalorum, à quibus obsidebant, egerunt. Equita-
tum quoq; eorundē, qui in suū agrū incurſauerat, insanabili clade afflixit. Ad ingres-
sum enim qui est iuxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa, amphoras illic in-
anes deposuerunt, humumq; desuper iniecerunt, eamq; reliquo solo exæquauerunt:
vbi cum Thessalos expectarent incurſuros, in eos Thessali impetu dato, tanquam ra-
pturi in amphoras inciderunt, ibique equorum crura confracta sunt. Ob hæc ambo
Phocensib. infensi Thessali, misso caduceatore ita dixēre: Num dissimulatis amplius
Phocenses agnoscere nō esse vos nobis pares, qui & antehac inter Græcos, q̄diu par-
tes illorum nobis placuerunt, semper vobis antecelluimus, & nunc apud Barbarū a-
deo pollemus, ut penes nos sit & agro vos exuere, & in seruitutem redigere? Quā fa-
cultatem etsi obtinemus, tamen iniuriarum non sumus memores, nisi ut eo nomine
quingenta talenta rependatis: & nos vobis recipimus, omnia nos ab agro vestro
damna auersuros. Hęc Thessali Phocensibus denunciabant, quod soli Phocenses in-
ter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idq; nulla alia causa, ut ego conie-
ctura cōperio, q̄ Thessalorum odio, partes Medorum, ut mihi videtur, secuturi, si
Thessali partes Græcorum fouissent. Hęc deferentibus Thessalis, negarunt se Pho-
censes pecuniā duros: & sibi itidem ut Thessalis facultatem esse sentiendi cum Me-
dis, si aliter sentire vellent: sed nequaquā fore, ut sponte essent proditores Græciæ. His
verbis renunciatis, adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, ut Barbaro
duces itineris extiterint, & ex Trechina Doridem regionem incurſauerint. Nā eius
regionis podion angustus illic, octoginta non amplius stadia in latum protenditur.
Inter Melidē ac Phocensem regiones situs urbis olim Dryopiæ erat. Hęc aut regio,
Dorū, qui sunt in Pelopōneso, metropolis est. Hanc igit Doridē, regionem ingressi
Barbari, nihil admodū læserunt: cum Medis enim etsi Thessalis non videbatur, sentie-
bant. Posteaq; è Doride in Phocidem ingressi sunt Barbari, ipsos quidē Phocēsēs nō
sunt adepti: quorū nōnulli cacumina Parnassi cōscenderāt (qui vertex est iuxta urbē
Neonē illic sitā, noīe Tithorea) eoq; se receperāt: sed plures ad Locros Ozolas in vr-
bem Amphissam, q̄ supra Crisæum sita est campum: omnem tamen agrum Phocen-
sem incurſauerūt (sic em̄ ducebant à Thessalis) & oīa q̄ nacti sunt, igni ferroq; vasta-
runt. Urbes etiā ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. Nā peragrātes eā iuxta Ce-
phissum amnē cuncta populati sunt, & hinc urbē Drymon incenderunt, illinc Cha-
radram, & Erochum, & Tethronium, & Amphicæam, & Neonem, & Pedicas, & Tri-
teas & Elatea, & Hyampolim, & Parapotameos, id est, fluminis accolas, & Abas, vbi
delubrum

delubrum Apollinis erat locuples, & thesauris donarijsque compluribus exornatū: in quo ut tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana infecuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stupratorum extinxerunt. Prætergressi quoque fluminis accolæ, peruenere ad Panopeas. Unde bifariam copię iam diuisæ fuerunt: quorum plurima pars ac validissima, cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotios, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœotij cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, serua uerunt, volentes planum facere Xerxi, Bœotios sentire cum Medis. Et hi quidem Barbari hæc iter intenderunt. Ceteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscabantur, id omne foedantes. Nam & Panopiorum oppidum cremauerunt, & Dauliorum, & Æolidensium. Ideo autem hæc ab alijs seiuncti pergebant, ut direpto, quod Delphis est, templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (ut ego audio) quam quæ in ædibus suis reliquerat, permultis assidue referentibus cum alia, tum præcipue Crœsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphi cum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem. Qua attoniti, deum de sacra pecunia cōsultarunt, num eam humi defoderent, an aliū in locum transportarent? Eam deus illis interdixit, ne amouerent: se enim suffectorū esse ad res suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis vxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subdixerunt: denique omnes Delphi urbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, id est, vaticinam. Postea verò quàm Barbari subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta, cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclauis, quæ intus proposita fuerant, quæ nefas erat cuiquam mortali contingere: quod ostentum ijs Delphis qui aderant perrexit nunciatū. Vbi Barbari properantes peruenere ad sanum Mineruæ quod est ante templum, tum verò etiam maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt: res profecto hæc valde miranda. Nam arma Martia, sua sponte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est ex omnibus miraculis, maxima est admiratione dignum. Cum enim Barbari ad sacellum Mineruæ, quod est ante templum, accederent, interea è cælo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosque eorum interceperunt. Atque ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatioque extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est Barbaris, ut fugæ se mandarent. Ea re cognita, Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui superfuere, recta ad Bœotios effugerunt: & cum redissent, referebāt (ut ego accipio) alia se præter ea quæ dixi miracula, vidisse duos armatos humana natura augustiores institisse, sibi cedere facientes atque insequētes. Hos duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Philacō & Autonoi, quorum fana visunt. Philaci quidem, secundū ipsam viā super eadē Mineruæ: Autonoi verò prope Castaliā sub Hyampeo vertice. Saxa quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram usque memoriam integra extant in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod per Barbaros deuoluta peruenere. Atque hic receptus à templo horum virorum fuit. Græcorum classis ab Artemisio profecta, rogatu Atheniensium ad Salaminē substitit. Quod ut facerent, ideo rogauerant Athenienses, tum ut liberos atque vxores ex Attica subducerent, tum ut cōsultaret quid sibi agendū esset. Nam in rebusque cōtigerāt, cōsiliū capiendū habebāt tanquam opinione frustrata: quippe qui putassent inuētuos se Peloponēses, ad excipiendū Barbarū in Eubœa subsidētes: horū nihil inuenerāt, sed audiebāt illos isthmū muro sepi re: hoc ante oīa curātes, ut ipsi superessent, & terrā suā obtinētes tutarent, omissis cæteris. Hæc Athenienses cum audissent, ita socios obsecrarūt, ut ad Salaminem sisterēt classem.

Phocensium
regio à Bar
baris va
stat.
Mulieres
stuprando
extinctæ.

Haliattis
donaria.

Apollinis
oraculū.

Aceratos
propheta.

Ostenta.

Delphorum
indigenæ
heroes.

Hyampe
us vertex.

Protempla
ris Miner
ua.

Atheniense
edictum.

Serpens A-
theniensis
cultos.

Pogó por-
tus. Eury-
biades.
Hermione
ses.
Doris.

Græcia
Cranai.
Athenien.
vnae no-
men.
Iones vna-
de.
Ampracij.
Leucadij.
Aeginetæ.
Epidaur.
Chalciden-
ses.
Oenonidæ.
Eretrienses.
Naxij.
Styreenses.
Cynthij.
Seriphij.
Siphnij.
Melij.
Thesproti.
Acheront.
Ampraci-
otæ.
Leucadij.
Croto-
niatæ.
Phayllus.
Pentecon-
teres.
Nauium
Græcarum
summa ad
Salaminé.

classēm. Quò alijs appulsis, Athenienses in terrā suā profecti, pposuere edictū, vt qua quisq; Atheniensiu ratione posset, seruaret liberos atq; domesticos suos. Ibi plurimi eorū suos in Troezenē miserūt, quidā in Aeginā, nōnulli in Salaminē, pro se quisque properantes sua pignora exportare, q; vellent oraculo obsequi: & ante oīa, qd Athenienses aiunt, ingentē anguē arcis custodē in tēplo fuisse obseruatū. Et tanq̃ re vera essent q̃ dicunt, serpenti menstrua nō cessant libamina proponere, q̃ sint ē melle confecta: q̃ cū semper superioribus temporib; depascerent, tunc illibata manserant. Id cū ipsa templi antistes indicasset, eō magis Athenienses eoq; prōptius deseruere arcem, tanq̃ à deo etiā destitutā. Exportatis itaq; reb; oīb;, ad castra nauigauerūt. Posteaq; eos q̃ ab Artemisio soluerāt, ad Salaminē substitisse audierāt, reliqui classarij q̃ ad Troezeniā erāt, eodem cōfluxere. Nā vt in Pogonem Troezeniorū portum coiret, erat edictū. Pluresq; multo cōtractæ sunt naues, q̃ ad Artemisium decertauerant: & à pluribus ciuitatib; eodem, q̃ ad Artemisium duce Eurybiade Euryclidis, viro Spartiata, nō tñ ē genere regio: quarum multo plurimas ac maximē veloces obtinebant Athenienses: q̃ classis ex his cōstabat: Ex Peloponneso Lacedæmonij sedecim naues præstabant: Corinthij totidē quot ad Artemisium pstitierant: Sicyonij quindecim: Epidaurij decem: Troezenij quinq;: Hermionenses tres: Hi Dorici generis ac Macedoniæ gentis, Hermionensibus exceptis, ex Erineo & Pindo & Driopide nouissimē profecti. Nā Hermionenses Dryopes sunt, ab Hercule & Meliensib; ē regione q̃ Doris nunc vocat, abducti. Hæ copię Peloponnesium erant. Eorū qui sunt in exteriorē cōtinentē, Athenienses supra quā cæteri naues pstabant soli centum octoginta: quippe quibus nō affuerunt in pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, q̃ cū Græci ab Artemisio digressi sunt, vbi ad Chalcidem peruenerunt, Platæenses descenderunt vltiorem regionem Boeotiæ, ad recipiēdos domesticos suos se cōuerterunt. Ita dum in suis cōseruandis occupantur, relictī fuere Athenienses sub Pelasgis, eā, quæ nunc Græcia nuncupat, tenentibus. Pelasgi erant Cranai nominati: sub rege verò Cecrope, Cecropidē cognominati. Erechthēo autē adepto imperium, immutato noie Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Zuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megarenses tantundem copiarum, quantum ad Artemisium attulerunt. Ampracij septem cum nauib; auxilio venerunt: Leucadij cum trib;, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulani Aeginetæ triginta naues exhibuerunt, quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed ijs orā suā tutabant. Verū cū triginta omninō nauibus præcipuæ velocitatis, ad Salaminē dimicauerunt. Sunt autē Aeginetæ Diores, ab Epidauro. Cui insulæ nomen antea fuerat Oenone. Post Aeginetas easdē, quas ad Artemisiū, viginti naues Chalcidenses, & septē Eretrienses: hi Iones sunt. Deinde Chij easdē adduxere, gens ab Atheniensib; Ionica. Naxij naues adduxere quatuor, quemadmodum & ceteri insulani, à popularibus ad Medos dimissi: sed illorum iussa alpernati, transiere ad Græcos, discessu Democriti, viri inter ciues illustis, & tunc trierarchi. Naxij Iones sunt ab Atheniensib; ducentes originem. Styreen ses quoque easdem quas in Artemisio naues pbuere. Cynthij vnam omninō, & vnū penteconterem. Horum vtriq; Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partibus. Hi em̃ soli ex insulani terrā Barbaro & aquam negauerūt. Intra Thesprotos hi oēs, & amnem Acherontē incolunt. Siquidem Thesproti cū sint cōtermini Ampraciotis ac Leucadijs, ex vltimis regionibus in militiā venerunt. Eorū qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ, qui Græciæ periclitanti auxilium vna nauitulere: cui perat Phayllus, is qui ter Pythico certamine vicerat. Sunt autē Crotoniatæ gēe Achæi. Et cæteri quidē ex hac classe triremes præbuerūt. Melij autē & Siphnij & Seriphij pēteconteres, id est, biremes: Melij duas, Siphnij Seriphijq;, biremem vtriq;. Melij ab Lacedæmone genus ducentes: Siphnij & Seriphij ab Atheniensibus Iones. Summa nauium, præter biremes, fuit trecentæ quinquaginta octo. Quæ posteaquā ex ijs quas dixi vrbibus ad Salaminē cōuenerūt, inter earum duces cōsultabat, Eurybi-

ade rogante, vt qui vellent, sententiam dicerent, vbinā ex ijs locis quibus ipsi potirē-
tur, commodissimum foret pugna nauali decernere. Iam enim Attica pro derelicta
erat: itaque de cæteris deliberabatur. Pleræq; illorum sententiæ in hoc congruebāt,
vt profecti ad isthmum, ante Pelopōnesum decertarēt, hac videlicet ratione: quod si
male pugnassent, ad Salaminē quidem sibi in insula obsessis nullū subsidium ostende-
batur: ad isthmum verò, dabatur ad suos effugium. Hęc ratio cū à ducibus Pelopon-
nensium redderetur, aduenit quidam Atheniensis, nunciatū iam Atticam Barbarum
esse ingressum, eāque oēm igne vastare. Nam copię quæ cum Xerxe erant, Bœotiam
peragranter, incensā tum Thespiensium, qui in Pelopōnesum discesserant, tum Pla-
tænsium vrbe, Athenas peruenerant, & oīa illa peruastrabant. Ideo autem Thespiam
& Platæam incenderunt, quod à Thebanis acceperant illas ciuitates nō consentire cū
Medis. A traiectu Hellesponti, ex quo iter ingredi cœpēre Barbari, vnum mensem tri-
uere transeundo in Europā, tres alios dum in Atticam peruenire, Calliade summum
Athenis magistratum gerente: urbēque desertā cepēre, paucis quibusdam Athenien-
sibus in templo repertis, necnon quęstoribus ærarijs, & hominibus egenis, qui pręse-
pta foribus atque lignis arce, subeuntes arcebant, qui nō exierāt illinc ad Salaminem
simul prę inopia victus, simul opinione oraculi cōprobandi, quod reddiderat eis Py-
thia, murū ligneū inexpugnabilem fore: id interpretātes ex oraculo effugiū esse, non
naues. Hos Persę, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Areiū pa-
gum Athenienses vocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupa circūdatas vbi
incenderant, mittebant in illorum vallū. Athenienses, quanquam obsessi, & ad vlti-
mum malorum deducti, etiam conscenso vallo tamen resistebant: ac ne verba quidē
Pisistratidarum cōditionem deditiois offerentium, admittebant: & cū alia ad repu-
gnandum excogitarunt, tum verò hoc, quod in Barbaros portis subeuntes deuolue-
bant saxa molaria: adeo, vt Xerxes per diu inops cōsiliij fuerit, quod eos expugnare nō
posset. Tandem ex difficultatibus, accessus quidā apparuit Barbaris. Neceffe enī erat
secundum oraculum, omnem Atticam, quæ in cōtinente est, subiici Persis. Igit à frō-
te arcis, à tergo autem portarum & ascensus, qua parte nemo excubabat, quaq; nemo
credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte (etsi loco prærupso) quidam
conscenderunt iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis: quos vbi iā arcē ascendisse
viderunt Atheniēsēs, partim ē muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim
in ædem refugerunt. At Persiæ qui ascenderūt, primū ad portas contendunt, eisq; pa-
tefactis supplices trucidant. Atque vbi omniū stragem fecerunt, direpto tēplo arcem
incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendā Susā ad Artabanū mit-
tit, nunciatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quā nunciū mise-
rat, conuocatis Atheniensium exulibus expeditionis suę comitibus, iussit vt conscen-
sa arce, hostias suo ritu immolarēt: siue aliquo in somnijs viso, siue sua spōte facti pœ-
nitens, quod templum cōcremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant, executi
sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponā. Est in arce hac Erechtheios (qui fert
fuisse terrigena) templum, in quo olea est & mare, vt apud Athenienses p̄dicatur, Ne-
ptuno & Mineræ in testimonium posita, quod de regione decertassent. Hāc igitur
oleam vnā cum cetero templo contigit vt Barbari exurgerent quā Athenienses qui ab
rege iussi erāt rem diuinam facere, altero ab incensione die cū in templū ascēdissent,
aspexerunt fruticasse, edito à stipite virgulto, cubiti instar. Et hęc quidem illi narraue-
runt. At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nunciatum est, vti res circa Athenien-
sium arcem haberēt, eō perturbationis deuenire, vt nōnulli ē ducib. nō expectarēt,
dum propositum negocium constitueretur, sed in naues irruerent, ac vela tollerent
tanquam profecturi. Cæteri que qui relinquebantur, statuerent sibi ante isthmū præ-
lio nauali decernendum. Et cum nox adfuisset, digressi ē concilio, naues conscende-
runt. Ibi Themistoclem pergentem ad nauem sciscitatur Mnesiphilus, vir Atheniēsēs,
quidnam ab ipsis decretum esset, & cū ab eo audisset decretum esse, vt ad isthmum
proficisce-

Thespla
vrbs vastā-
tur.
Platæa
vrbs incē-
ditur.
Callias.
Athe. ca-
pit.

Areius pa-
gus.
Athenien-
sium virt'
in propug-
nāda arce.

Aglauria
filia Cec.

Athenarū
arx incen-
sa.
Erechthe-
ios tēplū.

Olea in ar-
ce.
Athenien.

Mnesiphi-
lus.

proficiscerent, & ante Peloponnesum dimicarent: Si isti inquit, à Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. Ad suam enim quisque patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hominum quisquam cohibere possit, quo minus copiam dilaberetur: Græciaque peribit consilij inopia. Quare si quid comminisci potes, age, quod decretum est, conare irritum reddere, & Eurybiadem à sententia reuocare, ut hic perferet. Themistocles, cum hæc admonita ei admodum probarent, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait velle se de negotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingressum iubet loqui quæ vellet. Cui Themistocles assidens, quæcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiicit multa, donec Eurybiadem à sententia reuocauit: persuasitque ut è naui prodiret, & duces ad consilium contraheret. Ii posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat verbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti: Themistocles, inquit, in certaminibus iis, qui ante alios vrgent colaphis cadunt. Eum refellens Themistocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Comiter Corinthio cum respondisset, ad Eurybiadem conuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius: illos posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Presentibus enim socijs, non putabat sibi decorum quempiam accusare: sed aliunde oratione sumpta: In te nunc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hinc prælium facias, & non horum quibusdam credens, classem ad isthmum abducas: utrunque cum audieris, inter se comparato. Si ante isthmum conflixeris, in patenti pelago dimicabis, vbi nobis minimum expedit, naues habentibus & grauioribus & numero inferiores. Ex quo etiam si in alijs feliciter nobiscum agas, tamen amittes Salaminem & Megaram & Æginam. Nam illos vnà comitabit suus pedester exercitus. Atque ita tu eos in Peloponnesum ages, omnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id feceris quod suadeo, hæc in eo reperies cummoda: Primum si in arcto conflixerimus nos paucae naues cum multis, profecto si equa belli contingent, multo superiores erimus: quoniam in arcto pugnare, pro nobis est: in spacio, pro illis. Præterea Salamis seruetur, vbi nostri nunc liberi collocati sunt & vxores. Est & alia hinc causa, propter quam item debes præcipue hic manere, quod pro Peloponneso & isthmo pugnatis: quod caue (si sapias) ne istos ducas. Si id quod spero contingeret, ut classe vincamus, Barbari neque ad isthmum nobis adierunt, neque usquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: unde nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus Megaram, Æginamque, atque Salaminem, apud quam credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim suadentibus hominibus ferè prosperè cedit. Secus facientibus ne deus quidem vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hæc dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adimantus, iubebat silere eum, cui patria non esset: quinetiam Eurybiadem non sinere virum extorrem sententiam dicere: & ita demum id sinere, cum urbem Themistocles haberet: videlicet exprobandis, quod Athenæ captæ essent, tenerenturque ab hoste. Tunc Themistocles, & ille Corinthijs multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solū, & urbem multo maiorem quam illis, unde naues ferme ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inuadentes possent propellere. Hæc cum ratione significasset, ad Eurybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens: Tu verò si hic manes, vir eris egregius: sin minus, Græciæ euersor (totum enim belli momentum nobis naues sustinet) sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicuti sumus, vbi domesticos receperimus, in Sirin quæ in Italia est profecturos, quæ olim iam nostra est: quamquam (ut oracula aiunt) à nobis condi oportet. Vos autem talibus socijs destituti, meorum verborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, Eurybiades edocebatur: & ob id edocebatur, ut mihi videtur, quod maximè formidabat, ne si ad isthmum classem reduxisset, ab Atheniensibus defereretur, quibus deferentibus iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententiam eam probauit, ut illic permanētes, pugna nauali decernerent,

Adimanti
dictum.

Salamis
Atheniensium
profugium.

Credibilia
suadenti
prosperè
cedere.
Themistocles
extorrens
dictus.

cernerent. Quod vbi Eurybiadi placuit, ij qui altercationibus velitati fuerāt circa Salaminem, cum illic sese appararent tanq̃ plium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole, extitit terræ motus & maris: propter quod visum est faciendum, vt Æacidas in auxilium inuocarent. Id vbi fecerunt, & oibꝫ qui illinc è Salamine sunt dijs vota fecerunt, & Aiace Telamonis filium inuocauerūt: nauemq; ad Æacum & ad alios Æacidas inuocandos, Æginam miserunt. Narrabat autem Dicaeus Theocydis, vir Atheniensis, atq; idem exul, & apud Medos factus illustis, per id tēpus quo Attica regio Atheniensibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu vastabāt, se fortè fuisse vnā cū Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasiū, vidisseq; puluerem triginta ferme millium virorum capacē ab Eleusine: & cum demiraretur, quorūmnā hoīm esset ille puluis, statim se audisse vocem, quæ vox ipsi videret Iacchus mysticus: & Demaratum, vt qui esset sacrorum q̃ fieret in Eleusine ignarus, interrogasse quidnam esset quod ita sonaret? seq; dixisse: Demarate, non aberit quin grandis aliqua clades cōtingat regis copijs. Hoc autē palam est, cum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, venire auxilio Atheniensibus ac socijs. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusq; copijs q̃ sunt in cōtinente: sin ad classem quæ ad Salaminē est conuertetur, periculū adibit rex, ne nauticum amittat exercitum. Hæc solēnia Athenienses quotannis celebrant Cereri atq; Proserpinæ: & his sacris, quicunque vult & Atheniensium, & aliorum Græcorum, initiatur: & vox quam audis, est in hoc festo Bacchantium. Ei ad hæc dixisse Demaratum, file: nēue alteri cuiq; hoc verbum dixeris: quod si ad regem referatur, capite plectaris, vt nec ego te, nec alius quispiā hominum queat eripere. Quamobrem tene silentium de hac expeditione: dijs curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac voce factā esse nubem, eamq; in sublime elatā, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatā. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atq; alios testes citans. Classiariæ autē Xerxis copiæ, vbi cōspecta strage Laconicorū, ex Trechinia in Histiaeam traiecerunt, triduum illic moratæ, p̃ Euripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præstō fuerunt. Nec em̃ minori, vt mihi videt, numero, vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, q̃ ad Sepiadem atque Thermopylas. Nā in supplementum eorum, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælijs interierunt, eos substitui, qui nondum regem affecuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Boeotios: qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnō Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros oēs insulanos, præter quinque ciuitates, quarū nominum superius habui mentionem. Nā quo magis penetrabat in Græciā Persa, eò plures eum nationes sequebantur. Qui oēs, exceptis Parijs, postq̃ Athenas venere, & ad Phalerum (Parij autem in Cythno relictī, quò bellum caderet spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum faciendi, & eorū audiendi sententias. Eò profectus vbi præfedit, assidentibus, qui accitu eius aderant, suę quoque gentis tyrannis, ac nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tū Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum singulos, prælium nauale faceret, nec ne. Posteaq̃ Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere sententiā, iubētes fieri plium. Artemisia verò: Hæc, inquit, Mardoni quæ dico regi referas, me neque in prælijs ad Euboeā gestis ignauissimā extitisse, neque minima cōtulisse in te domine. Ideo cum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maxime esse sentio, demonstrare. Itaque hoc tibi suadeo, vt nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum ijs viris, qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto foeminis viri. Quid enim necesse habes omninò venire in discrimen pugnæ naualis? Nōne Athenas habes, quorum gratia expeditionem sumpstisti? nōne reliquam Græciam? Nemo tibi obstitit. Qui tibi obfistebāt, ita summoti sunt, vt eos decebat. Quò autem

Ajax Telamonius.

Thriasius campus.

Bacchantium vox

Sententia rogatur à Xerxe de classica in-eunda pugna. Artemisia consiliū.

ego recasuras hostium res arbitrer, id exponam: Si nō instabis pugnae nauali cōmittendae, sed classem perges hīc cōtinere ad terrā, ac tendere ipse in Pelopōnesum, tūc tibi dñe succedēt ea quorum gratia venisti. Neq; em̄ diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabent̄, & abs te ad suas quisq; vrbes diffugient. Quoniā neque cōmeatus est eis in hac insula, vt ego audio, neque esse credibile est: neque si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hīc eos perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus facienda curaturos. Quod si pugnae navalē gerere approperebis, vereor ne copiae nauticae malē re gesta, pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiā rex in aīm dimitte vsu venire, vt bonis quidē hoīb⁹ mali serui sint, malis autē boni. Ideoq; tibi (qui virorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorū censentur: Aegyptij, Cyprij, Cilices, Pamphylij, ē quib⁹ nulla vtilitas est. Hæc loquēte Artemisia, quicunque ei bene volebant, noxiā illi rebantur ipsius orationē, tanq̄ aliquid mali passurā ab rege, quē vetaret pugnae facere naualem. At ij quidē qui malē ei consultū volebant, inuidebantq̄, vtpote cui inter primos sociorū oīm honos haberetur, gaudebant eius (quā dixerat) sentētia, tanq̄ perituræ. Xerxes, postq̄ ad eum sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus est Artemisiae sententia: & cum iā antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus vt pluribus staretur, iussit, ratus ad Euboeā suos sponte malē pugnasse, q̄ videlicet ipse abfuisset. Itaque cōstituit spectaculo pugnae navalis interesse. Classiarij, vbi nunciatū est illinc esse soluendum, classem Salaminem versus ducunt, & per ocium in aciem sunt digesti. Sed cum eos dies defecisset, quo minus præliū cōmitterent (nox enim interuenit) in posterū diē sese instruebant: cum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios, tum verò Peloponneses: quod ipsi desidentes in Salamine, pro Atheniensīū terra essent certaturi. Qui si superarent, in insula deprehensi forent obsidēdi, sua terra sine, præsidio relicta. Per eandē noctem pedester exercitus Barbarorum cōtendebat in Peloponnesum: quanq̄ cuncta q̄ poterant excogitata erant, ne Barbari per cōtinentē ingrederentur. Nam vbi Leonidā cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponneses, celerrimē ex vrbibus cōcursu facto, isthmum insederunt, duce Cleombrotus. Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi cōsidentes, primū viā Scironidem obstruxerunt, deinde cōsilio inito isthmum muro inædificabant, opusq̄ perficiebant: quippe nemine (cum tot millia virorum essent) cessante. Nā & lapides, & lateres, & ligna, & cistas fabulo plenas afferebant, nullo temporis momento opus intermittētes, neque diurno, neque nocturno. Qui ē Græcis ad isthmum auxilio cum omni copia venerunt, hi fuere Lacedæmonij, & Arcades, & Helei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, & Phliasij, & Trœzenij, & Hermionenses. Hi fuerunt qui auxilio venerūt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnesib⁹, id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia pterierant. Incolunt autem Peloponnesum gētes septem: quarum duæ indigenæ, eundem quem habitant olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurij. Vna Achaia, quæ nunquā quidem ē Pelopōneso excessit, sed pristino loco egressa alienum incolit. Reliquæ quatuor ē septem aduentitiæ, Doriēses, Aetoli, Dryopes, Lemnij. Doriensium multæ sunt & insignes ciuitates: Aetolorum sola Helis: Dryopum Hermiona & Asina, quæ ante Cardamylam Laconicā sita est. Lemniorum oēs paroreitani. Cynurij, cum sint indigenæ, soli putant Iones esse, sed effecti sunt Dores, ipsa die sub imperio Argiuorum impositi, cum essent Orneatæ & Perioeci. Harum igitur septem gentium, cæteræ præter eas quas recensui, ē medio cesserunt. Et, si ingenuē loqui fas est, in medio sedentes cum Medis sentiebāt. Apud isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quod nulla spes ē classe effulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis q̄ pro Peloponneso solliciti: ad cō, vt alius alium audiens, summissa voce admiraretur in Eurybiade consilij inopiam. Tandem res erupit in medium, conciliumq̄ contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his

Serui boni
dominis
malis.

Sententiæ
plures vin
cunt me-
liores.

Cleombro-
tus.
Scironis
via.

Pelopon-
nesi gen-
tes septē.
Cynurij.

Helis.
Hermio-
na.
Asina
vrbs.
Carda-
myla.
Orneatæ.
Perioeci.

his quidem oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab Atheniensibus verò & Æginetis & Megarësis, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles postquam sententia Peloponnesium euicit, claculum è cõcilio egressus, misit ad classẽ Medorum nauigium, cum quodã iussu dicere quod oporteret, cui nomen erat Sicino, cõtubernali suo, atque eodem pædagogo liberorũ suorũ: quẽ post has res gestas ipse Thespiansem fecit, (vbi Thespianenses in ciuitatem sunt recepti) atque locuplerem. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum profectus, hæc inquit: Dux Atheniensium, quod partibus regis fauet, præoptatque res vestras quod Græcorum esse superiores, misit me iam clam alijs Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos fugam facere velle, & nunc offerri vobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nam neque inter se cõsentiunt, neque vobis amplius obfistẽt, quã cernatis inter se dimicantes eos qui vobiscum, & eos qui contra vos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes Barbari, tum in insulam parua nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiciunt: tum mediam circa noctem cornu quod ad vesperam spectabat, producunt Salaminem versus, eam circumituri. Producunt item qui circa Ceon & Cynosuram instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant, ne quã Græcis liceret effugere: sed circumuenti pœnas darent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam verò Psyttaleam traiciebant aliquot Persas, vt commisso nauali certamine, cum plurimum & virorum & naufragiorum eò efferretur (erat enim insula in traiectu pugnae futurae sita) ij Persæ suos seruarent, alienos interimerent. Hoc ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquam non veris, volens euidenter loquentia conari refellere:

Themistoclis commentum.
Sicinus.

Psyttalea.

Ceos.
Cynosura.
Munychia

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
Spe stolidi fortes, quod Athenas Marte subegit,
Compescet iuuenem meritissima pœna superbum,
Instinctum furijs, sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur æs æri, Mars sanguine pontum
Inficiet: Graijs tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, simul & victoria pollens.

Bacidis oraculum.

Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neque ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab alijs dici sustineam. Inter duces qui in Salamine erant, ingens conflatu est tumultus nõdum scientes à Barbarorum nauibus se circũueniri. Vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus cõgregatis, applicuit ex Ægina Aristides Lysimachi filius, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quẽ ego (vt eius mores accepi) virũ optimũ Athenis atque iustissimũ fuisse censeo. Hic vir cõcilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum. Verum præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia: præsenferat enim Peloponnesenses maturare ad isthmum classẽ reducere. Qui, cum prodisset Themistocles, ad eum inquit: Nos & alio tempore, & hoc ipso cõtendere debemus inter nos hac de re, vter nostrum de patria præclarius mereatur. Te verò certiorẽ facio, peræquẽ esse Peloponnesibus multa verba facere, ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego tibi quod ipsemet vidi, refero: nunc, si velint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybiadem euuigare posse, quoniam circundati ab hostibus vndique sumus. Quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles: Iucunda sanè, inquit, iubes, bonum afferens nuncium. Nam quod ego precabar vt fieret, id ipse tu conspicius fieri, venisti nunciatum. Vt enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus

Aristides.

Themistoclis cum
Aristide si-
multas &
colloqui-
um.

facto fuit, ut Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inultu. Tu verò, quadoquidem iucunda nunciatum venisti, per teipsum nunciato. Quæ si ego retulero, videbor rem cōmentitiā dicere, nec ipsis persuadebo, tanq̃ nō hoc agentibus Barbaris. Itaque tute ingressus, uti res habet ipse referas. Quod ubi feceris, si tibi fidem habebunt, optimè habet: sin minus, perinde nobis erit. Neq; enim si vndiq; circumdati sumus, ut tu ais, amplius isti defugient. Aristides cōcilium introgressus, eadem retulit, dicens se ex Ægina venisse, & ægrè elapsus, quod latuerit stationem hostium. Oem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam. Ideoq; hortari se, ut ad defensionem sui, illi sese præpararent. Hæc locutus Aristides, retrò abiit. Rursus inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nuncio non habētibus: quibus non credentibus, aduenit triremis transfuga Teniorum, cui præerat Panetius Sosimēnis filius, q̃ oem veritatem attulit. Cuius facti nomine, Tenij in tripode q̃ Delphis dedicatus est, inter eos qui Barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac naui q̃ ad Salaminem, & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta nauium. Duæ nanque prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, ubi eis verba Teniorum fecerunt fidē, sese apparauerunt tanq̃ dimicaturi. Et sub diluculum cum propugnatorum cœtum fecissent, Themistocles ex oībus quæ expedirent, præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque industria existunt, exhortatus ut meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. Quibus ingressis, rediit ab Ægina triremis, quæ profecta ad Aeacidas erat. Moxque oēs naues Græci soluerūt. In quos mouentes, continuo Barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci cum inhiberent reinos, cessimque irent, Aminias Palleneus vir Atheniensis, euectus naui in hostilem incurrit: cui implicitus cum hæreret, nec abstrahi posset, ita cæteri venientes auxilio, cōserti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugne, Æginetæ verò naui, quæ ad Aeacidas abierat, fecisse initium. Quanq̃ etiam hoc refertur, simulacrum mulieris fuisse eis oblatum: & cum apparuisset, ita illos exhortatum, ut oīs Græcorum exercitus exaudierit, sed prius his verbis conuiciatum: Heus vos, quousq; remos inhibebitis? Aduersus Athenienses instructi erant Phœnices. Nā ij cornu tenebant, quod ad Eleusinam hesperumque vergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. Hi cornu tenebant, quod ad auroram spectabat & Piræus: quorū pauci admonitu Themistoclis, de industria ignauiter agebant, plerique minimè. Enimvero cōplurium trierarchorum nomina cōmemorare possem, qui Græcas naues expugnauere, sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis, & Phylacon Histiaei filiū, ambos Samios. Quorum duntaxat ideo mentionem facio, quod Theomestor ob hanc nauatā operā à Persis tyrannus Sami creatus: Phylacus, inter bene de rege meritos ascriptus est, & multo tractu soli donatus. Benemeriti autem de rege, Persica lingua Orofanga vocant: De his quidē ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Æginetis, utpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, Barbaris & incompōsitè & inconsultè agentibus: ut non mirum fuerit talē eis rē contingere, qualis cōrigit: quanq̃ eo die fuerunt atque extiterunt longè seipsis præstantiores, & quam ad Eubœā extiterant, pro se quisque adnitentes, ac Xerxem reformidantes, q̃ ab eo se singuli cōspici arbitrabantur. Et de alijs quidem vel Barbarorū vel Græcorum singulatim, quomodo dimicauerint, nō possum pro cōperto referre: circa Artemisiam verò hoc rei gestum: Ex quo impensius illa regi commēdata est (nā posteaquam regiæ res in multū tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia cum nauem eius Artica insequeretur, nullum habens effugium, quia ante ipsam naues amicorum, sua verò proxima hosti erat) hoc sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. Nam ut fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat viro- rum Calyndensium, impegit, quaque rex Calyndensium Damasthymus vehēbatur,

Panetius.
Tenij.
Græcorum
classis
summa.

Aminias.

Pugnæ ini-
tium ad Sa-
laminem.

Piræa.

Theome-
stor.
Phylacus.

Beneme-
sti.
Orofanga.

Damast-
hymus.

batur. Cum quo etsi huic iam inde dū essent in Hellespōto, cōtētio intercessit, tñ incertū, an cōsultō id fecerit, an fortuitō nauis Calyndensīū oblata fuerit. Eā Artemisia vbi incurrit, pariter demersit, p̄spero casū vsa, & duplex hinc sibi bonum adepta. Nā trierarchus Atticæ nauis eam cōspicatus, incurrisse Barbarorum nauem existimans, hanc aut Græcam esse nauem, aut è Bābaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se cōuertit. Ita ex hoc factō contigit Artemisiæ tum vt pestem euitaret, tum vt è malo opere p̄cipuè se probatā apud Xerxem redderet. Siquidem fertur, cū rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendā eorum qui aderant dixisse: Cernis Artemisiā dñe, vt bene præliatur, vtq; nauem hostilem depressit. Et regē interrogasse, nunquid verè id opus Artemisiæ esset: & illos q̄ planè nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem q̄ corrupta esset, hostilē fuisse. Nā p̄ter cætera q̄ mulieri (vt dictum) prosperè cesserunt, hoc quoq; accessit, q̄ è naui Calyndensi nemo seruatus est, qui existeret accusator. Vnde Xerxē ferūt ad ea q̄ narrabant, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi foeminæ, foeminæ autē viri: Hæc autē dixisse Xerxē. In eo plio cū alij multi & illustres viri, tam Persarum Medorumq; q̄ aliorum sociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darij filius Xerxisque frater, è Græcis pauci. Quippe gnari natandi, cū suæ naues corruptæ essent, nec pugna perissent, ad Salaminem enatabant: cuius rei quia imperiti erant Barbarorum pleriq; in mari periēre. Posteaq; eorum primæ naues in fugā versæ sunt, tū verò plurimæ corrumpebant. Nam quæ in posteriorib; locatæ erant, dum earū p̄pugnatores conantur præterire, vt & ipsi aliquā operā regi nauarent, vndique in suorū naues incidebant. Quo in tumultu etiā hoc actum est, vt quidā Phœnices quorū naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulauerint Iones tanq̄ proditores, q̄ propter eos amissæ naues essent. Vnde id cōtigit, nō vt Ionum duces interficerentur, sed vt ij Phœnices qui illos insimulabant, eā acciperēt mercedem. Etenim illic adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Aeginetica impulsā, ipsam depressit. Verū Samothraces vt qui iaculatores essent, epibatas nauis q̄ suam depresserat, iaculorum icibus deturbarunt: eorumque cōsensa nauipotiti sunt: quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionū aspexit, conuersus ad Phœnices, vt erat supra modum mœstus, & oēs arguens, iussit eorum capita præcidi, ne cū ipsi imbelles essent, meliores criminarent. Quoties autem suorum quempiā aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est è regione Salaminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchū illum à familia & vrbe scripto annotabant. Et cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes Persa, quanq̄ amicus regis. Et isti quidem in Phœnices cōuertebant. Barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, Aeginetæ in freto subsistentes, operā memoratu dignam ediderunt. Nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesque expugnabant, Aeginetæ verò eas quæ elabebantur: quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Aeginetas incidebat. Cū interim conflixerunt naues duæ, vna Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, Aeginetæ, dum nauim Sidoniam inuadit, illam videlicet, quæ speculatoriam in Sciatho Aegineticā ceperat, qua vehebatur Pytheas Ischeni: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant: Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vnā cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita spes redierit in Aeginetā. Polycritus vbi inspexit Atticā nauem, agnito signo nauis imperatoris, inelamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Aeginetis quod cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum ad pedestres copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt Aeginetæ, secundo loco Athenienses: è viris Polycritus Aegineta, Atheniensesque Eumenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insecutus, non prius desiturus, quàm aut illam

Artemisiæ
pugna glo
riola.

Foeminæ
virili vir
tute.
Ariabi
gues.

Ionū præ
stantia.

Aegaleus.

Ariaramnes.

Aegineta
rum stre
nuitas.

Pytheas.
Polycrit.

Eumenes.
Aminias.

Premium
capienda
Artemisiæ.
Adimantus.

Sciradum
tem-
plum.

Aristidis
facinus.

Psyttalea.

Coliadis
oraculum.

Bacidis o-
raculum.

Tabellio-
rum Persa-
rum cur-
sus & mo-
dus.

Fax Vulca-
ni.
Angareios.
Persarum
nuncij.

Vestium di-
laceratio.

illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiâ ea naui vehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheniensium pceptum erat, vt eam caperent: propositumq; pmiu de- cem millium drachmarum ei, qui viuâ cepisset. Indignè enim ferebant mulierem ad- uersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij, quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum Corinthiorum ducem, Athe- nienfes ferunt statim inter initia cōcursus nauū expauescētū, atq; perterritum subla- tis velis fugæ se dedisse: Corinthiosq; inspecta fuga nauis imperatoris, iudem abijf- se. Et cū fugiendo venissent ad templum Mineræ Sciradis, q̄ est in Salaminē, oc- currisse eis celocē diuina cum pōpa: quem quisnā misisset cū nō cōstaret, scirentq; neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id cōiectasse rem diuinam esse: & illos q̄ in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita locutos fuisse: Adimante, tu quidē cōuer- sis in fugam nauib; abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conce- perunt, victores hostium euadent. Et cū his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse: ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire, nisi cōstaret Græ- cos esse victores: ita cōuersa naui, Adimantum cum cæteris ad classem suorum, re iam ab alijs nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor exitit, quod ipsi Corin- thij negant, seque inter primos pugnatōres exitisse affirmant, p quibus testimoniū dicit reliqua Græcia. Aristides Lytimachi Atheniensis, cuius paulò antè vt viri opti- mi mentionem feci, per eum tumultum, qui circa Salaminē fiebat, hoc rei gessit: Per- multis eorum qui ad littus Salaminis locati erant sumptis, genere Atheniensibus, & in Psyttaleâ insulam traductis, oēs Persas qui in ea insula erant, interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti sunt naufragijs, quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quod sperarent regem ijs, & quæ ei reli- quæ erant, nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus ex Atti- ca moliens, a portauit in orā nomine Coliadem: vt impletum sit oraculum, cū de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent, faciens mentionem, tum verò de naufra- gijs illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictum, ac redditum Ly- sistrato Atheniensi, viro sortilego, quod omnes Græcos latuerat:

Horrebunt remis mulieres Coliadenfes.

Hoc aut futurū erat in expeditione regis. Cognita sua clade Xerxes veritus, ne qs Io- nū à Græcis subornatus, aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespontū nauiga- ret, vnde ipse in Europa deprehensus de salute periclitaret, de fugiendo consultabat: nolens tñ neque à Græcis neque à suis detegi, aggerē in Salamine tentabat educere, nauesque Phoenicū onerarias, vt pro rate ac muro essent, innectebat: & se tanq̄ aliā pugnā naualem facturum, ad bellum instruebat. Quæ agentē videntes cæteri, pro cer- to habebant eum manendi aīo atque bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardo- nium latebat, vt probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidē misit qui præsentem cladem nunciarent. His nuncijs nihil perniciosius trāscurrit in re- bus humanis, quod negotium hunc in modū est à Persis excogitatū: Quot ex diebus tota via constat, totidem equos ac viros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuiū, neque imber, neque æstus, neque nox distinet, quin proposu sibi cursum celerrimè conficiant. Quorū cursorum primus mandata tradit secundo, secundus item tertio: & ita deinceps illa mādāta in alium atque aliū pertranseunt, quēadmodū apud Græcos fax, quam Vulcano per vices ferre cursores perseuerant. Hanc equorū cursitationē Persæ angareion appellant. Et primus quidē nuncius Susa perlatus, Xerxē Athenis positum esse, tāta Persas qui relicti erant, volu- ptate affecit, vt oēs vias myrto constrauerint, & per eas odores incenderint, & ipsi in sacrificijs ac gaudijs versarentur. Secundus autem ita eos cōsternauit, vt vniuersi ve- stes dilaniarent, vociferationeq; & eiulatu irrequieto vterent, culpā in Mardonium refundentes, non tam de classe q̄ de ipso Xerxe solliciti: idque tamdiu, dum Xerxes il- los ita affectos redeundo sedauit. Mardonius cū videret Xerxē magnā è pugna na- uali

uali iacturam fecisse, suspicans agitare fugā ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquā poenas daturus, qui rege persuasisset inferre Græcię bellum: putabatq; sibi cōducibilius esse periclitari, aut subigere Græciā, aut magna opera aggressum honestè vita de fungi: quanquā opinio eius de subigenda Græcia propērior erat. Hoc cū secū agitasset, regem hac oratione est allocutus: Domine, noli mœrorē ob hanc rem gestā capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Non em̄ certamen, quo omnia nostra cōstāt in lignis est, sed in viris & equis. Itaque nemo tibi aut horū qui tibi vident omnia confecisse, egressus ē nauibus, conabitur obuiam se ferre, aut ex hac continēte: vnde qui se obuios tulere, poenas dedere. Quod si tibi videt faciendū, vt Pelopōnesum tenemus, continuò tentemus: sin videt super sedendū, super sedeamus licet, nec animo cōlterneris. Neq; em̄ vlla possunt ratioe subterfugere Græci, quò minus rationē det eorū q̄ & nūc & antea ppetrarūt, tuiq; sint serui. Et hoc quidē p̄cipuē tibi agendum puta. Quod si tibi constitutū est, vt ipse cū exercitu reuertaris, aliud quoq; habeo ex hac re consiliū: Rex, ne cōmittas tu, vt Persę Græcis ludibrio fiant. Nō em̄ res Persarum afflictae sunt: neq; tu vbinā viri fuerimus ignaui dicere potes: quales si Phœnices & Egyptij & Cyprij & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare quoniam Persę huius rei insontes sunt, iā mihi credito. Si tibi nō videbit permanēdū, remea ipse ad solum natale cum pleraq; parte copiarū. Ego cū delectis de exercitu trecentis millibus militum, debeo Græciā in tuam redigere seruitutē. His auditis Xerxes, vt ex malis, gauisus est, voluptatemque cepit: & ad Mardoniū inquit, se, vbi ad conciliū retulisset, respōsurum, vtrū eorum esset facturum. Et cū in cōciliū vocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoque ad consultandū accersi: quam solam constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes sum-

motis alijs Persarum consiliarijs atque satellitibus, hunc in modum allocutus est: Iubet me Mardonius hīc permanere ad tentandum Peloponnesum, negans vllā culpā huius damni esse penes Persas atque pedestres copias, sed eis volētibus hoc rētari debere. Itaq; aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere trecēta millia delectorū militū ad subigendā mihi Græciā: me verò ad patrias sedes cū reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quę de pugna nauali non gerenda probē consuluisti, vtrū mihi suades horum, quod eligendo bene mihi consuluerō. Hæc Xerxi consultantī respondēs Artemisia:

Arduum, inquit, rex, me dicentem tibi optima, prosperū consilium dare: tamen à statu rerum præsentium mihi videtur esse faciendum, vt tu ipse domum remees: Mardonium verò hīc relinquas cum ijs quos vult, si modò velit ille, atque recipiat se ista facturū. Nam siue ea quæ ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sentētia succedāt, tuas res domine agitur, quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionē suam contingat, nō magna sanē calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarū statu. Et em̄ si incolumis es & domus tua, profectò Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursitabunt. At si quid cōtingat Mardonio cladis, id nullius erit momēti Græci que vincendo non vicerint, seruo tuo interempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionē sumpisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quod idē illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) nō remansisset, si vel cuncti atq; cunctæ id ei suasisset, adeo perterritus erat: Artemisiam laudatā dimisit, ducentē secū liberos regios Ephesum. Nam aliquot eū filij nothi comitabant, cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt aut Pedasenses super Hali carnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, vt quoties Amphictyēsibus (qui circa eam vrbein habitant) aliquid aduersi certū intra tempus est euenturum, tūc Antistiti, quæ illic Mineruæ est, grādis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidē ipsi nouimus) vltio contigit acceptę iniuriæ. Siquidē eum captū ab hostibus ac venalē mercatus est Panionius, Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem facitabat, vitam ducens. Nam

Mardonius ad Xerxes.

Xerxes ad Artemisiam.

Artemisia consiliū.

Xer. liberi, Hermotimus.

Barba sacrificæ omni nola.

Panionius.

Eunuchi
in precio
habiti.

Atarneus.

Deorū vin
dicta.

Xerxis fu-
ga.

Zoster.

Græcorum
de insequē-
do Persā
consulta-
tio.

quos pueros forma præditos coëmerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum magna pecunia venūdabat. Apud Barbaros em̄ preciosiores eunuchi sunt quàm qui nō sunt castrati in omni genere, fidei gratia. Atq; vt alios permultos, ita hūc quoque Panionius exercuit, vt qui ex hac re vitā tolerāret. Sed nō vsquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regē cū alijs muneribus deductus est, progressuq; tēporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Cū autē rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdā negotij gratia descendit in agrū Mysiū, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus vocitatur. Ibi inuentum Panionium atque agnitū allocutus est, & multis & cōmunibus verbis primū recensens ei, quod per illū esset affectus bona, deinde pollicēs, quā gratiā illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc cōmigrasset. Ea orationē libenter audita, Panionius contulit se illuc cū vxore & liberis. Quem posteaq; cū omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est: O omnium post hoīes natos scelestissime, qui ex nefandissima negociatiōe quēstū facis: quid aut ipse ego, aut meorum quispiam vel tuorum cuipiam mali fecit, quod ex viro neutrum me reddidisti? putabas fore, vt quę tunc machinabaris, laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificē tradiderunt in manus meas, vt de pœna à me tibi irrogāda queri non possis. Hęc vbi exprobrauit homini, filijs in cōspectū eius adductis, qui quatuor erāt, coëgit patrem, illorū genitalia recidere: quod cū coactus fecisset, filij eius adaçti sunt eius virilia abscindere: Ita suppliciū ab Hermotimo in Panionium redijt. Xerxes filiorum Ephesum deducendorum negotio Artemisię demādato, accitum Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, vt cōsentanea verbis facta exequi experiret. Hac tēnus eo die est actum. Noctu autē, regis iussu præfecti classis è Phalero soluētes, retrò Hellepontū versūs abierunt, pro se quisq; accelerātes ad custodiēdas rates quib; rex pertransiret. Qui cū ad Zosterem aduentaret, minuta quādam continentis protenta promontoria Barbari suspicati nauigia esse, per diu illinc aufugerunt. Tempore deinde edocti non nauigia esse, sed promontoria, in agmen sese receperūt. Vt dies illuxit, Græci cernētes ibidem pedestres copias hostiū perstare, rati classem quoq; circa Phalerum esse, ac pugnam naualem committendā, se ad resistendū apparabāt. Sed cognito illam vela fecisse, contestum insequendā sibi censebāt: itaq; eā insecuti Andro ten, cernere cū nequissent, ad Andrū pfecti consultabāt. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versūs profecti, classem hostiū insequētes, rectā ad Hellepontum nauigarēt, soluturi pōtes. Huic cōtrariā Eurybiades opponebat sentētiā, quod diceret fore, vt si dissoluerēt rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciā. Persam em̄ si deprehensus in Græcia manere cogeretur, nō quiēturū, quod sibi ociū quidē agēti nec vlla res posset procedere, nec vlli retrò ostendere receptus, & exercitus eius fame cōficeretur procedenti: At rebus gerendis operam danti, omnia possent per Europam succedere, tum in vrbibus, cū in nationibus, quæ vel cāperentur, vel ante sese dederent: quinetiam rem frumētariam habiturum ex annuis semper fructibus Græcorū: nunc autem videri, illum, vtpotē victum nauali prælio, nō pstiturū in Europa: ideoq; permittēdum fugere, dū in terrā suam fugiendo perueniat, de qua terra deinde certamen iam fieri iubebat. Huic sentētiæ aliorū Peloponnensium duces assensere. Themistocles postq; animaduertit se nō posse plerisq; psuadere, vt ad Hellepontū nauigarēt, adiit Atheniēses, qui p̄cipuē indignabant hostē effugere: animatiq; erāt ad nauigandum in Hellepontū, etiam per se ipsos, si ceteri recusassent. Eosq; ita est allocutus: Et ipse multis iā huiusmodi casib; interfui, & de multo pluribus audiui talia cōtigisse, viros ad necessitatē redactos plium instaurare, & superiorē quā accepissent calamitatē emēdasse. Itaq; nos, quoniā inuenimus quo pacto & nos ipsos & Græciā tueremur, repulsā tāta hoīm nube nō insequamur eos fugientes. Neq; em̄ nos hoc efficiamus: sed dii pariter & heroes, qui inuiderunt vnū esse virū & Asiæ regē & Europæ, qui sit impijssimus atque scelestus: qui sacra perinde atque prophana habens, vtraq;

incendit,

incēdit, deorūq; simulacra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & cōpedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsens tempus agitur. Ideoque nunc quidē, vt & nostri ipsorum, & nostrorum domesticorum curā geramus, & vt spacium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementē habeat, in Græcia maneamus, Barbaro prorsus eiecto. Cum autem ver appetet, tunc in Hellepontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparādi: vt si quid apud Athenienses accideret aduersi, sibi haberet quod se conuerteret, prout & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, cum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. Nā cum antea prudens habitus fuisset, postea verò prudens ac bona consulens cōpertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti fuere. Ille, vbi Athenienses ipsius sententiā probauere, misit cuestigio viros quosdam cum nauigio, ad exponēda regi mādāta, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum vnus erat Sicinus eius cōtubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, ceteris apud nauigium remanētibus, ipse ad regē ascēdit, atq; ita eū allocutus est: Themistocles Neoclis filius, dux quidem Atheniensium, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi de nuntiatio, gratia tibi inseruendi, se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidus, pōtesque qui sunt in Hellepōto soluēdi. Itaq; nūc magno cū silētio te illuc recipias. Hęc renūciata, illi abiēre. Græci posteaq; decreuerunt neque persequendā sibi vltius Barbarorum classem, neque nauigandū in Hellepōtum ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. Nam primi ex insulanis Andrij pecunias poscēti Themistocli denegauerant, eiq; allegāti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela, & necessitate, & ita sibi dādas utiq; esse pecunias, responderant Athenas proportionē magnas esse atq; felices, & dijs ppijs bene processisse. Nā se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorūque insulā totidē ppiā numina nunq̄ derelinquere, sed semper incolere Inopiā & Impossibilitatē: quibus dijs obnoxios Andrios pecuniam non duros. Nunquam em̄ Andriorū impossibilitate validiorem fore Atheniēsium potentiam. Hæc illi cū respondissent, nec pecuniā dedissent, obsidebātur. Themistocles verò (neque enim vnquā acquirendo cessabat) ad ceteras insulas minacia verba mittens, pecuniā flagitabat, eisdē nuncijs, eisdemq; verbis vtens, quibus apud Andrios fuerat vsus: nisi pecuniam darent quā poscerent, exercitum se Græcorum illuc adducturum, & eam insulam obsessam deleturum. Hęc dicēdo ingētem pecunię vim coēgit à Carystijs atque à Parijs: qui audito, tū Andrū obsideri, quod cum Medis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dederit nec ne, affirmare nequeo. Reor tamen alias quoque dedisse, non has solū. Quāquam Carystijs ne hac quidem re contigit effugere cladē vt Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuitarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copię Xerxis illic aliquot post pugnā dies immorata, mouerunt in Boeotios, eadem qua venerant via. Quippe Mardonio visum est simul regem præmittere: intempestiuum enim propter anni tempus beligerari, simul in Thessalia satius esse hybernare, & deinde incunte vere tentare Peloponnesum. Is vbi in Thessaliam peruenit, ibi ante omnia decem millia Persarum (qui immortales vocantur) elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regē esse relicturum. Item de alijs Persis toracatos, & mille equites: ad hæc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has nationes sibi totas desumpsit: ex alijs autem socijs paucos, quorum dūtaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat: sed plurimos ex vna gente Persarum delegit torquatos & armillatos. Secundo loco Medos, q̄ non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita, vt vniuersi, trecenta millia vnā cum equitibus essent. Hoc interim tempore, quo Mardonius habet delectum copiarum, & Xerxes circa Thessaliam agit, oraculum ē Delphis ad Lacedæmonios venit, vt Xerxē poenas necis Leonidæ reposcerent, & quod

Xerxis impietas.

Themistoclis vafrities.

Sicinus.

Andrus.

Inopia. Impossibilitas. Themistoclis exactioes atq; auaritia.

Hydarne.

Leonide
dis vindi-
ca.

Pestilentia
Xerxis co-
pia excipit

Currus au-
reus Xer-
xis.

De Xerxis
reditu va-
rie narra.

Xerxis fa-
ctum cru-
dele.

& quod daretur ex eo reciperet. Mittunt igitur quam citissime Spartiate caduceato-
rem. Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, vbi in conspectum Xerxis venit, ita ver-
ba fecit: Rex Medorū, Lacedæmonij te & Heraclidæ (qui è Sparta sunt) pœnas cædis
reposcunt, quorum regem ipforum interimisti, dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes
cachinnos tollit, ac diu responso nō reddito. Hic, inquit, monstrato Mardonio, vt ei
assistebat Mardonius, pœnas tales dabit quales illos decet. Caduceator hoc respōso
accepto discessit. Xerxes Mardonio in Thessalia relicto, ipse ad Hellespontū ire matu-
rabat: intraq; quinq; & quadraginta dies ad traiectū peruenit, nullā propemodū par-
tem copiarum ducēs: quæ quocunq; veniebant, & ad quoscunq; hoīes, eorum direp-
tis fructibus vescabantur. Vbi nihil fructuum reperiēbāt, ipsa herba vt è solo germina-
bat, nonnulli delibatis corticibus, & strictis frōdibus arborum, tam agrestium quàm
mansuetarum, nihil omninō relinquētes, hoc prę fame facere coacti. Quos deinde pe-
stilentia excipiens ac dysenteria, id est, tormina, inter viā extinguebant. Eorum non
multos Xerxes egrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quanq; veniebat, vti illos
curaret & pascere: quosdam etiam in Thessalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Ma-
cedonia: vbi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendēs reliquerat, reuersus nō
offendit. Eum Pæones Thracibus cū dedissent, tamē reposcētī Xerxi dixere, vnā cū
equis inter pascēdum fuisse abactum à Thracibus, qui superiora Strymonis circa fon-
tes incolerent. Quo in loco rex Bisalteorum ac terrę Crestonicæ Thrax facinus exi-
mium fecit. Hic & se volentem negauit Xerxi seruiturum: eoq; in edita mōtis Rho-
dopæ abiit: & filijs vetuit, ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contemptui ha-
bito, siue alioqui belli libidine inspiciundi, militauēre cum Xerxe. Qui postquam in-
columes reuerterunt, omnibus pater (erant autē sex) ob eam causam oculos effodit.
Et illi quidem hanc mercedem acceperunt. Persæ autē, vbi citato itinere ad traiectum
peruenēre, Hellespōtum nauibus traicēre ad Abydum. Nō enim intentas iam rates
inuenēre, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiore quàm in itinere cōmeatum ade-
pti, nulla modestia sese reficiētes, ac mutatis aquis permulti interibāt ex ijs qui de ex-
ercitu superfuerant. Ceteri cū Xerxe Sardis peruenēre, Narratur autē & aliter hæc res:
Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc nō am-
plius iter fecisse: sed exercitu Hydarni permissio, quem ad Hellespontum deduceret,
ipsum nauim Phoenissā cōscēdisse, vt in Asiā se reciperet: & dū cursum tenet à Stry-
monia, ingenti vento fuisse exceptum: & eò vehementius tempestate vexatum, quod
navis referta vectoribus erat, adeò quidem, vt super cōtabulationes essent frequētes
Persę, qui cū Xerxe vehēbant. Ibi metu percussus regem cū clamore interrogasse gu-
bernatorem, num qua salus ei esset? Et cū ille respondisset: Here, nulla admodum est,
nisi horū tot nauigantiū fiat aliqua exoneratio, tunc Xerxē eo audito ita locutū: Viri
Persę, nūc aliquis vestrū declaret se curā habere regis. In vobis enim videt fita esse sa-
lus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare, atq; ita leuata naui,
Xerxem incolumem in Asiā peruenisse. Et vbi primū in terram egressus est, hoc
egisse, gubernatorem, quod regis quidē animā seruasset, aurea corona donasse: quod
autē multos Persarū pdidisset, decollasse. Hic alter modus qui narrat reuersionis Xer-
xis, haudquaquam apud me fidem habet, cū propter alia, tum propter obitum Persa-
rum. Nam si id regi à gubernatore dictum est, tamē ex infinitis rationibus, vel ob hāc
vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regē fuisse facturum: quin potius Per-
sas iussurum è tabulatis in ventrem navis descendere, vtiq; primores Persarum: & re-
miges Phoenices, nequaquam Persis numero pares, in mare deiecturū. Sed eū (vt di-
ctū est superius) itinere pedestri cū reliquo exercitu in Asiā reuertisse. Cuius rei id
quoq; magno est testimonio, quod cōstat Xerxē cū rursus in Asiā reciperet se, Ab-
dera peruenisse, adhibuisseq; cōuiuio Abderitas, & acinace aureo eos, ac tiara auro
intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiūt, illū postquā ex Athenis retrō fugit (quod
apud me fide caret) illic primū zonam resoluisse: adeò fuerat terrore correptus,
Sunt

Sunt autem sita Abdera ad Helleſpōtum, vel potius ad Strimonem, atq; ad littus, ex quo nauim ille conſcendiſſe fertur. Gręci poſteaquā Andrum expugnare nequeunt, conuerſi in Caryſtum, vaſtato illorum agro rediēre Salaminem. Ibi ante oīa dijs primitias ſelegerunt cū aliarum rerum, tum Phoeniſſarum triremium tres: quarū vna reponeretur apud iſthmum, quæ ad meā vſque memoriā extabat, altera apud Suniū, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædā inter ſe diſpartiēre, ex quibus primitias Delphos miſere. Vnde ſtatua effecta eſt lōgitudine cubitorū decē, trūcā nauis partē manu ſuſtinens: eodem in loco ſtans, vbi Alexander Macedo aureus. Miſſis Delphos primitijs, Gręci publicē deum percontati ſunt, nunquid perfectas & acceptas primitias accepiffet? Quibus ille reſpōdit, habere ſe quidē à Græcis alijs, verū nō ab Æginetis: ſed repoſcere donum optimē nauatæ ad Salaminē operę in pugna nauali. Id cū audiſſent Æginetæ, aureas ſtellas tres dedicauerunt: quæ ſuper malū nauis æreum ſtant apud angulum, proxime Croeſi craterem. Poſt diſpartitam prædam, Gręci ad iſthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmiū Græcorū meritiffimo, qui in hoc bello præclariffimē rem geſſiſſet. Eō vbi peruentum eſt, duces Gręci in arā Neptuni ſuam quiſq; ſententiam ſcriptam detulēre, quemnā ex omnibus primū, & quē ſecundum iudicarent. In ea aut ſuū quiſq; nomē inſcripſit, ſe illū qui præſtantiffimus extiſſet, exiſtimās: ſed in ſecūdis partibus Themiftocli adiudicādis, plerique cōgruerunt. Ita cū ſinguli in primo loco ſingulos calculos haberēt, in ſecūdo Themiftocles multo ſuperior extitit. Et licet hanc rem Gręci liuore quodā ſuperfederint indicare, in ſuam quiſq; patriā reuecti, tamē Themiftocles & habitus eſt & celebratus per vniuerſam Græciam oīm Græcorum longē prudētiffimus. Ipſe, quia non fuiſſet honore affectus ab ijs, qui ad Salaminem dimicaſſent, vt honore afficeretur, Lacedæmonē ſe contulit. Eum Lacedæmonij & ſplēdidē exceperūt, & magnificē honorauerūt. Et prius quidē partes rei benē geſtæ Euribiadæ, ſolertiæ verō ac dexteritatis Themiftocli dederunt, & vtriq; oleaginam coronam donarūt. Præterea hūc biga (quæ apud Spartam erat) præſtatiſſima: laudatumque verbis ampliffimis, trecēti ex primoribus Spartiatarū, qui equites vocant, diſcedentē ad Tegeaticos vſque fines comitati ſunt. Hūc ſolum ex omnib. quos nouimus, hominib. Spartiatę abeuntē deduxerūt. Eidē, poſt quā ex Lacedæmone Athenas venit, ibi Timodem, vnus ex inimicis eius, alioq. nō è claris viris, liuore infaniēs, crimini dabat itionē in Spartā: dicēs illum Athenarū reſpectu, non ſui, ab Lacedæmonijs honores aſſecutum. Et cū non faceret finē talia dicendi, inquit ei Themiftocles: O homo, ita res habet, neque ego, ſi Belbinitan. forē, ſic à Spartanis honorat. fuiſſem: neq; tu, etſi Atheniēſis. Atq; hæc hæc. Artabaz. Pharnacis, vir inter Perſas cū antea illuſtris, tū ex rebus Platęnſibus factus illuſterior, regē deducebat ijs ſexaginta millibus, quæ ſibi Mardonius delegerat: quē vbi traiectu tenuſ comitatus eſt, & iam eſſe in Aſia ſciuit, reſſus circa Pallenē agebat, vtpote Mardonio per Theſſaliā Macedoniāque hybernante, nec alias copias obire curāte. Nec è ſua dignitate æſtimabat non deripere rebelles Potidæatas, in quos caſu incidiffet. Et enim Potidæatę, poſtq. rex pterijt, & claffis Perſica à Salamine fugiēs abiit è cōſpectu, à Barbaris defecerāt: mox alij quoq; , eis qui Pallenē incolebāt rebellātib. Tunc verō Artabazus Potidæā obſedit: ſuſpicatus etiā Olynthios ab rege defecturos, & ipſos obſedit. Eam aut vrbem tenebant Bottiæi, qui è ſinu Thermeo fuerāt à Macedonib. eiecti. Hos Artabazus poſtq. obſidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbēque adminiſtrandā Critobulo Toronæo tradidit à genere Chalcidenſi. Ita Chalcidenſes Olynthum obtinuēre. Expugnata Olyntho Artabazus Potidæā obſidēdæ impēſius incumbēbat. Hoc faciēns cū Timoxeno Scionæorum duce de faciēda proditiōe tranſegit, incertū mihi quonam modo ab initio. Neque em traditur. Ad extremum ita actum eſt: Quoties exaratum libellū aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, eum ſagittæ extremo inuoluebat: adaptatiſque deſuper pēnis ad locū de quo cōuenerat, ſagittā emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam

Sunium.

Alexander aureus.

Se quiſq; virtutis præmio dignum iudicat.

Eurybiades.

Timodemus.

Artabazus

Potidæatę.

Pallenei Bottiæi.

Critobolus Olynthus, Timoxenus

Literarum per ſagittā trāſmiſſio.

Artabazi
mors.

Neptuni
templum
apud Poti-
dæatæ.

Mardôtes.
Artayntes.
Amitres.

Leutychi-
dis genea-
logia.

Ariphrō.

Herodo-
tus Basil-
dis.
Strattes
Chius.

dæam prodebat, proditiōis compertus est. Nam Artabazus ad cōuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (vt assolet in bello fieri) cū cōcurrisset subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. Aderat autem & cæterorū Pallenensium comilitum. Perlecto libello magistratus & cognito proditiōis auctore, nō tamē cēsuerunt Timoxenum esse plectendū, Scionæ civitatis gratia: ne in posterū semper Scionēi pro proditoribus haberentur. Atq; hunc quidem in modū Timoxenus proditiōis manifestus fuit: Artabazum verō tres iam menses obsidentē ingens æstus maris excepit, & is diutius. Itaq; Barbari vidētes locum factum lacunosum in Pallenē concesserunt. Quorum cū duæ partes permeassent illuviē, tres aliæ supererāt, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenē. Sed eas tāta maris æstuatō inuasit, quāta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, cū ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari interiēre. Qui erāt gnari, eos Potidæatæ nauigijs adorti trucidauēre. Huius æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferūt Potidæatæ hinc causam extitisse q̃ illi ē Persis qui sunt à mari oppressi, in templū Neptuni & eius simulacrū, quod sitū est in suburbij, impiē gesserant. Hāc fuisse causam illi vidētur verē dicere. Eos qui superauēre Artabazus in Thessaliā ad Mardonium duxit. Et cū ijs quidem qui regē reducerunt ita est actum. Classarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiā, rege cum alijs copijs ē Chersonneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum cōuenit, vbi nonnullę naues hyemauerant. Eius classis pleriq; nauigatores erant ex Persis & Medis, ducesq; superuenerāt Mardôtes Bagæi, & Artayntes Artachēi filij: cuius patrueis Amitres ab eodē ascitus erat istorū collega. Hi utpote magnopere percussi nō audebāt occasum versūs procedere, ne vnus quidē: sed apud Samū subsidētes Ioniā à rebellādo prohibebant, trecentas naues cū iadibus habentes, neque expectantes fore vt Græci in Ioniam irent: sed vt sua tutari contenti essent, ducta ex hoc coniectura, quod ipsos ē Salamine fugiētes non fuissent infecuti, sed libenter abcessissent. Atq; vt se victos mari, ita longē superiōrē terra Mardonium futurū arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant, si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabāt quonā res Mardonij caderēt. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. Et eorū quidem exercitus pedestris nondum cogebat: naues autem in Æginam abierāt numero centum ac decem, præfecto atq; nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Gesilei, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidæ, qui fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopōpi, qui fuit Nicādri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphōtis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filij, ex altera ab regia familia. Horū oēs qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychidem, reges Spartæ fuerunt. Atheniensium autem duce Xantippo Ariphronis filio, hac omni classe Æginam profecta, adueniunt eō nuncij Ionum iidem, qui nuper ierant ad orādos Lacedæmonios vt Ioniā liberarēt, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius, septem ab initio qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno: postea conspuratione patefacta per vnum eorum qui rē detulerat, cæteri qui sex erāt, ē Chio se subdixerunt, Spartamq; contulerunt, & tunc Æginam oraturi Græcos, vt in Ioniam nauigarent: egreque exoratos Delon vsque pduxere. Nā vltiora omnia Græcis formidolosa erant, cū locorum ignaris, tum plena hostium esse credentibus, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas. Cōtigitque id rei vt neque Barbari supra Samū Hesperum versūs nauigare auderēt, metu pterriti: neque Græci Chiorum rogatu auroram versūs vltra Delon. Ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigauēre in Delū, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliā erat, inde mouēs misit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubēs vt quātumcunq;

cunq; sibi liceret persuaderet ad oraculū cōsultandū: edocuitq; qd vellet ab oraculis scire. Quod aut fuerit, haud cōpertum habeo, nō em̄ memorat. Opinor nihil aliud, q̄ de rebus p̄sentibus fuisse. Cōstat hunc Murem in Lebadiā venisse: & mercede corrupto quodā indigena ad Trophoniū descēdisse, & ad Abas Phocensiū, & illinc ad oraculū, quinetiā prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinē Ismeniū cōsuluisset, q̄ illic quēadmodum in Olympia, fas est in tēplis sciscitari oracula: tum quodā non Thebano, sed hospite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo aut nēmini Thebano licet eo in loco vaticinum esse, quod cūm Amphiaras optionē eis dedisset, vtrum mallent vate vti se, an auxiliatore, Thebani sibi auxiliatorē eū maluerunt. Ea propter nefas est vlli Thebano illic obdormiscere. Tunc aut maximum extitisse miraculum, vt à Thebanis mihi narra: Murem Europeum peruestigatis oīb; oraculis, isse etiā ad fanū Apollinis Ptoi. Vocat aut id fanum ita: sed ipsorū Thebanorū est, situm supra paludē Copaidem, ante montē, p̄xime vrbem Acrāphiā. Ad hoc templum postq̄ peruenit is qui Mus appellaretur, secutos eum tres viros publicē delectos ad describenda ea, q̄ homini respōderent. Et statim antistitem Barbara lingua vsum: & qui eos subsequēbant stupuisse, audientes Barbarā linguā pro Græca. Cumque nescirent quid in præsenti negotio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebāt abstulisse, & in illis ea, q̄ dicerent à propheta exarasse, eumque vt dicebant lingua Caria: & vbi illa scripsisset, digressum in Thessaliā abiisse. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuncium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonē Amyntæ filium: tum quia in eum propensi erant Persæ, (quippe cuius sororem Gygæā Amyntæ filiā in matrimonio habebat Bubares Persa: ex qua genuit Amyntā in Asia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data est incolenda vrbs Alabanda) tum quia Alexandrū Mardonius audiebat ipsorum esse hospitē, ac, de ipsis hēne meritum mittendum duxit, hac p̄cipuē ratione arbitratus se cōciliaturū sibi Athēnenses, populum & multum & strenuum esse audiens, & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus auctor extitisset. Quibus sibi cōciliatis spēm cōcipiebat facile potiundi maris, prout etiā cōtigisset. Nā terrestribus copijs lōgē sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorū. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant, vt Atheniensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca: qui Perdiccas Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modū: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illyrios profugerunt: & ex Illyris trāsgressi superiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæā. Ibi se ad mercenariā operā regi locauerunt, vnus qdē equis, alter verō bobus, minimus aut natu minutis pecoribus pascendis. Erāt aut priuscorum hoīm tyrānides in re nummaria exiles, non solū populares facultates, adeo ipsi regi sua vxor coquebat cibaria. Hæc cūm animaduertisset panem pueri Perdiccæ mercenarij dum coqueretur, effici duplū q̄ erat, idq; semper cōtingere, indicauit marito. Ille re audita ilicō ingressus est, vt ostentum cerneret, quonā modo quid maius excreceret. Moxq; accitis mercenarijs, vt à sua domo discederent, imperauit. Et cūm illi dicerent, ita demum se abscedere iustum esse, vbi mercedem acceperant, tunc rex mercedē nominari audiens: hunc, inquit, solem ostendens, in deum cōtūmeliosus, dignā vobis mercedem reddo. Immeabat aut in cdes per fumarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aëropus, stetere attoniti. At adolescēs, accipimus rex quædas, plocutus, gladioque (nā gladiū gerebat) circūscripsit in pauimēto domus solē: circūscriptumque cūm tēr in sinū suū hausisset, abiit cūm cæteris. Quale autē esset, id quod faciebat puer, & q̄ data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renūciauit quidā a se sessorum regi. Hoc audito rex irā percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis, cui tanq̄ liberatori immolant posteri illorum, qui ab Argo erāt. Hic amnis posteaquam eum Temenidæ transierant, ita vehemens effectus est, vt ab equitibus transiri nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ

Mus Eurō:
peus.
Abas.
Ismenius.
Apollo.

Amphiarai
oraculū.

Ptoon.
Acrāphiā
oppidum.

Alexander
Amyntæ.
Gygæa.
Bubares.
Alabanda.

Alexandri
tyrānidos
origo.

Panes Perdiccæ
dupli effectū.

Sol pro
mercedē.

plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebant esse Midæ Gordio geniti. Quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenum foliorum fragrantiori odore quàm cæteræ: & in quibus (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc Perdicca hunc in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aëropus, Aëropi Philippus, Philippi Argæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas venit à Mardonio missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuncius mihi ab rege venit in hæc verba: Atheniensibus iniurias, quas mihi intulerunt, omnes remitto. Nunc autem Mardonio ita facito: Suam eis regionem reddito: propterea aliam pro suo arbitratu eligant, suamque libertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum foedus inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuncius cum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda: quid insanitis bellum regi inferentes, quem nec unquam superare, nec semper resistere poteritis? Nostis enim Xerxis & copias, & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum est, quem si superaueritis atque viceritis, cuius quidem nulla vobis si sapitis, spes est, alius multo maior exercitus aderit. Nolite igitur æquiparando vos regi, priuari solo vestro, & pro vobis ipsis assidue discurrere: imò potius his molestiis vos explicare, cum adsit vobis pulcherrima explicandi facultas, quod ab rege provocati ut societatem belli nobiscum ineatis, citra dolum & fraudem liberati eritis. Hæc me iussit Athenienses apud vos Mardonius dicere. Ego verò de mea in vos benevolentia nihil commemorabo. Neque enim nunc primum eam cognovistis. Obsecro tamen ut Mardonio morem geratis, quos animaduerto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe bellum: quales si animaduernerem esse, nequaquam huc cum his mandatis venissem. Quippe regis vires supra hominem sunt, & manus prælonga. Quod nisi propter assentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo foedus facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus sociis & maxime in via habitatis, & soli semper precipuam cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam. Itaque inducite in hoc animi quod magnopere est à vestra dignitate, cum rex magnus vobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus: Hæc Alexander: Quæ Athenas euntem ad inducendos in Barbari societatem Athenienses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret vehementer extimuerunt, reminiscetes oraculorum, fatale esse ut ipsi cum cæteris Doriensibus à Peloponneso eijcerentur à Medis pariter & Atheniensibus. Ideoque sine mora mittendos illuc consuegere legatos. Et sanè contigit, ut concioni adessent Lacedæmonij. Extraxerunt enim Athenienses tempus, probè scientes fore ut Lacedæmonij audirent venientem à Barbaro nuncium ad societatem contrahendam. Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmonijs sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nuncij Spartanorum ita locuti sunt: Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos, ne quid noui in Græciam agatis: neque verba quæ afferuntur à Barbaro admittatis, quod neque iustum sit villo modo, neque decorum cum alijs Græcis, tum precipue vobis, idque multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum est decertatum, quod certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: cuius totius vos precipui auctores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda: cum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines in libertatem: & tristem quidem conditionem vestram dolemus, quod iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij vobis ac cæteri socij spondent se uxores vestras, & omnia ad bellum inutilia proximè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alituros. Neque verò vos Alexander Macedo seducat, commendans Mardonij orationem. Facit quod ei faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem vestra facere interest,

Rosæ sexagenum foliorum.

Alexandri progenies.

Mardonij postulata.

Alexandri adhortatio. Lōgæ regū manus.

Lacedæmonij ad Athenienses.

Tyrannus tyranno operam præstat.

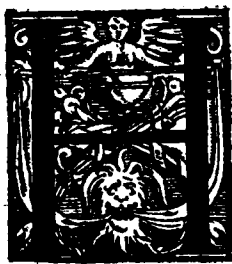
terest, si rectè sapitis, qui scitis nihil Barbaris esse neque fidum neque verum. Hæc cum nuncij dixissent, Athenienses Alexandro ita responderunt: Et ipsi cognitū habemus hoc, vires Medorum etiā atque etiā maiores esse q̃ nostras, vt id nihil intersit exprobrare nobis. Attamen in tutanda libertate eatenus resistemus, quatenus valebimus. Vt autem societatem cum Barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes, neque nos, si tu tentaueris, persuadebimur. Tu verò renuncia Mardonio, Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit, quo nunc meat, eousq; se nunq̃ cum Xerxe societate inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroū, quorum ille nihil pensi habes, & tēpla & simulacra incendit. Tu quoque posthac cū istiusmodi oratione ne cōmittas vt Athenis videaris, neue per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. Nolumus enim te ingratum quippiā ab Atheniēsis pati, quibus & hospes & amicus es: Hæc Alexandro respōderunt: nuncijs autē Spartiatarum illa: Lacedæmonios vereri ne foedus ineamus cum Barbaro, sanè humanū est, neque hoc verentes eos turpe est venisse, quibus mens Atheniensium inexplorata esset: quoniam neque tantum auri vsquā gentium est, neque regio vlla specie & bonitate ita præstans, vt nos velimus eius adipiscendæ gratia, cum Medis sentiendo Græciam in seruitutē redigere. Quod ne faciamus, etsi velimus, multa & magna nos adhortantur. Primum atque idem maximum, quod deorum ædes effigiesque incensæ pariter & obrutę sunt, quas nos in primis vltum ire necesse est potius, quā cum ijs foederari qui ista fecerunt. Deinde, quod sumus Græci eiusdem & sanguinis & linguæ, quorum & fana & sacrificia communia sunt, & mores assimiles, quorū pditores fieri Athenienses, non bene haberet. Itaque si antea nesciebatis, nunc ita accipiat, dū vel vnus Atheniensium supererit, nunquam nos cōuenturos esse cum Xerxe. Vestra autem erga nos prouidentia, quod consulitis nobis domo carentibus, ita vt domestici cos nostros alere velitis, gratā habemus: & vestrum quidem beneficium cumulatū est: nos tamen ita tolerabimus, vt nihil vobis molestiæ afferamus. Quod cū ita sit, copias primo quoque tempore emittendas curate. Nam vt nos coniectamus, non diu differet Barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatque acceperit nuncium, nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. Qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam auxilio ire.

Barbari.
Athenien-
sum re-
sponsum.

Græci &
sanguinis
eiusdem &
linguæ.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS,

QVI INSCRIBITVR CALLIOPE.



O C ab Atheniensibus reddito responso, Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius posteaquam regressus ad eum Alexander Atheniensium responsa indicauit, profectus è Thessalia citato agmine Athenas ire contendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum sumens, Thessalis ducibus: quos adeò non poenitebat eorum quæ hætenus egerant, vt etiam multò studiosius Persam inducerent. E quibus Thorax Larissæus & Xerxem effugientē deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam.

Thessali

Thorax:

Mardonium, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani cū offendissent: suadēdo non sinebant progredi longius, quod negarent vllum locum ponendis castris opportuniorem esse, quā illum, vbi subsidens consequeretur vt omnem Græciam sine prælio subigeret. Arduum enim esse etiam vniuersis hominibus, vi subigere Græcos inter se conuenientes: quod & antea cognouissent. Si verò feceris (dicebant) quod nos suademus, occupabis nullo negotio validissima quæque illorum consilia. Mittere pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus. Missa pecunia Græciam ad sa-

X a tionem

ctionem rediges. Hinc eos qui tecum nō sentient, admotis copijs facile expugnabis. Hæc Thebani suadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi, præsertim sperās incensis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam profectus, cū illic Athenienses ne tunc quidē inuenisset, sed plerosq; eorum in classe ad Salaminem esse audiret, urbem cepit desertā decimo mense q̄ fuerat iterum ab rege capta. Eō postq̄ venit, mittit ad Salaminem Murichidē quendam Hellepontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mitebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum aio esse Athenienses: sed sperans contumaciam deposituros, tanquā subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita, Hac de causā Murichidem misit in Salaminem. Is ubi in senatū venit, Mardonij mandata exposuit. E senatoribus Lycidas sentētiam dixit, satius videri sibi esse, vt ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi accepta ad populum referret. Hæc ille dicebat, siue quod pecuniam à Mardonio accepisset, siue quod id ei probaretur. Quod simulatq; audiēre Atheniēses tā ij qui ex concilio, quā qui extra concilium erant indignē ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellepontium verò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Atheniensium vxores alia aliam exhortantes, atqueprehendētes vltro domum Lycidæ adiēre, hominisque vxorem ac liberos lapidauerūt. Hunc in modum Atheniēses in Salaminem transierūt. Quā diu ipsi copias ē Peloponneso venturas sibi auxilio expectabāt, tamdiu hostes in Attica habuēre statua. At ubi & focij tardius segniusque agunt, & Mardonius aduentās iam esse in Boeotia audiebatur, ita supportatis omnibus rebus, & ipsi in Salaminem traiecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmonijs, qui neglectui haberent Barbarum esse Atticā ingressum, neq; cum ipsis ei in Boeotiam occurrissent: tum admonitum eorū quæ sibi, si ad eū deficere vellēt Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebant aut per id tempus Lacedæmonij solēnia quæ vocantur Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plurimi faciebāt. Ad hæc, murum sibi in isthmo extruebant, qui iā pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuncij Atheniensium Lacedæmonem venerūt, duces secum Megarensium ac Plataensium legatos, Ephoris aditis, ita locuti sunt: Athenienses ad hæc nos referēda miserūt: Regē Medorū tū nostram nobis regionē reddere velle, tum societate nobiscum æquis cōditionibus inire citra fraudē & dolum, tum aliam regionem nostrę addere, quā ipsi nostro arbitrio optauerimus. Nos tamen pudore Græci nominis, & pro magno flagitio ducētes prodere Græciā, annuere nolle, sed recusare, quāuis iniuria affectos à Græcis ac pditos. Qui, etsi nō ignoremus cōducibilius esse nobis societate inire cū Persā, quā bellū gerere: tamē spōte nostra societate nō inibimus. Et hæc quidē nostra sunt (quæ in Græcos præstamus) officia. At vos qui tūc in oēm metum deueneratis ne pacifceremur cū Persā, posteaq̄ compertam habuistis sententiam nostrā, nequaquā prodēdi Græciā, & murum quē in isthmo inædificabatis absoluiistis, nullam habetis Atheniensium rationem. Et cū cōueneritis nobiscū de occurrēdo Persæ ad Boeotiam, desertores extitistis, p̄ nihilo ducentes Barbarū Atticā esse ingressum. Itaq; vobis Atheniēses in præsens vsq; succēsent, quod nō estis officio functi. Quod superest, vt primo quoq; tēpore nobiscū copias mittatis, iubēt: quod Barbarū in Attica, quoniā in Boeotia defecimus, excipiam⁹ nostra in terra: vbi cāpus Thriasius appositissimus erit ad dimicādū. Hæc ubi accepēre Ephori, respōsum in diē posterū distulerūt. Postero die in alterū, idq; in decem dies fecerunt, diem de die extrahētes: intra quod tempus vniuersi Pelopōnenses magno studio incūbentes, isthmū muro interclusēre, ad finēq; pduxēre: nec possum dicere causam, cur illi tantopere solliciti fuerint, cū Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud

Murichides.

Lycidas lapidatus.

Hyacinthia solēnia.

Thriasius campus.

aliud curarint, quàm vt sibi isthmus inëdificaretur, putantes se non amplius quicquã Atheniensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam muro (quë extruebant) nondum perfectò, Persas vehementer extimescebant. Tãdem & responsum & exitus fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, quidam Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, cum audisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his verbis eos allocutus est: Ita se habet viri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis valido muro sit isthmus inëdificatus, tamen magnæ fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiat, quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum admittentes Ephori, cõfestim nihil collocuti cum nuncijs, qui à ciuitatibus venierant, quinque millia Spartiatarum cum adhuc nox esset, dimiserunt, præposito eis Pausania Embroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias præfectus est: qui eius patruelis erat & idem tutor. Nam Cleombrotus Anaxãdridæ, pater Pausaniæ iam non supererat, non diu post, quàm copias quæ murum extruebant in isthmo reduxerat, vita functus. Reduxerat autem ab isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quòd sibi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in cælo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam Euryanactem Doris filium, suũ gentilem. His copijs è Sparta cum Pausania profectis nuncij de illarum profectiõne ignari, vbi dies illuxit, Ephoros adeunt, habentes in animo abire in suam quique ciuitatem. Vbi adierunt, ita verba fecere: Vos quidem Lacedæmonij desidentes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis socijs proditis. Athenienses verò vt à vobis læsi ob penuriam sociorum, ita vt poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate vobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiæ comites futuros, in quamcunque regionem nos illi educent. Inde vos discetis quidnam vobis ex ea re sit euenturum. Hæc locutis nuncijs, Ephori iureiurando interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur, sciscitabant. Sciscitati, & rem omnem edocti atque stupefacti, quàm celerrimè abire ad illos insequendos, & cum ijs quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His isthmum versus ire maturantibus, Argiui, vbi primùm audire copias è Sparta cum Pausania profectas, præconem quem optimũ è diurnis cursoribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperant se futuros impedimento, quò minus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardonio, inquit, miserunt me Argiui nunciatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seque ne illa progrediretur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus, retrò abscessit. Quo audito, Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hætenus immoratus fuerat, quod audire cuperet ac scire, ab Atheniensibus quid ageretur, neque populans, neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi paciscerent. Quod vbi desperauit re comperta, priusquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur, subduxit exercitum incensis Athenis, si quid aut murorum aut adiutũ priuatarum sacrarumque extabat, eo omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quod neque adequitabilis esset Attica regio: neque, si ipse malè pugnas- set euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas tum urbem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti, perfertur nuncius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu, qui omnem oram Megaridem incurfaret. Hucusque Europæ ad solem occidentem versus longissimè processit hæc Persica expeditio: Post hæc nuncius ad Mardonium venit, Græcos in isthmo coactos esse, ita retrocessit per De-

Chileus.

Pausaniã
Plistar-
chus.Sol obscu-
ratus.
Euryana-
ctes.

Peregrini.

Athenarũ
incedium.

Decélea. celeam. Magistratus enim Thebani accolas Afopiorū accersierant, qui Mardonium
 Sphēdal. in Sphendaleas, & illinc in Tanagram duces itineris deduxerūt. In Tanagra noctē
 Tanagra. moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon trāsuerſis tramitibus perue
 Scolos. nit. Ibi Thebanorum rura tametſi Medicas partes fouētium vastauit: nō illorū odio,
 sed ingenti necessitate adactus, quōd vellet tum castra communire, tum si sibi in acie
 nō cederet, ex sentētia effugiū cōparare. Exporrexerit aut castra sua ab Erythræis secun
 Hyſe. dum Hyſias Plataēſi tenus agro, iuxta flumen Afopum muro communita: sed non
 pro magnitudine caſtrorum, verū per ſingulas frontes dena ſtadia habenti. Hoc in
 Attaginus opere Barbaris occupatis, Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus, cōuiuium magni
 Therſadr' ficē apparato, Mardonium ipſum & Perſarum honoratiſſimos quinquaginta inuita
 uit. Fiebat autem cœna Thebis. Inuitati illi hominem ſunt ſecuti. Cætera quæ refe
 ram, ex Therſandro accepi, viro quidem Orchomenio, ſed Orchomeni inter primos
 honeſto: qui ſe quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinqu
 ginta Thebanis: nec vtroſque ſeorſum diſcubuiſſe, ſed in ſingulis lectis alternos, Per
 ſam & Thebanum. Secundum cœnam cū potioni daretur opera, Perſam qui eodē
 toro recumbebat, græcè ipſum interrogaffe cuias eſſet: ſe verò reſpondiſſe Orchome
 nium eſſe: tum illum dixiſſe: quoniam tu mihi menſe conſors & libaminum effectus
 es, volo tibi relinquere ſententiæ meæ monumentum, vt ipſe quoque præcius huius
 rei, queas tibi conſulere. Cernis hos Perſas in conuiuium acceptos, & copias quæ ad
 flumen in caſtris relictæ ſunt. Horum omnium paruo poſt tempore pauculos cernes
 ſuperſtites. Et inter dicendum multas lacrymas Perſam effuſiſſe: admiratumq; ſe ea
 oratione, ad illum dixiſſe: Nōne hæc Mardonio expedit dicere, & ijs Perſis qui ſecū
 dum eum in honore ſunt? Et illum ſubieciſſe, Hoſpes, quicquid ex deo fieri oportet,
 id homini ineuitabile eſt. Nam ne credibilia quidem dicētibus credere quiſquā vult.
 Hoc permulti Perſarum cū ſciamus, tamen Mardonium ſequimur illigati neceſſita
 te. Eſt enim hoc in hominibus acerbiffimū, eū qui multū ſapit, minimè potentē eſſe.
 Hęc ego ex Orchomenio Therſandro audiebam, & ideo ipſum hæc ſtatim alijs enar
 raſſe prius, quā prælium ad Plataeas factum eſt. Mardonio in Bœotio ſtatuā habenti,
 adduxerūt copias cæteri circā Græci, qui cum Medis ſentiebāt, & ad Athenas con
 gregati ſunt, præter Phocenſes. Nam & illi vehementer partibus Medorū ſtudebant,
 non tamen voluntarij, ſed coacti. Iidem non multis poſt diebus quā Thebas itum
 eſt, & ipſi aduenēre mille armati, duce Harmocyde inter populares ſpectatiſſimo.
 Eos Mardonius vbi Thebas peruenēre, miſſis equitibus iuſſit ſeorſum in campo ſub
 ſidere: quod cū feciſſent, protinus affuit vniuerſus equitatus. Vnde poſtea rumor
 exercitui Græcorum, qui cum Medis erant, perſuaſit Phocenſes ab equitatu iaculis
 confodi, quinetiam per ipſos Phocenſes idem diuulgatum eſt, quos tunc dux ſuus
 Harmocycles his verbis adhortabaſ: O Phocenſes, palām eſt hos homines certē nos
 neci deſtināſſe, accuſatos (vt opinor) à Theſſalis. Quare vnumquēque veſtrūm oportet
 egregium virū eſſe, potius quā dedentes nos ſœdiſſima morte trucidari. Ipſi quo
 que intelligant ſe Barbaros eſſe inter Græcos, quibus mortem intulerunt: His ſuos
 Harmocycles hortabatur. Quos vbi concluſere equites, inuehebātur tanquā ad eos
 occidēdos, telis intentis veluti emiſſuri: nōnulliq; emiſerūt. Phocēſes ex aduerſo ſtā
 tes facto orbe quoquē verſus cū ſeſe opponerēt, ibi equites digreſſi retrō abiēre, in
 certum an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum ierint equites: & poſteaquam
 animaduenterunt eos ad defendendum ſe conuertere, veriti ne ipſi vulnerarētur, ita
 retrō abceſſerunt, tanquā à Mardonio iuſſi experiri voluerint nū quid illi præſtantię
 haberent. Poſt abceſſum equitatus miſſo ad eos præcone, Mardonius ita inquit: Bo
 no eſtote Phocenſes animo: viros enim vos eſſe deditiſtis ſpecimen, non tales quales
 ego audierā. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Nō em̄ aut me beneficijs,
 aut regē vincetis. Hactenus quæ circa Phocenſes ſunt geſta. Lacedæmonij vbi ad iſth
 mum venēre, illic caſtra communiēre. Quod audientes cæteri Peloponnenſes vti
 que

Quicquid
 ex deo fie
 ri oport
 et, eſt in
 euitabile.
 Sapientes
 nō eſſe po
 tentes acer
 bum eſt.

Harmocy
 des.

que ij, quibus meliora cordi erant, cernentesq; Spartiatis egredi volētes, indignum se putauerunt à Lacedæmonijs se in exeundo superari. Itaque cū pulchrè litatum esset, cuncti ex isthmo profecti sunt, & in Eleusinem peruenerunt. Vbi cū pulchra eriam fuissent exta, ire perrexerunt. Quib. Athenienses è Salamine profecti, in Eleusine admixti sunt. Illi postquam ad Erythras Bœotiae venēre, cognito Barbaros ad Asopum castra habere: inito de hac re concilio, è regione tetenderunt sub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius quod in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Masistius, à Græcis Macisius dictus, vir apud Persas inclytus, Nysæo equo insidens, aureo freno & alijs insignibus eximiè ornato. Equites, vbi promouēre ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, foeminas eos compellando. Erant fortè Megarenses ea parte collocati, qua parte nulla alia magis oppugnari, nullaq; magis ab equis adiri poterat. Hac impressione equitum Megarenses quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita cū venit, verba fecit: Megarenses aiunt viri socij, nos soli excipiendis hostibus impares sumus: qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio stationem. Ibi hætenus tamen si egrè, tamen strenuè fortiterque resistimus. Nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc vbi præco renunciavit, Pausanias expediri fecit Græcos, si qui alij vtrò ad locum irent, vt Megarensibus succederent. Recusantibus cæteris, Athenienses suscepēre hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti: quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuēre qui præ omnibus Græcis ad Erythras castra habentibus instructi successēre, sagittarijs sibi assumptis. Qui cū aliquā diu pugnassent, hic fuit pugnae exitus: impressionem faciente per turmas equitatu, equus Masistij vt erat præ alijs eminens, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circūstunt: equo prehenso, h ominēq; sese defensantem interimunt, cū aliquandiu non potuissent. Ita em̄ fuerat armatus, quod scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis confectum, desuper Phoeniceum paludamentum. Eius thoracem cū ferirent, non prius aliquid profecerunt, quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interiit, quæ res latebat alios equites. Non enim eum aut ab equo cadētem viderant aut occumbentem. At ne tum quidem cū se recipiebant quod actum erat cognouēre: sed postquam constitēre, quia nemo ipsis imperabat, statim desiderauerunt ducem: cognitoque (quo gestū erat) mutuò se adhortati, omnes in hostem equos admisēre vt mortuum eriperēt. Eos conspicati non iam turmatim, sed vniuersos pariter irruere, cæterum exercitum inclamauerūt. Dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. At vbi præsidio venēre copiae, non amplius perstitēre equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, & alios super illum è suis amisēre. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreuēre sibi carentibus præfecto eundem ad Mardonium. Vbi in castra rediēre, in gens luctus cū omnem exercitum, tum verò Mardonium cepit extincti Masistij viri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas, quàm apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaserit, & seipsos & equos & iumēta totonderint. Et Barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci autem postquam equitatum inuadētium excepēre, & exceptum repulēre, multò sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plastro impositum per stationes circūtulerūt. Erat autem spectaculo digna proceritatis ac formę gratia. Quod ideo faciebant, quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plateas descendēdū, quod sibi Platæsis ager multò esset opportunior habēdis castris quàm Erythræus, cū propter alia, tum propter aquandi commoditatem. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundum Hysias in agrum Platæensem. Eò cū peruenēre, stationes nationatim cō-

Erythræ.
Cithæron
inf.

Macisius.

Olympio-
dorus.Masistij ca-
des.Præliū cir-
ca Masistij
cadauer.Masistij
amissi de-
ploratio.Moston-
dendi.Gargaphi-
us.

Hysia.

munierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanū Androcra-
 tis fanum. **Androcra-
tis fanum.** Ibi in distinguēdis nationibus magna fanè altercatio
 extitit inter Tegeatas & Athenienses, utrosq; se dignos qui alterū cornu tenerent ar-
 bitrantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant his
 verbis Tegeatæ: Hoc nos semper digni honore à socijs omnibus habiti sumus, quo-
 tiescunque à Peloponnēsis communiter in externas peregrinationes itum est, &
 proximè, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ post mortem Eurysthei sunt cona-
 ti in Peloponnesum redire: quo tempore hanc dignitatē affecuti sumus ob hanc rē
 gestam: Posteaquā cum Achæis & Ionibus, qui tūc Peloponnesum incolebant, nos
 auxiliarij in isthmum profecti confedimus aduersus eos, qui redire conabantur, tunc
 Hyllus orationem habuit, nō expedire ut vterq; exercitus cōfligendo periclitaretur:
 sed ut alijs acquiescentibus secum singulari certamine dimicaret is, quem Pelopon-
 nēses iudicarent è suo exercitu præstantissimū. Accepta cōditione Pelopōnenses fœ-
 dus in hæc verba percusserunt: Si vincet Hyllus Peloponnēsum ducem, ut Heracli-
 dæ in paterna reuertantur: sin victus fuerit, retrò Heraclidæ cedant, & exercitum ab-
 ducant, nèue per annos centum de redeundo in Peloponnesum agitēt. Omnibus so-
 cijs ad eam rem voluntarijs, electus est dux atq; idē rex noster Echenus Eropi filius,
 Phegeos nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum interemit. Ex quo factō
 nos cū alia decora inter Peloponnēses affecuti sumus, quæ adhuc obtinemus: tum
 hoc ut alteri cornu præessemus, quoties communiter itur in expeditionem. Et vobis
 quidē Lacedæmonij non aduersamur, sed optionem cedimus vtri cornu pesse mali-
 tis. Alteri verò cornu ut præsimus nobis vendicamus, quemadmodū fecimus, ad hoc
 tempus etiam citra hoc factum, quod narrauimus, Atheniensibus digniores, qui hāc
 dignitatem obtineamus: quippe qui prosperè & multa vobiscum viri Spartiatæ cer-
 tamina decertauimus, & multa cū alijs. Quo fit ut æquius sit nos alterum cornu te-
 nere, quā Athenienses, à quibus nō tales gestæ res sunt, quales à nobis neq; recētes ne-
 que verustæ. Hæc Tegeatæ. Ad quæ hūc in modū respōdere Athenienses: Et si scimus
 has copias pugnādi cū Barbaro nō altercandi gratia esse cōtractas, tamen quoniā Te-
 geata referre cōstituit præclara facinora tum vetusta, tū noua, quæ per omne tempus
 vtrique fecerūt: necesse habemus & nos exponere apud vos, vnde nobis patriū sit, q
 semper egregij fuimus, esse primos potius, quā Arcadibus Heraclidas, quorum du-
 cē isti apud isthmū se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, eiectos prius ab om-
 nibus Græcis, quos illi Mycenæorum seruitutē fugientes adibant: et Eurysthei iniu-
 riam vnā cū eisdem pugnādo propulsauius, victoriæque potiti sumus de ijs, qui tū
 Pelopōnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cū Polynice milita-
 uerāt vita defunctos & insepultos ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos
 fuisse dicimus, & in nostra terra apud Eleusinem humatos. Iā verò nostrū præclarum
 facinus extat in Amazonidas: quæ à flumine Thermodonte aliquādo in nostram ter-
 rā excurrere. At ne in heroum quidem laboribus, qui ad Troiā bellauerunt, fuimus
 in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionē. Etenim siue qui
 tunc egregij fuere, nunc instrenui sunt, siue tūc instrenui, nunc egegij sunt, satis sit de
 rebus prisca hæc dixisse. Ut nullæ res aliæ à nobis gestæ sint, quæ multæ & pclarissi-
 me sunt, si ab vllis alijs Græcis, certè ob rē in Marathone à nobis gestam digni sumus,
 qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa di-
 micauimus, & rem tantam aggressi victores euasimus, sex & quadraginta nationibus
 superatis. Quo solo nomine digni sumus ut hunc loci honorem cōsequamur. Verū
 non decet hac rerum conditione de loci dignitate contendere: vbicunque & iuxta
 quoscunque vobis Lacedæmonij videbitur, appositissimum nos stare, illuc eūtes ob-
 temperabimus. Vbicunque loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere:
 itaq; educite nos tanquam obtemperaturos. Hæc cū pro sua parte dixissent Atenien-
 ses, cūctus Lacedæmoniorū exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerēt Athe-
 nien-

nienſes, quàm Arcades. Ita Atheniēſes Tegeatis ſuperiores habuēre cornu, mox hūc in modum inſtrūcti ſunt & qui ſuperuenēre Græcorum, & qui à principio venerant. Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorū decem millia, quorū quinq; millia erant Spartiatarum, quos cuſtodiebant leuiter armata triginta quinque millia ſeruorū, ſeptenis ſeruis circa ſingulos Spartiatas collocatis. Applicauerant ſibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergō, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundū hos ſtabant Corinthiorum quinque millia, præter hos inueniebantur apud Pauſaniā ſtātes trecenti Potidæatæ eorum, qui erant ex Pallene. Iuxta hos ſtabant Arcadū Orchomeniorum ſexcenti: Iuxta hos Sicyonum tria millia. Hos ſequebantur Epidauriorū octingenti, ſuper hos locati erant Trœzenij mille. Iuxta Trœzenios totidem Leprætæ. Poſt hos Mycenæorum, & Tyrinthiorum quadringenti. Secundum hos mille Phliaſij: dehinc Hermionenſes trecenti. Iuxta Hermionenſes Eretrienſium & Styreorum ſexcenti. Iuxta hos Chalcidenſium quadringenti. Poſt hos Ampraciatarum quingenti. Poſt eos Leucadiorū & Anaſtoriorū octingēti. Hos ſequebātur Pallenēſiū, qui ſunt ex Cephallenia, ducēti. Poſt hos inſtrūcti Æginetarū quingēti. Iuxta hos Megarenſiū tria millia, quos ſequebant Platęnſium ſexcenti. Vltimi & ijdem primi ſtabant Athenienſes, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi. Hi omnes, præter eos qui ſeptem circa ſingulos Spartanos ſtabāt, fuerūt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturę aduerſus Barbarum cōtraſti: Leuiter verò armati, triginta quinque millia, ſeptem circa ſingulos Spartiatas collocati, vnusquiſq; ad pugnādū inſtrūctus. Circa cēteros Lacedæmonios ac Græcos ſinguli fermē leuiter armati numero triginta quatuor millia quingēti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare poſſet, ſexaginta millia quingēti. Totus autē Græcus exercitus qui ad Platęas conuenit pugne aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit cētū, octo millia ducēti. Sed numerum centum decem expleuēre Theſpienſes, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio erāt poſteaquam Maſiſtium luxerunt, cognito Græcos apud Plataęas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit è regione ſunt à Mardonio collocati, aduerſus Lacedæmonios Perſæ, qui numero antecedeabant, eorum acies quæ multæ erant vſque ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robuſtiſſimum in exercitu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas eſſet. Hæc faciebat Mardonius Thebanorū indicio atq; admonitu. Iuxta Perſas idem collocauit Medos, vt ex aduerſo eſſent Corinthijs & Potidæatis, & Orchomenijs, & Sicyonis. Poſt Medos collocauit Baſtrios ex aduerſo Epidauriorum & Trœzeniorum & Leprætatarum ac Tyrinthiorum, Mycenęorumque, & Phliaſiorum. Secundum Baſtrios collocauit Indos ex aduerſo Hermionenſium & Eretricorum Styreorumque & Chalcidenſium. Poſt Indos ſtatuit Sacas oppoſitos Ampraciatis, & Anaſtorijs, & Leucadijs, & Pallenenſibus & Æginetis. Poſt Sacas poſuit, ex aduerſo Athenienſium Platęnſiumque ac Megarenſiū, Boeotios, & Locros, & Meliēſes, & Theſſalos, & mille Phocenſiū. Non em̄ Phocēſes omnes à partibus Medorū ſtabant, ſed eorum nōnulli cū Græcis ſentiebant apud Parnaſſum deprehenſi, & illinc vexabant vaſtabantque Mardonij copias pariter & Græcorum qui cū illo erant. Contra Athenienſes item poſuit Macedonas, Theſſalięq; ac colas. Hę nationes à Mardonio in aciem inſtrūctæ erāt maximē celebres, maximeq; inſignes, & præcipuē mētionē dignæ, necnō cæterarū quoque gentiū viri me mōratu digni cū aliarū, tū Phrygū, Myſorū, Thracum, Pæonū. Quinetiā Æthiopū & Ægyptiorū qui Hermotybies, & Calafries nominātur gladio cincti: qui ſoli ſunt ex Ægyptijs pugnaces, à Mardonio, cū adhuc eſſet in Phalero, è nauib; in quib; hi nauigantes erant, in terrā trāſlati. Nō em̄ cū pedestribus copijs, quæ cū Xerxe Athenas ierāt, Ægyptij cenſi fuerant. Barbarorū, vt etiā ſuperius oſtenſum eſt trecenta millia fuēre. Græcorū verò Mardonij auxiliariorū nemo numerū, (neq; enim numerati fuerant)

nouit.

Arradea.
Orchome-
nii.
Trœzenij.
Lepræte.
Phliaſij.
Ampraci-
atæ.
Leucadij.

Græcorū
ad Platęas
exercitus
ſumma.

Mardonio.

Per. ad Pla-
tęam cop-
iarū ordo.

Hermoty-
bies.
Calafries.

nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinq; myriades fuisse cōiecto. Tot fuere ex aduerso instructi pedites. Equitatus verò seorsum erat collocatus: ita dispositi nationatim, manipulatimq; vtriq; postero die sacrificauerūt. Apud Græcos haruspex erat Clytiades. Tisamenus Antiochi filius. Is em̄ hunc exercitum vates comitabatur, Heleus quidē & ex genere lamideorum Clytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultantī vaticinium apud Delphos de prole, respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturū. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus. Cumq; se exerceret ad quinque certamina in vno dū currit Olympia, venit in contentione victoriæ cū Hieronymo Andrio. Lacedæmonij interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere, vt vnā cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertēs Spartiatis plurimi facere ipsi us amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio p̄cio id facturū, quā si Spartiatā se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertiētes. Id Spartiatæ cū audissent ab initio ferentes indignē, oraculū missum omninō fecerūt. Tandē imminente hoc ingēti Persici exercitus metu annuebant, impertireq; homini volebāt. Eos ille immutatos intelligēs, negare iam se eo solo esse contentū: sed oportere fratrem suū Hegiam etiam fieri Spartiatam, eadem conditione, qua & ipse fieret. Hoc dicēs imitabatur, vt cōiectare licet, Melampodem regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melāpūs cū ab Argiuis mercede conduceretur è Pylo, ad compescendū morbum furoris mulierum Argiuarū, deposcebat p̄ mercede dimidium regni. Recusantibus id Argiuis atq; digressis, cū plures è mulieribus insanirent, ita obtemperātes quod Melāpūs poposcerat daturi, reuerterūt. Ibi ille cernēs hos esse immutatos plura optauit, negās se induturum quæ vellēt: nisi & fratri suo Bianti tertiam partē regni donassent. Argiui in arētū redacti, hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiore in modū egebant, prorsus assenserūt: & cōcessu istorū Tisamenus Heleus, Spartiata effectus quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autē certamina hæc fuere. Vnū & id primū, hoc, quod pugnatum est ad Plateas. Alterum, quod in Tegea cū Tegeatis atque Argiuis. Tertiū, quod in Dipēensibus cū vniuersis Arcadibus, præter Mantineos. Quartum, quod cū Messenijs ad isthmū. Vltimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argiuis. Hoc vltimum cōsummauit quinq; certamina. Tisamenus igitur Spartitarum tunc ductor, vaticinatus est Græcis in agro Plateensi. Et apud Græcos quidem pulchrē litatum est, si se defenderēt, non si Asopū transgressi pugnam inciperēt. Mar donio autem capeffendę pugne auido nō extitere pulchra exa, nisi & ipse sese defenderet. Nam is quoque Græcis sacrificijs utebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Heleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ cū cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intolerāda perpassi fuissent. Hegesistratus in calamitate positus, vt pro anima sollicitus, & qui ante mortem multa ac tristitia foret passurus, rem perpetravit fide maiorem. Nam vt erat ligneis atq; ferratis soleis vinctus, ferramento quodam potitus, confestim excogitauit opus omnium (quæ nos nouimus) animosissimum. Commensus qua ratione reliquum pedis educeretur, præcidit sibi calcem. Hoc acto cū ab excubitoribus obseruaretur, tamen subruto muro profugit Tegeam versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atque immorans, vt trinoctio Tegeam peruenerit, Lacedæmonijs eū passim perscrutantibus admirantibusque magnopere hominis audaciam: cuius dimidiatum pedem iacentem cernebant, ipsum non inuenire possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus nō erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede afficto, ex professo Lacedæmonijs hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. Nam in Zacyntho cū vaticinaretur, ab his captus atque interemptus est. Verū hic

hic Hegesistrati interitus posterior rebus Plataënsibus fuit. Tunc autem is à Mardonio non exigua summa cōductus, cupidè sacrificabat, tū in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Cū igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis neque Græcis, qui cū illis erāt (habebant em̃ & Græci suum haruspice quen-
dam Leucadium Hippomachum) cumq; deliberarentur multi Græci, suavit Mardonio Timogenides Herpyi filius Thebanus, vt exitus Cithæronis custodiēdos curaret, quòd diceret assidue Græcos ad hostem quotidie transire, seq; cōplures deprehēdisse. Iam dies octo abierāt positis è regione castris, cū ille Mardonio hoc consiliū dedit. Mardonius admoneri se probè intelligēs, primis tenebris equitatū mittit ad ingressus Cithæronis, qui Plataas ferūt: quæ Boeotij tria capita, Atheniēsēs capita quercus appellant. Equites missi non frustrā peruenēre. Nacti em̃ ingrediētia campū quingēta iumenta, quę com meatū è Pelopōneso ad exercitū subuehebant, diripiunt: & eos qui iumēta sequebantur immisericorditer trucidant, neq; iumentis neq; hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaq; satis sunt grassati, cum ceteris quæ eriperant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduū assumptum est, neutris pugna laceffere volentibus. Nam etsi Asopo tenus Barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamē sibi transeundū statuebāt. Equitatus modo Mardonij progrediebāt, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellū, & assidue prouchebantur vsque ad prælium. Deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebāt. His amplius ad decē vsq; dies nihil est actū. Vbi vndecimus dies illuxit, cū & Græci multò plures efficerentur ad Plataas castris è regione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venēre in colloquiū Mardonius Gobryis, Artabazus Pharnacis filius vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis experte. Quorum consultatū hę fuēre sententię: Artabazi quidē expediens esse contractis quamprimū copijs ire ad moenia Thebana, quo multum rei frumentarię ipsis, multumq; pabuli iumentis compararent: atque ibi confidentes per ocium rem conficerent, videlicet cū multum auri tum signati, tum non signati haberent, multum etiā argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos p̃cipuè qui ciuitatibus præfiderent. Fore enim vt illi suam traderēt libertatem, neq; oportere pugnādi adire discrimē. Eadem Thebanorū q̃ illius sententia erat, tanquā aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonij aut sentētia ferocior pertinaciorq; & nullo modo cedens: quippe opinātis meliorem suum esse, quā Græcorum exercitum: satius primo quoque tempore configere, quā committere vt plures, quā coacti erant Græci, cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere sinere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruato debere configere. Mardonio ita opus factū esse censi nemo contradicebat. Qui vbi sententia sua vicit, accitis cohortiū præfectis & qui secum erāt ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur num quod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quod ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius: Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis ego rem proferam, tanquam bene cognitam habens: Est oraculū Persis fatale esse, vt in Græciam profecti diripiant templum, quod Delphis est, vtq; direpto templo omnes intereant. Quocirca cū hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hāc causam interitum deuitabimus. Quo nomine quicunque vestrū bene Persis volunt, voluptatē capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc locutus secundo loco signū dedit vt omnia appararent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortum prælio futuro. Oraculum, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuit:

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis,

Barbaricę

Hegesistrati interitus.

Leucadius Hippomachus.

Timogenides.

Tria capita.

Capita quercus.

Artabazus Mardonij de ineundo prælio sententię.

Oraculum Persis redditum.

Barbaricæ Gtairs acies clamore coibunt.
 Hic multi occumbent defuncti munere vitæ,
 Quando sagittiferis aderit lux vltima Medis.

Thermo-
don.
Tanagra.
Glifantes.

Alexander
ad Atheni-
enses.

Pausaniæ
exercitus
ordo.

Mardonij
in Lacedæ-
monij
obiurga-
tio.

Hec ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluius aut Thermodon Tanagran & Glifantem interfuit. In sequenti nocte, quam Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum ad excubias Atheniensium adequitauit, petijtq; ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores plerique remanserunt: nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis, inquit quendam equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Atheniensium duces velle se in colloquium illorum venire. Duces hoc audito, confestim ad locum excubiarum secuti sunt. Quos Alexander ubi uenere, his uerbis allocutus est: Viri Athenienses, hec ego uobis uerba deposito trado, ne cui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicere, nisi cum uniuersa Græcia sollicitus essem: quippe qui uetusta origine Græcus sum, nec vellem videre Græciam pro libera seruientem. Itaq; uos certiores facio, Mardonium atq; exercitum litare non posse, alioqui olim iam conficturum. Is nunc sacrificia ualere sinere constituit: & ubi primum illuxerit uobiscum configere, extimescens admodum (quantum ego conijcio) ne plures ad copias uestras accedant. Ad hec uos parati estote. Quod si differet Mardonius, nec committet certamen, uos perseuerate hic manere: paucos enim dies eis suppeditat comectus. Sin hoc bellum uobis ex sententia finietur, debet aliquis uestrum reminisci mei mercedemq; libertatis: qui Græcorum causam, rem adeo temerariam, libenter tamen feci, ut ad uos consilium Mardonij deferrem: ne Barbari ex improviso uos adorirentur. Ego autem sum Alexander Macedo. Hec locutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationem. Duces Atheniensium ad cornu dextrum profecti, que ab Alexandro audierant, Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus: Quoniam, inquit, sub auroram prælium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus Persas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnaistis: nos uero qui eorum sumus inexperti atq; ignari (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra uobis oppositos Boeotios & Thessalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. Ad hec ita respondere Athenienses: Nobis quoq; olim iam inde ab initio posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupastis: sed uerebamur ne non grata esset uobis oratio. Nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem & nobis iucunda oratio est, parati sumus istud exequi. Ubi hoc utrisque complacitum est, & loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Boeotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplo & ipse conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pausanias hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum conu Spartiatas reducit. At ubi Mardonius & ipse suos in sinistrum duxit: & acies pristino in loco stare, misso caduceatore ad Spartiatas, Mardonius ita inquit: Lacedæmonij, uos uero fama fert omnium (qui istic sunt) esse præstantissimos: qui neque è bello fugiatis, neque ordines deseratis: præstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodum uerum est. Quippe antequam manus conserantur, uos cernimus fugientes, aciemque deferentes: & relegato Atheniensibus periculo, consistentes ex aduerso nostrorum seruatorum: quod neuiquam est factum præstantium uirorum. Ex quo plurimum de uobis nos sefellit opinio, quos expectabamus ex nominis gloria missuros uestra sponte caduceatorem nos peroratum, quod cum solis Persis tantum huic rei sufficiens pugnare uelletis. At nihil tale inuenimus quale ferebatur: sed potius esse uos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus. Ut quando quidem uos inter

Inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter Barbâros, dimicemus totidem utriq; numero. Et si videatur ut ceteri quoq; itidē, & illi postmodū pugnent. Sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & utri ē nobis vicerint, ij totum exercitū vicisse censeatur. Hęc fatus caduceator, cū aliquandiu expectassent, nemine quippiam respondēte, retrō abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modum lætatus & frigida victoria elatus, equitatū in Græcos inmisit. Equites in Græcos inuecti, oēm illorū exercitū perturbabāt, iaculis sagittisq; incessentes. Qui cū essent equites sagittarij, cominus pugnare insueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confuderunt obstruxerūtque. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebant: ceteri Græci ut quique stationes habebant, procul illinc aberāt. Erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontē itabant. Hunc in modū aqua exercitus exutus cū esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorū tū his, tū alijs de causis frequentes ad Paulaniam in dextrum cornu veniunt. Qui etsi tales essent rerum status, tamē ob id præcipuē angebant, quod iā re frumentaria deficiebantur, cū ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum intercluderētur ab equitatu, quod minus ad castra reuerterent. De hoc deliberantibus ducibus visum est, si Persæ eo die superfederent, committere prælium, esse eundem in insulam, quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, vbi castra habebant, decem stadijs abest, ante oppidum Platænsē sita in continente, hunc in modum: Fluvius supernè ē Cythæronē delabens in campum diuortia facit: rursusq; intercapedine trium ferimè stadiorū sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiā esse indigenæ aiūt. In hunc locum Græci transire decreuerant, ut & affatim aquæ vsum haberent, neque ab equitatu sicuti cū ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transire noctē secunda vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicatis Persis, insequente equitatu, in tumultum venirent. Quin etiam cū ad eum locum ventum esset, vbi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum ē Cithærone eingitur, mitterent sub noctem dimidiū copiarū in Cithæronem ad recipienda seruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant enim illa in Cithærone interclusa. Hęc vbi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora, qua de abeundo conuenerat, plerique sumptis vtensilib; abcesserūt, non habētes in animo quem ad locum ut irent, conuenerant. Nonnulli ut moueri coeptū est, iter Platænsē ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere, in templūque Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gargaphio viginti stadijs distans. Quò vbi peruenēre, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuēre. Hos Paulanias cernens ab exercitu digressos, præcipit & ipse Lacedæmonijs, ut sumptis armis irēt quā ceteri præcederēt, ratus illos tendere ad locum constitutū. Ibi ad obtemperandum Paulaniæ ceteri præfecti parati cū essent, Amōpharetus Poliadē tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum peregrinos, neq; vtrō dedecoraturū esse Spartam: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & Euryanax cū indignè ferentes non parēre sibi illum, tum indignius cohortem Pitaneam relictum iri tribuno repugnantē, quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea, quæ cum alijs Græcis constituisent: hoc reputantes substitērunt cū Laonicis copijs, conabanturq; persuadere homini non id factū opus esse: & alij quidem hortabantur solum Amompharetū à Lacedæmonijs ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendū putarūt, ut vbi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaq; vbi exercitus moueri coepit, equitē ē suis miserūt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire: & abire prorsus in animo haberent, sciscitatumq; à Paulania quidnā facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorūq; primores tendere ad fixas. Hortatibus

Equites sagittarij.
Gargaphia
us fontis.

Oeroe insula.

Iunonis templum.
Amompharetus Pitaneus.
Euryanax.

enim Amompharetū Euryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebāt, in periculum traheret: necdum persuadentibūs, donec ventū est ad iurgia, interuenit præco Atheniensis, Amomphareto inter altercandum sumēte ambabus manibus saxū, & illud ante pedes Pausaniæ ponente ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ cal-
 culum dare, non fugiendos esse peregrinos, appellās Barbaros. Eum Pausanias infan-
 num nec potentem mentis vocās, ad præconem Atheniēsium, quæ iussus erat per-
 contantem respondit, ut illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrās eos
 ad sese venirent, & de discessu eadem quæ ipsi agerent. Præcone ad Atheniēses reuer-
 so, hos inter se altercātes aurora deprehēdit. Ad id tēpus Pausanias moratus, dato si-
 gno ceteros omnes Lacedæmonios Tegeatis sequētib⁹ per edita abduxit, ratus Amō-
 pharetum non deserturum alios, prout & contigit. Horū itinere rursus instructa acie
 Athenienses iēre: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Cithæronis radi-
 ces, metu equitatus ipsi deorsū ad cāpū deflexere. Amompharetus nō credēs ausurū
 ipsos relinquere Pausaniā, circuire eos qui manebāt, ne desererēt ordinem. At vbi
 ij qui cū Pausania erant iam abibant, tunc ratus ē disciplina militari se deferi, sumptis
 armis cohortem suam lento gradu ducere ad aginen, quod decem circiter stadia pro-
 gressum ad amnem Meloentem, in loco qui dicitur Argiopius, vbi situm est templū
 Cereris Eleusinae, substiterat: opperiēs Amōphareti cohortē, eo consilio vt si Amom-
 pharetus cū sua cohorte non discederet loco, in quo instructa erat, sed in eo persiste-
 ret, retro ad hominem suppetias iret. Itaq; & Amompharetus cū suis ad ceteros per-
 uenit, & omnis Barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. Nam
 cū inspexisset locum, vbi superioribus diebus habuerāt Græci castra, vacuū, admis-
 sis equis assiduē insequi pergēs, illos affecit⁹ vrgebat: Mardonius quoq; cognito ho-
 stiū nocturno abitu, inspectoque loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus
 eius Eurypylo & Trasfydio, inquit: Filij Aleuei, quidnam dicetis adhuc, cum hæc de-
 ferta cernatis à Lacedæmonijs, quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros
 summos esse in re bellica, qui & primi, vt omnes vidim⁹, locū in acie immutauerunt,
 & nunc proxima nocte se fuga proripuerūt? Proripuerunt autē, quia necesse eis erat
 cū his prælio decernere, qui non falsō sunt hominū præstantissimi: quo facto nullius
 esse se precij inter Græcos & ipsos nulli⁹ precij viros, ostēderūt. Cæterū vobis Per-
 sarum inexpertis, sanē quā ignoscebā laudantibus istos vobis expertos. Artabazum
 autem uehementius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine sentēti-
 am dicere ignauissimā, expedire ex his castris nos in urbem Thebanorum concedere
 obsidendos. Quam sententiā rex antea aliundē quā ex me audiet. Sed de hoc aliās
 dicitur. Nunc autem istis ita facientibus non est remittendū, sed instandū, donec in-
 tercepti nobis dent poenas eorum, quæ in Persas perpetrarunt. Hæc locutus, Persas
 Alopo transmissō cursim ducit cōtra Græcorum agmen tanquam fugam capeissentiu-
 um, Lacedæmoniosq; solos ac Tegeatas animaduerteat. Nā Atheniēses transuersis
 tramitib⁹ subter prærupta in planū digressos non cernebat. Cæteri Barbarorū agmi-
 num præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublati & ipsi si-
 gnis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes nulla diligētia, nullo ordine suam
 ingressi. Et illi quidem vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquā exceptu-
 ri. Pausanias autē, vbi equitatu premi cæpit, equitē ad Athenienses mittit, qui hæc di-
 ceret: Viri Atheniēses, proposita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia sit, aut ser-
 uiti obnoxia, proditi sumus à socijs noctu elapsi, & nos Lacedæmonij & vos Athe-
 nienfes. Quod reliquū est, ita nobis viderur esse faciendū, vt quā strenuissimē pos-
 sumus nosmetipsos defensores, mutuo simus auxilio. Si in vos priores impetum de-
 didisset equitatus, ē nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscū Græciā non pro-
 diderunt, subsidio vobis venire. Nunc, quoniam totus in nos equitatus contēdit, de-
 betis vos ad partem maxime laborātem suppetias ferre. Quod si vobis aliquo discri-
 mine occupatis, fas nō est subsidio venire, saltē hoc gratificamini nobis, vt sagitta-
 rios

Peregrini.

Melois flu.
ArgiopiusThorax
Larissæus.
Eurypylos
Thrasfydi-
us.Barbarorū
vocifera.Sagittarij
Athenien-
sium.

rios mittatis, qui vos agnoscimus longè omnium (qui in hoc bello sunt) promptissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audiêre Athenienses, cū mouerent ad ferendā strenuè opem, & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias sequebantur, ex aduerso instructi inuadūt. Quo factum est, vt Athenienses ab ijs vrgentibus auxilium ferre non possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonij, numero cū leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedæmonijs dirimebantur) sacrificauerunt tanquā conflicturi cū Mardonio præsentibusq; copijs: & cū litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multò plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emis(er)unt, adeò instant(er) vt laborantibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respiciens ad templum Iunonis Platæensium Pausanias, implorauit deam, obsecrauitq; ne spes sua ipsos omninò frustaretur. Adhuc eo deam his verbis inuocāte, Tegeatæ prius exurgentes in Barbaros tendunt: statimq; post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmonijs exta pulchra extitêre, qui aliquanto post & ipsi in Persas eunt. Persæ omi(ss)is arcubus ex aduerso stetêre. Ad quorū gerra, primū pugna atrox commissā est iuxta ipsum Cereris templū, eaq; pertinax, donec ad propulsiōē ventū est. Siquidē Barbari præhēsantes lāceas cōfringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inertes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares: qui etsi deni plurē sue aut pauciores in singulos irruebāt, tamē quia cōfusi incidebant, à Spartiatis cōficieban̄. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciebat pugnā, mille delectis Persarum præstātissimis stipatus, ea maximē parte hostem vrgebat, qui quandiu superfuit, rādiu Persæ resistentes seseq; defensantes, strauêre multos Lacedæmoniorum. Postea verò quā Mardonius & agmen, quod circa illum robustissimū erat, occubuit, tū demum alij quoq; terga vertentes celsêre Lacedæmonijs. plurimū enim eis officiebat vestis, armis vacans. Inermes em̄ cū armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculū Spartiatis redditum: & victoria omniū (quas vnq; nouimus) speciosissima potitus est Pausanias, Cleombroti filius, Anaxādridæ nepos. Horū superiorū maiorū noīa in Leonida recēsui, q. & Pausaniæ maiores fuêre. Oppetit autē Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatis eximio: qui aliquādiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cnm omnibus Messenijs quibus cū erat bellum, confligit, ubi ipse & trecenti occubuerunt. Ad Plataeas autē Persæ postquam à Lacedæmonijs in fugā versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerāt in parte quadam agri Thebani. Teneat me admiratio cū iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne vnum quidē Persarum visum esse intrasse sanum, neq; circa templū occubuisse, sed plerosque in profano: opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos nō recepisse, quia templū quod est in Eleusine, Anacltorium cōcremāuerant. Haftenus pugna hæc gesta est. Artabazus Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardoniū relinqui ab rege in Græcia, quidq; multis verbis pugnam dissuadēs nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit: Is quod sibi non placerent, quæ à Mardonio fiebāt, eos quibus præerat (præerat autē nō paruis copijs) ad quadraginta millia hominū ducebat instructos, dū prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligens, iusseratq; oēs ire confertos quacunq; ipse duceret, & quā viderēt ipsum festinantē. Sic iussas tanquā ad pugnam copias ducebat, cernit Persas fugientes. Ita nō seruato amplius eodē ducendi ordine, sed repenti effuso cursu fugæ se dedit, non ligneum murū versus, aut Thebana moenia, sed ad Phocenses, animo celerrimē perueniēdi ad Hellespōtum. Et ij quidem horum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœotij tamen per diu cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi non parū strenuos se præstiterūt: qui nolentes vltro ignauiter agere ita dimicarunt, vt treceti primores eorū ac fortissimus quisq; illic sub Atheniēsi occubuerint. Vbi & isti terga dederūt nō quò

Gerra persica.
Iunonis templum.

Pausania
Victoria.

Mardonij
caedes.
Aimnestus,
Stenyclerus.

Anacltor.
Artabazus.

Murus ligneus Persarum.

Bœotij.
Thebani.

Corinthij.
Megarens.
Phliasij.

Muri Per-
sarum ex-
pugnatio.

Præsepe
Mardonij.
Alea Min.

In tradeda
hac Barba-
rorū cede,
dissentit
nonnulli au-
torez.

Aristode-
mus.
Posidoni-
us.
Amompha-
retus.

Callicra-
tes.

Aimnest-
us.

Perse & alia multitudo, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem rem pependisse è Persis, quanquam & ipsorū quidam antè quàm cum hoste congredierentur, fugæ se mandauerunt, apud me fidem facit, quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capefferunt, præter equitatum tum alium, tum Boeotiorum: qui hæcenus profuit fugientibus, ut assidue adhærēs hosti, arceret eū ab amicis quos Græci insequiebantur. Insequiebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atq; interficiendo. Inter hunc tumultum nunciatur Græcis, qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthij, Megarēses, & Phliasij nullo ordine eūt, Corinthij rectà per colles, quā itur ad Cereris templum: alij per campū, quæ planissima viarum est. Quos iā hosti propinquos nullo ordine irruere conspiciari Thebani equites, quorum præfectus erat Alopodorus Timandri, equos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos strauerunt. Cæteros ad Cithæronem vsque persecuti, terga ceciderūt. Et isti quidem Megarenses atq; Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis cōscensis, quàm commodissimè possunt murum præstruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nā quoad Athenienses abfuere, nō modò sese Barbari defensabāt, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorū. Vt verò Atheniēses superuenēre, tum atrox muri oppugnatio propugnatioq; extitit: eaq; permagno temporis spatio, tandem virtute & pertinacia Atheniēses murum transēderunt, lubrueruntq; atque ea parte se Græci infuderunt, quorum Tegeatæ introiēre principes: iidem tētorium Mardonij diripuerunt, et ex eo cum alia, tū verò equorum præsepe Mardonij ex ere totum spectatu dignum, quod præsepe Mardonii Tegeatæ in templo Aleæ Mineræ reposuerunt. Nam cætera quæ cepere, in vnum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro, Barbari non amplius cateruam cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tēpus, & tot hoīm millibus interceptis exterriti. Quos tanto studio Græci trucidabāt, ut ex trecentis millibus, exceptis quadraginta millibus cū quibz Artabazus aufugit, ne tria quidem millia hoīm cædi superfuerint. E Lacedæmoniis qui Spartani essent, vnus & triginta sunt omnino desiderati. Tegeatarum sedecim, Atheniēsim duo & quinquaginta. Inter Barbaros strenuissimi extiterūt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus Sacæ, è viris verò Mardonius. Inter Græcos cū Tegeatæ Atheniensesq; multum emi nuerunt, tū multò plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re possum ostēdere, nisi quod omnes ij, eos qui sibi oblatis sunt vicerūt. Lacedæmonij verò (quod robustissimū fuit) hostileis exercitus superauerūt. Quorum longè præstantissimus extitit mea sententia Aristodemus, is qui solus trecentorum ex Thermopilis quod euassisset dedecus, ignominiamq; acceperat. Secundum hunc nauauere operā Posidonius, & Philocyon, & Amompharetus Spartiata. Quanquam cū sermo haberetur, quisnam præstantissimus extisset, ii Spartiatę qui adfuere, censuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & pro palam mori voluisse: Posidonium verò qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem virum. Verum id fortassè liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem optetiēre, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemū: qui ideo caruit honore, quod ob causam prædictā sibi occubendū putauit. Hi sunt p sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere. Nam Callicrates extra præliū occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum præstantior venerat, non modò Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & cū aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum virum Platæensem inquires, non sibi dolere quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu vsus esset, nullamq; operam nauasset dignā se & sua cupiditate nauandi. Ex Athenien-
sibus s

sibus eminuissē fertur Sophanes Eurychidis fili, è tribu Decelēsi. Decelenses autē rē aliquando gesserūt, vt ipsi Athenienses aiunt, in omne æuū fructuosā. Siquidē cū olim ad inuestigandā Helenā Tyndaridē cum magnis copijs oram Atticā inuasissent, & populos è sedibus suis eijcerent, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & vt quidam volunt, ipse Decleus tum dolore contumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Atheniēsium soli, ne vastaretur, exposuissē illis omnem rem gestā: eosq; deduxissē ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelensibus permanit ad hanc vsq; memoriā in Sparta immunitas vectigalium, & dignitas præsidendi: adeò quidem, vt bello quod multis postea annis inter Athenienses atq; Pelopōnenses gestum est, Lacedæmonij cū cæteram Atticā popularentur, à Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclarissimē inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebrat. Vno fertur gestasse ferream ancorā è balteo thoracis catena alligatā: quam quoties ad uenantibus hostibus propinquus erat, obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine sum mouere possent. Rursus eisdem in fugam reuertētibus, resumpta ancora ita fugientes insequēbatur. Altero sermone à superiori differente fertur gestasse ancorā non ferream ex balteo alligatā, sed insignitam in scuto, quod nunquam acquiescens affiduē rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quod obsidētibus Aeginā Atheniēsibus, Eurybiadem virum Argiūm quinq; certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum, in quo vir egregius extitit, dum Atheniēsium vnā cum Leagro Glauconis dux esset, & de metallis aureis decertaret, contigit vt sub Hedonibus apud Daton occumbuerit. Post Barbarorum stragem ad Platæas editā, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Theaspi Persæ. Hæc cū accepissiet Persas fusos esse, Græcos victores, tum multo auro ornata inter ancillas & ipsas ornatas cum veste speciosissima carpēto aduenit: ex eoq; descendēs, pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pausaniā illa omnia administrantem, agnouit hominem: cuius & nomen iam pridem & patriam didicerat. Eius gēua amplectens, Spartæ rex, inquit, libera me supplicem captiuitatis seruitute, quā etiam hoc facto demeritus es, quod istos extinxisti, neq; dæmonum neque deorum respectum habētes. Equidem genere sum Coa. Hagetoridē Antagoræ filia: vi raptā ex Co Persa quidā habuit. Huic respondēs Pausanias: Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex, tū quia multa loqueris vera. Nam filia es Hagetoridē Coi, mihi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hospitii summi. Hęc locutus, eam in præsentiarum Ephoris qui aderant, commendauit. Postmodum in Aeginā, quod illa voluit, ducendā curauit. Post huius mulieris digressum continuò Mantinei superuenerūt re iā confecta, qui se animaduertentes venisse sero ad pugnā, magnę iacturæ loco id sibi esse putauerūt, sed idoneos se esse ad sumendas de se poenas dixere. Itaq; cognito Medos qui cū Artabazo erāt, fugæ se mandasse, eos in Thessaliā vsq; persecuti sunt, etsi vetantibus Lacedæmonijs insequi fugiētes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio multauerunt. Post Mantineos aduenēre Helei, qui itidem vt Mantinei magno id sibi detrimento existimātes, domū regressi sunt, suosq; & ipsi duces exilio multauerunt. Haftenus de Mantineis & Heleis. Erat ad Platæas in exercitu Aeginetarū è primoribus Lāpon Pythēi fili: q; Pausaniā adiēs, infandissima vsus est oratione, inquiēs: Fili Cleombroti, rem tu mirificā & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, vt liberata Græcia omnes quos nouimus, Græcos gloria supergredereris. Quod superest in hac re agas ita, vt & tu maiore fama celebreris, & aliquis Barbarorū posthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etem Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite, Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt. Quibus si vicem reddes, laudē nācisceris primum ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab vniuersis Græcis. Siquidē suffixo Mardonio, Leonidam patruū tuum fueris ultus. Hæc Lampō gratiam se ini-

Sophanes.

Decelena.

Aphidnes.
Titacus.
Decelensium immunitas.

Ancora Sophanis.

Eurybiades.
Leagrus.
Metallorum aureorum certamen.
Pallaca.
Pharandates.

Mantinei.

Helei.

Lamponis consiliū.

**Pausaniæ
respõsum
ad Lampo-
nem.**

turum ratus apud Pausaniã dicebat. Cui respondēs Pausanias: Tuam, inquit, hospes Aegineta beneuolentiam atq; prouidētiã amplector, tamē ab æquitate iudicandi de erras. Nam & me & patriam quos in altum extulisti, ob hæc gesta ad nihilū redigis, cum suades mihi sequi in mortuū, aisq; me auditurū melius, si istud fecero, quod Bar

**Præda Græ-
corū è Per-
sarū clade.**

baros decet potius facere quā Græcos, quodq; in illis & exprobram. Quare ego neq; Aeginetis, neq; ijs quib; ista probatur assentior: cōtētusq; sum Sparti placere ut pie agam, pieque dicam. Leonidæ verò, cui me iubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt, magnificè esse parentatū innumerabilibus ho- rum funeribus. Tu verò posthac ad istud consulēdū ne me adieris, quod tibi impune

**Tripes au-
reus.**

esse, loco beneficij ponas. Hoc cū ille audisset, abiit. Pausanias edicto pposito, ne q; de præda quid tangeret, iussit seruos oēm cōportare pecuniã. Illi p castra dispersi in uenit tētoria auro & argēto referta, lectosq; auro & argēto cōstratos: crateras etiã aureos, phialasq; & alia vasa potoria, necnō saccos sup plaustra interlucētib; int; in- clusis ex auro & argēto lebetib;. Quinctiã è cēforū cadaueribus exuebāt armillas, & torques & acinaces aureos. Nā varij gñis vestimēta nullius momēti habebātur. Earū rerū multū furto subtrahētes serui Aeginetis venūdabāt, multū quod occultare non poterāt, repræsentabāt. Vnde principiū extitit ingētiū diuitiarū Aeginetis, utpote au- rū à seruis pro ære mercantibus: ac collata pecunia decimā selegerunt, ex qua tū deo

**Pausaniæ
præda.**

qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super tricipiti ex ære colubro, proxime arā, tū deo qui est in Olympia Iupiter æreus decē cubitorū, tum deo qui est apud isthmū Neptunus æreus septem cubitorū. Hac parte selecta, cæteras inter se dis- tribuerunt, pro suo quisq; merito accipientes. Itemq; pallacas Persarū, & aurū, & ar- gentum, & reliquā pecuniã cum iumentis. Quæ autē peculiariter data sunt, qui opti- mā operā nauauerūt ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror. Certē

**Persarum
luxus.**

Pausaniæ sunt ex omnibus dena & ea delecta dono data, ex mulierib;, equis, talētis, camelis, & item ex cæteris rebus. Ferūtur autem hæc quoq; acta esse, & Xerxem dum è Græcia fugit, omnē apparatū suum ex auro argentoq; & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum eū apparatus vidit, iussisse pistores & coquos cœnā si- bi quasi Mardonio instruere. Quod cū illi fecissent, tū Pausanias lectos intuentem aureos, argenteosq; probè instratos: mēsas etiã aureas ac argēteas, magnificumq; cœ- næ apparatū, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris ut La- conicam instruerent cœnam. Id cū illi fecissent, & multum interesset, ibi eundē ca-

**Lacedæmo-
niorū fru-
galitas.**

chinnantē accersisse Græcorū duces, eisq; vbi conuenerunt inter ostendendū vtrius- q; cœnæ apparatū dixisse: Viri Græci, hac ego vos de causā cōuocaui, quod volebam vobis amentiam Medorū ducis ostendere: qui cum talē vitā duceret, ad nos subigen- dos venit, qui tā miserè viciūtamus. Hæc Pausanias apud Græcorū duces dixisse fer- tur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri, ar- gentiq;, & aliarum pecuniarū. Hoc quoq; rei apparuit postmodū in his mortuis car- ne nudatis, ut cū eorū ossa comportarent vnum in locū Platæenses, inuentū sit caput nullā futurā habēs, sed ex vno osse solidū. Item maxilla cum eo quod super maxillam est, habens dentes etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quā cæ- teros. Quinctiã ossa viri quinq; cubitorū. Postero die cum Mardonij cadauer non ex- taret, incertū à quibus hominibus subtractum. Audiui tamē iam diuersos illum sepe- lisse: & ob id permultos scio ingētia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Quis curā susceperit cadaueris Mardonij humandi, pro cōperto nō potui audire: habet ta-

**Caput sine
futura.
Dētes vno
ex osse.
Ossa quin-
que cubi-
torum.**

men huius rei nōnihil famæ Dionysiphanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò posteaquā prædā dispertierūt, cēfos separatim quis- q; suos tumularunt. Lacedæmonij tribus sepulcris effectis, in eorū vno sacerdotes, è quib; fuere Posidoni & Amōpharet & Philocyō & Callicrates: in altero reliquos Spartiatis, in tertio seruos humauerūt: Hūc in modū Lacedæmonij sepulti sunt. Te- geatæ vero & Athenienses suos vtriq; promiscuè condiderunt: necnon Megarenses

**Dionysio-
phanes.
Posidoni-
us.
Philocyō.
Callicra-
tes.**

atq;

atq; Phliasii suos ab equitatu interemptos. Horum omnium sepulcra fuerunt plena. Nam aliorum sepulcra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt: (quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui erubescerent se à pugna abfuisse, cū sero superuenissent. Quippe tu mulus illic visitur, qui dicitur Æginetarum: quē ego audio decē post hanc pugnam annos rogatu Æginetarum ab Cleade Autodici viro Platæensi illorū hospite, excitatum fuisse. Græcis statim à cæsorū humatione in agro Platæensi inuito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendumq; eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitissent: & ni eos dedidissent, non prius ab vrbe discedendum, quā eā euertissent. Hoc vbi decreuere, vnde cimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos dicimus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrū eorū populabant, murumq; adoriebant. Quibus ab agro vastato nō discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit: Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, nō prius abscedere ab oppugnatione Thebarum, quā aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, absit vt nostra causa Thebanus aliter amplius vexetur. Sed siue per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis de publico demus. Nā & publicē cū Medis sensimus: nō autē nos soli. Siue re vera deposcentes nos urbem obsidēt, nos ipsi in disceptationē exhibemus. Eum Thebani sanē probē & oportunē locutum arbitrantur, euestigiō caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se viros dedere. Ea re inter eos conuēta, Artaginus ex vrbe pfugit, cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negās pueros factionis Medicæ esse principes. Cæteri quos Thebani dedidēre, ipsi quidem putabant se crimen refutatuos, ac pecunia elapsuros. Pausanias aut hoc ipsum suspicans, fortē vbi illos accepit, dimissis omnium sociorū copijs, Corinthiū deductos supplicio affecit: Hæc hætenus, quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazus Pharnacis filiū, vt è Platæis fugiēs porro se prapuerat, Thessali, cū ad ipsos venit, hospitio inuitatū interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Ille intelligens si oēm veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cū suo exercitu (fore enim, vt oēs cognita re ipsum adorirentur, ideōq; ne apud Phocēses quidē retulerat quippiam) ad Thessalos ita locutus est: Equidē viri Thessali maturo (vt certitis) quā celerrimē peruenire in Thraciā, missus oū hac exercitus parte ad quoddā negotium transigendum: Mardonius ipse tum suo exercitu aderit, nostris vestigijs insistens, cui hospitium & officium præstate. Hæc enim vos in tempus præstitisse non poenitebit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliā Macedoniamq; agebat, rectā Thraciam versus, tanquam verē properans ac regionem mediterraneam præcides, peruenit Byzantium, permultis sociorū in itinere relictis, qui à Thracibus obtruncati sunt, quod fame atq; labore erāt enecti. Ex Byzantio nauigijs transmisit in Asiā. Hunc in modum redijt: Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalem Ionæ geri. Cū apud Delon Græci considerent, ij qui vnā cum Leutychida Lacedæmonio nauibus venerant, eō appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei, & Athenagoras Archestratidæ, & Hegesistratus Aristagore filius, missi à Samijs clam Persis ac tyrāno Theomnestore Androdamantis filio, quē Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi cū adierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim, vt si tantummodo hos viderent Iones, à Persis deficerent, nec Barbari expectarent: etiam vt expectarent, tamen non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat, vt Græcos Græci liberarent, vlciscerenturque Barbarum: facilia dicebat factū esse, quia naues illorū segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uerō apud hos suspicionis subesset, ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se, vt in horū nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis cū multus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutychides, siue hominis gratia, volens audire nomen, siue casu, id deo agente: Samie hospes, quid est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua

Græcorū sepulcra.

Cleades.

Timegenides.
AttaginusArtabazus
fuga.

Mycale.

Lampon.
Thrasycleus.

Athenagoras.

Hegesistratus.

Theomnestor.

Leutychides.

eius oratione, si quam instituerat: Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratū. Hospes Samie, effice tu nobis, ut & tu & tui isti comites nobiscū nauigetis data fide, Samios promptos esse ad ineundam nobiscum societatem. Hęc locutus, & rem pariter exequi aggressus est. Nam cū Samij extēplo fidē, interposito etiam iureiurando, dedissent, de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum ceteris legatis, iussit eum cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum illic diē cōmorati, postridie pulchrē litauēre, haruspice Deiphono Euenij filio Apolloniata, ex Apollonia, quę est in sinu Ionico. Huius patri Euenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacrę Solis oues, q̄ interdiu secundū flumē pascūtur, quod ē monte Lacmone per Apolloniadē agrū fuit in mare iuxta Oricum portū. Eas noctu stabulantes in antro, nō procul ab vrbe, custodiūt delecti viri, diuitijs & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniata eas oues pmagni faciāt. Ibi Euenius hic, cū aliquādo delectus ad custodiēdas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi, circiter sexaginta oues trucidarūt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq; aperuit, habens in aīo totidē mercari, quas substitueret. At Apolloniata vbi acceperūt (neq; em̄ eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium Eueniū condēnauerunt, ut quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excēcauerūt, mox eis neq; pecora fortificare, neq; humus pro consuetudine fructum ferre. Erant autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetę causam mali pręsentis, responderunt causam esse, quia custodem sacrarum ouium Eueniū iniquē luminibus orbassent (se enim immisisse lupos) nec prius ab illius vltione cessaturos, quā ei satisfecissent ex ijs, quę in eum perpetrassent, ut ipse sibi suo arbitrio satisfactū putaret. His perfectis, daturus se Euenio tale donum, quod habentem pleriq; hominum putarent beatum: Hęc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quę Apolloniata silentio supprimentes, quibusdam ē ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modū putarunt exequēda: Euenium in statione sedentē adeunt, eiq; assidentes alijs de rebus verba faciūt, donec deueniunt ad miserādam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mētiōe, percontantur quam multam optaret, si eam vellent pendere Apolloniata. Hic quī oraculum non audisset, se optare dixit duo prędia ciuiū, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & pręterea domicilium, quod in vrbe sciebat esse optimum. Horū si cōpos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentū. Hoc cū respondisset Euenius, tum ij qui ei assidebant excipientes: Eueni, inquit, hanc tibi satisfactionem Apolloniata pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, vbi oēm rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptū. Ciues ea prędia à dominis mercati, huic, qui illa optasset, dedēre, qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthijs exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoq; audiui, Deiphono negotiū in Græcia fuisse exhibitum: quod se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postq̄ litauēre Græci, classē ē Delo Samum versus soluerunt: quā cū Samū applicuissent, ad templum Iunonis eam locauēre, sese ad prælium nauale apparantes. Eorū cursum ad se esse Persę audientes, & ipsi cæteras naues ad cōtinentem reducūt, pręter Phoenissas, quas abire permiserant. Non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, cū pares hosti non esse sibi viderentur. Incontinentem aut̄ ideo nauigabāt, ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, pręcepto Xerxis ab alijs copijs relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigra-ne, oīm Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Perficę classis, subductisq; nauibus, munimēta valli circūdare, in illarū suumq; pręsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potnienfiū templū Mycales, pręteruecti ad Gęsonē & Scolopoēntē, vbi Cereris Eleusine cernit templū, quod Philistus Pasi-

clis

Solis oues.

Euenius.

Euenius
excēcatur.Euenius
vates.
Deiphon
vates.

Tigranes.

Gęson.
Scolopis.
Philistus.

elis filius condidit, secūs Neleū Codri filium in colonia Mileti locāda. Ibi subductas naues munimento circundederūt: & è saxis stipitibusq; feliciū arborum, quas ipsi exciderunt: & circū munitiones depactis sudibus se instruxerunt, tāquam & obsiden di & victoria potituri. In vtrūq; em casum ratione inita sese apparabāt. Hos abijisse in continentē postquā accepere Græci, tanquā eos Barbari effugissent, agrē ferebāt, incerti quid agerent, retrōne se reciperent, an tenderēt in Hellespontum. Tandem neutrum horū visum est esse faciendū, sed porrō eundem in continentem. Præparatis igitur ad pugnam nauale tabulatis, alijsq; quibuscunq; opus erat, ad Mycalē nauigant: & cū proximē castra hostiū venēre, neminē ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro littore dispositam. Ibi primū Leutychides nauē littori applicās, quā maximē appropinquare poterat, Iones præconē cōpellabat inquiēs: Viri Iones, quicūq; è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. Nihil enim horū quæ vobis mando, intelligunt Persæ: vbi pugnam conseruimus, debetis ante oīa reminisci libertatis. Deinde resseræ Hebes. Hoc qui è vobis nō audiit, ab eo qui audiit discat. Huius facti cadē mēs fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quod videlicet hæc verba si laterēt Barbaros, inductura ad obsequēdū Ionas essent: sin delata ad Barbaros, redderent eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugandū instruebāt. Quod facientes cū cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samijs adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticā Athenienses à Xerxe, & illuc classē Barbarorū deuectos, redemerāt oēs, Athenasq; cū viatico remiserāt. Quo noīe nō in minimā suspiciōē venerant, quōd quingenta hoīm capita hostiū Xerxis liberassent. Præterea Milesijs, tanq; maximē locorum gnaris, Persæ imperant, vt cōpita q; ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo cōsilio facientes id, vt Milesij ab exercitu abessent. Hunc in modum ab ijs Ionibus, qui aliquid rerū nouarum molituri vidēbant, si facultatem nacti essent, Persæ sibi p̄cauerunt. Iidem facta ex gerris testudine, sese cōstipauerāt. Græci vbi instructi fuere, ire in Barbaros tendunt: qbus euntibus, aduolauit in vniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebat: Græcos acie in Boeotijs superasse Mardonij copias. Multis autē signis res q; diuinitus fiunt, declarant: etsi tunc eodem die cōtigit vtrāq; clades, ea q; ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum vltro periculum alacriores. Alterum etiā quiddā cōcurrere cōtigit, vt ad vtranq; pugnā essent Cereris Eleusinae tēpla. Nā apud ipsū Cereris fanum (vt à me superius demonstratum est) in agro Platæensi pugna cōmissa est, & item in Mycale, iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atq; Græcorum. Nam pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalem vesperi. Quarum vtranq; eodem eiusdem mensis die gestam esse, nō diu post ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris aduentum subibat istos timor, nō rā de seipsis, q; de Græcia, ne Mardonio subijceretur. At vbi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atq; properatius ad congregiendum processerunt: tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus proposita præmio essent. Athenienses, & qui iuxta erant, instructi penē ad dimidium copiarum, iter tenebant per littus atque planitiem. Lacedæmonij autē, & deinceps collocati, per cōfragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibāt, interim Athenienses in altero cornu p̄liabantur: Persæ, quoad sibi gerra mansere recta, sese defensauere, nihilò inferiores hostibus. Postea verò q; Atheniensium, & eorū q; cum Atheniensib. erāt, copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuò adhortātes, vt laus operis ipsorū esset, nō Lacedæmoniorū, tum comutari iā res, & deiectis gerris Græci cōferti impressionē facere in Persas: illi accepto impetu per diu restitēre. Ad postremū in muniōes refugere, cū qbus pariter irruperūt

Neleus Codri.

Leutychides stratis gema.

Hebes testera. Artemisius.

Samios.

Res diuinitus futuræ signis declarantur. Cereris delubra.

Platæarū pugna. Mycales pugna.

Athe-

Ithramb-
eres.
Mardotes.
Tigranes.
Perilaus.

Ioniarum
sus Græci
restituta.
Hermoly-
cus.
Gerestum.

Ioniarum
latio.

Masistes.

Muliere
maior.

Xenagor.
Praxilai.

Xerxes
res.
Darius.

Athenienses, & Corinthij, & Sicyonij, & Trœzenij: ita enim erant in acie collocati. Vbi uero & murus captus est, ibi Barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ. Hi soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assidue in murum irruentibus. Quorum duo duces, Artayntes, & Ithramitres, classici exercitus duces effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Persis, superuenere Lacedæmonij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyonijs, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi viderunt statim ab initio pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt Barbaros. Milesijs præceptum erat, ut exitus viarum custodirét, Persarum salutis gratia, ut si qui casus (quæadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesijs ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararet. Huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant, neue si pugna adesset, aliquid innouaret. At illi è contrario prorsus quam iussi fuerant fecere: alijsque quæ ad hostem ferebant vijs, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis machinatis omnium exitum hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerant Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus Euthoeni filius uir in Patria cratio celebris: cui postea contigit, ut bello inter Athenienses & Carystios in pugna, apud Cyrnum agri Carystij facta, cæsus in Geræsto iacuerit. Secundum Athenienses egregij exitum Corinthij Trœzenijque, ac Sicyonij. Græci perquam multis Barbarorum alijs in pugna, alijs in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum egesta illinc in litrus præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt. Et cum Samum appulsi essent, consultabant de gente Ionica transferenda, & ubinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipsi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri posse, ut per omne tempus Ionibus tutandis præessent: sperandum esse, ut Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum, quæ cum Medis sensissent, eiectionis incolis, danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è contrario, non esse principatum Ioniam summouendum, nec Lacedæmonijs de ipsorum colonijs consultandum. Et cum in hoc contenderent Athenienses, libenter eis cessere Peloponenses, atque ita Samios, & Chios, & Lesbios, ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis foedus adegerunt: data acceptaque fide cum iureiurando, se permansuros in societate nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et illi quidem in Hellesponto nauigabant. Ii uero Barbari qui profugerant, non ita multi, cum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darij filius, qui pugnam male gestam affuerant, conuiciari Artayntem cum alijs multis probris, tum uero dicere, illum mulierem fuisse ignauiolem, ita illam præfecturam administrasse, dignumque omni malo esse, qui de regia domo male meritus esset. Apud Persas summo opprobrio datum, audire se mulierem esse ignauiolem. Artayntes ubi multa audijt, indignè ferens, acinacem in Masistam stringit, interficiendi audis: quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, Halicarnasse, ut stabat à tergo, hominem medium arripit, sublatum humi allidit, intereaque satellites Masistam affuere. Eo facto Xenagoras & ipsi Masistam gratiam iniit, & Xerxis cuius fratrem seruasset. Quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viam Barbari egerunt, Sardisque peruenerunt, ubi rex erat, & eo tempore, quo prælio nauali male gesto Athenis, illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat uxorem Masistam, quæ & ipsa illic erat. Ea cum potiri non posset, neque donis missitandis, neque vi, quam afferre nolebat fratris Masistam respectu: quæ res & mulierem retinebat, probe gnaram, non se coactum iri vi: ibi Xerxes cætera prohibitus huc euasit, ut filio suo Dario in matrimoniū daret filiam huius mulieris, ac Masistam.

ac Masistis: existimans si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, alijsque ex consuetudine celebratis Susa profectus est. Eò postquam peruenit, & uxorem Dario domum duxit, ita demum ab uxoris Masistis amore cessauit, adamata ex familiaritate nurus Masistis filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua cum potiretur, processu temporis res patefacta est. Hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque distinctum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert, atque ubi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. Omnia enim quæ peteret impetraturam. Ad hoc illa respondens (debebat enim toti familiæ infortuniū) Dabisne mihi, inquit, quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iurando promisit. Qui postquam iurauit, mulier intrepidè amictum poposcit. Xerxes enim uero recusare nō ob aliud, quàm quod vereretur Amestris: ne sic illa rem, quæ agebatur, iam pridem suspicata deprehenderet: offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo preter illam esset prefecturus. Eximium autem domum est apud Persas, exercitum donari. Verum cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum læta, eo gestando gestiebat. Amestris ubi mulierem habere amiculū sciuit, & rem gestam, non in puellam cōcepit odium, sed in illius matrem, penes quā culpam, & quam huius rei auctorem esse credebat, exitiū machinatur. Obseruato itaque tempore, quo vir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotānis eo die, quo rex creatus est, instruebatur. Cœnæ nomē Persicè Tycta, græcè *Τύκτα*, id est, perfecta: in qua rex solum caput ornatur, Persasque strenis donat. Hoc die obseruato, Amestris à Xerxe petijt, vt se Masistis vxore donaret. Xerxes id indignum factū nefariumque; arbitrari, uxorem germani dono dari: eamque in fontem negotij illius, cuius causa vxor sua eā flagitaret. Tandē huius precibus euictus & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orātem non exorare, inuitus admodum annuit, tradensque vxori, ac iubens facere, quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit: Masista, tu Darij filius es, idemque mihi frater, præterea vir eximius, tamen cum ista muliere, cū qua contuberniū habes, noli habere: in cuius locū dabo tibi filiam meam, cū qua contubernium habeas. Istā autem, quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes: Domine, inquit, quā tu mecum orationem habes importunā, qui uxorem, ex qua liberi mihi sunt adulescentes & filia, quarum vnā tu filio tuo duxisti vxorē, iubes me relinquere, quæ mihi est ex animi mei sententia, vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem rex, etsi magnificatio me dignari coniugio filia tua, tamen neutrum istorum faciā: Tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli me cogere: alius non inferior me existet maritus filia tua. sine me meę vxoris consuetudine frui. Hęc ille cū respondisset, percitus ira Xerxes: Atqui, inquit, ita tecum Masista agetur, vt neque iam tibi filiam meā nuptūdem, neque tu cōsuetudine tuā diutius fruaris, vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, hætenus locutus, domine nondum interemisti. Hoc interim tempore dū Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, uxorem Masistę excarnificat, mamillas præcidit, easque canib; abijcit: præcidit nares, aures, labra, linguam, atque ita excarnificatam remittit domū. Harū rerū cū nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domū propiebat. Vbi verò mutilatā uxorem vidit, confestim inuito cū liberis cōsilio, abiit Bactra cum illis & alijs quibusdam, tāquā prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi factururus: quod & contigisset (vt mihi videt) si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. Etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibusque diligebat. Sed hæc cū perpetraturū Xerxes audiēs, missis aduersus hominē copijs, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hætenus. Græci à Mycale profecti Hellepontū uersus, primū circa Lecton stationem habuerūt, à ventis

Amestris.

Exercitum donari apud Persas eximium.

Tycta cœna. Telion cœna.

Xerx. ad Masistem.

Amestris crudelitas in Masistę vxorem.

Masistę & liberorū cades.

Lecton.

tis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesq; quorum præcipue causa
 illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuētuos, cū reperissent solutos, de
 liberabāt. Leutychidi & qui cū eo erant Lacedæmonijs, videbatur in Græciā redeun
 dum: Atheniensibus autem & eorum duci Xantippo, illic manendum, vt Chersōne
 sum tentarent. Itaq; Peloponnēses quidem abiēre: Atheniēses verò Abydo in Cher
 sonesum traiciunt, ac Sestum obsident. Huc, postquam auditū est Græcos in Helle
 spōro adesse, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validissimo muro præditam,
 conuenēre cū alij ex alijs circā oppidis, tum ex Cardia Oebazus Persa, qui arma ē
 pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iun
 ctis Persis pariter & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius provincie obtri
 nebat Xerxis prætor Artayctes, ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui
 Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protefilai Iphiclo ge
 niti pecunijs. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protefilai sepulcrum, & ei fanum
 circumiectum vbi inerat ingens vis pecunie, necnō phialæ aureæ, argenteq; & æs &
 vestis, aliaq; donaria, quæ Artayctes rege donante compilauit, cū his verbis eum cir
 cūuenisset: Here, est hoc in loco domus viri Græci: qui cum militum copijs ter
 rā tuā adortus, meritis morte poenas dedit, eius mihi domum dato, vt discant alij nō
 militare aduersus regionē tuā. Hæc dicēdo faciliē erat persuadere Xerxi, vt largiretur
 sibi domū eius viri, de quo nihil suspicabat istū ea sentire. Enimuero sentiebat Artay
 ctes Protefilaum in prouinciā regis militasse, quod videlicet Persæ omnem Asiam su
 am esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic postquam pecunijs ab
 rege donatus est, eas ab Eleūte ad Seston exportauit, fanūq; cōseuit & coluit: & quo
 ties Eleuntem ibat, in penetrali cū mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athe
 niensibus obsidebatur nullis rebus præparatis, quæ pertinerent ad tolerandā obsidi
 onem, quam non expectauerat, ex improviso à Græcis inuasus. Illi, posteaquam sibi
 obsidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quo
 niam murum expugnare non possent. Itaq; orare duces suos, vt se illinc reducerent.
 Duces negare se prius id facturos, quàm aut murum expugnassent, aut ipsos respub.
 Atheniensium accersisset. Adeo res illa eis cordi erat. At ij qui cū Artaycte intra mu
 ros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo, vt funibus lectorum elixis vescerent
 tur: vbi iam ne hæc quidem habebant, ita sub noctē capefferunt fugam cū alij Per
 sæ, tum Artayctes & Oebazus, delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipue de
 stituta ab hostibus erat. Postquā illuxit, Chersōnitani è turribus rē indicauēre Athe
 niensibus, portasque patefecēre. Atheniensium plerisque fugientes Persas perse
 quentibus, alij urbem tenuēre. Oebazum in Thraciam fuga elapsū, Thraces Absin
 thij exceptum, Plestoro indigenæ deo ritu suo immolauerunt: cæterū eius comites
 aliter interfecerunt. Artayctes aut cum suis init a posterius fuga, cū pauci essent, su
 per Ægos fluentia circumuenti, cū per diu sese defensassent, partim occubuerunt, par
 tim viui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerunt, interque eos Artayctem
 cum filio suo. Ferrur à Chersōnitanis, vni eorum, qui istos seruabant, dum carnē sal
 sam torret, tale ostētum extitisse: Offa illa salsuræ prius imposita resiliit, palpitauitq;
 quemadmodum pisces recens capti. Qua de re cū circumfusi admirarentur, Artay
 ctes ostentum vt vidit, accito viro, qui salsuram coquebat: Hospes, inquit, Athenien
 sis, non est, quod hoc metuas ostentum, quod non tua causa extitit, sed mea, Protefi
 lao qui est apud Eleuntem signum dante, qui mortuus ac sale conditus, habet à dijs
 potestatem, eum à quo iniuriam excepit, vexandi. Nunc igitur ei donaria restituere
 in animo habeo. Pro pecunijs quidem quas è templo sustuli huius dei, centum talen
 ta pendam: pro mea verò ipsius salute ac filij, ducenta. Hæc pollicens Xantippo Athe
 niensium duci non persuasit, tum sua sponte animato, tum ab Eleuntinis exorato,
 quò Protefilaum vlciscerentur, vt hominem interimeret. Itaque adductum hunc
 in littus, in quo Xerxes traiectum iunxerat, vt alij aiunt, in tumultum vrbis Madyto
 imminebat.

imminentem, depactis humi asseribus suspenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis, Athenienses in Græciā remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum verò arma pontium, tanquā apud templa reposituri. Nec aliud præterea quidpiam gestum est per eum annum. Huius Artayctæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem excipientes Persæ, ad Cyrum detulerunt, in hæc verba: Quandoquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre Astryage deiecto, agendum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & asperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ sunt nobis confines vrbes, multæ longinquæ: quarū vnā incolentes, efficiemur admirabiles apud plerosque. Decet autem hoc eos viros facere, qui possunt. Nam quando facultas nobis præstabitur melior, quā dum multorum hominum imperium habemus, & vniuersæ Asiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iussit eos illud facere, sed ita, vt iubendo admoneret, se post hac præpararent non ad imperandum alijs amplius, sed alijs parendum. Natura enim comparatum esse, vt è mollibus regionibus molles viri existant, neque ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Hac Cyri sententia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq; exile solū incolentes imperare alijs, quā campestre colētes, alijs seruire.

Artayctes
suspensus.
Artembar.

Cyri sentē
tia.

Molles viri
ex regiōib.
mollibus.

Herodoti Halicarnassei historiarum libri
noni & vltimi, Finis.

OMNIBVS NOBILITATIS VIRTVTVMQVE ORNAMENTIS CVMVLA-

TISS. VIRO D. IOHANNI GOGRAVIO, PRINCIPIS
CLIVENSIS CONSILIARIO, CONRADVS
HERESBACHIVS S.



Erodotus Halicar. præter nouem historiarum libros, quos Musarū nominibus inscripsit, compendium quoque reliquit, quo Homeri vitam complexus est, id quod Suidas eiusdem poëtæ vitam succinctè suoque more perstringens testatur. Nempe ἐν τῷ ἑκτῷ ad finem, ἱερὸς αὐτοῦ, inquit, ὁ ἱστορικὸς ἔγραψεν βίον ἡμῶν, μάχης καὶ τῶνδε ἀρμολογιῶν. Hunc libellum cū nuper

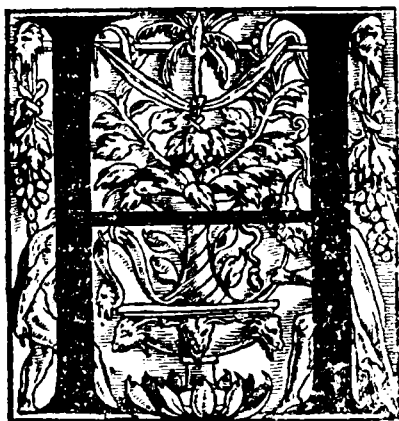
latinum a me factum Herodoto apprimendū curassem, visum est quantum id cunque est tuis virtutibus consecrare, cū alijs plerisque causis adductus, tum quòd tu pro exactissimo tuo iudicio, proque auita atque innata integritate non nisi castissimos auctores diligas οὐκ ἀλασσομαχίῃ Homero omnis virtutis eruditionisq; parenti (vt Iustiniani verbis in Pandectas præfantis vtar) tantum tribuas, adeoque eius poëtæ ingenio delecteris, vt idētidem laxandi animi causa, Homeri carmina ad testudinem decantare consueueris: maximè verò, quo dicamentum aliquod, atq; μνημόνιον exraret necessitudinis nostræ iam olim inter parentes nostros coalitæ: sed quam nos iam inde à pueritia domi atque peregrè linguarum, meliorumque studiorum commilitio firmatam, etiamnum in eandem Principis nostri aulam asciti religiosè fouemus. Nam vtī nihil tum in omnibus obeundis negocijs, tum in aulis maximè principum suauius magisque necessarium, quā fides & syncerus amicus: ita nulli sunt ferme amici, vel constantiores, magisque fidi, minusq; fucati, q̃ studiorum similitudine copulati. Bene vale, & hanc nostram qualemcunque opellam boni consule, meque quod facis mutui ter amare perge. Ex Hamboech,

Nonis Nouembris. 1526.

Z HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE VITAQUE HOMERI LIBEL.

LVS A CONRADO HERESBACHIO LATINITATE DONATVS.



HERODOTVS Halicarnasseus de genere, vita, atque adeò ætate Homeri studens q̃ verissima referre, hæc tradidit: Cum vetusta illa Æolicorū ciuitas Cumā primū conderetur, eodem cum aliæ permultæ omnisque generis conuenę confluerunt, tum è Magnesia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Homyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreatq; è legitimo toro foemineam prolem, cui nomen indidit Critheidi. Moxque ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cleonactis

Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti consueuerat. Porro tempore interiecto, accidit fortè, vt puella ista è furtiuo concubitu pręgnas deprehenderetur: id quod paulisper suppressum dum Cleonax rescuisset, vehementer rei indignitate commotus, Critheida seorsum ad se accersitam acerbè obiurgauit, commemorans commissi apud populares suos infamiam. Postremò huiusmodi quidpiam quo illam excuteret, comminiscitur: Cumani iā tum in Hermei sinus recessu ædificantes, vbi Smyrnam ciuitatē extruxissent: Theseus autem volens vxoris suę memoriā relinquere, ab vxoris noīe Smyrnam appellauit: quippe id vxori nomen erat. Theseus autem è primarijs Thesealorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, vitæ facultatibus apprimè instructus. Hoc loco Cleonax per occasionem Critheida obtrusit Ismenia Boeotio, ex his qui coloniā illuc duxerant in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum alijs mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Melirēm, vt quę partui iam vicina esset, Homerum peperit, non cecum, sed videntem, nominatq; eundem Melesigenem, à fluuiο videlicet, ad quem editus esset. Etiā num apud Ismenia se Critheis cōtinebat: à quo postea digressa, manuaria industria se filiumque alebat, aliunde alia sumens opera: vnde filium quoque quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidā nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicenque tradebat. Hic cum citra vxorem viueret, Critheidem cōduxit: quæ lanam illi exercebat, quam à discipulis mercedē acceperat. Illa verò industria multa atq; elegantia freta, Phemio coepit impēsē placere, adeò, vt tandē Phemius eam verbis ad coniugiū sollicitaret, referens cū aliā quibus ei fidem facere cōfidebat, tum præcipuè, quod Melesigenē in filiū esset adoptaturus, liberaliterq; simul & aliturus instituturusq;. Siquidē hunc cernebat iam mirā quandā & ingenij & indolis spem de se polliceri. Persuasā igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstās, tum cura accedente institutioneq;, cōtinuò oēs sui ordinis adolēscētes facillē p̃uertit: atq; non ita multò post eruditionis auctib; crescēs, nihilo ipso Phemio in disciplinis factus inferior. Et cū ipse Phemius vita functus, vniuersa ei legasset, paulo post Critheis quoq; fato cōcedit. Melesigenes ita ludop̃fectus, suiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominū admiratione, nō apud suos modò, verū apud externos etiam, qui peregrē frequentes illuc mercatus gratia cōuenierant. Erat enim Smyrna emporiū celebre, vnde frumēta, quæ eodē è vicinis agris abundē conuecta, à peregrinis coemebantur. Externi autē cū ab opere cessarent, Melesigeni libenter vacabant. Commodum inter hos Mentēs fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam in eius vsum cōparauerat, qua frumēta Smyrna deueheret, vir (quantū illa ferebant tēpora) & eruditus, & multarum rerum

Vsu exercitus. Hic Melesigeni persuasit, vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem, & quæ ad profectiōem essent necessaria. Ad hæc Milesigenes quādiu iuuenis esset, vrbes regionesq; spectare operæprecium fortè ducebat sibi, qui cōscribendę poëseos iam argumentū in animo concepisset, qua nimirum occasione potissimum eū arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cū Mente nauigabat Melesigenes: quoq; cunq; locorum appulit, studiosè vniuersa rimatus, cōtemplabā si quid esset loci alicuius peculiare ac vernaculum, memoratuq; dignum: adeo, vt appareat commē-
 tarios eum profectiōis suæ descripsisse, eorumq; quæ quōq; loco lustrando didicerit. Porro cū ex Hispania Thusciaq; delati in Ithacam deueherētur, contigit Melesigenem oculis iam ante parū valentem, extremè laborare: ita, vt Mentis negotiorū gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacēsē reliquerit, hominem sibi vehementer amicum: multis precibus adigens eundem, quo Melesigenis curam haberet tantisper, dum è Leucade reuerteretur ipse. Mētor verè ægro-
 tātē Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quiq; ob egregiam æquitatē hospitalitatēq; inter cæteros Ithacenses, maximè prædicaretur. Atque hīc accidit, vt de Vlyssē multa Melesigenes percontādo cognosceret. Narrantq; ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem. Atqui ego affirmare non dubitē, iam tū eum conualuisse, ac postea apud Colophonē prorsus cæcū factū, id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, cū quo iā inde diu ultro citroq; nauigauit, donec Colophonē ap-
 pulso eueniret, vt in veterem morbum reciderit: quem vbi effugere non daretur, vi su putatur priuatus. E Colophone iā cæcus Smyrnam reuersus, ad poëmata conscribenda animum cōuertit. Tempore deinde interiecto, cū Sinyrnæ victu necessarijsq; destituere, constituit Cumam proficisci: commodūque Hermi prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniam. Qui locus post Cumam habitabatur annis octo. Hīc memoratur primū Melesigenes pro-
 coriarij officina consistens, huiusmodi quædam carmina recitasse:

Commēta-
 rij profecti-
 onis Ho-
 meri.

Mentor.

Homeri cē-
 titas.

Nouus mu-
 rus.

Αἰδέσθαι ξυίων κίχρμινον ἡδὲ δέμοιο,
 δι' ἄλιν αἰπινὴν κυμὴν ἱρώπιδα κύβην
 ναίειν, Σαρδάνης πέδον ἰστέον ὑψιπέμοιο,
 ἀμβρόσιον πίοντος ὕδαρ θύεσσι ποταμοῖο
 ἕρμας ἀνιόντος ἐν ἀθένασι τῆλοιο ζεύς.

Sardana, cuius hīc commemorat, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum si-
 tus. Coriario nomen erat Tychio, cui continuo auditis versibus visum est hominem
 recipiendum, commiseratione nimirum motus, cū videret oculis tā miserè multatū,
 iussit præsētibz secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, confidentibus illic poë-
 sim suam ostendit: Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scri-
 ptos. Et cū inter fabulandum crebras sententias in medium multamq; eruditionē
 afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam tū apud No-
 uū murum agens, è poësi victus subsidia habebat. Ostēditur ad nostra vsq; tempora
 ibidem locus, vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. Qui locus in magna il-
 lic habetur veneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu
 in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, cū vix alimēta haberet, statuit in
 animo Cumam ad feliciorē successum reuerti. Iturusq; hæc pronūciauit carmina:

Sardana,
 Tychius.

Amphiarai
 expeditio
 Hymni
 deorum.

Αἴψα πόδες με φέροντες ἐς αἰδέοιαν πόλιν ἀνδρῶν.
 τῷ γὰρ ἔ, θυμὸς πρόσθων ἔ, μῆτις ἀρίστη.

Proficiscēs igitur Cumam è Nouo muro, per Larissam iter fecit, vtpote compendio-
 sissimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitatē socero, epigrāma hoc scripsit Midæ Phry-
 gum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inscriptum visitur:

Χαλκὴ παρθένος ἱμὲλ' ἰμὲλ' ἰπὶ σῆματι κῆμαι,
 ἐς τ' ἀν' ὕδαρ τε ζῆλοι, ἔ, δίνδρια μακρὰ τειχῆλοι,
 ἡλίοις τ' ἀνιὼν λάμπει, λαμπρά τε σελήνη,
 ἔ, ποταμοὶ ζῶσιν, ἀνακλῆται τε θάλασσα
 ἀντὶ τῆς δὲ μίνεσσαι πολυκλαύται ἐπὶ τύμβῳ
 ἀργαλίῳ παρ' ἔτι, Μίδας δὲ τῆς δὲ τίθηται.

Reuersus autem Cumam, in senū passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostendit, colloquiq; suauitate auscultantes in sui admirationem facillè protraxit. Intelligēs igitur Cumanos poësim suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò huiusmodi conditionem proponere, vt si publicè eum alere vellēt, urbē Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui præsentes hæc audierant, institutum probabant: addentes se quoq; adiuturos, si petitionē suam ad senatum referret, vt votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in Curiā processit: rogatoq; eo cuius id muneris erat, vt in senatum duceretur: ille nihil recusans, vbi opportunum videbatur, hominem deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu, quæ paulò antè in conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum senatores agitent, quidnā par esset homini respondere, visumq; esset tum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Milesigenem audierant, petitionem admittendam: vnus tantum ē senatoribus refertur Milesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; commemorasse: Si semel *ὁμῆρος* hoc est cæcos, alendos suscipiāt, futurum vt continuo turbam habeant & multam & inutilem. Atq; hic primum Homeri nomen Melesigeni inditum, à cæcitatē videlicet calamitate. Nam Cumani cæcos *ὁμῆρος*, appellant. Iamq; inde qui prius Milesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perq; prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc cum illi nunciaretur, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat:

Homeri
nomen.

ὅτι μ' αὖτις δῶκε πατὴρ ζῆν κῆρυμα γινίσθαι
νῦπιν ἀιδόησι ἐπὶ γένοισι μητρὶς ἀτάλας
ἢ ποτ' ἐπύρρωςαν βέλῃ διδὸς αἰγυόχοιο
λαοὶ φρίκων· ὃ μάρτυρ' ἐπιβύτορις ἴππων,
ἔπλετοισι μαλλοῖσι πυρὶς κρήνῃσι ἄρνας,
ἀνδράσιν σμύρνῃσι ἀλγυίτοισι ποτνιάκτοισι.
ἢ τί δ' ἄρα δὴ τίσι μὲν ἴστω ἱεροῖσι μάλιστα,
ἐνδὲν ἀπορρύμιναι κῆρυαι διδὸς ἄρα καὶ τέκνα
ἠδὲ λῆτην καλίσσαι δὴ χυχρόνα καὶ πάλιν ἀνδρῶν.
οἷ δ' ἀπ' ἐκκινάσῃσι ἱερῇ δ' ἀπ' ἐκκινάσῃσι.
ἀφραδίην γὰρ μὲν τε παθῶν τις φράσσιν· ἀνδρῶν
δὲ σφινδὲν δῖοισιν ἔτι δὲ δαμῆσατο πότμον.
κῆρυ δ' ἱερῶν τῆς μοι θοῆς ὁπασσέμεναι περ
τλήσομαι· ἀνδράσιν τε φέρων τιτανέσι θυμῷ
οὐδέ τί μοι φίλα γῆ καὶ μέγ' ἐστρατὶς ἐν ἀρχαῖς,
κῆρυ δ' ὁ μάλιστα μίγαι δέ μοι θυμὸς ἐπ' αὐγῇ.
ἀμῶνις ἀλυσσάσθην ἵνα καὶ ὄλγον τι γένηται.

Thestorides.

Ilias minor
Homeri.

Cuma abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis neminem vnquā fore clarum poetā, qui tam stupidos celebraret. In Phoea autem eodē modo sibi victum parauit, in conuenticulis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autem eo tempore in Phoea Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. hic subodorata poësi, huiusmodi verbis Homerū adoriebatur: Paratum se inquires & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus iam ministrum alicuius, atq; adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. commoratusq; apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initiū est:

Ἰλίου ἀνδρῶν, καὶ φρυγῶν ἱππῶν,
ἢ περὶ πολλὰ πάθος δαναοὶ θεράποντες ἄρην.

Phocaidem quoq; quam vocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam verò Thestorides, vbi Phocaidem atq; alia pleraque ab Homero communicata descripsisset, constituit ē Phoea discedere, Homeriq; poësim pro sua venditare. Vnde factum vt cum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi sit vsus disticho:

ἐστωρίδης θυνητοῖσι ἀνδρῶν πόλιν περ
οὐδέ τις ἀφραδέτιρος πλάττει νέον ἀνθρώποισι.

Atqui

Atqui Thestorides relicta Phoea, in Chium concessit, vbi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul & laudem sibi parauit, & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus suo eodemq; more viuere pergebat apud Phocēses, nimirum è poësi victum ubiq; habens. Tempore deinde non ita multo post, viri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ iā sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludi magistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuò Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium trāsmittre. Et cū portū adiisset, neq; offendisset nauē qua traiceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire videbatur, si per Erythræā iter faceret. Accedēs igit nautas, flagitauit vt comitem se nauigationis reciperent, multis blâdisq; vsus verbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem eū conscendere. Quo impetrato, Homerus confidens in naui, his versibus nautis bene precatur:

καὶ οἱ ποσειδῶν μεγαλοθυνὲς ἐντοῖς γαίᾳ.
 ἐνρυχρὸς μηδ' ὡν, ἡδ' ἐσθλὴ ἑλκῶν.
 δὲ δ' οὐροί καλὸν ἔ, ἀπὸ μακρὰ νόσον ἰδίσθαι
 ναύταις, οἱ κνὸς πομπὴ ἰδ' ἀρχοὶ ἔασσι.
 δὲ δ' ἐς ὑπὸ ῥακὺς φικρὴ μιν οἰ μίμαστ',
 αἰδολόν μ' ἐλθόντα βροτῶν ὁσίων κηρύσσει
 φῶτα δὲ τισι ἀμύνει κἀνὸν ποσὶ ὑποπρὸς σέας
 ὠκυπόροισι ἵνα ξένιον, ξενίην τε τροσπίζην.

Vbi verò secundo vento Erythræam appulissent, Homerus in naui id temporis stabu-
labatur. Postero die nautas rogauit, vt aliquem præberent, qui ad urbem cum perdu-
ceret. Illi obsecuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Cumq; iam pergendo ad
Erythræam appropinquasset, depræhendissetq; urbē asperam atq; montosam, in hæc
prorupit carmina:

πάντα γὰρ πάντῳ, λόγος μάλιστα ἔλαβε,
ὡς ἄρα διὰ τοῖς μὲν φωτῶν ἐνοχθεῖ ἐτύχουσιν.
τοῖσι δὲ λυσιτελεῖ καὶ τρηγεῖ ἐπὶ ἐχολώσιν.

Ingressus deinde Erythræorum vrbein, percontatur de nauī. Et cū fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phoea vidisset, ab hoc contendit, vt secum dispiceret, sicubi nauis appareret, qua in Chium transmitteret. Atq; vbi in portu naualibus quæ nullum reperiretur traiectionis nauigium, Ille Homerum ad eum locum ducit, vbi piscatorię nauiculę stationem habebant. Et fortè fortuna incidit in quosdam, qui in Chium erant traiectionis. Hos adiens precatur, vt Homerum transportarent. Verū illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina:

ναῦται ποντοπόροι συνηρῶς ἀλλήλοις αὐτῇ,
 πωχάσιν ἀθήνησι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
 ἀδελτεῖσθε ξενίοι διδρὸς σίβας ὑψιμίλONT·
 διτῇ γὰρ μέτοπις ξενίῳ διδρὸς, ὅσ' ἀείτηται.

At verò in altum iam prouectis contigit, vt aduerso vento rapti, eòdem vnde solue-
rant recurrerent, vbi etiam dum Homerum in littoris crepidine còsidentem offende-
runt. Qui cognito nauis recurſu, hunc in modum eos alloquitur: Vos, ò peregrini, v-
tus inuaſit aduerſus. Verùm nunc adhuc me accipite, & ſecundo vento nauigabitis.
Piſcatores autem pœnitentia ducti, quòd prius hominem non receperant, compella-
to eodem, iubent conſcendere (ſi velit) nauem. Recepto Homero rurfus vela faciunt.
Cumq; exacto itinere litt' appuliſſent, piſcatores ad ſua quiſq; opera digreſſi, Home-
rum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri ſe accingēs oberransq;, ad eū
locum peruenit, qui appellatur Pinus: illicq; quieſcenti noctu pini fructus incidit,
quem aliqui *φύβιον*, alij *κῶνον* appellant, Homerus verò hos cecinit verſus:

ἄλλη τίς σε πένη ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
 ἴδης ὡς κορυφῇσι πολυπύχως ἡνιμοίαντες,
 ἐνθα σίδηρον ἄρῃσι πίχθονοις βροτοῖσι
 ἔασι τὸν τ' ἀνμιν κυβήνιοι ἄνδρες ἔχουσιν.

Pin¹ locus.
 5p61.3.
 8p21.

Cebrenia. Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, ubi fer-
Glaucus. rum tum effodiebatur. Cæterum illinc abiens Homerus, vocem caprarum, quæ ibi-
dem fortè pascabantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cū ferocius eum ado-
rarentur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus, id em erat caprario nomen, accur-
rit festinanter, compellatosq; canes ab Homero excussit. Atq; ubi diu multumque
admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eò locorum peruenerit, tandem ac-
cedens rogabat quisnam esset, & cuius rei indigens, quibusq; modis ad inhabitata il-
la vastaq; loca diuerterit. Homerus omnem suam calamitatem commemorans, ad
commiserationem Glaucum pertraxit. Siquidem homo erat (vt apparet) cordatus.
Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne coenā instru-
xit: qua apposita iussit coenare secum hospitem. At verò cū canes à cibo abstinentes
nō cessarēt suo more coenitantē adlatrare, Homerus Glaucū his versibus alloquit:

γλαῦκε πίπων ἐπιὼν τόδ' ἔπος τὸ ἐὼ φρίσσειν
πρῶτον μὲν κυσὶ δέ τι πονεῖν ἢ ἀνέλπειν θύρῃσι
δύναται, ὡς γὰρ ἔμμενον, ὃ γὰρ ἢ πρῶτον ἀνέει,
ἀνδρὸς ἐπιρχομένη, ἢ ἐς ἔρκια θυρὰς ἰόντῃ.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitq; in magna hominem ad-
miratione. Post coenam mutuis colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi erro-
res suos vrbesq; quas adiisset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stu-
pebat. Eratq; iam tum cubadi tempus, & quieti se dederunt. Postero die Glaucus co-
gitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde cōmis-
sis socio capris pascendis. Homerum intra tecta reliquit, promittens se quàm festinā-
tissimè iturum. Degressus ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen) heroq; suo
adito, narrauit de Homero, quemadmodum res habebat, quod nimirum pro miracu-
lo hominis aduentum duceret, demum rogat quid facere conueniat. Herus parum
delectatus hoc nuncio, coepit cum Glaucō exostulare, qui quoslibet citra delectū
errones mutilosq; reciperet aleretq;: tamen præcepit vt hospitem ad se perduceret.
Glaucus verò ad Homerum reuersus ea narrauit, iussitq; sequi se in urbem: fore em
hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauati assentiens Homerus ca-
prarium sequitur, Hic Chius Glauci herus, ubi in colloquium cū Homero venisset,
repperissetq; hominem esse cordatum, multa que rerū peritia instructū, coepit suadere
ei vt apud se commoraretur, liberorumque quos habebat adolescentes formandorū
curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim
Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunq; iuuenilia lu-
myomac. dicraque huius poetæ extant, apud Chium illū condidit in Bolisso. Hincque coepit
Epicichli- per urbem inclarescere. Iam verò Thestorides vt primū intellexit Homerum adesse,
des. nauigās è Chio fugam capeffit. Deinde progressu temporis Homerus impetrata ab
hero Chij visendi copia, urbem adiit, ludumque illic instituit, & pueros carmina do-
cebat. Id cū magna felicitate Chijs facere videretur, multos sibi admiratores concilia-
uit. Hinc igitur victum parans tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias:
quarum vna decessit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimvero hic poësi manū
admolitus, gratiam habuit benemerentibus. Et primū quidem Mentori Ithacēsi in
Odyssæa, vt qui laborantem ex oculis sustinuerit in Ithaca: cuius beneficij gratia eun-
dem ampliter poësi suæ infertiens, Vlyssis fingit socium, cuius fidei Vlysses Troiam
nauigans, domum familiamq; concrediderit, tanquā Ithacēsiū præstantissimo atq;
equissimo. Alijs etiā plerisque locis eundem laudibus vehit. Siquidem Mineruā quo-
ties cum aliquo humana specie congregi fingit, Mentori identidem tradit assimula-
tam deam. Ad hæc Phemio præceptor, simul & eruditionis & nutritionis gratiam
in Odyssæa retulit in hæc verba:

κύριε δ' ἐν χειρὶν κίθαριν περικαλλέα θύο
φάμιφ, διὰ τι πολλὸν ἰκαίντο πάντας αἰδέσθω.

Et rursum:

ἦτοι δ' ὀφρμίσθων ἀπὸ βάλλωτο καλὸν αἰδέσθω.

Meminit & nauicularij, in cuius comitatu vltro citroque nauigans, vrbes locaq; plurima collustrauit. Huic nomen erat Mentæ, cuius commemorat his versibus:

Mentes.

μῆντας ἀρχαῖοις δαιμόσιον ἔχοντα
ἦδ' ἀτὰρ ταῖσι φιλῆται τοῖσι δὲ καὶ.

Ibidem.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadi inferit his versibus:

Tychius.

αἶψα δ' ἱγχεῖν ἔπειθ' ἔλπον ἄνθρωποι
χάριον, ἑπὶ δὲ τῶν χιτῶν ἑμῶν
συντολῶν ἔχ' ἄριστον ἔχοντα τοῖσι.

Iliad. 7.

A poësi verò hac inclarefcens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam vsque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et cum iam eruditionis existimatione augescens multi viserent, inciderunt fortè qui suaderent vt in Græciam se transferret. Quod consilium admittens impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumque intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poësi suæ effingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his versibus magnificè laudibus vehit:

Argos.
Athenæ ab
Homero
celebratæ.
Iliados. 2.

ἄνθρωποι ἱγχεῖν ἔπειθ' ἔλπον ἄνθρωποι
χάριον, ἑπὶ δὲ τῶν χιτῶν ἑμῶν
συντολῶν ἔχ' ἄριστον ἔχοντα τοῖσι.

Mnesthea etiam prætorem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri quam equestri ordinando peritissimum, idque his carminibus:

Mnesthe.

τῶν δ' ἱγχεῖν ἔπειθ' ἔλπον ἄνθρωποι
χάριον, ἑπὶ δὲ τῶν χιτῶν ἑμῶν
συντολῶν ἔχ' ἄριστον ἔχοντα τοῖσι.

Ibidem.

Aiacem verò Telamonium ipsosq; Salaminios, Atheniensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

Salamin.
Aiax.
Iliad. 2.

αἶψα δ' ἱγχεῖν ἔπειθ' ἔλπον ἄνθρωποι
χάριον, ἑπὶ δὲ τῶν χιτῶν ἑμῶν
συντολῶν ἔχ' ἄριστον ἔχοντα τοῖσι.

Postremò in Odyssæa Mineruam, postquam cum Vlyssæ in colloquium venerit, ad Atheniensium urbem quam præcipuè colebat, concessisse fingit:

ἄνθρωποι ἱγχεῖν ἔπειθ' ἔλπον ἄνθρωποι
χάριον, ἑπὶ δὲ τῶν χιτῶν ἑμῶν
συντολῶν ἔχ' ἄριστον ἔχοντα τοῖσι.

Odyssæ. 7

Hæc vbi hunc in modum meditatus cōposuisset, animo in Græciā traijciendi, cōmo dū profectionem capeffens, Samum appulit, contrigitq; fortè vt eodem tempore Samij Apaturia festū agerēt. Hic Samius quidā agnito Homero, vtpote quē iā antè in Chio vidisset, coëpulones suos aggressus, indicauit tanti hoīs aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, iubebāt adduci eū. Cōueniens igit Homerū Samius, quandoquidē, inquit, hospes Apaturiorū festū agit ciuitas, inuitant te cōtribules ad idem festū cōcelebrandū. Homerus affuturū se dicit, & comitatur inuitantē. Porro tūm iam illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impexit, q̄ in triuio Curotropho sacra facerent. Sacrifica ex occurrentis aspectu indignata, exclamat: Vir, inquiēs, faceffas à sacris. Homerus dictum illud in aīo voluens, rogabat quīnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierem esse, quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina illius sacris accinebat:

Apaturia.
Curotrophos.

αἶψα δ' ἱγχεῖν ἔπειθ' ἔλπον ἄνθρωποι
χάριον, ἑπὶ δὲ τῶν χιτῶν ἑμῶν
συντολῶν ἔχ' ἄριστον ἔχοντα τοῖσι.

Vbi verò ad sodalium collegium accessisset Homerus, iamq; in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat: aliqui narrant iam tum ardente igne poëtā cecinisse: alij postea accensum quàm carmina ista canere inciperet:

Pheactia.

αἶψα δ' ἱγχεῖν ἔπειθ' ἔλπον ἄνθρωποι
χάριον, ἑπὶ δὲ τῶν χιτῶν ἑμῶν
συντολῶν ἔχ' ἄριστον ἔχοντα τοῖσι.

Ingressus autem reclinatusq;, cum ceteris epulo fruebatur, in magno honore admira-

tionēq; ab accumbētibus habitus, ibidemq; ea nocte cubile sibi parauit. Postero die confpicati eum figuli, qui ad viam in figlina laterunculos regulasq; coquebant, cum intellexissent hominem esse eruditum, compellatum iusserunt canere, pollicentes cum regulas, tum alia qualia eacunq; essent, quæ haberent, se illi dāturos. Homerus hæc illis cecinit carmina, quæ vocantur Caminus, id est, fornax.

Caminus
Homeri.

ὅς μιν δῶκετ' ἰσθῶν ἀνίσω ὡ κεραμῆς,
Διὶ γὰρ ἄνθ' ἄνθ' αἰνέει, ὅς ὑπὲρ χεῖρας καμίνου.
ἔνθ' ἡ μάλα θείων κέτυλοι, ὅς πάντα μέγα ἱρά
φριχθῆναι τι καλῶς, ὅς τιμῆς ὄνον ἀρεθῆαι.
πολλὰ μὲν ἐν ἀγορῇ πωλείμενα, πρὸς δὲ ἀγορῇ
πολλὰ δὲ κεραμῆαι ἡμῖν δὲ δὴ ὡς σφιν νοῦσαι.
ἦν δ' ἱπ' ἀναιδῆν τριφθόντες φύνθην ἀρεθῆαι,
συγκαλίω δ' ἡ πρὸς καμίνου δυνάμεις
σύντρεβ' ἡμῶς μάλα γὰρ τι, ὅς ἔστιν, ἡ δὲ δ' ἔστιν
ὡ μέλας μόνος δ' ἐν τῇ τεχνῇ πολλὰ κακὰ πορίζει.
πρὸς πυρίθουσαν ὅς δάματα, σὺν δὲ καμίνου,
πᾶσα κνηθῆναι κεραμῆαι μίχα κωκυδάντων,
ὡς γὰρ ὅς ἱππῆν βρύκει, βρύκει δὲ καμίνου,
πάντ' ἐν τοῖς αὐτῇ κεραμῆαι κατὰ τριῶσα.
Διὶ γὰρ ὅς ἡλίας θυγάτηρ πολυφάρμακος κίρκη,
ἀγρία φάρμακα βάλλει, καὶ δ' αὐτῇ τε ὅς ἔργα
Διὶ γὰρ ὅς χεῖρων ἀγρία πολίερα κταύρας,
δὴ δ' ἡ κεραμῆαι χεῖρας φύγον, δὴ δ' ἀπὸ λόντο,
τύπτονται δὲ ἔργα κακῶς, τύποι δὲ καμίνου
αὐτοὶ δ' ἐμώζονται ὅς ὥστε ἔργα ποιηράς,
γυθῆος δ' ὅς ὄντων αὐτῇ κακοδαίμονα τέχνην.
ὅς δ' ἔχ' ὑπερβύσει περὶ ταῦτα πᾶν τὸ πρόσθεν
φαιχθῆναι, ὡς πάντες ἐπισαίντ' ἀίσματα ἔστιν.

Erefione
Homeri.

At verò in Samo hybernās calendarum festo, potentiorum ædes offiatim adiens, stre-
nam accipiebat. Canebat autem ea carmina, quæ Erefione, hoc est, ramalia, vocātur:
ducente eum, comitanteq; vndecunq; frequenti puerorum indigenarum choro:

Δῶμα προσετραπέμειν δ' ἀνδρὶ μίχα δυνάμειν,
ὅς μίχα μὲν δύνανται, μίχα δὲ βρύκει δὲ βρύκει αἰνέει.
αὐτὰρ ἀνακλίνουσι θύραι, πλὴν δ' ὅς γὰρ ἐστὶν
πολλὰς, σὺν πλῆθει δὲ ὅς ἐν φροσύνῃ τὴν ἡλίας
ἐρύκει δ' ἀγρία, δόσα δ' ἀγρία μίχα μὲν ἔστιν,
πυρβαίν δ' αἰνέει κατὰ κεραμῆαι ἔργα μίχα.
τῷ πατρὶ δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βύσσιν ὕμνον.
ἡμίονοι δ' ἔξωσι κραταί ποδες ἐς τὸ δὲ Δῶμα
αὐτῇ δ' ὑφαίνουσι δὲ ἐν ἡλκτρε βιβύσσιν
νύμφαι σοι νύμφαι ἐν αἰσῶσι, ὡς χιλιδῶν
ἐσθ' ἐν προθύροις, ὅς μὲν τοὶ δῶσε, ἡ δὲ μὲν
αὐχ' ἐν ἔξωθεν, ὅς γὰρ σὺν τοῖς κίοντι ὡς δ' ἡλκτρε.

Atq; hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis
festum collecti conueniebāt. Ineunte deinde vere, moliebat Homerus è Samo Athe-
nas proficisci: subuectusq; vnà cum popularibus quibusdam, ad Ium appulit, vbi sta-
tionem non ad urbem, sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauitè egro-
tare. Egressus igitur è naui in crepidine littoris iacebat ægrotus. Atq; vbi diutius illic
ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde pleriq; ex vrbe Homero
vacabant, eumq; audientes reuerenter obseruabāt. Iam verò nautis cæterisq; aliquot
qui ex vrbe conuenerūt, illic apud Homerum confidentibus, fortè piscatorum mini-
stri eodē appulerūt: qui è naucula egressi, hæc verba habuerunt: Agite verò peregri-
ni, audite nos, num quid eorū quæ proponemus explicabitis? Ibi è præsētibz qui-
dam iubebat eos proloqui. Illi, nos inquiunt, quæcunq; cepimus, reliquimus: quæ ve-
rò non cepimus, nobiscum portamus. Et cum nemo id ænigmati interpretari pos-
set, piscatores explicabant: significantes nimirum se, cū piscium nihil capere possent,
desidētes in sicco pediculos venatos. Et horum quotquot cepissent, abiecis-
se: quos non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina:

Piscatorū
ænigma.

Τοῖων γὰρ πατέρων δ' αἰματὶ ἐκ γυάτης
ὅς τε βαδύκλινον, ὅς τε ἀπὸ τῶν μέλας γυμνόντων.

Atqui

Atqui ex ægritudine hac extremum diem clausit Homerus in Io, nõ autẽ (vt arbitrat̃ur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atq; ciuibus qui ex vrbe in colloquium cū eodẽ venerant, in litore ibidem honorifice sepelitur. Cuius sepulcro multo pòst tempore Iéses, vbi poësis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

ὁ θύλα τὰ ἱερὰ καὶ φιλὰν κατὰ γὰρ καλύπτει
ἀνδρῶν, ἡρώων κοσμήτορ, εἴς τοι Ὀμηρον.

Porro quod Æolicus fuerit Homerus, & non Ionicus, neq; Doricus, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehenditur. Siquidem poëtam tantum qui hominum peculiare mores in suam poësim transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios cōmemorare. Iam verò carmina eius expendent, indidem pronuntiabit. Nam cū sacrificij ritū huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quod cū patrijs institutis conueniret. Sic enim inquit:

ἀνέυσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἰσφάξαν, καὶ ἔλθραν,
μὲρ δ' ἔτ' ὀξέταμον, κατὰ τε κνίσαν ἐκάλυψαν,
δίπτυχα ποικίλσαντες, ἐπ' αὐτῶν δὲ ὁμοθέτησαν.

In his versibus de illibus nulla mentio, quibus in sacrificijs tamẽ utebantur ceteri, præterquam vnā Æolicam gentẽ, quẽ illa non concremabat. Indicat præterea his quoque versibus, quod Æolicus existens, suæ gentis ritibus vsus sit:

καὶ δ' ἐπὶ χίλῳ ὁ γέρον, ἐπὶ δ' αἶθοπα δινον
λεῖβ' ἰσὶ δὲ παρ' ἀνδρῶν πικρὴ βολὰ χαροῖσιν.

Æoles enim soli intestina quinq; verubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Et enim πίμπι dicunt Æoles pro πίντι. Atq; hæc sanẽ de genere, vita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri si quis diligenter recteq; ratiocinetur, ex hisce facilẽ deprehẽdet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamẽnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòst atq; triginta Lesbos oppidatim habitari cœpit, cū antea nullam prorsus haberet urbem. Post Lesbos habitatam annis viginti, Cuma Æolica & Phricotis appellata, condita est. Porro à Cuma duodeviginti in Smyrnam Cumani colonias transtulerunt, quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero verò nato anni sunt sexcenti vigintiduo ad Xerxis vsq; in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto Hellesponto pontibus cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur facile fuerit calculo colligere tempus ei, qui prætorum Atheniensium rationem habuerit. Nam à Troiano bello claruit Homerus annis centum sexaginta octo.

Vitæ Homeri per Herodotum traditæ
Ænis, interprete Conrado
Heresbachio.

COLONIÆ,
Excudebat Godefridus Ceruicornus, ære & impensa Materni Cholini,
Anno à natiuitate CHRISTI millesimo sexa-
gesimo secundo, mense August.

T quingentesimo

